

**URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO**

**WOJEWÓDZTWO
MAŁOPOLSKIE**

2003

Kraków 2004

Opracowano w **Urzędzie Marszałkowskim Województwa Małopolskiego**
pod kierunkiem Janusza Sepioła — Marszałka Województwa Małopolskiego

Zespół redakcyjny:

Katarzyna Bazydło, Joanna Dobrzańska, Maria Domagała, Agnieszka Dyga, Wiesław Fela,
Wojciech Gleń, Alina Handzlik, Andrzej Hyży, Beata Janczyk, Maciej Kilijański,
Paweł Knapczyk, Marzena Król, Karolina Laszczak, Dorota Leśniak, Katarzyna Mikrut,
Anna Młynarczyk, Anna Nawrot, Marzena Nowicka, Patrycja Obtulowicz, Wiesława Onyszko,
Czesław Pater, Sławomir Piróg, Piotr Popik, Michał Sapeta, Agnieszka Słobodzian,
Artur Strzelczyk, Dariusz Styrna, Anna Szczęch, Małgorzata Szlązak, Anna Szymacha,
Jakub Szymański, Marek Tenczyński, Joanna Urbanowicz,
Iwona Zwierzyk – Urząd Marszałkowski

oraz

Paweł Kawa — Akademia Ekonomiczna w Krakowie,
Bolesław Domański — Uniwersytet Jagielloński

Zespół redakcyjny dziękuje:

Urzędowi Statystycznemu w Krakowie, Wojewódzkiemu Inspektoratowi Ochrony Środowiska, Wojewódzkiemu Funduszowi Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Małopolskiemu Urzędowi Wojewódzkiemu, Urzędowi Miasta Krakowa, Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad – Oddział w Krakowie, Wojewódzkiej Komendzie Policji, Komendzie Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej, Regionalnej Izbie Obrachunkowej, Izbie Skarbowej, Małopolskiemu Centrum Zdrowia Publicznego, Uniwersytetowi Jagiellońskiemu, Akademii Górniczo-Hutniczej, Politechnice Krakowskiej, Akademii Ekonomicznej, Akademii Rolniczej, Akademii Pedagogicznej, Akademii Wychowania Fizycznego, Papieskiej Akademii Teologicznej, Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej, Akademii Sztuk Pięknych, Akademii Muzycznej, Wyższej Szkole Ekonomii i Informatyki w Krakowie, Podhalańskiej Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Nowym Targu, Wyższej Szkole Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum”, Wyższej Szkole Biznesu – National Louis University, Wyższej Szkole Zarządzania i Bankowości, Wyższej Szkole Przedsiębiorczości i Marketingu w Chrzanowie

za pomoc w zebraniu materiałów i konsultacje.

Zdjęcia: archiwum Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego

PRZY PUBLIKOWANIU DANYCH RAPORTU „WOJEWÓDZTWO MAŁOPOLSKIE 2003” PROSIMY O PODANIE ŹRÓDŁA

WSTĘP	7
ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE	9
I. Zasoby środowiska przyrodniczego	11
1. Warunki fizyczno-geograficzne	11
2. Obszary chronione	11
3. Surowce mineralne	17
3.1. Zarys budowy geologicznej regionu	17
3.2. Surowce mineralne regionu	17
II. Zagrożenia i stan środowiska przyrodniczego	21
1. Gospodarka wodno-ściekowa	21
1.1. Zużycie wody	21
1.2. Główne źródła zanieczyszczeń wód powierzchniowych	23
1.3. Stan zanieczyszczenia wód powierzchniowych	25
1.4. Ochrona przeciwpowodziowa	28
2. Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego	30
2.1. Emisja zanieczyszczeń do powietrza	30
2.2. Stan zanieczyszczenia powietrza	32
3. Gospodarka odpadami	33
3.1. Odpady powstające w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej	33
3.2. Odpady komunalne	37
ZAGADNIENIA SPOŁECZNE	39
I. Ludność	41
1. Stan ludności	41
2. Ruch naturalny ludności	42
3. Migracje	44
4. Struktura wieku ludności	46
5. Wykształcenie	48
6. Źródła utrzymania ludności	51
II. Ochrona zdrowia	53
1. Finansowanie opieki zdrowotnej	53
2. Stan bazy służby zdrowia	54
III. Pomoc społeczna	59
1. Korzystający z pomocy społecznej	59
2. Środki finansowe	63
3. Zasoby instytucjonalne pomocy społecznej	65
4. Kadra pomocy społecznej	67
5. Zróżnicowanie problemów społecznych w powiatach województwa małopolskiego	68
IV. Oświata i wychowanie	70
1. Finansowanie oświaty	70

2. Baza materialna	71
3. Uczniowie	76
4. Kadra nauczycielska	76
V. Nauka	78
1. Szkoły wyższe w Małopolsce	78
2. Studenci szkół wyższych	79
3. Kadra naukowo-dydaktyczna	85
4. Programy badawcze i edukacyjne	86
5. Baza socjalna uczelni małopolskich	87
6. Najważniejsze inwestycje i remonty	88
VI. Kultura	95
1. Finansowanie kultury	95
2. Życie kulturalne	98
3. Baza materialna	105
VII. Sport	112
1. Finansowanie sportu	112
2. Organizacja kultury fizycznej	115
3. Wydarzenia sportowe	117
4. Baza sportowa	120
VIII. Bezpieczeństwo publiczne	124
1. Zagrożenie przestępczością	124
2. Bezpieczeństwo w ruchu drogowym	125
3. Ochrona przeciwpożarowa i zagrożenie pożarowe	125
GOSPODARKA	129
I. Rynek pracy	131
1. Pracujący	131
2. Bezrobocie rejestrowane	132
2.1. Poziom bezrobocia	132
2.2. Struktura bezrobotnych	135
II. Małe i średnie przedsiębiorstwa	138
III. Rolnictwo	143
1. Uwarunkowania rozwoju rolnictwa	143
1.1. Warunki przyrodnicze	143
1.2. Użytkowanie gruntów i ich struktura własnościowa	143
1.3. Struktura agrarna	144
1.4. Pracujący w rolnictwie	146
1.5. Grupy producenckie	146
2. Produkcja rolna	147
2.1. Produkcja roślinna	147
2.2. Produkcja zwierzęca	151
3. Rolnictwo ekologiczne	152
IV. Przemysł	154
1. Przemysł Małopolski na tle kraju	154

2.	Liczba podmiotów przemysłowych oraz rozmieszczenie przestrzenne poszczególnych rodzajów działalności	160
3.	Zatrudnienie w przemyśle	161
4.	Wyniki ekonomiczne przemysłu	164
5.	Inwestycje w przemyśle	167
6.	Największe przedsiębiorstwa przemysłowe	169
V.	Budownictwo	173
1.	Struktura i produkcja przedsiębiorstw budowlano-montażowych	173
2.	Produkcja budowlano-montażowa	175
3.	Zatrudnienie i wynagrodzenie	175
4.	Finanse przedsiębiorstw budowlanych	176
VI.	Budownictwo mieszkaniowe	179
1.	Zasoby mieszkaniowe	179
2.	Mieszkania oddane do użytku	180
VII.	Sektor finansowy	183
1.	Bankowość komercyjna	183
2.	Bankowość spółdzielcza	184
3.	Zakłady ubezpieczeń	186
4.	Firmy leasingowe	186
5.	Biura maklerskie	187
6.	Niebankowe instytucje kredytowo-pożyczkowe	188
7.	Zatrudnienie w sektorze finansowym Małopolski	189
VIII.	Handel i gastronomia	190
1.	Handel	190
1.1.	Sieć handlowa	190
1.2.	Sprzedaż detaliczna	192
1.3.	Sprzedaż hurtowa	193
1.4.	Magazyny handlowe i targowiska	193
2.	Gastronomia	194
IX.	Turystyka	195
1.	Ruch turystyczny w Małopolsce	195
2.	Baza noclegowa Małopolski	196
3.	Szlaki turystyczne w Małopolsce	202
4.	Usługi turystyczne, piloci i przewodnicy turystyczni	203
ŚRODOWISKO GOSPODARCZE		205
I.	Baza podatkowa	207
II.	Budżety jednostek samorządu terytorialnego	208
1.	Budżety gmin	214
2.	Budżety powiatów	235
3.	Budżety miast na prawach powiatu	238
4.	Budżet województwa małopolskiego	239
III.	Fundusze celowe i programy pomocowe	243
1.	Fundusze celowe	243

1.1.	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	243
1.2.	Wojewódzki Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych	247
1.3.	Wojewódzki Fundusz Gospodarki Zasobem Geodezyjnym i Kartograficznym	248
2.	Programy pomocowe	250
IV.	Inwestycje zagraniczne	259
1.	Struktura inwestycji zagranicznych	259
2.	Główni inwestorzy według sektorów	262
3.	Rozmieszczenie inwestycji w regionie	264
4.	Inwestycje zagraniczne w pierwszej połowie 2004 roku	265
V.	Instytucje dla rozwoju	266
1.	Integracja i współpraca ze środowiskiem gospodarczym	266
2.	Instytucje otoczenia biznesu	267
2.1.	Agencje i fundacje rozwoju regionalnego i lokalnego	267
2.2.	Izby i stowarzyszenia gospodarcze	271
2.3.	Inne instytucje otoczenia biznesu	274
3.	Wojewódzka informacja i poradnictwo zawodowe	276
4.	Wybrane formy promocji gospodarczej	278
4.1.	Targi w województwie małopolskim	278
4.2.	Konkursy promocyjne	279
VI.	Współpraca międzynarodowa, integracja europejska i marketing województwa	283
1.	Formy współpracy międzynarodowej województwa	283
2.	Współpraca międzyregionalna — zrealizowane projekty	283
3.	Współpraca w ramach organizacji międzynarodowych	284
4.	Integracja europejska	285
5.	Marketing województwa	286
	SYSTEMY TECHNICZNE	289
I.	Transport i komunikacja	291
1.	Transport drogowy	291
2.	Autobusowa komunikacja zbiorowa	296
3.	Transport kolejowy	296
4.	Transport lotniczy	298
II.	Infrastruktura energetyczna	301
1.	System energetyczny, gazowniczy oraz niekonwencjonalne źródła energii	301
2.	Zaopatrzenie w energię elektryczną i gaz	303
III.	Infrastruktura sanitarna	309
1.	Wodociągi	309
2.	Kanalizacje	311
	ANEKS	315
I.	Profil polityczny	317
II.	Pozycja Małopolski na tle innych województw	322
III.	Przykładowe inwestycje zrealizowane w województwie małopolskim w 2003 roku	325
IV.	Zróżnicowanie przestrzenne procesów społeczno-gospodarczych	333

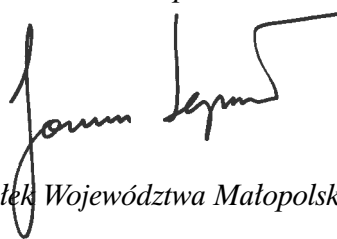
Mam przyjemność przekazać w Państwa ręce kolejne, czwarte wydanie raportu o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa — „Województwo Małopolskie 2003”, przygotowywane corocznie przez Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego.

Struktura tegorocznego raportu nie odbiega zasadniczo od poprzednich wydań, co ma na celu umożliwienie przedstawienia pewnych tendencji i zjawisk w dłuższej perspektywie czasowej. Mam nadzieję, że okaże się to szczególnie przydatne w pracach nad tworzeniem dokumentów programowych związanych z rozwojem naszego regionu, szczególnie przy rozpoczynających się pracach nad nową strategią województwa oraz w późniejszym terminie — przy tworzeniu programów operacyjnych dotyczących wykorzystania funduszy unijnych.

W części kolorowej zamieszczone zostały zdjęcia przykładowych inwestycji zrealizowanych w województwie oraz mapy przedstawiające zróżnicowanie przestrzenne procesów społeczno-gospodarczych. W związku z długotrwałym procesem opracowywania wyników Spisu Powszechnego nie było możliwości zamieszczenia wszystkich danych w zeszłorocznym raporcie. Tak więc obok map przedstawiających wskaźniki w 2003 roku postanowiliśmy zamieścić również dane ze Spisu pomimo, iż obejmują rok 2002, ze względu na rzadkość przeprowadzania i publikacji tych badań.

Dotychczasowa forma raportu spotykała się z przychylnymi Państwa opiniami. Chciałbym jednak, aby publikacja w jak największym stopniu odpowiadała Państwa oczekiwaniom. W tym celu przygotowana została ankieta, której wyniki pomogą nam w ocenie raportu i pozwolą na dostosowanie go do Państwa potrzeb. Zachęcam więc do wypełnienia ankiety, która poza wersją papierową będzie również zamieszczona na stronie internetowej województwa.

Janusz Sepiół

Marszałek Województwa Małopolskiego

ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

I. ZASOBY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

1. WARUNKI FIZYCZNO-GEOGRAFICZNE

Województwo małopolskie, położone na południu Polski, zajmuje powierzchnię 15 190 km², co stanowi 4,8% powierzchni kraju i plasuje je na 12 miejscu w Polsce. Równocześnie należy do grupy najgęściej zaludnionych, bowiem z zaludnieniem 214 osób/km² znajduje się na 2 miejscu w kraju (po woj. śląskim).

Obszar województwa małopolskiego należy do kilku podprowincji (zgodnie z podziałem Polski na mezoregiony fizyczno-geograficzne, Kondracki J., 1998):

- Wyżyny Śląsko-Krakowskiej,
- Wyżyny Małopolskiej,
- Północnego Podkarpacia,
- Zewnętrznych Karpat Zachodnich,
- Centralnych Karpat Zachodnich.

Analiza warunków klimatycznych wskazuje, że ich zróżnicowanie regionalne pokrywa się z zasięgiem podstawowych jednostek fizjograficznych. Pod względem klimatycznym w regionie małopolskim wydziela się co najmniej trzy regiony klimatyczne: wyżyn środkowopolskich, kotlin podkarpackich i samych Karpat. Najcieplej jest w Kotlinie Sandomierskiej, tam też najdłużej trwa okres wegetacyjny (powyżej 220 dni), a Tarnów stanowi punkt o najwyższej średniej rocznej temperaturze w kraju (powyżej 8°C), zaś Kasprowy Wierch o najniższej (-0,8°C).

2. OBSZARY CHRONIONE

Województwo małopolskie charakteryzuje się największym w Polsce zróżnicowaniem środowiska przyrodniczego.

Ponad połowa powierzchni województwa małopolskiego objęta jest ochroną prawną, co plasuje województwo na drugim miejscu w kraju po woj. świętokrzyskim. System obszarów i obiektów chronionych tworzą:

- **Parki narodowe** — pięć w całości: Babiogórski, Gorczański, Ojcowski, Pieniński, Tatrzański oraz część Magurskiego,

Tabela nr 1. Powierzchnia parków narodowych

Nazwa parku	Rok utworzenia	Powierzchnia parku [ha]	Powierzchnia otuliny [ha]
Babiogórski Park Narodowy	1954	3 391,55	11 431,60
Gorczański Park Narodowy	1980	7 019,07	16 646,61
Pieniński Park Narodowy	1954	2 346,16	2 682,00
Ojcowski Park Narodowy	1956	2 145,62	6 777,00
Tatrzański Park Narodowy	1954	21 164,00	180,95
Magurski Park Narodowy*	1994	2 051,90	4 919,00
Razem	38 118,30	38 118,30	42 456,21

* ok. 10% powierzchni parku leży w granicach administracyjnych województwa małopolskiego

Źródło: Małopolski Urząd Wojewódzki, Wydział Środowiska i Rolnictwa, Wojewódzki Konserwator Przyrody.

— **Parki krajobrazowe** — jednaście, w tym trzy leżą częściowo na terenie województwa,

Tabela nr 2. **Parki krajobrazowe w województwie małopolskim**

Nazwa parku krajobrazowego	Rok utworzenia	Powierzchnia parku [ha]
Zespół Jurajskich Parków Krajobrazowych:		66 397,00
Bielańsko-Tyniecki	1980	6 502,30
Rudniański	1980	5 560,10
Dłubniański	1980	9 924,20
Tenczyński	1980	12 581,90
Dolinki Krakowskie	1980	19 737,00
Orlich Gniazd część w województwie małopolskim	1980	12 091,50
otulina		44 031,90
Zespół Parków Krajobrazowych Pogórza w Tarnowie:		39 276,63
Ciężkowicko- Rożnowski	1995	17 633,92
Pasma Brzanki część w województwie małopolskim	1995	7 331,71
Wiśnicko-Lipnicki	1997	14 311,00
Popradzki Park Krajobrazowy	1987	54 392,70
otulina		21 768,80
Park Krajobrazowy Beskidu Małego część w województwie małopolskim	1998	9 230,00
otulina		12 010,00
Razem powierzchnia parków krajobrazowych		169 296,33
Razem powierzchnia otulin		79 986,90

Źródło: Małopolski Urząd Wojewódzki, Wydział Środowiska i Rolnictwa, Wojewódzki Konserwator Przyrody.

— **Obszary chronionego krajobrazu** (dziesięć, w tym pięć częściowo) o łącznej powierzchni ok. 667,7 tys. ha,

— **Rezerwaty przyrody** — 84 o łącznej powierzchni ok. 3 tys. ha,

— **Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe:**

Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Lubinka” utworzony w roku 1997, obejmuje obszar o powierzchni 6,80 ha, położony w miejscowości Lubinka w gminie Pleśna. Celem ochrony jest zachowanie fragmentu krajobrazu naturalnego.

Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Wyspa Grodzisko” utworzony w 1995 roku, obejmuje obszar o powierzchni 4,00 ha, położony w gminie Gródek nad Dunajcem. Celem ochrony jest zachowanie cennego fragmentu krajobrazu naturalnego i kulturowego Wyspy Grodzisko na jeziorze Rożnowskim.

Tabela nr 3. Obszary chronionego krajobrazu w województwie małopolskim

Lp.	Nazwa obszaru chronionego krajobrazu	Rok utworzenia	Powierzchnia [ha]
1	Miechowsko-Działoszycki*	1995	57 080,00
2	Koszycko-Opatowiecki*	1995	6 412,00
3	Doliny Wisły*	1996	2 684,00
4	Obszar Chronionego Krajobrazu dla części PK: Teńczyńskiego, Dolinki Krakowskie i Orlich Gniazd	1980	26 366,00
5	Jastrzębsko-Żdżarski*	1996	9 232,90
6	Bratucicki	1996	16 492,00
7	Pogórza Ciężkowickiego*	1996	47 288,80
8	Pogórza Wiśnickiego	1996	42 670,70
9	Radłowsko-Wierzchosławicki	1996	20 336,00
10	Województwa Nowosądeckiego	1997	440 405,40
Razem			667 676,30

* w części w województwie małopolskim

Źródło: Małopolski Urząd Wojewódzki, Wydział Środowiska i Rolnictwa, Wojewódzki Konserwator Przyrody.

Tabela nr 4. Rezerwaty przyrody w województwie małopolskim

Lp.	Nazwa rezerwatu	Gmina	Rodzaj rezerwatu*	Powierzchnia wg aktów prawnych [ha]	Powierzchnia otuliny [ha]
1	2	3	4	5	6
1	Cieszynianka	Mogilany	F	10,73	
2	Cisy w Mogilnie	Korzenna	F	35,67	
3	Długosz Królewski	Kłaj	F	24,20	
4	Lasy Radłowskie	Wierzchosławice	F	30,99	
5	Michałowiec	Trzyciąż	F	12,12	
6	Modrzewie	Czorsztyn	F	10,43	
7	Przegorzalskie Skałki	Kraków	F	1,38	
8	Wały	Raławice	F	5,81	
9	Panińska Góra	Wojnicz	F	63,23	
10	Skołczanka	Kraków	Fn	36,77	
11	Biała Woda	Szczawnica	K	33,21	
12	Dolina Mnikowska	Liszki	K	20,89	
13	Dolina Raławki	Krzyszowice	K	473,92	
14	Kłodne nad Dunajcem	Ochotnica Dln	K	79,51	
15	Okopy Konfederackie	Krynica	K	2,62	
16	Panińskie Skałki	Kraków	K	6,41	
17	Przełom Białki pod Krempachami	Nowy Targ	K	8,51	

1	2	3	4	5	6
18	Skala Kmity	Zabierzów	K	19,36	
19	Wąwóz Bolechowicki	Zabierzów	K	22,44	
20	Wąwóz Homole	Szczawnica	K	58,64	
21	Wysokie Skałki	Szczawnica	K	10,91	
22	Zamczysko nad Rabą	Myślenice	K	1,35	
23	Zaskalskie-Bodnarówka	Szczawnica	K	19,02	
24	Baniska	Piwniczna	L	55,52	
25	Barnowiec	Łabowa	L	44,57	
26	Bembeńskie	Jabłonka	L	38,14	
27	Białowodzka Góra n. Dunajcem	Łososina Dln	L	67,69	
28	Bielańskie Skałki	Kraków	L	1,73	
29	Bukowica	Babice	L	22,76	
30	Bukowiec	Czchów	L	5,31	
31	Debrza	Tarnów	L	9,50	
32	Dębina	Bochnia	L	13,14	
33	Dolina Eliaszówki	Krzeszowice	L	109,57	
34	Dolina Kluczwody	Zabierzów	L	35,22	
35	Dolina Potoku Rudno	Krzeszowice, Alwernia	L	95,94	100,88
36	Dolina Szklarki	Jerzmano- wice-Prz.	L	46,69	
37	Gibiel	Kłaj	L	28,51	
38	Hajnik	Muszyna	L	16,63	
39	Jelenia Góra	Gorlice	L	12,97	
40	Kamionna	Żagocina	L	64,04	
41	Kępie na Wyżynie Miechowskiej	Kozłów	L	40,51	
42	Koło	Niepołomice	L	3,13	
43	Kostrza	Jodłownik, Limanowa	L	38,56	
44	Kozie Kąty	Skawina	L	24,21	
45	Kwiatówka	Książ Wielki	L	11,25	
46	Las Gościbia	Sułkowice	L	282,46	
47	Las Lipowy Obrozyska	Muszyna	L	98,67	
48	Lembarczek	Piwniczna	L	47,16	
49	Lipny Dół koło Książa Wielkiego	Książ Wielki	L	20,23	
50	Lipowiec	Babice	L	12,44	
51	Lipówka	Drwinia	L	24,95	
52	Łabowiec	Łabowa	L	53,85	
53	Madohora	Andrychów cz.,	L	71,81	

1	2	3	4	5	6
54	Na Policy	Myślenice	L	13,21	
55	Rezerwat na Policy im. prof. Z. Klemensiewicza	Zawoja, Jordanów	L	58,73	
56	Nad Kotelnicznym Potokiem	Szczawnica	L	26,50	
57	Niebieska Dolina	Łąpsze Niżne	L	22,02	
58	Ostra Góra	Trzebinia	L	7,22	
59	Przeciszów	Przeciszów	L	85,13	
60	Pusta Wielka	Ochotnica Dln.	L	2,58	
61	Rezerwat w Łosiach im. prof. M. Czai	Łabowa	L	2,13	
62	Styr	Zakliczyn	L	97,83	
63	Śnieżnica	Dobra	L	24,92	
64	Uhryń	Łabowa	L	16,52	
65	Wierchomla	Piwniczna	L	25,37	
66	Żaki	Oświęcim	L	17,52	
67	Żebracze	Muszyna	L	44,67	148,85
68	Bonarka	Kraków	N	2,29	
69	Diabie Skąły	Korzenna	N	16,07	
70	Grotty Kryształowe	Wieliczka	N	1,04	2,06
71	Kajasówka	Czernichów	N	11,83	
72	Kamień Grzyb	Nowy Wiśnicz	N	1,83	
73	Kornuty	Sękowa	N	11,90	
74	Luboń Wielki	Mszana Dolna	N	35,24	
75	Skałka Rogoźnicka	Nowy Targ	N	0,26	
76	Skamieniałe Miasto	Ciężkowice	N	15,01	
77	Zimny Dół	Liszki	N	2,22	
78	Biała Góra	Kozłów	St	11,25	
79	Dąbie	Raławice-Pał.	St	2,61	
80	Opalonki	Raławice	St	2,23	
81	Sterczów - Ścianka	Raławice	St	3,40	
82	Złota Góra	Miechów	St	4,40	
83	Bór nad Czerwonem	Nowy Targ	T	114,66	68,40
84	Wiślisko Kobyle	Drwinia	W	6,70	
	RAZEM			3 072,57	320,19

* Rodzaj rezerwatu: F — florystyczny, Fn — faunistyczny, K — krajobrazowy, L — leśny, St — stepowy, T — torfowiskowy, W — wodny.

Źródło: Małopolski Urząd Wojewódzki, Wydział Środowiska i Rolnictwa, Wojewódzki Konserwator Przyrody.

- **Użytki ekologiczne** — 17 o łącznej powierzchni 817,56 ha,
- **Stanowiska dokumentacyjne** (utworzone aktami normatywnymi wojewodów),
- **Pomniki przyrody** — ok. 1 932.

Tabela nr 5. Użytki ekologiczne* w województwie małopolskim

Lp.	Nazwa użytku ekologicznego	Gmina	Data utworzenia	Powierzchnia [ha]
1	Niedzica	Łapsze Niżne	12.07.1994	1,00
2	Pustynia Błędowska	Klucze	10.07.1995	683,91
3	Jasień	Brzesko	14.10.1996	1,75
4	Stary Kamieniołom	Rytro	28.08.1997	0,20
5	Sztolnie na Górze Jarmuta	Szczawnica	28.08.1997	0,10
6	Jezioro Święcone	Wietrzychowice	17.11.1997	6,82
7	Polichty	Gromnik, Ciężkowice	27.08.1998	13,33
8	Radziejów	Rzezawa	22.09.1998	1,34
9	Świerszcze	Borzęcin	22.09.1998	5,87
10	Wał	Radłów	22.09.1998	0,14
11	Wola Szczucińska	Szczucin	22.09.1998	1,04
12	Las Krzyszkowicki	Wieliczka	24.11.1998	33,95
13	Mokradło Śródleśne	Myślenice	24.11.1998	0,26
14	Młaka Źródłiskowa	Myślenice	24.11.1998	0,12
15	Polana Sucha	Wiśniowa	24.11.1998	5,06
16	Stanowisko Lili Złotogłów	Zabierzów	24.11.1998	3,57
17	Uroczysko w Rząsce	Kraków, Zabierzów	21.12.2001	59,10
	Razem			817,56

* Użytki ekologiczne utworzone rozporządzeniami wojewody

Źródło: Małopolski Urząd Wojewódzki, Wydział Środowiska i Rolnictwa, Wojewódzki Konserwator Przyrody.

Tabela nr 6. Stanowiska dokumentacyjne w województwie małopolskim

Obiekt	Położenie
40 stanowisk w Kopalni soli Wieliczka	gm. Wieliczka
Odślonięcie geologiczne	Podłęże, gm. Alwernia
Odślonięcie geologiczne	Stryżowa, gm. Gdów
Żyła porfiru	Szklary, gm. Zabierzów
Odślonięcie geologiczne	Tenczynek, gm. Krzeszowice
Kamieniołom Nowa Krystyna	Tenczynek, gm. Krzeszowice
Kamieniołom	Zalas, gm. Krzeszowice
Kamieniołom	Piekary, gm. Liszki
Odślonięcie gleb kopalnianych	Gniazdowice, gm. Proszowice
Odślonięcie geologiczne	Harbutowice, gm. Sułkowice
Odślonięcie martwicy wapiennej	Radwanowice, gm. Zabierzów
Kamieniołom	Trojanowice, gm. Zielonki
Nieczynny kamieniołom o powierzchni 0,40 ha	Tursko, gm. Ciężkowice
Profil geologiczny wzdłuż koryta potoku Rzyczanka, o powierzchni 1,12 ha, we wsi	Sułkowice, gm. Andrychów

Źródło: Małopolski Urząd Wojewódzki, Wydział Środowiska i Rolnictwa, Wojewódzki Konserwator Przyrody.

Obszar województwa małopolskiego charakteryzuje się wysoką różnorodnością biologiczną. Na terenie województwa małopolskiego występuje wiele gatunków roślin i zwierząt rzadkich, chronionych oraz zagrożonych.

Jednym z najważniejszych aktualnie zadań krajów członkowskich Unii Europejskiej w ochronie przyrody, jest utworzenie Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000. Sieć ma, w założeniu, pełnić kluczową rolę w ochronie różnorodności biologicznej terytorium Wspólnoty poprzez zabezpieczenie zagrożonych rodzajów siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk zagrożonych i rzadkich gatunków roślin i zwierząt.

3. SUROWCE MINERALNE

3.1. Zarys budowy geologicznej regionu

Zasoby surowców mineralnych Małopolski pozostają w ścisłej zależności od budowy geologicznej obszaru, będącej wynikiem jego długiej geologicznej ewolucji.

Dominujący w budowie geologicznej obszaru województwa element tworzy masyw karpacki, w którym wydziela się poczynając od południa:

Karpaty wewnętrzne, w skład których wchodzi:

- masyw tatrzański,
- niecka podhalańska,
- pieniński pas skałkowy,

Karpaty zewnętrzne o budowie płaszczowinowej, w obrębie których wydziela się:

- jednostkę magurską,
- jednostkę przedmagurską,
- jednostkę śląską,
- jednostkę podśląską,
- jednostkę skolską,
- zapadlisko przedkarpackie.

Formowanie się Karpat wewnętrznych zakończyło się w górnej kredzie, natomiast zewnętrznych w górnym trzeciorzędzie, czyli neogenie.

Północną część obszaru województwa budują struktury mezozoiczne: monoklina śląsko-krakowska i niecka miechowska, oraz paleozoiczna struktura zapadliska górnośląskiego, przykryta częściowo mioceńskimi osadami zapadliska przedkarpackiego oraz nasuniętymi płaszczowinami Karpat zewnętrznych.

3.2. Surowce mineralne regionu

Złoża surowców mineralnych, występujących na terenie województwa, można podzielić na 5 zasadniczych grup:

- surowce energetyczne,
- surowce chemiczne wraz z solankami jodowo-bromowymi,
- rudy metali nieżelaznych,
- surowce skalne,
- wody lecznicze, mineralne i termalne.

Każda z powyższych grup surowców mineralnych związana jest z innym regionem geologicznym oraz charakterystycznym kompleksem skalnym. Należy jednak zauważyć, iż dominujące znaczenie ma szeroki asortyment eksploatowanych odkrywkowo surowców skalnych.

Surowce energetyczne

Obejmują one złoża węgla kamiennego, metanu w pokładach węgla, ropy naftowej, gazu ziemnego i torfu.

Złoża węgla kamiennego występują w zachodniej części województwa w obrębie utworów Górnośląskiego Zagłębia Węglowego, po linię Krzeszowice – Brzeźnica – Sucha Beskidzka. Spośród 15 złóż udokumentowanych, eksploatacja prowadzona jest w kopalniach „Brzeszcze” i „Janina” w rejonie Libiąża. W tym samym regionie złożom węgla towarzyszy metan będący przedmiotem eksploatacji w kopalni Brzeszcze, gdzie jego zasoby geologiczne bilansowe oszacowano na 2,4 mld m³, przy zasobach przemysłowych wynoszących 350 mln m³.

Złoża ropy naftowej związane są z obszarem Karpat oraz zapadliska przedkarpackiego. Są to złoża niewielkie, o zasobach kilkudziesięciu tysięcy ton, stąd ich ograniczone znaczenie gospodarcze. W granicach województwa udokumentowanych zostało 12 złóż ropy naftowej o zasobach 126 tys. Mg, z czego 10 złóż jest eksploatowanych.

Złoża gazu ziemnego towarzyszą często złożom ropy naftowej. Stąd część kopalń ropy wydobywa równocześnie gaz ziemny. Rozmieszczenie złóż gazu ziemnego odpowiada w zasadzie występowaniu złóż ropy naftowej. Największa koncentracja złóż występuje na obszarze zapadliska przedkarpackiego, pomiędzy Wieliczką a Dębicą. Ogółem na terenie województwa występuje 36 złóż gazu ziemnego o zasobach łącznych około 7 mld m³. Wydobywanie gazu ziemnego prowadzone jest z 24 złóż o zasobach około 6 mld m³. Zaangażowanie eksploatacyjne dotyczy zatem ok. 85% udokumentowanych zasobów, co powoduje, że rezerwy tego surowca są niewielkie. Pochodzące z nich wydobywanie czyni je przydatnymi jedynie dla zaspokajania potrzeb lokalnych.

Złoża torfu w województwie małopolskim zlokalizowane są w dwóch rejonach. W rejonie Jabłonka – Czarny Dunajec występują rozległe torfowiska wysokie rozwinięte na europejskim wododziale oddzielającym zlewnie mórz Bałtyckiego i Czarnego. Na tym terenie eksploatowane jest jedno złożo torfu o nazwie „Puścizna Wielka”. Drugi rejon występowania złóż torfu to okolice Tarnowa. Istnieje tutaj udokumentowane, ale nie eksploatowane złożo „Pogórska Wola”. Należy nadmienić, iż torf nie posiada obecnie znaczenia jako surowiec energetyczny. Eksploatowany jest głównie dla potrzeb rolnictwa i lecznictwa.

Surowce chemiczne

Obecnie nie mają znaczenia gospodarczego. Złoża soli kamiennej ciągną się wąskim pasem wzdłuż nasunięcia karpackiego na mioceńskie utwory zapadliska przedkarpackiego. Jedyne udokumentowane złożo soli kamiennej Wojnicz może być, ze względu na budowę geologiczną oraz głębokość występowania (ok. 600 mppt), eksploatowane jedynie metodą otworową. Z powodu braku odbiorców solanki na południu Polski, jego eksploatacja jest obecnie niecelowa. Występujące w Małopolsce, znane złoża soli kamiennej: Wieliczka, Bochnia, Łęzkowice, Barycz, Siedlec – Moszczenia – Łapczyca, mają jedynie znaczenie historyczne.

Do surowców chemicznych zaliczyć należy również solanki jodowo-bromowe, eksploatowane na niewielką skalę w Łapczycy koło Bochni.

Rudy metali nieżelaznych

Do grupy tej należą złoża rud cynku i ołowiu występujące na terenie powiatów olkuskiego i chrzanowskiego. Spośród 12 udokumentowanych złóż eksploatowane są obecnie trzy: Olkusz, Pomorzany oraz Balin – Trzebionka.

Surowce skalne

Stanowią najliczniejszą grupę kopalni o różnorodnych zastosowaniach, reprezentowaną przez liczne złoża na terenie województwa małopolskiego. Ich wspólną cechą jest eksploatacja odkrywkowa. Należą tu złoża:

— piaskowców związanych z obszarem Karpat. Z ogólnej liczby 51 złóż udokumentowanych, eksploatacja prowadzona jest w 17 spośród nich,

— wapieni występujących jedynie na obszarze Monokliny Śląsko-Krakowskiej. Spośród 24 złóż udokumentowanych, wydobyte, zarówno dla potrzeb drogownictwa, jak i przemysłu cementowo-wapienniczego, prowadzone jest w 5 spośród nich. Z wyjątkiem tzw. „marmurów dębnickich”, czyli rzadkiego i cennego złoża czarnych wapieni dewońskich, brak jest zainteresowania pozostałymi złożami. Część złóż położona jest w granicach Zespołu Jurajskich Parków Krajobrazowych i możliwości ich eksploatacji ogranicza rozporządzenie Wojewody Małopolskiego w sprawie jego ochrony,

— dolomitów występujących w regionie chrzanowskim i olkuskim. Udokumentowanych zostało 9 złóż. Eksploatacja prowadzona jest w 4 spośród nich. Dolomit wykorzystywany jest jako kamień drogowy (złoża Dubie, Libiąż, Stare Gliny), w hutnictwie (Żelatowa) oraz jako nawóz dla rolnictwa,

— porfirów, melafirów, diabazów, tufów występujących jedynie w rejonie Krzeszowic. Eksploatowane są dwa spośród udokumentowanych 7 złóż: złożo porfiru „Zalas” oraz złożo diabazu „Niedźwiedzia Góra”,

— kruszyw naturalnych tworzących najliczniejszą grupę złóż. Genetycznie związane są one z dolinami rzek i grupują się w kilku regionach: ujście Soły, środkowy i dolny bieg Raby, dolny fragment doliny Uswicy, dolina Dunajca poniżej Łącka, dolina Wisły. Szczególna ich koncentracja ma miejsce na terenie powiatów brzeskiego i tarnowskiego w widłach Wisły, Dunajca i Uswicy. Z kolei najwartościowsze złoża kruszyw występują na Podhalu. Eksploatowane są w rejonie ujścia Białki do Dunajca. W sumie na terenie województwa udokumentowano ponad 240 złóż kruszywa naturalnego. W trakcie eksploatacji jest ponad 70 z nich,

— surowców ilastych ceramiki budowlanej. W grupie tej znajdują się złoża glin czwartorzędowych, ilów trzeciorzędowych oraz permskich. Spośród 85 udokumentowanych, eksploatowanych jest 25 złóż. Liczba ta się zmienia w związku z malejącą ilością cegielni bazujących na glinach czwartorzędowych. Obserwuje się koncentrację produkcji w rękach dużych producentów wykorzystujących wysokiej jakości złoża ilów trzeciorzędowych,

— piasków podsadzkowych, formierskich i dla przemysłu ceramicznego występujących w złożach zlokalizowanych głównie pomiędzy Trzebinią a Olkuszem. Ponadto złożo piasków podsadzkowych występuje w gminie Chełmek, a piasków do produkcji betonów komórkowych w gminie Szczucin. Ogółem udokumentowano 14 złóż piasków o różnorodnym zastosowaniu, z czego 9 to złoża piasków podsadzkowych w rejonie Szczakowej, Sierszy i Pustyni Będowskiej. Aktualnie wydobyte prowadzone jest w pięciu złożach,

— surowców skaleniowych występujących w dwóch złożach. Złożo Siedlec, na północ od Krzeszowic, związane jest z intruzją magmową i znajduje się w granicach Jurajskiego Parku Krajobrazowego. Złożo Wygiełzów w gminie Babice, to złożo okruchowe o zasobach pozabilansowych. Żadne z nich nie jest eksploatowane.

Wody lecznicze, mineralne i termalne

Zasoby tych wód stanowią istotny, o rosnącym znaczeniu, element bazy surowcowej regionu. Ich występowanie związane jest z Zapadliskiem Przedkarpackim, płaszczowinami Karpat Zewnętrznych oraz Niecką Podhalańską. Na obszarze Zapadliska występują głównie wody siarczanowe i siarczkowe znane z Krzeszowic, Matecznego i Swoszowic. Na obszarze karpackim wody mineralne i lecznicze o zróżnicowanym składzie chemicznym znane są z terenu powiatów gorlickiego, nowosądeckiego, nowotarskiego, limanowskiego. Natomiast w podłożu Niecki Podhalańskiej stwierdzono występowanie wysokotemperaturowych wód termalnych o znacznych wydajnościach. Obserwuje się rosnącą produkcję wód leczniczych i mineralnych ze złóż karpackich. Główne „zagłębia” to rejon Wysowej, Krynicy i Muszyny, gdzie ujęcia mają największe wydajności wód leczniczych. Wody rejonu Krakowa i Krzeszowic nie są obecnie przedmiotem znaczącej eksploatacji, głównie wykorzystywane są do zabiegów leczniczych (Krzeszowice, Mateczny). Przytoczone w tabeli wielkości wskazują na możliwość co najmniej czterokrotnego wzrostu wielkości wydobywania wód

lecznicych i mineralnych tylko z udokumentowanych obecnie złóż. Przyszłościowe wydaje się również inwestowanie w wykorzystanie zasobów wód termalnych. Dotychczas występowanie wód geotermalnych o znaczeniu gospodarczym stwierdzono jedynie na Podhalu. Ich pełne wykorzystanie będzie istotnym czynnikiem rozwoju Podhala i obszarów przyległych.

Tabela nr 7. Zestawienie złóż kopalin w województwie małopolskim

Rodzaj kopaliny	Liczba złóż	Zasoby geologiczne ogółem	Złóża eksploatowane	Zasoby geologiczne eksploatowane
Węgiel kamienny	15	8 911 679 tys. t	2	2 070 129 tys. t
Ropa naftowa	12	126 tys. t	10	126 tys. t
Gaz ziemny	36	7 129,12 mln m ³	24	6 104,39 mln m ³
Metan z pokładów węgla kamiennego	1	2392,2 mln m ³	1	2393,2 mln m ³
Torf	2	300 tys. t	1	266 tys. t
Sól kamienna	1	2 083,0 tys. t	-	-
Siarka	3	1760,9 tys. t	-	-
Solanki jodowo-bromowe	1	6,2 m ³ /h	1	6,2 m ³ /h
Rudy cynku i ołowiu	12	70062 tys. t	3	40 824 tys. t
Piaskowce	51	514 532 tys. t	17	201 257 tys. t
Wapienie	24	534 069 tys. t	5	93 888 tys. t
Dolomity	9	229 935 tys. t	4	178 632 tys. t
Porfiry	3	91 143 tys. t	1	90 469 tys. t
Melafiry	2	2 719 tys. t	-	-
Diabazy	1	5 118 tys. t	1	5 118 tys. t
Tufy	1	18 270 tys. t	-	-
Kruszywa naturalne	238	1 677 976 tys. t	69	220 465 tys. t
Surowce ilaste	85	112 565 tys. m ³	25	3 571 tys. t
Piaski podsadzkowe, formierskie, dla przem. ceramicznego	14	p. form. 20 286 tys. t poz. 1 075 628 tys. m ³	1 4	20 286 tys. t 415928 tys. m ³
Surowce skaleniowe	2	365 tys. t	-	-
Wody lecznicze, mineralne i termalne	29	1400,1 m ³ /h	15	286 m ³ /h

Źródło: Małopolski Urząd Wojewódzki, Wydział Środowiska i Rolnictwa, Geolog Wojewódzki.

II. ZAGROŻENIA I STAN ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

1. GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA

1.1. Zużycie wody

Na terenie województwa małopolskiego pobór wody jest wysoki (w 2002 r. 5 miejsce w kraju). Zarówno do celów komunalnych jak i przemysłowych, wodę ujmuje się z ujęć powierzchniowych i podziemnych. W ostatnich dwóch latach obserwuje się niewielki spadek poboru wody dla celów komunalnych, przy tendencji wzrostowej poboru wody przez przemysł.

Tabela nr 8. Pobór wody w latach 1998-2003*

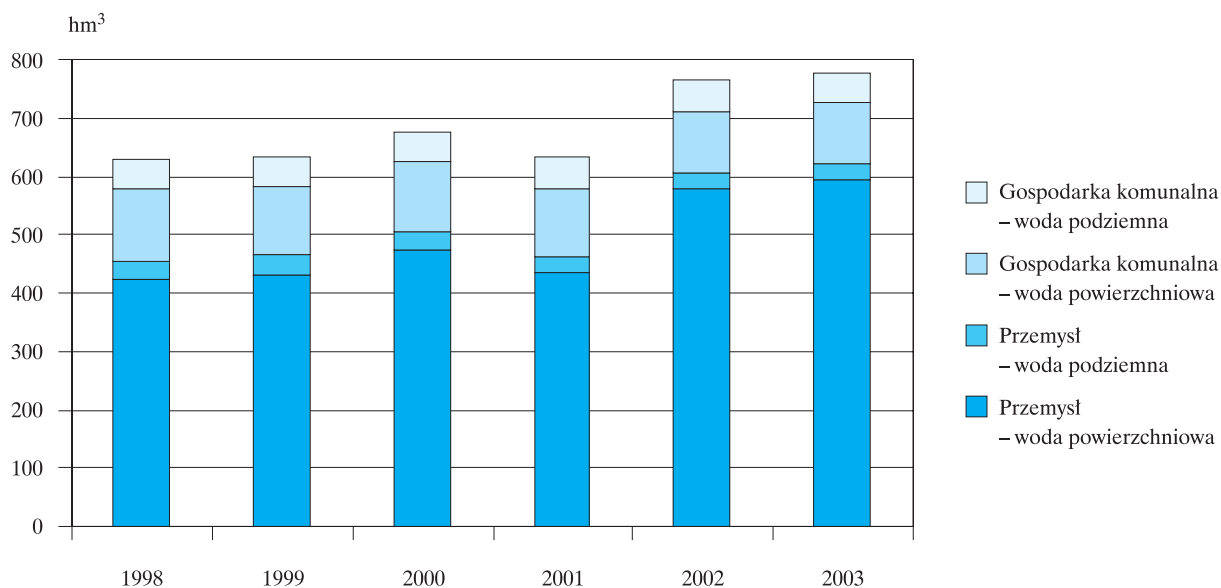
Wyszczególnienie	Jednostka	Rok	Gospodarka komunalna	Przemysł		Razem
				ogółem	w tym wody kopalniane	
Woda powierzchniowa	hm ³ /rok	1998	124,0	422,4		546,4
		1999	116,1	432,2		548,3
		2000	119,7	474,2		593,9
		2001	116,0	433,9		549,9
		2002	103,1	578,9		682,0
		2003	105,1	595,4		700,5
	%	1998	72	93		87
		1999	70	93		87
		2000	69	94		88
		2001	67	94		87
		2002	66	95		89
		2003	68	96		90
Woda podziemna	hm ³ /rok	1998	47,8	33,7	19,6	81,5
		1999	50,6	32,6	18,0	83,2
		2000	53,0	29,9	16,9	82,9
		2001	56,8	27,2	14,6	84,0
		2002	54,1	28,3	16,3	82,4
		2003	50,1	27,6	14,4	77,7
	hm ³ /rok	1998	28	7		13
		1999	30	7		13
		2000	31	6		12
		2001	33	6		13
		2002	34	5		11
		2003	32	4		10
Ogółem ilość hm ³ /r		1998	171,8	456,1		627,9
		1999	166,7	464,8		631,5
		2000	172,7	504,1		676,8
		2001	172,8	461,1		633,9
		2002	157,2	607,2		764,4
		2003	155,2	623,0		778,2

* tabela nie ujmuje wody zużytej przez rolnictwo i leśnictwo do napełniania stawów i nawodnień — według GUS w roku 2000 — 90,4 hm³

Źródło: dane WIOŚ w Krakowie.

Gospodarka komunalna województwa w 68% bazuje na wodzie powierzchniowej. Zatem bardzo ważna dla regionu jest ochrona wód zlewni powyżej ujęć wody pitnej.

Wykres nr 1. Pobór wody

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ w Krakowie.

Tabela nr 9. Pobór wód powierzchniowych do celów komunalnych i produkcyjnych według zlewni (w hm³/rok)

Zlewnia rzeki	Ujęcia komunalne			Ujęcia przemysłowe			Ogółem		
	1999	2002	2003	1999	2002	2003	1999	2002	2003
Przemsza	0,2	0	0	1	0,9	0,2	1,2	0,9	0,2
Soła	2,1	1,9	2,1	13	10,1	9,2	15,1	12	11,3
Skawa	7,4	7	7,3	1,7	1,2	1,1	9,1	8,2	8,4
Skawinka	2,2	2,3	2,4	0,6	0,1	0,7	2,8	2,4	3,1
Sanka	5,8	7,3	6,2	0	0	0	5,8	7,3	6,2
Rudawa	17	16,4	17,6	0,3	0,8	0,3	17,3	17,2	17,9
Prądnik-Białucha	0	0	0	1,6	3	2,9	1,6	3	2,9
Dłubnia	8,7	7,1	9,3	5	5	5	13,7	12,1	14,3
Raba	42,4	38,5	36,2	0,7	0,6	0,6	43,1	39,1	36,8
Szreniawa	0,8	0,9	0,9	0	0	0	0,8	0,9	0,9
Uswica	0,1	0,1	0	1,1	0,8	0,9	1,2	0,9	0,9
Dunajec	26,9	20,5	21,2	18,4	17,4	17,6	45,3	37,9	38,8
Wisłoka	1,8	1,2	1,3	1,4	1,5	1,3	3,2	2,7	2,6
Wisła	0,1	0	0	387,4	537,3	555,7	387,5	537,3	555,7

Źródło: dane WIOŚ w Krakowie.

W roku 2003 ujęcia przemysłowe dostarczyły 623,0 hm³ wody (80% ujętej w województwie), z czego 96% pochodziło z ujęć powierzchniowych. Głównymi źródłami poboru wody dla potrzeb przemysłowych są w województwie rzeki:

- Wisła (93,3%) — zaopatruje głównie energetykę w wodę do celów chłodniczych, przemysł hutniczy i chemiczny,
- Dunajec (2,9%) — woda głównie dla przemysłu chemicznego,
- Soła (1,5%) — głównie woda dla energetyki oraz przemysłu lekkiego.

W roku 2003 wzrosła ilość wody powierzchniowej ujmowanej przez przemysł z 578,9 (w 2002 r.) do 595,4 hm³/rok. Natomiast ilość wody ujmowanej z ujęć wód podziemnych w spadła o około 0,7 hm³.

1.2. Główne źródła zanieczyszczeń wód powierzchniowych

Z terenu województwa małopolskiego w 2003 roku odprowadzono do wód powierzchniowych 362,7 hm³ ścieków wymagających oczyszczenia. W bilansowaniu uwzględniono zakłady, które odprowadziły więcej niż 20 dam³ ścieków rocznie, a ilości ścieków komunalnych podawane są łącznie z wodami opadowymi i infiltracyjnymi.

Tabela nr 10. Struktura oczyszczania ścieków* (w hm³/rok)

Pochodzenie ścieków	Rok	Ścieki ogółem	Ścieki oczyszczone			Nieoczyszczone
			Mechanicznie	Biologicznie	Chemicznie	
I. Ścieki przemysłowe	1999	225,5	201,2	12,4	8,7	3,2
	2002	211,5	194,2	9,6	4,6	3,1
	2003	190,4	176,9	9,7	2,3	1,5
II. Ścieki komunalne	1999	203	42,7	111,7	0	48,6
	2002	182,1	60,8	112,3	0	9
	2003	172,3	59,9	107,5	0	4,9
w tym miasto Kraków	1999	98,9	40,1	11,8	0	47
	2002	88,2	59,6	19,9	0	8,7
	2003	83,1	59,1	19,4	0	4,6
SUMA I + II	1999	428,5	243,9	124,1	8,7	51,8
	2002	393,6	255	121,9	4,6	12,1
	2003	362,7	236,8	117,2	2,3	6,4
[%]	1999		57	29	2	12
	2002		65	31	1	3
	2003		65	32	1	2

* ścieki przemysłowe bilansowane są z zakładów odprowadzających powyżej 20 dam³ rocznie natomiast ścieki komunalne podawane są łącznie z wodami opadowymi i infiltracyjnymi.

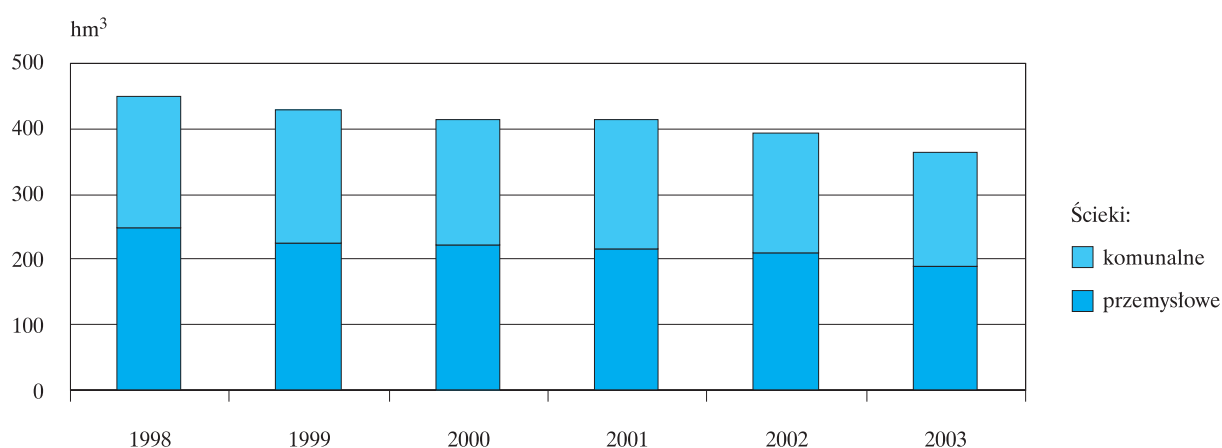
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ w Krakowie.

Ścieki wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód powierzchniowych w roku 2003 to:

- 190,4 hm³ — ścieków przemysłowych,
- 172,3 hm³ — ścieków komunalnych (łącznie z wodami opadowymi i infiltracyjnymi).

Na uwagę zasługuje fakt, iż ogromną większość ścieków przemysłowych stanowią wody kopalniane oraz ścieki odprowadzone z kopalń węgla kamiennego i zakładów górniczo-hutniczych. Wody pochłonicze odprowadzane są głównie do rzeki Skawinki (550,6 hm³), Przemszy (2,9 hm³) oraz Wisły (3,6 hm³).

Wykres nr 2. Ścieki przemysłowe i komunalne

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ w Krakowie.

Tabela nr 11. Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzane do wód powierzchniowych według zlewni (dane w hm³)

Zlewnia rzeki	Ścieki komunalne			Ścieki przemysłowe		
	1999	2002	2003	1999	2002	2003
Przemsza	4,9	4,3	3,6	182,1	167,2	147,1
Soła	3,4	3,4	2,7	1,1	1,4	1,2
Macocha	3,4	2,1	2,4	5,5	4,9	5,1
Czechło	8,9	6,7	6,2	5,5	7,6	6,5
Skawa	11,9	11,1	10,9	0,3	0,4	0,3
Regulka	0,1	0	0	0,4	0,5	0,4
Skawinka	1,7	1,6	1,7	0,1	0,7	0,8
Sanka	0,1	0,1	0,1	1,5	2,3	1,8
Rudawa	1,8	1,5	1,5	0,3	0,9	0,8
Prądnik	0,1	0,1	0,3	0,2	0,1	0,1
Dłubnia	0,3	0,4	0,3	0,1	0,2	0,4
Serafa	77,9	68,6	64	0,5	0,5	0,4
Suchy Jar	9,7	0	0	5,3	3,2	3,2
Raba	8,1	8,4	7,7	0,2	1,1	1,2
Szreniawa	1,2	1,4	1,2	0,2	0,1	0,1
Uszwica	1,3	1,3	1,3	1	1	0,7
Dunajec	52,4	45,6	43,7	10,8	8,3	8
Breń	0,7	1	0,9	0	0	0
Wisłoka	2	1,9	1,7	1,5	1,5	1,5
Wiśla	12,9	22,2	21,7	8,9	9,5	10,8
Czarna Orawa	0,2	0,3	0,4	0	0	0
Razem	203	182	172,3	225,5	211,4	190,4

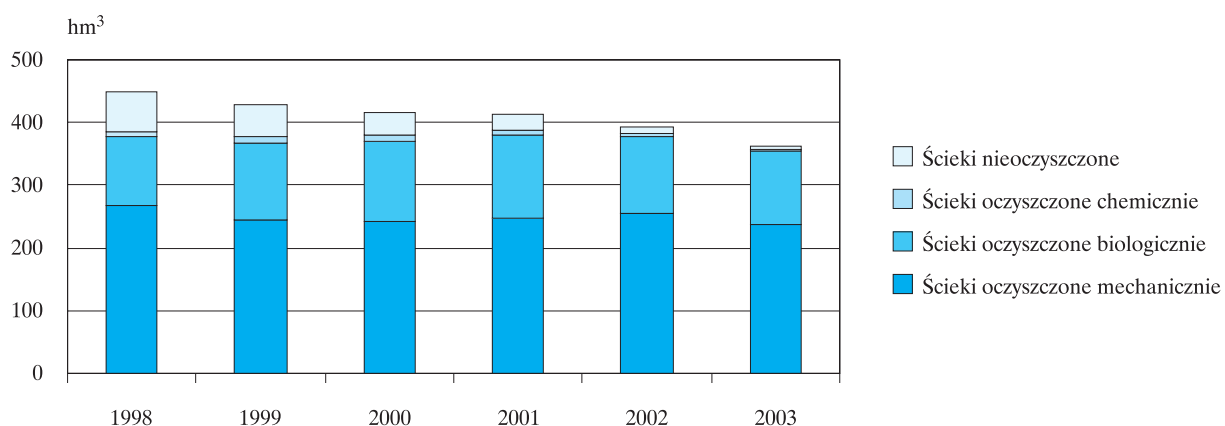
Źródło: dane WIOŚ w Krakowie.

Struktura oczyszczenia ścieków przemysłowych kształtuje się następująco:

- ścieki oczyszczone ogółem: 99,2%,
w tym:
 - mechanicznie 92,9%,
 - biologicznie 5,1%,
 - chemicznie 1,2%,
- ścieki nieoczyszczone: 0,8%.

Największym źródłem zanieczyszczenia wód powierzchniowych w województwie małopolskim jest gospodarka komunalna, z uwagi na olbrzymi ładunek zanieczyszczeń, jaki odprowadza do odbiorników. W bilansie odprowadzanych zanieczyszczeń miasto Kraków wysuwa się na pierwsze miejsce, gdzie od lat pozostaje do rozwiązania problem pełnego, mechaniczno-biologicznego oczyszczania ścieków komunalnych.

Wykres nr 3. Struktura oczyszczania ścieków

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ w Krakowie.

Tabela nr 12. Struktura oczyszczania ścieków komunalnych (w %)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Ścieki oczyszczone ogółem	70	76	83	89	95	97
w tym:						
— mechanicznie	26	21	22	27	33	35
— biologicznie	44	55	61	62	62	62
Ścieki nieoczyszczone	30	24	17	11	5	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ w Krakowie.

1.3. Stan zanieczyszczenia wód powierzchniowych

Jakość wód w rzekach

W roku 2003 w województwie małopolskim kontrolowano jakość wód 45 rzek w 97 przekrojach pomiarowo-kontrolnych (23 ppk. — monitoring sieci krajowej i 74 ppk. — monitoring sieci regionalnej). Łączna długość badanych cieków wodnych wynosiła 1 173,9 km.

W roku 2003 w stosunku do roku 2002 w ocenie ogólnej o 8,9% ubyło wód III klasy, a wzrósł udział wód poza klasyfikacją (o 5,4%) oraz wód II klasy czystości.

Według kryterium **fizyko-chemicznego** o 4,8% wzrósł udział wód nieodpowiadających normatywom, natomiast o 6,3% przybyło wód I klasy czystości przy równoczesnym zmniejszeniu się udziału odcinków w klasach II i III. Z kolei ze względu na stan **bakteriologiczny** wzrósł udział odcinków rzek w klasie II o 5,3%, oraz o 7,1% wzrósł udział wód pozaklasowych, przy równoczesnym spadku długości odcinków o wodach zakwalifikowanych do III klasy. Według wskaźników **hydrobiologicznych** o 6,4% zmniejszył się udział wód poza klasyfikacją na korzyść wód II klasy (o 2,8%), wód III klasy (o 3,1%) oraz wód I klasy czystości (o 0,5%).

Tabela nr 13. Klasyfikacja jakości rzek województwa małopolskiego

Rok	Klasa czystości rzek	Ścieki oczyszczone							
		Ogólna		Fizykochemiczna		Bakteriologiczna		Hydrobiologiczna	
		[km]	[%]	[km]	[%]	[km]	[%]	[km]	[%]
1999	I	0	-	21,1	1,9	0	-	0	-
	II	53,1	4,8	319,3	29,1	53,1	4,8	813,2	74,0
	III	250,8	22,8	234,6	21,3	295	26,8	248,9	22,6
	non*	795	72,3	523,9	47,7	750,8	68,3	36,8	3,3
2000	I	0	-	112,8	10,2	0	0,0	0	0,0
	II	65,0	5,9	311,1	28,2	65,0	5,9	861,6	78,0
	III	408,8	37,0	221,2	20,0	449,4	40,7	242,4	21,9
	non*	631,2	57,1	459,9	41,6	590,6	53,4	1,0	0,1
2001	I	0	-	145,4	12,3	0	-	0	-
	II	61,1	5,2	399,3	33,7	77,6	6,6	931,8	78,7
	III	479,6	40,5	163,8	13,8	510,2	43,1	251,1	21,2
	non*	643,2	54,3	475,4	40,2	596,1	50,3	1,0	0,1
2002	I	0	-	128,9	10,9	0	-	0	-
	II	124,7	10,6	359,0	30,3	130,7	11,0	912,4	77,1
	III	473,5	39,9	213,9	18,1	647,8	54,8	194,4	16,4
	non*	585,7	49,5	482,1	40,7	405,4	49,5	77,1	6,5
2003	I	0	-	203,8	17,3	0	-	6	0,6
	II	156,9	13,3	236,7	20,2	183,4	15,6	935,8	79,7
	III	368,4	31,4	194,8	16,6	502,6	42,8	232,1	19,7
	non*	648,6	55,3	538,6	45,9	487,9	41,6	1,0	0,1

* wody nie odpowiadające normatywom (pozaklasowe)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ w Krakowie.

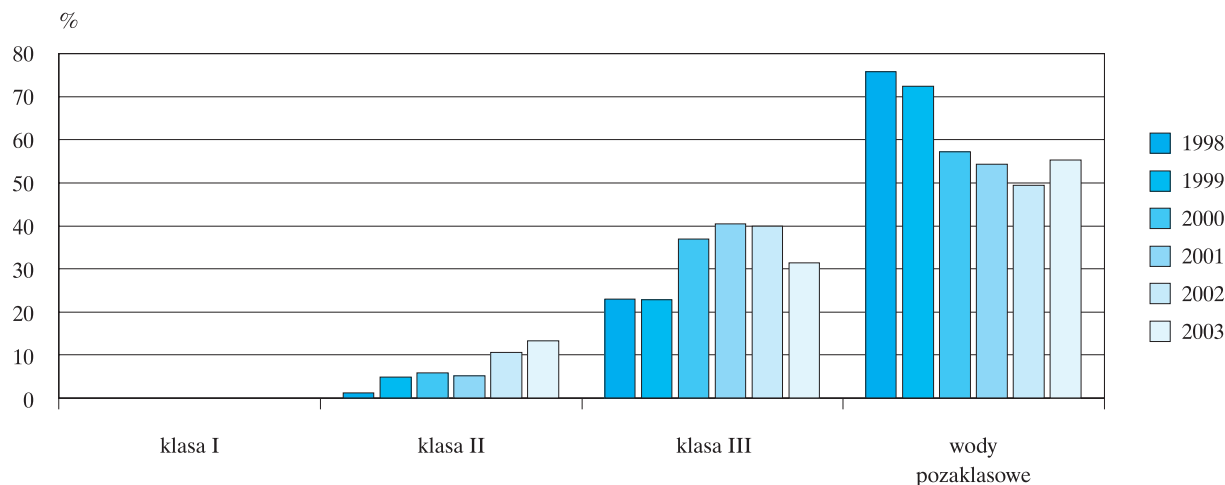
Pogorszenie jakości wód w 2003 roku związane było z warunkami hydro-meteorologicznymi. Pogorszenie fizyko-chemicznej jakości wód stwierdzono na niemal wszystkich badanych rzekach i wystąpiło przeważnie na odcinkach rzek o małym przepływie. Pogorszenie jakości wód spowodowane było wzrostem zanieczyszczeń biogenych, substancji organicznych, obciążeniem zawiesinami oraz skażeniem bakteriologicznym wód.

Najkorzystniej w roku 2003 przedstawiała się ocena w grupie wskaźników hydrobiologicznych. Identyfikacja organizmów bytujących w rzekach województwa małopolskiego, pozwoliła zaklasyfikować wody badanych rzek w 79,7% do wód słabo zanieczyszczonych (strefy betamezosaprobowej — II klasy czystości).

Analogicznie jak w latach poprzednich o ocenie ogólnej decydowały zarówno zanieczyszczenia mikrobiologiczne, jak i fizyko-chemiczne.

- Wskaźnikami decydującymi o jakości wód są, podobnie jak w latach poprzednich:
- stan sanitarny oceniany na podstawie miana Coli typu kałowego (zanieczyszczenia bakteriologiczne),
 - oraz zawartość substancji biogennych, w tym głównie azotu azotynowego.

Wykres nr 4. Klasyfikacja jakości rzek w ocenie ogólnej w latach 1998-2003

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ w Krakowie.

Zbiorniki zaporowe — jakość wód

W województwie małopolskim badaniami jakości wód objęto także 6 zbiorników zaporowych: Dobczycki na Rabie, Gościbia na potoku Gościbia, Czorsztyński, Rożnowski i Czchowski na Dunaju oraz Klimkówka na Ropie.

Ocena wód zbiorników w zakresie zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia

Zbiornik Dobczycki — cechuje się dobrą jakością wód o małej zawartości związków organicznych, biogennych i mineralnych. Zdecydowana większość badanych wskaźników zanieczyszczeń odpowiadała I klasie czystości. W stosunku do roku ubiegłego stwierdzono jednak sezonowy wzrost (w porze zimowej) stężeń azotu azotynowego, gdzie średnia wartość odpowiadała III klasie, a maksymalna zmierzona nie odpowiadała normatywom. Odnotowano niewielki spadek koncentracji chlorofilu „a” (średnie stężenie I klasa czystości). Stan sanitarny wód dobry — I klasa czystości.

Zbiornik Gościbia — wody w zakresie oznaczanych wskaźników fizykochemicznych odpowiadały I klasie czystości. Stan sanitarny i hydrobiologiczny wód plasował się w granicach normatywów II klasy czystości. W ocenie ogólnej wody zbiornika zaklasyfikowane zostały do II klasy czystości.

Stan zanieczyszczenia wód zbiorników zaporowych o funkcjach: przeciwpowodziowo-energetyczno-rekreacyjnej

Zbiornik Czorsztyński — dobra jakość wód o małej zawartości związków organicznych, biogennych i mineralnych. Stan sanitarny wód w całym cyklu kontrolnym odpowiadał I klasie czystości. Małe stężenia chlorofilu „a” świadczą o niskim stopniu troficzności wód zbiornika. W porównaniu do roku poprzedniego w wodach zbiornika wystąpiły niższe stężenia zanieczyszczeń organicznych i biogennych oraz chlorofilu „a”.

Zbiornik Rożnowski — jakość wód zbiornika zróżnicowana w zależności od głębokości. W warstwie powierzchniowej odpowiadała normatywom II klasy czystości (decydująca temperatura wody, odczyn pH oraz stężenie chlorofilu „a”). W warstwie dennej (głębokość 20 m) w okresie letnim zawartość tlenu rozpuszczonego spadła do wartości ponadnormatywnych, co odpowiadało bardzo niskiemu nasyceniu wód tlenem rzędu 16 %. W warstwach naddennych w okresie letnim wystąpił wzrost stężeń azotu azotynowego do poziomu III klasy czystości. Wartości podstawowych wskaźników eutrofizacji nie wykazują eutroficznego charakteru wód. Stan sanitarny wód w całym cyklu badawczym odpowiadał I klasie czystości. W porównaniu do 2002 roku w wodach zbiornika nieznacznie wzrosły stężenia zanieczyszczeń biogennych oraz znacząco pogorszyły się warunki tlenowe w warstwach dennych.

Zbiornik Czchowski — w zakresie zanieczyszczeń fizykochemicznych jakość wód odpowiadała II klasie czystości (decydujące stężenie azotu azotynowego i temperatura wody w warstwie powierzchniowej). Większość zbadanych wskaźników wskazuje na mezotroficzny charakter wód, słabo zanieczyszczonych o niskiej produkcji pierwotnej. W porównaniu do 2002 r. w wodach zbiornika nieznacznie wzrosła zawartość azotu azotynowego oraz chlorofilu „a”.

Zbiornik Klimkówka — dobra jakość wód zbiornika o małej zawartości związków organicznych, biogennych, mineralnych i niskim skażeniu bakteriologicznym. Miano coli typu fekalnego w całym cyklu badawczym odpowiadało normatywom I klasy czystości. Wartości podstawowych wskaźników eutrofizacji nie wykazują eutroficznego charakteru wód. W porównaniu do 2002 roku zasadniczych zmian w jakości wód zbiornika nie stwierdzono.

1.4. Ochrona przeciwpowodziowa

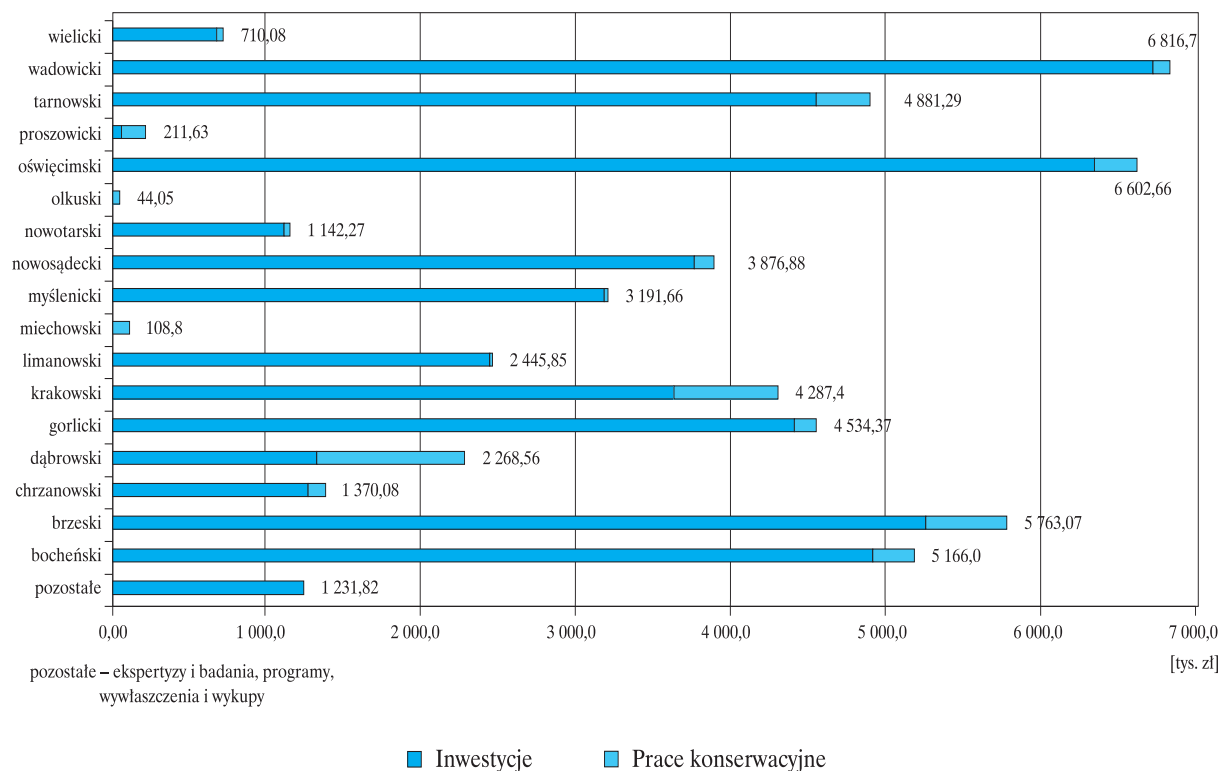
Obszar województwa małopolskiego należy w całości do dorzecza górnej Wisły. Ochronie przed powodzią służy 1008,5 km wałów przeciwpowodziowych oraz zbiorniki retencyjne na: Dunajcu (Czorsztyn – Niedzica, Rożnów, Czchów), Rabie (Dobczyce), Ropie (Klimkówka) i Dłubni (Zesławice). Łączna pojemność zbiorników retencyjnych wynosi ok. 600 hm³, co pokrywa ok. 7% potrzeb.

Górski charakter większości rzek województwa wpływa na nierównomierność przepływów. Poziom zagrożenia powodziowego w tym dorzeczu jest wyższy, co najmniej o 15% od przeciętnego zagrożenia powodziowego w Polsce. Z hydrologicznego punktu widzenia największe zagrożenie powodziowe stwarzają dorzecza Soły i Dunajca, ale także Raby i Skawy.

Głównymi administratorami rzek i potoków oraz budowli i urządzeń hydrotechnicznych związanych z ochroną przeciwpowodziową oraz istotnych ze względu na bezpieczny przepływ wielkich wód na terenie województwa są: Małopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Krakowie i Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie.

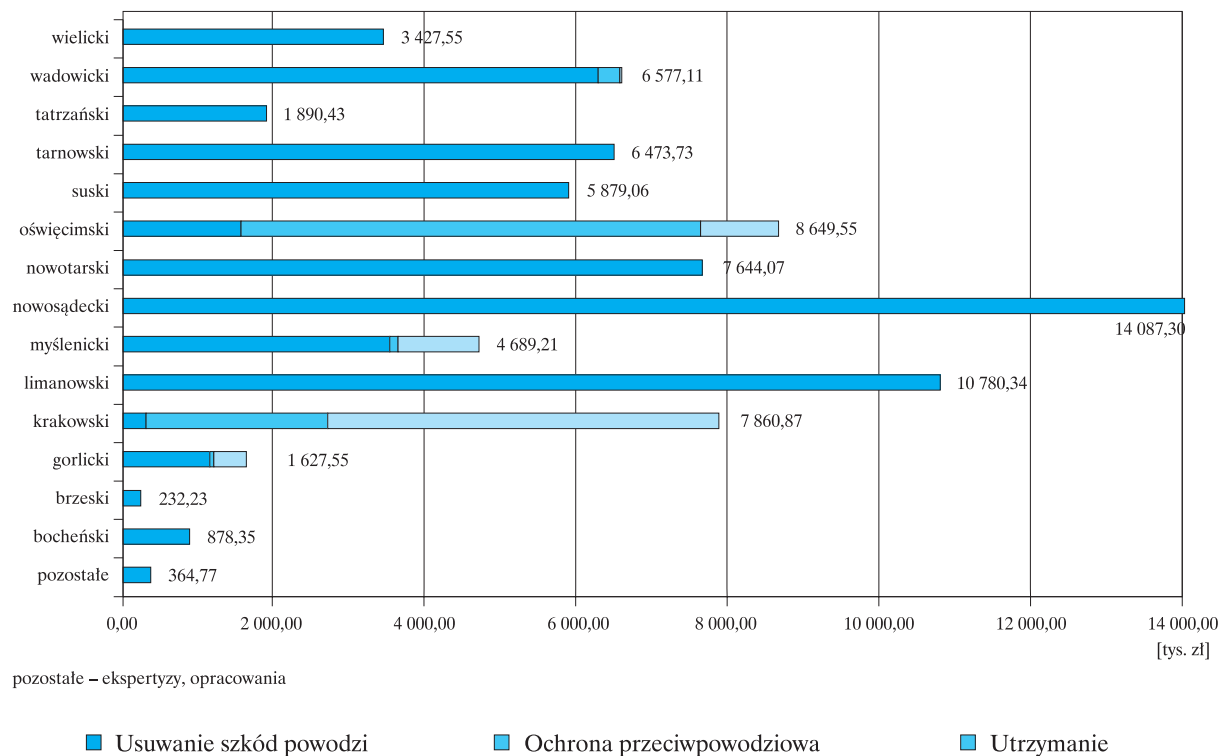
Dla podniesienia stanu zabezpieczenia przeciwpowodziowego Małopolski Samorząd podjął dalszą realizację Programu Bezpieczny Wał, który przewiduje czasowe zatrudnienie osób bezrobotnych z terenu Małopolski przy pracach na wałach przeciwpowodziowych województwa. Program został sfinansowany przez samorząd województwa, samorządy powiatowe i gminne. Porozumienie odnośnie realizacji Programu Bezpieczny Wał w 2003 r. podpisało 12 powiatów i 47 gmin. Umowy dotyczące zwrotu 50 % kosztów rzeczowych z Województwem Małopolskim podpisało 46 gmin. Łącznie wykoszono 1 619,24 ha (95,37 % planu). Są to prace wykonane na 697 km wałów, 26,62 km odpływów oraz 96 szt. śluz wałowych.

Wykres nr 5. Środki przeznaczone na melioracje i ochronę przeciwpowodziową w 2003 r. wg powiatów (łącznie kwota 54 653,17 tys. zł)

Źródło: dane MZM i UW w Krakowie.

Wykres nr 6. Środki przeznaczone przez RZGW na realizowane zadania w 2003 r. wg powiatów (łącznie kwota 81 062,13 tys. zł)

Źródło: dane RZGW w Krakowie.

Rok hydrologiczny 2003 r. był na pograniczu lat suchych i bardzo suchych. Zajmował pod tym względem 10 miejsce w okresie ostatnich 53 lat.

W województwie małopolskim susza objęła powierzchnię 5 385,29 km² oraz dotknęła 296,24 tys. mieszkańców. Wystąpienie zjawiska suszy w stopniu odczuwalnym zgłosiło 61% gmin (109), 14 % gmin (24) określiło suszę jako dotkliwą. Zgłoszona przez gminy szacowana całkowita wielkość strat finansowych spowodowanych suszą to kwota ok. 25,07 mln zł, w tym są straty związane z kosztami dodatkowego zaopatrzenia ludności w wodę 4,68 mln zł, straty w rolnictwie 19,9 mln zł, straty w leśnictwie 0,49 mln zł. Ograniczenia w poborze wód powierzchniowych nawet do 50% wydajności odnotowano na 23 ujęciach w województwie małopolskim (17 %) z 136 istniejących. Całkowity zanik mniejszych cieków zaobserwowano w 61 gminach Małopolski, natomiast znaczne obniżenie i brak możliwości poboru wody z rzeki dotyczyło 71 gmin. Obniżenie zwierciadła wód gruntowych zaobserwowało 135 gmin, 28 gmin zgłosiło całkowity zanik wody w studniach gospodarskich.¹

2. ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

2.1. Emisja zanieczyszczeń do powietrza

Emisja pyłów w województwie małopolskim w roku 2003 wyniosła ogółem 12,04 tys. Mg (2002 — 13,4 tys. Mg), z czego z terenu Krakowa pochodziło 40,2%, natomiast gazów wyemitowano ogółem 121,0 tys. Mg (w bilansowaniu nie uwzględniano emisji CO₂), w tym: dwutlenku siarki — 51,6tys. Mg, dwutlenku azotu — 23,9 tys. Mg, tlenku węgla — 42,0 tys. Mg i innych gazów — 3,5 Mg. Z ogólnej emisji gazów 52,5% wyprodukowały zakłady zlokalizowane w granicach miasta Krakowa.

W stosunku do roku poprzedniego nastąpił spadek emisji pyłów (o 10,0%) i gazów innych niż CO₂ (o 2,3%).

W strukturze emisji zanieczyszczeń do powietrza, analogicznie jak w latach poprzednich, dominowały zanieczyszczenia gazowe (91%) nad pyłowymi (9%). Natomiast w emisji gazowej stwierdzono nadal znaczący udział dwutlenku siarki (42,6%) i tlenku węgla (34,7%), a stosunkowo mniejszy udział tlenków azotu, węglowodorów i innych zanieczyszczeń specyficznych.

Podstawą wykonania bilansu emisji zanieczyszczeń do powietrza w 2003 roku były dane uzyskane z zakładów przemysłowych, energetycznych i gospodarki komunalnej, które wyemitowały w ciągu roku co najmniej 5 Mg pyłów i gazów.

Analiza udziałów poszczególnych sektorów gospodarki w emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych wykazała, że emisja:

- z sektora przemysłu wynosiła 46% pyłów i 49% gazów,
- z sektora energetyki 42% pyłów i 45% gazów,
- z sektora gospodarki komunalnej 12% pyłów i 6% gazów.

Największa emisja z sektora przemysłowego wystąpiła w Krakowie, Tarnowie i w Nowym Sączu, z sektora energetyki w powiecie krakowskim i w Krakowie oraz w powiecie chrzanowskim, natomiast z sektora gospodarki komunalnej w Krakowie, w powiecie chrzanowskim oraz w Tarnowie.

Głównymi źródłami zanieczyszczenia powietrza emitującymi około 64% pyłów i 83% zanieczyszczeń gazowych w województwie były następujące zakłady:

- Polskie Huty Stali S.A., HTS Oddział Kraków (emisja sumaryczna stanowiła 33,5% w skali województwa a udział w zanieczyszczeniach pyłowych wynosił 24%, natomiast gazowych 35%),

¹ RZGW w Krakowie „Zjawisko suszy na obszarze działania RZGW w Krakowie w 2003 roku”, styczeń 2004 r.

- Elektrownia Skawina S.A. z udziałem 20% w całkowitej emisji,
- Elektrociepłownia Kraków S.A. — 15% udział w emisji całkowitej,
- Polski Koncern Energetyczny S.A. Elektrownia Siersza w Trzebini z 7% udziałem w emisji całkowitej,
- Zakłady Azotowe S.A. w Tarnowie z 6% udziałem w bilansie emisji.

Tabela nr 14. Emisja zanieczyszczeń pyłowych w układzie powiatowym (dane z zakładów)

Wyszczególnienie	Emisja zanieczyszczeń [Mg]				
	1999	2000	2001	2002	2003
Województwo	17 785	17 286	14 764	13 369	12 037
Kraków	5 861	6 808	5 582	5 065	4 841
Nowy Sącz	587	485	286	323	356
Tarnów	1 189	866	772	888	650
Bocheński	133	105	122	90	78
Brzeski	281	231	226	165	165
Chrzanowski	2 058	1 741	1 469	1 206	963
Dąbrowski	29	14	5	7	4
Gorlicki	488	430	370	293	210
Krakowski	2 940	2 991	2 631	2 846	2 501
Limanowski	45	33	48	61	36
Miechowski	40	108	119	111	65
Myślenicki	84	76	71	78	89
Nowosądecki	38	35	35	39	30
Nowotarski	173	141	161	149	156
Olkuski	728	526	481	476	518
Oświęcimski	1 704	1 458	1 223	642	529
Proszowicki	32	22	22	41	34
Suski	152	214	219	61	19
Tarnowski	92	97	105	65,4	70
Tatrzański	26	17	13	20	15
Wadowicki	680	439	407	409	406
Wielicki	423	449	397	337	30

Źródło: dane WIOŚ w Krakowie.

Tabela nr 15. Emisja zanieczyszczeń gazowych w roku 2003 w układzie powiatowym (dane z zakładów)

Wyszczególnienie	Emisja gazów [Mg]						
	Razem gazy (bez CO ₂)	SO ₂	NO ₂	CO	Węglowodory	Inne	CO ₂
Województwo	121 010	51 568	23 930	42 018	1 972	1 521	12 925 123
Kraków	63 507	18 316	8 577	34 771	1 266	577	4 353 353
Nowy Sącz	2 477	453	247	1 648	42	87	109 579
Tarnów	8 612	3 425	4 310	351	129	397	1 230 035
Bocheński	419	173	79	163	0	4	69 959
Brzeski	768	298	94	339	10	27	49 351
Chrzanowski	10 940	6 242	3 436	1 116	133	13	2 738 781
Dąbrowski	11	1	5	1	0	4	1 454
Gorlicki	1 048	353	167	298	179	51	110 313
Krakowski	23 910	18 031	5 119	546	0	214	3 128 124
Limanowski	183	9	28	141	5	0	17 950
Miechowski	195	36	8	151	0	0	10 056
Myślenicki	336	114	45	149	12	15	25 760
Nowosądecki	124	21	26	77	0	0	12 108
Nowotarski	395	121	69	186	11	8	29 310
Olkuski	1 922	1 069	383	406	22	42	209 013
Oświęcimski	3 602	2 111	958	365	107	61	584 466
Proszowicki	99	35	14	43	7	0	1 782
Suski	99	20	29	48	1	1	19 872
Tarnowski	583	67	69	443	4	0	19 469
Tatrzański	307	26	18	261	2	0	11 449
Wadowicki	1 031	447	166	359	40	19	149 562
Wielicki	442	200	83	156	2	1	43 377

Źródło: dane WIOŚ w Krakowie.

2.2. Stan zanieczyszczenia powietrza

W 2003 r. na terenie województwa małopolskiego kontynuowano badania podstawowych zanieczyszczeń powietrza (dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, tlenku węgla, pyłu), węglowodorów oraz zanieczyszczeń specyficznych, a także metali ciężkich i ozonu.

Pomiary prowadzone były w sposób ciągły przy pomocy mierników automatycznych lub aspiratorów manualnych, z których próby analizowano następnie w laboratoriach Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej i Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska.

Tabela nr 16. Maksymalne stężenia średnioroczne podstawowych zanieczyszczeń powietrza

Wyszczególnienie	Jednostka	Norma	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Pył zawieszony	mg/m ³	50	66	88	80	68,5	89	80
Dwutlenek siarki	mg/m ³	40	39	44	32	45,2	38	66
Dwutlenek azotu	mg/m ³	40	78	71	73	65	66	66

Źródło: dane WIOŚ w Krakowie.

Pył zawieszony — zakres zmierzonych stężeń średniorocznych w województwie obejmował wartości od 17 mg/m³ w Gorlicach do 80 mg/m³ w Krakowie. Na obszarach ochrony uzdrowiskowej zakres stężeń wynosił od 9 mg/m³ w Wysowej do 25 mg/m³ na terenie Swoszowic.

Dwutlenek siarki — zakres stężeń dwutlenku siarki obejmował wartości od 5 mg/m³ w Brzesku, Gorlicach i Nowym Targu do 66 mg/m³ w Oświęcimiu. Na obszarach ochrony uzdrowiskowej zakres stężeń obejmował od 2 mg/m³ (Muszyna, Krynica) do 25 mg/m³ na terenie Swoszowic.

Dwutlenek azotu — Na terenie województwa w 2003 roku zakres otrzymanych stężeń dwutlenku azotu obejmował wartości od 18 mg/m³ w Nowym Targu do 66 mg/m³ w Krakowie (Al. Krasińskiego). Na obszarach ochrony uzdrowiskowej zakres stężeń wyniósł od 8 mg/m³ (Wysowa) do 39 mg/m³ na terenie Swoszowic.

3. GOSPODARKA ODPADAMI

3.1. Odpady powstające w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej

W województwie małopolskim w 2003 roku, w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej powstało łącznie ok. 10 233,3 tys. Mg odpadów, z czego odpady niebezpieczne stanowiły 4,2% tj. 425,1 tys. Mg.

Tabela nr 17. Odpady wytworzone (w tys. Mg)

Wyszczególnienie	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Odpady powstające w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej – ogółem:	6 625,4	7 455,3	10 106,5	9 088,3	9 672,0	10 233,3
w tym niebezpieczne:	622,2	546,9	872,5	719,9	288,5 ²	425,1
Odpady komunalne	649,3	685,3	616,6	670,6	604,5	684,7

Źródło: dane WIOŚ w Krakowie.

Według danych GUS (2002 r.) województwo małopolskie plasuje się na trzecim miejscu w Polsce (po śląskim i dolnośląskim) pod względem ilości wytworzonych odpadów, z udziałem 8,36% ogółem wytworzonej ilości odpadów. W największej ilości wytworzono m.in.: odpady z flotacyjnego wzbogacania rud metali nieżelaznych, odpady przerobcze ze wzbogacania węgla, żużle z procesów wytopiania (wielkopieczowe, stalownicze), skruszone skały, popioły lotne z węgla kamiennego.

Zgodnie z danymi z monitoringu odpadów, głównymi źródłami odpadów w województwie małopolskim są: przemysł wydobywczy, hutnictwo, energetyka, przemysł chemiczny, sektor komunalny.

Podobnie jak w latach poprzednich o globalnej ilości odpadów, tak niebezpiecznych jak i innych niż niebezpieczne, decydują odpady wytworzone w procesach produkcji stali, żeliwa, stopów żelaza, metali nieżelaznych, odlewnictwa metali, przy obróbce wstępnej stali oraz w trakcie produkcji elementów stalowych i żeliwnych.

² Duża różnica w ilości odpadów niebezpiecznych w stosunku do roku poprzedniego związana jest min. z wejściem w życie od 1 stycznia 2002 r. nowego katalogu odpadów Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz.U. z 2001 r. Nr 112 poz. 1206)

Główny strumień odpadów wytwarzany jest przez nieliczną grupę podmiotów, z których w każdym powstaje rocznie powyżej 100 tys. Mg odpadów (powyżej 0,5 tys. Mg w przypadku odpadów niebezpiecznych).

Tabela nr 18. Odpady wytworzone w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej w największych ilościach (w %)

Nr grupy	Nazwa grupy	Udział grupy w ilości odpadów wytworzonych ogółem				
		1999	2000	2001	2002	2003
01	odpady powstające przy poszukiwaniu, wydobywaniu i wzbogacaniu rud oraz innych surowców mineralnych	54,8	56,3	59,4	60,2	54,8
10	odpady z procesów termicznych	30,3	25,7	25,3	25,2	28,5
05	odpady z przeróbki ropy naftowej, oczyszczania gazu ziemnego oraz pirolitycznej przeróbki węgla	2,1	3,4	2,3	5,7	6,3
19	odpady z urządzeń do likwidacji i neutralizacji odpadów oraz oczyszczania ścieków i gospodarki wodnej	1,4	2,0	2,5	1,8	3,0
11	odpady z chemicznej obróbki i powlekania powierzchni metali oraz innych materiałów i z procesów hydrometalurgii metali nieżelaznych	1,0	0,7	0,8	0,0	2,2
17	odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej	1,9	2,5	1,5	2,8	1,8
02	odpady z rolnictwa, sadownictwa, hodowli, rybołówstwa, leśnictwa oraz przetwórstwa żywności	1,1	1,1	1,2	1,2	1,3
	Razem	92,6	91,7	93,0	96,9	97,9

Źródło: dane WIOŚ w Krakowie.

Tabela nr 19. Jednostki, które wytworzyły największe ilości odpadów w 2002 r.

Nazwa jednostki	Udział w ilości odpadów wytworzonych	
	2002	2003
Zakłady Górniczo-Hutnicze „Bolesław” w Bukownie	25,60%	24,90%
Polskie Huty Stali S.A. – Oddział Huta im. Tadeusza Sendzimira w Krakowie	17,30%	17,80%
„Trzebionka” Zakłady Górnicze S.A. w Trzebini	14,40%	12,40%
Kompania Węglowa S.A. – 11 Kopalnia Węgla Kamiennego „Janina” w Libiążu	11,60%	8,60%
Energetyka „Dwory” Sp. z o.o. w Oświęcimiu	3,30%	7,60%
Kompania Węglowa S.A. – Kopalnia Węgla Kamiennego „Brzeszcze” w Brzeszczach	5,90%	5,70%
Kopalnia Wapienia „Czatkowice” Sp. z o.o. w Krzeszowicach	3,50%	3,50%
Elektrownia „Siersza” S.A. – Południowy Koncern Energetyczny S.A. w Jaworznie	2,80%	3,20%
Elektrownia „Skawina” w Skawinie	2,80%	2,40%
Elektrociepłownia „Kraków” S.A. w Krakowie	2,60%	2,30%
„Złomex” Zakłady Przerobu Żelomu S.A. w Krakowie	1,20%	1,80%
Zakłady Azotowe „Tarnów” S.A. w Tarnowie-Mościcach	1,50%	1,00%
Razem	92,50%	91,20%

Źródło: dane WIOŚ w Krakowie.

Odpady niebezpieczne

W gospodarce odpadami szczególnie istotną z punktu widzenia ekologii grupę stanowią odpady niebezpieczne. W roku 2003, w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej, powstało łącznie 425,1 tys. Mg odpadów niebezpiecznych. Głównymi wytwórcami odpadów niebezpiecznych są: hutnictwo, przemysł chemiczny, przemysł metalurgiczny.

W stosunku do roku 2002 w strumieniu odpadów niebezpiecznych wzrósł udział odpadów z przygotowania powierzchni i powlekania metali oraz z procesów hydrometalurgii metali nieżelaznych o 19,0%. Natomiast zmniejszył się udział w pozostałych grupach odpadów niebezpiecznych.

Głównymi źródłami odpadów niebezpiecznych w województwie małopolskim są:

- hutnictwo,
- przemysł chemiczny,
- przemysł metalurgiczny.

Tabela nr 20. Odpady niebezpieczne wytworzone w największych ilościach w 2003 r.

Nr grupy	Nazwa grupy	Udział grupy w ilości odpadów niebezpiecznych wytworzonych ogółem
11	odpady z chemicznej obróbki i powlekania powierzchni metali oraz innych materiałów i z procesów hydrometalurgii metali nieżelaznych	51,1
05	odpady z przeróbki ropy naftowej, oczyszczania gazu ziemnego oraz pirolitycznej przeróbki węgla	43,1
07	odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowania produktów przemysłu chemii organicznej	2,6
17	odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej	0,7
12	odpady z kształtowania oraz fizycznej i mechanicznej obróbki powierzchni metali i tworzyw sztucznych	0,6
13	oleje odpadowe i odpady ciekłych paliw	0,5
	Razem	98,6

Źródło: dane WIOŚ w Krakowie.

Tabela nr 21. Jednostki, które wytworzyły największe ilości odpadów niebezpiecznych w 2003 r.

Nazwa jednostki	Udział w ilości odpadów niebezpiecznych
Polskie Huty Stali S.A. – Oddział Huta im. T. Sendzimira S.A.	79,8%
Zakłady Górniczo-Hutnicze „Bolesław” w Bukownie	12,5%
Zakłady Azotowe „Tarnów” S.A. w Tarnowie-Mościcach	2,5%
Razem	94,8%

Źródło: dane WIOŚ w Krakowie.

Postępowanie z odpadami powstającymi w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej.

Gospodarkę odpadami w województwie małopolskim w roku 2003, podobnie jak w latach poprzednich cechuje wysoki stopień gospodarczego wykorzystania odpadów, oraz zmniejszający się systematycznie wskaźnik odpadów składowanych na składowiskach.

W województwie małopolskim z ilości odpadów wytworzonych w roku 2003 ogółem:

- wykorzystano 80,6% tj. 8 244,8 tys.Mg,
- unieszkodliwiono 7,4% tj. 753,7 tys.Mg,
- tymczasowo składowano 4,8% tj. 495,2 Mg,
- składowano na składowiskach 7,2% tj. 739,5 tys.Mg.

W porównaniu z rokiem 2002 wzrósł odsetek odpadów unieszkodliwionych (w sposób inny niż składowanie) i tymczasowo składowanych, natomiast zmniejszył się udział odpadów wykorzystanych i składowanych na składowiskach.

Sposób postępowania z odpadami zależy w głównej mierze od stopnia ich szkodliwości. Odpady niebezpieczne przeważnie są unieszkodliwiane (w 2003 r. 66,5% unieszkodliwiono, 32,2% poddano odzyskowi), natomiast gospodarczo wykorzystywane są przede wszystkim odpady inne niż niebezpieczne (w 2003 r. wykorzystano 82,6%).

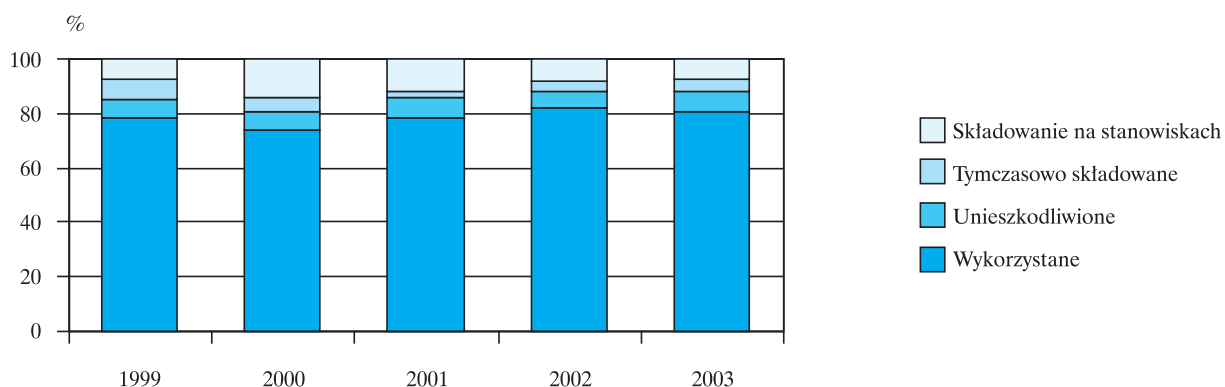
Tabela nr 22. Postępowanie z odpadami powstałymi w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej w województwie małopolskim

Odpady	Rok	Odpady [tys. Mg]				
		Ilość wytworzona	Sposób postępowania			
			Wykorzystane	Unieszkodliwione*	Tymczasowo składowane	Składowane na składowiskach
Wytworzone ogółem	1999	7455,3	5833,6	491,8	556,1	573,9
	2000	10 106,5	7437,6	732,6	488,3	1448,2
	2001	9 088,3	7 106,1	670,8	199,0	1 112,4
	2002	9 672,0	7 955,1	570,4	346,0	800,5
	2003	10 233,3	8 244,8	753,7	495,2	739,5
Niebezpieczne	1999	546,9	79,1	462,3	0,5	5
	2000	872,5	182,1	679,9	7,1	3,4
	2001	719,9	119,0	597,9	0,7	2,3
	2002	288,5	111,9	165,5	0,4	10,7
	2003	425,1	141,0	281,5	0,6	1,9
Inne niż niebezpieczne	1999	6 908,4	5754,5	29,5	55,6	570,2
	2000	9 234,1	7255,5	52,7	481,1	1 444,9
	2001	8 368,4	6 987,0	72,9	198,3	1 110,1
	2002	9 383,5	7 843,2	404,9	345,6	789,8
	2003	9 808,2	8103,8	472,2	494,5	737,6

* w sposób inny niż składowanie

Źródło: dane WIOŚ w Krakowie.

Wykres nr 7. Struktura postępowania z odpadami powstającymi w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ w Krakowie.

3.2. Odpady komunalne

W roku 2003 na terenie województwa powstało ok. 684,7 tys. Mg odpadów komunalnych, podczas gdy w roku poprzednim — około 604,5 tys. Mg. Z wytworzonej ilości odpadów komunalnych 39,4 tys. Mg (5,7%) poddano odzyskowi.

ZAGADNIENIA SPOŁECZNE

I. LUDNOŚĆ

1. STAN LUDNOŚCI

Województwo małopolskie według bilansu ludności na dzień 31 grudnia 2003 zamieszkiwało 3 252,9 tys. osób. Stanowiło to 8,5% ludności kraju i plasowało województwo na 4 miejscu po woj. mazowieckim, śląskim i wielkopolskim. W miastach mieszkało 1 623,0 tys. osób, co stanowiło 6,9% ludności miejskiej Polski (6 miejsce po woj. śląskim, mazowieckim, dolnośląskim, wielkopolskim i łódzkim). Wskaźnik urbanizacji wynosił 49,9% i był znacznie niższy od średniego dla kraju — 61,6%. Wskaźnik ten w województwie, pomimo otrzymania przez kilka miejscowości praw miejskich, ulegał w ostatnich latach nieznacznemu obniżeniu zmniejszając się z 50,8% w 1995 roku. Głównym powodem spadku wskaźnika były migracje ludności miejskiej na obszary wiejskie oraz ujemny poziom przyrostu naturalnego w miastach. Obszary wiejskie zamieszkiwało 1 629,9 tys. osób tj. 11,1% ludności wiejskiej Polski. Dawało to województwu drugie miejsce w kraju po woj. mazowieckim.

Tabela nr 23. Ludność województwa małopolskiego w latach 1995-2003

Wyszczególnienie	1995	1999	2000	2001	2002	2003	Dynamika 1995-2003
Województwo – ogółem	3190,2	3222,5	3233,8	3240,9	3237,2	3252,9	102,0
– mężczyźni	1553,8	1569,2	1574,9	1578,2	1571,5	1578,8	101,6
– kobiety	1636,4	1653,3	1658,9	1662,7	1665,7	1674,1	102,3
z tego: – miasta	1620,7	1624,2	1629,4	1629,8	1624,9	1623,0	100,1
– wsie	1569,5	1598,3	1604,4	1611,1	1612,3	1629,9	103,8

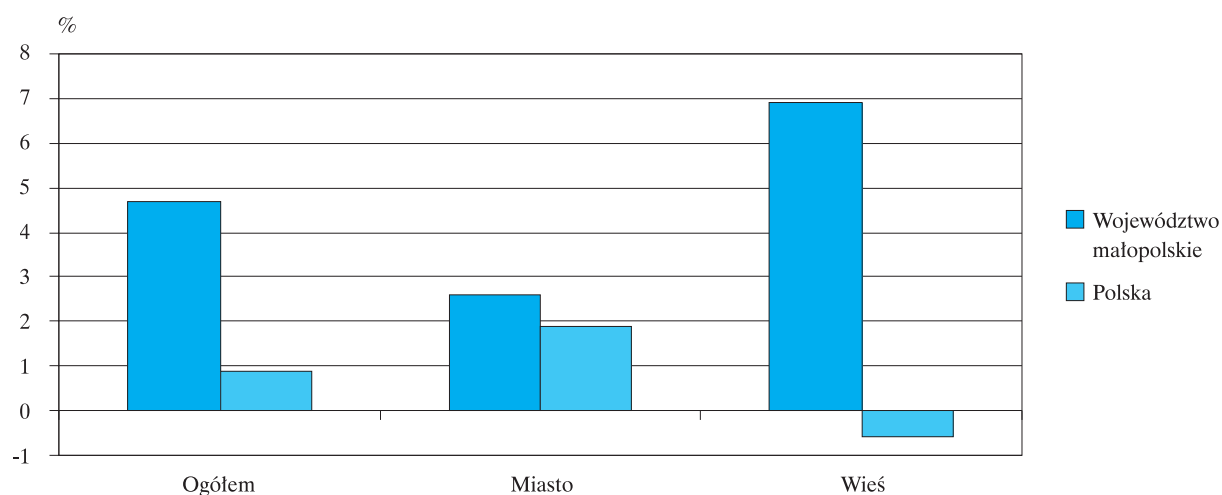
Źródło: oprac. własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

W okresie między spisami powszechnymi w 2002 i 1988 roku ludność Małopolski wzrosła o 144,9 tys. osób, tj. o 4,7%. Był to najwyższy przyrost ludności wśród województw. Średnio ludność kraju wzrosła w tym okresie o 0,9%. Zdecydowanie odmiennie niż dla całego kraju przebiegał wzrost ludności w miastach i na obszarach wiejskich. W województwie małopolskim dynamicznie rosła liczba ludności wiejskiej: o 103,4 tys. osób, tj. o 6,88%. Liczba mieszkańców miast wzrosła w tym okresie jedynie o 41,5 tys., tj. o 2,61%. Dla całego kraju odnotowano w tym okresie zmniejszenie ludności wiejskiej o 0,57% i wzrost mieszkańców miast o 1,88%.

Średnia gęstość zaludnienia wynosiła 214 osób/km² i była znacznie wyższa od średniej dla kraju (122 osób/km²) — drugie miejsce po województwie śląskim. Wskaźnik ten wykazuje znaczne zróżnicowanie przestrzenne, nawet w powiatach ziemskich — od powyżej 300 osób/km² w powiatach zachodniej części województwa do 76 osób/km² w powiecie miechowskim. Najsilniej zaludniona jest centralna i zachodnia część województwa, najsłabiej — północna i południowo-wschodnia. Małopolskę cechuje wyjątkowo wysoki poziom zaludnienia obszarów wiejskich — 119 osób/km² – pierwsze miejsce w kraju (średnia krajowa 50 osób/km²).

Struktura ludności wg płci wykazywała nieznaczną przewagę kobiet — 51,5%, tj. 1 674,1 tys. Mężczyźni stanowili 48,5%, tj. 1 578,8 tys. osób. Współczynnik feminizacji wynosił 106 i był zbliżony do wskaźnika krajowego — 106,5. Na obszarach wiejskich na 100 mężczyzn przypadało 101 kobiet, natomiast w miastach 111.

Wykres nr 8. Tempo przyrostu ludności Małopolski na tle kraju w latach 1988-2002

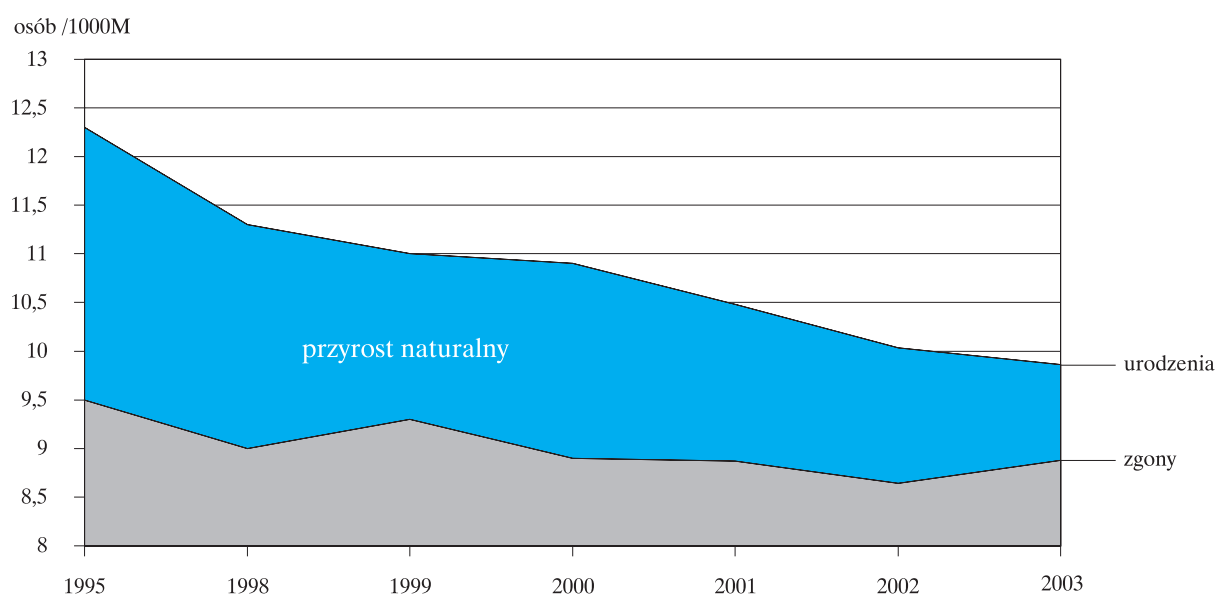

Źródło: opracowanie własne na podstawie wydawnictw: Urzędu Statystycznego w Krakowie „Raport z wyników spisów powszechnych. Województwo małopolskie” oraz Głównego Urzędu Statystycznego „Raport z wyników NSP ludności i mieszkań 2002”.

2. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI

Rok 2003 był kolejnym okresem spadku przyrostu naturalnego. Jednak w porównaniu do średniej krajowej ludność województwa małopolskiego odznaczała się relatywnie wysokim poziomem przyrostu naturalnego — wskaźnik 0,98 na 1000 mieszkańców jest znacznie wyższy od wskaźnika krajowego, który od 2002 roku przybrał wartości ujemne i wynosił — 0,4‰. Ten wyższy poziom przyrostu był efektem znacznego poziomu urodzeń (9,86‰ — w województwie, 9,2‰ — w Polsce) oraz niższego niż w innych województwach wskaźnika zgonów (8,88‰ — w województwie, 9,6‰ — w Polsce). Wskaźnik urodzeń był wyraźnie wyższy na obszarach wiejskich (11,01‰), niż w miastach (8,69‰), natomiast poziom zgonów był zbliżony dla miast (8,94‰) i wsi (8,82‰).

Wykres nr 9. Przyrost naturalny

Źródło: oprac. własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

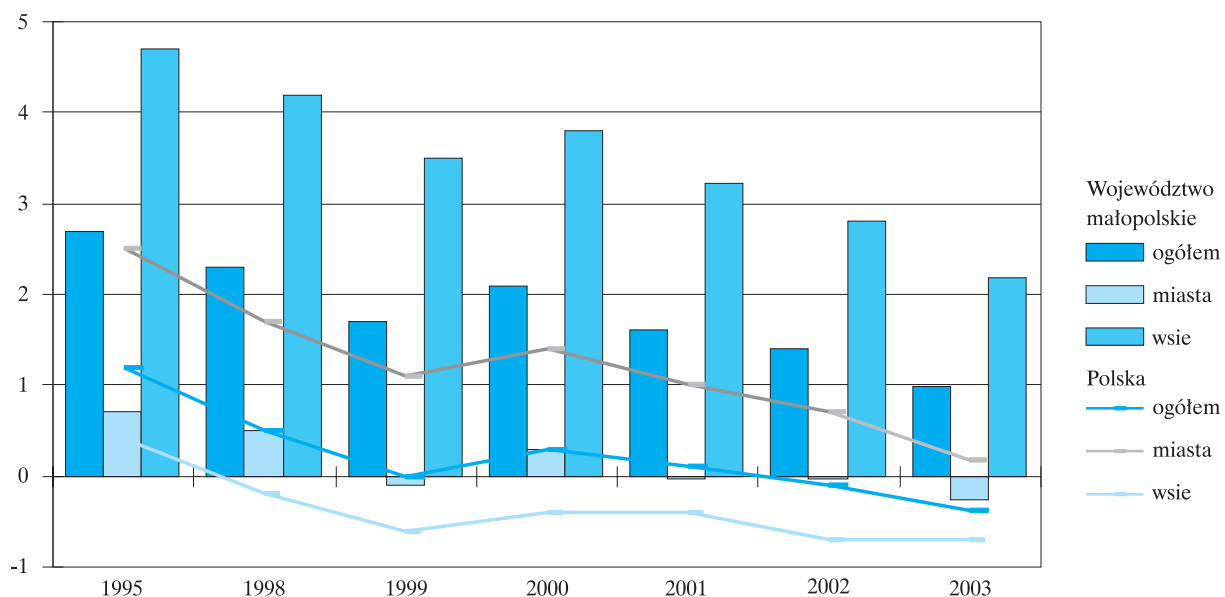
Pomimo dość korzystnej sytuacji demograficznej, podobnie jak w całym kraju, w województwie małopolskim następuje systematyczny spadek przyrostu naturalnego. W latach 1995-2003 przyrost naturalny zmniejszył się o 64%, a w stosunku do roku ubiegłego o 30%. Analogicznie wskaźnik na 1 000 mieszkańców zmniejszył się z 2,7 do 0,98‰. W 2003 roku przyrost naturalny wynosił 3,1 tys. osób i był mniejszy o 1 332 osoby niż w roku 2002. Spowodowane zostało to dalszym wyraźnym spadkiem poziomu urodzeń oraz pozostawaniem zgonów na podobnym poziomie. Występowały wyraźne różnice pomiędzy miastami a obszarami wiejskimi. W miastach przyrost naturalny był od kilku lat minimalnie ujemny (w 2003 roku wyraźny spadek do minus 412 osób, tj. -0,26‰), natomiast na terenach wiejskich, pomimo znacznego spadku, pozostawał dość wysoki (3 576 osób, tj. 2,19‰).

Tabela nr 24. Wskaźniki ruchu naturalnego

Wyszczególnienie	1995	1999	2000	2001	2002	2003
Urodzenia na 1000 mieszkańców						
Województwo – ogółem	12,3	11,0	10,9	10,48	10,03	9,86
– miasta	9,9	9,0	9,2	8,87	8,58	8,69
– wie	14,6	12,9	12,7	12,09	11,48	11,01
Zgony na 1000 mieszkańców						
Województwo – ogółem	9,5	9,3	8,9	8,87	8,64	8,88
– miasta	9,2	9,1	8,8	8,89	8,6	8,94
– wie	9,9	9,4	8,4	8,86	8,67	8,82
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców						
Województwo – ogółem	2,7	1,7	2,1	1,61	1,4	0,98
– miasta	0,7	-0,1	0,3	-0,02	-0,02	-0,26
– wie	4,7	3,5	3,8	3,23	2,8	2,19

Źródło: oprac. własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Wykres nr 10. Przyrost naturalny Małopolski na tle kraju (wskaźnik na 1000 mieszkańców)

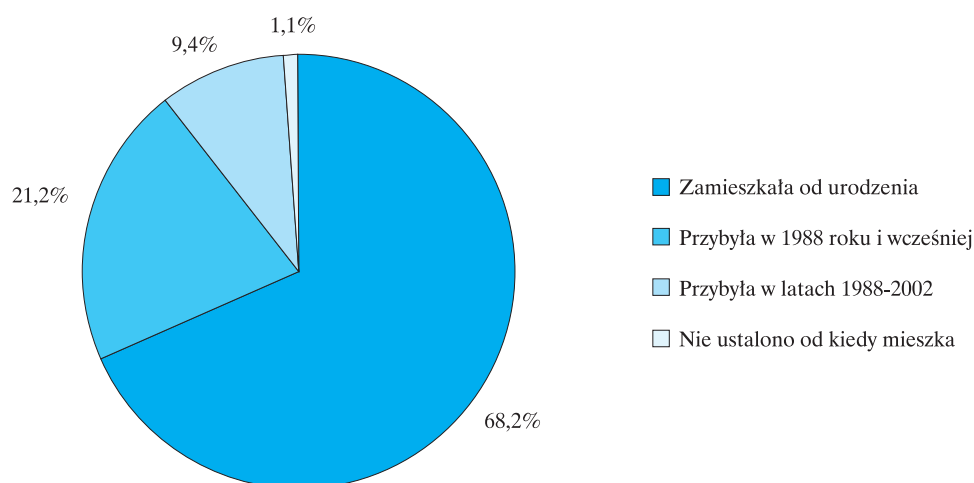
Źródło: oprac. własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Najniższy poziom przyrostu naturalnego — przyjmujący wartości ujemne — występuje w gminach położonych w zachodniej, północnej i północno-wschodniej części województwa oraz w mieście Krakowie ($-1,26^{0/00}$), osiągając skrajne wartości w gminach północnej części powiatów: proszowickiego - Koszyce ($-7,08^{0/00}$), miechowskiego — Książ Wielki ($-6,65^{0/00}$), Słaboszów ($-6,69^{0/00}$) i Kozłów ($-6,61^{0/00}$) oraz brzeskiego — Szczurowa ($6,49^{0/00}$). Obszar ten charakteryzuje szczególnie niski, ujemny przyrost naturalny na obszarach wiejskich. Wyjątkiem południowych obszarów województwa cechujących się bardzo wysokim przyrostem naturalnym jest miasto Zakopane, w którym wskaźnik przyrostu jest ujemny i wynosi $-2,6^{0/00}$. Obszary południowe województwa wyróżniają się wysokim przyrostem na terenach wiejskich, np. gmina Muszyna ($11,46^{0/00}$), Słopnice ($11,41^{0/00}$), Łabowa ($10,32^{0/00}$) oraz znacznie niższym na terenie miast. Zróżnicowanie przestrzenne wielkości przyrostu naturalnego wykazuje stałą niezmienną tendencję od kilku lat: niskiego lub nawet ujemnego przyrostu na obszarach północnych i zachodnich województwa oraz wysokiego przyrostu w części południowej. Pogłębia to corocznie wyraźne zróżnicowanie struktury wieku ludności na tych obszarach.

3. MIGRACJE

Narodowy Spis Powszechny 2002 wykazał, że 2 206,0 tys. ludności województwa mieszkało w miejscowości aktualnego zamieszkania od urodzenia. Stanowiło to 68,2% ludności województwa i plasowało Małopolskę pod tym względem na pierwszym miejscu w kraju. Większą zasiedziałością cechowali się mieszkańcy wsi, gdzie aż 77,6% mieszkało w danej miejscowości od urodzenia. Dla kraju wskaźnik ten wynosił 67,3%. Mieszkańcy miast województwa zamieszkiwali w swojej miejscowości od urodzenia w 59,0% (kraj — 54,2%).

Wykres nr 11. Ludność wg okresu zamieszkania w swojej miejscowości

Źródło: opracowanie własne na podstawie wydawnictwa Urzędu Statystycznego w Krakowie „Raport z wyników spisów powszechnych. Województwo małopolskie”.

Ludność mobilna³ województwa obejmowała 990,1 tys. osób, co stanowiło 6,6% ludności mobilnej kraju. Znacznie wyższe wskaźniki występowały w województwach: mazowieckim (13,3%), śląskim (12,3%), dolnośląskim (9,3%) i wielkopolskim (8,7%).

³ W spisie 2002 badano tylko ostatnią migrację danej osoby, wobec tego, że jedna osoba mogła zmieniać miejsce zamieszkania nawet kilka razy w badanym okresie, faktów migracji było zdecydowanie więcej. Dane spisu dotyczą osób, które przybyły lub powróciły po nieobecności co najmniej 1 roku na pobyt stały lub czasowy.

Tabela nr 25. Ludność według okresu zamieszkania w tys.

Wyszczególnienie	Ludność ogółem	Zamieszkała od urodzenia	Przybyła do miejscowości aktualnego zamieszkania			Nie ustalono od kiedy mieszka
			razem	w 1988 roku i wcześniej	w latach 1988-2002	
Ogółem	3232,4	2206,0	990,1	686,6	303,5	36,3
Miasta	1626,9	960,2	634,1	474,6	159,6	32,5
Wsie	1605,5	1245,8	356,0	212,1	143,9	3,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie wydawnictwa Urzędu Statystycznego w Krakowie „Raport z wyników spisów powszechnych. Województwo małopolskie”.

Wśród ludności mobilnej zdecydowanie dominowały osoby przybyłe do miejscowości aktualnego zamieszkania do 1988 roku — 686,6 tys. osób (69,4%). W latach 1989-2002 emigrowało na obszar Małopolski 303,5 tys. osób, w tym 295,2 tys. z kraju i 8,2 tys. osób z zagranicy.

Więcej osób, bo aż 64% ludności mobilnej (634,1 tys. osób) przybyło do miast. Zdecydowanie dominowały migracje do 1988 roku włącznie (74,8%). Tempo osadnictwa w miastach wyraźnie zmniejszyło się w latach 1989-2002 (25,2% — 159,6 tys. osób). Na obszarach wiejskich sytuacja była odmienna. W latach 1989-2002 osiedliło się tu 40,4% ludności mobilnej.

Saldo migracji w roku 2003, liczone na podstawie zameldowań i wymeldowań ludności na pobyt stały, obejmowało 3 552 osoby i wyrażało się wskaźnikiem 1,1 na 1 000 mieszkańców. Dla kraju średni wskaźnik był ujemny i wynosił — 0,36‰. Wśród województw jedynie cztery miały dodatnie saldo migracji: małopolskie zajmowało drugie miejsce po woj. mazowieckim (+2,7‰).

Tabela nr 26. Migracje ludności

Wyszczególnienie	1995	1999	2000	2001	2002	2003
Zameldowania na pobyt stały – – ogółem województwo	30232	32915	29786	28277	30215	34183
– miasta	14017	14686	14061	14061	14528	15962
– wsie	16215	18229	15725	14216	15687	18221
Wymeldowania z pobytu stałego – ogółem województwo	29742	31255	27742	25690	27116	30631
– miasta	14004	16151	14684	13739	15146	17512
– wsie	15738	15104	13058	11951	11970	13119
Saldo migracji – ogółem województwo	490	1660	2044	2587	3212	3552
– miasta	13	-1465	-623	322	-563	-1550
– wsie	477	3125	2667	2265	3717	5102
Saldo migracji na 1000 mieszkańców – ogółem województwo	0,2	0,5	0,6	0,8	1,0	1,10
– miasta	0,0	-0,9	-0,4	0,2	-0,4	-0,97
– wsie	0,3	2,0	1,7	1,4	2,3	3,13

Źródło: oprac. własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Wysokie saldo migracji w roku 2003 oznaczało utrzymanie stałej tendencji wzrostowej oraz wyraźny wzrost poziomu w ostatnich dwóch latach. Ponownie wzrósł również poziom ruchów migracyjnych, zarówno napływu jak i odpływu ludności, który w latach 2000-2001 roku uległ zahamowaniu i zmniejszeniu nawet w porównaniu z 1995 rokiem.

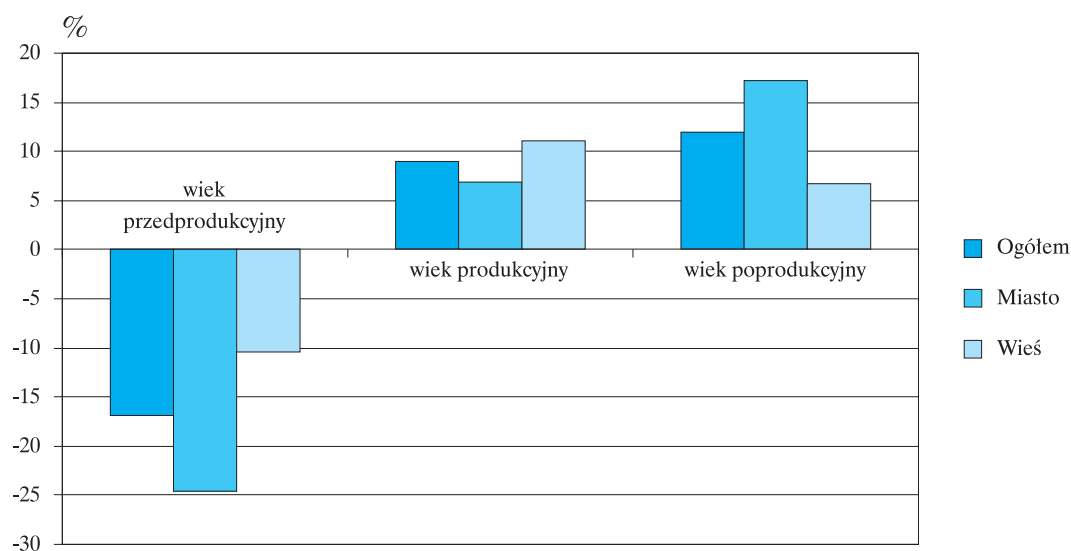
Rozmieszczenie przestrzenne migracji jest jednak bardzo nierównomierne. Dodatkowo, wysokie saldo migracji występuje na obszarach wiejskich obejmując 5 102 osób, tj. 3,13^{0/00}, ze szczególnym natężeniem w szerokiej strefie podmiejskiej Krakowa oraz w mniejszym zakresie Nowego Sącza, a także w powiatach: wielickim, krakowskim, myślenickim i tatrzańskim. Na pozostałych obszarach wiejskich, głównie powiatów rolniczych północnej części województwa (miechowski, proszowski, dąbrowski) oraz obszarów górskich (powiat limanowski, gorlicki, nowotarski, nowosądecki) obserwuje się przewagę odpływu ludności. W roku 2003 po raz pierwszy od wielu lat zanotowano wzmożony odpływ ludności z obszarów podmiejskich miasta Tarnowa.

W 2003 roku ponownie wzorem ubiegłych lat, z wyjątkiem roku 2001, zanotowano ujemne saldo migracji dla miast (ubyło 1 550 osób, tj. -0,97^{0/00}). Z dużych miast jedynie Kraków wykazywał dodatnie saldo (+1171 osób, tj. 1,54^{0/00}). W Tarnowie ubyło 52 osoby (-0,44^{0/00}), w Nowym Sączu — 443 (-5,23^{0/00}). Odpływ ludności obejmuje także małe miasta położone w obszarach rolniczych oraz wszystkie miasta przemysłowe zachodniej części województwa.

4. STRUKTURA WIEKU LUDNOŚCI

Ludność województwa małopolskiego cechowała się nieznacznie młodszą strukturą wieku od średniej dla kraju. Charakteryzował ją wyższy udział ludności w wieku przedprodukcyjnym: 23,1% (kraj 21,9%), niższy w wieku produkcyjnym: 61,7% (kraj 62,9%) i taki sam w wieku poprodukcyjnym: 15,2%.

Wykres nr 12. Zmiany struktury wiekowej ludności województwa małopolskiego w latach 1995-2003

Źródło: oprac. własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Tabela nr 27. **Struktura wieku ludności**

	1995	1999	2000	2001	2002	2003
Ludność ogółem z tego w wieku:	3190,2	3222,5	3233,8	3240,9	3237,2	3252,9
– przedprodukcyjnym (0-17 lat)	904,4	835,2	815,4	792,2	772,0	751,2
– produkcyjnym (18-59 l. – kob., 18-64 l. – męż.)	1844,6	1916,0	1939,7	1965,1	1977,4	2008,1
– poprodukcyjnym (60 l. i w. – kob., 65 l. i w. – męż.)	441,2	471,3	478,8	483,7	487,8	493,7
Miasta – ludność ogółem z tego w wieku:	1620,7	1624,2	1629,4	1629,8	1624,9	1623,0
– przedprodukcyjnym	420,6	372,2	360,4	345,8	330,4	317,7
– produkcyjnym	983,8	1014,7	1026,4	1037,4	1044,3	1051,8
– poprodukcyjnym	216,3	237,3	242,6	246,6	250,2	253,5
Wsie – ludność ogółem z tego w wieku:	1569,5	1598,3	1604,4	1611,1	1612,3	1629,9
– przedprodukcyjnym	483,8	463,0	455,0	446,4	441,6	433,5
– produkcyjnym	860,8	901,3	913,2	927,6	933,1	956,3
– poprodukcyjnym	224,9	234,0	236,2	237,1	237,6	240,1
Struktura wieku w %						
Województwo – ludność z tego w wieku:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
– przedprodukcyjnym	28,4	25,9	25,2	24,4	23,8	23,1
– produkcyjnym	57,8	59,5	60,0	60,7	61,1	61,7
– poprodukcyjnym	13,8	14,6	14,8	14,9	15,1	15,2
Miasta – ludność ogółem z tego w wieku:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
– przedprodukcyjnym	26,0	22,9	22,1	21,3	20,3	19,6
– produkcyjnym	60,7	62,5	63,0	63,6	64,3	64,8
– poprodukcyjnym	13,3	14,6	14,9	15,1	15,4	15,6
Wsie – ludność ogółem z tego w wieku:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
– przedprodukcyjnym	30,8	29,0	28,4	27,7	27,4	26,6
– produkcyjnym	54,8	56,4	56,9	57,6	57,9	58,7
– poprodukcyjnym	14,4	14,6	14,7	14,7	14,7	14,7
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	73	68	67	65	64	62

Źródło: oprac. własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

W ostatnich latach, podobnie jak w całym kraju, nastąpiły niewielkie zmiany struktury w kierunku zmniejszania się liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (z 28,4% w roku 1995 do 23,1% w roku 2003), oraz systematycznego wzrostu w wieku produkcyjnym (z 57,8% w roku 1995 do 61,7% w roku 2003) i poprodukcyjnym (z 13,8% w roku 1995 do 15,2% w roku 2003). Podstawowy wpływ na liczebność dwóch pierwszych grup wiekowych miała zmniejszająca się z każdym rokiem liczba urodzeń oraz wejście w wiek produkcyjny osób urodzonych w pierwszej połowie lat 80-tych, tj. w okresie ostatniego wyżu demograficznego. Zmiany te w zróżnicowanym stopniu dotyczyły miast i obszarów wiejskich. W miastach nastąpił gwałtowny spadek grupy ludności w wieku przedprodukcyjnym (dynamika w latach 1995-2003 — 75,5%), nieznaczny wzrost w wieku produkcyjnym (dynamika — 106,9%) oraz bardzo duży wzrost w wieku poprodukcyjnym (dynamika — 117,2%). Obszary wiejskie charakteryzowały bardziej wyrównane zmiany struktury wiekowej. Ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła tu 89,6% poziomu ludności z roku 1995, w wieku produkcyjnym wzrosła do 111,1% a w wieku poprodukcyjnym do 106,7%.

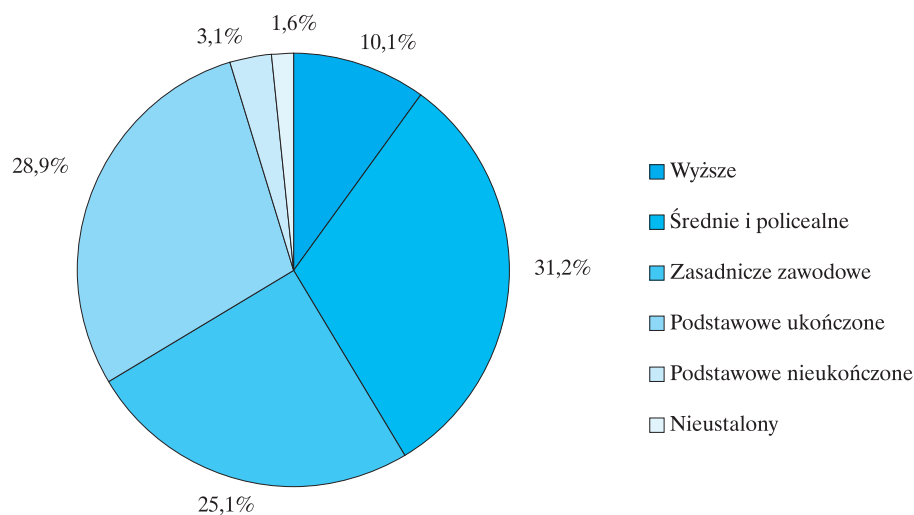
Podobnie jak pozostałe czynniki demograficzne obraz struktury wiekowej ludności jest bardzo zróżnicowany przestrzennie. Najmłodszą strukturą wieku charakteryzują się obszary położone na południu i wschodzie województwa, gdzie udział ludności w wieku poprodukcyjnym kształtuje się na poziomie 13,8%. Natomiast największy udział ludności w wieku emerytalnym występuje na obszarze północnym województwa w rolniczych powiatach miechowskim (19,6%) i proszowickim (16,9%). Tereny te cechuje wyjątkowo wysoki udział ludności w wieku poprodukcyjnym zamieszkującej obszary wiejskie i znacznie młodsza struktura wieku ludności miejskiej.

W związku ze zmianami struktury wiekowej ludności zmniejszył się również współczynnik obciążenia. W roku 1995 na każde 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 73 osoby w wieku nieprodukcyjnym, natomiast w roku 2003 — 62 osoby.

5. WYKSZTAŁCENIE

Badaniem poziomu wykształcenia w czasie NSR 2002 w województwie małopolskim objęte zostało 2 707,0 tys. osób w wieku 13 lat i więcej.⁴ Wykształcenie wyższe od podstawowego posiadało 1 796,1 tys. osób, tj. 66,4%. Najliczniejszą grupę osób stanowiły osoby z wykształceniem średnim — 1 434,6 tys. osób, tj. 53,0%.

Wykres nr 13. Struktura poziomu wykształcenia ludności w 2002 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie wydawnictwa Urzędu Statystycznego w Krakowie „Raport z wyników spisów powszechnych. Województwo małopolskie”.

⁴ Badaniem poziomu wykształcenia w czasie NSP w roku 2002 została objęta ludność w wieku 13 lat i więcej. Jednak dla grupy ludności w wieku 13-15 lat można mówić jedynie o wykształceniu podstawowym (ukończonym lub nieukończonym).

Analiza poziomu wykształcenia według płci wykazuje wyższy poziom wykształcenia kobiet. Kobiety z wykształceniem wyższym stanowiły 10,6% ogółu (mężczyźni — 9,5%), z wykształceniem średnim i policealnym 35,3% (mężczyźni — 26,7%). Wśród mężczyzn wyraźnie dominowała natomiast grupa z wykształceniem zasadniczym zawodowym, która stanowiła 32,2% (kobiety 18,5%).

Poziom wykształcenia był wyraźnie zależny od charakteru miejsca zamieszkania. Wśród mieszkańców miast wyższy był udział ludności z wykształceniem wyższym — 15,5% (wieś — 4,2%), policealnym — 4,2% (wieś — 2,1%) oraz ogólnokształcącym — 12,5% (wieś — 4,0%). Natomiast na obszarach wiejskich ludność była zdecydowanie słabiej wykształcona. Wysoki był udział ludności z wykształceniem podstawowym — 37,5% (miasto 21,0%) oraz z wykształceniem zasadniczym zawodowym — 30,9% (miasto — 19,8%).

W porównaniu do struktury poziomu wykształcenia ludności kraju województwo małopolskie cechował wyższy udział ludności z wykształceniem ponadpodstawowym — 66,4% (kraj — 64,6%), w tym z wykształceniem wyższym — 10,1% (kraj — 9,9%), średnim — 53,0%, (kraj — 51,6), w tym szczególnie z wykształceniem zasadniczym zawodowym — 25,1% (kraj — 23,2%).

Tabela nr 28. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia w 2002 roku

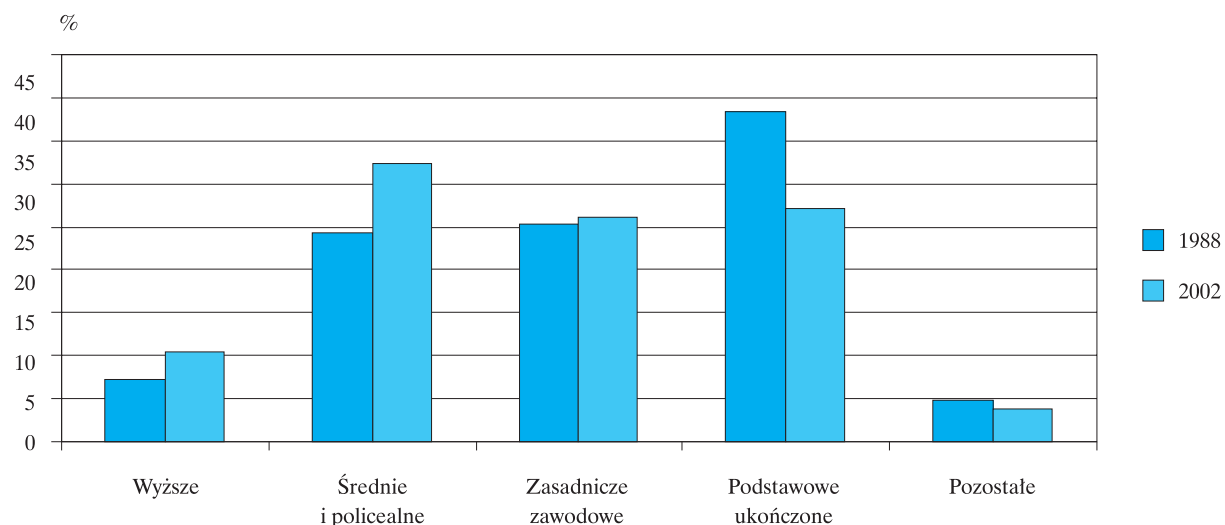
Wyszczególnienie	Ogółem w tys. osób	Struktura w % kraj	Struktura w % województwo małopolskie		
			ogółem	miasta	wsie
Ludność w wieku 13 lat i więcej	2707,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Poziom wykształcenia					
Wyższe	272,9	9,9	10,1	15,5	4,2
Policealne	88,6	3,2	3,3	4,3	2,1
Średnie – razem w tym:	1434,6	51,6	53,0	54,5	51,4
zawodowe	526,8	19,7	19,5	22,2	16,5
ogólnokształcące	228,6	8,6	8,4	12,5	4,0
zasadnicze zawodowe	679,2	23,2	25,1	19,8	30,9
Podstawowe ukończone	782,9	29,8	28,9	21,0	37,5
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	85,0	3,6	3,1	2,0	4,4
Nieustalony	43,0	2,0	1,6	2,7	0,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie wydawnictwa Urzędu Statystycznego w Krakowie „Raport z wyników spisów powszechnych. Województwo małopolskie”.

W okresie 1988-2002⁵ poziom wykształcenia ludności województwa małopolskiego wyraźnie wzrósł. Odsetek osób z wykształceniem ponadpodstawowym zwiększył się z 57,0% w roku 1988 do 68,9% w roku 2002. Obserwuje się tendencję wzrostową odsetka osób z wykształceniem wyższym z 7,2% do 10,5% (o 65,0%) oraz średnim i policealnym z 24,4% do 32,4% (o 50,7%). Niewielki wzrost dotyczył osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym z 25,3% do 26,1% (o 16,9%), natomiast nastąpił wyraźny spadek udziału osób z wykształceniem podstawowym z 38,3% do 27,2% i niepełnym podstawowym z 4,8% do 2,2%.

⁵ NSP w roku 2002 obejmował badaniem wykształcenia ludności grupę wiekową 13 lat i więcej. Natomiast NSP w roku 1988 obejmował tym badaniem tylko ludność w wieku 15 lat i więcej. Dlatego też dla porównania zmian poziomu wykształcenia w okresie międzypisowym analizowane są grupy ludności w wieku 15 lat i więcej dla obydwu spisów.

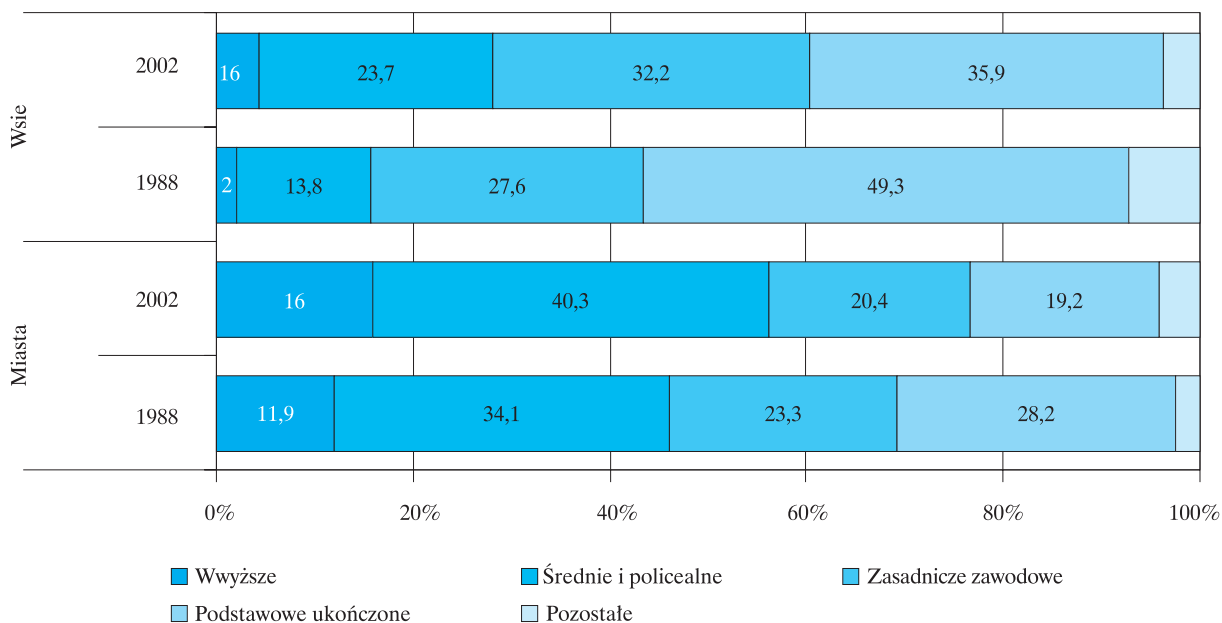
Wykres nr 14. Zmiany poziomu wykształcenia ludności w latach 1988-2002
(ludność w wieku 15 lat i więcej)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wydawnictwa Urzędu Statystycznego w Krakowie „Raport z wyników spisów powszechnych. Województwo małopolskie”.

Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania należy zauważyć szczególnie wysoką dynamikę wzrostu liczby osób z wykształceniem wyższym (151%) oraz średnim i policealnym (96,0%) na obszarach wiejskich, co wyraźnie obrazuje uzupełnianie wykształcenia przez ludność wiejską.

Wykres nr 15. Struktura poziomu wykształcenia ludności w latach 1988-2002 według miejsca zamieszkania

Źródło: opracowanie własne na podstawie wydawnictwa Urzędu Statystycznego w Krakowie „Raport z wyników spisów powszechnych. Województwo małopolskie”.

6. ŹRÓDŁA UTRZYMANIA LUDNOŚCI

Według danych spisu w 2002 roku⁶ 1 921,3 tys. mieszkańców Małopolski posiadało własne źródło utrzymania, którymi mogły być dochody z pracy, dochody pochodzące ze świadczeń społecznych lub dochody z własności. Wskaźnik procentowy udziału ludności posiadającej własne źródło utrzymania wynoszący w województwie 59,4 % był nieco niższy do wskaźnika krajowego (60,3%) i plasował województwo na 9 miejscu w kraju. W tej grupie osób dochody uzyskane z pracy były źródłem utrzymania dla 31,9% ludności (średnia w kraju 32,3%), co dawało Małopolsce 6 miejsce wśród województw.

Korzystniejszy od średniej krajowej (28%) był natomiast udział ludności utrzymującej się ze źródeł niezarobkowych — 27,5% (10 miejsce w kraju). Dla tej grupy osób wyjątkowo wysoki w Małopolsce był udział ludności utrzymującej się z renty z tytułu niezdolności do pracy — 9,7% (kraj — 6,6%).

Udział osób będących na utrzymaniu (39,1%) był województwie wyższy od średniej krajowej (38,0%), co miało wpływ na wysokość wskaźnika liczby osób utrzymywanych, przypadających na 1 000 osób posiadających własne źródło utrzymania: województwo — 657, kraj — 631. Wśród osób będących na utrzymaniu niepokojący jest wysoki udział osób młodych. W wieku produkcyjnym na utrzymaniu była co czwarta osoba (24,6%), przy czym prawie co trzecia (32,6%) w wieku mobilnym. W grupie ludności w wieku 20-29 lat udział osób będących na utrzymaniu był szczególnie wysoki i wynosił 40,3%. Tendencje te jednak były zbieżne z procesami zachodzącymi w całym kraju. Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania należy zauważyć, że w miastach więcej ludzi młodych pozostaje na utrzymaniu: 25,6% ludności w wieku produkcyjnym, 34,7% w wieku mobilnym. Na wsi wskaźniki te są niższe i wynoszą odpowiednio: 23,4% i 30,3%.

W okresie międzyspisowym zaszły istotne zmiany dotyczące źródeł utrzymania ludności. Wyraźnie zmniejszyła się liczba osób utrzymujących się z dochodów z pracy — o 369 tys. osób, tj. o 26,4%. Udział tej grupy zmniejszył się z 45,3% w roku 1988 do 31,9% w roku 2002%, przy odbywającym się w tym czasie wzroście ludności w wieku produkcyjnym z 56,9% do 60,7%. Proces ten dotyczył szczególnie osób utrzymujących się z pracy w rolnictwie (spadek z 11,1% do 4,1% ludności województwa). Konsekwencją tej zmiany było zwiększenie liczby osób utrzymujących się z niezarobkowych źródeł z 579,5 tys. do 888,4 tys. osób tj. o 53,3% oraz osób będących na utrzymaniu z 1 107,9 tys. do 1 262,8 tys., tj. o 14,0%.

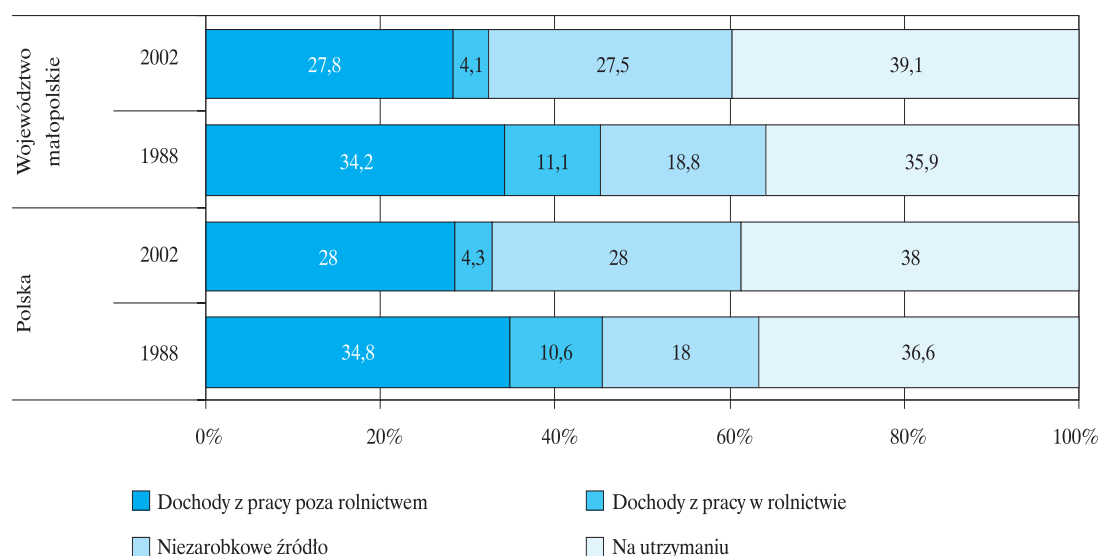
⁶ W NSP 2002 ustalono główne (przynoszące największy dochód) i dodatkowe źródło utrzymania dla poszczególnych osób oraz dla gospodarstw domowych. Informacje o źródłach dochodów dotyczyły 12 miesięcy poprzedzających spis i były ustalane niezależnie od stanu aktywności ekonomicznej osób.

Tabela nr 29. Ludność według głównego źródła utrzymania

Wyszczególnienie	Województwo małopolskie		Polska w %
	w tysiącach	w %	
Ogółem	3232,4	100,0	100,0
W tym:			
Dochody z pracy	1030,7	31,9	32,3
w tym:			
• poza rolnictwem	899,8	27,8	28,0
– w sektorze publicznym	376,8	11,7	11,4
– w sektorze prywatnym	523,0	16,2	16,6
• w rolnictwie	130,9	4,1	4,3
– w sektorze publicznym	1,5	0,1	0,1
– w sektorze prywatnym	129,5	4,0	4,2
Niezarobkowe źródło utrzymania	888,4	27,5	28,0
w tym:			
– emerytura	378,5	11,7	13,9
– renta inwalidzka	314,2	9,7	6,6
– renta rodzinna	65,5	2,0	2,2
– w zasiłek dla bezrobotnych	35,6	1,1	1,6
– zasiłek pomocy społecznej	10,9	0,3	0,6
Dochody z własności	2,3	0,1	0,1
Na utrzymaniu	1 262,8	39,1	38,0
Nieustalone źródło utrzymania	48,3	1,5	1,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie wydawnictwa Urzędu Statystycznego w Krakowie „Raport z wyników spisów powszechnych. Województwo małopolskie”.

Wykres nr 16. Zmiany struktury ludności według źródeł utrzymania w latach 1988-2002

Źródło: opracowanie własne na podstawie wydawnictw: Urzędu Statystycznego w Krakowie „Raport z wyników spisów powszechnych. Województwo małopolskie” oraz Głównego Urzędu Statystycznego „Raport z wyników NSP ludności i mieszkań 2002”.

II. OCHRONA ZDROWIA

1. FINANSOWANIE OPIEKI ZDROWOTNEJ

W roku 2003 na sfinansowanie kosztów świadczeń Małopolski Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia w Krakowie przeznaczył 2 117 532,98 tys. zł, co stanowiło 99,3% przychodów netto wynoszących 2 132 574,99 tys. zł. W porównaniu do roku 2002 nastąpił spadek o 3,6%.

Tabela nr 30. Wysokość kwot wydatkowanych przez NFZ na pokrycie kosztów poszczególnych rodzajów świadczeń

Rodzaj świadczenia	2000	2001	2002	2003	Dynamika 2002/2003
	w tys. zł				
Podstawowa opieka zdrowotna	227 922,40	250 770,50	256 569,20	242 000,00	94,3%
Ambulatoryjna opieka specjalistyczna	123 932,50	150 544,10	160 238,56	139 000,00	86,7%
Leczenie stomatologiczne	55 392,90	67 594,00	70 260,98	67 000,00	95,4%
Leczenie szpitalne	838 734,80	980 386,70	1 055 133,37	928 028,48	93,9%
Opieka psych. i leczenie uzależnień				62 240,00	
Pomoc doraźna i transport sanitarny	58 250,10	59 920,20	61 508,95	52 000,00	84,5%
Lecznictwo uzdrowiskowe	27 843,70	30 334,60	33 589,13	30 000,00	89,3%
Opieka długoterminowa	13 871,20	24 932,30	31 332,58	27 500,00	87,8%
Refundacja cen leków	383 148,00	434 986,90	451 980,30	500 000,00	110,6%
Sprzęt ortop. i środki pomocnicze	19 780,00	23 873,20	31 241,55	31 000,00	99,2%
Rehabilitacja lecznicza	6 410,10	25 920,60	29 005,78	25 760,00	88,8%
Wysokospecjal. świadczenia lecznicze i diagnostyczne (odrębnie kontr.)	5 499,30	9 839,60	12 377,26	9 504,50	76,8%
Programy zdrowotne	1 130,90	2 966,60	3 939,74	3 000,00	76,1%
Inne świadczenia	184,20	27,00	320,48	500,00	156,0%
Ogółem	1 762 100,10	2 062 096,30	2 197 497,88	2 117 532,98	96,4%

Źródło: Małopolski Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia.

2. STAN BAZY SŁUŻBY ZDROWIA

Zasoby kadrowe

W roku 2003 nastąpiło zmniejszenie zatrudnienia personelu medycznego w stosunku do roku 2002 ogółem o 439 osób, w tym największy spadek odnotowano w grupie pielęgniarek — 302 osoby, położnych — 93 osoby, techników analityki medycznej — 66 osób oraz w grupie mgr rehabilitacji — 56 osób. Równocześnie nastąpił wzrost zatrudnienia przede wszystkim w grupach mgr pielęgniarstwa o 77 osób, lekarzy o 51 osób oraz lekarzy stomatologów o 39 osób.

Tabela nr 31. **Personel medyczny z wyższym wykształceniem zatrudniony podstawowo w publicznych i niepublicznych zakładach opieki zdrowotnej w latach 1999-2003**

Grupa zawodowa	1999	2000	2001	2002	2003
Lekarze	7 737	6 874	7 233	7 516	7 567
Lekarze stomatolodzy	1 214	1 194	1 249	1 342	1 381
Mgr rehabilitacji	511	462	472	523	467
Mgr pielęgniarstwa	383	335	381	412	489
Psycholodzy	331	301	297	322	332
Farmaceuci	470	337	309	284	277
Analitycy medyczni	289	264	252	275	287

Źródło: Małopolskie Centrum Zdrowia Publicznego.

Tabela nr 32. **Personel medyczny ze średnim wykształceniem zatrudniony podstawowo w publicznych i niepublicznych zakładach opieki zdrowotnej w latach 1999-2003**

Grupa zawodowa	1999	2000	2001	2002	2003
Pielęgniarki	17 027	15 469	15 400	15 670	15 368
Położne	2 024	1 960	1 957	1 938	1 845
Technicy dentyści	250	157	113	112	111
Technicy farmaceutyczni	276	255	249	209	178
Technicy analityki medycznej	1 498	1 163	1 090	1 028	962
Technicy elektroradiologii	907	873	842	845	808
Technicy fizjoterapii	927	782	771	786	787
Technicy masażyści	213	185	196	220	223
Dietetycy	520	449	408	398	359

Źródło: Małopolskie Centrum Zdrowia Publicznego.

Zasoby i działalność lecznictwa ambulatoryjnego

W roku 2003 na terenie województwa małopolskiego ambulatoryjną opiekę zdrowotną dla ogółu ludności, w służbie medycyny pracy i w rehabilitacyjnych spółdzielniach inwalidów, zapewniały publiczne i niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej. Ogółem działało 1 140 przychodni i ośrodków zdrowia, w tym 324 w zakładach publicznych i 816 w zakładach niepublicznych. Liczba przychodni dla ogółu ludności łącznie z ośrodkami zdrowia wynosiła na koniec 2003 r. 1 054. Znacznie wzrosła (o 45) w stosunku do roku poprzedniego liczba przychodni w służbie medycyny pracy i wynosiła 86. Ponadto działało 453 praktyk lekarskich, tj. o 44 więcej niż w roku 2002.

Ogółem w zakładach opieki zdrowotnej i praktykach lekarskich w ambulatoryjnej podstawowej i specjalistycznej opiece zdrowotnej (dla ogółu ludności, przy zakładach pracy) lekarze udzielili 19 442 975 porad, tj. o 240 790 (1,25%) więcej niż w roku 2002.

W podstawowej opiece zdrowotnej województwa małopolskiego w poradniach ogólnych lekarze udzielili 8 138 369 porad, w tym 263 423 wizyt domowych (odsetek wizyt domowych wynosi 3,2%). W porównaniu z rokiem 2002, w którym udzielono 7 902 776 porad, nastąpił wzrost liczby porad o 235 593.

W poradniach dla dzieci udzielono w 2003 r. 3 613 981 porad, z czego 94 155 stanowiły wizyty domowe (2,6%). Dla porównania w roku 2002 udzielono 3 585 232 w tym wizyt domowych było 91 216 (2,5%). Daje to różnicę 28 749 porad więcej niż w roku 2002, w tym wizyt domowych było o 2 939 więcej w porównaniu do roku 2002. Liczba zbadanych noworodków (dzieci do 1 m-ca życia) ogółem wynosiła 26 532, tj. o 17 mniej niż w roku poprzednim, w tym w domu zostało zbadanych 21 317. Odsetek wizyt patronażowych do ogółu zbadanych noworodków wynosił 80,3%. W roku 2002 na 26 549 zbadanych dzieci 21 877 stanowiły wizyty patronażowe, tj. 82,4%.

W specjalistycznej opiece zdrowotnej dla ogółu ludności i służbie medycyny pracy lekarze specjaliści udzielili 7 690 625 porad, tj. o 23 552 mniej niż w roku 2002.

Liczba porad udzielonych przez lekarzy stomatologów zmniejszyła się o 55 731 (2,1%), tj. z poziomu 2 750 566 do 2 694 835 porad.

Tabela nr 33. **Porady udzielone w podstawowej i specjalistycznej opiece zdrowotnej w zakładach publicznych, niepublicznych i praktykach lekarskich.**

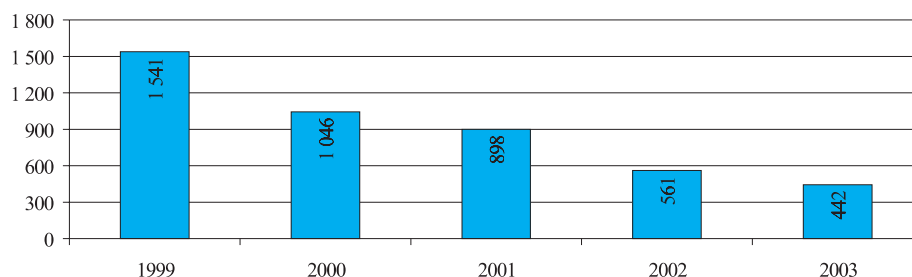
Rok	Liczba udzielonych porad			z tego w			
	razem	w tym:		podstawowej opiece zdrowotnej	specjalistycznej opiece zdrowotnej		
		lekarskie	stomatologiczne		razem	w tym:	
				lekarskie		lekarskie	stomatologiczne
2002	21 952 751	19 202 185	2 750 566	11 488 008	10 464 743	7 714 177	2 750 566
2003	22 137 810	19 442 975	2 694 835	11 752 350	10 385 460	7 690 625	2 694 835

Źródło: Małopolskie Centrum Zdrowia Publicznego.

Choroby zawodowe

Z informacji Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego⁷ wynika, że w roku 2003 stwierdzono ogółem 442 choroby zawodowe, w tym 31% to przewlekłe choroby narządu głosu, 22% stanowią pylice płuc. Ogólna liczba chorób zawodowych systematycznie spada w kolejnych latach, co przedstawia poniższy wykres.

Wykres nr 17. **Liczba chorób zawodowych w województwie małopolskim w latach 1999-2003**

⁷ WSSE „Ocena stanu sanitarnego i sytuacja epidemiologiczna chorób zakaźnych i zatruc w województwie małopolskim w roku 2003, str. 54.

Zasoby i działalność lecznictwa stacjonarnego

Na terenie województwa małopolskiego w roku 2003 funkcjonowało ogółem 89 jednostek opieki stacjonarnej, w tym:

- 50 szpitali ogólnych publicznych (w tym: 2 o charakterze uzdrowiskowo-rehabilitacyjnym, 3 świadczące usługi wyłącznie w zakresie opieki długoterminowej, 2 podległe MON i MSWiA),
- 2 szpitale publiczne psychiatryczne,
- 13 niepublicznych ogólnych zakładów opieki stacjonarnej,
- 4 niepubliczne psychiatryczne zakłady opieki stacjonarnej,
- 23 jednostki opieki długoterminowej publiczne i niepubliczne ZOL, ZPO, hospicja (w tym 3 działają w strukturach szpitali ogólnych publicznych).

Łącznie dysponowały one 18 229 łózkami.

Tabela nr 34. Liczba łóżek w publicznych i niepublicznych zakładach opieki zdrowotnej wg stanu na dzień 31.12.2003 r.

	Liczba łóżek ogółem w powiatach	Łóżka w szpitalach ogólnych				Łóżka w szpitalach psychiatrycznych				ZOL, ZPO, hospicja			
		publiczne			niepubl.	publiczne			niepubl.	publiczne			niepubl.
		woj.	pow.	res.		woj.	pow.	res.		woj.	pow.	res.	
Kraków	8 266	2 211	1 187	2 841	282	836			132		338		439
Tarnów	950	559	391										
Nowy Sącz	535	513			22								
Bocheński	247		247										
Brzeski	408		408										
Chrzanowski	599		518										81
Dąbrowski	293		276										17
Gorlicki	552		515										
Krakowski	296	236			6						37		54
Limanowski	402		355		47								
Miechowski	346		330										16
Mysłenicki	321		321										
Nowosądecki	479		194	192									93
Nowotarski	855	162	470	193									30
Olkuski	654	135	380										139
Oświęcimski	789		511										278
Proszowicki	274		274										
Suski	588	20	468							100			
Tarnowski	92		48		44								
Tatrzański	728	140	366	212					10				
Wadowicki	550		310			240							
Wielicki	5				5								
	18 229	3 976	7 569	3 438	406	1 076	0	0	142	100	375	0	1 147
		14 983			406	1 076			142	475			1 147
		15 389				1 218				1 622			
		18 229											

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Małopolskiego Centrum Zdrowia Publicznego oraz bezpośrednio z zoz.

Tabela nr 35. Liczba łóżek w zakładach opieki zdrowotnej według organu założycielskiego

Wyszczególnienie	Liczba łóżek	%
Wojewódzkie	5 152	28
Powiatowe	7 944	44
Resortowe	3 438	19
Niepubliczne	1 695	9
Ogółem	18 229	100

Źródło: Małopolskie Centrum Zdrowia Publicznego.

Szpitala publiczne działające na terenie województwa małopolskiego dysponowały ogółem 14 983 łóżkami. Liczba leczonych (bez ruchu międzyoddziałowego) wynosiła 456 128 i była o 13 339 mniejsza niż w roku 2002. Wskaźnik liczby leczonych na 10 000 ludności w latach 1999 do 2002 systematycznie wzrastał, natomiast w roku 2003 odnotowano spadek. Podobną tendencję można zaobserwować w zakresie przeciętnego wykorzystania łóżka w dniach. Przeciętny okres pobytu leczonego w dniach systematycznie skraca się — w roku 1999 wynosił on 10,3 natomiast w 2003 roku 8,7.

Tabela nr 36. Wskaźniki działalności szpitali ogólnych

Wskaźnik	Polska*				Woj. Małopolskie **				
	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002	2003
Liczba leczonych na 10 000 ludności	1 471	1 554	1 640	1 740	1 272	1 321	1 377	1 450	1 402
Przelotowość – liczba chorych na 1 łóżko	28,6	31,5	33,7	34,9	25,7	28,7	30,8	32,7	32,5
Przeciętny okres pobytu leczonego (w dniach)	9,3	8,9	8,4	8,0	10,3	9,9	9,5	9,0	8,7
Przeciętne wykorzystanie łóżka (w dniach)	261	278	282	280	264,7	285,3	292,1	293,8	284

* dot. publicznych i niepublicznych szpitali ogólnych

** dot. publicznych szpitali ogólnych

Źródło: Małopolskie Centrum Zdrowia Publicznego, CSIOZ Biuletyn Statystyczny MZ.

Na terenie województwa małopolskiego w 2003 r. działały 2 publiczne szpitale psychiatryczne, w których liczba łóżek rzeczywistych na dzień 31 grudnia wynosiła 1 076 i nie zmieniła się w stosunku do roku ubiegłego. Natomiast zmniejszyła się liczba pacjentów leczonych (bez ruchu międzyoddziałowego) z 12 244 w roku 2002 do 12 085 w roku 2003, tj. o 159 leczonych mniej. W szpitalach psychiatrycznych można zaobserwować podobne tendencje w ramach wskaźników jak w szpitalach publicznych ogólnych.

Ponadto usługi w zakresie lecznictwa stacjonarnego udzielane były przez niepubliczne zakłady. Według stanu na dzień 31.12.2003 r. jednostek takich było 17, w tym 4 zakłady psychiatryczne dla osób uzależnionych.

Tabela nr 37. Wskaźniki działalności szpitali psychiatrycznych publicznych

Wskaźnik	1999	2000	2001	2002	2003
Liczba leczonych na 10 000 ludności	30,0	32,7	33,9	37,8	37,2
Przelotowość – liczba chorych na 1 łóżko	9,0	9,7	9,9	11,3	11,2
Przeciętny okres pobytu leczonego (w dniach)	38,0	35,0	34,8	31,7	31,2
Przeciętne wykorzystanie łóżka (w dniach)	340,6	340,6	345,7	357,6	350,1

Źródło: Małopolskie Centrum Zdrowia Publicznego.

Liczba łóżek rzeczywistych w niepublicznych ogólnych zakładach opieki stacjonarnej na koniec 2003 r. wynosiła 406 i w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyła się o 26 łóżek. Zwiększeniu uległa również liczba leczonych pacjentów (bez ruchu międzyoddziałowego) — w ciągu roku 2003 hospitalizowanych było 21 805, tj. o 62 więcej niż w roku poprzednim.

Zwiększyła się również liczba łóżek w niepublicznych psychiatrycznych zakładach stacjonarnej opieki zdrowotnej z 131 łóżek w roku 2002 do 142 łóżek w 2003 r. — wzrost o 8,4%. Odnotowano natomiast spadek liczby leczonych o 78, tj. z poziomu 827 w 2002 r. do 749 leczonych w roku 2003.

W zakresie opieki długoterminowej świadczenia udzielane były przez 23 publiczne i niepubliczne zakłady pielęgnacyjno — opiekuńcze, zakłady opiekuńczo – lecznicze oraz hospicja. Ogółem dysponowały one 1 622 łózkami, w tym w jednostkach publicznych było 475 łóżek (29,2%). Liczba leczonych w roku 2003 w opiece długoterminowej wynosiła 4 019.

W ramach opieki długoterminowej wzrosła liczba hospicjów i na koniec 2003 r. działało ich na terenie województwa 5, tj. o 1 więcej niż w roku poprzednim. Liczba łóżek w tych jednostkach wynosiła 109, tj. o 26 łóżek więcej niż w roku 2002. W roku 2003 leczonych było 759 pacjentów, tj. o 55 pacjentów więcej niż w roku 2002. Pacjenci przebywali 35 980 osobodni, tj. o 8 868 więcej osobodni niż w roku 2002. Średni okres pobytu pacjentów w hospicjach w roku 2002 wynosił 38,5 dnia natomiast w 2003 r. średnio 47,4 dnia. Zakłady opiekuńczo — lecznicze w roku 2003 dysponowały 1 443 łózkami, na których było leczonych 3 198 pacjentów, natomiast w zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczych przebywało 759 pacjentów na 70 łózkach.

III. POMOC SPOŁECZNA

1. KORZYSTAJĄCY Z POMOCY SPOŁECZNEJ

Pomoc społeczną służącą wspieraniu osób i rodzin w trudnych dla nich sytuacjach życiowych, których nie są w stanie przezwyciężyć wykorzystując własne możliwości, organizują organy administracji rządowej i samorządowej. Samorząd i administracja państwowa przy realizacji zadań pomocy społecznej współpracuje z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, a także Kościołem Katolickim i innymi kościołami. Obowiązkiem pomocy społecznej jest wspieranie, w tym finansowe, osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych oraz zapobieganie sytuacjom kryzysowym poprzez usamodzielnianie i integrację społeczną.

Tabela nr 38. Rodziny i osoby objęte pomocą społeczną

Powiat	Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych (bez względu na ich rodzaj, formę, liczbę i źródło finansowania)				Liczba mieszkańców ogółem	%*
	liczba osób, którym przyznano świadczenia	liczba rodzin		liczba osób w rodzinach		
		ogółem	w tym na wsi			
Bocheński	6 179	3 854	2 694	15 238	98 394	15,5
Brzeski	5 914	3 693	3 015	15 698	89 739	17,5
Chrzanowski	7 241	4 911	1 411	14 321	128 741	11,1
Dąbrowski	5 857	3 464	3 040	15 218	58 617	26,0
Gorlicki	10 812	6 385	4 991	26 622	106 444	25,0
Krakowski	10 329	7 054	5 678	23 341	241 080	9,7
Limanowski	13 197	6 988	6 058	32 823	120 222	27,3
Miechowski	3 548	2 463	1 760	8 481	51 560	16,4
Myślenicki	9 175	5 867	4 526	26 861	114 949	23,4
Nowosądecki	21 378	12 859	11 015	56 774	194 983	29,1
Nowotarski	9 502	6 207	4 611	26 765	179 966	14,9
Olkuski	6 131	4 287	2 340	13 238	114 741	11,5
Oświęcimski	8 768	6 109	2 032	16 580	153 136	10,8
Proszowicki	3 264	2 036	1 783	8 161	43 659	18,7
Suski	5 566	3 927	3 179	14 743	81 535	18,1
Tarnowski	15 451	9 739	9 163	44 050	191 803	23,0
Tatrzański	3 245	2 272	1 512	8 200	65 382	12,5
Wadowicki	7 977	4 946	3 561	18 313	153 438	11,9
Wielicki	5 364	3 677	2 759	11 966	103 808	11,5
Tarnów	6 932	6 402	0	26 425	118 668	22,3
Kraków	26 365	21 903	0	48 057	757 685	6,3
Nowy Sącz	3 977	3 627	0	13 919	84 399	16,5
Województwo	196 172	132 670	75 128	485 794	3 252 949	14,9

* odsetek liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców w liczbie ludności danego terenu
(bez osób otrzymujących wyłącznie zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne lub pomoc dla kombatantów)

Źródło: opracowanie własne na podstawie — Sprawozdanie MPiPS-03 I-XII 2003 r.; GUS – Polska Statystyka Publiczna,
„Ludność według płci i powiatów w 2003 r. Stan w dniu 31. XII.2003” — www.stat.gov.pl.

Świadczeń z pomocy społecznej udziela się w szczególności w sytuacji: ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, wielodzietności, bezrobocia, niepełnosprawności czy długotrwałej choroby.

W 2003 roku w województwie małopolskim skorzystało z pomocy społecznej, z wyżej wymienionych przyczyn łącznie, 132 670 rodzin spełniających kryteria określone w Ustawie, z czego 55,6% (75 128) rodzin wiejskich. Łącznie członkowie rodzin, pozostających w kręgu pomocy społecznej stanowili grupę 485 794 osób, czyli mieli 14,9% udział w grupie wszystkich mieszkańców Małopolski. W porównaniu do roku 2002 liczba klientów pomocy społecznej wzrosła w województwie o blisko 8,5 tysiąca. Uwzględniając liczbę osób w rodzinach świadczeniobiorców liczba klientów pomocy społecznej wzrosła w ciągu roku o ponad 9 tysięcy. W porównaniu do roku 2001 ilość klientów pomocy społecznej, którzy pobierali świadczenia w małopolskich gminach zwiększyła się o ponad 38 tysięcy. Biorąc pod uwagę liczbę osób w rodzinach tych, którzy pobierali świadczenia było ich więcej o blisko 52 tysiące w porównaniu do 2001 roku.

Odsetek osób korzystających ze wsparcia pomocy społecznej w liczbie mieszkańców danego terenu jest znacznie zróżnicowany terytorialnie i wahał się w roku 2003 od 6,3% w Krakowie do 29,1% w powiecie nowosądeckim ziemskim.

Tabela nr 39. **Przyczyny korzystania z pomocy społecznej**

Przyczyny korzystania z pomocy	Liczba klientów ogółem	Liczba klientów*	%*
Ubóstwo	485 794	338 078	69,6
Bezrobocie	485 794	201 145	41,4
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	485 794	171 925	35,4
Niepełnosprawność	485 794	147 778	30,4
Długotrwała choroba	485 794	116 707	24,0
Potrzeba ochrony macierzyństwa	485 794	46 346	9,5
Alkoholizm	485 794	26 079	5,4
Sieroctwo	485 794	4 044	0,8
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu ZK**	485 794	2 387	0,5
Bezdomność	485 794	1 998	0,4
Narkomania	485 794	395	0,1

* liczba i odsetek klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z danej przyczyny (1. osób w rodzinach świadczeniobiorców);

** ZK — zakład karny. Podane wartości nie sumują się, ponieważ w praktyce sytuację wielu osób charakteryzuje tzw. „wielopropblematowość” — występowanie kilku problemów jednocześnie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie — Sprawozdanie MPiPS-03 I-XII 2003 r.

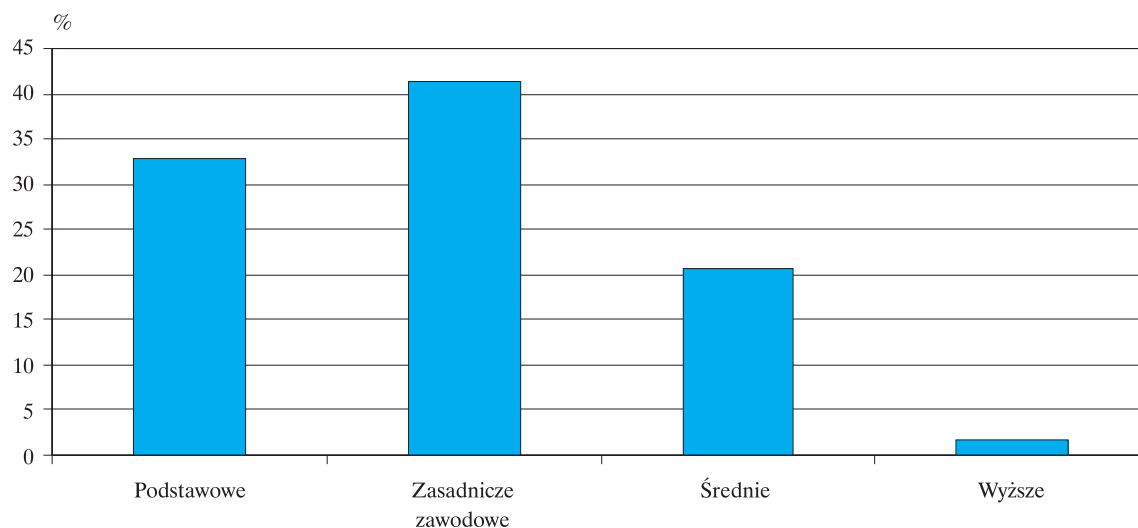
Do dominujących przyczyn korzystania z pomocy społecznej należą: ubóstwo, bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz niepełnosprawność i długotrwała choroba. O 1,5 procent, w porównaniu do roku ubiegłego wzrosła liczba klientów pomocy społecznej z problemem ubóstwa jako dominującym, a o 1,6% liczba klientów bezrobotnych. W porównaniu do roku 2001 wzrost ten wynosi odpowiednio 2,6 oraz 4,4%.

W badaniach przeprowadzonych w 2003 roku przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na reprezentatywnej próbie beneficjentów pomocy społecznej Małopolski ustalono pewne charakterystyczne cechy społeczno-demograficzne typowe dla osób korzystających ze wsparcia państwa.⁸

Widoczne jest, że wśród klientów pomocy społecznej Małopolski rodziny mające więcej niż czterech członków są nadreprezentowane w porównaniu do populacji Małopolski. Różnice między badaną grupą, a populacją mieszkańców Małopolski dotyczą również ilości dzieci w rodzinach. Przyjmując za rodzinę wielodzietną taką, która ma troje i więcej dzieci widać, że wśród klientów pomocy społecznej ponad dwukrotnie częściej występuje wielodzietność. Odsetek rodzin wielodzietnych w Małopolsce, według danych Narodowego Spisu Powszechnego, wynosi 15,8%, natomiast wśród rodzin klientów pomocy społecznej 38%.

Największy odsetek klientów pomocy społecznej stanowią osoby w „sile wieku” (31-50 lat), a niemal połowa to ludzie w przedziale wiekowym uznawanym za okres największej mobilności zawodowej (18-44 lata). Zdecydowaną większość pobierających świadczenia stanowią kobiety (80%). Charakterystyczny dla klientów pomocy społecznej województwa jest niski poziom wykształcenia — wykształcenie podstawowe posiada 32,8% klientów; zasadnicze zawodowe 41,4%; średnie — 20,6% wyższe tylko 1,8%.

Wykres nr 18. Poziom wykształcenia osób korzystających z pomocy społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie — Sprawozdanie MPiPS — I-XII 2003 r.

Ponad połowa klientów pomocy społecznej to osoby bezrobotne (50,1%), w tym 48% to bezrobotni bez prawa do zasiłku z tego tytułu.

Deklarowane dochody per capita w gospodarstwach domowych klientów pomocy społecznej są bardzo niskie. Ponad 75% nie osiąga pułapu przekraczającego 300 złotych, co jest wartością z pogranicza tzw. minimum egzystencji, stanowiącego dolną granicę ubóstwa poniżej której następuje już zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka. Poza zasiłkiem z pomocy społecznej, klienci uzyskują dochód z prac dorywczych i renty, następnie: z zasiłków z urzędów pracy, dochód ze stałej pracy najemnej, gospodarstwa rolnego oraz alimentów. Często pomocy udziela rodzina — co dziesiąty beneficjent pomocy społecznej jest przez nią regularnie wspierany, a zdecydowana większość „od czasu do czasu” korzysta ze wsparcia krewnych. Drugim w kolejności, źródłem pomocy materialnej, jest Kościół, następnie organizacje charytatywne.

⁸ „Diagnozowanie przyczyn ubóstwa w województwie małopolskim. Raport z badań”; Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie; Kraków 2004 r.

Zdecydowana większość klientów pomocy społecznej, aż 76,7%, nie przewiduje zwiększenia dochodów rodziny w najbliższym czasie. Powodem jest najczęściej brak pracy, bądź też bezskuteczne jej poszukiwanie, czasem także brak pracy kogoś z rodziny (męża, syna). Dla blisko 20% gospodarstw domowych perspektywa zwiększenia dochodów w najbliższym czasie jest nierealna ze względu na chorobę, niepełnosprawność, wiek, czasem ze względu na posiadanie małych jeszcze dzieci.

Trzy czwarte badanych (72,8%) nie podjęłoby pracy w odległym miejscu Polski. Wśród grupy bezrobotnych bez zasiłku aż 67% nie wyjechałoby „za pracę” poza miejsce zamieszkania. Znacznie wyższy odsetek niechętnych zmianie znalazł się tylko wśród emerytów, rencistów (87,5%) i rolników (86,8%). Ci, którzy deklarują gotowość wyjazdu (27,2 %) podają zazwyczaj dodatkowe warunki, jakie musiałyby zostać spełnione by mogli podjąć taka decyzję. Do podjęcia ryzyka wyjazdu skłonni byłiby przede wszystkim bezrobotni z zasiłkiem, czyli osoby o krótkim stażu w kategorii osób bez pracy.

Wśród niezaspokojonych potrzeb materialnych na pierwszy plan wysuwają się bieżące braki pieniędzy na żywność, odzież oraz mieszkanie. Wśród grupy osób, które zauważają niedostatek w sferze potrzeb pozamaterialnych na pierwszy plan wysuwa się deficyt związany z udziałem w życiu kulturalnym oraz nauką własną lub dzieci.

Duża część respondentów (38,5%) chciałaby, aby ich dzieci zdobyły wyższe wykształcenie. Blisko 25% uznało, że ich dzieci powinny zdobyć wykształcenie średnie z maturą. Powyższe dane, w zetknięciu z poziomem wykształcenia rodziców, gdzie procent osób z wyższym wykształceniem stanowi zaledwie 1,8, świadczą mogą o wysokich aspiracjach rodziców wobec dzieci.

Opinie o tym kto w najbliższych latach będzie miał największe szanse na wyjście z biedy można podzielić na te, które świadczą o wierze w ucziwy (wykształceni, młodzi, mający możliwość podjęcia pracy lub też posiadający stałą pracę, pracujący za granicą, prowadzący własną działalność gospodarczą czy posiadający różne pozytywne cechy osobowościowe, takie jak inicjatywa, zaradność, pracowitość) bądź nieucziwy (kombinatorstwo, znajomości) sposób postępowania.

Klientów pomocy społecznej cechuje bezradność. Charakteryzuje ich całkowita niewiedza na temat tego, jakie problemy można rozwiązać w miejscu zamieszkania bez oglądania się na władze oraz przekonanie, że nie ma spraw, które mieszkańcy mogliby sami rozwiązywać. Ponad 80% uważa, że obowiązkiem władz państwowych, samorządowych oraz instytucji pomocy społecznej jest zajmowanie się ludźmi ubogimi. Prawie nikt nie wskazał innych sposobów rozwiązania problemu ubóstwa, w tym siebie jako sprawcy zmian. Wśród form pomocy jakie powinny być świadczone ludziom ubogim za najwłaściwsze klienci pomocy społecznej uważają zasiłki pieniężne (71,6%) oraz nowe miejsca pracy (66,2%). Za mniej istotne uznają inne formy wsparcia typu: szkolenia i kursy podnoszące kwalifikacje, pomoc psychologiczna i doradztwo. Badani oczekują więc podania im w jak najprostszej formie pomocy, głównie finansowej, przez państwo, które ich zdaniem ma obowiązek troszczyć się o nich.

Ponad połowa klientów pomocy społecznej w województwie korzysta z niej dłużej niż sześć lat: 6-10 lat — 30,9%; powyżej dziesięciu — 21,0%. Krócej niż rok korzysta z systemu pomocy 15% respondentów i są to często osoby młode, dość dobrze wykształcone, ale nie posiadające pracy. Analizując zależność między rodzajem aktywności zawodowej, a długością korzystania z pomocy społecznej dostrzeżemy, że wśród korzystających z pomocy społecznej dłużej niż 10 lat najliczniejszą kategorię tworzą emeryci i renciści (36,5%). Bezrobotni bez zasiłku to osoby, które korzystają z systemu pomocy społecznej głównie od roku do pięciu lat (32,5%) oraz od sześciu do dziesięciu lat (32,3%). Generalnie można powiedzieć, że im krócej korzysta się z pomocy społecznej, tym częściej jako powód podawane jest bezrobocie. Dla rolników głównym powodem, dla którego znaleźli się w systemie pomocy społecznej są niskie dochody i bieda oraz wielodzietność.

Występuje także statystycznie istotna zależność między długością korzystania z pomocy społecznej, a poziomem wykształcenia. Wśród osób z wykształceniem wyższym niemal połowa to osoby pobierające świadczenia krócej niż rok; z podstawowym – dłużej niż dziesięć lat.

Większość klientów pomocy społecznej nie widzi pozytywnych zjawisk dotyczących ubogich. Ci, którzy je dostrzegali wymienili najczęściej działania z kręgu zadań pomocy społecznej oraz działalności organizacji pozarządowych.

2. ŚRODKI FINANSOWE

W ramach wsparcia finansowego dla osób spełniających ustawowe kryteria, kwalifikujące do przyznania świadczenia, w obszarze zadań realizowanych przez gminy i powiaty w 2003 roku wydatkowano: 76 179 379 złotych na świadczenia wypłacone w ramach zadań własnych gmin, na świadczenia realizowane w ramach zadań zleconych gminom przeznaczono 141 172 499 złotych. Powiaty na realizację świadczeń w ramach zadań własnych wydatkowały 35 077 224 złote. Na realizację świadczeń w ramach zadań zleconych przez administrację rządową powiaty wydały 6 204,00 złote. Dane te ilustrują poniższe tabele.

Tabela nr 40. Udzielone świadczenia — zadania własne gmin

Powiat	Zadania własne				
	Liczba osób, którym przyznano świadczenia	Kwota świadczeń w złotych	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Średnie świadczenie w złotych*
Województwo	154 852	76 179 379	95 311	372 233	204,7

* roczna wartość średniego świadczenia w przeliczeniu na 1 osobę w rodzinach świadczeniobiorców

Źródło: opracowanie własne na podstawie — Sprawozdanie MPiPS-03 I-XII 2003 r.

Podane wartości w ramach zadań własnych gmin obejmują następujące rodzaje świadczeń: udzielanie schronienia, posiłku, ubrania osobom tego pozbawionym, w tym posiłku dzieciom i młodzieży w okresie nauki szkolnej, prowadzenie usług opiekuńczych, dla mieszkańców gminy wymagających takiej opieki, pomoc finansową na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne w publicznych zakładach opieki zdrowotnej. Ponadto: udzielanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego, sprawienie pogrzebu, udzielanie zasiłków celowych i w naturze oraz udzielanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie się (pomoc w naturze, jednorazowy zasiłek celowy, pożyczka nieoprocentowana). W roku 2003 (w ramach zadań własnych gmin) udzielono także pomocy o wartości 59 000 złotych osobom poszkodowanym w wyniku mającej miejsce suszy.

Wartość średniego rocznego świadczenia w ramach zadań własnych gmin (w przeliczeniu całkowitej kwoty wypłaconych świadczeń na 1 osobę w rodzinie objętej pomocą) wyniosła w roku 2003 — 204,7 złote.

Tabela nr 41. Udzielone świadczenia — zadania zlecone gminom

Powiat	Zadania zlecone				
	Liczba osób, którym przyznano świadczenia	Kwota świadczeń w złotych	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Średnie świadczenie w złotych*
Województwo	56 973	141 172 499	55 296	193 832	728,3

* roczna wartość średniego świadczenia w przeliczeniu na 1 osobę w rodzinach świadczeniobiorców

Źródło: opracowanie własne na podstawie — Sprawozdanie MPiPS-03 I-XII 2003 r.

Wśród świadczeń udzielonych w 2003 roku w ramach zadań zleconych gminom możemy wymienić: przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych (dla osób wychowujących dzieci niepełnosprawne), zasiłków stałych wyrównawczych (dla osób niezdolnych do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności, które nie mają uprawnień do świadczeń z tytułu ubezpieczenia społecznego), renty socjalne (dla osób niepełnosprawnych od dzieciństwa), przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych i okresowych specjalnych (dla osób i rodzin, które przejściowo znalazły się w trudnej sytuacji materialnej), zasiłków okresowych gwarantowanych (dla osób bezrobotnych, które utraciły prawo do zasiłku i samotnie wychowują dziecko do lat 7). Ponadto, do zadań zleconych gminom przez administrację państwową w roku 2003 należało: przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego oraz zapewnianie specjalistycznych usług opiekuńczych przysługujących na podstawie przepisów o ochronie zdrowia psychicznego. Zadania zlecone gminom obejmowały także: wypłacanie zasiłków z tytułu ochrony macierzyństwa oraz wypłacanie zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych. Wartość średniego rocznego świadczenia w ramach zadań zleconych gminom przez administrację państwową (w przeliczeniu całkowitej kwoty wypłaconych świadczeń na 1 osobę w rodzinie objętej pomocą) w roku 2003 wyniosła 728,3 złotych.

Na zadania własne powiatów, czyli na pomoc mającą na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem osób opuszczających niektóre typy placówek, powiatowe centra pomocy rodzinie przeznaczyły w 2003 roku łącznie 10 102 069 złotych.

Na wypłatę świadczeń rodzinom zastępczym (zadania własne) powiaty w 2003 roku przeznaczyły kwotę 24 975 155 złotych. Środki te przeznaczono na: pomoc pieniężną dla dziecka, jednorazową pomoc na pokrycie wydatków związanych z potrzebami dziecka przyjmowanego do rodziny, jednorazową pomoc losową, okresową pomoc losową, wynagrodzenie osoby za pełnienie zadań pogotowia rodzinnego, wynagrodzenie osoby pozostającej w gotowości do pełnienia zadań pogotowia rodzinnego.

Tabela nr 42. Udzielone świadczenia — zadania własne realizowane przez PCPR*

Pomoc mająca na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem osób opuszczających niektóre typy placówek

Wyszczególnienie	Kwota świadczeń w zł**
Rodziny zastępcze	7 664 895
Placówki opiekuńczo-wychowawcze	2 182 731
Domy pomocy społecznej	0,00
Specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy	72 209
Schroniska dla nieletnich	17 066
Zakłady poprawcze	165 168
Zakłady karne	0,00
Razem	10 102 069

* PCPR — powiatowe centra pomocy rodzinie

** środki własne powiatu i dotacja — w złotych

Źródło: opracowanie własne na podstawie — Sprawozdanie MPiPS-03 I-XII 2003 r.

Ponadto, na świadczenia w ramach zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiaty wydatkowano 6 204 złote. Środki te skierowano na pomoc uchodźcom, przeznaczając je na wypłatę zasiłków pokrywających koszty utrzymania.

Tabela nr 43. Udzielone świadczenia — zadania własne realizowane przez PCPR*

Wyszczególnienie	Liczba osób którym przyznano świadczenie	Kwota świadczeń w złotych	Liczba rodzin	Liczba dzieci umieszczonych w rodzinie zastępczej
rodziny zastępcze ogółem	3 548	24 975 155	2 506	3 499

* PCPR — powiatowe centra pomocy rodzinie

Źródło: opracowanie własne na podstawie — Sprawozdanie MPiPS-03 I-XII 2003 r.

3. ZASOBY INSTYTUCJONALNE POMOCY SPOŁECZNEJ

Do zadań z zakresu pomocy społecznej realizowanych przez gminę i powiat oprócz wypłaty różnego typu świadczeń, poradnictwa i prowadzenia pracy socjalnej należy także organizowanie i kierowanie placówkami o charakterze wsparcia dziennego oraz całodobowymi przeznaczonymi dla osób z określonymi problemami. Prowadzenie tych placówek stanowi ważne ogniwo w systemie pomocy, a na ich funkcjonowanie przeznacza się corocznie znaczącą część środków z budżetu pomocy społecznej.

Jednostki pomocy społecznej o zasięgu lokalnym finansowane z budżetów gmin lub powiatów ze środków na pomoc społeczną w praktyce prowadzone są przez samą gminę, powiat lub prowadzenie ich zlecane jest innym podmiotom — najczęściej organizacjom pozarządowym lub Kościołowi Katolickiemu.

W ciągu ostatniego roku w Małopolsce rozpoczęło funkcjonowanie 5 nowych domów pomocy społecznej (instytucje o charakterze opieki całodobowej), 18 placówek opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci i młodzieży pozbawionych opieki rodzicielskiej, w tym 9 placówek o charakterze wsparcia dziennego oraz 9 placówek rodzinnych.

Utworzono także 11 dodatkowych ośrodków wsparcia, w tym 4 środowiskowe domy samopomocy (dla osób po kryzysach psychicznych i niepełnosprawnych intelektualnie) i jedną noclegownię dla osób bezdomnych. Powstało 1 mieszkanie chronione dla osób usamodzielnianych opuszczających niektóre typy placówek opiekuńczo — wychowawczych, schroniska, zakłady poprawcze.

Tabela nr 44. Instytucje pomocy społecznej o zasięgu lokalnym i ponadlokalnym finansowane z budżetu gmin i powiatów ze środków na pomoc społeczną

Wyszczególnienie	Podmiot prowadzący – powiat, gmina lub inny		
	liczba instytucji	liczba miejsc*	liczba osób korzystających
Domy pomocy społecznej	90	7 726	8 394
Rodzinne domy pomocy	0	0	0
Ośrodki wsparcia	80	3 300	5 370
z tego:			
środowiskowe domy samopomocy	37	1 045	1 263
dzienne domy pomocy	4	542	1 146
noclegownie	12	346	1 115
ośrodki opiekuńcze	4	125	130
inne ośrodki wsparcia	23	1 272	1 716
Jednostki specjalistycznego poradnictwa	4	0	924
w tym:			
jednostki specjalistycznego poradnictwa rodzinnego	4	0	924
w tym:			
dla rodzin naturalnych	4	0	880
dla rodzin zastępczych i adopcyjnych	1	0	36
terapii rodzinnej	1	0	8
Mieszkania chronione	12	34	13
w tym:			
dla osób usamodzielnianych opuszczających niektóre typy placówek opiek. – wychow, schroniska, zakłady poprawcze i inne	12	34	13
dla osób z zaburzeniami psychicznymi	0	0	0
Ośrodki interwencji kryzysowej	6	48	5 713
Ośrodki adopcyjno-opiekuńcze	6	0	3 148
w tym prowadzące pracę:			
z rodziną naturalną	6	0	1 223
z rodziną zastępczą	6	0	1 078
z rodziną adopcyjną	6	0	847
Placówki opiekuńczo-wychowawcze	104	4 595	5 877
w tym:			
placówki wsparcia dziennego	38	2 890	3 642
placówki interwencyjne	6	212	759
placówki rodzinne	24	172	156
placówki socjalizacyjne	33	1 155	1 297
placówki resocjalizacyjne	3	166	239

* wg statutu

Źródło: opracowanie własne na podstawie — Sprawozdanie MPiPS-03 I-XII 2003 r.

4. KADRA POMOCY SPOŁECZNEJ

W ciągu roku 2003 poziom zatrudnienia w pomocy społecznej w województwie małopolskim wzrósł o 742 pracowników, głównie w związku z utworzeniem nowych jednostek takich jak domy pomocy społecznej — wzrost zatrudnienia o 596 osób, ośrodki wsparcia — wzrost zatrudnienia o 119 pracowników. Zwiększono zatrudnienie w istniejących ośrodkach pomocy społecznej w gminach — zatrudniono tam dodatkowych 96 pracowników oraz w powiatowych centrach pomocy rodzinie — 14 nowych pracowników. Poziom zatrudnienia w placówkach opiekuńczo — wychowawczych województwa uległ natomiast zmniejszeniu o 100 pracowników, pomimo powstania w 2003 roku 18 nowych placówek. Spadek ten związany jest głównie z redukcją zatrudnienia w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w Krakowie, w związku z reorganizacją systemu opieki nad dzieckiem.

Tabela nr 45. Zatrudnienie w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej*

Powiat	Ogółem	Służby wojewody	ROPS	PCPR	OPS	DPS	PSP	POW	OAO	OW
Bocheński	178	-	-	12	88	57	0	21	0	0
Brzeski	176	-	-	6	77	59	0	23	0	11
Chrzanowski	274	-	-	10	160	80	0	3	0	21
Dąbrowski	134	-	-	7	41	73	0	13	0	0
Gorlicki	364	-	-	8	131	206	0	19	0	0
Krakowski	799	-	-	16	123	563	0	75	0	22
Limanowski	211	-	-	6	98	78	0	29	0	0
Miechowski	277	-	-	6	40	212	0	19	0	0
Myślenicki	247	-	-	8	73	158	0	1	0	7
Nowosądecki	380	-	-	21	162	168	0	21	0	8
Nowotarski	207	-	-	8	112	66	0	4	0	17
Olkuski	272	-	-	19	113	96	0	25	0	19
Oświęcimski	544	-	-	9	178	248	0	49	0	60
Proszowicki	140	-	-	4	23	107	0	0	0	6
Suski	196	-	-	4	41	145	0	0	0	6
Tarnowski	534	-	-	15	118	374	6	15	0	6
Tatrzański	170	-	-	7	62	58	0	22	0	21
Wadowicki	461	-	-	15	125	281	0	25	0	15
Wielicki	109	-	-	4	51	33	0	14	0	7
Tarnów	494	-	-	-	81	320	0	82	6	5
Kraków	2 708	39	11	-	461	1 645	27	373	10	142
Nowy Sącz	388	-	-	-	73	226	0	67	9	13
Województwo	9 263	39	11	185	2 431	5 253	33	900	25	386

* służby wojewody — realizujące zadania z zakresu pomocy społecznej, ROPS — regionalne ośrodki polityki społecznej, PCPR — powiatowe centra pomocy rodzinie, OPS — ośrodki pomocy społecznej, DPS — domy pomocy społecznej, PSP — placówki specjalistycznego poradnictwa, POW — placówki opiekuńczo-wychowawcze, OAO — ośrodki adopcyjno-opiekuńcze, OW — ośrodki wsparcia.

Źródło: opracowanie własne na podstawie — Sprawozdanie MPiPS-03 I-XII 2003 r.

Podstawowym ogniwem systemu pomocy społecznej są funkcjonujące w każdej z gmin ośrodki pomocy społecznej i zatrudnieni w nich pracownicy socjalni. Ustawa z dnia 29 listopada 1990 roku o pomocy społecznej nakłada na gminy obowiązek zatrudniania w w/w ośrodkach pracowników socjalnych proporcjonalnie do ludności gminy — w stosunku 1 pracownik socjalny na 2 tysiące mieszkańców.

Średnia dla województwa w zakresie zatrudnienia pracowników socjalnych w gminach (licząc sumę gmin) wynosiła w 2003 roku 2 736 mieszkańców przypadających na jednego statystycznego pracownika socjalnego Małopolski, czyli ponad ustawowy wymóg. W porównaniu do roku ubiegłego zatrudnienie w ośrodkach pomocy społecznej wzrosło o 96 pracowników, w tym liczba zatrudnionych pracowników socjalnych wzrosła o 52 osoby.

5. ZRÓŻNICOWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W POWIATACH WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

W celu uzyskania w miarę pełnego obrazu skali problemów społecznych w poszczególnych powiatach województwa małopolskiego, zdecydowano się w niniejszym opracowaniu zaproponować wskaźnik, oparty na danych z czterech dziedzin. Należą do nich: stopa bezrobocia; liczba ludzi starszych; udział klientów pomocy społecznej w liczbie ludności danego terenu oraz liczba przestępstw stwierdzonych. Każdemu powiatowi, w zależności od wartości w/w danych, przyporządkowano określoną ilość punktów. Najwięcej punktów (maksimum 22 – 22 powiaty) otrzymywały powiaty, w których sytuacja była najmniej korzystna. Suma punktów ze wszystkich czterech dziedzin dała wartość syntetycznego wskaźnika poziomu problemów społecznych w danym powiecie.

Wyniki badań przeprowadzonych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na reprezentatywnej próbie klientów pomocy społecznej wskazują również na istniejące różnice terytorialne w nasileniu występowania problemów.

Wśród osób korzystających z pomocy społecznej na terenie Małopolski bezrobotni stanowią większość we wszystkich powiatach. Jednak w niektórych gminach ich udział wśród zbiorowości objętej pomocą społeczną, sięga niemal 100% (Chełmiec, Oświęcim) lub wynosi około 80% (Babice, Biecz, Brzeszcze, Bukowno, Chrzanów, Gromnik, Liszki, Wieliczka). Są to w większości gminy z powiatów o wysokiej stopie bezrobocia.

Z przeprowadzonych badań wynika, iż beneficjenci pomocy społecznej korzystają z niej najczęściej od 1-5 lat lub od 6-9 lat. Tylko w dwóch z 22 powiatów, osoby wspomagane przez pomoc społeczną korzystają z niej najczęściej krócej niż jeden rok (Nowy Sącz i powiat proszowicki). Natomiast w czterech powiatach większość osób korzystających z pomocy społecznej to pobierający świadczenia co najmniej od lat 10 (powiaty: bocheński, brzeski, olkuski i tatrzański).

Najczęstszym powodem korzystania z pomocy społecznej jest w świetle uzyskanych wyników brak pracy. Na tę przyczynę, jako najistotniejszą, wskazała większość ankietowanych w 13 powiatach Małopolski. Interesujące, w tym kontekście, wydają się być opinie klientów pomocy społecznej na temat zmiany miejsca zamieszkania w celu podjęcia pracy. W niemal wszystkich powiatach większość badanych nie zmieniłaby miejsca zamieszkania w tym celu - między 60 a 90% takich odpowiedzi, a w wielu gminach ponad 80% (Biecz, Bochnia, Brzeszcze, Ciężkowice, Dąbrowa Tarnowska, Dobra, Gromnik, Korzenna, Liszki, Lubień, Myślenice, Pleśna, Proszowice, Skała, Sucha Beskidzka, Wadowice). Wyjątek stanowi gmina Oświęcim z 59% odpowiedzi pozytywnych.

Znaczącą grupę klientów pomocy społecznej tworzą renciści. Udział rencistów, którym udziela się świadczeń pomocy społecznej w poszczególnych powiatach wynosi między 3%, a 33%, a w wielu gminach przekracza 20% (Czarny Dunajec, Gródek nad Dunajcem, Korzenna, Kraków, Miechów, Zakopane). Emeryci korzystający z pomocy społecznej to grupa stosunkowo nieliczna — jej udział wśród grupy osób wspieranych przez pomoc społeczną nie przekracza kilku procent. Wśród grup

zawodowych korzystających ze wsparcia socjalnego należy także wymienić rolników. Udział rolników w badanej populacji zawiera się w przedziale od kilku do kilkunastu procent. Najwyższy jest w powiecie bocheńskim (około 18%) i limanowskim (około 17%).

Tabela nr 46. Wskaźnik problemów społecznych w województwie małopolskim

Powiat	Stopa bezrobocia*	pkt.	Ludność w wieku poprodukcyjnym**	pkt.	Klienci pomocy społecznej***	pkt.	Przestępczość****	pkt.	Suma punktów
Bocheński	12,6	8	14,0%	5	15,5%	9	23,0	12	22
Brzeski	15,1	12	14,4%	6	17,5%	12	26,1	15	30
Chrzanowski	21,2	20	16,0%	12	11,1%	4	44,4	19	36
Dąbrowski	17,3	15	15,2%	9	26,0%	19	27,5	17	43
Gorlicki	20,3	19	15,1%	8	25,0%	18	21,6	11	45
Krakowski	11,9	5	15,4%	10	9,7%	2	21,0	10	17
Limanowski	18,6	18	13,4%	4	27,3%	20	12,4	2	42
Miechowski	10,6	3	19,6%	15	16,4%	10	17,9	7	28
Myślenicki	14,3	9	13,1%	2	23,4%	17	17,2	6	28
Nowosądecki	22,1	21	12,9%	1	29,1%	21	14,9	3	43
Nowotarski	12,4	7	13,4%	4	14,9%	8	17,0	5	19
Olkuski	17,9	17	15,6%	11	11,5%	5	26,9	16	33
Oświęcimski	17,7	16	15,6%	11	10,8%	3	24,9	13	30
Proszowicki	9,7	2	16,9%	14	18,7%	14	18,9	8	30
Suski	12,2	6	15,4%	10	18,1%	13	16,4	4	29
Tarnowski	14,8	11	14,8%	7	23,0%	16	8,9	1	34
Tatrzański	11,0	4	15,6%	11	12,5%	7	44,0	18	22
Wadowicki	14,7	10	14,4%	6	11,9%	6	19,1	9	22
Wielicki	16,2	13	14,4%	6	11,5%	5	25,4	14	24
Tarnów	12,4	7	15,2%	9	22,3%	15	53,9	21	31
Kraków	8,4	1	16,8%	13	6,3%	1	62,5	22	15
Nowy Sącz	17,2	14	13,2%	3	16,5%	11	50,1	20	28

! Większa ilość punktów oznacza wyższy poziom danego problemu.

* stopa bezrobocia — stan na 31.XII.2003 r.

** Ludność w wieku poprodukcyjnym faktycznie zamieszkała (stan w dniu 31.XII.2003 r.)

*** odsetek liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców OPS w liczbie ludności danego terenu

**** wskaźnik na 1 000 mieszkańców — liczba przestępstw stwierdzonych (2002 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie — Sprawozdanie MPiPS-03 I-XII 2003 r.; GUS — Polska Statystyka Publiczna, „Ludność według płci i powiatów w 2003 r. Stan w dniu 31.XII.2003 r.” — www.stat.gov.pl; Ludność w wieku poprodukcyjnym faktycznie zamieszkała (stan w dniu 31.XII.2003 r.) — dane Urzędu Statystycznego w Krakowie; Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie — Biuletyn Nr 4/2003; danych Komendy Wojewódzkiej Policji w Krakowie.

IV. OŚWIATA I WYCHOWANIE

1. FINANSOWANIE OŚWIATY

Oświata, z wyłączeniem szkół artystycznych, finansowana jest przez jednostki samorządu terytorialnego. Głównym źródłem finansowania oświaty jest dla gmin, powiatów i województwa tzw. część oświatowa subwencji ogólnej z budżetu państwa. Wielkość subwencji jest jednak niewystarczająca w stosunku do zadań oświatowych realizowanych przez samorządy. Powstała w ten sposób różnica, pomiędzy wielkością subwencji a wydatkami, pokrywana jest przez samorządy z dochodów własnych. Powyższa sytuacja utrzymuje się nieprzerwanie od kilku lat, stając się powoli trwałym elementem systemu finansowania oświaty. W roku 2003 łączna wysokość subwencji oświatowej przekazanej jednostkom samorządu terytorialnego wyniosła 2 192,8 mln zł, natomiast wydatki samorządów na oświatę 2 625,5 mln zł. W rezultacie różnica pomiędzy wielkością subwencji a wydatkami przeznaczonymi przez samorządy na oświatę wyniosła 432,7 mln zł. W latach 2001- 2002 omawiana różnica utrzymywała się w przybliżeniu na podobnym poziomie. Trzy lata wcześniej przekraczała 700 mln. zł. Analiza wydatków na oświatę w latach 1999-2003 wskazuje na znaczny wzrost (o ok. 14%) wydatków pomiędzy rokiem 1999 a 2000, późniejszą stabilizację, a następnie kolejny wzrost w ostatnich dwóch latach. Zwiększenie wydatków w roku 2000 związane było przede wszystkim z wdrożeniem nowego systemu wynagradzania nauczycieli. W roku 2001 nastąpiła stabilizacja wydatków na poziomie zbliżonym do roku 2000 z niewielką tendencją spadkową. Rok 2002 przyniósł ponowny wzrost wydatków o ok. 100 mln zł, głównie w gminach i miastach na prawach powiatu, natomiast w roku 2003 odnotowano wzrost o 140 mln zł. Większość wydatków oświaty związana jest z realizacją zadań bieżących, w tym wynagrodzenia. Na zadania inwestycyjne jednostki samorządu terytorialnego przeznaczyły w roku 2003 łącznie 150 mln zł, czyli o 27% mniej niż w roku 2002.

Tabela nr 47. **Dochody jednostek samorządu terytorialnego na zadania oświatowe w latach 1999-2002 (w mln zł)**

	Ogółem	Gminy	Powiaty	Miasta na prawach powiatu	Woje-wództwo
Część oświatowa subwencji ogólnej					
1999	1428,6	773,0	239,0	386,9	29,7
2000	1658,5	782,7	346,6	489,8	39,4
2001	1962,9	959,5	389,2	576,1	38,1
2002	1979,9	1066,3	352,4	528,4	32,8
2003	2192,8	1174,9	401,3	582,5	34,1

Źródło: Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu.

Tabela nr 48. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego na zadania oświatowe w latach 1999-2002 finansowane z subwencji i dochodów własnych (w mln zł)

	Ogółem	Gminy	Powiaty	Miasta na prawach powiatu	Województwo
Oświata i wychowanie					
1999	2113,8	1117,9	287,4	663,6	44,9
2000	2426,3	1271,8	359,7	749,2	45,7
2001	2384,3	1238,5	403,4	698,7	43,7
2002	2485,7	1363,5	395,7	726,4	38,4
2003	2625,5	1402,7	420,4	762,9	39,5

Źródło: Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu.

2. BAZA MATERIALNA

Struktura własnościowa sieci szkół i placówek oświatowych, zmieniona zasadniczo w latach 1996-1999, od kilku lat nie ulega większym przekształceniom. Do obowiązkowych zadań gmin należy prowadzenie zarówno szkół podstawowych jak i gimnazjów. Szkoły średnie oraz policealne prowadzone są w większości przez powiaty. Województwo jest organem prowadzącym dla szkół (głównie pomaturalnych i policealnych) o zasięgu regionalnym oraz dla kolegiów nauczycielskich, placówek doskonalenia nauczycieli i bibliotek pedagogicznych. Nieprzerwanie od kilku lat bardzo dynamicznie rozwija się szkolnictwo niepubliczne wszystkich szczebli. Dynamika wzrostu ulega jednak w poszczególnych latach pewnym wahaniom. Pomiędzy rokiem szkolnym 1999/2000 a 2000/2001 przyrost wyniósł 15%, natomiast pomiędzy rokiem szkolnym 2000/2001 a 2001/2002 już tylko 9,4%. Z kolei pomiędzy rokiem szkolnym 2001/2002 a 2002/2003 przyrost liczby szkół niepublicznych wyniósł 16,7%. Odnotowywany wzrost liczby szkół niepublicznych dotyczy przede wszystkim szkół policealnych oraz szkolnictwa dla dorosłych. Jedynie w niewielkim stopniu przybywa w Małopolsce niepublicznych szkół podstawowych i gimnazjalnych. W roku szkolnym 2002/2003 utworzono także kilka niepublicznych szkół ponadgimnazjalnych (d. średnich), w związku z wprowadzeniem nowego ustroju szkolnego na tym poziomie kształcenia. Rozwój niepublicznego szkolnictwa na poziomie policealnym oraz szkół dla dorosłych związany jest z coraz większym znaczeniem kształcenia ustawicznego dorosłych jako jednej z najważniejszych form przeciwdziałania bezrobociu. Wśród podmiotów niepublicznych prowadzących szkoły tego typu dominują osoby fizyczne oraz podmioty prawa handlowego. W ciągu ostatniego roku przybyło 18 niepublicznych szkół dla dorosłych prowadzonych przez wskazane powyżej podmioty oraz 20 szkół policealnych. W poprzednich latach aktywność małopolskich stowarzyszeń koncentrowała się przede wszystkim na zakładaniu i prowadzeniu szkół podstawowych i gimnazjalnych. Od roku szkolnego 2002/2003 zwiększyło się znacząco zainteresowanie organizacji społecznych tworzeniem szkół policealnych i dla dorosłych. W ostatnim roku małopolskie stowarzyszenia uruchomiły 3 szkoły podstawowe i 2 gimnazja, 9 szkół policealnych oraz 2 szkoły dla dorosłych. Nieznaczny wzrost dotyczył liczby szkół prowadzonych przez związki wyznaniowe, szczególnie Kościoła Rzymsko-Katolicki. Szczególnie dużą rolę (18 placówek) Kościół odgrywa w szkolnictwie średnim (licea ogólnokształcące i średnie szkoły zawodowe). W mijającym roku uruchomiono jedną nową szkołę podstawową oraz dwa gimnazja. W roku szkolnym 2002/2003 odnotowano skokowy przyrost szkół prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego oraz administrację rządową. Łącznie wymienione podmioty uruchomiły 140 nowych szkół. Wzrost ten spowodowany był przede wszystkim uruchomieniem przez powiaty szkół ponadgimnazjalnych nowego typu, w związku z wprowadzeniem reformy ustroju szkolnego na poziomie dawnego szkolnictwa średniego. Zasady wprowadzania reformy skutkowały otwarciem nowych trzyletnich liceów ogólnokształcących, liceów profilowanych, czteroletnich techników oraz dwuletnich zasadniczych szkół zawodowych. Ilość utworzonych szkół, przy praktycznie nie

zmienionej liczbie uczniów wskazuje na przyjęcie przez samorządy zasady „rozpoznania bojem” rynku edukacyjnego, co w przyszłości wymusi weryfikację nowej struktury szkolnej. Znaczny wpływ na odnotowany przyrost liczby szkół prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego miało także rosnące zainteresowanie nauką w szkołach policealnych oraz dla dorosłych.

Tabela nr 49. Organy prowadzące szkół

Szkoly prowadzone przez		
Jednostki samorządu terytorialnego	2001/2002	3117
	2002/2003	3246
Jednostki administracji centralnej	2001/2002	33
	2002/2003	44
Organizacje społeczne	2001/2002	116
	2002/2003	133
Związki wyznaniowe	2001/2002	32
	2002/2003	37
Pozostałe (osoby fizyczne i prawne)	2001/2002	247
	2002/2003	291

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

W roku szkolnym 2002/2003 w województwie małopolskim funkcjonowały 1 594 szkoły podstawowe, o 15 mniej niż w roku szkolnym 2001/2002. Łącznie w ciągu dwóch lat ubyło 53 szkoły. Odnotowane zmniejszenie liczby szkół podstawowych jest kontynuacją procesu zapoczątkowanego w roku 1999 reformą systemu edukacji oraz obiektywnymi czynnikami demograficznymi. Zmniejszenie liczby dzieci w wieku 6-7 lat wskutek mniejszego przyrostu naturalnego, połączone z wprowadzeniem zasady finansowania oświaty zawierającej się w formule „pieniądz podąża za uczniem”, skutkuje podejmowaniem przez gminy głębokich programów restrukturyzacji szkół. Likwidacji części szkół podstawowych towarzyszy stały wzrost liczby gimnazjów z 581 w roku szkolnym 2001/2002 do 619 w roku szkolnym 2002/2003. Szczególnie istotny jest fakt, że większość nowych szkół gimnazjalnych jest tworzonych w nowych, dobrze wyposażonych obiektach dydaktycznych, powstałych w wyniku prowadzonych przez gminy inwestycji.

Liczba pomieszczeń przeznaczonych do nauki w szkolnictwie gimnazjalnym zwiększyła się o ponad 1,4 tys. z 3 870 w roku szkolnym 2000/2001 do 5 300 w roku szkolnym 2002/2003.

W ciągu ostatniego roku odnotowano ponad 11% wzrost liczby szkół średnich dla młodzieży oraz 19% wzrost liczby tego typu szkół dla dorosłych. W roku szkolnym 2002/2003 funkcjonowało 1 270 szkół średnich (w tym 317 dla dorosłych). Powyższa liczba szkół obejmuje 330 licea ogólnokształcące, 698 szkoły techniczne i licea o profilu zawodowym oraz 242 zasadnicze zawodowe. Dla porównania w roku szkolnym 2001/2002 liczba szkół średnich obejmowała 1 120 placówki (266 dla dorosłych), w tym 293 licea ogólnokształcące, 629 szkoły techniczne i licea o profilu zawodowym oraz 198 zasadnicze zawodowe. Rok szkolny 2002/2003 jest pierwszym okresem badań statystycznych obrazującym szkolnictwo średnie po wprowadzeniu nowego ustroju szkolnego. Obok szkół średnich „starego typu”, w których uczniowie starszych roczników kontynuują naukę, zaczęły funkcjonować nowe „szkoły ponadgimnazjalne” szukające dla siebie miejsca w nowej rzeczywistości edukacyjnej. Biorąc pod uwagę fakt, że przyrostowi liczby szkół średnich dla młodzieży towarzyszy równocześnie spadek liczby uczniów, należy wyciągnąć wniosek, że aktualna struktura szkolnictwa tego typu ma charakter tymczasowy. Należy ją traktować jako ofertę edukacyjną organów prowadzących szkoły dla młodzieży, która niestety z przyczyn demograficznych nie będzie mogła być w pełni skonsumowana. Ostateczny wpływ na docelowy kształt struktury szkolnictwa średniego będą mieli sami uczniowie w perspektywie 3-4 lat. Do najbardziej interesujących zjawisk dotyczących

rozwoju szkolnictwa średniego w okresie ostatnich trzech lat należy niewątpliwie renesans szkolnictwa średniego dla dorosłych (wzrost o 73 placówki). Fakt ten potwierdza rosnące znaczenie tych szkół w systemie oświaty w skali całego regionu.

Podobna tendencja dotyczy szkół policealnych, których liczba rośnie skokowo od kilku lat, głównie za sprawą powstających szkół niepublicznych. W roku szkolnym 2002/2003 funkcjonowały 263 szkoły policealne, przy 230 w roku szkolnym 2001/2002 oraz 202 dwa lata wcześniej.

Tabela nr 50. Liczba szkół według typów

Szkoły	2000/2001	2001/2002	2002/2003
Podstawowe	1647	1609	1594
podstawowe	1521	1489	1479
filialne	119	105	97
artystyczne I stopnia	4	4	5
sportowe	3	4	4
małe szkoły	-	7	9
Gimnazjalne	554	581	619
Średnie	861	854	953
ogólnokształcące	187	188	207
techniczne i profilowane	478	479	517
zasadnicze zawodowe	196	187	229
Policealne	202	230	263
Dla dorosłych	248	271	322
podstawowe	1	-	-
gimnazjalne	3	5	5
średnie	244	266	317

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

Rok szkolny 2002/2003 potwierdził tendencje zachodzące w szkolnictwie osób niepełnosprawnych w okresie ostatnich trzech lat. Na uwagę zasługuje przede wszystkim znaczny wzrost liczby uczniów niepełnosprawnych uczących się w klasach integracyjnych, terapeutycznych lub wyrównawczych w szkołach ogólnodostępnych — szczególnie w gimnazjach i szkołach podstawowych. Powyższy trend jest zgodny ze współczesnymi standardami kształcenia osób niepełnosprawnych, zgodnie z którym zastępuje się kształcenie zlokalizowane w szkołach specjalnych — kształceniem integracyjnym. Na uwagę zasługuje duża dynamika wzrostu liczby uczniów w roku szkolnym 2002/2003 w szkołach podstawowych i gimnazjach w stosunku do roku poprzedniego. Powyższy fakt, wskazuje na rosnącą liczbę uczniów niepełnosprawnych, wymagających kształcenia specjalnego, przy równoczesnym stałym zmniejszaniu się liczby dzieci w wieku szkolnym w ogóle. Zmiany zachodzące w strukturze i liczebności kształcenia w poszczególnych typach szkół średnich oraz w szkołach policealnych są na ogół tożsame ze zmianami zachodzącymi w szkołach ogólnodostępnych (zwiększenie liczby szkół, w związku z wprowadzaniem nowego ustroju szkolnego).

Tabela nr 51. Szkolnictwo specjalne

Szkoły specjalne	Rok szkolny	Szkoły	Uczniowie
Szkoły podstawowe	2000/2001	52	3926
	2001/2002	51	2916
	2002/2003	51	2257
Oddziały specjalne przy szkołach podstawowych	2000/2001	26	223
	2001/2002	19	141
	2002/2003	16	113
Klasy integracyjne w szkołach podstawowych	2000/2001		4131
	2001/2002		4381
	2002/2003		6278
Gimnazja	2000/2001	50	2160
	2001/2002	49	2756
	2002/2003	53	2539
Oddziały specjalne przy szkołach gimnazjalnych	2000/2001	10	103
	2001/2002	13	137
	2002/2003	8	93
Klasy integracyjne przy szkołach gimnazjalnych	2000/2001		1542
	2001/2002		2718
	2002/2003		5095
Licea ogólnokształcące	2000/2001	5	277
	2001/2002	5	57
	2002/2003	6	271
Licea i technika zawodowe	2000/2001	4	306
	2001/2002	4	266
	2002/2003	10	317
Zasadnicze szkoły zawodowe	2000/2001	21	2543
	2001/2002	21	1731
	2002/2003	34	1609
Policealne szkoły zawodowe	2000/2001	2	196
	2001/2002	2	210
	2002/2003	2	232

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

W roku szkolnym 2002/2003 odnotowano prawie 30% wzrost liczby uczniów korzystających z nauki języka ojczystego mniejszości narodowych i etnicznych w porównaniu z rokiem ubiegłym. Przede wszystkim było to efektem uruchomienia w trzech szkołach podstawowych nauczania języka romskiego. Po latach regresu zdecydowanie zwiększyło się zainteresowanie młodzieży słowackiej nauką języka ojczystego. Każdego roku systematycznie zwiększa się liczba dzieci uczących się w szkołach podstawowych języka łemkowskiego. Spadek liczby uczniów dotyczy jedynie nauczania języka ukraińskiego.

Tabela nr 52. Nauczanie języka ojczystego mniejszości narodowych

Szkoły		Ogółem	Język			
			łemkowski	słowacki	ukraiński	romski
Podstawowe i zespoły międzyszkolne	2000/2001	20	7	1	12	
	2001/2002	24	11	7	6	
	2002/2003	26	11	6	6	3
Gimnazja	2000/2001	9	4	3	2	
	2001/2002	10	5	3	2	
	2002/2003	11	5	4	2	
Szkoły średnie i zawodowe	2000/2001	2		1	1	
	2001/2002	2		1	1	
	2002/2003	2		1	1	
Uczniowie	2000/2001	430	88	131	211	
	2001/2002	465	106	293	66	
	2002/2003	600	118	331	59	92

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

Od 2000 roku nie zmieniała się w znaczący sposób liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym. Należy jednak odnotować coroczny kilkuprocentowy spadek tej liczby. W roku szkolnym 2002/2003 do przedszkoli uczęszczało ponad 56 tys. dzieci w wieku 3-6 lat. Około 19,5 tys. dzieci — głównie sześciolatków uczęszczało w tym czasie do oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych. Około 2/3 miejsc przedszkolnych znajduje się w mieście a 1/3 na wsi. Ta niekorzystna tendencja utrzymuje się na przestrzeni ostatnich lat. Pomiędzy rokiem 2000 a 2003 odsetek dzieci w wieku 3-6 lat uczęszczających do przedszkoli zwiększył się nieznacznie z 50,5% do 51,4%. Na zmianę powyższej sytuacji w przyszłości może mieć wpływ upowszechnienie tzw. „zerówki”, poprzez objęcie ustawowym obowiązkiem nauki dzieci w wieku sześciu lat.

Tabela nr 53. Przedszkola i oddziały przedszkolne

Przedszkola		Przedszkola	Miejsca	Nauczyciele	Dzieci
Woj. Małopolskie	2000/2001	809	58972	4442	57628
	2001/2002	796	59318	4514	56347
	2002/2003	798	59083	4617	56170
Miasta	2000/2001	392	39252	3111	38915
	2001/2002	395	39522	3218	38058
	2002/2003	393	39514	3258	37858
Wieś	2000/2001	417	19720	1331	18713
	2001/2002	401	19796	1296	18289
	2002/2003	405	19569	1359	18312
Oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych					
Woj. Małopolskie	2000/2001	1028		1206	20855
	2001/2002	1006		1264	20042
	2002/2003	1001		1242	19512
Miasta	2000/2001	138		254	4588
	2001/2002	131		255	4282
	2002/2003	130		246	4196
Wieś	2000/2001	890		952	16267
	2001/2002	875		1009	15760
	2002/2003	871		996	15316

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

3. UCZNIOWIE

Zmiany zachodzące w sieci szkolnej warunkowane są przede wszystkim liczbą uczniów w poszczególnych typach szkół. Pomiedzy rokiem szkolnym 2000/2001 a 2002/2003 liczba uczniów szkół podstawowych spadła z 284 495 do 265 410. W ostatnich dwóch latach spadek liczby uczniów szkół podstawowych utrzymuje się na poziomie ok. 10 tys. uczniów rocznie i jest pięciokrotnie niższy niż w okresie 1999-2000. Sytuacja demograficzna nie pozostawia jednak nadziei na zmianę tendencji spadkowej w najbliższych latach. W gimnazjach drugi rok z rzędu wskaźniki dotyczące liczby uczniów obejmują pełny trzyletni cykl kształcenia. W roku szkolnym 2002/2003 w szkołach gimnazjalnych uczyło się 2,5 tys. uczniów mniej niż w roku ubiegłym. W roku 2002 miał miejsce bardzo znaczący spadek liczby uczniów w szkołach średnich z 206 187 do 155 656. Fakt ten spowodowany był przede wszystkim brakiem naboru do klas pierwszych, wynikającym z harmonogramu wdrażania nowego ustroju szkolnego oraz nieuchronnym wkraczaniem do szkół średnich niżu demograficznego. Powyższą tendencję potwierdził rok szkolny 2002/2003, w którym rozpoczęto nabór do klas pierwszych nowych szkół ponadgimnazjalnych. Szerokiej ofercie edukacyjnej i zwiększonej liczbie szkół towarzyszył równocześnie dalszy spadek liczby uczniów do 154 547 osób. Powyższa tendencja nie dotyczy średnich szkół dla dorosłych, które w ciągu mijających trzech lat odnotowały stały wzrost liczby uczniów.

Tabela 54. Liczba uczniów w poszczególnych typach szkół

Uczniowie	2000/2001	2001/2002	2002/2003
Podstawowe	284 495	275 685	265 410
podstawowe	279 301	270 402	260 343
sportowe	1554	1896	1839
filialne	2830	2443	2150
artystyczne I stopnia	810	826	884
małe szkoły	-	118	194
Gimnazjalne	101 776	150 147	147 601
Średnie	206 187	155 656	154 547
ogólnokształcące	76 127	59 196	62 777
techniczne i profilowane	82 177	65 018	67 658
zasadnicze zawodowe	47 883	31 442	24 112
Policealne	18 566	19 173	21 609
Dla dorosłych	26 341	29 885	30 518
podstawowe	8	-	-
gimnazjalne	147	319	353
średnie	26 186	29 566	30 165
ogólnokształcące	8 700	11 157	11 363
techniczne i profilowane	16 785	17 445	17 968
zasadnicze zawodowe	701	964	834

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

4. KADRA NAUCZYCIELSKA

Zmniejszająca się od roku 1999 liczba uczniów szkół podstawowych miała oczywisty wpływ na wielkość zatrudnienia kadry nauczycielskiej. Zatrudnienie pomiedzy rokiem szkolnym 1999/2000 a 2000/2001 spadło o ponad 4 tys. osób. W roku szkolnym 2001/2002 spadek liczby nauczycieli w szkołach podstawowych był czterokrotnie mniejszy niż w roku poprzednim i wyniósł ok. 1 tys.

osób. Pomiędzy rokiem szkolnym 2001/2002 a 2002/2003 spadek został praktycznie wyhamowany. Jednak prognozy demograficzne wskazują, że w kolejnych latach tendencja spadkowa w liczbie nauczycieli szkół podstawowych jest nieunikniona. Równocześnie w szkołach gimnazjalnych w ciągu minionych czterech lat znalazło pracę ponad 11 tys. nauczycieli. W roku szkolnym 2002/2003 w gimnazjach, podobnie jak w szkołach podstawowych, odnotowano względną stabilizację liczby nauczycieli na poziomie z roku ubiegłego. W sposób znaczący wzrosła liczba nauczycieli w liceach ogólnokształcących oraz średnich szkołach technicznych i profilowanych zawodowo. Wzrost ten związany był przede wszystkim z powstaniem szerokiej oferty edukacyjnej nowych szkół ponadgimnazjalnych oraz rosnącą popularnością szkół dla dorosłych. Równocześnie zanotowano znaczny spadek liczby nauczycieli w zasadniczych szkołach zawodowych. Należy przypuszczać, że zakończenie procesu wprowadzenia nowego ustroju szkolnego na poziomie dzisiejszego szkolnictwa średniego doprowadzi do stabilizacji liczby nauczycieli w tym sektorze oświaty.

Reforma systemu edukacji, a w szczególności nowe zasady awansu zawodowego nauczycieli są powodem niesłabnącego zainteresowania tego środowiska kształceniem ustawicznym. Zdecydowanie zwiększyła się liczba podmiotów organizujących kształcenie ustawiczne nauczycieli. W roku szkolnym 2000/2001 liczba publicznych placówek doskonalenia nauczycieli wzrosła do 4 (rok wcześniej istniała tylko 1 wojewódzka placówka doskonalenia nauczycieli MCDN z 3 oddziałami). W roku szkolnym 2001/2002 wojewódzka placówka wzbogaciła się o czwarty oddział doskonalenia nauczycieli w Oświęcimiu. Powstała także powiatowa placówka doskonalenia w Gorlicach. W roku 1999 funkcjonowały 2 niepubliczne placówki doskonalenia nauczycieli. W roku szkolnym 2000/2001 ich liczba wzrosła do 24, natomiast rok później do 35. W roku 2003 w województwie małopolskim zarejestrowanych było 38 niepublicznych placówek doskonalenia. Coraz szerszą ofertę w zakresie kształcenia ustawicznego dla nauczycieli przygotowują szkoły wyższe. Dominującą formą kształcenia oferowaną przez uczelnie są studia podyplomowe.

Tabela nr 55. Nauczyciele w poszczególnych typach szkół

Nauczyciele	2001/2002	2002/2003
Szkolnictwo		
podstawowe	22 514	22 467
gimnazjalne	11 081	11 606
średnie	12 302	12 798
w tym: ogólnokształcące	3 175	4 222
techniczne i profilowane*	7 033	7 242
zasadnicze zawodowe	2 094	1 334

* łącznie ze szkolnictwem policealnym

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

V. NAUKA

1. SZKOŁY WYŻSZE W MAŁOPOLSCE

Potencjał głównego ośrodka akademickiego województwa małopolskiego — Krakowa, decyduje o jego czołowej pozycji w kraju, stawiając go na drugim miejscu po ośrodku warszawskim. W oparciu o potencjał naukowy Krakowa rozwinęły się szkoły wyższe w większych miastach województwa — Tarnowie, Nowym Sączu, Chrzanowie, Nowym Targu.

Tabela nr 56. Szkolnictwo w Małopolsce na tle kraju

Wyszczególnienie		1998/1999	1999/2000	2000/2001	2001/2002	2002/2003
Szkoly wyższe	Polska	256	277	300	334	367
	Małopolska	21	21	23	26	28
	%	8,2	7,6	7,6	7,8	7,6
Studenci ogółem	Polska	1 265 364	1 421 277	1 572 533	1 706 455	1 789 055
	Małopolska	119 754	128 445	142 439	151 864	164 795
	%	9,5	9	9,1	8,9	9,2
Absolwenci ogółem	Polska	172 064	212 924	258 518	301 215	340 243
	Małopolska	18 503	20 540	22 900	24 738	25 015
	%	10,8	9,6	8,9	8,2	7,4
Nauczyciele akademicy	Polska	72 471	75 194	77 255	84 028	86 993
	Małopolska	9 555	9 562	9 793	10 464	10 793
	%	13,1	12,7	12,7	12,5	12,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie US w Krakowie oraz GUS.

W roku akademickim 2002/2003 działało w Małopolsce 28 szkół wyższych, z czego 19 w Krakowie, 3 w Tarnowie, 2 w Nowym Sączu oraz po jednej w Nowym Targu, Chrzanowie, Bochni i Suchej Beskidzkiej. Dwie spośród szkół – Krakowska Wyższa Szkoła Promocji Zdrowia oraz Wyższa Szkoła Ubezpieczeń w Krakowie są szkołami nowopowstałymi, które uzyskały uprawnienia Ministra Edukacji Narodowej.

Małopolskie szkoły wyższe od lat znajdują się w ścisłej czołówce rankingów polskich uczelni choć notowania w 2003 roku wypadły nieco gorzej w porównaniu do lat poprzednich. W zestawieniu tygodnika „Wprost” za 2003 rok na pierwszym miejscu znajduje się krakowska Akademia Pedagogiczna w grupie „Uczelnie pedagogiczne”, wśród uczelni medycznych na 2 miejscu znajduje się Collegium Medicum UJ, na trzecim miejscu uplasowały się: Uniwersytet Jagielloński w kategorii „Uniwersytety”, Akademia Górniczo-Hutnicza w kategorii „Uczelnie techniczne”, Akademia Ekonomiczna w kategorii „Uczelnie ekonomiczne”, Akademia Rolnicza w kategorii „Akademie Rolnicze” oraz Akademia Sztuk Pięknych w kategorii „Uczelnie plastyczne, muzyczne, teatralne i filmowe”. Na najwyższym miejscu, nieodmiennie od lat, plasuje się ex equo Wyższa Szkoła Biznesu — National Louis University w Nowym Sączu w kategorii „Niepaństwowe wyższe szkoły biznesu i zarządzania”.

Wychodząc naprzeciw potrzebom rynku pracy, szkoły wyższe uruchomiły w ostatnich latach wiele nowych, atrakcyjnych kierunków i specjalności. Znaczną popularnością cieszy się informatyka i powiązane z nią kierunki, a także społeczeństwo informacyjne oraz zarządzanie i marketing w turystyce, kulturze i ochronie zdrowia oraz europeistyka.

W 2003 roku wśród kandydatów na studia największą popularnością cieszyła się psychologia ogólna na Uniwersytecie Jagiellońskim, gdzie o jedno miejsce starało się ponad 27 kandydatów. Do najbardziej obleganych kierunków na uniwersytecie należały ponadto: filologia angielska (15,5 kandydata na miejsce), biotechnologia (13,6), japonistyka (13,4), ekonomia międzywydziałowa i stosowana (12,2) oraz socjologia (ok. 11). Dużym zainteresowaniem cieszyły się również: pedagogika społeczno-opiekuńcza (ponad 11) oraz politologia (prawie 10) na Akademii Pedagogicznej, socjologia (ponad 17) oraz informatyka (ponad 11) na Akademii Górniczo-Hutniczej, architektura (ponad 6) na Politechnice Krakowskiej, biotechnologia (ponad 8) na Akademii Rolniczej. Jak co roku dużą popularnością cieszyły się również krakowskie uczelnie artystyczne, w tym szczególnie oblegany był Wydział Aktorski Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej, gdzie było 22 kandydatów na jedno miejsce oraz Wydział Grafiki Akademii Sztuk Pięknych i Wydział Wokalno-Aktorski Akademii Muzycznej, gdzie o jedno miejsce ubiegało się prawie 8 osób⁹.

Rozwojowi nowoczesnego szkolnictwa sprzyja również współpraca z zagranicznymi uczelniami. Utrzymywanie kontaktów z innymi placówkami pozwala na stworzenie systemu, w którym szkoły wymieniają się doświadczeniami i których dyplomy są wzajemnie uznawane. Największe doświadczenie w tym zakresie mają uczelnie publiczne: Uniwersytet Jagielloński, Akademia Górniczo-Hutnicza, Politechnika Krakowska, Akademia Ekonomiczna. Uczelnie niepubliczne również nawiązały ciekawe kontakty z zagranicznymi szkołami. Wśród nich wyróżnia się Wyższa Szkoła Biznesu w Nowym Sączu, której partnerem — współzałożycielem jest amerykański uniwersytet National-Louis University. WSB posiada akredytację, dzięki której absolwenci stacjonarnych studiów licencjackich mogą otrzymywać dwa tytuły i dyplomy: polski licencjata i amerykański bakałarza. Współpraca zagraniczna małopolskich szkół wyższych dotyczy przede wszystkim uczelni w Europie i Stanach Zjednoczonych. Niektóre uczelnie nawiązały również ciekawe kontakty z krajami z innych kontynentów, takimi jak: Brazylia, Argentyna, Chile, Meksyk, Ekwador, Peru, Indie, Chiny czy Japonia.

2. STUDENCI SZKÓŁ WYŻSZYCH

Pod względem liczebności studentów Małopolska zajmuje trzecie miejsce po województwach: mazowieckim i śląskim. W 28 uczelniach województwa małopolskiego w roku akademickim 2002/2003 kształciło się 167 278 studentów, co stanowi blisko 9,5% ogólnej liczby studentów w kraju. W województwie małopolskim w stosunku do roku akademickiego 2001/2002 nastąpił wzrost liczby studentów o nieco ponad 8%, a w stosunku do roku 2000/2001 o 16,5%. Od końca lat osiemdziesiątych liczba studiujących na małopolskich uczelniach wzrosła aż o 276%.

Do odnotowanego wzrostu przyczynił się przede wszystkim dynamiczny przyrost słuchaczy studiów zaocznych i wieczorowych oraz zwiększenie limitów przyjęć na studia i otwieranie nowych kierunków. Duże znaczenie miało również tworzenie się nowych szkół wyższych, zwłaszcza niepublicznych. Poza ośrodkiem krakowskim wybijają się szkoły powstałe w Tarnowie i Nowym Sączu.

⁹ Na podstawie *Dziennika Polskiego* z dnia 26 czerwca 2003 r.

Tabela nr 57. Studenci szkół wyższych w Małopolsce

Nazwa szkoły	Rok szkolny	Studenci ogółem	Studenci studiów dziennych
Uniwersytet Jagielloński	1995/96	19 958	14 547
	1998/99	25 876	16 694
	1999/00	28 135	17 874
	2000/01	30 491	19 186
	2001/02	32 946	21 117
	2002/03	35 977	23 694
Dynamika		180,3	162,9
Akademia Górniczo-Hutnicza	1995/96	15 547	10 170
	1998/99	21 401	13 009
	1999/00	23 126	13 871
	2000/01	25 866	15 770
	2001/02	28 509	17 729
	2002/03	29 437	18 587
Dynamika		189,3	182,8
Politechnika Krakowska	1995/96	7 626	5 549
	1998/99	12 138	7 933
	1999/00	13 361	8 428
	2000/01	15 053	9 546
	2001/02	16 132	10 183
	2002/03	17 329	11 156
Dynamika		227,2	201,0
Akademia Rolnicza	1995/96	8 139	5 636
	1998/99	10 099	6 671
	1999/00	10 372	6 953
	2000/01	11 215	7 301
	2001/02	9 866	6 129
	2002/03	10 826	6 592
Dynamika		133,0	117,0
Akademia Ekonomiczna	1995/96	13 633	5 918
	1998/99	17 540	6 360
	1999/00	17 689	6 292
	2000/01	18 573	6 173
	2001/02	18 640	6 211
	2002/03	18 958	6 642
Dynamika		139,1	112,2
Akademia Pedagogiczna	1995/96	9 439	4 532
	1998/99	11 471	4 852
	1999/00	11 456	4 948
	2000/01	12 139	5 093
	2001/02	13 607	5 910
	2002/03	15 259	6 853
Dynamika		161,7	151,2

Akademia Wychowania Fizycznego	1995/96	3 447	1 958
	1998/99	3 412	1 619
	1999/00	3 412	1 612
	2000/01	3 606	1 661
	2001/02	3 671	1 657
	2002/03	3 865	1 774
Dynamika		112,1	90,6
Akademia Muzyczna	1995/96	648	422
	1998/99	606	444
	1999/00	587	454
	2000/01	573	468
	2001/02	577	472
	2002/03	609	497
Dynamika		94,0	117,8
Akademia Sztuk Pięknych	1995/96	787	787
	1998/99	919	781
	1999/00	960	844
	2000/01	1 012	839
	2001/02	829	658
	2002/03	926	710
Dynamika		117,7	90,2
Państwowa Wyższa Szkoła Teatralna	1995/96	275	275
	1998/99	300	300
	1999/00	309	290
	2000/01	309	281
	2001/02	319	292
	2002/03	324	311
Dynamika		117,8	113,1
Wyższa Szkoła Biznesu w Nowym Sączu	1995/96	1 512	1 036
	1998/99	2 641	1 495
	1999/00	2 771	1 486
	2000/01	3 069	1 610
	2001/02	3 721	1 741
	2002/03	4 008	1 834
Dynamika		265,1	177,0
Profesjonalna Szkoła Biznesu w Krakowie	1995/96	134	106
	1998/99	2 021	739
	1999/00	2 346	607
	2000/01	2 619	362
	2001/02	1 229	128
	2002/03	340	5
Dynamika	<i>Uczelnia zawiesiła działalność</i>		

Wyższa Szkoła Handlowa w Krakowie	1995/96	61	61
	1998/99	243	120
	1999/00	317	129
	2000/01	311	115
	2001/02	307	105
	2002/03	305	103
Dynamika		500,0	168,9
Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Marketingu w Chrzanowie	1995/96	640	294
	1998/99	1 666	432
	1999/00	1 761	354
	2000/01	1 763	283
	2001/02	1 598	243
	2002/03	1 334	205
Dynamika		208,4	69,7
Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości w Krakowie	1995/96	403	217
	1998/99	2 162	1 195
	1999/00	2 712	1 356
	2000/01	3 301	1 412
	2001/02	4 009	1 515
	2002/03	4 159	1 496
Dynamika		1 032,0	689,4
Małopolska Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Tarnowie	1995/96	194	52
	1998/99	1 767	329
	1999/00	1 998	343
	2000/01	1 915	314
	2001/02	1 645	256
	2002/03	2 005	225
Dynamika		1 034,0	432,7
Wyższa Szkoła Biznesu w Tarnowie	1998/99	1 001	234
	1999/00	1 502	285
	2000/01	1 732	278
	2001/02	1 345	190
	2002/03	1 366	212
Dynamika		136,5	90,6
Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie	1995/95	1 585	867
	1998/99	2 138	1 812
	1999/00	2 199	1 971
	2000/01	2 100	1 945
	2001/02	2 266	2 146
	2002/03	2 093	2 093
Dynamika		132,1	241,4

Wyższa Szkoła Filozoficzno-Pedagogiczna „IGNATIANUM” w Krakowie	1995/96	702	439
	1998/99	1 412	554
	1999/00	1 522	610
	2000/01	1 730	676
	2001/02	2 138	690
	2002/03	2 250	724
Dynamika		320,5	165,0
Krakowska Szkoła Wyższa im. A. F. Modrzewskiego w Krakowie	2000/01	1 276	385
	2001/02	3 060	1 080
	2002/03	5 497	2 147
Dynamika		430,8	557,7
Wyższa Szkoła Ekonomii i Informatyki w Krakowie	2000/01	266	106
	2001/02	602	232
	2002/03	1 365	491
Dynamika		515,2	463,2
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie	1998/99	511	380
	1999/00	1 047	892
	2000/01	2 006	1 838
	2001/02	3 514	3 198
	2002/03	4 569	4 073
Dynamika		894,1	1 071,8
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu	1988/99	430	363
	1999/00	863	707
	2000/01	1 514	1 125
	2001/02	2 116	1 532
	2002/03	2 589	1 830
Dynamika		602,1	504,1
Podhalańska Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Targu	2001/02	303	303
	2002/03	700	536
Dynamika		231,0	176,9
Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Bochni	2001/02	247	45
	2002/03	333	71
Dynamika		134,8	157,8
Wyższa Szkoła Turystyki i Ekologii w Suchej Beskidzkiej	2001/02	347	159
	2002/03	644	275
Dynamika		185,6	173,0
Krakowska Wyższa Szkoła Promocji Zdrowia	2002/03	93	35
Wyższa Szkoła Ubezpieczeń w Krakowie	2002/03	118	15

Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Małopolskiego 2000, 2001, 2002, 2003.

Tabela nr 58. Liczba studentów uczelni małopolskich w latach 1989-2000

Rok akad.	Studenci ogółem	Wzrost w %	Studenci stacjonarni	Wzrost w %	Studenci zaoczeni i wieczorowi	Wzrost w %
1988/89	44 488		35 694		8 794*	
1993/94	66 713	50,0	47 404	32,8	16 309*	85,5
1999/00	128 445	92,5	70 306	48,3	56 864	248,7
2000/01	142 439	113,5	76 767	62,0	64 397	13,2
2001/02	153 543	7,8	83 921	9,3	68 183	5,9
2002/03	167 278	8,9	93 186	11,0	72 624	6,5

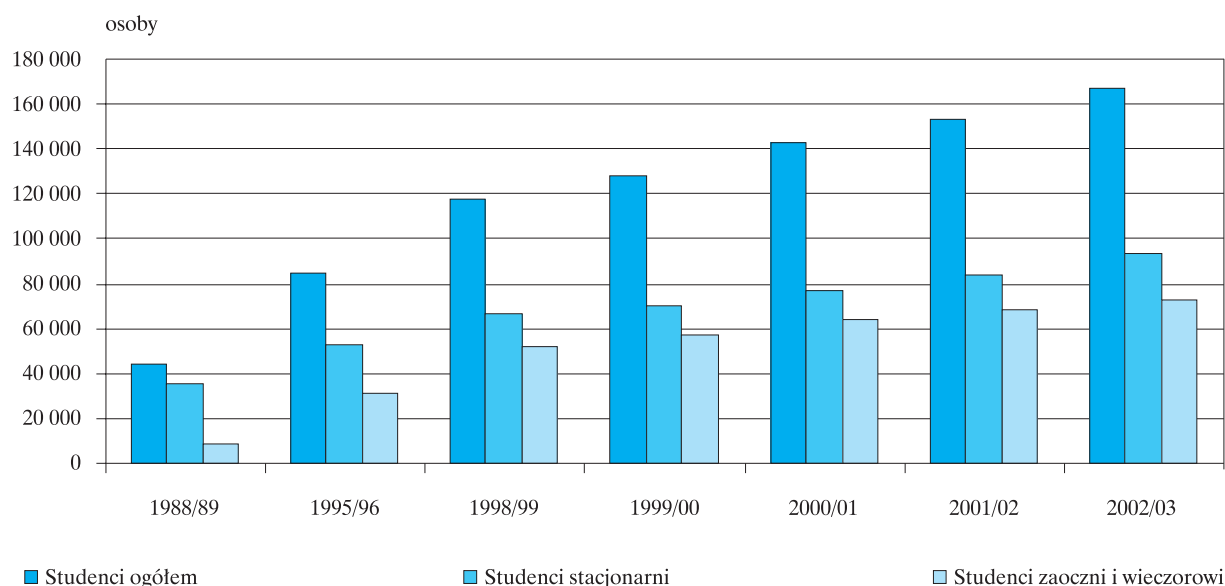
* Tylko studenci studiów zaocznych.

Źródło: opracowanie sektorowe do SRWM oraz Rocznik Statystyczny Województwa Małopolskiego 2001, 2002 i 2003.

Tak znaczny wzrost ilości studiujących nastąpił przede wszystkim dzięki rozwojowi uczelni publicznych, które skupiają niemal 90% wszystkich studentów. W uczelniach tych przeważają studenci stacjonarni, jednak proporcje między ilością studentów stacjonarnych a zaocznych systematycznie ulegają zmniejszeniu. Uniwersytet Jagielloński i Akademia Rolnicza wciąż kształcą niemal dwukrotnie więcej studentów w systemie stacjonarnym, z drugiej strony na Akademii Ekonomicznej kształcą się dwukrotnie więcej studentów zaocznych.

Uczelnie niepubliczne są na ogół placówkami kształcącymi stosunkowo niewielką liczbę studentów, zawierającą się w przedziale od ok. 100 osób do ok. 5,5 tysiąca. W strukturze studiujących przeważają zdecydowanie studenci studiów zaocznych. Jedynie w Wyższej Szkole Biznesu w Nowym Sączu blisko 46% studentów kształcą się w trybie stacjonarnym; w przeważającej części pozostałych szkół niepublicznych odsetek ten waha się w granicach 15-35%. Wszyscy studenci w szkołach niepublicznych płacą za naukę.

Wykres nr 19. Studenci szkół wyższych w Małopolsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Krakowie i opracowania sektorowego do SRWM.

W uczelniach małopolskich, zarówno publicznych jak i niepublicznych, kształcą się także studenci z innych krajów. Liczba studiujących obcokrajowców w ostatnich latach systematycznie wzrastała z 720 w roku 1995/1996 do 1202 w roku 2002/2003. Studiujący w roku akademickim 2002/2003 obcokrajowcy to przede wszystkim studenci Uniwersytetu Jagiellońskiego — 737 osób oraz Akademii Ekonomicznej — 140 osób. Wśród studiujących na małopolskich uczelniach są również obywatele z tak odległych krajów jak: Australia, Kongo, Sudan, Brazylia czy Laos.

3. KADRA NAUKOWO-DYDAKTYCZNA

W szkołach wyższych województwa małopolskiego w roku akademickim 2002/2003 zatrudnionych było 10 242 nauczycieli. W stosunku do roku poprzedniego nastąpił wzrost o 253 osoby, czyli o 2,5%. Jakkolwiek wielkość ta plasuje Małopolskę na wysokiej, drugiej pozycji po województwie mazowieckim i stanowi prawie 12,4% liczby wszystkich nauczycieli akademickich w kraju, to jednak liczebność kadry coraz częściej oceniana jest jako niewystarczająca. Od połowy lat 90-ych liczba nauczycieli akademickich wzrosła o 18%, podczas gdy w tym samym okresie ilość studiujących zwiększyła się niemal czterokrotnie.

Dane przedstawiające ilość kadry akademickiej nie dość, że pokazują stosunkowo niewielki jej przyrost, są zniekształcone i zawyżone poprzez powszechne zjawisko wieloletowości. Chodzi tu o fakt zatrudniania się nauczycieli najczęściej na tzw. „pierwszym etacie” w szkole publicznej i dodatkowo w szkołach niepublicznych.

W 2003 roku szczególnie silnie rozgorzały dyskusje na temat powiązań pracowników macierzystych uczelni państwowych z innymi uczelniami, w tym także prywatnymi. Coraz więcej pojawiało się głosów uważających, iż zatrudnienie w innych szkołach poza uczelnią macierzystą sprzeczne jest z zasadami dobrych obyczajów akademickich. Konsekwencją było podjęcie w czerwcu 2003 r. przez Senat Uniwersytetu Jagiellońskiego uchwały w sprawie zatrudniania pracowników. Uchwała głosi, iż „senat Uniwersytetu Jagiellońskiego dopuszcza możliwość podjęcia przez pracowników Uniwersytetu Jagiellońskiego zatrudnienia w innych szkołach wyższych, w tym także prywatnych, nie wyraża jednak zgody, aby brali oni udział w promowaniu ośrodków akademickich będących dla nich miejscem dodatkowego zatrudnienia”. Obok wymienionych w uchwale różnych zakazów związanych z zatrudnieniem w drugiej szkole, duży nacisk położony został na zakaz pełnienia funkcji rektorów i dziekanów w tychże szkołach.

W szkołach publicznych liczba nauczycieli akademickich w ostatnich dwóch latach bądź wzrosła jedynie nieznacznie, bądź w niektórych uległa nawet zmniejszeniu. Natomiast w szkołach niepublicznych nastąpił wyraźny wzrost spowodowany rozwojem tych placówek.

W strukturze nauczycieli w roku 2001/2002 w stosunku do poprzedniego zwiększyła się o 84 grupa profesorów, spadek natomiast nastąpił w grupie docentów.

Tabela nr 59. Nauczyciele akademicy w szkołach wyższych w Małopolsce

	1995/ 1996	1998/1999	1999/2000	2000/2001	2001/2002	2002/2003
Ogółem	8 680	9 555	9 562	9 793	10 069	10 242
Profesorowie	1 291	1 449	1 589	1 665	1 749	1 893
Docenci	182	142	113	89	68	51
Adiunkci	3 311	3 491	3 567	3 704	3 728	3 832
Asystenci	2 289	2 565	2 419	2 397	2 463	2 379

Źródło: Rocznik statystyczny województwa małopolskiego 2003.

Studia doktoranckie prowadzą wyłącznie uczelnie publiczne. Szczegółowe dane dotyczące liczby uczestników studiów doktoranckich, przeprowadzonych promocji oraz otwartych przewodów przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 60. Studia doktoranckie

Uczelnia	Liczba uczestników studiów doktoranckich			Liczba przeprowadzonych promocji doktorskich			Liczba otwartych przewodów doktorskich		
	1999	2002	2003	1999	2002	2003	1999	2002	2003
Uniwersytet Jagielloński	1659	2301	2325	190	351	355	323	439	479
Akademia Górniczo-Hutnicza	552	670	641	94	106	127	61	138	172
Politechnika Krakowska	207	173	252	50	52	55	47	60	64
Akademia Rolnicza	109	136	118	27	63	69	12	13	28
Akademia Ekonomiczna	148	117	117	39	22	39	39	55	49
Akademia Pedagogiczna	46	113	141	18	24	21	23	42	38
Akademia Wychowania Fizycznego	21	50	57	7	9	16	8	22	22
Papieska Akademia Teologiczna	386	596	587	23	26	21	54	41	44
Wyższa Szkoła Filozoficzno-Pedagogiczna „Ignatianum” w Krakowie	29	14	15	bd	3	-	bd	1	5
Razem	3157	4170	4253	448	656	703	593	811	901

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z uczelni oraz US w Krakowie.

Ponadto uczelnie uhonorowały tytułem doktora honoris causa: Uniwersytet Jagielloński — prof. Normana Daviesa, Kardynała Franza Koeniga, prof. Władysława Stróżewskiego, Akademia Górniczo-Hutnicza — prof. Leona O. Chua, Akademia Rolnicza — prof. dr hab. Jerzego Strzeżkowa, prof. dr hab. Teofila Mazura, prof. Philipa W. Simona.

4. PROGRAMY BADAWCZE I EDUKACYJNE

Szkoły wyższe prowadzą działalność naukowo-badawczą, która obejmuje prace prowadzone w ramach działalności własnej, projekty badawcze tzw. „granty” dofinansowywane przez Komitet Badań Naukowych, fundacje krajowe i zagraniczne oraz instytucje gospodarcze. Komitet Badań Naukowych dofinansowuje również prace w ramach działalności statutowej i badań własnych.

Ze środków przyznawanych przez KBN na finansowanie lub dofinansowanie działalności statutowej, przyznawanych w formie dotacji podmiotowej, korzystają uczelnie państwowe. Znaczna część tych środków przypada w Małopolsce na największe uczelnie tj. Uniwersytet Jagielloński, Akademię Górniczo-Hutniczą oraz Politechnikę Krakowską, uczelnie te prowadzą bowiem największą ilość prac w ramach działalności statutowej. Równocześnie wymienione wyżej uczelnie realizują również najwięcej projektów badawczych finansowanych z KBN oraz prac w ramach badań własnych.

Ważnym źródłem finansowania badań są także prace realizowane na zamówienie jednostek gospodarczych, przede wszystkim przemysłu oraz instytucji krajowych i zagranicznych. W tym zakresie najwięcej realizowanych projektów przypada na Akademię Górniczo-Hutniczą, która

w 2003 roku zrealizowała 702 prace zlecone na kwotę 16 031,8 tys. zł, na Politechnikę Krakowską, która realizowała 352 projekty na kwotę 4 182,4 tys. zł oraz Akademię Rolniczą, która zrealizowała 53 projekty o wartości 1 600 tys. zł.

Uczelnie realizują także wiele projektów w ramach międzynarodowych programów edukacyjnych. Do najpopularniejszych programów, z których korzystają uczelnie należą przede wszystkim: 5 Program Ramowy UE, Socrates, Leonardo da Vinci. W programie Socrates, a przede wszystkim w jego adresowanym do szkolnictwa komponencie Erasmus, mającym na celu wymianę studentów, uczestniczą niemal wszystkie publiczne uczelnie, zarówno uniwersytet, akademie, szkoły techniczne i artystyczne oraz prywatne szkoły — Wyższa Szkoła Biznesu w Sączu oraz Wyższa Szkoła Ekonomii i Informatyki w Krakowie.

Dużym zainteresowaniem cieszy się również 5 Program Ramowy, w ramach którego projekty realizuje Uniwersytet Jagielloński, Akademia Górniczo-Hutnicza, Akademia Rolnicza i Akademia Sztuk Pięknych. Rekordową ilość projektów w ramach tego programu realizuje UJ — 46 projektów.

5. BAZA SOCJALNA UCZELNI MAŁOPOLSKICH

W roku akademickim 2002/2003 szkoły wyższe dysponowały 52 domami studenckimi o liczbie 19 446 miejsc. Najlepiej rozwiniętą bazę socjalną mają uczelnie publiczne, przede wszystkim Akademia Górniczo-Hutnicza oraz Uniwersytet Jagielloński. Uczelnie niepubliczne ze względu na to, że są to szkoły stosunkowo nowe, posiadają znacznie uboższą bazę socjalną.

Duże dysproporcje istnieją również pomiędzy uczelniami krakowskimi i pozakrakowskimi. Sytuacja ta spowodowana jest jednak przede wszystkim różną odległością od uczelni.

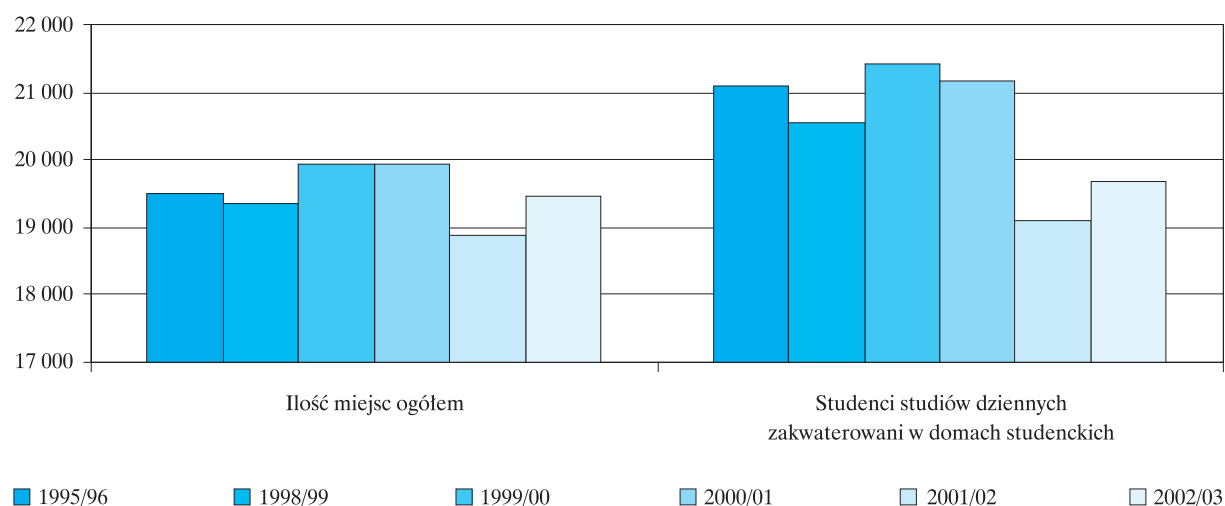
W posiadanej przez uczelnie bazie noclegowej zakwaterowanych jest 19 686 studentów studiów stacjonarnych, co stanowi 21,4% ogółu studentów studiów dziennych.

Tabela nr 61. **Domy studenckie i stołówki**

Wyszczególnienie	1995/96	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03
Domy studenckie						
Domy studenckie	47	50	51	51	50	52
Miejsca	19 504	19 341	19 920	19 936	18 899	19 446
Studenci studiów dziennych zakwaterowani w domach studenckich	21 105	20 568	21 405	21 171	19 097	19 686
w % studentów studiów dziennych	39,9	31,0	30,4	27,6	22,8	21,4
Stołówki studenckie						
Stołówki	17	17	18	19	17	18
Miejsca konsumenckie	3 289	3 145	3 215	3 135	2 953	2 803
Korzystający z obiadów	11 823	11 485	10 972	10 604	10 408	9 561

Źródło: Rocznik statystyczny województwa małopolskiego 2000, 2001, 2002.

Wykres nr 20. Stopień zaspokajania potrzeb w zakresie miejsc w domach studenckich

Źródło: opracowanie na podstawie danych uczelni oraz US w Krakowie.

W roku akademickim 2002/2003 potrzeby studentów w zakresie wyżywienia zaspokajane były przez 18 stołówek o 2 803 miejscach, przy liczbie korzystających wynoszącej 9 561 osób.

6. NAJWAŻNIEJSZE INWESTYCJE I REMONTY

W roku 2003 realizowanych było kilka znaczących inwestycji w zakresie szkolnictwa wyższego. Uczelnią, która w ostatnich latach najwięcej inwestuje w infrastrukturę jest zdecydowanie Uniwersytet Jagielloński, który m.in. realizuje budowę Kampusu 600-lecia Odnowienia UJ oraz kontynuuje rozbudowę Biblioteki Jagiellońskiej. Znaczącą inwestycją jest również budowa Pawilonu naukowo-dydaktycznego Wydziału Finansów Akademii Ekonomicznej, który jest kolejnym obiektem po kompleksie sportowo-dydaktycznym, realizowanym w ostatnich latach przez tą uczelnię oraz budowa Wydziału Technologii Żywności Akademii Rolniczej. Na uwagę zasługuje niewątpliwie również realizacja budowy kampusu uczelnianego Zespołu Krakowskiej Szkoły Wyższej im. A.F. Modrzewskiego — jest to jedyna tak duża, jednorazowo realizowana, inwestycja szkoły prywatnej w województwie.

Tabela nr 62. Zadania inwestycyjne uczelni powyżej 5 mln zł realizowane w 2003 r.

Lp.	Nazwa zadania inwestycyjnego i jego lokalizacja	Zakres rzeczowy	Termin rozpocz./zakończ.	Wartość kosztorysowa	Nakłady w latach ubiegłych*	Nakłady w 2003	Nakłady do poniesienia w 2004	Nakłady w latach następnych
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Uniwersytet Jagielloński								
1	Kampus 600-lecia Odnowienia UJ Dokończenie Kompleksu Nauk Biologicznych, Kraków, ul. Gronostajowa 7	Kubatura 43 680 m ³ Powierzchnia netto 8 200 m ²	2002/2003	19 949	14 040	5 909	-	-
2	Kampus 600 lecia Odnowienia UJ Instytut Nauk o Środowisku, Kraków, ul. Gronostajowa 7	Kubatura 33 407 m ³ Powierzchnia netto 7 200 m ²	2001/2004	44 255	12 651	26 653	4 951	-
3	Kampus 600-lecia Odnowienia UJ Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej, Kraków, ul. Gronostajowa 7	Kubatura 26 212 m ³ Powierzchnia netto 5 831 m ²	2001/2004	27 528	600	1 945	24 983	-
4	Wykup gruntów	Obszar Kampusu	2001/2006	33 750	3 500	5 500	5 513	19 237
5	Ratowanie w skali masowej polskich zasobów bibliotecznych i archiwalnych Kraków, Al. Mickiewicza 22	Moduł laboratoryjny, hala technologiczna	2001/2004	12 278	366	1 003	1 220	9 689
6	III etap rozbudowy Biblioteki Jagiellońskiej – remont i modernizacja, Kraków, al. Mickiewicza 22	Kubatura 70 278 m ³ Powierzchnia netto 15 407 m ²	1994/2006	153 765	120 741	4 000	4 900	24 124
7	Auditorium Maximum UJ, Kraków, ul. Krupnicza – I etap	Kubatura 59 113 m ³ Powierzchnia netto 8 308 m ²	2002/2004	8 033	62	5 934	2 037	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Akademia Górniczo-Hutnicza								
8	Modernizacja I DS-bl.1-4 Kraków, Reymonta 17	Prace budowlane instalacyjne, elektryczne, przeciwpożarowe, wodno-kanalizacyjne	2000/2005	16 619	13 196,6	3 787,7	1 244,0	2 178,4
Akademia Ekonomiczna								
9	Pawilon naukowo-dydaktyczny Wydziału Finansów	34 sale dydaktyczne na łączną ilość miejsc 1476, pokoje pracownicze, sala komputerowa na 30 miejsc, pomieszczenie organizacji studenckich, szatnia, portiernia, bufet, miejsca parkingowe w garażu podziemnym na 194 samochody, przewiązka łącząca budynek, z pawilonem dydaktyczno-sportowym (powierzchnia całkowita 7105 m ² , kubatura 55 410 m ³)	2000/2004	39 399	16 154,7	7 270,0	15 974,2	-
Politechnika Krakowska								
10	Instytut Pojazdów Samocho-dowych i Silników Spalinowych Kraków, al. Jana Pawła II 37	Budynek byłej Hamowni – Obecnie oddane w 2002 roku Centrum Informatyczne z biblioteką. Pozostała część budynku przeznaczone na Laboratorium Silników Wysokoprężnych IPSiSS.	1974/2004	27 366	15 241	1 737	5 000	2 000

1	2	3	4	5	6	7	8	9
		Kubatura 22 500 m ³ Powierzchnia 4 560 m ² Hala nr 1 –adaptacja na Centrum Sportu i Rekreacji PK. Kubatura 22 545 m ³ Powierzchnia 3 633 m ²						
11	Modernizacja budynku dla Wydziału Architektury Kraków, ul. Podchorążych 1	Kubatura 52 515 m ³ Powierzchnia 8 326 m ²	1994/2006	25 542	9 912	1 721	2 500	11 409
Akademia Rolnicza								
12	Wydział Technologii Żywności Kraków, ul. Balicka	Budynek Główny Kubatura 15 687 m ³ , powierzchnia 1 552 m ² Segment I Kubatura 4 474 m ³ powierzchnia 1 141 m ² Budynek Techniczny Kubatura 960 m ³ Powierzchnia 132 m ²	1997/2004	49 930	34 149	5 463	5 000	5 318
Akademia Pedagogiczna								
13	Dom studencki Kraków, ul. Armii Krajowej	Budowa od podstaw nowego domu studenckiego Kubatura 31 200 m ³ Powierzchnia 9 503 m ²	2001/2004	32 285	674	4 406	4 000	23 205
14	Kompleksowa termomodernizacja budynku dydaktycznego wraz z remontem	Wymiana stolarki okiennej, wymiana ślusarki okiennej i drzwiowej, ocieplenie ścian	2002/2003	5 391	2 017	3 374	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	parkingu oraz szachtów przy budynku na ul. Podchorążych 2 w Krakowie	budynku wraz z tynkowaniem (rozwiązanie systemowe), wykonanie nowej nawierzchni parkingu z kostki betonowej, wykonanie remontu szachtów przy ścianach budynków, wykonanie izolacji przeciwwilgociowej ścian wejścia głównego						
Akademia Muzyczna								
15	Obiekty dydaktyczne przy ul. św. Tomasza 39-41 i 43	Modernizacja i rozbudowa obiektów dydaktycznych	1998/2005	17 292	15 888	504	500	400
Papieska Akademia Teologiczna								
16	Budowa biblioteki PAT na terenie III Kampusu UJ w Krakowie - Pychowicach	Modernizacja i rozbudowa obiektów dydaktycznych	2000	20 000	19 010,6	888,0	-	-
Wyższa Szkoła Biznesu – – National Louis University								
17	Zespół boisk sportowych z zapleczem poszerzony o budowę sali gimnastycznej Nowy Sącz, ul. Zielona 27	Boisko wielofunkcyjne z trybunami na 500 miejsc, boisko do piłki siatkowej i koszykowej, dwa korty tenisowe z trybunami, ścianka treningowa do tenisa, budynek zaplecza, ogrodzenie, infrastruktura techniczna, sala gimnastyczna	1998/2003	5 550	5 125,1	37 841,8	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9
18	Obiekt dydaktyczny – Centrum Komputerowo-Administracyjne Nowy Sącz, ul. Zielonej 27	Budowa 4 segmentów kubaturowych o pow. 6133,4 m ² i kubaturze 26969,5 m ³ , w tym: budowa i wyposażenie: czyteln i magazynów bibliotecznych, sal dydaktycznych komputerowych, sal dydaktycznych lektoratowych, pokoi profesorskich, sali amfiteatralnej-wykładowej, 9 sal dydaktycznych, dziekanatów, działu nauczania i rekrutacji oraz sali posiedzeń senatu i gabinetów profesorskich	2001/2004	20 000,0	17 588,7-	9 009,4	747,1	-
Krakowska Szkoła Wyższa im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego								
19	Zespół Krakowskiej Szkoły Wyższej im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego z usługami komercyjnymi uzupełniającymi i Międzynarodowym Centrum Młodzieży oraz infrastrukturą techniczną przy ul. Gustawa Herlinga Grudzińskiego w Krakowie	Budowa kampusu uczelnianego o łącznej powierzchni około 17.000 m ² na zakupionej pod inwestycję nieruchomości	2002/2005	55 000	770,9	12 480,9	22 306,3	19 500,0

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Marketingu w Chrzanowie								
20	Budynek dydaktyczno-administracyjny przy ul. Słowackiego 8 w Chrzanowie	Kubatura – 15 117 m ³ Powierzchnia zabudowy – 648,7 m ² Powierzchnia całkowita – 2 754 m ²	1998/2008	11 267,9	4 863,2	29,1	14,4	6 361,2
Podhalańska Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Targu								
21	Adaptacja na potrzeby dydaktyczne niedokończonej budowy internatu ZSR	Roboty wyburzeniowe, domurówki, roboty instalacyjne, kotłownia, roboty wykończeniowe, wyposażenie stałe i ruchome	2002/2005	11 500	1 915,3	3 039,7	6 145,0	400,1

Źródło: opracowanie własne UMWM.

VI. KULTURA

1. FINANSOWANIE KULTURY

Działalność kulturalna polegająca na tworzeniu, upowszechnianiu i ochronie kultury prowadzona jest w województwie małopolskim zarówno przez instytucje kultury jak i w formie pozainstytucjonalnej. Pozainstytucjonalny ruch kulturalny tworzą różnego rodzaju towarzystwa, stowarzyszenia, fundacje, zrzeszenia kulturalne, a także liczne grupy nieformalne. Na terenie województwa małopolskiego działalność prowadzą instytucje kultury o charakterze narodowym i regionalnym, ponadto funkcjonuje kilkaset gminnych oraz powiatowych instytucji kultury i placówek kultury z wieloma filiami, klubami, świetlicami, a także placówki przyzakładowe i jednostki działające w strukturach spółdzielni mieszkaniowych.

W latach 1999-2003 największymi źródłami finansowania kultury są budżety jednostek samorządu terytorialnego. Środki przekazane w latach 1999-2003 z budżetu Województwa Małopolskiego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego kształtowały się następująco:

- w 1999 roku — 37 493,7 tys. zł,
- w 2000 roku — 47 103,0 tys. zł w tym na inwestycje 3 277,8 tys. zł,
- w 2001 roku — 50 982,2 tys. zł w tym na inwestycje 5 355,6 tys. zł,
- w 2002 roku — 50 609,4 tys. zł w tym na inwestycje 3 621,1 tys. zł,
- w 2003 roku — 57 549,1 tys. zł w tym na inwestycje 10 029,6 tys. zł.

Z budżetu państwa utrzymywanych jest 7 narodowych instytucji kultury zlokalizowanych na terenie województwa małopolskiego.

Z budżetu państwa przyznane były także dotacje celowe na dofinansowanie bieżących zadań własnych, związanych z prowadzeniem instytucji kultury przejętych w dniu 1 stycznia 1999 roku.

Ważnym źródłem finansowania odnowy zabytków były środki celowe Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zespołów Zabytkowych Krakowa, które wynosiły:

- w 1999 roku — 34 100 000 zł,
- w 2000 roku — 40 254 331 zł,
- w 2001 roku — 32 400 300 zł,
- w 2002 roku — 32 400 993 zł,
- w 2003 roku — 31 066 076 zł.

Tabela nr 63. Finansowanie instytucji kultury Województwa Małopolskiego w latach 2002-2003

Lp.	Instytucja kultury	Dotacje dla instytucji kultury				Średnioroczne zatrudnienie (w przeliczeniu na etaty) w 2002 r.	Średnioroczne zatrudnienie (w przeliczeniu na etaty) w 2003 r.	Uwagi
		2002 r. (wykonanie)		2003 r. (wykonanie)				
		z budżetu jednostki sam. terytorialnego	w tym: z budżetu państwa	z budżetu jednostki sam. terytorialnego	w tym: z budżetu państwa			
1	2	3		4		5	6	7
1	Teatr im. Juliusza Słowackiego w Krakowie	5 670 900	480 000	5 228 851	400 000	154	154	
2	Opera Krakowska	8 833 300	530 000	10 363 174	980 861	287	286	
3	Krakowski Teatr Scena STU	1 088 200 (Województwo Małopolskie – 765 200 M. Kraków 323 000)	70 000	1 001 580 (Województwo Małopolskie – 713 980 M. Kraków 287 600)	175 000	15,5	15,5	Instytucja prowadzona wspólnie przez Województwo Małopolskie i Miasto Kraków
4	Teatr im. Stanisława Ignacego Witkiewicza w Zakopanem	1 118 000	70 000	1 162 340	150 000	30	31	
5	Filharmonia im. Karola Szymanowskiego w Krakowie	6 351 000	260 000	7 040 606	898 605	225	222	
6	Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krakowie	4 639 731	263 231	4 637 822	200 000	134	134	
7	Małopolski Instytut Kultury w Krakowie	1 340 200	70 000	1 428 149	70 000	17,5	20	
8	Małopolskie Centrum Kultury „Sokół” w Nowym Sączu	2 743 500	197 000	7 067 532	2 785 800	47	48	

1	2	3		4		5	6	7
9	Małopolskie Biuro Wystaw Artystycznych w Nowym Sączu	818 296	60 000	857 839	110 000	16,5	16,5	
10	Muzeum Archeologiczne w Krakowie	2 704 040	110 000	2 818 132	110 000	86	85,5	
11	Muzeum Etnograficzne im. Seweryna Udzieli w Krakowie	2 105 600	100 000	2 225 736	110 000	64,5	63	
12	Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu	3 130 678	528 000	3 725 546	945 000	75	80	
13	Muzeum Okręgowe w Tarnowie	2 739 800	275 000	2 644 383	260 000	80	73	
14	Muzeum Tatrzańskie im. Tytusa Chałubińskiego w Zakopanem	1 600 000	180 000	1 732 494	184 667	43	46	
15	Ośrodek Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora „Cricoteka” w Krakowie	629 000	80 000	656 820	158 640	15	13	
16	Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie	1 266 000	160 000	1 615 372	801 192	33	33	
17	Muzeum Armii Krajowej w Krakowie	423 000 (Województwo Małopolskie – 210 000 M. Kraków 213 000)	0	478 523 (Województwo Małopolskie – 263 523 M. Kraków 215 000)	0	9	9,5	Institucja prowadzona wspólnie przez Województwo Małopolskie i Miasto Kraków

Źródło: Urząd Marszałkowski WM, Starostwa Powiatowe w Nowym Targu i Tarnowie, Urząd Miasta Krakowa i Miasta Nowego Sącza.

2. ŻYCIE KULTURALNE

Wyrazem aktywności środowisk twórczych i animatorów kultury Województwa Małopolskiego jest organizowanie imprez artystycznych i innych przedsięwzięć kulturalnych o szczególnym znaczeniu dla rozwoju poszczególnych dziedzin kultury i wysokich walorach promocyjnych. Należą do nich prestiżowe przedsięwzięcia o znaczeniu międzynarodowym, ogólnopolskim i regionalnym, w większości wspierane finansowo przez Województwo Małopolskie.

W 2003 r. były to:

- Muzyczne: Studencki Festiwal Piosenki w Krakowie, 15 Dni Muzyki Kompozytorów Krakowskich — Międzynarodowy Festiwal Muzyki Współczesnej, *Letni Festiwal Jazzowy w „Piwnicy pod Baranami”*, Międzynarodowy Festiwal „Muzyka w Starym Krakowie”, Starosądecki Festiwal Muzyki Dawnej, Festiwal Orkiestr Wojskowych, Festiwal Muzyki Organowej w Zakopanem, X Międzynarodowy Festiwal Muzyki Odnalezionej, Międzynarodowy Festiwal Muzyki Kameralnej i Organowej w Wygieźzowie, Dni Muzyki Karola Szymanowskiego w Zakopanem, Festiwal Muzyki Tradycyjnej „*Rozstaje*”, Małopolskie Konkursy Chórów i Orkiestr Dętych, Ogólnopolski Festiwal Artystyczny dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej „*Śpiewaj z nami*”,
- Teatralne i baletowe: Festiwal Opery w Krakowie, Festiwal Komедии „*Talia*” w Tarnowie, X Ogólnopolski Otwarty Festiwal Teatrów Amatorskich „*ODEON’ 2003*”, Międzynarodowy Festiwal Teatrów Alternatywnych *Krakowskie Reminiscencje Teatralne*, Międzynarodowy Festiwal Teatrów Ulicznych, Festiwal Dedykacje - IX Krakowska Wiosna Baletowa, Małopolski Przegląd Teatrów Wiejskich, Spotkania Teatrów Nieinstytucjonalnych STEN,
- Filmowe i fotograficzne: *Krakowski Festiwal Filmowy*, X Jubileuszowy Międzynarodowy Festiwal Filmowy „*Etiuda 2003*”, film dokumentalny o charakterze edukacyjnym „*Klisze pamięci*”,
- Plastyczne: Biennale Sztuki Projektowania, wystawy pt. „*Portret Jana Pawła II*” i „*Tyniec, osada i klasztor, ludzie i wydarzenia w dokumentach i starej fotografii*”, Małopolski Plener Malarski Nie-słyszących „*Zabytki Małopolski*”,
- Literackie i czytelnicze: Konkurs Poezji Religijnej im. Ks. Prof. Józefa Tischnera w Ludźmierzu, Konkurs im. Jana Długosza w ramach Targów Książki w Krakowie,
- Interdyscyplinarne: Festiwal Kultury Żydowskiej, Letnia Szkoła Wyszehradzka, Chrześcijańskie Dni Żaka, Międzynarodowy Festiwal *Genius Loci* na Kazimierzu w Krakowie, wystawa interaktywna w Muzeum Inżynierii Miejskiej pt. „*Miasto i my*”, Jarmark Świętojański - Małopolskie Dni Rzemiosła i Produktów Lokalnych w Lanckoronie, Festiwal Nauki w Krakowie, *Trzy Święta* w Rabce — Święto Wołoskie, Święto Muzyki *Trzy światy*, Święto Humoru Góralskiego,
- Folkloru i sztuki ludowej: Tydzień Kultury Beskidzkiej — estrady w Makowie Podhalańskim i Oświęcimiu, Międzynarodowy Festiwal Folkloru Ziemi Górskich w Zakopanem, „*Góralski Karnawał*” i „*Sabałowe Bajania*” w Bukowinie Tatrzańskiej, Szkoła Ginących Zawodów, Folkloru i Sztuki Ludowej w Bukowinie Tatrzańskiej, Międzynarodowy Festiwal Koronki Klockowej w Bobowej, V Polonijny Festiwal Folklorystyczny w Dąbrowie Tarnowskiej, Karpacki Festiwal Dziecięcych Zespołów Regionalnych w Rabce, Konkurs na Najpiękniejszą Szopkę Krakowską, Konkurs Palm Wielkanocnych i Rękodzieła Artystycznego w Lipnicy Murowanej, Babiogórska Jesień w Zawoi, Międzynarodowe Folklorystyczne Dni Przyjaźni w Kętach, Święto Wikliny w Dąbrowie Szlacheckiej.

Instytucje kultury Województwa Małopolskiego w 2003 r. podjęły szereg inicjatyw, które spotkały się z dużym zainteresowaniem i uznaniem odbiorców, m.in.: VII Letni Festiwal Opery; wystawienie opery „*Straszny Dwór*” Stanisława Moniuszki na Zamku w Niepołomicach; „*Krakowski Salon Poezji*” w Teatrze im. Juliusza Słowackiego, „*Warsztaty — Witkacy*” w Teatrze im. St.I. Witkiewicza w Zakopanem; Festiwal Środka — Międzynarodowe Spotkania „*Kołodowanie po Sąsiedzku*” w Teatrze STU; koncerty rocznicowe i jubileuszowe, którymi Filharmonia im. Karola

Szymanowskiego uświetniła 25 rocznicę wpisania Krakowa na Listę Światowego Dziedzictwa Kultury UNESCO oraz 25-lecie powołania Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa (w Bazylice Mariackiej w Krakowie), 25-lecie Pontyfikatu Jana Pawła II (w Kościele p.w. św. św. Piotra i Pawła) oraz koncerty jubileuszowe wybitnych kompozytorów Henryka Mikołaja Góreckiego, Zygmunta Koniecznego, Adama Wałacińskiego i Zbigniewa Bujarskiego.

W październiku 2003 r. odbyły się *VII Targi Książki w Krakowie* — corocznie bogatsze w wydarzenia handlowe i kulturalne. Znaczące i — dzięki niepowtarzalnej atmosferze, spotkaniom ze znakomitymi pisarzami i rosnącej z roku na rok liczbie odwiedzających - Targi Książki w Krakowie są wysoko cenione w kręgach wydawniczych i bibliotekarskich, a także miłośników książki i szerokiej rzeszy czytelników. W roku 2003 uczestniczyło w nich 304 wystawców z całego kraju. Podczas czterech dni trwania hale targowe odwiedziła rekordowa ilość zwiedzających - ponad 22 tysiące osób.

W dniach 23-24 maja 2003 r. odbyła się druga edycja *Małopolskich Dni Książki „Książka i Róża”*. Pomysł, aby w trakcie trwania Dni księgarnie obniżyły ceny książek o 10% oraz do każdej zakupionej książki dołączyły różę okazał się bardzo dobrym sposobem promocji książki i czytelnictwa. W akcji uczestniczyło ponad 40 księgarń z całego regionu. Projekt zrealizowany został we współpracy z Polską Izbą Książki oraz Biurem Targów Książki w Krakowie.

W roku 2003 Zarząd Województwa Małopolskiego ustanowił *Nagrodę Województwa Małopolskiego im. Mariana Korneckiego* za wybitne osiągnięcia w dziedzinie ochrony zabytków architektury drewnianej Małopolski oraz ich promocji. Laureatem Nagrody został ks. Zbigniew Kras z Lipnicy Murowanej. Wręczeniu nagrody towarzyszyło seminarium na temat: „*Na szlaku zabytków architektury drewnianej Małopolski – wspomnienie o dr Marianie Korneckim*”.

Po raz pierwszy w roku 2003 przyznane zostały *Nagrody Województwa Małopolskiego im. Stanisława Witkiewicza* za twórcze zastosowanie tradycji regionalnych w architekturze współczesnej Województwa Małopolskiego. Pierwszą nagrodę otrzymał Komplex Szkół — Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcące w Skale, zgłoszony przez Urząd Miasta i Gminy w Skale, autorem projektu jest mgr inż. arch. Zbigniew Bielak. Uroczystość wręczenia Nagród odbyła się w Filharmonii im. Karola Szymanowskiego w Krakowie podczas Gali w ramach I Małopolskich Dni Architekta.

Od roku 2000 r. przyznawana jest *Nagroda Marszałka Województwa Małopolskiego im. Kazimierza Wyki* za wybitne osiągnięcia w dziedzinie eseistyki oraz krytyki literackiej i artystycznej. Efektem jej ustanowienia i przyznania jest promocja dokonań środowisk naukowych i literackich województwa oraz realizacja mecenatu samorządowego nad twórcami. Laureatami Nagrody w latach 2000-2003 zostali kolejno: Tadeusz Nyczek, prof. Maria Janion, prof. Michał Głowiński, prof. Jan Prokop.

Województwo Małopolskie podjęło współpracę z Fundacją Kościelskich i udzieliło pomocy finansowej w organizacji uroczystości wręczenia prestiżowej *Nagrody im. Kościelskich*, przyznawanej twórcom poniżej 40 roku życia w dziedzinie literatury, a jej laureatem został Dawid Bieńkowski za powieść „*Jest*”.

Najważniejszym przedsięwzięciem kulturalnym Województwa Małopolskiego są Małopolskie Dni Dziedzictwa Kulturowego, organizowane od roku 1999. Zostały one pomyślane i są z powodzeniem realizowane jako priorytetowy, stały element integrujący region i promujący jego wspaniałą spuściznę historyczną, stanowiącą ważną część dziedzictwa narodowego.

W dotychczasowych pięciu edycjach Dni, które odbyły się w latach 1999-2003, udostępniono zwiedzającym 88 obiektów zabytkowych, m.in. klasztory, kościoły, muzea, kompleksy dworskie, pałace, wiekowe ogrody i stare nekropolie, miasteczka z ich charakterystyczną zabudową, zabytki sztuki ludowej i budownictwa. Inicjatywa bezpłatnego udostępnienia obiektów zabytkowych spotkała się z dużym zainteresowaniem mieszkańców województwa i turystów, o czym świadczy udział blisko 20 000 zwiedzających w każdej edycji Dni.

Elementem wzbogacającym program Dni jest konkurs fotograficzny „*Skarby Małopolski*” (w roku 2003 w konkursie uczestniczyła rekordowa liczba 127 autorów fotografików, miłośników piękna małopolskiej ziemi, którzy przesłali na konkurs 1035 fotografii) oraz liczne imprezy kulturalne, atrakcje i niespodzianki organizowane przez lokalne samorzady oraz władarzy zabytkowych obiektów. Końcowym akcentem piątej edycji Małopolskich Dni Dziedzictwa Kulturowego było seminarium na temat: „*Małopolskie Dni Dziedzictwa Kulturowego — „Karpaty biedne lecz bogate*”. Po raz pierwszy w 2003 r. zrealizowany został projekt dla dzieci pn. „*Sekrety zabytków*”.

Organizatorem Małopolskich Dni Dziedzictwa Kulturowego jest Województwo Małopolskie, współpracujące z właścicielami i opiekunami obiektów zabytkowych, samorządami powiatowymi i gminnych, mediami oraz organizacjami pozarządowymi.

Małopolskie Dni Dziedzictwa Kulturowego zostały wpisane w cykl imprez „*Europa Wspólne Dziedzictwo*”, odbywających się pod patronatem Rady Europy.

Ważną rolę w tworzeniu i upowszechnianiu dóbr kultury pełnią teatry i instytucje muzyczne. W województwie małopolskim skupione są one głównie w stolicy regionu — Krakowie, w którym również prężnie działają liczne środowiska twórcze: literackie, muzyczne, teatralne, plastyczne i inne. Poza Krakowem działa Teatr im. Stanisława Ignacego Witkiewicza w Zakopanem (instytucja Województwa Małopolskiego) oraz Tarnowski Teatr im. Ludwika Solskiego w Tarnowie (instytucja Miasta Tarnowa), Teatr Lalki „Rabcio” w Rabce (instytucja powiatu nowotarskiego). W roku działało 21 teatrów i instytucji muzycznych, wśród których największą grupę stanowiły teatry dramatyczne (13); pozostałe to: 2 teatry lalkowe oraz 6 instytucji muzycznych (filharmonia, orkiestry i chóry). Zaprezentowały one 3145 przedstawień i koncertów (w tym 110 na terenie innych województw) i uczestniczyło w nich 612,1 tys. widzów i słuchaczy (w tym 29,2 tys. na terenie innych województw). Obok działalności realizowanej we własnych siedzibach, instytucje artystyczne organizują spektakle i koncerty także w licznych salach na terenie województwa. Duży zasięg terytorialny mają koncerty umuzykalniające (w 2003 roku 3394 koncerty), organizowane przez Filharmonię im. Karola Szymanowskiego w Krakowie w ramach wieloletniego programu edukacji muzycznej dzieci i młodzieży. Liczne koncerty i spektakle organizowane były w salach widowiskowych i kościołach na terenie województwa (koncerty oratoryjne i recitale organowe) oraz w obiektach zabytkowych, na przykład „*Wieczory Wawelskie*” w Sali Poselskiej Zamku Królewskiego na Wawelu, „*Koncerty Uniwersyteckie*” na Uniwersytecie Jagiellońskim.

W wielu dziedzinach artystycznych występuje ważne zjawisko działalności nieinstytucjonalnej, do którego należy aktywny nurt teatru niezależnego (np. Stowarzyszenie Teatralne „Łaźnia”, Stowarzyszenie „Dialog”, Stowarzyszenie „Teatr Mumerus”, Stowarzyszenie „Atelier”, Scena Teatr Zależny, Scena „El-Jot” w Krakowie, zespoły zrzeszone w Stowarzyszeniu Teatrów Nieinstytucjonalnych STEN); zespoły muzyki kameralnej (np. Kwartet Smyczkowy „Amar Corde”, Kwintet Dęty Filharmoników Krakowskich, „Camerata Cracovia”, Galicyjska Orkiestra Strausowska „Obligato”, zespoły chóralskie „Madrygaliści” i „Rorantyści” Capelli Cracoviensis, zespół Bractwo Lutni z Dworu na Wysokiej, zespół „Kroke” czerpiący z tradycji żydowskiej, zespół muzyki współczesnej Stowarzyszenia „Muzyka Centrum” i wiele innych); zespoły baletowe (np. Balet Form Nowoczesnych AGH); liczne zespoły jazzowe, itp. Ze względu na swą dużą aktywność zespoły te stanowią ważne uzupełnienie działalności instytucji artystycznych.

Spółeczny ruch kulturalny skupia się wokół stowarzyszeń, fundacji a także licznych, trudnych do zdefiniowania grup nieformalnych. W województwie zarejestrowanych jest kilkaset stowarzyszeń i oddziałów stowarzyszeń ogólnopolskich oraz 23 kościoły i związki wyznaniowe. Ok. 300 stowarzyszeń działa na polu kultury. Szczególną formę aktywności kulturalnej stanowi społeczny ruch kulturalny zorganizowany w stowarzyszeniach twórczości amatorskiej, które przedstawiają bogatą ofertę programową dla społeczności lokalnych we wszystkich dziedzinach kultury.

Na terenie województwa małopolskiego działa 71 galerii sztuki. Zdecydowana większość tych instytucji (54) znajdowała się w mieście Krakowie. Tylko niecałe 20% wszystkich małopolskich

galerii mieściło się w obiektach przystosowanych dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich. Galerie w ubiegłym roku zwiedziło 574,4 tys. osób. Wśród 828 wystaw zorganizowanych przez galerie w ciągu 2003 roku było: 706 wystaw własnych, 67 zagranicznych, 28 międzynarodowych i 27 polskich za granicą.

Ważną formę organizacyjną opieki nad zabytkami ruchomymi, stanowią muzea. Na terenie województwa działa 105 muzeów. Jest to blisko 1/6 wszystkich muzeów w Polsce (664 muzeów). W muzeach województwa małopolskiego znajduje się 3 883 508 muzealiów (w Polsce — 13 154 638), to jest przedmiotów o trwałej wartości kulturowej (historycznej, naukowej, poznawczej, estetycznej) politycznej lub społecznej, podlegający ochronie prawnej i należących do zbiorów muzealnych, tzn. objętych inwentarzem zabytków w muzeum. Zbiory muzealiów w województwie małopolskim stanowią 29,5 % zasobów muzealnych Polski. Zasoby o wartości muzealnej zgromadzone są także w kościołach i klasztorach, w wyodrębnionych ekspozycjach o charakterze muzealnym w bibliotekach i archiwach oraz u osób prywatnych. Część zbiorów w muzeach państwowych i samorządowych stanowią depozyty kolekcji prywatnych. W muzeach województwa małopolskiego znajduje się 56 330 obiektów wypożyczonych z innych muzeów, instytucji oraz osób prywatnych, wpisanych do księgi depozytów. Funkcjonuje w nich ponad 300 stałych wystaw własnych.

W latach 2001-2003 otwarto nowe stałe ekspozycje w muzeach, których organizatorem jest Województwo Małopolskie: w Muzeum Archeologicznym w Krakowie — wystawa „*Bogowie starożytnego Egiptu*”, oraz I część nowej stałej ekspozycji. „*Pradzieje i wczesne średniowiecze Małopolski*”; w Muzeum Okręgowym w Tarnowie zmodernizowano stałą ekspozycję poświęconą Romom pt. „*Cyganie – historia, kultura*”.

W roku 2003 przypadły rocznice: 100-lecie pierwszego lotu silnikowego, 85-lecie istnienia lotnictwa polskiego i 40-lecie Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie. Dla upamiętnienia wymienionych rocznic Muzeum przeprowadziło szereg projektów związanych z tymi wydarzeniami w tym 4 wystawy czasowe: „...*Swego nie znacie — Magazyny Historii*”, „*Historia plastikowego modelarstwa lotniczego*”, „*Mundury PAF 1940-1943*”, wystawa okolicznościowa i wizyta kosmonautów i astronautów z okazji 25 rocznicy lotu pierwszego Polaka, generała Miroława Hermaszewskiego w kosmos. Spośród 17 wystaw, które zorganizowało w 2003 r. Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu na szczególną uwagę zasługuje „*Modlitwa w Ogrojcu*” – prezentacja odkrytej płaskorzeźby Wita Stwosza z kościoła p.w. Wszystkich Świętych w Ptaszkowej. Do wyróżniających się wystaw czasowych należały także: „*Skarby węgierskich stepów*”, „*Starożytne brązy chińskie*” (Muzeum Archeologiczne) „*Strój krakowski. Między prawdą a wyobrażeniem*” (Muzeum Etnograficzne).

Obszar województwa małopolskiego nasycony jest dużą ilością dóbr kultury materialnej. Ewidencja zabytków znajdujących się na terenie województwa małopolskiego (na podstawie szacunkowych danych Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i Regionalnego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków w Krakowie) obejmuje około 50 000 obiektów.

Spośród kilkudziesięciu tysięcy zespołów zabytkowych i obiektów (nieruchomych) do wojewódzkiego rejestru zabytków jest wpisanych 5 180 zabytków nieruchomych. Niewątpliwie do największych atrakcji województwa należą zabytkowe drewniane kościołki, w tym także cerkwie.

W roku 2003 wpisano do rejestru zabytków 13 obiektów, w tym 4 z Krakowa: zespół dworsko-parkowy w Karwodrzy, gm. Tuchów; cmentarz wojenny w Koszycach Małych, gm. Tarnów; zamek Pieniny w Krościenku n/Dunajcem; cmentarz wojenny w Łowczówku, gm. Pleśna; budynek leśniczówki w zespole zamkowym w Niedzicy, gm. Łapsze Niżne; pałac Sanguszków w Tarnowie, pl. Sobieskiego 5; kościół p.w. Św. Józefa przy klasztorze OO. Karmelitów Bosych w Wadowicach; zespół Sądu Rejonowego ul. Żwirki i Wigury 9 w Wadowicach; dzwonnice kościelną w Wietrzychowicach oraz zespoły i obiekty zabytkowe w Krakowie: aleja Waszyngtona; szkoła przy ul. Bernardyńskiej 7; szkoła przy ul. św. Krzyża 16; kuźnia przy ul. Zieleniewskich; dom przy ul. św. Tomasza 37.

Wyróżnieniem dla regionu jest wpisanie czterech drewnianych kościołów z województwa małopolskiego na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO. Decyzją o wpisie 6 drewnianych kościołów, w tym czterech kościołów z województwa małopolskiego: p.w. św. Michała Archanioła w Binarowej, gm. Biecz, p.w. św. Michała Archanioła w Dębnie, gm. Nowy Targ, p.w. św. Leonarda w Lipnicy Murowanej, p.w. św. Filipa i Jakuba Apostołów w Sękowej oraz dwóch kościołów z województwa podkarpackiego (w Haczowie i Bliznem) zapadła podczas 27. sesji Komitetu Światowego Dziedzictwa Kulturowego UNESCO w Paryżu. Gotyckie kościoły z Małopolski i Podkarpacia, unikatowe na skalę europejską zabytki architektury drewnianej, to już kolejna — jedenasta — polska pozycja na liście.

Obecnie wśród polskich obiektów (zespołów) wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO na terenie województwa małopolskiego znajdują się: Kopalnia Soli w Wieliczce — jeden z najsłynniejszych zabytków polskiej kultury materialnej, odwiedzany co roku przez ponad 700 tys. turystów, z których 1/3 stanowią turyści zagraniczni; Historyczny zespół urbanistyczno-architektoniczny miasta Krakowa, obejmujący wzgórze wawelskie z zamkiem, średniowieczne miasto w obrębie Plant, średniowieczne miasto Kazimierz wraz z jego przedmieściami Stradomiem; obszar byłych obozów zagłady Auschwitz-Birkenau; Zespół klasztorno-pielgrzymkowy OO. Bernardynów w Kalwarii Zebrzydowskiej oraz cztery, wpisane na Listę w 2003 r., wyżej wymienione drewniane kościoły.

Zgodnie z ustawą z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek Ministra Kultury uznał za pomniki historii zabytki nieruchome z województwa małopolskiego, wpisane do rejestru o szczególnej wartości dla kultury. Są to: Kraków — historyczny zespół miejski; Wieliczka — Kopalnia Soli położona pod miastem Wieliczka; Bochnia — Kopalnia Soli położona pod miastem Bochnia; Kalwaria — krajobrazowy zespół manierystyczny parku pielgrzymkowego w Kalwarii Zebrzydowskiej; Pole bitwy pod Raławicami (uznane za pomnik historii w 2004 r.).

Tabela nr 64. **Wojewódzki rejestr zabytków w 2003 r.**

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba zabytków
1	Zabytki nieruchome w rejestrze zabytków w Województwie Małopolskim	5180
2	Wielkoobszarowe założenia wiejskie lub miejskie (układy urbanistyczne, place, ulice, układy ruralistyczne) w województwie	50
3	Wielkoobszarowe założenia miejskie lub wiejskie wpisane do rejestru zabytków (układ urbanistyczny, ulica, plac, etc.)	92
4	Zabytki wpisane do rejestru i przeniesione do skansenów	25
5	Zabytki wpisane do rejestru zabytków (z wyłączeniem: założeń wielkoobszarowych, zabytków archeologicznych, obiektów przeniesionych do skansenów i nieistniejących)	4318

Źródło: Ewidencja Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Tabela nr 65. **Zabytki ze wskazaniem własności w 2003 r.**

Własność	Skarb Państwa	Komunalne	Prywatne	Związki wyznaniowe	Nieuregulowane
Liczba zabytków	629	646	1733	1229	34

Źródło: Ewidencja Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Tabela nr 66. Zabytki ze wskazaniem rodzaju zabytku w 2003 r.

Rodzaj zabytku	Liczba zabytków
Sakralne	840
Obronne	45
Użyteczności publicznej	291
Zamki	28
Pałace	76
Dwory	204
Parki zieleni	387
Mieszkalne	1377
Gospodarcze	414
Przemysłowe	49
Cmentarze	252
Inne	380

Źródło: Ewidencja Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Tabela nr 67. Finansowanie prac konserwatorskich i innych zadań z zakresu ochrony zabytków w latach 1999-2003

Lp.	Źródło finansowania	Przeznaczenie	1999	2000	2001	2002	2003
1	Budżet Województwa Małopolskiego	Zabytki ruchome	757 000	675 000	755 472	985 365	828 029
2	Budżet Wojewody Małopolskiego (Środki będące w dyspozycji Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków)	Zabytki ruchome	664 962	1 088 912	1 168 577	970 000	996 863
		Archeologiczne dobra kultury	137 000	154 422	218 004	60 406	72 730
3	Środki finansowe Generalnego Konserwatora Zabytków przeznaczone dla województwa małopolskiego	Zabytki nieruchome, zabytki architektury Skarbu Państwa, obiekty własne resortu, programy resortowe: sakralne drewniane i zabytki romańskie	3 078 450	1 961 133	424 578	939 583	767 684
4	Narodowy Fundusz Rewaloryzacji Zabytków Krakowa	Zabytki nieruchome	34 100 000	40 254 331	32 400 300	32 400 993	31 066 076

Źródło: Urząd Marszałkowski WM, Małopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków, Społeczny Komitet Odnowy Zabytków Krakowa.

Województwo małopolskie może poszczycić się drugą pozycją w kraju pod względem ilości zarejestrowanych i należących do najbardziej ekskluzywnych, nobilitujących autorów oficyn wydawniczych, z których większość stanowią wydawnictwa prywatne oraz kościelne i klasztorne. W Krakowie działają oficyny o wieloletnich tradycjach jak: Wydawnictwo Literackie, Społeczny Instytut Wydawniczy „Znak”, Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy, Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Oddział Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, oddziały Państwowego Wydawnictwa Naukowego i Wydawnictwa Prasowego oraz nowe oficyny wydawnicze.

Tabela nr 68. Książki i broszury wydane w latach 2001-2002

	Tytuły ogółem	Wydawnictwa naukowe	Podręczniki dla szkół wyższych	Wydawnictwa zawodowe	Podręczniki szkolne	Wydawnictwa popularne	Dorośli	Dzieci
2001								
Polska	19189	6060	1807	1499	1180	5120	2868	655
Województwo Małopolskie	2318	828	166	149	66	763	278	68
W tym Kraków	2086	773	153	120	60	671	241	68
2002								
Polska	19246	6881	1969	1308	1255	4530	2802	501
Województwo Małopolskie	2576	919	179	120	96	797	351	114
W tym Kraków	2340	843	161	102	93	710	321	110

Źródło: GUS.

Tabela nr 69. Gazety i czasopisma wydane w latach 2001-2002

	Tytuły ogółem	Ukazujące się								
		W tygodniu		W miesiącu		1 raz na 2 m-ce	1 raz na kwartał	1 raz na pół roku	Raz na rok	Nieregularnie
		2-6 razy	1 raz	2-3 razy	1 raz					
2001										
Polska	5837	59	386	254	1916	492	1228	157	373	972
Województwo Małopolskie	518	2	16	5	155	60	129	18	41	92
W tym Kraków	371	2	10	4	87	47	103	16	33	69
2002										
Polska	6189			258	1937	510	1354	215	492	974
Województwo Małopolskie	566	2	20	6	163	57	153	28	54	83
W tym Kraków	414	2	10	5	97	44	121	26	45	64

Źródło: GUS.

Na rynku wydawniczym książek obserwuje się od 1990 r. stałą tendencję wzrostu liczby wydawanych tytułów, przy jednoczesnym stałym ograniczaniu ich nakładów. Oznaczałoby to, iż wydawana książka coraz częściej adresowana jest do konkretnego, wybranego grona czytelników. Pod względem liczby tytułów książek i broszur wydawanych przez wydawców — wg informacji Głównego Urzędu Statystycznego (Wyd. GUS, *Kultura 2001*, Warszawa 2002) — najbardziej aktywne w Polsce (ponad 100 wydawanych tytułów wydawnictw nieperiodycznych) były w latach 2001-2002

województwa: mazowieckie — 8 256 tytułów w 2001 r. i 7 698 tytułów w 2002 r., małopolskie — 2 318 tytułów w 2001 r. i 2 576 tytułów w 2002 r., wielkopolskie — 1 391 tytułów w 2001 r. i 1 489 tytułów w 2002 r., śląskie — 1 318 tytułów w 2001 r. i 1 308 w 2002 r. oraz dolnośląskie — 1 046 tytułów w 2001 r. i 957 w 2002 r., przy czym liczba tytułów wydawanych książek i broszur przez oficyny wydawnicze tylko w dwóch miastach — w Warszawie i Krakowie — przekroczyła połowę wszystkich wydanych publikacji nieperiodycznych w Polsce i stanowiła 51,0 % ogółu wydanych tytułów.

Pośród czynników, które kształtowały oblicze Krakowa w ciągu ostatniego półwiecza niebagatelną rolę odgrywają tutejsze czasopisma, którym ogólnopolski zasięg i znaczenie nie przeszkadzały zachować dobrze rozumianego lokalnego charakteru. Na terenie województwa ukazuje się kilkaset czasopism, z czego kilkadziesiąt kolportowanych jest na terenie całego kraju. W pierwszym rzędzie wymienić należy dwa periodyki społeczno-kulturalne, wychodzące od połowy lat czterdziestych aż do dziś: „Tygodnik Powszechny” i miesięcznik „Znak”. W Krakowie ukazuje się obecnie także kilka pism poświęconych literaturze i sztuce. Są to między innymi: „Dekada Literacka”, „Architektura i Biznes”.

Na szczególną uwagę zasługują media audiowizualne — radio i telewizja. Wśród polskich koncesjonowanych stacji radiowych około 30 działa w województwie małopolskim, a wśród nich jedna z największych polskich stacji komercyjnych — Radio RMF FM, katolickie Radio Plus, Radio Echo — radio Beskidów i Tatr, Radio Alex — rozgłośnia radiowa na Podhalu, Radio Alfa. Najstarszą stacją radiową w kraju jest Radio Kraków „Małopolska” S.A. (w dniu 15 lutego 1927 r. zainaugurowana została antenowa działalność krakowskiej rozgłośni, a wydarzenie to nastąpiło w niespełna półtora roku po rozpoczęciu działalności programowej Polskiego Radia).

W województwie małopolskim działają dwie stacje telewizyjne: Ośrodek Regionalny telewizji Polskiej S.A. oraz TVN Południe. Ponadto liczni operatorzy sieci kablowych, działający zwłaszcza w miastach i dużych osiedlach dostarczają pakiet programów telewizyjnych i radiowych; uruchomili także własne programy o charakterze lokalnym, głównie informacyjno-rozrywkowe.

3. BAZA MATERIALNA

Działalność w dziedzinie kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego prowadzą w województwie małopolskim liczne instytucje i placówki kulturalne. Ilość instytucji i liczba uczestników wydarzeń kulturalnych przez nie organizowanych plasuje go w pierwszej trójce województw w Polsce.

W roku 2003 działalność kulturalną prowadziło 21 teatrów, 103 muzea i oddziały muzealne, 773 biblioteki publiczne i filie biblioteczne, 71 galerii, 53 kina oraz 479 domów i ośrodków kultury oraz klubów i świetlic. Porównując z rokiem 2002 wzrosła ilość placówek bibliotecznych i ich filii o 2 instytucje, a teatrów o 4 placówki. Bez zmian pozostała liczba kin. Natomiast zmniejszyła się liczba muzeów (o 2 placówki) i galerii (o 5 placówek).

Tabela nr 70. Instytucje i placówki kultury w województwie małopolskim

Lp.	Instytucje kultury	1999	2000	2001	2002	2003
1	Muzea wraz z oddziałami muzealnymi	91	100	107	105	103
2	Teatry zawodowe i instytucje muzyczne	21	20	17	17	21
3	Kina	57	58	57	56	53
4	Biblioteki i filie biblioteczne	789	778	775	771	773
5	Domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice	489	bd	463	bd	479
6	Galerie sztuki	42	78	75	76	71

Źródło: GUS.

Wśród 21 teatrów i instytucji muzycznych (w tym 17 w Krakowie) działały: teatry dramatyczne (13), lalkowe (2), opera (1), operetka (1), orkiestry i chóry (3). Wszystkie te instytucje dysponowały łącznie ponad 5,7 tys. miejsc na widowni.

W województwie małopolskim na jedno miejsce w stałej sali przypadało średnio 573 mieszkańców; na jedno miejsce w stałej sali przypadało średnio 126 widzów; na jedno przedstawienie przypadało średnio 183 widzów.

Według stanu na koniec 2003 roku w województwie małopolskim działały 103 muzea i oddziały muzealne, z czego aż 41 znajdowało się w Krakowie, drugim w kolejności był powiat nowotarski (6) oraz powiaty: krakowski i wadowicki (po 5). Muzea te posiadają zbiory z różnych dziedzin, m.in.: malarstwa, rzeźby, grafiki, archeologii, etnografii, historii kraju, życia i działalności wybitnych osób, okazy przyrody i techniki. Średnio na 32 tys. mieszkańców województwa przypadała 1 placówka muzealna. Do powiatów, gdzie wskaźnik ten był niższy należały: miasto Kraków (18 tys.), powiat dąbrowski (20 tys.), tatrzański (22 tys.), miechowski (26 tys.), Nowy Sącz (28 tys.), nowotarski (30 tys.), wadowicki (31 tys.).

Tabela nr 71. Muzea według rodzajów (stan w dniu 31 grudnia 2002 r.)

Rodzaj muzeum	Polska	Województwo małopolskie
Ogółem	661	103
Artystyczne	84	22
Archeologiczne	13	2
Etnograficzne	47	7
Historyczne	109	13
Bibliograficzne	47	8
Martyrologiczne	19	2
Przyrodnicze	41	8
Techniki	33	5
Regionalne	186	27
Inne	82	11

Źródło: GUS, Kultura w 2002 r.

Najbardziej rozpowszechnioną i ogólnie dostępną formą uczestnictwa ludności w kulturze jest korzystanie z sieci bibliotek publicznych. W województwie małopolskim korzysta z niej ok. 20% mieszkańców (jest to wskaźnik zbliżony do krajowego), a zakres usług świadczonych przez biblioteki stale rośnie, mimo niewielkiej redukcji ich liczby.

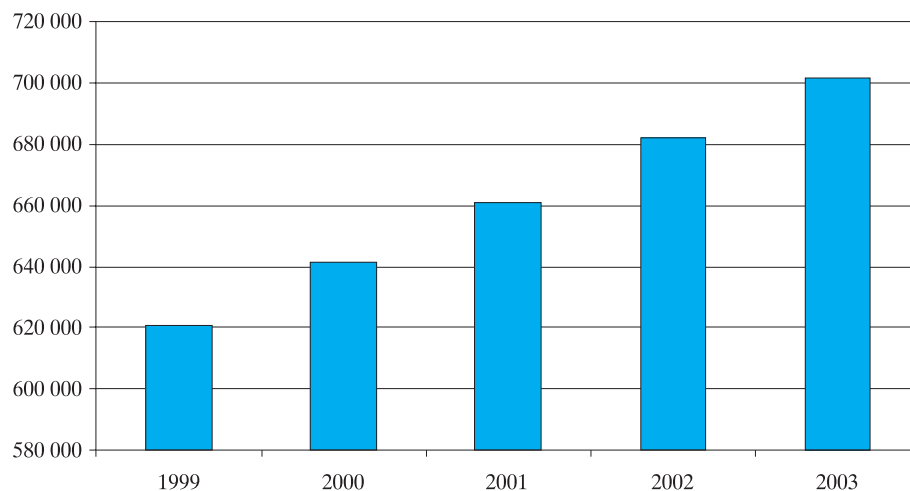
W roku 2003 sieć bibliotek publicznych województwa małopolskiego zasadniczo nie uległa zmianie: w wyniku przyłączenia gminy Szerzyny do województwa małopolskiego do sieci bibliotek publicznych w województwie włączono 1 bibliotekę gminną z 3 filiami. Ponadto otwarto 2 nowe filie a zlikwidowano 3 filie biblioteczne. W 773 bibliotekach z filiami zatrudnionych jest 1 408 pracowników (128 w gminach miejskich, 213 w gminach miejsko-wiejskich i 432 w gminach wiejskich). Porównując z rokiem 2002 zanotowano wzrost czytelników w województwie małopolskim o 19,7 tys. osób i w 2003 roku było to 708,9 tys. Spośród 1000 mieszkańców Małopolski 218 było czytelnikami bibliotek publicznych, co oznacza, że co 5-ty mieszkaniec korzystał co najmniej jeden raz z zasobów bibliotecznych. Współczynnik ten był wyższy w powiecie chrzanowskim (320 czytelników), Tarnowie (286 czytelników), Krakowie (274 czytelników), Nowym Sączu (262 czytelników) oraz w powiatach: bocheńskim (283 czytelników), oświęcimskim (243 czytelników), olkuskim (231 czytelników) i gorlickim (220 czytelników).

Tabela nr 72. Muzealia i depozyty (według dyscyplin) w muzeach województwa małopolskiego (stan w dniu 31 grudnia 2002 r.)

Dyscyplina	Muzealia		Depozyty	
	Polska	województwo małopolskie	Polska	województwo małopolskie
Ogółem	13 221 154	3 833 984	280 069	42 493
Sztuka	1 501 911	324 955	83 718	11 558
Archeologia	2 913 805	554 130	37 658	56
Etnografia	846 109	129 193	10 246	1 294
Historia	1 895 358	374 211	32 860	1 997
Militaria	140 196	12 270	6 809	642
Numizmaty	1 185 645	120 982	42 787	2 460
Technika	134 074	39 108	7 018	2 594
Przyroda	2 856 457	2 063 955	37 924	17 035
Inne	1 747 599	215 180	21 049	4 857

Źródło: GUS, Kultura w 2002 r.

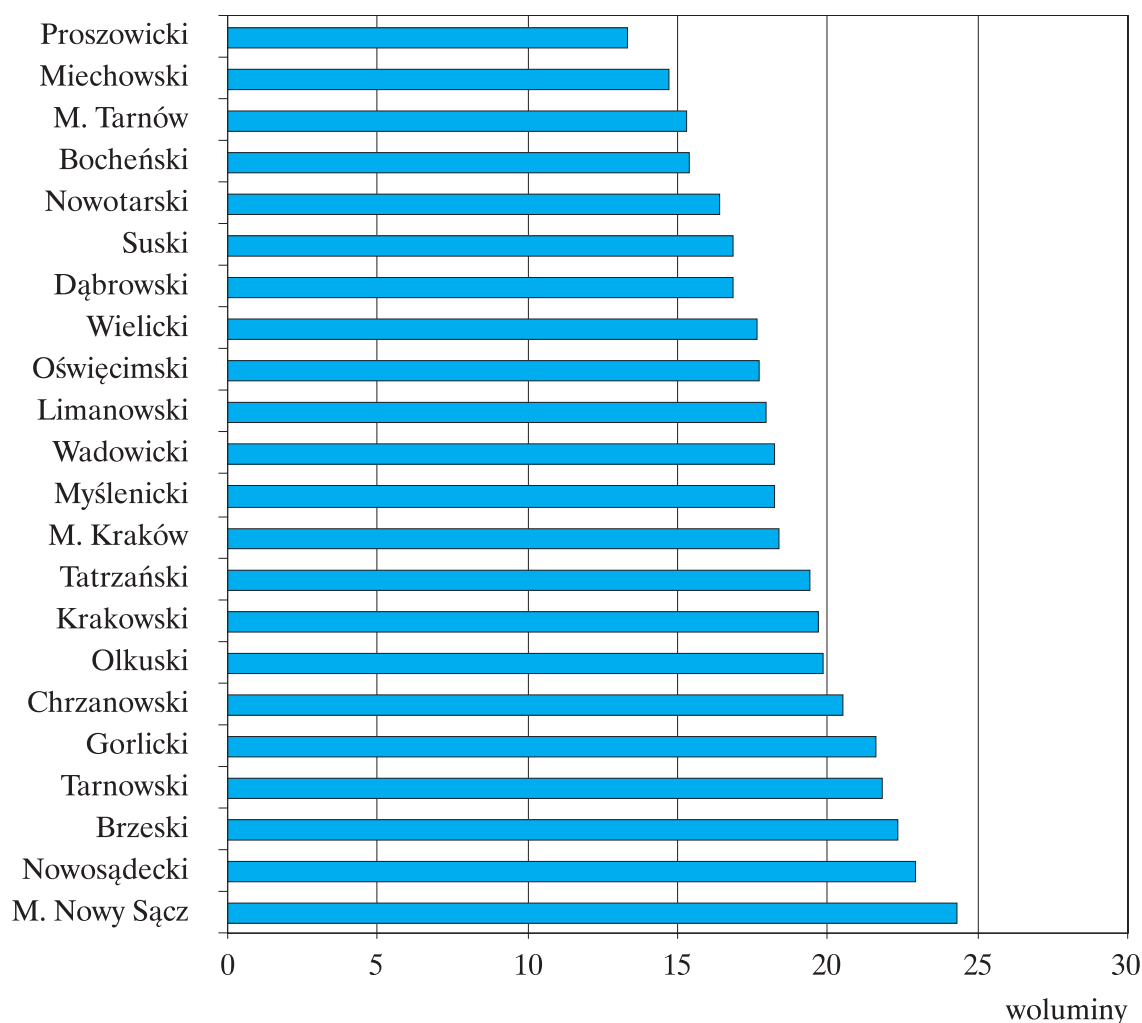
Wykres nr 21. Czytelnicy bibliotek publicznych

Źródło: Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krakowie.

Z roku na rok wzrastają także wypożyczenia księgozbioru (średnio o 2,6%) i w 2003 roku wyniosły 13 338,4 tys. woluminów. W województwie małopolskim w ciągu roku, na 1 000 mieszkańców dokonano 4 107 wypożyczeń, w powiatach ziemskich współczynnik ten wyniósł 3 704, a w miastach na prawach powiatu 5 065. Oznacza to, że każdy mieszkaniec wypożyczył w 2003 r. średnio 4 książki. W województwie małopolskim na 1 czytelnika w 2003 r. przypadało 18,8 wol. wypożyczeń, podobnie jak rok wcześniej.

Wykres nr 22. Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika według powiatów w 2003 r.

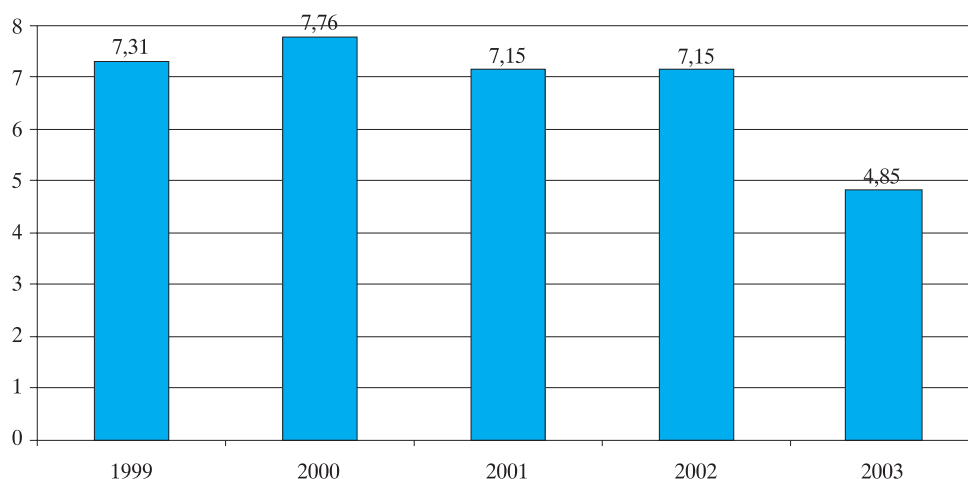
Źródło: Informacja sygnałna Urzędu Statystycznego w Krakowie, lipiec 2004.

Niekorzystne są natomiast wskaźniki zakupu nowych zbiorów. W roku 2003 nastąpił gwałtowny spadek liczby kupowanych nowości wydawniczych (zob. wykres). Wskaźnik ten dla całego województwa wyniósł zaledwie 4,58 nowych książek na 100 mieszkańców. Najwyższy wskaźnik zakupu zanotowano w Nowym Sączu: 9,75 i powiecie brzeskim: 8,24, najniższy w Tarnowie: 1,14 i powiecie proszowskim: 2,75.

Do sukcesów natomiast można zaliczyć postępującą komputeryzację bibliotek — 140 bibliotek w województwie w ramach programu Ikonka otrzymało po 3 komputery z dostępem do Internetu.

Bazę do działalności w zakresie edukacji kulturalnej dzieci i młodzieży i organizowania czynnego uczestnictwa w kulturze stanowią domy kultury (129), ośrodki kultury (144), kluby (69) i świetlice (137).

Wykres nr 23. Wskaźnik zakupu nowości wydawniczych na 100 mieszkańców

Źródło: Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krakowie.

Porównując z rokiem 2001 wzrosła liczba domów kultury (o 4), klubów (o 5) i świetlic (o 7), natomiast bez zmian pozostała liczba ośrodków kultury. Zmalała liczba osób zatrudnionych w tych jednostkach o niecałe 1% i na koniec 2003 roku osiągnęła liczbę 3 335 pracowników. W 384 pracowniach specjalistycznych istniejących przy placówkach kultury działały m.in. następujące pracownie: fotograficzne (13), filmowe (9), plastyczne (115), muzyczne (115), politechniczne (15), studia radiowe (1), studio telewizyjne (1) i komputerowe (43). Na 226 salach widowiskowych (tj. w 47% jednostek) przypadało 34,4 tys. miejsc. W roku 2003 odbyło się 25,5 tys. imprez zorganizowanych przez domy i ośrodki kultury oraz kluby i świetlice, w których udział wzięło 3 323,2 tys. uczestników. Na 1 329 seansach filmowych było 44,5 tys. widzów, 2 958 dyskotekach bawiło się 216,6 tys. uczestników, w 6 271 prelekcjach, spotkaniach i wykładach uczestniczyło 388,7 tys. osób, na 4 256 imprezach turystycznych i sportowo-rekreacyjnych było 472,1 tys. uczestników. Natomiast 2 147 wystaw zwiedziło 388,7 tys. osób, na 5904 występach zespołów amatorskich było 1 130,3 tys. widzów, a 1 808 występów artystów i zespołów zawodowych oglądało 581,4 tys. widzów.

W Krakowie i powiecie nowosądeckim działały po 23 domy kultury. Zaledwie 14% małopolskich domów kultury było obiektami przystosowanymi dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich. W 11 powiatach Małopolski (tj. bocheńskim, brzeskim, chrzanowskim, dąbrowskim, miechowskim, myślenickim, nowotarskim, olkuskim, oświęcimskim, proszowickim i suskim) nie było klubów, a w całym województwie jedynie 12% obiektów klubowych było przystosowanych dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich. Tylko 5% budynków, w których mieściły się świetlice było przystosowanych dla osób niepełnosprawnych.

W województwie małopolskim w 2003 r. (wg danych GUS) liczba kin na przestrzeni dwóch lat (2002 i 2003 roku) uległa niewielkiej zmianie (spadek o 3 kina) i wynosiła 53 placówki. W powiatach ziemskich na koniec 2003 r. działały 34 kina, a w miastach Kraków, Nowy Sącz i Tarnów było ich łącznie 19. Dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich przystosowanych było 45% obiektów. W województwie małopolskim 48 kin posiadało jedną salę projekcyjną z 12 286 miejscami dla widzów. Dwie sale projekcyjne z 230 miejscami posiadało jedno kino. W przedziale od 3 do 7 sal projekcyjnych znalazło się również jedno kino z 488 miejscami. Pozostałe trzy kina miały 8 i więcej sal wyposażonych w 7 873 miejsc. Przeciętnie na jednej sali projekcyjnej były 243 miejsca. W mieście Krakowie działało 14 kin z 10,7 tys. miejsc, a na 47 salach projekcyjnych 2 073,9 tys. widzów oglądało 77,1 tys. seansów.

Od roku 2000 systematycznie wzrasta liczba seansów. W Małopolsce porównując z rokiem 2002 wzrost ten wyniósł ponad 2% i w 2003 r. wyświetlonych było 93,1 tys. seansów. Spadła natomiast liczba widzów z 2 711 tys. w 2002 r. do 2 559 tys. w 2003 r. Na 1 seansie najwięcej widzów było w powiecie proszowickim (80), Tarnowie (54) oraz powiecie wadowickim (46) i chrzanowskim (41). Wskaźnik ten był najniższy w powiecie nowosądeckim (11), limanowskim (14) i myślenickim (14) oraz dąbrowskim (17) i krakowskim (17). W 2003 roku przeciętnie w ciągu roku na 1 sali seans oglądało 29,8 tys. widzów, z czego wynika, że na jednym miejscu na widowni rocznie siada 123 widzów.

Tabela nr 73. Dostępność wybranych form kultury w latach 1998-2003

Dostępność wybranych form kultury	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Teatry i instytucje muzyczne przedstawienia i koncerty ¹	4 043	4 121	4 216	3 967	3 683	3 768
Kina – seanse filmowe	36 069	38 069	40 364	57 315	90 940	93 100
Muzea – wystawy ²	332	386	404	433	458	brak danych
Biblioteki publiczne księgozbiór w woluminach (w tys.)	10 681,5	10 705,7	10 685,3	10 602,5	10 574,1	10 595,2

Źródło: GUS.

¹ obejmują występy gościnne instytucji artystycznych z innych województw oraz występy własnych instytucji na terenie własnego województwa

² wystawy własne w kraju oraz obce krajowe i z zagranicy

Tabela nr 74. Uczestnictwo (frekwencja) w wybranych formach kultury w latach 1998-2003 w tys.

Frekwencja (uczestnictwo w kulturze) w tys.	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Teatry i instytucje muzyczne – widzowie i słuchacze ¹	735,4	719,5	759,9	755,7	689,2	612,1
Kina – widzowie	1 815,0	2 592,9	1 749,8	2 381,7	2 710,9	2 559,0
Muzea – zwiedzający	3 587,8	3 574,4	4 172,3	3 665,5	3 781,4	4 650,2
Biblioteki publiczne – wypożyczenia książek	12 594,0	12 507,1	12 653,8	12 832,7	13 004,1	13 338,4
– czytelnicy	613,2	627,9	648,5	667,5	689,2	708,9

Źródło: GUS.

¹ obejmują występy gościnne instytucji artystycznych z innych województw oraz występy własnych instytucji na terenie własnego województwa

Uczestnictwo w kulturze: w przedstawieniach i koncertach, wystawach oraz w czytelnictwie wykazywało w latach 1999-2002 słabą tendencję wzrostową, natomiast w roku 2003 nastąpił spadek liczby widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych oraz widzów w kinach. Niski jest wskaźnik osób odwiedzających galerie (na 1000 mieszkańców województwa jedynie 177 osób odwiedziło galerię).

Wzrosła natomiast liczba czytelników (o 2,6 %). Zdecydowanie zwiększyła się liczba osób zwiedzających muzea, tj. o 22,4% więcej niż w roku 2002 (przeciętnie na 1000 mieszkańców Małopolski przypadało 1432 zwiedzających muzea).

Tabela nr 75. Uczestnicy imprez kulturalnych w 2003 r.

Wyszczególnienie	Czytelnicy bibliotek publicznych	Widzowie kin	Zwiedzający muzea	Zwiedzający galerie	Uczestnicy imprez w domach i ośrodkach kultury oraz klubach i świetlicach
Województwo	218	788	1432	177	1023
Powiaty ziemskie	195	129	1241	35	893
Bocheński	283	126	493	-	707
Brzeski	208	41	298	-	917
Chrzanowski	320	174	711	-	856
Dąbrowski	176	19	256	-	1001
Gorlicki	220	94	284	85	987
Krakowski	125	17	566	11	454
Limanowski	196	79	109	-	307
Miechowski	178	-	6	160	597
Myślenicki	152	39	231	112	869
Nowosądecki	183	26	137	137	1375
Nowotarski	177	371	4008	11	1138
Olkuski	231	160	95	21	798
Oświęcimski	243	334	3098	23	1447
Proszowicki	163	18	-	0	506
Suski	195	31	16	25	811
Tarnowski	178	18	195	-	957
Tatrzański	173	1165	2256	149	885
Wadowicki	169	23	2038	-	876
Wielicki	182	-	6981	4	906
Miasta na prawach powiatu	275	2356	1886	515	1333
Miasto Kraków	274	2738	2305	581	1445
Miasto Nowy Sącz	262	1081	376	446	1225
Miasto Tarnów	286	828	291	144	693

Źródło: GUS.

VII. SPORT

1. FINANSOWANIE SPORTU

W roku 2003 ze środków budżetu państwa oraz jednostek samorządu terytorialnego naszego województwa na kulturę fizyczną w województwie małopolskim przeznaczono kwotę około 112 804 153 zł.

Tabela nr 76. Środki przekazane przez Urząd Kultury Fizycznej i Sportu oraz Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu na kulturę fizyczną w województwie małopolskim w latach 2001-2003

Wyszczególnienie	2001	2002	2003
Inwestycje centralne	5 325 000	19 923 800	6 279 000
Inwestycje wojewódzkie	19 655 000	15 541 000	17 578 000
AWF Kraków	22 068 000	23 684 300	22 500 800
Szkoły Mistrzostwa Sportowego			
– Kraków	210 000	297 923	278 000
– Oświęcim	168 000	195 000	213 900
– Zakopane	900 000	1 000 000	889 647
COS Zakopane	3 200 000	2 460 000	2 000 000
Ośrodek Szkolenia Sportowego Kraków – tenis stołowy	370 000	330 000	360 000
Zadania realizowane przez MZSKF	2 155 000	3 332 200	3 446 600
Zadania realizowane przez LZS	320 000	386 356	417 556
Zadania realizowane przez SZS	293 000	730 494	706 324
Zadania realizowane przez AZS	0	140 000	207 800
Zadania realizowane przez Olimpiady Specjalne	0	40 000	59 600
Zadania realizowane przez PTSS Sprawni-Razem	0	26 000	43 200
Razem	54 664 000	68 087 073	54 980 427

Źródło: MENiS, UKFiS, Małopolskie LZS, Małopolski SZS, MZSKF, SMS-go, COS Zakopane, AZS Kraków, Olimpiady Specjalne — Małopolskie, Oddział Wojewódzki PTSS Sprawni-Razem, AWF Kraków, OSS Kraków.

Tabela nr 77. Nakłady na kulturę fizyczną poniesione przez samorządy województwa małopolskiego w latach 2001-2003

Wyszczególnienie	2001	2002	2003
Województwo małopolskie	1 532 000	1 596 662	1 321 258
Miasta na prawach powiatu	20 798 000	28 621 915	11 363 552
Powiaty	631 000	713 842	2 947 214
Gminy	56 033 000	53 282 249	42 191 702
Razem	78 994 000	84 214 668	57 823 726

Źródło: GUS oraz gminy i powiaty woj. małopolskiego.

W ramach finansowania kultury fizycznej w kraju przez samorzady wojewódzkie, pod względem wysokości poniesionych wydatków na ten cel, województwo małopolskie plasuje się na 12 miejscu na 16 województw. Natomiast, w przeliczeniu nakładów na kulturę fizyczną w stosunku do całego budżetu poszczególnych województw, Małopolska zajmuje 16 miejsce w Polsce.

Tabela nr 78. Wydatki miast na prawach powiatów województwa małopolskiego w dziale 926 — Kultura fizyczna i sport w latach 2001-2003.

Wyszczególnienie	Wydatki na kulturę fizyczną w zł			Udział wydatków na kulturę fizyczną i sport w wydatkach ogółem w %		
	2001	2002	2003	2001	2002	2003
Powiat Grodzki Kraków	7 306 068	23 982 365	8 681 946	0,43	1,44	0,54
Powiat Grodzki Nowy Sącz	5 637 080	3 213 035	1 233 527	2,59	1,39	0,63
Powiat Grodzki Tarnów	7 854 510	1 426 515	1 448 079	2,74	0,51	0,59

Źródło: Biuro Studiów i Ekspertyz Kancelarii Sejmu — Wydział Studiów Budżetowych, Warszawa oraz powiaty województwa małopolskiego.

W powiatach grodzkich naszego województwa w porównaniu z rokiem ubiegłym zdecydowanie zmniejszyły się nakłady w Krakowie, wzrastając minimalnie w Tarnowie. W Krakowie w bardzo znacznym wymiarze, zmniejszył się także, procentowy udział wydatków na kulturę fizyczną i sport w wydatkach ogółem, wzrastając nieznacznie w Tarnowie.

Razem w powiatach grodzkich procentowy udział wydatków na kulturę fizyczną i sport w wydatkach ogółem wynosi 0,56 %.

Tabela nr 79. Wydatki powiatów województwa małopolskiego w dziale 926 — Kultura fizyczna i sport w latach 2001-2003

Powiat	Wydatki ogółem w zł			Wydatki na kulturę fizyczną w zł			Udział wydatków na kulturę fizyczną i sport w wydatkach ogółem w %		
	2001	2002	2003	2001	2002	2003	2001	2002	2003
Bocheński	49 933 736	48 507 158	41 978 000	36 206	26 483	29 371	0,07	0,05	0,07
Brzeski	43 693 750	43 658 944	33 991 544	13 683	13 511	19 775	0,03	0,03	0,06
Chrzanowski	65 912 568	54 565 882	47 215 296	53 687	49 220	38 222	0,08	0,09	0,08
Dąbrowski	29 777 038	26 653 921	24 274 548	3 270	5 410	7 729	0,01	0,02	0,03
Gorlicki	64 769 623	56 699 562	56 494 629	50 998	66 998	64 139	0,08	0,11	0,11
Krakowski	85 927 395	80 320 467	67 747 506	56 444	54 340	58 800	0,07	0,07	0,09
Limanowski	64 566 080	62 226 901	51 702 014	20 146	19 895	16 477	0,03	0,03	0,03
Miechowski	36 474 382	32 870 476	29 480 283	9 329	6 564	7 482	0,03	0,02	0,03
Myślenicki	50 283 405	47 313 448	43 231 174	33 299	33 300	41 589	0,07	0,07	0,10
Nowosądecki	59 808 115	56 692 121	61 097 239	59 999	80 000	91 995	0,10	0,14	0,15
Nowotarski	97 306 400	90 249 374	86 651 571	19 964	19 914	20 000	0,02	0,02	0,02
Olkuski	62 209 397	54 555 876	49 162 787	39 952	34 945	27 168	0,06	0,06	0,06
Oświęcimski	85 884 634	80 596 313	71 525 481	98 593	98 397	108 589	0,11	0,12	0,15
Proszowicki	21 695 767	18 665 548	21 064 523	700	12 000	18 689	0,00	0,06	0,09
Suski	43 214 300	40 800 092	40 764 612	33 003	149 469	229 580	0,08	0,37	5,64
Tarnowski	56 811 536	48 356 679	55 529 663	0	0	20 000	0,00	0,00	0,04
Tatrzański	39 569 789	37 967 005	31 747 934	43 309	19 807	45 323	0,11	0,05	0,14
Wadowicki	75 496 702	70 531 284	64 516 363	19 884	19 795	20 429	0,03	0,03	0,03
Wielicki	30 236 534	28 901 447	23 214 953	38 069	3 794	13 848	0,13	0,01	0,06

Źródło: Biuro Studiów i Ekspertyz Kancelarii Sejmu — Wydział Studiów Budżetowych, Warszawa oraz powiaty woj. Małopolskiego.

W 2003 roku największe nakłady finansowe na kulturę fizyczną i sport przeznaczył powiat suski, najmniejsze dąbrowski i miechowski. W układzie procentowego udziału wydatków na kulturę fizyczną i sport w wydatkach ogółem, na czele znalazł się również powiat suski. Najślabiej przedstawiała się sytuacja w powiatach: nowotarskim, dąbrowskim, limanowskim, miechowskim i wadowickim. Razem w powiatach, procentowy udział wydatków na kulturę fizyczną i sport w wydatkach ogółem, wynosi 0,33 %.

Tabela nr 80. Wydatki gmin w układzie powiatowym na kulturę fizyczną (dział 926) w województwie małopolskim w roku 2002 i 2003

Powiat	Wydatki na kulturę fizyczną i sport					
	2002			2003		
	ogółem	w tym:		ogółem	w tym:	
		wydatki bieżące	wydatki majątkowe		wydatki bieżące	wydatki majątkowe
Bocheński	1 623 282	1 448 344	174 938	1 947 982	1 717 591	230 391
Brzeski	7 514 008	1 077 504	6 436 504	2 628 979	1 596 867	1 032 112
Chrzanowski	2 899 409	2 711 988	187 421	3 055 089	2 816 218	238 871
Dąbrowski	664 848	664 848	0	676 952	676 952	0
Gorlicki	2 016 807	1 911 158	105 649	2 340 756	2 234 820	105 936
Krakowski	7 978 380	1 108 192	6 870 188	6 132 106	1 483 520	4 648 586
Limanowski	739 591	625 500	114 091	814 621	782 010	32 611
Miechowski	185 308	185 308	0	190 458	178 053	12 405
Myślenicki	1 642 740	1 325 918	316 822	1 376 142	1 080 526	295 616
Nowosądecki	3 310 147	1 954 015	1 356 132	2 355 304	1 630 613	724 691
Nowotarski	2 367 604	1 808 685	558 919	2 220 159	1 910 776	309 383
Olkuski	5 993 456	3 839 479	2 153 977	3 807 879	3 715 760	92 119
Oświęcimski	3 831 674	2 568 513	1 263 161	5 233 999	2 322 690	2 911 309
Proszowicki	167 089	167 089	0	235 238	235 238	0
Suski	1 280 844	737 261	543 583	2 032 321	652 090	1 380 231
Tarnowski	1 770 032	1 397 327	372 705	1 744 880	1 620 449	124 431
Tatrzański	787 174	787 174	0	1 093 354	925 444	167 910
Wadowicki	7 685 391	1 647 387	6 038 004	3 135 072	2 033 027	1 102 045
Wielicki	824 465	722 847	101 618	1 170 411	740 465	429 946
Kraków	23 982 365	3 957 365	20 025 000	8 681 946	3 635 079	5 046 867
Nowy Sącz	3 213 035	1 996 563	1 216 472	1 233 527	1 172 022	61 505
Tarnów	1 426 515	1 426 515	0	1 448 079	1 411 580	36 499
Ogółem	81 904 164	34 068 980	47 835 184	53 555 254	34 571 790	18 983 464

Źródło: GUS oraz gminy województwa małopolskiego.

W gminach miejskich w 2003 roku, największe nakłady finansowe na kulturę fizyczną i sport przeznaczyły gminy: Gorlice, Wadowice, Nowy Targ, Bochnia i Bukowno, a najmniejsze wydatki: Mszana Dolna, Szczawnica, Grybów, Jordanów i Czchów.

Razem procentowy udział wydatków na kulturę fizyczną i sport w wydatkach ogółem gmin miejskich wynosi 2,07 %.

W gminach miejsko-wiejskich, największe nakłady finansowe na kulturę fizyczną i sport, przeznaczyły gminy: Skawina, Brzeszcze, Brzesko, Olkusz, Chrzanów i Krynica, a najmniejsze wydatki — Bolesław, Skała, Ryglice, Biecz, Rabka i Piwniczna. Razem procentowy udział wydatków na kulturę fizyczną i sport w wydatkach ogółem gmin miejsko-wiejskich wynosi 2,07 %.

W gminach wiejskich naszego województwa w roku ubiegłym, największe nakłady finansowe na kulturę fizyczną i sport, zanotowały gminy: Zembrzyce, Klucze, Zabierzów, Oświęcim, Dąbrowa Tarnowska, Kościelisko i Rzezawa. Natomiast gminy: Iwanowice, Kozłów, Książ Wielki i Raclawice, nie przeznaczyły żadnych wydatków w dziale 926. Razem w gminach wiejskich, procentowy udział wydatków na kulturę fizyczną i sport w wydatkach ogółem, wynosi 0,62 %.

2. ORGANIZACJA KULTURY FIZYCZNEJ

W 2003 roku, na terenie województwa małopolskiego działało 2 129 stowarzyszeń kultury fizycznej z osobowością prawną, w tym: 1 760 klubów sportowych (397 klubów sportowych, 829 Uczniowskich Klubów Sportowych, 29 Parafialnych Klubów Sportowych, 16 Parafialnych Uczniowskich Klubów Sportowych, 447 Ludowych Klubów Sportowych, 42 Ludowe Uczniowskie Kluby Sportowe), 124 stowarzyszenia Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej, 44 związki sportowe, 38 wojewódzkich i powiatowych stowarzyszeń kultury fizycznej oraz 163 inne stowarzyszenia¹⁰).

Tabela nr 81. Ilość stowarzyszeń kultury fizycznej województwa małopolskiego (stan na dzień 31 grudnia 2003 roku)

Powiat	KS	LKS	PKS	UKS	LUKS	PUKS	TKKF	ZW. SP.	ST. WOJ.	RP SZS	RP LZS	INNE	Razem
Bocheński	3	24	0	32	1	0	2	0	0	0	1	1	64
Brzeski	9	29	1	27	5	0	2	0	0	1	1	1	76
Chrzanowski	15	12	5	19	0	1	5	0	0	1	0	12	70
Dąbrowski	1	11	0	6	1	0	0	0	0	1	1	2	23
Gorlicki	22	21	1	51	4	1	3	1	0	1	1	8	114
Krakowski	17	68	6	25	2	1	1	0	0	1	0	6	127
Limanowski	14	16	0	67	0	0	1	0	0	1	1	3	103
Miechowski	2	4	0	14	0	0	0	0	0	0	0	0	20
Myślenicki	13	24	2	27	0	0	1	0	0	0	0	4	71
Sądecki	20	22	3	128	8	1	3	1	0	0	0	1	187
Nowotarski	16	21	0	78	1	1	3	0	0	1	1	10	132
Olkuski	7	12	0	19	5	0	2	0	0	1	1	2	49
Oświęcimski	16	29	0	17	0	1	0	0	0	1	1	7	72
Proszowicki	3	3	0	3	0	0	0	0	0	0	0	1	10
Suskie	9	10	0	21	1	1	0	0	0	1	1	1	45
Tarnowski	21	58	1	73	8	1	1	0	0	0	0	4	167
Wadowicki	20	49	1	18	4	1	10	0	0	1	1	3	108
Wielicki	15	20	0	20	0	0	1	0	0	1	0	1	58
Tatrzański	26	5	1	31	0	1	5	2	0	0	0	5	76
Kraków	112	6	7	83	1	3	73	28	11	1	0	66	391
Nowy Sącz	14	2	1	38	0	1	5	7	0	1	1	19	89
Tarnów	22	1	0	32	1	2	6	5	0	1	1	6	77
Ogółem	397	447	29	829	42	16	124	44	11	15	12	163	2 129

LEGENDA:

KS — Kluby Sportowe,

LKS — Ludowe Kluby Sportowe,

PKS — Parafialne Kluby Sportowe,

UKS — Uczniowskie Kluby Sportowe,

LUKS — Ludowe Uczniowskie Kluby Sportowe,

PUKS — Parafialne Uczniowskie Kluby Sportowe,

TKKF — stowarzyszenia Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej,

ZW. SP. — Związki Sportowe,

R. POW. SZS — Rady Powiatowe Szkolnego Związku Sportowego,

R. POW. LZS — Rady Powiatowe Ludowych Zespołów Sportowych,

ST. WOJ. — Stowarzyszenia Wojewódzkie,

Inne — inne stowarzyszenia kultury fizycznej.

Źródło: powiaty województwa małopolskiego.

¹⁰ Według danych uzyskanych z powiatów, w 2003 roku, zarejestrowanych było 2 129 stowarzyszeń kultury fizycznej.

Najwięcej stowarzyszeń kultury fizycznej w województwie małopolskim znajduje się w powiatach: krakowskim grodzkim, sądeckim, tarnowskim, nowotarskim i krakowskim. Natomiast, najmniej w powiatach: proszowickim, miechowskim, dąbrowskim i suskim.

We wszystkich stowarzyszeniach kultury fizycznej województwa w formie zorganizowanej trenuje ponad 150 tys. osób.

Natomiast na podstawie badań statystycznych przyjmuje się, iż około 10% mieszkańców naszego województwa uprawia kulturę fizyczną.

Tabela nr 82. Liczba ćwiczących w klubach sportowych województwa małopolskiego ¹¹

Rok	Ogółem	Z liczby ogółem:	
		kobiety	juniorzy, juniorki
2000	80 035	21 499	60 674
2001	73 096	19 621	54 603
2002	80 205	21 747	61 881

Źródło: GUS.

Tabela nr 83. Trenerzy i instruktorzy sportu w województwie małopolskim ¹²

Rok	Ogółem	Trenerzy				Instruktorzy
		Razem	klasy „M”	klasy „I”	klasy „II”	
2000	2 270	759	34	117	608	1 511
2001	2 350	786	37	121	628	1 564
2002	2 448	809	24	105	680	1 639

Źródło: GUS.

Szacunkowo, ilość szkoleniowców w stosunku do ćwiczących w stowarzyszeniach kultury fizycznej, przedstawia się następująco:

- trener na około 200 ćwiczących,
- 1 instruktor na około 100 ćwiczących,
- 1 szkoleniowiec (trener lub instruktor) na około 60 ćwiczących.

Według danych z Małopolskiego Kuratorium Oświaty w roku szkolnym 2003/2004 w województwie małopolskim prowadziły działalność następujące szkoły sportowe:

- 4 publiczne Szkoły Podstawowe (1 780 uczniów),
- 8 publicznych Gimnazjów w tym: 3 gimnazja Mistrzostwa Sportowego oraz 1 niepubliczne Gimnazjum Mistrzostwa Sportowego (1 627 uczniów),
- 3 Szkoły Mistrzostwa Sportowego (profil Liceum Ogólnokształcącego oraz Zasadniczej Szkoły Zawodowej) w tym: 2 publiczne i 1 niepubliczna (362 uczniów).

Razem — 15 szkół z 3 769 uczniami.

^{11, 12} Brak danych GUS za rok 2003.

3. WYDARZENIA SPORTOWE

W 2003 roku wybitne wyniki sportowe zanotowali następujący zawodnicy Województwa Małopolskiego:

- Robert Korzeniowski (Elit Cafe Wawel Kraków) — lekkoatletyka — Mistrz Świata w chodzie na 50 km;
- Ewa Pawlicka (YMCA Kraków) — karate kyokushin — Mistrzyni Świata i brązowa medalistka Mistrzostw Europy;
- Łukasz Szywało — bilard artystyczny — Mistrz Świata w dyscyplinie „draw shots”;
- Tomasz Oleksy (Tarnovia) — wspinaczka sportowa — srebrny medalista Mistrzostw Świata w konkurencji na czas i brązowy medalista w bulderach;
- Joanna Skamala (Choy Lee Fut Polska — Kraków) — kung fu — srebrna medalistka Mistrzostw Świata w wushu;
- Jarosław Milczek, Wojciech Sekuła (AZS AWF Kraków) — kajakarstwo górskie brązowy medalista Mistrzostw Świata w drużynie C-2x3;
- Krzysztof Wiczorek (Aeroklub Krakowski) — sport samolotowy — indywidualny Mistrz i drużynowy Wicemistrz Europy;
- Joanna Sakowicz (Wawel Kraków) — tenis — srebrna medalistka drużynowych Mistrzostw Europy;
- Tadeusz Błażusiak (Automobil Krakowski) — trial motocyklowy — srebrny medalista Mistrzostw Europy;
- Paweł Korzeniowski (Dwory Unia Oświęcim) — pływanie — brązowy medalista Mistrzostw Europy;
- Paweł Zygmunt (Erbet Krynica Nowy Sącz) — łyżwiarstwo szybkie — brązowy medalista Mistrzostw Europy na 5 000 m;
- Aleksander Waleriańczyk (Elit Cafe Wawel Kraków) — lekkoatletyka — Młodzieżowy Mistrz Europy w skoku wzwyż.

Ponadto, w zespołowych grach sportowych — drużyna „Wisła Kraków S.S.A.” zdobyła Mistrzostwo Polski oraz Pucharu Polski w piłce nożnej, a zespół „Dwory Unia S.S.A.” Oświęcim został Mistrzem Polski w hokeju na lodzie.

W 2003 roku samorząd województwa małopolskiego wspierał realizację następujących zadań z dziedziny kultury fizycznej:

— Imprezy wojewódzkie w ramach Ogólnopolskiego Systemu Współzawodnictwa Sportowego Dzieci i Młodzieży.

Małopolski Szkolny Związek Sportowy, zorganizował 167 imprez ponadpowiatowych i wojewódzkich w ramach Igrzysk Młodzieży Szkolnej, Gimnazjady i Licealiady, w których wzięło udział 25 540 uczniów ze szkół podstawowych i ponadpodstawowych województwa małopolskiego.

Okręgowe Związki Sportowe oraz wiodące kluby sportowe województwa, zorganizowały 42 Mistrzostwa Województwa Małopolskiego juniorów i juniorów młodszych w których wzięło udział 3 434 zawodników.

— Przygotowania i udział reprezentantów województwa małopolskiego w finałach Ogólnopolskiego Systemu Współzawodnictwa Sportowego Dzieci i Młodzieży (Młodzieżowe Mistrzostwa Polski, Mistrzostwa Polski Juniorów, Mistrzostwa Polski Juniorów Młodszych — Ogólnopolska Olimpiada Młodzieży).

W ramach przygotowań reprezentantów województwa do finałów ogólnopolskiego systemu współzawodnictwa sportowego dzieci i młodzieży (Młodzieżowe Mistrzostwa Polski, Mistrzostwa Polski Juniorów i Ogólnopolska Olimpiada Młodzieży), zorganizowano 22 zgrupowania i 18 konsultacji szkoleniowych z udziałem 1 806 zawodników.

920 reprezentantów województwa małopolskiego wzięło udział w 76 finałach wyżej wymienionych imprez sportowych.

Efektom tych działań jest zajęcie przez województwo małopolskie 5 miejsca w ogólnopolskim systemie współzawodnictwa sportowego dzieci i młodzieży w klasyfikacji województw za rok 2003 prowadzonej przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu z dorobkiem 9 181 punktów.

— Szkolenie Kadr Wojewódzkich Młodzików.

W 43 dyscyplinach sportowych objętych szkoleniem, zorganizowano 92 zgrupowania i 57 konsultacji, w których wzięło udział 1 325 zawodników.

Okolo 500 zawodników zostało zakwalifikowanych do kadr wojewódzkich juniorów. Większość szkolonej młodzieży objęta była konsultacjami selekcyjnymi do kadr narodowych w swoich dyscyplin sportowych w kategorii wiekowej juniora młodszego.

— Imprezy sportowe promujące województwo małopolskie

Imprezy rangi światowej:

- Puchar Świata w kolarstwie trial,
- Mistrzostwa Świata Juniorów i Juniorów Młodszych w w biathlonie,
- Puchar Świata w Rock'n Rollu Akrobatycznym,
- Puchar Świata „B” w kombinacji norweskiej.

4 imprezy — udział 1 078 zawodników;

Imprezy rangi europejskiej:

- Finał Klubowego Pucharu Europy w trailu rowerowym,
- Motocyklowe Mistrzostwa Europy „Trial”,
- Puchar Kontynentalny w skokach narciarskich.

3 imprezy — udział 174 zawodników;

Imprezy rangi ogólnoeuropejskiej:

- Grad Prix Polski „Jesień 2003” w pływaniu,
- Grad Prix Polski „Puchar Chemika” w pływaniu,
- Mistrzostwa Polski Dzieci 10-11 lat w pływaniu,
- Mistrzostwa Polski Młodzików w pływaniu,
- Bieg Sylwestrowy (narciarstwo biegowe),
- Międzynarodowe Zawody o „Puchar ZSMS Zakopane” w łyżwiarstwie szybkim,
- Międzynarodowe Zawody o „Puchar ZSMS Zakopane” w skokach i kombinacji norweskiej,
- Międzynarodowe Zawody o „Puchar ZSMS Zakopane” w biathlonie,
- Międzynarodowe Zawody o „Puchar ZSMS Zakopane” w biegach narciarskich,
- Grand Prix Polski w łyżwiarstwie figurowym,
- Młodzieżowe Mistrzostwa Polski w saneczkarstwie,
- Mistrzostwa Polski w kolarstwie trial,
- Halowe Mistrzostwa Polski w kolarstwie trial,
- Halowe Mistrzostwa Polski Seniorów w łucznicztwie,
- Jeździeckie Ogólnopolskie Zawody Rangi CSN w skokach przez przeszkody,
- VIII Międzynarodowy Turniej Młodych Talentów w szachach aktywnych,
- Mistrzostwa Polski Juniorów w szachach błyskawicznych,
- XI Międzynarodowy Festiwal Szachowy im. J. Dominika,
- Festiwal Szachowy Niepełnosprawnych,
- XXX Ogólnopolskie Jubileuszowe Zawody Jeździeckie w skokach przez przeszkody,
- Turniej o Puchar Kałuzińskiego w piłce ręcznej drużyn młodzieżowych,
- Międzynarodowy Turniej Piłki Ręcznej drużyn młodzieżowych,
- X Międzynarodowy Turniej Niepodległości w piłce ręcznej,
- Międzynarodowy Turniej Piłki Ręcznej,
- 42 Międzynarodowe Regaty Slalomowe o Puchar Ziemi Sądeckiej w kajakarstwie górskim,

- 60 Mistrzostwa Polski w zjeździe kajakowym,
- Międzynarodowe Regaty Kajakowe z okazji 75 — lecia Okręgowego związku Kajakowego w Krakowie,
- Puchar Europejskiej Unii Motocyklowej — Międzynarodowe Otwarte Mistrzostwa Polski „Trial”,
- Międzynarodowe Mistrzostwa Polski Pojazdów Zabytkowych,
- Małopolski Wyścig Górski (kolarstwo szosowe),
- Drużynowe Mistrzostwa Polski w taekwon-do,
- Turniej tenisa „Puchar Rabki”,
- Ogólnopolski Turniej Ligi Rugby na wózkach,
- XXIV Ogólnopolski „Bieg Powsinogi 2003”.

34 imprezy — udział 6 245 zawodników.

W powyższych 41 imprezach wzięło ogółem udział 7 497 zawodników.

- Wojewódzkie imprezy sportowo-rekreacyjne promujący zdrowy styl życia.

Zorganizowano 19 wojewódzkich imprez rekreacyjno-sportowych Małopolskiego Zrzeszenia Ludowych Zespołów Sportowych, w których wzięło udział 4 440 młodzieży.

W środowisku akademickim, AZS Kraków, przeprowadził 18 bloków imprez wojewódzkich, w których brało udział 2 683 studentów.

Zorganizowano 14 imprez wojewódzkich, w których wzięło udział 3 776 dzieci i młodzieży niepełnosprawnej. Imprezy te zostały przeprowadzone przez: Oddział Wojewódzki „Olimpiady Specjalne — Polska”, Oddział Wojewódzki Polskiego Towarzystwa Społeczno-Sportowego „Sprawni Razem”, Krakowski Klub Sportowy Głuchych „Jedność”, Parafialny Klub Sportowy „Jaworze” Ptaszkowa, KS „Kolejarz” Stróże.

W 31 blokach masowych imprez wojewódzkich organizowanych przez: Małopolskie Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej, Małopolski Związek Parafialnych Klubów Sportowych, Stowarzyszenie Inspektoriatne Salezjańskiej Organizacji Sportowej, Zarząd Okręgowy Polskiego Związku Motorowego w Krakowie, Ognisko TKKF „Leskowiec” Wadowice oraz Małopolski Związek Łuczniczy, wzięło udział 9 096 osób.

Ogółem dofinansowano 82 wojewódzkich imprez sportowo-rekreacyjnych promujących zdrowy styl życia z udziałem 19 995 osób.

4. BAZA SPORTOWA

W województwie małopolskim funkcjonuje 4 525 obiektów podstawowej bazy sportowej.

Stan bazy sportowej w powiatach — poza Krakowem — jest porównywalny, choć różny w poszczególnych kategoriach obiektów.

Najwięcej stadionów jest w powiatach nowosądeckim i tarnowskim, najmniej w miechowskim. Najwięcej boisk do piłki nożnej jest w powiecie tarnowskim i krakowskim, najmniej w proszowickim i tatrzańskim. Najwięcej boisk do piłki siatkowej znajduje się w powiatach nowosądeckim i oświęcimskim, najmniej w powiatach tatrzańskim i wielickim. Najwięcej boisk do koszykówki jest w powiatach oświęcimskim i w Tarnowie, najmniej w tatrzańskim i krakowskim.

Tabela nr 84. Obiekty podstawowej bazy sportowej

Powiat	Stadiony	Boiska do piłki nożnej	Boiska do piłki siatkowej	Boiska do koszykówki	Korty tenisowe	Boiska do piłki ręcznej	Boiska uniwersalne	Hale 44 x 24 m	Mate hale 36 x 18 m	Sale 24 x 12 m	Sale mniejsze	Pływalnie kryte do 25 x 12,5 m	Pływalnie kryte 25 x 12,5 m	Pływalnie kryte 50 x 20 m	Pływalnie otwarte do 25 x 12,5 m	Pływalnie otwarte 25 x 12,5 m	Pływalnie otwarte 50 x 20 m
Bocheński	4	36	25	25	4	20	24	0	2	19	33	1	2	0	2	0	1
Brzeski	8	36	24	19	6	20	32	3	2	12	19	0	1	0	0	0	0
Chrzanowski	2	29	25	24	12	11	21	2	2	19	29	2	1	0	1	1	1
Dąbrowski	2	21	21	14	4	10	12	1	3	8	10	0	0	0	0	0	1
Gorlicki	4	29	34	18	3	23	21	1	2	16	32	0	1	0	0	0	1
Krakowski	7	59	18	9	6	9	59	2	3	26	46	0	2	0	0	1	0
Limanowski	8	18	26	20	7	22	36	0	3	23	44	1	0	0	1	0	1
Miechowski	1	13	17	11	5	10	14	0	3	6	19	0	0	0	0	1	0
Myślenicki	3	30	16	12	6	10	44	1	3	22	24	0	1	0	2	0	1
Nowosądecki	13	34	49	23	21	31	43	2	3	23	37	2	1	0	2	1	0
Nowotarski	2	37	30	22	12	16	48	1	6	12	77	4	0	0	0	0	1
Olkuski	4	23	23	14	8	14	28	2	3	17	41	1	4	0	0	0	3
Oświęcimski	8	45	41	27	16	13	30	1	0	26	37	1	2	1	0	0	0
Proszowicki	2	8	12	10	1	9	20	1	0	7	8	0	0	0	0	0	0
Suski	4	19	17	11	4	13	17	1	3	15	22	0	0	0	1	1	0
Tarnowski	11	71	25	22	5	21	56	2	7	28	56	1	0	0	1	0	0
Tatrzański	2	9	3	6	13	9	16	0	1	3	23	5	1	1	0	0	0
Wadowicki	5	50	21	17	7	16	27	1	5	20	27	0	1	0	0	0	0
Wielicki	2	48	9	12	5	6	36	1	1	18	37	0	0	0	0	0	0
Kraków	9	42	63	61	74	68	78	7	5	41	153	8	6	0	2	1	7
Nowy Sącz	1	14	18	16	26	24	10	1	1	10	34	0	1	0	0	0	1
Tarnów	1	25	18	26	12	19	6	5	4	12	61	1	2	0	0	1	2
Razem	103	696	535	419	257	394	678	35	62	383	869	27	26	2	12	7	20

Źródło: gminy woj. małopolskiego.

Najwięcej kortów tenisowych posiada powiat nowosądecki, najmniej proszowicki. Boiska do piłki ręcznej w największej ilości występują w powiecie nowosądeckim, najmniejszym w wielickim. Boiska uniwersalne — najczęściej to powiat krakowski i tarnowski, najmniej — Tarnów i powiat miechowski.

Najwięcej hal (44 x 24 m) posiada miasto Tarnów i powiat brzeski, natomiast ich brak jest w powiecie bocheńskim, limanowskim, miechowskim i tatrzańskim.

Sale (od 24 x 12 – 36 x 18 m) najliczniej występują w powiatach tarnowskim i krakowskim, w powiatach proszowickim i miechowskim jest ich najmniej. Sal mniejszych najczęściej jest w powiecie nowotarskim, najmniej w proszowickim.

Krytych pływalni (do 25 x 12,5m) najczęściej jest w powiatach tatrzańskim i nowotarskim, ich brak w powiatach brzeskim, dąbrowskim, gorlickim, krakowskim, miechowskim, myślenickim, proszowickim, suskim, wadowickim, wielickim i Nowym Sączu. Krytych pływalni (25 x 12,5 m) najczęściej znajduje się w powiecie olkuskim, zaś brak ich w powiatach dąbrowskim, limanowskim, miechowskim, nowotarskim, proszowickim, suskim, tarnowskim i wielickim. Pływalnie kryte (50 x 20m) posiadają tylko powiaty oświęcimski i tatrzański. Najwięcej pływalni otwartych (do 25 x 12,5 m) jest w powiatach bocheńskim, myślenickim i nowosądeckim, ich brak w powiatach brzeskim, dąbrowskim, gorlickim, krakowskim, miechowskim, nowotarskim, olkuskim, oświęcimskim, proszowickim, tatrzańskim, wadowickim i wielickim. Pływalne otwarte (25 x 12,5) są tylko w powiecie chrzanowskim, krakowskim, miechowskim, nowosądeckim, suskim i Tarnowie.

Pływalni otwartych (50 x 20 m) najczęściej jest w powiecie olkuskim, brak w powiatach brzeskim, krakowskim, miechowskim, nowosądeckim, oświęcimskim, proszowickim, suskim, tarnowskim, tatrzańskim, wadowickim, wielickim i Nowym Sączu.

Z tabeli tej wynika, iż pod względem sal 24 x 12 m do 36 x 18 m sytuacja w powiatach jest dobra. Natomiast w kategorii krytych pływalni 25 x 12,5m i hal 44 x 24m — z wyjątkiem pięciu powiatów — jest znaczny niedobór tych obiektów sportowych.

Ten nienajlepszy stan rzeczy można zmienić poprzez wieloletnie systematyczne nakłady finansowe w gminach na inwestycje, remonty i modernizacje.

Województwo Małopolskie stara się w jak największym stopniu pomagać finansowo inwestorom, poprzez dofinansowanie ich przedsięwzięć ze środków pochodzącymi z dopłat do stawek w grach liczbowych będących w gestii Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu.

Władze Województwa Małopolskiego corocznie kierują do dofinansowania — w ramach „Programu Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Małopolskiego” — określoną ilość zadań inwestycyjnych.

Ponadto, obiekty sportowe województwa, dofinansowywane są również środkami centralnymi pochodzącymi z dopłat do stawek w grach liczbowych w ramach programu inwestycji o szczególnym znaczeniu dla sportu polskiego, opracowywanym przez Polską Konfederację Sportu. Pod względem wysokości przeznaczania powyższych środków przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu dla poszczególnych województw w roku ubiegłym Małopolska uplasowała się na 6 miejscu w grupie inwestycji centralnych oraz na 4 miejscu w grupie inwestycji wojewódzkich.

Tabela nr 85. Rozdział środków z dopłat, przeznaczonych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu na inwestycje, remonty i modernizacje obiektów sportowych w roku 2003

Lp.	Województwo	2003	
		centralne	wojewódzkie
1	Dolnośląskie	11 972 100	15 336 300
2	Kujawsko-pomorskie	16 350 200	13 049 300
3	Lubelskie	2 556 200	12 436 000
4	Lubuskie	0	9 922 900
5	Łódzkie	2 657 800	15 107 600
6	Małopolskie	6 279 000	17 578 000
7	Mazowieckie	25 594 400	23 587 200
8	Opolskie	1 990 000	8 329 000
9	Podkarpackie	1 500 000	13 219 900
10	Podlaskie	811 800	10 602 100
11	Pomorskie	4 000 000	13 576 400
12	Śląskie	1 720 300	21 852 100
13	Świętokrzyskie	12 606 100	9 786 700
14	Warmińsko-mazurskie	0	10 973 700
15	Wielkopolskie	7 157 000	17 824 400
16	Zachodniopomorskie	1 660 000	11 971 500
	Razem	96 854 900	225 153 100

Źródło: MENiS.

W roku 2003 w Województwie Małopolskim w ramach przyznanego limitu 17 578 000 (w tym na zadania nowe: 9 335 000 zł) skierowano do dofinansowania 39 nowych zadań inwestycyjnych, w tym: 2 kryte pływalnie, 4 hale, 13 małych hal, 16 sal i 1 boisko sportowe (modernizacja). Szczegółowy wykaz zadań zawiera poniższa tabela.

Tabela nr 86. Zadania inwestycyjne dofinansowane w 2003 r. ze środków pochodzących z dopłat do stawek w grach liczbowych

Lp.	Inwestor	Zadanie	Dofinansowanie
1	Zabierzów gmina	pływalnia przy G w Zabierzowie	650 000
2	Sucha Beskidzka powiat	miejska pływalnia w Suchoj Beskidzkiej	1 002 000
3	Andrychów miasto/gmina	hala przy G nr 1 w Andrychowie	800 000
4	Czorsztyn gmina	hala przy SP i G w Maniowach	350 000
5	Akademia Ekonomiczna	uczelniana hala w Krakowie	600 000
6	Szkoła Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej	strażacka hala w Krakowie	188 000
7	Tarnów powiat	mała hala przy ZSZ w Żabnie	213 000
8	Tarnów powiat	mała hala przy ZSZ w Tuchowie	293 000
9	Limanowa gmina	mała hala przy ZS w Mordarce	135 000
10	Łąpsze Niżne gmina	mała hala przy G w Łąpszach Niżnych	450 000
11	Michałowice gmina	mała hala przy SP w Raciborowicach	100 000

12	Tarnów powiat	mała hala przy ZSZ w Zakliczynie	589 000
13	Spytkowice gmina	mała hala przy SP nr 1 w Spytkowicach	200 000
14	Wadowice powiat	mała hala przy ZS w Kalwarii Zebrzyd.	200 000
15	Pleśna gmina	mała hala przy G w Pleśnej	100 000
16	Oświęcim powiat	mała hala przy ZSO w Oświęcimiu	100 000
17	Kęty miasto/gmina	mała hala przy G w Kętach	100 000
18	Sucha Beskidzka miasto/gmina	mała hala przy SP i G w Suchej Beskidz.	100 000
19	Dobra gmina	mała hala przy G w Dobrej	100 000
20	Bochnia powiat	sala przy ZS nr 3 w Bochni	200 000
21	Ciężkowice gmina	sala przy SP i G w Jastrzębi	200 000
22	Zator gmina	sala przy ZSO w Zatorze	200 000
23	Nowy Wiśnicz miasto/gmina	sala przy SP w Królówce	300 000
24	Gródek n. Dunajcem gmina	sala przy ZS w Rożnowie	150 000
25	Dąbrowa Tarnowska powiat	sala przy ZS w Dąbrowie Tarnowskiej	70 000
26	Laskowa gmina	sala przy ZS w Ujanowicach	150 000
27	Bukowina Tatrzańska gmina	sala przy G w Leśnicy	150 000
28	Pcimi gmina	sala przy SP nr 3 w Pcimiu	300 000
29	Skała miasto/gmina	sala przy SP w Cianowicach	155 000
30	Zakopane miasto/gmina	sala przy SP w Zakopanem	200 000
31	Łabowa gmina	sala przy SP w Nowej Wsi	90 000
32	Tokarnia gmina	sala przy SP w Skomielnej Czarnej	300 000
33	Niedźwiedź gmina	sala przy SP w Koninie	90 000
34	Bobowa gmina	sala przy SP i G w Siedliskach	90 000
35	Żegocina gmina	sala przy SP w Rozdzielu	100 000
36	„WISŁA Kraków SSA”	modernizacja płyty boiska	320 000

Źródło: opracowanie własne UMWM.

VIII. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

1. ZAGROŻENIE PRZESTĘPCZOŚCIĄ

W roku 2003 w województwie małopolskim nastąpił wzrost ogólnej liczby przestępstw w stosunku do roku 2002 o 21,75% (w 2000 r. liczba stwierdzonych przestępstw wynosiła 95 672, w 2001 r. — 104 470, w 2002 r. — 106 208, w 2003 r. — 129 312).

Spośród wszystkich odnotowanych na terenie województwa przestępstw, absolutną większość stanowiły przestępstwa o charakterze kryminalnym. Ich udział w strukturze przestępczości wynosi 72,4%. W stosunku do poprzednich lat liczba przestępstw tego typu zmalała (w 2000 r. 79,6%, w 2001 r. — 83%, w 2002 r. — 81,6%). Najczęściej popełniano kradzieże z włamaniem oraz kradzieże mienia. Przestępstwa gospodarcze polegające głównie na zagarnięciu mienia, a także przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu, fałszerstwa i oszustwa stanowiły 17,8% ogólnej liczby przestępstw popełnionych w województwie małopolskim w 2002 r. (w 2000 r. — 8,4%, w 2001 r. — 7,2%, w 2002 6,6%). Przestępstwa drogowe stanowiły 9,8% ogólnej liczby stwierdzonych przestępstw.

Wśród przestępstw o charakterze kryminalnym w 2003 r. zanotowano:

- 46 — zabójstw;
- 1233 — uszkodzenia ciała;
- 1126 — bójek lub pobic;
- 244 — zgwałceń;
- 4124 — z Ustawy o Przeciwdziałaniu Narkomanii;
- 5976 — rozbojów i wymuszeń rozbójniczych;
- 25833 — kradzieże z włamaniem;
- 25238 — kradzieży mienia
- 4201 — oszustw;
- 6918 — fałszerstw;

Ogółem zatrzymano 32 139 podejrzanych, z czego przeciwko 28 862 skierowano wniosek o akt oskarżenia. Oprócz tego zarzutami objęto 2 790 nieletnich.

Tabela nr 87. **Przestępstwa stwierdzone w rozbiciu na kategorie przestępstw zaistniałych na terenie województwa małopolskiego**

Kategoria	Ilość przestępstw stwierdzonych				
	1999	2000	2001	2002	2003
Przestępstwa ogółem	80 546	95 672	104 470	106 208	129 312
Razem kryminalne	71 885	83 934	86 805	86 681	93 690
Razem gospodarcze	5 842	8 022	7 522	6 987	23 021
Przestępstwa drogowe	1 442	1 481	7 644	8 675	12 601

Źródło: dane Komendy Wojewódzkiej Policji w Krakowie.

Zdecydowana większość przestępstw zaistniałych w Małopolsce w roku 2003 przypada, podobnie jak w ubiegłych latach, na miasto Kraków — aż 37,9% ogółu odnotowanych zdarzeń na terenie całego województwa (w 2001 r. — 41%, w 2002 r. — 43,6%). Stosunkowo duża ilość przestępstw przypada również na teren powiatów: brzeskiego, tarnowskiego, nowosądeckiego, chrzanowskiego i powiatu ziemskiego krakowskiego.

W roku 2003 w Małopolsce osiągnięto wskaźnik wykrywalności przestępstw wynoszący 52,7% (w 2000 r. — 43,8%, w 2001 r. 49%, w 2002 r. 48%). Najwyższą wykrywalność odnotowano w powiecie brzeskim (97%), dąbrowskim (85,9%), limanowskim (77,7%), suskim (76,4%), gorlickim (71,8%), olkuskim (72,7%) oraz w oświęcimskim (70,2%).

Nad bezpieczeństwem w Małopolsce czuwali funkcjonariusze policji pracujący w Komendzie Wojewódzkiej, 3 komendach miejskich (Krakowie, Tarnowie i Nowym Sączu), 17 komendach powiatowych oraz podległych im komisariatach.

2. BEZPIECZEŃSTWO W RUCHU DROGOWYM

W 2003 r. na drogach województwa małopolskiego miało miejsce 43 689 zdarzeń drogowych, w tym 4 961 wypadków i 27 175 kolizji (w 2000 r.— 5426 i 26 132 kolizji, 2001 r. — 5 235 wypadków i 26 482 kolizji, w 2002 r.— 5 287 wypadków i 26 489 kolizji).

Sprawcami wypadków byli przeważnie kierujący pojazdami. Z winy kierowców w 2003 r. miało miejsce 3 858 wypadków, co stanowi 77,7 % wszystkich wypadków zaistniałych na drogach w województwie (w 2000 r. — 4 171 wypadków, 76,9%; w 2001 r. — 4 105, 78,4 %; w 2002 r. — 4 153 wypadki, 78,5%).

Z winy pieszych doszło natomiast do 973 wypadków (w 2000 r. — 1076, w 2001 r. — 968, w 2002 r. — 992).

Tabela nr 88. Zdarzenia drogowe w województwie małopolskim

Wyszczególnienie	Zdarzenia drogowe				
	1999	2000	2001	2002	2003
Wypadki drogowe ogółem	5538	5426	5235	5287	4961
Kolizje drogowe ogółem	24767	26132	26482	26489	27175
Zabici w wypadkach	427	400	384	374	359
Ranni w wypadkach	7038	7050	6812	6822	6363
Wypadki spowodowane z winy kierujących pojazdami	4151	4171	4105	4153	3858
Wypadki spowodowane przez pieszych	1221	1076	968	992	973

Źródło: dane Komendy Wojewódzkiej Policji w Krakowie.

3. OCHRONA PRZECIWOPOŻAROWA I ZAGROŻENIE POŻAROWE

Jednostkami organizacyjnymi Państwowej Straży Pożarnej w województwie małopolskim są: Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie, 19 komend powiatowych w tym 3 miejskie; w Krakowie, Tarnowie i Nowym Sączu, Szkoła Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej oraz Wojewódzki Ośrodek Szkolenia PSP.

Komenda Wojewódzka jest aparatem pomocniczym Małopolskiego Komendanta Wojewódzkiego, Komendy Powiatowe (Miejskie) PSP stanowią aparat pomocniczy Komendantów Powiatowych (Miejskich) PSP. Terenem działania komend miejskich są, oprócz miasta, także tereny powiatów ziemskich.

W skład komend powiatowych (miejskich) PSP wchodzi 31 jednostek ratowniczo-gaśniczych (JRG). JRG — jednostka ratowniczo-gaśnicza – to wewnętrzna komórka organizacyjna komendy specjalnie umundurowana i wyposażona w specjalistyczny sprzęt, przeznaczona do walki z pożarami, klęskami żywiołowymi i innymi miejscowymi zagrożeniami. W JRG służba pełniona jest całodobowo w zmianowym rozkładzie czasu służby polegającym na pozostawaniu w jednostce organizacyjnej PSP przez 24 godziny, po których następuje 48 godzin wolnych od służby.

Więcej niż jedną jednostkę ratowniczo-gaśniczą posiadają:

- Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie — 7 JRG,
- Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Nowym Sączu — 3 JRG,
- Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Tarnowie — 2 JRG,
- Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Nowym Targu — 2 JRG,
- Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Wadowicach — 2 JRG,
- Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Olkuszu — 2 JRG.

Oprócz 7 jednostek ratowniczo-gaśniczych Komendy Miejskiej PSP, miasto i powiat Kraków zabezpieczane są także pod względem operacyjnym przez JRG Szkoły Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej, której rejonem działania jest Nowa Huta wraz z przyległą częścią powiatu krakowskiego ziemskiego.

Według stanu na 31 grudnia 2003 r. w Państwowej Straży Pożarnej woj. małopolskiego zatrudnionych było ogółem 1 968 strażaków.

Tabela nr 89. **Zatrudnienie w jednostkach organizacyjnych Państwowej Straży Pożarnej w województwie małopolskim**

Lp.	Jednostka organizacyjna Państwowej Straży Pożarnej	Ilość mieszkańców w powiecie w tys.*	Liczba etatów w roku 2003	Wskaźnik ilości strażaków na 1000 mieszkańców	Liczba zatrudnionych (stan 31.12.2003 r.)
1	KP w Bochni	97 962	54	0,57	54
2	KP w Brzesku	89 409	54	0,62	54
3	KP w Chrzanowie	129 030	68	0,54	68
4	KP w Dąbrowie Tarnowskiej	58 409	48	0,84	47
5	KP w Gorlicach	106 305	62	0,60	62
6	KM w Krakowie	996 891	525	0,56	525
7	KP w Limanowej	119 449	54	0,47	54
8	KP w Miechowie	51 615	56	1,10	55
9	KP w Myślenicach	114 067	53	0,46	53
10	KM w Nowym Sączu	277 961	175	0,65	173
11	KP w Nowym Targu	179 350	120	0,69	118
12	KP w Olkuszu	114 961	94	0,79	93
13	KP w Oświęcimiu	153 321	67	0,45	67
14	KP w Proszowicach	43 21	48	1,11	48
15	KP w Suchej Beskidzkiej	81 402	44	0,55	44
16	KM w Tarnowie	310 754	127	0,41	126
17	KP w Wadowicach	153 045	115	0,77	114
18	KP w Wieliczce	102 636	51	0,52	51
19	KP w Zakopanem	65 296	67	1,04	67
20	KW PSP		95		95
21	Razem w województwie małopolskim	3 245 584	1 977	0,61	1968

* liczba ludności według WUS — dane z dnia 31 grudnia 2002 r.

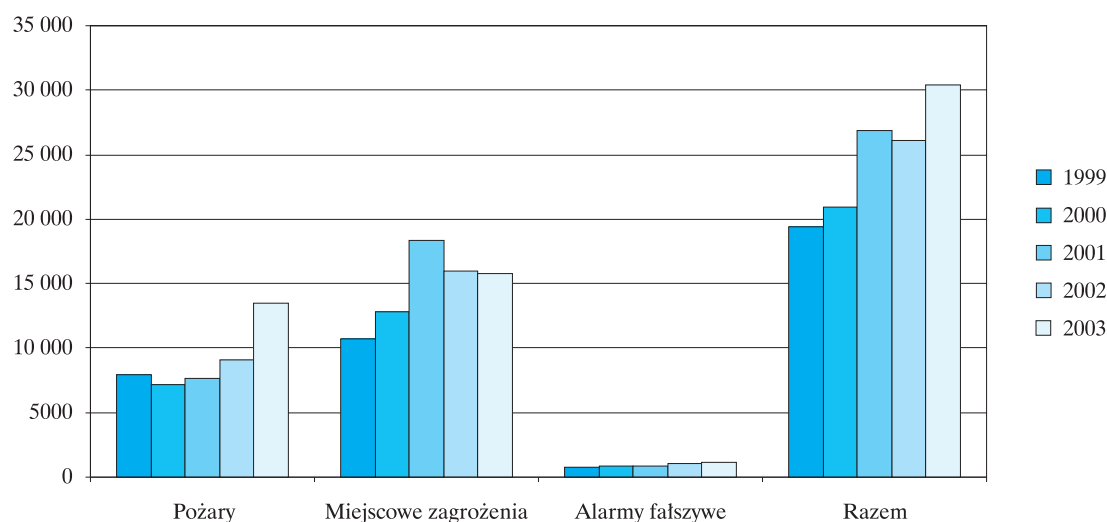
Źródło: dane Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie.

Tabela nr 90. Ilość interwencji przeprowadzonych w 2003 r.

Rok	Zdarzenia	Požary	Miejscowe zagrożenia	Alarmy fałszywe
2003	30 380	13 505	15 775	1 100

Źródło: dane Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie.

Wykres nr 24. Ilość akcji ratowniczych przeprowadzonych w latach 1999-2003

Źródło: Dane Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie.

Tabela nr 91. Pożary w latach 1999-2003 w podziale ze względu na wielkość

Analizowane lata	1999	2000	2001	2002	2003
Ilość pożarów:	7 957	7 205	7 610	9 120	13 505
– małe	4 155	6 472	6 676	8 049	11 315
– średnie	1 111	713	907	1 046	2 121
– duże	40	17	26	22	64
– bardzo duże	3	3	1	3	5

Źródło: Dane Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie.

Najczęstszymi przyczynami pożarów w 2003 r. były:

- 1) podpalenia (umyślne) — 7 600 przypadków,
- 2) nieostrożność osób dorosłych przy posługiwaniu się ogniem otwartym w tym papierosami i zapałkami — 2 353 przypadków,
- 3) nieostrożność osób dorosłych przy wypalaniu pozostałości roślinnych na polach — 589 przypadków.

W roku 2003 jednostki straży pożarnej interweniowały również 15 775 razy przy likwidacji skutków miejscowych zagrożeń.

Najczęstsze przyczyny powstawania miejscowych zagrożeń to:

- Gwałtowne opady atmosferyczne — 919,
- Niezachowanie zasad bezpieczeństwa ruchu środków transportu — 2 975,
- Huragany, silne wiatry, tornada — 948,
- Nietypowe zachowanie się zwierząt, owadów stwarzających zagrożenie — 3 054.

W pożarach i miejscowych zagrożeniach w 2003 roku poszkodowanych zostało ogółem 3 647 osób, w tym:

- w pożarach:
 - ratownicy: śmiertelne — 1,
 ranni — 37,
 - inni: śmiertelne — 29,
 ranni — 217,
- w miejscowych zagrożeniach:
 - ratownicy: śmiertelne — 0,
 ranni — 16,
 - inni: śmiertelne — 296,
 ranni — 3 051.

GOSPODARKA

I. RYNEK PRACY

1. PRACUJĄCY

Według wyników spisu powszechnego przeprowadzonego w maju 2002 r. populacja pracujących w woj. małopolskim liczyła 1 097,7 tys. osób. W grupie tej przeważali mężczyźni — 54,0%, przy czym przewaga ta zaznaczała się wyraźniej w populacji pracujących mieszkańców wsi — 56%.

Struktura pracujących wg miejsca zamieszkania była bardzo zrównoważona: 50,4% pracujących mieszkało w mieście, a 49,6% - na wsi.

Biorąc pod uwagę wiek największą grupę wśród pracujących — 55,6% stanowiły osoby w przedziale wiekowym 25-44 lat. Grupa ta dominowała zarówno w populacji pracujących kobiet, jak i mężczyzn. Struktura wg płci nie różniła się też wiele pod względem wielkości pozostałych grup wiekowych. Pewne rozbieżności zaobserwowano natomiast porównując struktury wiekowe w zależności od miejsca zamieszkania. W przypadku osób zamieszkałych na wsi pracujący w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym stanowili zdecydowanie większą grupę niż w analogicznej populacji mieszkańców miast.

Tabela nr 92. Pracujący według poziomu wykształcenia, płci i miejsca zamieszkania

Wyszczególnienie	Poziom wykształcenia							
	Ogółem	Wyższe	Policealne	Średnie zawodowe	Średnie ogólnokształcące	Zasadnicze zawodowe	Podstawowe ukończone i nieukończone	Średnie zawodowe
	w tysiącach							
Ogółem	1097,7	198,3	53,7	284,8	74,4	346,1	139,5	1,0
Mężczyźni	592,8	91,5	12,6	152,4	23,2	234,5	77,8	0,7
Kobiety	504,9	106,8	41,0	132,4	51,2	111,6	61,7	0,3
Miasta	552,8	155,9	35,9	157,7	52,6	122,7	27,4	0,6
Wieś	544,9	42,4	17,7	127,1	21,7	223,4	112,1	0,5
	w tysiącach							
Ogółem	100,0	18,1	4,9	26,0	6,8	31,5	12,7	0,1
Mężczyźni	100,0	15,4	2,1	25,7	3,9	39,6	13,1	0,1
Kobiety	100,0	21,2	8,1	26,2	10,1	22,1	12,2	0,1
Miasta	100,0	28,2	6,5	28,5	9,5	22,2	5,0	0,1
Wieś	100,0	7,8	3,3	23,3	4,0	41,0	20,6	0,1

Źródło: Raport z wyników spisów powszechnych — województwo małopolskie, US w Krakowie.

Struktura pracujących wg zamieszkania kształtowała się w Małopolsce podobnie jak w kraju. Najliczniejszą grupę stanowiły osoby z wykształceniem zawodowym — 31,5% i średnim zawodowym — 26,0% (w Polsce: 29,2% i 27%). Widoczne jest duże zróżnicowanie tej struktury w korelacji z miejscem zamieszkania i płcią. W populacji pracujących zamieszkałych w mieście zdecydowanie

przeważały osoby z wykształceniem średnim i wyższym — 72,8%, natomiast na wsi grupa ta miała znacznie niższy udział wynoszący jedynie — 38,4% (w Polsce kolejno: 70% i 37,7%). Z kolei wśród pracujących na wsi osoby, które ukończyły edukację na poziomie co najmniej podstawowym stanowiły — 20,6%, podczas gdy w mieście było to tylko — 5,0% (w kraju: 23,9% oraz 6,4%). Wyraźnie lepiej wykształcone są pracujące kobiety. Osoby z wykształceniem powyżej zasadniczego zawodowego stanowiły 65,6% ogółu tej grupy, natomiast w populacji pracujących mężczyzn — 47,1%, podobnie jak w Polsce, gdzie stanowiły kolejno 67,5% i 49,3%.

W strukturze wg statusu zatrudnienia i sekcji PKD największą liczbę pracujących odnotowano w sektorze usług — 54,1%, następnie w sektorze przemysłowym — 28,7% oraz w sektorze rolniczym — 17,2%.

Na 17 sekcji w 10 dominowali mężczyźni, w tym w największym stopniu w sekcjach: budownictwo — 92,2% oraz górnictwo i kopalnictwo — 90,9%. Przewaga kobiet wystąpiła natomiast najsilniej w gospodarstwach domowych zatrudniających pracowników (96,9%) oraz w sekcji ochrona zdrowia i opieka społeczna — (83,1%).

Większość pracujących stanowili pracownicy najemni — 72,2%. Osoby pracujące na własny rachunek obejmowały 15,9% tej grupy, pomagający członkowie rodzin — 7,5%, a pracodawcy — 4,2%. Nie udało się ustalić statusu zatrudnienia dla 0,2% ogółu pracujących. Wśród mieszkańców miast wyższy był odsetek zatrudnionych — 84,2%, natomiast wśród mieszkańców wsi ustalono wyższy udział pracujących na własny rachunek — 22,8%, w tym wypadku głównie użytkowników indywidualnych gospodarstw rolnych.

Mężczyźni w porównaniu z kobietami częściej pełnili funkcje pracodawcy (odpowiednio 5,3%, 2,9%). Więcej też mężczyzn niż kobiet pracowało na własny rachunek (19,0% wobec 12,3%).

2. BEZROBOCIE REJESTROWANE

2.1. Poziom bezrobocie

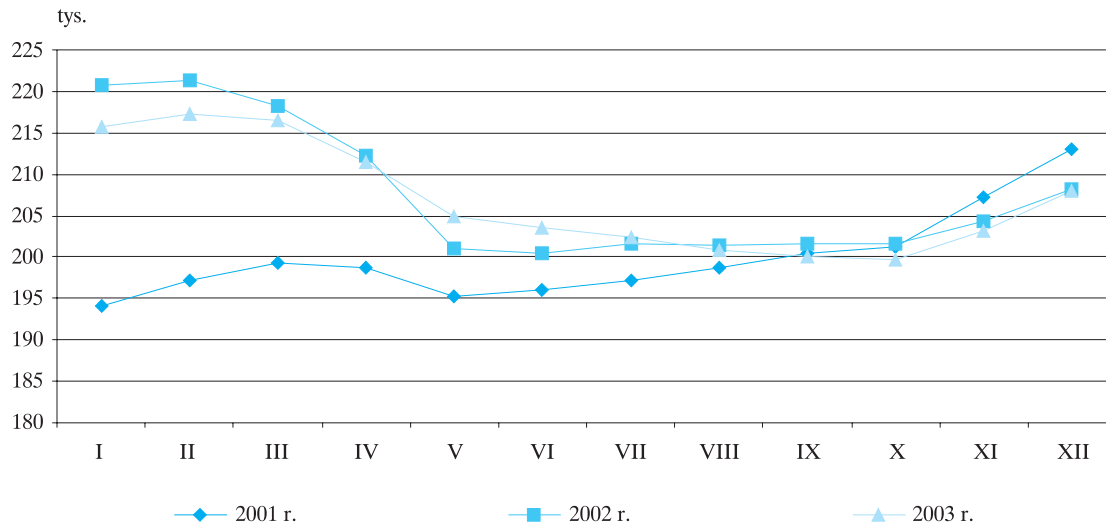
W 2003 r. liczba bezrobotnych utrzymywała się na poziomie roku 2002 r., podlegając jedynie sezonowym, cyklicznym wahaniom. W końcu grudnia 2003 r. wynosiła ona 208 028 osób, co oznacza, że w stosunku do końca 2002 r. uległa jedynie nieznacznej zmniejszeniu — o niecałe 0,1%.

W poprzednich latach notowano:

- spadek liczby bezrobotnych w ciągu 2002 r. o 2,3%
- wzrost liczby bezrobotnych:
 - w 2001 r. o 15%
 - w 2000 r. o 17%
 - w 1999 r. o 38%.

Stabilizacja poziomu bezrobocia wystąpiła dzięki utrzymaniu równowagi pomiędzy napływem a odpływem bezrobotnych. W 2003 r. odnotowano znacznie większą liczbę rejestrujących się bezrobotnych niż to miało w miejsce w latach ubiegłych. Natomiast liczba wyrejestrowań była tylko nieznacznie wyższa niż rok wcześniej, niemniej jednak ona również kształtowała się na bardzo wysokim poziomie — najwyższym od 1999 r. W 2003 r. wysoki poziom odpływu wynikał z większej (o 10%) liczby podjęć pracy dokonywanych przez osoby bezrobotne, co z kolei związane było z szerszą, w porównaniu do lat wcześniejszych, ofertą urzędów pracy w zakresie zatrudnienia subsydiowanego.

Wykres nr 25. Zmiany liczby bezrobotnych w Małopolsce w okresie I 2001-XII 2003

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie.

W styczniu 2004 r. Główny Urząd Statystyczny dokonał przeszacowania stopy bezrobocia, opierając się na danych ze Spisu Powszechnego przeprowadzonego w 2002 r. Wskaźnik ten po przeszacowaniu w województwie małopolskim (według stanu na koniec stycznia 2004 r.) wyniósł 16,6% a w kraju 20,6%. Ponieważ jednak nie przeszacowano dotąd danych na poziomie powiatów, dla zachowania możliwości dokonywania porównań oraz jednorodności informacji, z konieczności prezentujemy poniżej dane nie przeszacowane.

Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec 2003 r. wynosiła dla Małopolski — 13,9%, a dla kraju — 18%. Wskaźniki te utrzymywały się na tym samym poziomie, co rok wcześniej. W roku 1999 stopa bezrobocia województwa małopolskiego stanowiła 78% średniej stopy dla Polski. W latach 2000-2001 odsetek ten zwiększył się do 81%, w 2002 r. spadł natomiast do 77% i w 2003 r. utrzymał się na tym samym poziomie. Pod względem niskiego poziomu stopy bezrobocia województwo małopolskie znajduje się ciągle na 2 miejscu w Polsce. Wyprzedza nas pod tym względem jedynie województwo mazowieckie.

Rozkład stopy bezrobocia w poszczególnych powiatach jest podobny od kilku lat. Na koniec 2003 r. najniższy wskaźnik odnotowano w mieście Krakowie — 8,4%, a najwyższy w powiatach: nowosądeckim — 22,1% i gorlickim — 21,2%. Widoczne jest więc znaczne zróżnicowanie pomiędzy poszczególnymi powiatami, pod względem wysokości tego wskaźnika, odpowiadające różnej aktywności ekonomicznej tych obszarów.

W ciągu minionych 5 lat największą dynamikę przyrostu liczby bezrobotnych miało miasto Kraków (264%) oraz powiaty leżące w jego bezpośrednim sąsiedztwie, czyli w byłym województwie krakowskim (krakowski — 228%, wielicki — 253%, myślenicki — 216%, miechowski — 214%, proszowicki — 202%), a także tereny Małopolski Zachodniej (chrzanowski — 257%, oświęcimski — 197%). Są to obszary, o największym potencjale gospodarczym w województwie, jednocześnie najbardziej dotknięte procesami restrukturyzacyjnymi oraz kryzysem gospodarki ostatnich lat. Najmniejsze zmiany objęły tereny Małopolski wschodniej i południowej (powiaty: dąbrowski — 126%, limanowski — 138%, gorlicki — 143%), gdzie gospodarka oparta jest głównie na rolnictwie, a więc nie reaguje tak radykalnie na zmiany koniunktury.

Wykres nr 26. Stopa bezrobocia w powiatach Małopolski wg stanu na 31.12.2003 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie.

Wykres nr 27. Przyrost bezrobocia w powiatach Małopolski w latach 1998-2003.

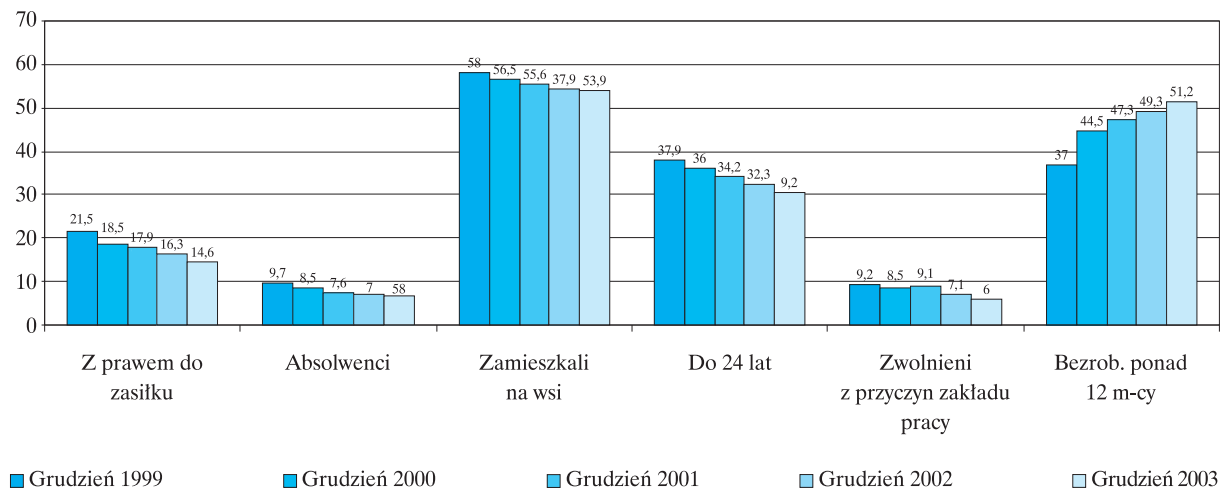
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie.

2.2. Struktura bezrobotnych

W 2003 r. struktura bezrobotnych województwa małopolskiego pozostawała stabilna i znacząco nie odbiegała od średnich wielkości ogólnopolskich. Natomiast w ciągu ostatnich pięciu lat zauważyć można pewne tendencje:

- rośnie odsetek długotrwale bezrobotnych,
- spada udział bezrobotnych: z prawem do zasiłku, absolwentów, zamieszkałych na wsi, osób w wieku do 24 lat, osób zwalnianych z przyczyn zakładu pracy.

Wykres nr 28. Porównanie udziału wybranych grup bezrobotnych w latach 1999-2003

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie.

Największe dysproporcje obserwuje się w następujących grupach struktury bezrobotnych:

- bezrobotni w wieku do 24 lat (miasto Kraków — 19,7%, powiat proszowicki — 44,3%),
- długotrwale bezrobotni (powiat bocheński — 43,5%, powiat gorlicki — 59,6%),
- z prawem do zasiłku (powiat proszowicki — 7,8%, powiat limanowski — 23,6%).

W populacji bezrobotnych nieznacznie przeważają kobiety — 51,6% (107 443 osoby). Ich sytuacja na rynku pracy jest wyraźnie trudniejsza. Wskazuje na to fakt, że kobiety rzadziej niż mężczyźni rejestrują się w urzędach pracy (odsetek kobiet w napływie — 44%), są lepiej wykształcone (odsetek kobiet z wykształceniem wyższym i średnim — 65,4%), mimo to trudniej im podjąć pracę (odsetek kobiet wśród podejmujących pracę — 42%) i z tego powodu dłużej przebywają na bezrobociu (odsetek kobiet wśród długotrwale bezrobotnych — 58,4%).

Maleje odsetek osób posiadających uprawnienia do pobierania zasiłku. Obecnie już tylko, co 7 zarejestrowana w małopolskich powiatowych urzędach pracy osoba ma takie uprawnienia (30 411 osób). Zjawisko to ma swoje przyczyny w rosnącym z roku na rok napływie absolwentów oraz w narastaniu długotrwałego bezrobocia.

Z roku na rok zmniejsza się również udział absolwentów szkół ponadgimnazjalnych. Dzieje się tak mimo zwiększających się corocznie rejestracji osób z tej grupy, a powodem jest z pewnością przeznaczanie w ostatnich latach przez urzędy pracy na aktywizację absolwentów coraz większych środków. W końcu 2003 r. absolwenci stanowili 6,7% ogółu bezrobotnych (13 954 osoby). Pomędzy poszczególnymi powiatami występują znaczne różnice pod względem wysokości odsetka tej grupy. Najwyższy wskaźnik zanotowano w powiecie oświęcimskim — 9,4%, najniższy natomiast w powiecie chrzanowskim — 5,1%. W okresie 1999- 2003 nastąpiła zmiana wewnętrznej struktury absolwentów. W 1999 r., co dziesiąty absolwent, który zarejestrował się w urzędzie pracy posiadał wykształcenie wyższe, w 2003 r. już, co czwarty (w mieście Krakowie — co drugi). Jednocześnie spada udział rejestrujących się absolwentów z wykształceniem zasadniczym i zawodowym (w stosunku do 1999 r.

spadek o 32%). Wiąże się to ze zmianami w strukturze kształcenia. Z roku na rok zmniejsza się bowiem liczba osób kończących szkoły zawodowe, rośnie natomiast liczba kończących naukę na poziomie średnim zawodowym i policealnym oraz wyższym.

Pozytywną, obserwowaną w ostatnich latach zmianą jest malejący udział w strukturze bezrobotnych osób, które pozostały bez pracy na skutek zwolnienia z zakładu pracy (XII 99 — 9,2%, XII 00 — 8,5%, XII 01 — 9,1%, XII 02 — 7,1%, XII 03 — 6,0%). W kolejnych latach widoczne jest zmniejszanie się odsetka tych osób w napływie i jest to bezpośrednim następstwem ograniczenia przez firmy liczby zwolnień grupowych. W 2003 r. urzędy pracy odnotowały 6-krotnie mniej zgłoszeń o liczbie osób, zwolnionych w ramach zwolnień grupowych niż jeszcze 3 lata wcześniej.

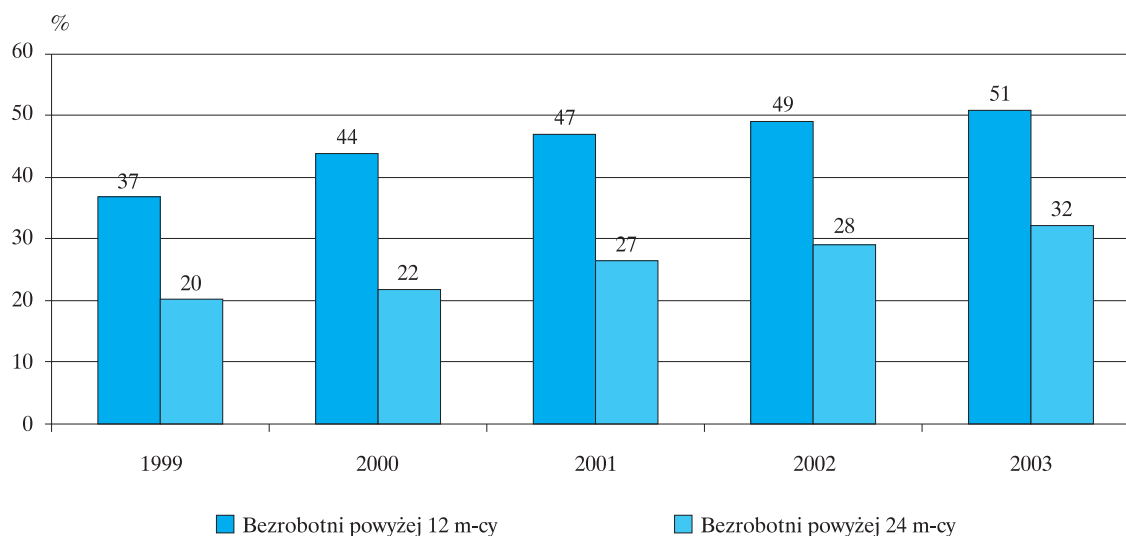
Ponad połowę bezrobotnych województwa stanowią mieszkańcy wsi (112 136 osób). Odpowiada to udziałowi ludności zamieszkującej tereny wiejskie wśród mieszkańców Małopolski. Podobnie jak rok wcześniej obserwowano w tej grupie silniejszy poziom spadku niż występujący w odniesieniu do całej populacji bezrobotnych. W porównaniu z końcem 2002 r. liczba bezrobotnych w tej grupie zmniejszyła się o 1 193 osób, podczas gdy ogólna liczba bezrobotnych spadła jedynie o 147 osób. Statystycznie bezrobotni zamieszkali na wsi są w porównaniu z pozostającymi bez pracy mieszkańcami miast: młodszy, gorzej wykształceni oraz średnio dłużej pozostają bez pracy.

Według stanu na koniec grudnia 2003 r. w rejestrach urzędów pracy znajdowało się 3 805 osób niepełnosprawnych, tj. 1,8% ogółu bezrobotnych. W minionym roku liczba bezrobotnych w tej grupie wzrosła o 41% (przy prawie niezmiennym poziomie liczby wszystkich bezrobotnych). Tak duży wzrost liczby osób niepełnosprawnych spowodowany został prawdopodobnie przez napływ osób, które utraciły prawo do pobierania świadczeń rentowych. Dotychczas w większości przypadków osoby te znajdowały się w rejestrze osób poszukujących pracy. Osoby niepełnosprawne poszukujące pracy są również klientami urzędów pracy. Ich liczba była dużo niższa niż bezrobotnych niepełnosprawnych i wynosiła na koniec grudnia 2003 r. — 2 021 osób. W minionym roku wykazywała również zdecydowanie niższą dynamikę — zaledwie 102,2%.

Wysoki udział młodzieży w wieku od 18 do 24 lat w populacji bezrobotnych jest stałym wyróżnikiem naszego województwa na tle kraju. Według stanu na koniec grudnia 2003 r. grupa ta obejmowała 63 627 osób, tj. 30,6% ogółu bezrobotnych, przy czym w powiecie proszowickim młodzi ludzie stanowili już niemal połowę zarejestrowanych bezrobotnych (44,3%), a w mieście Krakowie zaledwie 19,7%. Należy podkreślić, że grupa ta jest liczna, ale również bardzo mobilna, na co wskazuje malejący jej odsetek w ogólnej populacji bezrobotnych w okresie 1999-2003 oraz jej znacznie wyższy udział w napływie (44%) i odpływie (46%). Odwrotnie przedstawia się sytuacja wśród osób w wieku powyżej 44 lat. Ich odsetek w ciągu minionych pięciu lat wzrósł z 10% na 19%. Wśród bezrobotnych województwa małopolskiego przeważają osoby ze stosunkowo niskim poziomem wykształcenia. Bezrobotni, którzy zakończyli edukację na poziomie co najwyżej zawodowym stanowią znacznie ponad połowę tej populacji — 64%. Na przestrzeni ostatnich pięciu lat prawie trzykrotnie wzrosła liczba bezrobotnych z wykształceniem wyższym. W 1999 r. ich udział wynosił 2,4%, a w 2003 r. już 4,8%.

Bezrobocie w Małopolsce zaczyna nabierać charakteru długotrwałego. Statystyki urzędów pracy wykazują, bowiem, że coraz więcej osób bardzo długo pozostaje bez pracy. W końcu 2003 r. udział bezrobotnych zarejestrowanych ponad rok przekroczył 50% ogółu tej populacji, natomiast już ponad 30% stanowiły osoby przebywające na bezrobociu ponad 2 lata. Podobne tendencje występują w całym kraju.

Wykres nr 29. Zmiany odsetka długotrwale bezrobotnych w latach 1999-2003

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie.

Ponad 1/4 bezrobotnych to osoby, które nie mają żadnego doświadczenia zawodowego (bez stażu). Udział tej grupy w okresie 1999-2003 r. nie podlegał dużym wahaniom. Wyraźnie wzrósł natomiast odsetek osób, które posiadają ponad 20-letni staż pracy, co wiąże się ze zwiększeniem się udziału bezrobotnych osób w wieku ponad 44 lata.

W stosunku do lat poprzednich niewiele zmieniło się zestawienie sekcji PKD uznanych za najbardziej dotknięte bezrobociem, czyli takich, w których stopa bezrobocia przewyższa średnią wojewódzką. Na koniec 2003 r. w grupie tej znalazły się następujące sekcje:

- Budownictwo — 27,6%,
- Działalność usługowa i komunalna — 24,9%,
- Hotele i restauracje — 21,1%,
- Administracja i obrona narodowa — 18,5%,
- Przetwórstwo przemysłowe — 17,4%.

W ciągu minionego roku odnotowano znaczny wzrost poziomu stopy bezrobocia w administracji i obronie narodowej — (dynamika — 111 %) i w budownictwie — (dynamika — 108%).

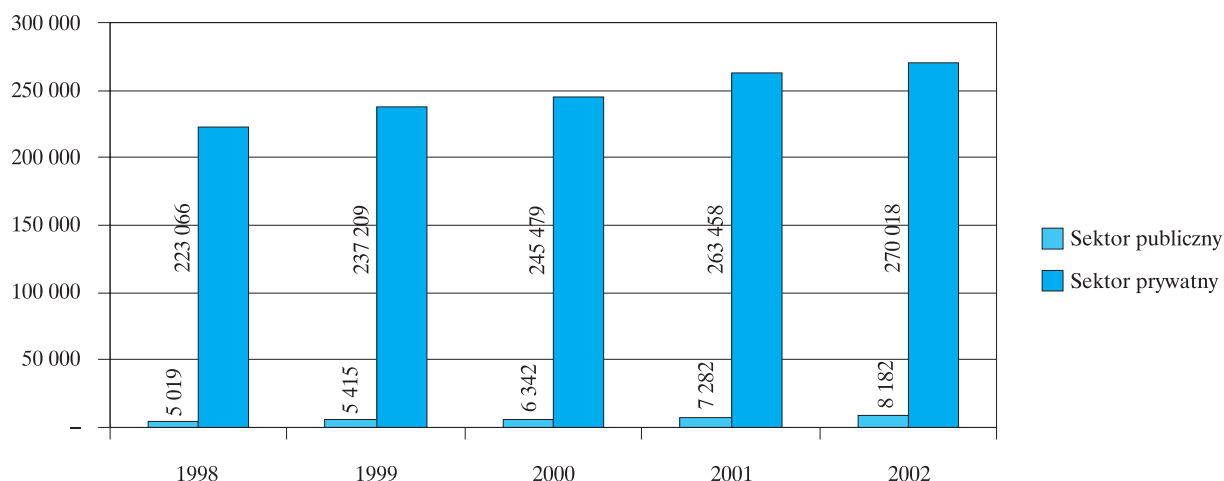
Od kilku już lat niezmiennie pozostaje również zestawienie zawodów najliczniej reprezentowanych przez bezrobotnych. Zarówno w napływie, jak i w stanie na koniec roku, w latach 1999-2003 dominowały następujące zawody: sprzedawca, ślusarz, pracownik obsługi biurowej, murarz, kucharz.

II. MAŁE I ŚREDNIE PRZEDSIĘBIORSTWA

Tendencja przyrostu podmiotów gospodarczych województwa małopolskiego została utrzymana w roku 2003. Na koniec grudnia 2003 r. zarejestrowanych było 285,8 tys. przedsiębiorstw, co w odniesieniu do roku poprzedniego stanowi 2,7 % wzrost. W krajowym systemie REGON na koniec grudnia zarejestrowanych było 3 581,6 tys. podmiotów gospodarczych. Małopolska pod względem ich ilości (8% w skali całego kraju) utrzymała 5 pozycję po województwach: mazowieckim, śląskim, wielkopolskim i dolnośląskim.

Dynamika przyrostu ilości przedsiębiorstw w okresie 1998-2003 wyniosła 125. W latach 1998-2003 saldo podmiotów nowo zarejestrowanych i zlikwidowanych wynosiło ok. 58 tys., spośród których około 99% stanowią firmy sektora MSP.

Wykres nr 30. Podmioty sektora publicznego i prywatnego w Małopolsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych US w Krakowie.

W 2002 r.¹³ polskie przedsiębiorstwa MSP zatrudniały 7006,2 tys. pracowników, tj. 68,1% ogółu pracujących. W województwie małopolskim w sektorze rynkowym małych i średnich przedsiębiorstw zatrudnionych było 460,8 tys. osób. Ilość ta pozwoliła zachować czwarte miejsce po województwach mazowieckim, śląskim i wielkopolskim, a w porównaniu z ubiegłym rokiem nastąpił wzrost o 6,62%, co stanowi przełom od roku 1999, od kiedy to następowało zmniejszanie ilości zatrudnionych małopolskich MSP.

Przedsiębiorstwa MSP w województwie małopolskim w roku 2002 wytworzyły i osiągnęły przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów o wartości 81 436,7 mln złotych, co stanowi 7,8% całkowitej kwoty przychodów w skali kraju równej 1 044 456,4 mln złotych. Wyniki te plasują Małopolskę na czwartym miejscu po województwach: mazowieckim, śląskim i wielkopolskim. Dominującym rynkiem zbytu jest rynek lokalny. Sprzedaż na tym rynku stanowi ponad 60%. Drugą pozycją jest sprzedaż na rynku krajowym z wartością ponad 30% łącznych przychodów ze sprzedaży.

¹³ Ze względu na brak najnowszych danych statystycznych dotyczących 2003 r. koniecznym stało się odniesienie w tekście do roku 2002.

Tabela nr 93. Podmioty wg poziomu zatrudnienia zarejestrowane w systemie REGON (bez jednostek wewnętrznych). Stan na 31.12.2003 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Przedziały zatrudnienia			
		do 9	10-49	50-249	250 i więcej*
Woj. małopolskie	285 887	271 479	11 769	2 244	2395
Kraków	102 071	96 691	4 284	893	203
Powiat krakowski	18 975	18 138	709	110	18
Powiat wadowicki	14 592	13 957	522	92	21
Powiat nowotarski	12 239	11 646	512	72	9
Powiat oświęcimski	11 782	11 182	464	117	19
Powiat olkuski	11 215	10 719	403	81	12
Tarnów	11 132	10 538	442	127	25
Powiat chrzanowski	10 430	9 901	413	97	19
Powiat nowosądecki	9 485	8 923	494	63	5
Powiat tarnowski	9 188	8 760	369	53	6
Powiat wielicki	8 689	8 308	322	55	4
Powiat myślenicki	8 631	8 223	343	57	8
Powiat tatrzański	8 238	7 931	265	38	4
Nowy Sącz	8 017	7 465	432	105	15
Powiat suski	7 196	6 885	259	48	4
Powiat bocheński	7 066	6 765	245	53	3
Powiat limanowski	6 270	5 874	353	38	5
Powiat gorlicki	5 935	5 534	334	59	8
Powiat brzeski	5 875	5 617	220	34	4
Powiat miechowski	3511	3 364	124	22	1
Powiat dąbrowski	2700	2 560	125	14	1
Powiat proszowicki	2650	2 498	135	16	1

* podmioty tej wielkości nie są już zaliczane do MŚP

Źródło: opracowanie na podstawie danych statystycznych US w Krakowie.

Spadkowa tendencja udziału MSP w nakładach inwestycyjnych przedsiębiorstw ogółem w Polsce pogłębiła się również w roku 2002. Udział ten, wynoszący 50% w roku 2000 zmniejszył się do 43,8% w roku przywołanym powyżej. Inwestycje sektora MSP w województwie małopolskim w roku 2002 wyniosły 2 229 mln zł. Nastąpił 8,5% spadek w odniesieniu do roku poprzedniego, jednak w tym samym okresie wyraźnie wzrósł udział nakładów inwestycyjnych województwa małopolskiego w nakładach MSP w skali całego kraju z 5,4% do 7,1%. Wynik ten umocnił Małopolskę na 5 pozycji po województwach: mazowieckim, śląskim, wielkopolskim i dolnośląskim.

W 2002 r. nakłady przedsiębiorstw przemysłowych na innowacje wzrosły po raz pierwszy od trzech lat. Wyniosły one ponad 13,8 mld zł. (wzrost w porównaniu z rokiem 2001 o 20,4%). Nakłady na innowacje średnich (GUS prowadzi regularne badania procesów innowacyjnych tylko

Tabela nr 94. Podmioty zarejestrowane w systemie REGON w latach 1998-2003

Wyszczególnienie	1998	1999	2000	2001	2002	2003	Dynamika w okresie 1998-2003 (1998=100)	Wskaźnik przedsiębiorczości
Woj. Małopolskie	228 085	242 624	251 681	270 740	278 350	285 887	125,34	88
Kraków	82 644	88 336	88 852	94 731	99 134	102 071	123,51	135
Nowy Sącz	6 994	7 358	7 515	7 744	7 855	8 017	114,63	95
Tarnów	8 974	9 443	9 910	11 019	10 842	11 132	124,05	94
Powiat bocheński	5 248	5 582	5 986	8 189	6 756	7 066	134,64	72
Powiat brzeski	4 105	4 459	5 458	5 371	5 557	5 875	143,12	65
Powiat chrzanowski	8 018	8 436	9 124	9 895	10 256	10 430	130,08	81
Powiat dąbrowski	2 040	2 178	2 403	2 898	2 584	2 700	132,35	46
Powiat gorlicki	4 928	5 095	5 189	5 620	5 915	5 935	120,43	56
Powiat krakowski	15 098	15 936	16 220	17 842	18 772	18 975	125,68	79
Powiat limanowski	5 653	5 774	5 797	6 029	6 171	6 270	110,91	52
Powiat miechowski	2 472	2 696	3 160	3 279	3 346	3 511	142,03	68
Powiat myślenicki	6 855	7 245	7 402	7 823	8 226	8 631	125,91	75
Powiat nowosądecki	7 624	8 329	8 714	9 205	9 435	9 485	124,41	49
Powiat nowotarski	11 161	11 543	11 650	11 870	12 026	12 239	109,66	68
Powiat olkuski	9 170	9 821	10 549	11 256	11 159	11 215	122,30	98
Powiat oświęcimski	8 509	9 229	10 277	11 212	11 859	11 782	138,47	77
Powiat proszowicki	2 044	2 220	2 611	2 667	2 480	2 650	129,65	61
Powiat suski	5 235	5 648	6 100	6 556	6 960	7 196	137,46	88
Powiat tarnowski	6 286	6 761	7 353	8 457	8 536	9 188	146,17	48
Powiat tatrzański	7 211	7 456	7 312	7 599	7 845	8 238	114,24	126
Powiat wadowicki	11 221	12 000	12 902	13 681	14 334	14 592	130,04	95
Powiat wielicki	6 595	7 079	7 197	7 797	8 302	8 689	131,75	84

Źródło: opracowanie na podstawie danych statystycznych US w Krakowie.

III. ROLNICTWO

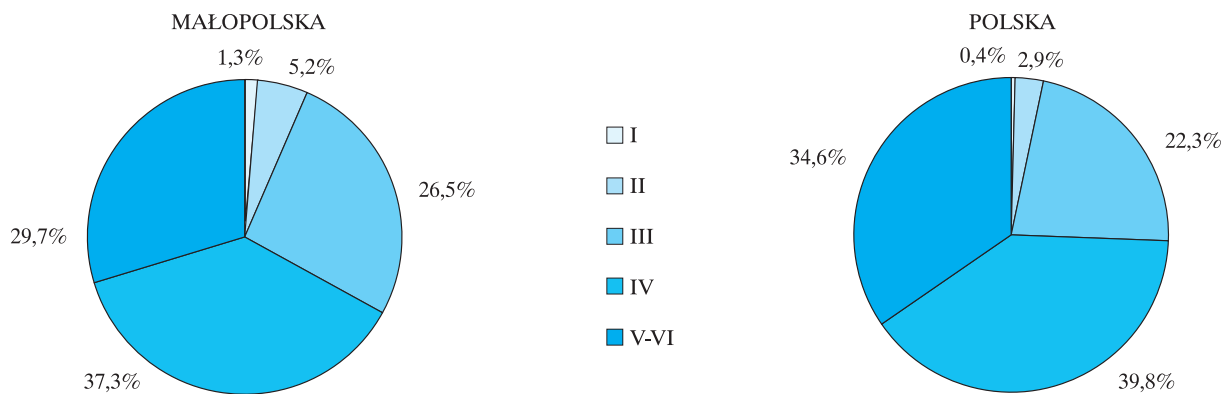
1. UWARUNKOWANIA ROZWOJU ROLNICTWA

1.1. Warunki przyrodnicze

Uwarunkowaniem determinującym zróżnicowanie podstaw przyrodniczych rozwoju rolnictwa w województwie małopolskim jest pionowa rozpiętość obszaru (największe zróżnicowanie w kraju — od płaskich terenów Kotliny Sandomierskiej po wysokie szczyty Tatr). Znaczna część województwa (22,5%) leży powyżej 500 m n.p.m. Występuje tu 7 pięter klimatycznych, najwyższe w skali Polski sumy opadów rocznych.

Warunki te wpływają na zróżnicowanie zasobności gleb województwa. W znacznej części obszaru (północna i centralna część województwa) występują kompleksy bardzo dobrych gleb, tj. czarnoziemy i gleby brunatne utworzone z lessów oraz urodzajne mady. W południowej części przeważają gleby płytkie, silnie szkieletowe, narażone na procesy erozyjne, o niskiej wartości rolniczej. W pokrywie glebowej użytków rolnych, gleby poszczególnych klas bonitacyjnych zajmują: klasa I — 1,3%, klasa II — 5,2%, klasa III — 26,5%, klasa IV — 37,3%, klasa V — 20,7%, klasa VI — 9,0%. Oznacza to, że pod względem jakości gruntów województwo posiada gleby przeciętnej jakości. Występuje wyraźne zróżnicowanie terytorialne gleb bardzo dobrych i słabych.

Wykres nr 33. Klasy bonitacyjne gleb

Źródło: oprac. własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej w województwie wynosi ok. 68 pkt., w kraju 66,6 pkt. Podobnie jak wymienione elementy środowiska wykazuje znaczne zróżnicowanie przestrzenne kształtując się w granicach od 29,7 pkt. dla Zakopanego do 102,8 pkt. dla Proszowic.

1.2. Użytkowanie gruntów i ich struktura własnościowa

W województwie użytkuje się rolniczo 752,6 tys. ha, co stanowi blisko 50% jego obszaru (1 512,7 tys. ha), lasy i grunty leśne obejmują powierzchnię 443,5 tys. ha tj. 29% powierzchni województwa, a grunty pozostałe (pod zabudowaniami, wodami, drogami i nieużytkami) 326,7 tys. ha ponad 21%. W ogólnej powierzchni użytków rolnych — grunty orne stanowią 65%, sady 1,7%, a użytki zielone 33,3%.

Tabela nr 95. **Struktura użytków rolnych w województwie małopolskim w 2003 r. w tys. ha**

Wyszczególnienie	Powierzchnia w ha			Powierzchnia w %		
	1998	2002	2003	1998	2002	2003
Grunty orne	638 591	521 113	489 237	72,3	66,5	65,0
Sady	22 651	13 581	13 159	2,6	1,8	1,7
Łąki	140 253	197 741	198 471	15,9	25,2	26,4
Pastwiska	80 974	51 127	51 691	9,2	6,5	6,9
Razem powierzchnia UR	882,5	783,5	752 558	100	100	100

Źródło: oprac. własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie i danych z Powszechnego Spisu Rolnego 2002 r.

Na przestrzeni ostatnich lat daje się zauważyć systematyczny spadek powierzchni użytków rolnych, w latach 1998-2003 wyniósł on 14,7%. Zmniejszenie powierzchni dotyczyło głównie obszaru gruntów ornych. Powierzchnia sadów pozostawała na podobnym poziomie, zwiększeniu ulegała natomiast powierzchnia użytków zielonych.

Gospodarstwa indywidualne stanowią 97% ogólnej powierzchni gospodarstw rolnych w województwie, a ich udział w powierzchni użytków rolnych to ok. 98%. Pozostałe ziemie należą do spółdzielni rolniczych, Skarbu Państwa, kościołów, stowarzyszeń oraz są to grunty nie stanowiące gospodarstw.

Z ogólnej powierzchni gruntów ornych użytkowanych przez gospodarstwa rolne pod zasiewami znajdowało się 399 155 tys. ha (81,6% gruntów ornych województwa).

Średnie zużycie nawozów mineralnych i chemicznych w województwie małopolskim kształtuje się na poziomie 77,1 kg na ha UR (w Polsce 93,6 kg na ha UR), a wapniowych 79,8 kg na ha UR (w Polsce 94,6 kg na ha UR).

Tabela nr 96. **Zużycie nawozów mineralnych lub chemicznych oraz wapniowych w województwie małopolskim w 2003 r. (w kg na 1 ha UR)**

Wyszczególnienie	Nawozy mineralne lub chemiczne				Nawozy wapniowe
	razem	azotowe	fosforowe	potasowe	
Polska	93,6	51,5	18,7	23,4	94,6
Małopolska	77,1	37,5	19,1	20,5	79,8

Źródło: oprac. własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego „Rolnictwo 2003”.

1.3. Struktura agrarna

W województwie małopolskim jest ok. 373,7 tys. gospodarstw rolnych, z czego 69,6% prowadzi działalność rolniczą. Przeciętna powierzchnia 1 gospodarstwa rolnego wynosi 2,61 ha (w kraju 6,59 ha), z czego rolniczo użytkuje się 2,10 ha UR (w Polsce 5,76 ha UR). Największe gospodarstwa funkcjonują w powiatach: miechowskim, proszowickim, dąbrowskim i nowotarskim. Najmniejsze gospodarstwa są w powiatach: chrzanowskim, m. Nowy Sącz, m. Kraków, wielickim i oświęcimskim. Województwo małopolskie charakteryzuje się największym rozdrobnieniem rolnictwa wśród wszystkich województw. Najbardziej wykorzystywane rolniczo są grunty orne w powiatach: proszowickim (98,1%), miechowskim (96,4%), dąbrowskim (83,1%), oświęcimskim (82,7%) i limanowskim (79,5%).

Wykres nr 34. Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie

W województwie małopolskim zdecydowaną większość (91,6%) stanowią gospodarstwa o powierzchni do 5 ha. Gospodarstw o pożądanej wielkości dla województwa, tj. w przedziale od 15,0 — 20,0 ha jest 865, co stanowi jedynie 0,2%. Cechą charakterystyczną gospodarstw indywidualnych jest rozproszenie ich gruntów, tworzących niekorzystne szachownice pól, zwłaszcza w części południowej województwa.

Tabela nr 97. Liczba gospodarstw rolnych wg grup obszarowych powierzchni UR

Ogółem		Grupy obszarowe użytków rolnych w ha												
		0-1	1-2	2-3	3-5	5-7	7-10	10-15	15-20	20-30	30-50	50-100	100 ha i więcej	
Polska	Liczba gosp. rolnych	2933228	977087	517040	281161	348689	216818	210051	182685	182685	64265	31678	12394	7422
	%	100	33,3	17,6	9,6	11,9	7,4	7,2	6,2	2,9	2,2	1,1	0,4	0,2
Małopolska	Liczba gosp. rolnych	373726	156835	88397	48462	48717	17388	8598	3561	865	467	210	119	107
	%	100	42,0	23,6	13,0	13,0	4,7	2,3	1,0	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0

Źródło: Raport z wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2002 r.

W Małopolsce obserwuje się znaczący udział ziemi odłogowanej i ugorów w ogólnej powierzchni gruntów ornych. Według Powszechnego Spisu Rolnego powierzchnia odłogów w województwie wyniosła 137,8 tys. ha tj. 26,4% gruntów ornych (w Polsce 17,6%). Z powyższych danych wynika, iż co czwarty hektar ziemi ornej w województwie był nie uprawiany. Największy udział gruntów odłogujących (poza powiatami miejskimi) był w powiatach: chrzanowskim (66%), tatrzańskim (54,9%), suskim (50,5%).

1.4. Pracujący w rolnictwie

W województwie małopolskim w gospodarstwach rolnych pracuje 175,9 tys. osób, tj. ok. 13,5% wszystkich pracujących w województwie. Blisko 98% pracujących w rolnictwie (171,6 tys. osób) utrzymuje się wyłącznie z pracy w swoim gospodarstwie.

Tabela nr 98. Pracujący (wyłącznie lub głównie) w gospodarstwach rolnych

Ogółem			Pracujący					
			wyłącznie			głównie		
razem	mężczyźni	kobiety	razem	mężczyźni	kobiety	razem	mężczyźni	kobiety
w tysiącach osób								
175,9	90,6	85,4	171,6	87,3	84,3	4,4	3,3	1,1

Źródło: Raport z wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2002 r.

1.5. Grupy producenckie

W województwie małopolskim działa 10 zarejestrowanych rolniczych grup producenckich, z czego 4 zostały zarejestrowane w 2002 r., a 6 w 2003 r.

Tabela nr 99. Zestawienie rolniczych grup producenckich wpisanych do Rejestru Wojewody Małopolskiej w latach 2002-2003

Nazwa GPR	Ilość członków	Data wydania decyzji adm.	Specjalizacja
Spółdzielnia Producentów Warzyw TRAF z Tropiszowa z siedzibą w Glewcu Gmina Koniusza	10	26 lipiec 2002 r.	warzywa
Spółdzielnia Ogrodnicza GRODZISKO w Raciechowicach Gmina Raciechowice	11	26 lipiec 2002 r.	owoce i warzywa
Zrzeszenie Plantatorów Owoców i Warzyw dla Tymbark S.A. z siedzibą w Tymbarku Gmina Tymbark	458	24 wrzesień 2002 r.	owoce i warzywa do przetwórstwa

Grupa Producentka WIELOPOLANKA Sp. z o.o. w Wielopolu Gmina Olesno	5 + 1	24 wrzesień 2002 r.	mleko
Sadownicza Spółdzielnia Handlowa ŁOSOSINA w Łososinie Dolnej Gmina Łososina Dolna	20	3 luty 2003 r.	owoce i warzywa
Spółdzielcza Agencja Marketingowa SAM w Książu Wielkim Gmina Książ Wielki	28	10 czerwiec 2003 r.	trzoda chlewna żywa
Zrzeszenie Producentów Jaj EKO-DRÓB Sp. z o.o. w Golkowicach Dolnych Gmina Stary Sącz	8	23 wrzesień 2003 r.	jaja ptasie
Sądecka Grupa Producentów Owoców i Warzyw OWOC ŁACKI Sp. z o.o. w Nowym Sączu	10	23 wrzesień 2003 r.	owoce i warzywa
Spółdzielnia Producentów Warzyw WITAMEX w Pobiedniku Wielkim Gm. Igołomia-Wawrzeńczyce	12	17 październik 2003 r.	owoce i warzywa
Okręgowy Związek Plantatorów Tytoniu w Krakowie	553	31 grudzień 2003 r.	ilość tytoniu suszone

Źródło: oprac. własne na podstawie danych Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie.

2. PRODUKCJA ROLNA

2.1. Produkcja roślinna

W strukturze zasiewów dominują zboża (bez kukurydzy na ziarno) zajmujące 61,1% powierzchni zasiewów w województwie (w Polsce 71,7%). Uprawy ziemniaków zajmują — 15,3% (w Polsce 7,0%), uprawy przemysłowe — 1,2% (w Polsce 6,7%), a rośliny pastewne — 11,7% (w Polsce 7,3%). Struktura upraw różni się od średniej krajowej, co wyraża się zwiększonym udziałem powierzchni roślin pastewnych oraz ziemniaków, i związane jest z dominacją produkcji zwierzęcej w województwie małopolskim. Nieznaczny jest udział roślin przemysłowych i strączkowych.

W stosunku do roku ubiegłego o 2,8% zwiększyła się powierzchnia zasiewów roślin pastewnych, natomiast nieznacznie spadła powierzchnia uprawy ziemniaków (o 1,2%) i zbóż (2,9%). Uprawy pozostałych ziemiopłodów utrzymały się na podobnym poziomie jak w 2002 r.

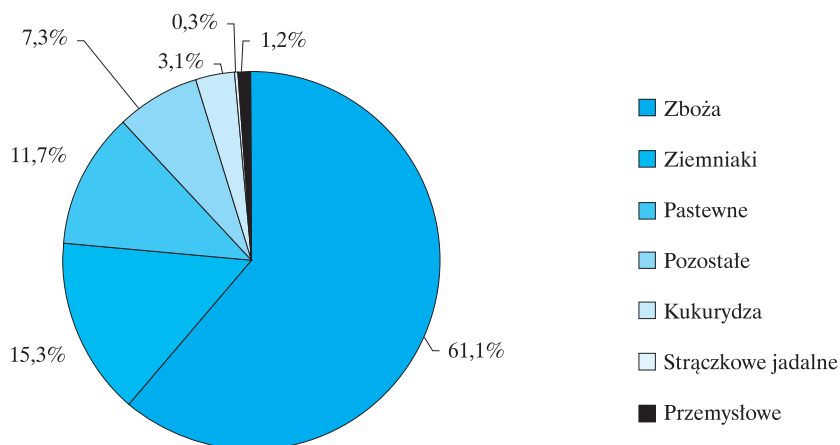
Warzywa gruntowe i przyspieszone zajmują około 4% powierzchni gruntów ornych województwa. Najwięcej uprawia się kapusty 27,3%, marchwi 12,1%, kalafiorów 10,8% i cebuli 10,3%, a najmniej pomidorów 1,6%. Powierzchnia uprawy warzyw gruntowych w 2003 r. wyniosła 18 017 ha, a zbiory ukształtowały się na poziomie 47 382 tys. ton. Powierzchnia uprawy warzyw gruntowych w Małopolsce stanowi 9% powierzchni upraw tych roślin w Polsce. Niektóre małopolskie powiaty wyspecjalizowały się w uprawie poszczególnych gatunków warzyw, koncentrując ich produkcję na swoim terenie np.: powiat miechowski — kapustę, krakowski — kalafiory, proszowicki — cebulę.

Tabela nr 100. Powierzchnia zasiewów poszczególnych grup upraw w 2003 r.

Wyszczególnienie		Ogółem	Zboże wraz z mieszankami	Kukurydza	Strączkowe jadalne	Ziemniaki	Przemysłowe	Pastewne	Pozostałe
Polska	ha	10 888 820	7 809 403	356 337	33 890	756 771	726 640	789 424	407 355
	%	100	71,7	3,3	0,3	7,0	6,7	7,3	3,7
Małopolska	ha	399 155	243 665	12 532	1 370	61 277	4 653	46 668	28 990
	%	100	61,1	3,1	0,3	15,3	1,2	11,7	7,3

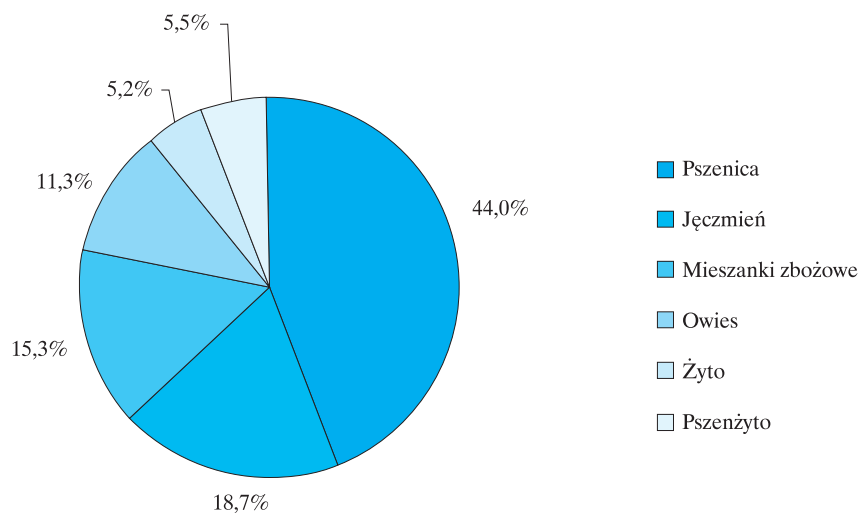
Źródło: oprac. własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Wykres nr 35. Udział powierzchni poszczególnych grup upraw w ogólnej powierzchni zasiewów w 2003 r.

Źródło: oprac. własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Wykres nr 36. Udział powierzchni poszczególnych grup upraw w ogólnej powierzchni upraw zbóż w 2003 r.

Źródło: oprac. własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Tabela nr 101. Plony i zbiory wybranych ziemiopłodów w woj. małopolskim w 2003 r.

Wyszczególnienie	Plony z 1 ha w t	Zbiory w tys. ton	Plony z 1 ha	Zbiory
			2002 = 100	
Zboża wraz z mieszankami	286	69 594	96,0	95,2
Pszenica	294	31 509	93,3	88,2
Żyto	249	3 185	95,0	77,3
Jęczmień	308	14 004	97,8	96,5
Owies	243	6 700	99,6	98,7
Pszenżyto	265	3 549	97,1	88,0
Mieszanki zbożowe	286	10 648	99,0	134,3
Kukurydza	545	6 806	93,6	104,5
Ziemniaki	179	109 690	97,3	94,3
Strączkowe	218	2 987	90,1	73,0

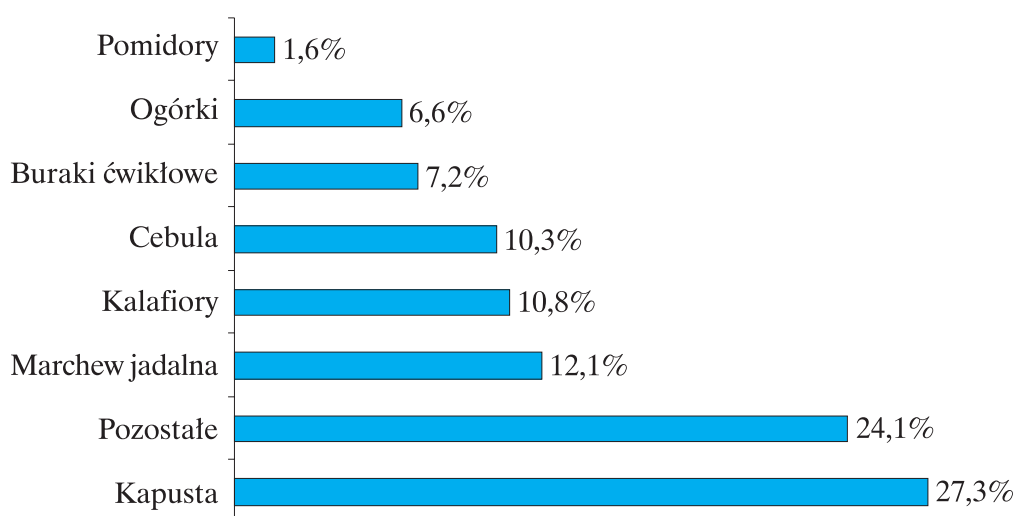
Źródło: oprac. własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Tabela nr 102. Powierzchnia i zbiory warzyw gruntowych w 2003 r.

Wyszczególnienie	Powierzchnia w ha	Zbiory w tys. ton	Powierzchnia	Zbiory
			2002 = 100	
Polska	198 408	441 954	115,8	112,0
Małopolska	18 017	47 382	108,3	100,8

Źródło: oprac. własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Wykres nr 37. Struktura powierzchni uprawy warzyw w województwie małopolskim w 2003 r.

Źródło: oprac. własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Tabela nr 103. Plony i zbiory warzyw w woj. małopolskim w 2003 r.

Wyszczególnienie	Plony z 1 ha w t	Zbiory w tys. ton	Plony z 1 ha	Zbiory
			2002 = 100	
Kapusta	4 580	22 504	88,6	97,1
Kalafior	2 130	4 149	82,2	88,5
Cebula	1 670	3 078	79,5	85,6
Marchew jadalna	2 470	5 390	108,3	118,8
Buraki	2 350	3 039	79,9	93,0
Ogórki	1 710	2 044	83,4	94,3
Pomidory	1 490	447	67,1	80,9
Pozostałe	1 550	6 731	130,3	133,7

Źródło: oprac. własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Istotną częścią produkcji rolniczej województwa jest ogrodnictwo (sadownictwo i warzywnictwo). Sady obejmują 1,7% powierzchni użytków rolnych, ich udział jest wyższy niż średni w kraju. W strukturze nasadzeń drzew owocowych największy udział mają jabłonie 57,2% oraz śliwy 16,7%, wiśnie zajmują 7,9%, grusze 7,4% i czereśnie 6,8%. Łączne zbiory owoców w 2003 r. oszacowano na 17 187 tys. ton, z czego owoców z drzew zebrano 14 657 tys. ton, a owoców jagodowych 2 531 tys. ton. O wysokości zbiorów owoców z drzew decydują jabłka, których zbiór stanowi 80,8% produkcji owoców z drzew. W produkcji owoców jagodowych największą pozycję stanowią porzeczki — 48% i truskawki — 20,1% ogólnych zbiorów owoców jagodowych. Powierzchnia uprawy owoców utrzymała się na poziomie podobnym jak w roku ubiegłym, zanotowano również bardzo dobre plony z hektara, szczególnie śliw, czereśni, grusz i porzeczek.

Tabela nr 104. Produkcja owoców w województwie małopolskim w 2003 r.

Wyszczególnienie	Powierzchnia w ha	Plony z 1 ha w t	Zbiory w tys. ton	Powierzchnia	Plony z 1 ha	Zbiory
				2002 = 100		
Owoce z drzew ogółem	15 844	x	14 657	97,6	x	92,9
Jabłonie	9 060	1 310	11 838	97,6	91,0	88,6
Grusze	1 165	570	665	97,0	107,5	103,9
Śliwy	2 673	390	1 034	92,3	144,4	131,7
Wiśnie	1 257	470	588	98,6	102,2	100,8
Czereśnie	1 074	350	380	108,6	112,9	123,8
Pozostałe	615	250	152	97,8	166,7	160,0
Owoce jagodowe ogółem	x	x	2 531	x	x	97,4
Truskawki	1 9291	260	508	128,5	65,0	84,3
Maliny	631	290	184	98,7	80,6	80,6
Porzeczki	2 477	490	1 215	98,0	108,9	105,8
Agrest	687	630	432	100,7	98,4	98,7
Pozostałe	290	660	192	98,2	106,5	104,8

Źródło: oprac. własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

2.2. Produkcja zwierzęca

W województwie małopolskim przeważającym kierunkiem produkcji rolnej jest hodowla zwierząt. Podstawowymi obszarami w produkcji zwierzęcej jest chów bydła i trzody chlewnej. Znaczącym kierunkiem jest również drobiarstwo, owczarstwo i rybactwo. Chów kóz, zwierząt futerkowych, pszczoł i innych występuje marginalnie.

Pogłowie bydła w 2003 r. wynosiło 294 440 sztuk, w tym krów 183 544 sztuk, co stanowi 5,4% pogłowia bydła w Polsce oraz 6,3% pogłowia krów. Obsada bydła ogółem na 100 ha użytków rolnych wyniosła 39,1 sztuk, w tym krów — 24,4. Zaobserwowano niewielki wzrost pogłowia bydła w stosunku do roku ubiegłego. Wysoka obsada bydła występuje w południowych górzystych powiatach tj. limanowskim, nowosądeckim, gorlickim i myślenickim, gdzie ze względu na naturalne warunki przyrodnicze utrzymywanie bydła jest bardziej opłacalne niż chów trzody chlewnej i uprawa ziemiołdów.

Tabela nr 105. Pogłowie i obsada zwierząt gospodarskich

Wyszczególnienie	1998	2002	2003
	w tysiącach sztuk		
Bydło	405,8	287,3	294,4
Trzoda chlewna	547,5	542,5	532,7
Owce	58,1	83,8	83,9
Kozy	37,8	25,0	25,1
Konie	58,0	33,4	33,8
Drób	4 294,0	10 231,3	9 067,2

Źródło: oprac. własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie i danych Powszechnego Spisu Rolnego 2002 r.

Pogłowie trzody chlewnej w 2003 r. ukształtowało się na poziomie 532 674 sztuk i było nieco niższe jak w 2002 r. Trzoda chlewna w województwie małopolskim stanowi 2,9% stanu notowanego w kraju. Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych wyniosła 70,8 sztuki, w tym loch 8,2 sztuk. Hodowla skupiona jest głównie w powiatach tj. proszowickim, miechowskim i oświęcimskim.

Pogłowie owiec w 2003 r. wynosiło 83 923 sztuk i było na podobnym poziomie jak w roku 2002. Obsada owiec na 100 ha użytków rolnych wyniosła 11,2 sztuki i jest najwyższa w całej Polsce (2,1 szt/100 ha). Pogłowie owiec województwa małopolskiego stanowi aż 24,8% pogłowia krajowego. W hodowli owiec przodują powiaty nowotarski i tatrzański.

Stan pogłowia koni wyniósł, podobnie jak w roku ubiegłym, 33 776 sztuk. Konie w województwie małopolskim stanowią 10,1% pogłowia koni w Polsce. Średnia obsada koni na 100 ha UR wyniosła 4,5 szt. co daje województwu pierwszą lokatę w kraju (2,1 szt/100 ha UR). Najwięcej koni hoduje się w powiatach limanowskim, nowosądeckim i tatrzańskim.

Pogłowie kóz liczyło 25 122 sztuki, co stanowi 13,1% pogłowia ogólnokrajowego. Był to najwyższy wskaźnik ilości kóz w kraju. Obsada kóz na 100 ha UR wyniosła w województwie 3,3 szt. (w Polsce 1,2 szt/100 ha UR).

Pogłowie drobiu ogółem wynosiło w 2003 r. 9 067 166 sztuk i było o 11,4% niższe niż w 2002 r. W strukturze pogłowia drobiu dominuje drób kurzy (90%), marginalnie hoduje się kaczki (7%), indyki (3%) i gęsi (0,5%). Obsada drobiu kurzego na 100 ha użytków rolnych wyniosła 1 086 sztuk. Pogłowie drobiu w województwie małopolskim stanowi 5,1% krajowego pogłowia. Produkcja drobiarska skupiona jest głównie w powiatach: krakowskim, bocheńskim, tarnowskim i wadowickim.

3. ROLNICTWO EKOLOGICZNE

Zarówno warunki przyrodnicze i strukturalne, a także względy społeczne i ekonomiczne przemawiają za rozwojem rolnictwa ekologicznego w województwie małopolskim.

Działalność ekologiczna związana jest ściśle ze zdrowym środowiskiem. Instytucją powołaną do oceny stanu skażenia gleb w gospodarstwach ekologicznych jest Stacja Chemiczno-Rolnicza, jednostka podległa Ministerstwu Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Wyniki przeprowadzonych przez Stację badań wskazujące, że zawartość substancji szkodliwych (metali ciężkich) mieszczą się w dopuszczalnych granicach, są niezbędne do uznania gospodarstwa za ekologiczne. Ponadto podstawą uznania każdego gospodarstwa ekologicznego jest poddanie go kontroli przez uprawnione jednostki certyfikujące. W 2003 r. na terenie województwa małopolskiego z upoważnienia Polskiego Centrum Akredytacji w Warszawie działało pięć jednostek kontrolnych: Agro Bio Test Sp. z o.o. (RE-04/2002/PI), Bioekspert S.c. (RE-03/2002/PI), COBICO Sp. z o.o. (RE-05/2003/PI), EKO GWARANCJA PTRE Sp. z o.o. (RE-06/2003/PI), PCBC S.A. (RE-01/2002/PI). Jednostki te skontrolowały ogółem 380 gospodarstw ekologicznych.

Wśród skontrolowanych gospodarstw:

- 128 posiadało certyfikat gospodarstwa ekologicznego (pow. 2 735,88 ha),
- 100 gospodarstw było w roku poprzedzającym uzyskanie certyfikatu (pow. 1 334,73 ha),
- 146 gospodarstw było w pierwszym roku przestawienia (pow. 1 424,27 ha).

Ponadto 6 gospodarstw posiadało certyfikat na część powierzchni uprawnej, a pozostała część tych gospodarstw znajdowała się w okresie przestawiania (pow. 79,59 ha).

Wykazana powierzchnia gospodarstw ekologicznych (źródło danych: OSCH-R w Krakowie) wyniosła w 2003 r. ogółem 5.574,47 ha. Łączny areał podstawowych upraw wynosił 3 168,51 ha, w tym:

- uprawy rolnicze — 879,39 ha,
- uprawy warzywnicze — 18,88 ha,
- uprawy sadownicze — 64,24 ha,
- rośliny jagodowe — 25,89 ha,
- łąki i pastwiska — 2180,11 ha.

Tabela nr 106. Podział kontrolowanych gospodarstw według grup wielkości

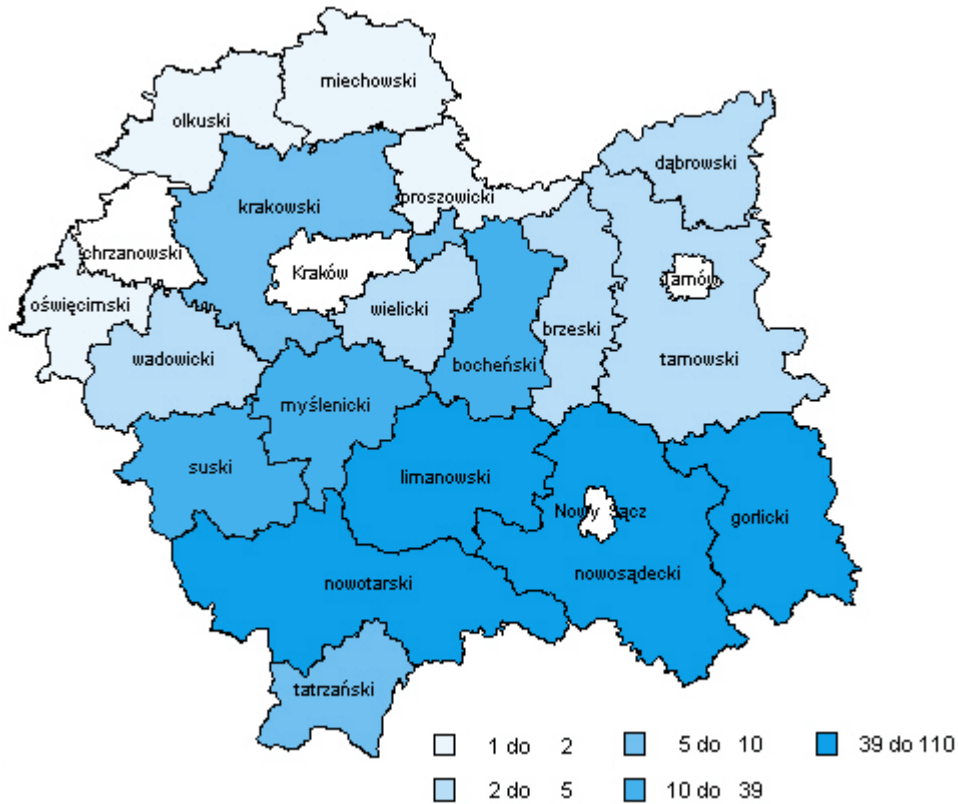
Wyszczególnienie	Przedziały wielkości powierzchni						Razem
	do 5 ha	5-10 ha	10-20 ha	20-50 ha	50-100 ha	pow. 100 ha	
Liczba gospodarstw	165	102	58	35	16	4	380

Źródło: oprac. własne na podstawie danych Stacji Chemiczno-Rolniczej Oddział Kraków.

Z powyższego wynika, że najliczniejszą grupę stanowiły gospodarstwa o powierzchni do 5 ha i od 5 do 10 ha (ogółem 267 gospodarstw), co stanowi 70,3% ogólnej liczby skontrolowanych gospodarstw. Natomiast gospodarstwa powyżej 50 ha stanowiły 4,2 % ogółu. Duży udział gospodarstw z pierwszych dwóch przedziałów powierzchni świadczy o zainteresowaniu rolnictwem ekologicznym właścicieli mniejszych gospodarstw, którzy w tego typu produkcji widzą szansę zwiększenia swoich dochodów i utrzymania się na rynku.

Gospodarstwa wykazują wyraźną koncentrację w południowo-wschodniej części województwa, w powiatach: limanowskim, gorlickim, nowosądeckim i nowotarskim.

Wykres nr 38. Gospodarstwa ekologiczne w powiatach województwa małopolskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Stacji Chemiczno-Rolniczej Oddział Kraków.

Z roku na rok wzrasta zainteresowanie rolnictwem ekologicznym i sukcesywnie zwiększa się ilość gospodarstw rolniczych produkujących żywność zgodnie z jego zasadami. Świadczy o tym osiągnięty wskaźnik przyrostu ilości gospodarstw ekologicznych (65 %) i rozwinięta sieć niezależnych podmiotów kontrolnych.

IV. PRZEMYSŁ

1. PRZEMYSŁ MAŁOPOLSKI NA TLE KRAJU

Produkcja sprzedana przemysłu w województwie małopolskim w roku 2003 osiągnęła wartość 35 324 mln zł, co stanowi 6,6% potencjału przemysłowego kraju. Udział województwa w produkcji przemysłowej Polski w latach 1998-2001 stopniowo się obniżał. W roku 1998 wynosił 7,3%, w roku 1999 — 7,0%, w roku 2000 – 6,9%, zaś w roku 2001 spadł do 6,5%. Na spadek wskaźnika w głównej mierze miała wpływ niska dynamika sprzedaży w przetwórstwie przemysłowym wynosząca w latach 1998-2001 jedynie 110,9 przy średniej krajowej 123,1.

W roku 2002 w stosunku do roku 2001 zanotowano wzrost wskaźnika, który powrócił do poziomu notowanego w roku 2000, jednak w roku 2003 nastąpił ponowny spadek do poziomu 6,6%. Przyczyną spadku była wyraźnie niższa niż średnio w kraju dynamika sprzedaży w przetwórstwie przemysłowym (105,4% w Małopolsce oraz odpowiednio 112,7% w kraju).

Tabela nr 107. **Produkcja sprzedana przemysłu w województwie małopolskim wg poszczególnych rodzajów działalności (sekcje EKD) w latach 1998-2003**

Wyszczególnienie (wartości w mln zł, bieżące ceny bazowe)	Lata				Dynamika 2003/98
	1998	1999	2002	2003	
Ogółem przemysł	27 236,9	28 587,7	32 965,9	35 324,0	129,7
Górnictwo i kopalnictwo	384,7	415,2	359,6	370,1	96,2
Przetwórstwo przemysłowe	25 229,9	26 251,7	30 231,8	31 858,1	126,3
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	1 622,2	1 920,7	2 374,4	3 095,4	190,8

Źródło: „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” sierpień 1999 r., luty 2001 r., kwiecień 2002 r., czerwiec 2003 r., oraz I kwartał 2004 r.

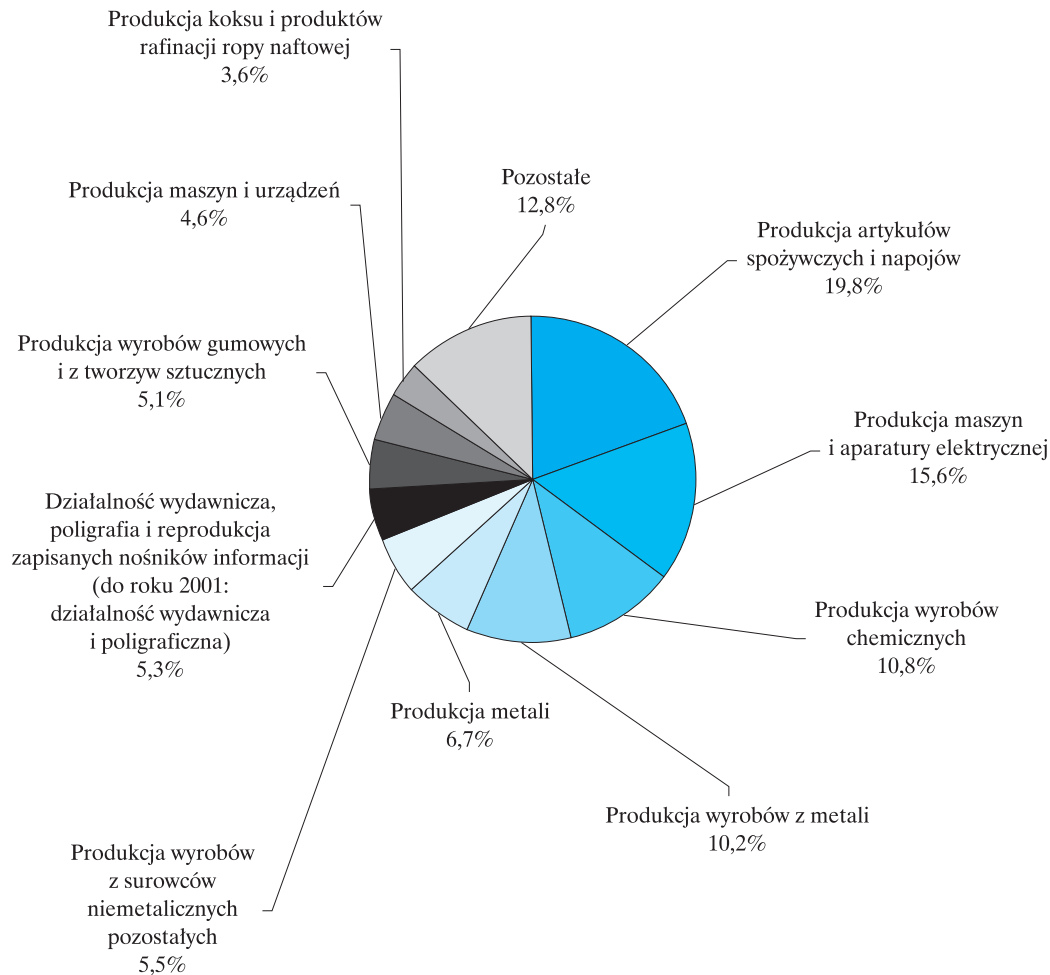
Tabela nr 108. **Udział produkcji sprzedanej przemysłu województwa małopolskiego na tle kraju wg poszczególnych rodzajów działalności w latach 1998-2003**

Wyszczególnienie	Udział produkcji krajowej (%)			
	1998	1999	2002	2003
Ogółem przemysł	7,3	7,0	6,9	6,6
Górnictwo i kopalnictwo	1,6	1,7	1,4	1,4
Przetwórstwo przemysłowe	8,1	7,6	7,7	7,2
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	4,5	4,7	3,9	4,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” sierpień 1999 r., luty 2000 r., kwiecień 2001 r., kwiecień 2002 r., czerwiec 2003 r. oraz I kwartał 2004 r.

W przetwórstwie przemysłowym pod względem wielkości sprzedaży dominują: produkcja artykułów spożywczych i napojów (19,8%), produkcja maszyn i aparatury elektrycznej (15,6%), produkcja wyrobów chemicznych (10,8%) oraz produkcja wyrobów z metali (10,2%).

Wykres nr 39. **Struktura sprzedaży w najważniejszych branżach przetwórstwa przemysłowego województwa małopolskiego w roku 2003**

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” styczeń 2000 r., luty 2001 r., kwiecień 2001 r., kwiecień 2002 r., czerwiec 2003 r. oraz I kwartał 2004 r.

Do branż charakteryzujących się najwyższą, ponad 150%-tą dynamiką sprzedaży w latach 1998-2003 należały: produkcja maszyn i aparatury elektrycznej (378,9), produkcja masy włóknistej oraz papieru (254,0), działalność wydawnicza, poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji (191,5), produkcja wyrobów gumowych i z tworzyw sztucznych (190,4), produkcja wyrobów z metali (165,9), produkcja drewna i wyrobów z drewna oraz ze słomy i wikliny (156,4) oraz produkcja wyrobów z surowców niemetalicznych (154,1).

Z kolei niewielką dynamikę w badanym okresie zanotowano w produkcji sprzętu transportowego (116,9) oraz produkcji skór wyprawionych i wyrobów ze skór (115,6).

Niewielki spadek zanotowano w dwóch branżach: produkcji maszyn i urządzeń (95,9) oraz produkcji odzieży i wyrobów futrzarskich (92,8).

Wyraźny spadek sprzedaży zanotowano w produkcji sprzętu i urządzeń radiowych, telewizyjnych i telekomunikacyjnych (60,7) oraz produkcji metali (42,7).

Tabela nr 109. Struktura sprzedaży w przetwórstwie przemysłowym województwa w latach 1998-2003

Wyszczególnienie (wartości w mln zł, bieżące ceny bazowe)	Lata				Dynamika 2003/98
	1998	1999	2002	2003	
Produkcja artykułów spożywczych i napojów	4 444,4	4 703,1	5 089,2	5 752,5	129,4
Produkcja metali	4 539,6	4 118,5	3 885,6	1 939,5	42,7
Produkcja maszyn i aparatury elektrycznej	1 196,0	1 347,6	3 636,3	4 531,6	378,9
Produkcja wyrobów chemicznych	2 435,9	2 410,1	2 800,7	3 153,1	129,4
Produkcja wyrobów z metali	1 786,4	1 960,4	2 672,1	2 963,5	165,9
Produkcja wyrobów z surowców niemetalicznych	1 039,3	1 173,8	1 568,1	1 602,0	154,1
Działalność wydawnicza; poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji	803,3	1 096,0	1 369,1	1 538,3	191,5
Produkcja koksu i produktów rafinacji ropy naftowej	—	—	1 270,3	1 058,1	—
Produkcja maszyn i urządzeń	1 385,1	1 244,8	1 250,2	1 328,9	95,9
Produkcja wyrobów gumowych i z tworzyw sztucznych	775,9	864,1	1 075,7	1 477,4	190,4
Produkcja drewna i wyrobów z drewna oraz ze słomy i wikliny	341,5	441,0	482,2	534,3	156,4
Produkcja masy włóknistej oraz papieru	189,5	237,1	464,2	481,4	254,0
Produkcja odzieży i wyrobów futrzarskich	457,8	450,9	444,0	424,7	92,8
Produkcja skór wyprawionych i wyrobów z nich	340,5	365,3	433,1	393,6	115,6
Produkcja mebli, pozostała działalność produkcyjna	334,2	437,5	427,0	496,8	148,0
Produkcja pozostałego sprzętu transportowego	270,2	300,8	246,2	315,9	116,9
Zagospodarowanie odpadów	—	—	245,8	331,9	—
Włókiennictwo	218,5	215,2	197,1	320,0	146,4
Produkcja instrumentów medycznych, precyzyjnych i optycznych, zegarów i zegarków	143,6	160,2	189,0	215,0	149,7
Produkcja maszyn biurowych i komputerów	—	—	163,1	164,6	—
Produkcja sprzętu i urządzeń radiowych, telewizyjnych i telekomunikacyjnych	85,5	89,1	101,0	51,9	60,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” styczeń 2000 r., luty 2001 r., kwiecień 2001, kwiecień 2002 r., czerwiec 2003 r. oraz I kwartał 2004 r.

Przemysł województwa małopolskiego w niektórych segmentach posiada dominujące znaczenie w produkcji krajowej. Szczególnie wysoki udział mają podmioty wytwarzające tkaniny bawełniane na koszule i bluzki o masie jednostkowej do 200 g/m² (83,6% udziału w produkcji krajowej w roku 2003), druty i przewody izolowane (74,6), maszyny cyfrowe do automatycznego przetwarzania danych z jednostkami wejścia i wyjścia /komputery stacjonarne, komputery przenośne/ (27,4), tworzywa sztuczne polimeryzacyjne (18,4) obuwie z wierzchami wykonanymi ze skóry (16,2)

Województwo odgrywa ważną rolę, jako krajowy producent surowców budowlanych i wyrobów dla sektora budowlanego: kruszywa mineralnego (19,3 % udziału w produkcji krajowej w roku 2003), pustaków i elementów stropowych, ceramicznych (14,9), cegły wypalanej z gminy (14,0), wyrobów z tworzyw sztucznych dla budownictwa (7,8), tarcicy liściastej (7,8) oraz wapna (5,8).

Ponadto województwo posiada znaczny udział w krajowej produkcji kauczuku syntetycznego. Na terenie regionu działają również liczący się w kraju wytwórcy opakowań blaszanych oraz surówek i żelazostopów wielkopicowych.

Spadek udziału województwa w wytwarzaniu koksu i półkosu oraz druku gazet jest wynikiem zmiany siedzib najważniejszych producentów tych wyrobów (efekt statystyczny — produkcja nadal jest realizowana na obszarze województwa).

Wśród jednostek gospodarczych zajmujących się przetwórstwem rolno-spożywczym wysoki udział w produkcji krajowej wykazują producenci papierosów (46,3% udziału w produkcji krajowej w roku 2003), soków i napojów owocowych pitnych (19,9) oraz wyrobów spirytusowych czystych i gatunkowych (9,2).

Jednocześnie w roku 2003 zauważono wyraźny wzrost udziału województwa w krajowej produkcji mleka (do 6,3%), natomiast zanotowany w 2002 roku spadek udziału w krajowej produkcji piwa, to skutek zmiany siedziby firmy najważniejszego producenta. Spadek ten spowodowany jest efektem statystycznym wynikającym z metodologii opracowywania danych statystycznych (produkcja nadal jest realizowana na obszarze województwa, jednocześnie zanotowano jej wyraźny wzrost w roku 2003).

Tabela nr 110. Produkcja wybranych wyrobów województwa małopolskiego w latach 2000-2003

Wyrób	Jednostka miary	Wielkość produkcji w 2000 r.	Udział w produkcji krajowej w 2000 r. (Polska = 100)	Wielkość produkcji w 2001 r.	Udział w produkcji krajowej w 2001 r. (Polska = 100)	Wielkość produkcji w 2002 r.	Udział w produkcji krajowej w 2002 r. (Polska = 100)	Wielkość produkcji w 2003 r.	Udział w produkcji krajowej w 2003 r. (Polska = 100)
<i>Wyroby przemysłowe</i>									
Tkaniny bawełniane o masie jednostkowej nie przekraczającej 200 g/m ² na koszule i bluzki, barwne tkanie	tys. m ²	828	29,7	854	36,5	703	75,4	939	83,6
Druty i przewody izolowane	tony	78 557	26,8	95 692	32,5	211 575	74,0	204 887	74,6
Maszyny cyfrowe do automatycznego przetwarzania danych z jednostkami wejścia i wyjścia	sztuki	78 557	55,5	75 749	64,0	44 154	24,3	55 191	27,4
Kruszywo mineralne łamane zwykłe	tony	4 048 393	17,0	3 857 456	17,7	4 239 770	19,8	4 261 339	19,3
Tworzywa sztuczne polimeryzacyjne	tony	187 350	23,8	162 989	22,4	138 780	17,7	146 265	18,4
Obuwie z wierzchami wykonanymi ze skóry	tys. par	3 148	16,1	4 228	22,4	2 973	15,5	2 941	16,2
Pustaki i elementy stropowe, ceramiczne	tys. sztuk	3 299	20,4	2 620	21,6	3 386	34,7	1 732	14,9
Cegła wypalana z gliny	tys. cegieł	114 738	13,6	92 250	13,8	76 143	14,3	68 082	14,0
Nawozy azotowe mineralne lub chemiczne ¹	tys. ton	153,1	10,7	157,9	10,5	154,1	13,3	164,6	11,2
Wyroby z tworzyw sztucznych dla budownictwa	tys. ton	–	–	17,7	5,8	36,8	10,6	38,4	7,8
Tarcica liściasta	dam ³	44,2	7,8	34,0	7,7	48,7	10,4	36,0	7,8
Wapno	tony	149 163	6,3	121 539	5,9	109 273	5,6	118 885	5,8
Ciepło w parze lub gorącej wodzie	TJ	40 059	7,2	40 735	7,1	38 479	6,8	33 131	5,7
Silniki elektryczne i prądnice (bez silników dla lotnictwa cywilnego i trakcyjnych)	sztuki	242 023	5,7	256 135	5,1	336 258	5,0	357 800	4,8
Rowery	sztuki	112 147	8,3	133 525	10,4	137 212	9,7	58 180	3,7

¹ W przeliczeniu na czysty składnik, łącznie z wieloskładnikowymi.

Gazety	tys. sztuk	517 365	32,3	434 725	29,1	280 207	23,1	35 396 ²	3,6
Energia elektryczna	GWh	8 058	5,6	5 147	3,5	5 636	3,9	5 374	3,6
Benzyna silnikowa w tym lotnicza	tony	150 041	3,4	121 007	2,8	104 943	2,6	90 697	2,2
Okna i drzwi, ościeżnice i progi drewniane	tys. sztuk	332	1,2	971	7,8	386	3,4	551	1,9
Mydło w postaci płatków, granulek lub proszku	tony	77	33,0	59	21,9	53	1,0	57	1,4
Tarcica iglasta	dam ³	40,9	1,5	25,2	1,2	22,0	1,0	24,3	1,0
Tkaniny z wełny czesanej, cienkiej, sierści zwierzęcej czesanej, grubej sierści zwierzęcej lub włosia końskiego — na pozostałe ubrania	tony	115	15,9	124	29,2	42	17,4	b.d.	—
Koks i półkoks	tony	1 250 190	13,8	1 059 722	11,8	1 022 880	11,6	— ³	—
<i>Przetwórstwo rolno-spożywcze</i>									
Papierosy z tytoniu	mln sztuk	35 788	42,7	35 368	43,3	38 301	47,4	38 056	46,3
Soki i napoje owocowe i warzywne pitne	tony	126 533	12,4	150 931	12,0	243 673	22,1	303 293	19,9
Wyroby spirytusowe czyste i gatunkowe	hl 100°	18 071	2,3	4 411	0,6	13 044	1,8	88 911 ⁴	9,2
Mleko płynne przetworzone	hl	823 871	4,7	796 875	4,3	767 061	4,1	1 256 331	6,3
Produkty uboju wliczane do wydajności poubojowej									
– Bydła i cieląt	tony	13 907	8,9	8 979	6,7	12 087	8,9	9 236	5,4
– Trzody chlewnej	tony	24 065	3,4	17 949	2,4	25 179	3,0	27 888	2,7
Wędliny (bez końskich)	tony	39 300	4,6	31 282	3,6	33 627	4,1	36 455	5,1
Mąka ze zbóż	tony	65 894	2,91	52 818	2,2	57 722	2,3	59 689	2,2
Piwo otrzymane ze słodu	hl	1 724 353	6,8	297 304	1,2	306 652	1,2	341 801	1,2
Masło oraz inne tłuszcze otrzymywane z mleka	tony	1 666	1,28	1 865	1,2	1 805	1,2	1 450	0,9
Sól	tony	28 632	0,7	28 719	0,7	21 991	0,5	22 100	0,5
Objaśnienia: Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób									

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie — tablice tematyczne P-01/P-01m sprawozdawczości statystycznej pn. „Produkcja wyrobów w województwie w 2000, 2001, 2002 oraz 2003 roku, grupowanie metodą przedsiębiorstw.

² Zmiana siedziby firmy do innego województwa.

³ Zmiana siedziby firmy do innego województwa.

⁴ W roku 2003 nastąpiła zmiana sposobu grupowania zbiorczego.

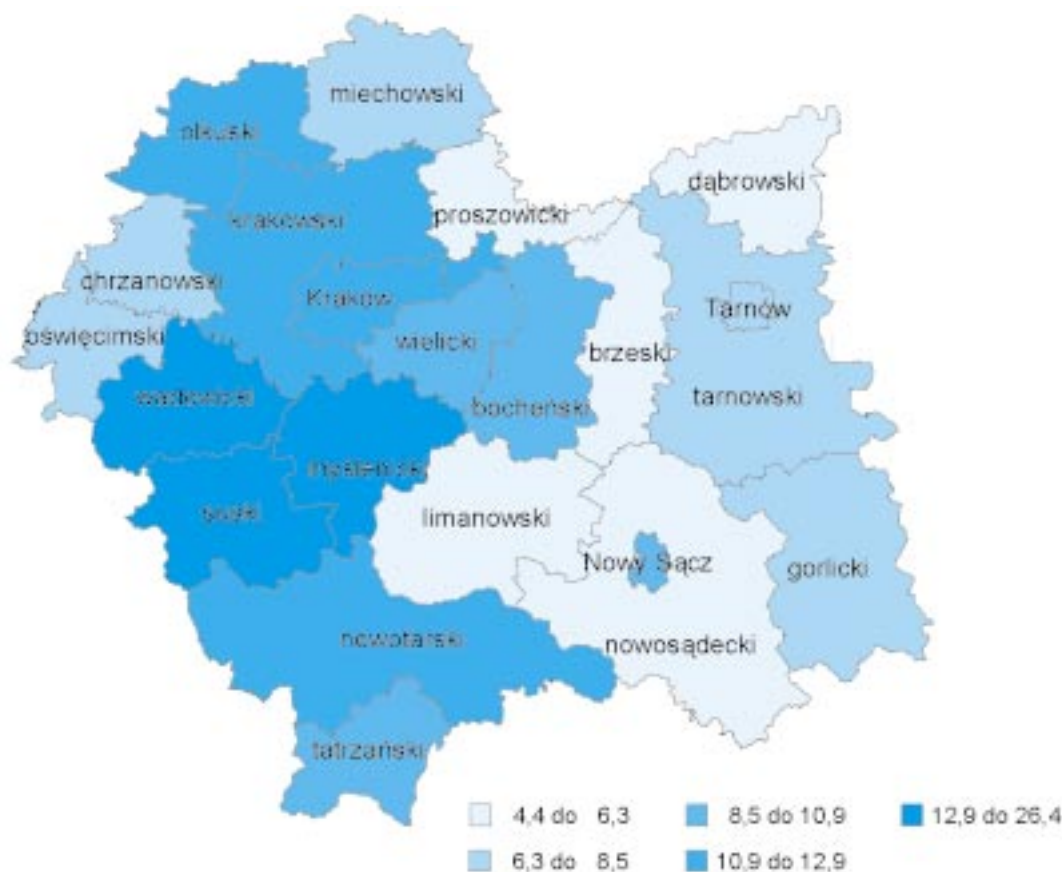
2. LICZBA PODMIOTÓW PRZEMYSŁOWYCH ORAZ ROZMIESZCZENIE PRZESTRZENNE POSZCZEGÓLNYCH RODZAJÓW DZIAŁALNOŚCI

Podmioty prowadzące działalność przemysłową na terenie województwa (łącznie z zakładami osób fizycznych) stanowią 12,2% ogółu zarejestrowanych podmiotów i jest ich 35 242. W latach 1998-2003 zanotowano niższą dynamikę wzrostu ich liczby (109,0) w stosunku do pozostałych sektorów, co miało bezpośredni wpływ na spadek udziału jednostek przemysłowych w ogólnej liczbie podmiotów. W roku 1998 stanowiły one 14,2% wszystkich jednostek zarejestrowanych na terenie województwa, w roku 1999 — 13,6%, w roku 2000 — 13,1%, w roku 2001 — 12,6%, zaś w roku 2002 — 12,3%.

Najwyższą dynamikę (wskaźnik powyżej 115) wzrostu liczby podmiotów przemysłowych w latach 1998-2003 zanotowano w zachodnich powiatach województwa (chrzanowski, oświęcimski), w części północnej (powiat miechowski) oraz w położonym w części południowo-zachodniej powiecie suskim. Jednocześnie zwraca uwagę niezwykle dynamiczny wzrost liczby podmiotów przemysłowych we wschodniej części regionu, zwłaszcza w powiecie tarnowskim oraz wyraźny przyrost liczby podmiotów w Tarnowie oraz powiatach: brzeskim i dąbrowskim.

Pomimo wysokiej dynamiki wzrostu liczby podmiotów na wymienionym obszarze, najwyższa koncentracja jednostek przemysłowych w województwie, w przeliczeniu na 1000 ludności, ma już od wielu lat miejsce w południowo-zachodniej (powiat wadowicki, suski, myślenicki) i południowej części regionu (nowotarski, tatrzański) oraz w subregionie krakowskim (miasto Kraków, powiat krakowski oraz wielicki). Dzięki wysokiej dynamice przyrostu podmiotów produkcyjnych do grupy tej w roku 2001 dołączył również powiat olkuski.

Wykres nr 40. Podmioty przemysłowe na 1000 ludności w powiatach województwa małopolskiego w roku 2003 wg bazy REGON (wraz z zakładami osób fizycznych)

Źródło: opracowanie własne na podstawie rejestru REGON, Urząd Statystyczny w Krakowie, 2004.

Tabela nr 111. Podmioty przemysłowe w województwie małopolskim w latach 1998-2003

Podmioty przemysłowe wg powiatów	Podmioty przemysłowe REGON ogółem (sekcje C, D, E)				Dynamika 2003/1998	Podmioty przemysłowe w podmiotach ogółem (w %)			
	1998	1999	2002	2003		1998	1999	2002	2003
Bocheński	753	771	951	840	111,6	14,3	13,8	11,5	11,9
Brzeski	470	484	524	552	117,4	11,4	10,9	9,2	9,5
Chrzanowski	805	851	1 058	1 093	135,8	10,0	10,1	10,3	10,4
Dąbrowski	224	229	250	262	117,0	11,0	10,5	8,3	9,7
Gorlicki	745	743	776	769	103,2	15,1	14,6	13,1	12,8
Krakowski	2 716	2 794	2 725	2 719	100,1	18,0	17,5	14,5	14,0
Limanowski	749	731	705	708	94,5	13,2	12,7	11,2	11,2
Miechowski	265	278	325	327	123,4	10,7	10,3	9,3	9,3
Myślenicki	1 452	1 464	1 536	1 549	106,7	21,2	20,2	18,7	18,1
Nowosądecki	967	986	908	933	96,5	12,7	11,8	9,6	9,6
Nowotarski	2 248	2 190	2 060	2 063	91,8	20,1	19,0	17,0	16,8
Olkuski	1 136	1 178	1 267	1 278	112,5	12,4	12,0	11,3	11,2
Oświęcimski	961	1 019	1 225	1 265	131,6	11,3	11,0	10,3	10,5
Proszowicki	227	230	231	245	107,9	11,1	10,4	8,5	9,4
Suski	1 741	1 805	2 018	2 050	117,7	33,3	32,0	29,0	28,4
Tarnowski	910	973	1 044	1 252	137,6	14,5	14,4	11,6	13,4
Tatrzański	800	764	704	710	88,8	11,1	10,2	9,0	8,7
Wadowicki	3 623	3 646	4 037	4 041	111,5	32,3	30,4	28,2	27,4
Wielicki	990	1 027	1 035	1 091	110,2	15,0	14,5	12,5	12,5
Kraków	8 929	9 211	9 687	9 767	109,4	10,8	10,4	9,8	9,5
Nowy Sącz	798	826	768	761	95,4	11,4	11,2	9,8	9,6
Tarnów	833	864	971	967	116,1	9,3	9,1	8,6	8,7
Woj. Małopolskie	32 342	33 064	34 805	35 242	109,0	14,2	13,6	12,3	12,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie rejestru REGON, Urząd Statystyczny w Krakowie, 2004.

3. ZATRUDNIENIE W PRZEMYSŁE

Przeciętne zatrudnienie w przemyśle województwa w 2003 roku wynosiło 163 372 osoby, co stanowiło 6,8% zatrudnionych w tym sektorze w kraju.

Liczba zatrudnionych w małopolskim przemyśle wykazuje tendencję spadkową. W roku 1998 wynosiła ona 221 621 osób, w roku 1999 — 210 178 osób, w roku 2000 — 187 996 osób, w roku 2001 — 177 617 osób, zaś w roku 2002 — 170 663 osoby.

Ogółem zatrudnienie w przemyśle w roku 2003 w stosunku do roku 1998 obniżyło się o 26,3%. Do 2001 roku największa dynamika spadku zatrudnienia wystąpiła w przetwórstwie przemysłowym mającym decydujący, prawie 90% wpływ na poziom zatrudnienia w przemyśle regionu ogółem. Osiągnęła ona w latach 1998-2001 wskaźnik 79,6 (przy średniej dynamice dla kraju wynoszącej odpowiednio 83,5).

W latach 2002-2003 największy aż 31% spadek zatrudnienia wystąpił w górnictwie i kopalnictwie. Jednocześnie w latach 2002-2003 wyraźnie, bo aż o kolejne 10% (17,7 tys. osób) spadło zatrudnienie w przetwórstwie przemysłowym.

Charakterystycznym zjawiskiem zanotowanym w roku 2003 był wyraźny wzrost liczby zatrudnionych w podmiotach związanych z zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz i wodę.

Tabela nr 112. **Struktura przeciętnego zatrudnienia w przemyśle w województwie małopolskim w latach 1998-2003**

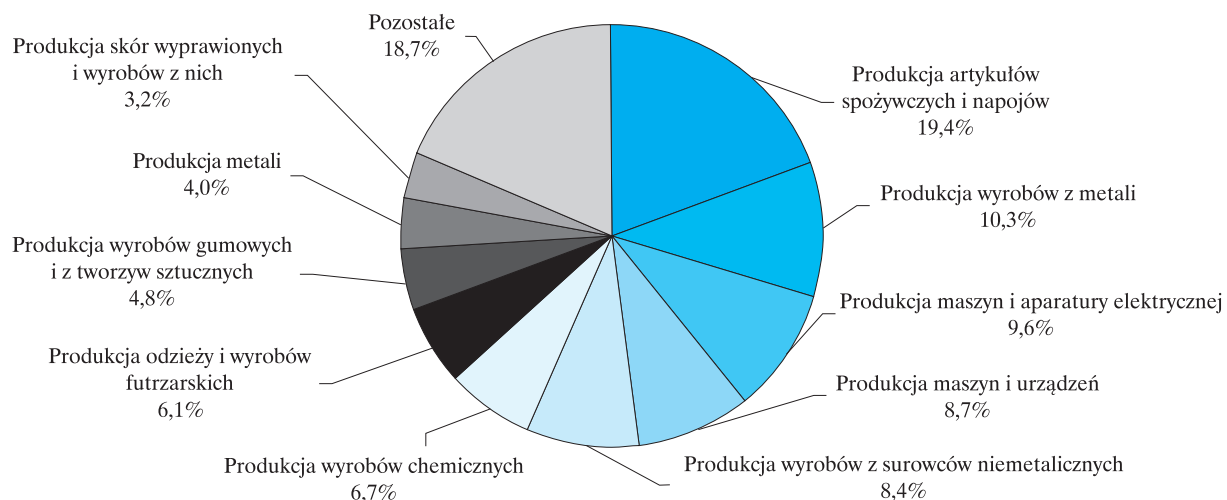
Wyszczególnienie (w osobach)	Lata				Dynamika 2003/98
	1998	1999	2002	2003	
Górnictwo i kopalnictwo	4 763	4 647	2 968	2 719	57,1
Przetwórstwo przemysłowe	205 159	194 037	156 786	145 551	70,9
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	11 699	11 494	10 909	15 102	129,1
Przemysł województwa ogółem	221 621	210 178	170 663	163 372	73,7
Ogółem sektor przedsiębiorstw w województwie	401 341	398 471	342 283	339 131	84,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” marzec 2000 r., kwiecień 2001 r., kwiecień 2002 r., czerwiec 2003 r. oraz I kwartał 2004 r.

Tabela nr 113. **Udział przeciętnego zatrudnienia w województwie na tle kraju w latach 1998-2003**

Wyszczególnienie	Udział w kraju (w %)			
	1998	1999	2002	2003
Górnictwo i kopalnictwo	1,5	1,7	1,4	1,4
Przetwórstwo przemysłowe	7,9	7,7	7,7	7,3
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	4,7	4,8	4,8	6,9
Przemysł kraju ogółem	7,0	6,9	6,9	6,8
Ogółem sektor przedsiębiorstw w kraju	6,9	6,9	7,0	7,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji „Biuletyn statystyczny” Nr 12, GUS, Warszawa 2000 r, Nr 2 z 2001 r., Nr 5 z 2002 r., Nr 6 z 2003 r. oraz Nr 5 z 2004 r.

Wykres nr 41. **Struktura przeciętnego zatrudnienia w głównych branżach działalności przetwórczej w Małopolsce w roku 2003**

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” marzec 2000 r., kwiecień 2001 r., kwiecień 2002 r., czerwiec 2003 r. oraz I kwartał 2004 r.

Sytuacja ekonomiczna podmiotów działających w segmencie podstawowym tj. w branżach związanych z przetwórstwem przemysłowym zależy nie tylko od ich poziomu dostosowania do funkcjonowania w warunkach rynkowych, lecz także często jest silnie powiązana z cyklami wahań koniunkturalnych. Znaczna część tych jednostek zaliczana jest bowiem do „branż wrażliwych”. W latach 1998-2003 we wszystkich branżach przetwórstwa przemysłowego z wyjątkiem produkcji maszyn i aparatury elektrycznej, zanotowano spadek zatrudnienia.

Szczególnie silna dynamika spadkowa (wskaźnik poniżej 60) w badanym okresie miała miejsce w produkcji metali (20,8), produkcji sprzętu i urządzeń radiowych, telewizyjnych i telekomunikacyjnych (39,0), produkcji skór wyprawionych i wyrobów ze skór wyprawionych (57,2) oraz włókiennictwie (59,0).

Tabela nr 114. **Struktura przeciętnego zatrudnienia wybranych branżach przetwórstwa przemysłowego w województwie małopolskim w latach 1998-2003**

Wyszczególnienie (w osobach)	Lata				Dynamika 2003/98
	1998	1999	2002	2003	
Produkcja artykułów spożywczych i napojów	33 160	32 499	25 571	26 921	81,2
Produkcja wyrobów z metali	17 302	16 302	14 037	14 259	82,4
Produkcja maszyn i aparatury elektrycznej	8 315	7 105	12 796	13 267	159,6
Produkcja maszyn i urządzeń	19 261	18 041	13 037	12 040	62,5
Produkcja wyrobów z surowców niemetalicznych	14 178	14 383	13 027	11 624	82,0
Produkcja wyrobów chemicznych	15 013	13 008	9 562	9 250	61,6
Produkcja odzieży i wyrobów futrzarskich	13 609	12 581	9 007	8 481	62,3
Produkcja wyrobów gumowych i z tworzyw sztucznych	6 780	6 731	6 259	6 618	97,6
Produkcja metali	26 483	24 625	14 887	5 520	20,8
Produkcja mebli, pozostała działalność produkcyjna	6 100	6 215	4 758	4 832	79,2
Działalność wydawnicza; poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji	5 392	5 403	4 877	4 781	88,7
Produkcja skór wyprawionych i wyrobów z nich	7 544	6 488	4 720	4 314	57,2
Produkcja drewna i wyrobów z drewna oraz ze słomy i wikliny	5 052	5 249	4 257	4 181	82,8
Produkcja pozostałego sprzętu transportowego	3 909	3 785	2 756	3 089	79,0
Włókiennictwo	4 835	4 247	2 668	2 855	59,0
Produkcja instrumentów medycznych, precyzyjnych i optycznych, zegarów i zegarków	2 783	2 765	2 274	2 173	78,1
Produkcja masy włóknistej oraz papieru	1 585	1 446	1 602	1 569	99,0
Produkcja koksu i produktów rafinacji ropy naftowej	—	—	1 017	988	—
Zagospodarowanie odpadów	—	—	988	961	—
Produkcja sprzętu i urządzeń radiowych, telewizyjnych i telekomunikacyjnych	1 772	1 571	960	691	39,0
Produkcja maszyn biurowych i komputerów	—	—	529	394	—

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” marzec 2000 r., kwiecień 2001 r., kwiecień 2002 r., czerwiec 2003 r. oraz I kwartał 2004 r.

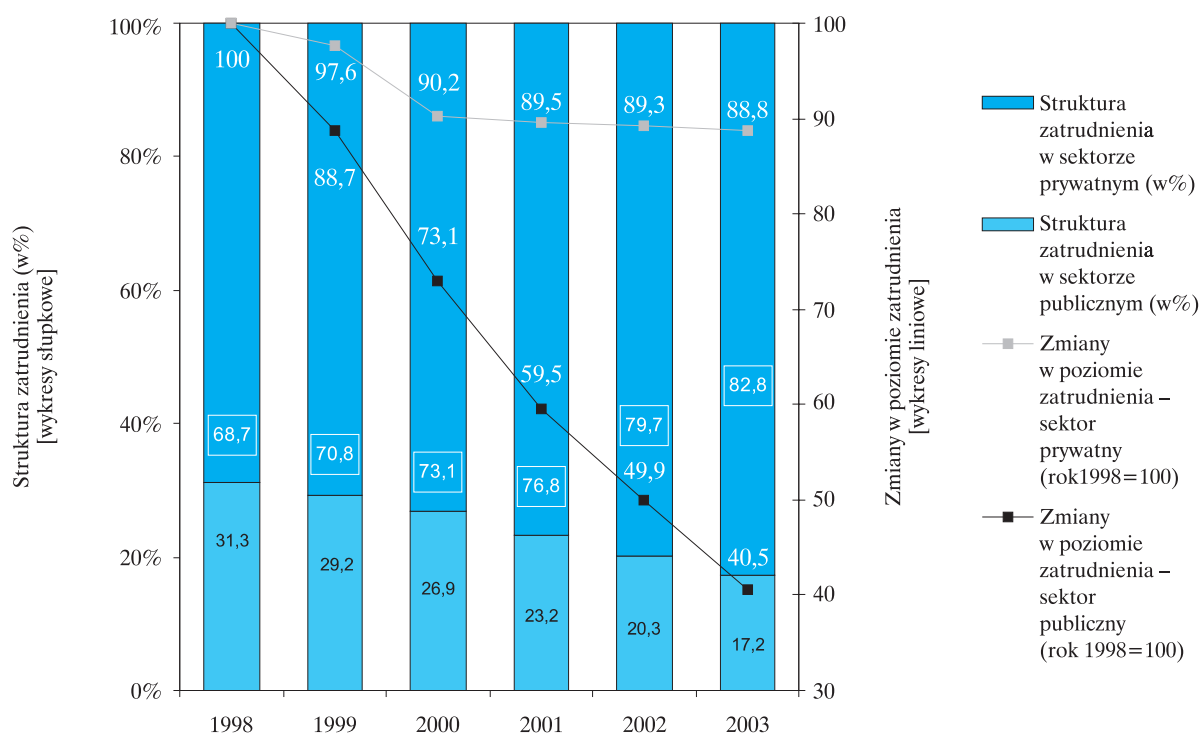
Zjawisku obniżania się liczby zatrudnionych w sektorze przemysłowym towarzyszą zmiany w strukturze zatrudnienia. Na obszarze województwa obserwuje się stopniowy wzrost udziału zatrudnionych w sektorze prywatnym przemysłu przy równoczesnym znacznie większym spadku zatrudnienia w sektorze publicznym. W roku 1998 w sektorze prywatnym zatrudnionych było 68,7% pracowników przemysłu, w roku 1999 — 70,8%, w roku 2000 — 73,1%, w roku 2001 — 76,8%, w roku 2002 — 79,7%, zaś w roku 2003 — 82,8%

Tabela nr 115. **Struktura przeciętnego zatrudnienia w przemyśle województwa małopolskiego wg form własności w latach 1998-2003**

Wyszczególnienie (w osobach)	Lata				Dynamika 2003/98
	1998	1999	2002	2003	
Sektor publiczny					
Przemysł ogółem	69 266	61 473	34 561	28 062	40,5
Sektor prywatny					
Przemysł ogółem	152 355	148 705	136 102	135 310	88,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” styczeń 2000 r., kwiecień 2001 r., kwiecień 2002 r., czerwiec 2003 r. oraz I kwartał 2004 r.

Wykres nr 42. **Zmiany w strukturze zatrudnienia w przemyśle województwa małopolskiego w latach 1998-2003**

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” styczeń 2000, marzec 2000, kwiecień 2001, kwiecień 2002, czerwiec 2003 oraz I kwartał 2004 r.

4. WYNIKI EKONOMICZNE PRZEMYSŁU

W latach 1998-2003 w przemyśle województwa występuje stały wzrost przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów. Jedynie w roku 2001 zanotowano przejściowy spadek przychodów o 1,6 mln zł, który został zrekompensowany w kolejnych dwóch latach: o 1,9 mln zł w 2002 r. w stosunku do roku 2001 oraz odpowiednio 3,9 mln zł w roku 2003.

Tabela nr 116. Wyniki ekonomiczne przemysłu województwa małopolskiego w latach 1998-2003

Wyszczególnienie (wartości w mln zł)	Lata				Dynamika 2003/98
	1998	1999	2002	2003	
Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów (bez przychodów operacyjnych i finansowych)	29 902,1	31 719,5	35 764,9	39 961,1	119,6
w tym:					
– górnictwo i kopalnictwo	340,3	371,1	324,7	347,3	102,1
– przetwórstwo przemysłowe	26 721,1	28 416,4	31 887,4	34 027,0	127,3
– wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	2 840,6	2 931,9	3 552,8	5 316,8	187,2
Koszt własny sprzedanych produktów oraz wartość sprzedanych towarów i materiałów	28 334,2	30 036,7	34 636,1	37 456,9	132,2
w tym:					
– górnictwo i kopalnictwo	378,5	391,3	340,3	336,0	88,8
– przetwórstwo przemysłowe	25 147,0	26 826,1	30 833,8	32 032,9	127,4
– wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	2 808,6	2 819,3	3 462,0	5 088,0	181,2
Wynik finansowy brutto	1 429,4	1 215,3	131,5	1 678,9	117,5
w tym:					
– górnictwo i kopalnictwo	-3,1	21,1	-11,4	13,2	–
– przetwórstwo przemysłowe	1 343,0	1 069,5	227,5	1 457,2	108,5
– wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	89,4	124,6	-84,6	208,5	233,1
Wynik finansowy netto	865,5	600,1	-111,3	1 173,1	135,5
w tym:					
– górnictwo i kopalnictwo	-10,3	10,1	-11,2	8,5	–
– przetwórstwo przemysłowe	818,1	526,6	6,1	1 038,5	126,9
– wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	57,6	63,3	-106,2	126,1	218,9

Objaśnienia:

Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów obejmują przychody ze sprzedaży produktów tj. kwoty należne z tytułu sprzedaży wyrobów gotowych i usług w podmiotach prowadzących działalność gospodarczą oraz przychody ze sprzedaży towarów i materiałów łącznie z kwotami należnymi z tytułu sprzedaży opakowań wielokrotnego użytku. Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów wpływające na wynik finansowy ustala się w wartości wyrażonej w rzeczywistych cenach sprzedaży z uwzględnieniem upustów, rabatów i bonifikat, bez podatku od towarów i usług (VAT).

Koszt własny sprzedanych produktów oraz wartość sprzedanych towarów i materiałów obejmuje koszt wytworzenia sprzedanych produktów, koszty sprzedaży (z podatkiem akcyzowym), koszty ogólnego zarządu (lub koszty ogółem pomniejszone o koszt wytworzenia świadczeń na własne potrzeby jednostki i skorygowane o zmianę stanu produktów) oraz wartość sprzedanych towarów i materiałów.

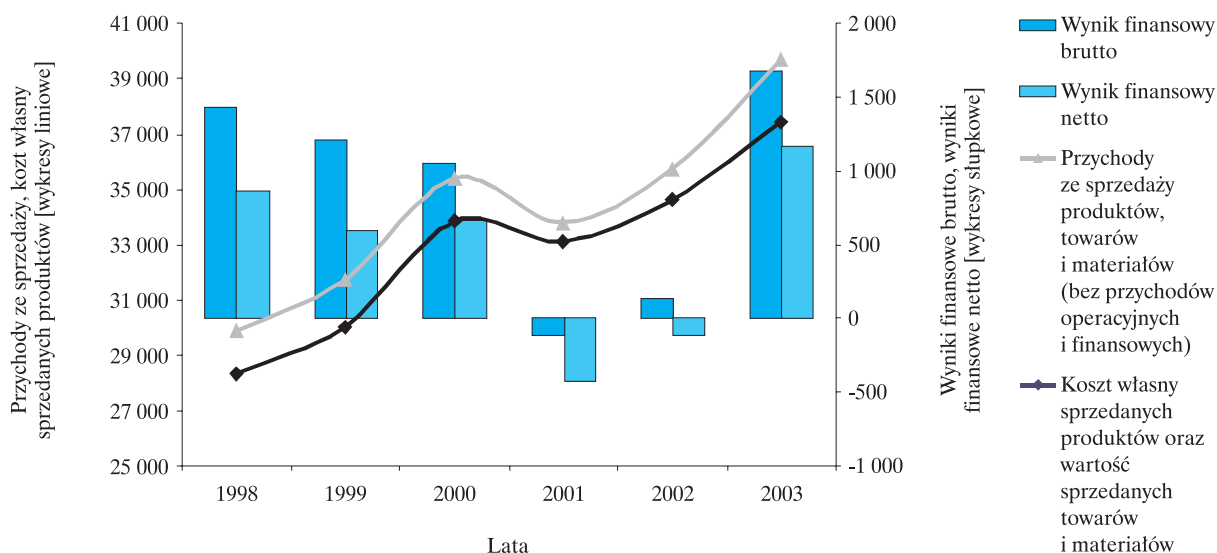
Wynik finansowy brutto (zysk lub strata) jest to wynik na działalności gospodarczej, skorygowany o saldo zysków i strat nadzwyczajnych.

Wynik finansowy netto (zysk lub strata) otrzymuje się po pomniejszeniu wyniku finansowego brutto o obowiązkowe obciążenia.

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” marzec 2000 r., kwiecień 2001 r., kwiecień 2002 r., czerwiec 2003 r. oraz I kwartał 2004 r.

W latach 1998-2001 nastąpiło wyraźne załamanie wyników finansowych brutto oraz netto podmiotów przemysłowych, na które w największym stopniu wpłynęło pogorszenie wyników w sekcji przetwórstwa przemysłowego. W roku 2002 w przetwórstwie przemysłowym odnotowano poprawę wyników, natomiast trudna sytuacja utrzymywała się w górnictwie i kopalnictwie oraz wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz i wodę. Zdecydowaną, skokową poprawę wyników zanotowano we wszystkich branżach w roku 2003. Najlepsze wyniki finansowe brutto oraz netto zostały wygenerowane w przetwórstwie przemysłowym. Na plusie były też podmioty wytwarzające oraz zaopatrujące w energię elektryczną, gaz i wodę, a także górnictwo i kopalnictwo.

Wykres nr 43. Wyniki ekonomiczne przemysłu województwa małopolskiego w latach 1998-2003

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” marzec 2000 r., kwiecień 2001 r., kwiecień 2002 r., czerwiec 2003 r. oraz I kwartał 2004 r.

Tabela nr 117. Wskaźnik poziomu kosztów i wskaźnik rentowności obrotu brutto w przemyśle województwa w latach 1998-2003

Wyszczególnienie	Wskaźnik poziomu kosztów (w %)				Wskaźnik rentowności obrotu brutto (w %)			
	1998	1999	2002	2003	1998	1999	2002	2003
Przemysł w województwie małopolskim ogółem	95,9	96,4	99,6	95,9	4,5	3,6	0,4	4,1
w tym:								
– górnictwo i kopalnictwo	100,8	95,3	103,3	96,3	-0,8	4,7	-3,3	3,6
– przetwórstwo przemysłowe	95,7	96,5	99,3	95,9	4,8	3,6	0,7	4,1
– wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	97,2	96,3	102,3	96,2	2,8	3,7	-2,3	3,8
Sektor przedsiębiorstw w województwie małopolskim ogółem	97,1	97,7	99,7	97,9	3,1	2,3	0,3	2,1

Objaśnienia:

Wskaźnik poziomu kosztów jest to relacja kosztów uzyskania przychodów z całokształtu działalności do przychodów z całokształtu działalności.

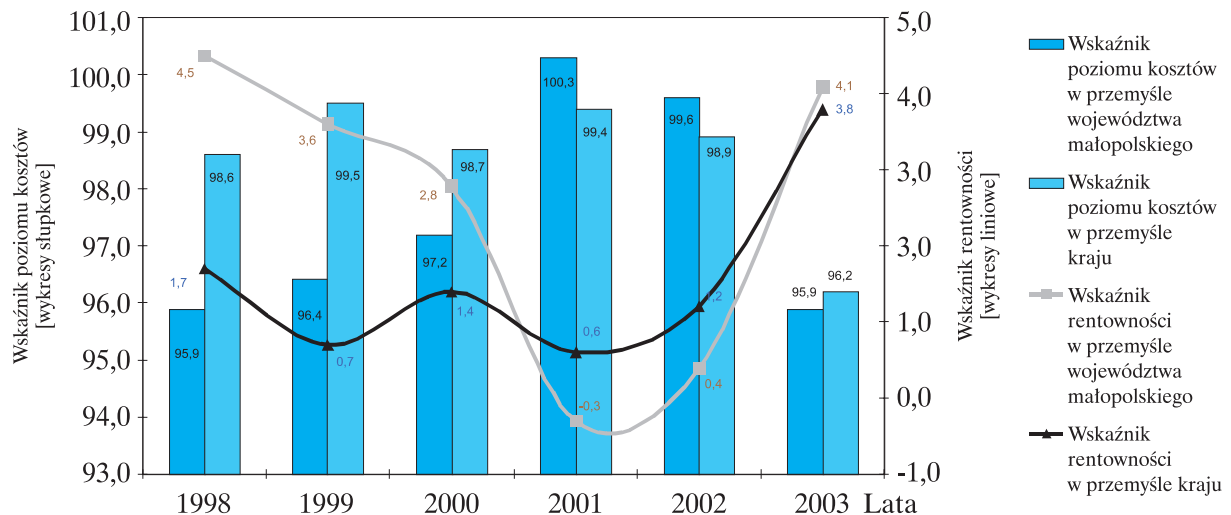
Wskaźnik rentowności obrotu brutto jest to relacja wyniku finansowego brutto do przychodów z całokształtu działalności.

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” marzec 2000 r., kwiecień 2001 r., kwiecień 2002 r., czerwiec 2003 r. oraz I kwartał 2004 r.

W latach 1998-2001 nastąpiło wyraźne pogorszenie relacji ekonomicznych w przemyśle regionu. Widoczne to było zarówno w odniesieniu do wzrastającego w kolejnych latach wskaźnika poziomu kosztów, jak i obniżającego się wskaźnika rentowności obrotu brutto. Te negatywne tendencje zaobserwowano w górnictwie i kopalnictwie, a także w przetwórstwie przemysłowym, mającym bezpośredni wpływ na poziom relacji ekonomicznych w całym sektorze przemysłowym. W roku 2002 negatywne tendencje uległy zahamowaniu, natomiast rok 2003 przyniósł już zdecydowaną, skokową poprawę przedmiotowych wskaźników.

Relacje ekonomiczne w przemyśle Małopolski na tle wskaźników krajowych w latach 1998-2000 kształtowały się korzystnie, pomimo wzrostu w województwie wskaźnika poziomu kosztów oraz spadku wskaźnika rentowności. W latach 2001-2002 relacje te uległy znacznemu pogorszeniu, również w odniesieniu do wskaźników krajowych. Oznacza to, że podmioty z obszaru Małopolski silniej zareagowały na spadek koniunktury w gospodarce. Zdecydowaną, skokową poprawę w branży zaobserwowano w roku 2003, odnotowując nie tylko silniejszy niż średnio w kraju spadek wskaźnika poziomu kosztów, ale również wyższe, w odniesieniu do średniej krajowej, wartości wskaźnika rentowności.

Wykres nr 44. Wskaźnik poziomu kosztów oraz wskaźnik rentowności w przemyśle województwa małopolskiego na tle kraju w latach 1998-2003

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” marzec 2000 r. oraz kwiecień 2001 r., „Biuletyn statystyczny” Nr 2, GUS, Warszawa 2000 r., Nr 12 z 2000 r., Nr 2 z 2001 r., Nr 5 z 2002 r., Nr 6 z 2003 r. oraz Nr 5 z 2004 r.

5. INWESTYCJE W PRZEMYSŁE

Nakłady inwestycyjne ogółem w województwie małopolskim w roku 2003 wyniosły 3 517,9 mln zł. W stosunku do roku 1998 nakłady te były niższe o 665,4 mln zł. Najwyższy przyrost nakładów inwestycyjnych w stosunku do roku poprzedniego, wynoszący 729,8 mln zł miał miejsce w roku 1999, zaś największy spadek, aż o 2 075,2 mln zł, miał miejsce w roku 2001.

Spośród ogółu nakładów inwestycyjnych poniesionych w regionie w roku 2003 ponad połowę środków — 50,8%, przeznaczono na zakup oraz modernizację maszyn i urządzeń technicznych, 38,4% związane było z realizacją budynków i budowli zaś 8,8% przeznaczono na zakupy środków transportowych.

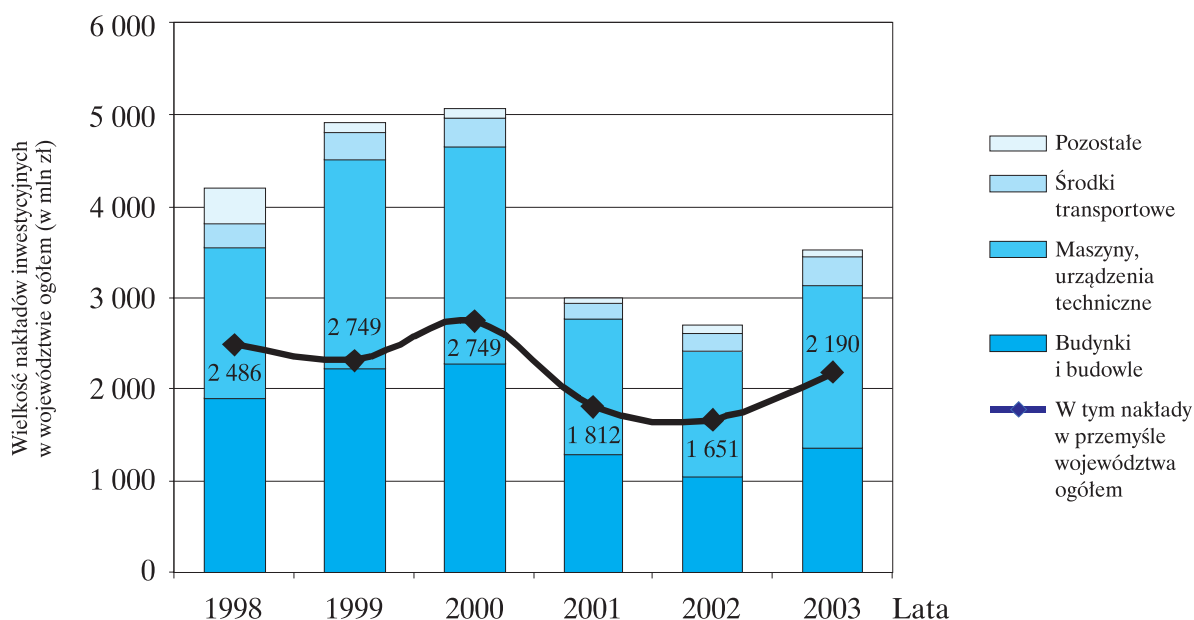
W ogólnej strukturze nakładów inwestycyjnych w województwie 62,3% stanowią nakłady w przemyśle. Jest to wskaźnik wyższy niż średnia dla kraju wynosząca 57,1%.

Tabela nr 118. Nakłady inwestycyjne ogółem w województwie w latach 1998-2003

Wyszczególnienie (wartości w mln zł, w cenach bieżących)	Lata				Dynamika 2003/98
	1998	1999	2002	2003	
Nakłady inwestycyjne w województwie ogółem	4 183,3	4 913,1	2 704,7	3 517,9	84,1
W tym na środki trwałe	4 060,4	4 911,7	2 655,9	3 448,7	84,9
Budynki i budowle	1 888,0	2 227,2	1 041,9	1 350,3	71,5
Maszyny, urządzenia techniczne	1 675,9	2 286,6	1 384,6	1 785,7	106,6
Środki transportowe	246,0	287,6	194,0	308,5	125,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” marzec 2000 r., kwiecień 2001 r., kwiecień 2002 r., czerwiec 2003 r. oraz I kwartał 2004 r.

Wykres nr 45. Wielkość nakładów inwestycyjnych w Małopolsce ogółem, w tym nakłady w przemyśle w latach 1998-2003

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” marzec 2000 r., kwiecień 2001 r., kwiecień 2002 r., czerwiec 2003 r. oraz I kwartał 2004 r.

Udział nakładów inwestycyjnych w przemyśle województwa w roku 2003 stanowił 6,7% nakładów krajowych, zaś w przetwórstwie przemysłowym 7,6%. W latach 1998-2000 udział Małopolski w krajowych nakładach inwestycyjnych zwiększył się o ok. 1%, jednak w okresie 2001-2002 zanotowano bardzo wyraźny 2,3% spadek udziału regionu. W okresie tym, w przypadku nakładów w przemyśle w Małopolsce zanotowano udział najniższy od 1998 roku. Również w przypadku nakładów w przetwórstwie przemysłowym ich udział spadł poniżej poziomu notowanego w 1998 roku. W roku 2003 nastąpiła wyraźna poprawa — w obu kategoriach województwo zwiększyło swój udział o ok. 1%.

Tabela nr 119. Nakłady inwestycyjne w przemyśle województwa na tle kraju w latach 1998-2003

Wyszczególnienie (wartości w mln zł, ceny bieżące)	Lata				Dynamika 2003/98
	1998	1999	2002	2003	
Nakłady inwestycyjne w przemyśle województwa ogółem	2 485,9	2 322,2	1 650,8	2 190,4	88,1
Udział w nakładach krajowych (w %)	6,9	6,4	5,6	6,7	–
W tym nakłady w przetwórstwie przemysłowym	1 967,3	1 847,1	1 267,3	1 677,8	85,3
Udział w nakładach krajowych (w %)	7,5	7,4	6,7	7,6	–

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” marzec 2000 r. oraz kwiecień 2001 r., a także „Biuletynu statystycznego” Nr 2, GUS, Warszawa 2000 r., Nr 2 z 2001 r., Nr 5 z 2002 r., Nr 6 z 2003 r. oraz Nr 5 z 2004 r.

6. NAJWIĘKSZE PRZEDSIĘBIORSTWA PRZEMYSŁOWE

Objaśnienia:

Lista nie zawiera szeregu zakładów, które ze względu na skalę sprzedaży lub skalę zatrudnienia mogłyby się na niej znaleźć, jednak nie zgłosiły swoich danych (do tej grupy należą np. kopalnie węgla „Janina” w Libiążu i „Brzeszcze” w Brzeszczach, Zakłady Naprawcze Taboru Kolejowego w Nowym Sączu, „Glinik” w Gorlicach, Fakro w Nowym Sączu, itd.).

Ponadto w kolejnych latach na liście zabrakło kilku podmiotów, które znajdowały się na niej w poprzednim okresie.

W roku 2001 zestawienie nie obejmowało następujących firm:

- Philip Morris Polska S.A. w Krakowie, zajmujący się produkcją wyrobów tytoniowych (22 miejsce w roku 2000),
- Browary Okocim S.A. w Okocimiu wytwarzające piwo (359 miejsce w roku 2001) z uwagi na przeniesienie siedziby firmy do Warszawy,
- Elektrownia Siersza S.A. w Trzebini, zajmująca się wytwarzaniem i dystrybucją energii elektrycznej (396 miejsce w roku 2000),
- International Paper-Klucze S.A. w Kluczach wytwarzające papierowe artykuły gospodarstwa domowego, toaletowe i sanitarne (478 miejsce w roku 2000)¹⁵.

W roku 2002 w zestawieniu nie znalazły się:

- Maspex sp. z o.o. w Wadowicach (218 miejsce w roku 2001) z uwagi na zmianę klasyfikacji podstawowej działalności z „produkcji kakao, czekolady i wyrobów cukierniczych” na „pozostałą sprzedaż hurtową”,
- Pol-Am Pack S.A. w Brzesku zajmujący się produkcją opakowań z metali lekkich (455 miejsce w roku 2001) z uwagi na niespełnienie kryterium przychodów,
- SGL Carbon S.A. w Nowym Sączu zajmujący się produkcją sprzętu elektrycznego (466 miejsce w roku 2001) z uwagi na niespełnienie kryterium przychodów.

¹⁵ Źródło: lista 500 największych przedsiębiorstw w kraju wg dziennika „Rzeczpospolita”, wydanie z dnia 8 maja 2001 r. oraz z dnia 8 maja 2002 r.

Ponadto w roku 2002 na liście pojawiły się dwa nowe podmioty: Grupa Valeo w Zielonkach oraz Linde Gaz Polska sp. z o.o. w Krakowie¹⁶.

W roku 2003 w zestawieniu nie znalazły się:

- PHS S.A. o/Huta im. Tadeusza Sendzimira w Krakowie (58 miejsce w roku 2002) z uwagi na zmiany właścicielskie i utworzenie podmiotu „Grupa Polska Stal” sp. z o.o., Kraków oraz zmianę klasyfikacji podstawowej działalności z „produkcji żeliwa i stali oraz stopów żelaza” na „sprzedaż hurtową metali i rud metali”,
- Tele-Fonika KFK S.A. z Myślenic (151 miejsce w roku 2002),
- Rafineria Nafty Glimar S.A. z Gorlic (228 miejsce w roku 2002),
- Optimus S.A. GK z Nowego Sącza (478 miejsce w roku 2002) z uwagi na niespełnienie kryterium przychodów.

Ponadto w roku 2003 na liście pojawiły się trzy nowe podmioty:

- Philip Morris Polska S.A. w Krakowie, który powrócił na listę „500” po dwuletniej nieobecności,
- Valeo Autosystemy sp. z o.o. w Skawinie,
- Kimberly-Clark S.A., Klucze¹⁷.

¹⁶ Źródło: lista 500 największych przedsiębiorstw w kraju wg dziennika „Rzeczpospolita”, wydanie z dnia 7 maja 2003 r.

¹⁷ Źródło: lista 500 największych przedsiębiorstw w kraju wg dziennika „Rzeczpospolita”, wydanie z dnia 15 kwietnia 2004 r.

Tabela nr 120. Największe przedsiębiorstwa przemysłowe województwa małopolskiego w 2003 r. wg kryterium przychodów na podstawie rankingu dziennika „Rzeczpospolita”

Lp.	Nazwa przedsiębiorstwa (w nawiasach – miejsce na liście 500 największych firm w kraju)	Forma własności	Rodzaj działalności (EKD)	Przychody ze sprzedaży w tys. zł	Zatrudnienie	Wynik finansowy brutto (w tys. zł)	Udział eksportu w sprzedaży (w %)	Wskaźnik rentowności brutto (w %)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Philip Morris Polska S.A., Kraków (22)	Zagraniczna	Produkcja wyrobów tytoniowych	4 371 702	2 018	54 943	8,9	1,3
2	Grupa Delphi Polska, Kraków (63) ¹	Zagraniczna	Produkcja wyposażenia elektrycznego do silników i pojazdów	2 167 733 (1 019 612)	b.d. (3 302)	b.d. (48 232)	75,0 (81,3)	b.d. (4,7)
3	Tele-Fonika Kable S.A., Kraków (72)	Prywatna	Produkcja izolowanych drutów i przewodów	1 935 369 (1 109 856)	3 230 (1 665)	b.d. (b.d.)	50,4 (b.d.)	b.d. (1,6)
4	Scandinavian Tobacco S.A., Myślenice (105)	Zagraniczna	Produkcja wyrobów tytoniowych	1 442 002 (1 345 176)	836 (898)	b.d. (b.d.)	0,9 (0,1)	b.d. (b.d.)
5	Zakład Energetyczny Kraków S.A., Kraków (115)	Skarb Państwa	Wytwarzanie i dystrybucja energii elektrycznej	1 378 832 (1 309 106)	2 357 (2 360)	41 262 (19 371)	0,0 (0,0)	3,0 (1,5)
6	Rafineria Trzebinia S.A., Trzebinia (134)	Państwowe osoby prawne, prywatna, Skarb Państwa	Wytwarzanie i przetwarzanie produktów rafinacji ropy naftowej	1 162 102 (957 183)	172 (170)	84 396 (61 415)	1,1 (1,6)	7,3 (6,4)
7	Grupa Can-Pack S.A., Kraków (176) ²	Zagraniczna	Produkcja opakowań z metali lekkich	914 973 (750 772)	1 971 (816)	105 370 (86 541)	b.d. (45,6)	11,5 (11,5)
8	Zakłady Azotowe w Tarnowie-Mościcach S.A., Tarnów (180)	Skarb Państwa	Produkcja pozostałych podstawowych chemikaliów organicznych	898 341 (768 551)	2 588 (2 537)	31 877 (-74 610)	61,3 (60,6)	3,5 (-9,1)
9	Firma Chemiczna Dwory S.A., Oświęcim (205)	Prywatna, Skarb Państwa	Produkcja tworzyw sztucznych	812 254 (719 653)	1 626 (1 707)	13 703 (13 005)	31,5 (31,7)	1,7 (1,8)
10	Grupa Valeo, Zielonki (210)	Zagraniczna	Produkcja części i akcesoriów do pojazdów samochodowych i ich silników	805 351 (546 881)	2 047 (1 706)	b.d. (b.d.)	b.d. (b.d.)	b.d. (b.d.)

1	2	3	4	5	6	7	8	9
11	Grupa Kęty S.A. GK, Kęty (222)	Prywatna, zagraniczna	Produkcja aluminium	740 154 (623 340)	1 790 (b.d.)	84 631 (61 266)	23,8 (b.d.)	11,4 (9,6)
12	Valeo Autosystemy sp. z o.o. Skawina (231)	Zagraniczna	Produkcja części i akcesoriów do pojazdów samochodowych i ich silników	719 202	1 067	28 762	87,3	4,0
13	Stalprodukt S.A., Bochnia (259)	Prywatna, państwowe osoby prawne	Produkcja wyrobów płaskich walcowanych na zimno	614 062 (542 645)	b.d. (b.d.)	17 603 (5 441)	34,3 (b.d.)	2,9 (1,0)
14	Zakład Energetyczny Tarnów S.A., Tarnów (311)	Skarb Państwa	Wytwarzanie i dystrybucja energii elektrycznej	484 648 (432 437)	1 001 (1 015)	3 320 (-19 510)	0,0 (0,0)	0,7 (-4,5)
15	Kimberly-Clark S.A., Klucze (330)	Zagraniczna	Produkcja papierowych artykułów gospodarstwa domowego, toaletowych i sanitarnych	456 659	522	9 690	6,6	2,1
16	Elektrociepłownia Kraków S.A., Kraków (352)	Zagraniczna, Skarb Państwa	Produkcja i dystrybucja ciepła (pary wodnej i gorącej wody)	408 912 (401 268)	664 (669)	70 890 (43 161)	0,3 (0,0)	17,3 (10,6)
17	Elektrownia Skawina S.A., Skawina (381)	Zagraniczna, Skarb Państwa	Wytwarzanie i dystrybucja energii elektrycznej	380 470 (342 184)	653 (705)	28 731 (-17 244)	0,0 (0,0)	7,6 (-5,0)
18	Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Kraków S.A., Kraków (396)	Komunalna	Produkcja i dystrybucja ciepła (pary wodnej i gorącej wody)	363 251 (347 882)	790 (807)	5 631 (b.d.)	0,0 (b.d.)	1,6 (b.d.)
19	Zakłady Górniczo-Hutnicze Bolesław, Bukowno (441)	Skarb Państwa	Produkcja ołowiu, cynku i cyny	324 097 (315 506)	1 995 (2 151)	-17 245 (-15 868)	28,8 (19,5)	-5,3 (-4,7)
20	Linde Gaz Polska sp. z o.o., Kraków (454)	Zagraniczna	Produkcja gazów technicznych	313 109 (281 687)	715 (813)	37 474 (25 587)	1,8 (2,0)	12,0 (8,7)

Źródło: lista 500 największych przedsiębiorstw w kraju wg dziennika „Rzeczpospolita”, wydanie z dnia 7 maja 2003 r. oraz z dnia 15 kwietnia 2004 r.

¹ Zmiana nazwy z „Delphi Automotive Systems Polska sp. z o.o.”.

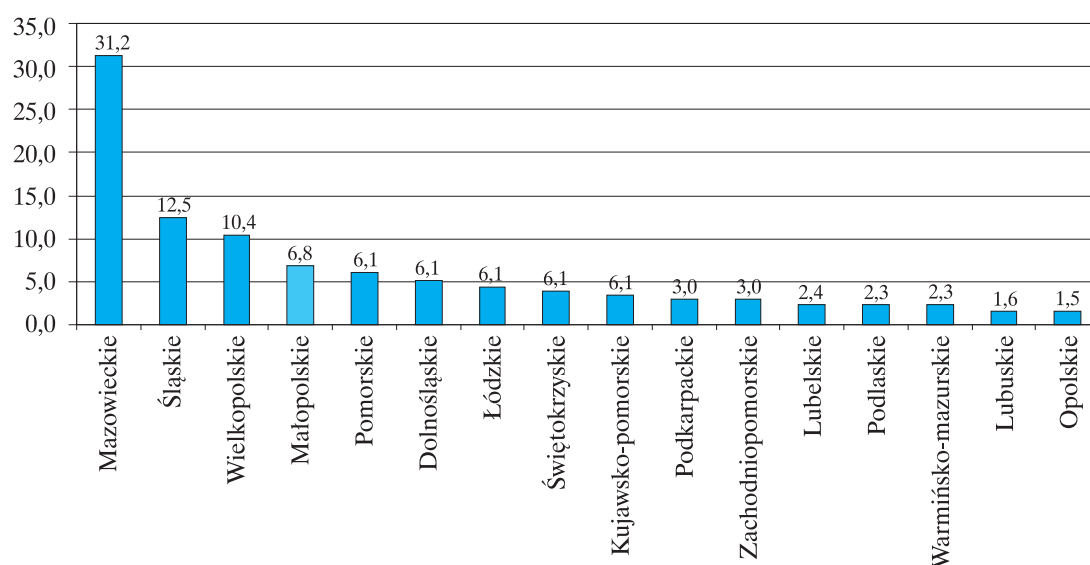
² Zmiana nazwy z „Can Pack S.A.”, dane za okres 1 VII 2002-30 VI 2003.

V. BUDOWNICTWO

1. STRUKTURA I PRODUKCJA PRZEDSIĘBIORSTW BUDOWLANO-MONTAŻOWYCH

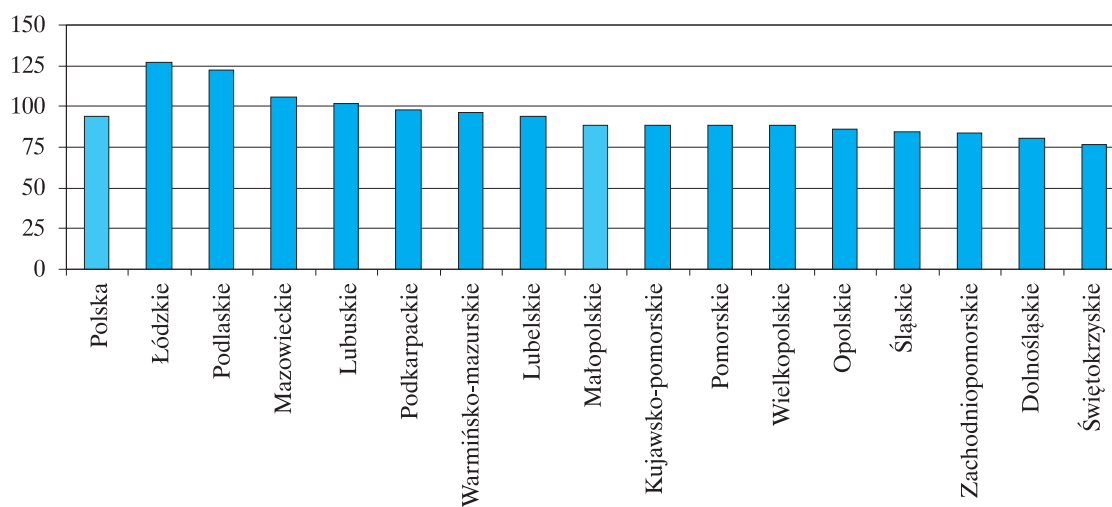
W 2003 województwo małopolskie uplasowało się na 4 miejscu w Polsce pod względem produkcji sprzedanej budownictwa, za województwami: mazowieckim, śląskim i wielkopolskim, utrzymując jednocześnie pozycję sprzed roku. W 2003 r. odnotowano spadek produkcji sprzedanej budownictwa.

Wykres nr 46. Udział województw w ogólnej wartości produkcji sprzedanej budownictwa w 2003 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres nr 47. Dynamika produkcji sprzedanej w budownictwie w latach 2002-2003 (rok 2002 = 100)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W latach 2000-2003 w małopolskim budownictwie nastąpił spadek wartości produkcji sprzedanej:

- 6,2 mld zł w 2000 r.,
- 5,5 mld zł w 2001 r.,
- 5,0 mld zł w 2002 r.,
- 4,4 mld zł w 2003 r.

Dzieje się tak pomimo wzrostu ilości przedsiębiorstw działających w tej branży:

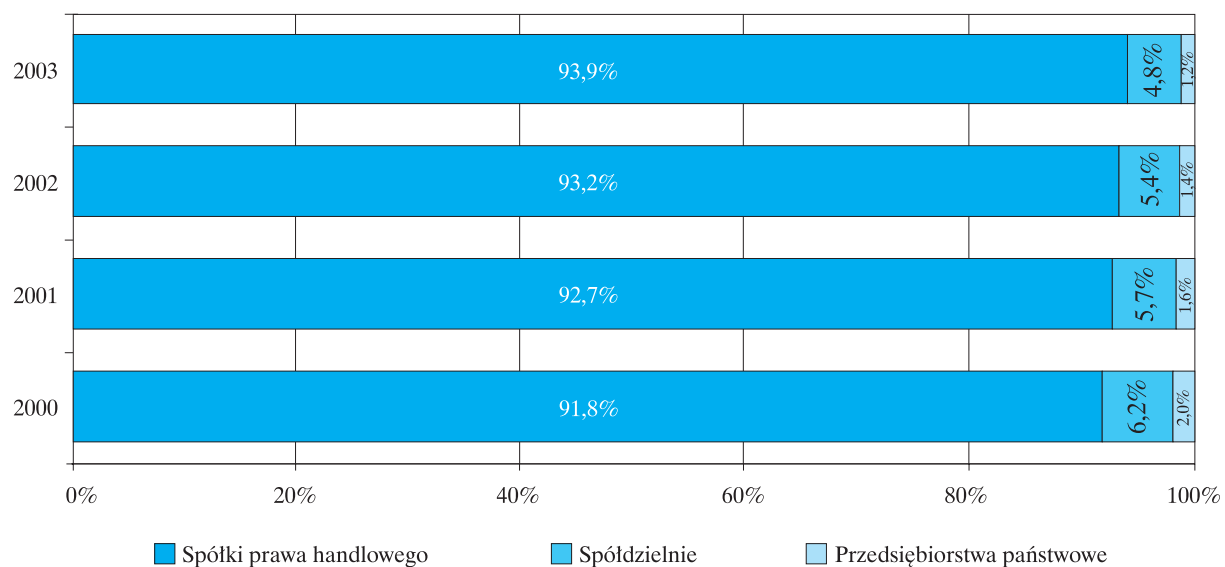
- 1 513 przedsiębiorstw w roku 2000,
- 1 634 przedsiębiorstw w roku 2001,
- 1 744 przedsiębiorstw w roku 2002,
- 1 831 przedsiębiorstw w roku 2003.

Powolnym zmianom ulega struktura własnościowa. W dalszym ciągu obserwuje się wzrost udziału spółek prawa handlowego:

- 1 389 spółek w roku 2000,
- 1 515 spółek w roku 2001,
- 1 626 spółek w roku 2002,
- 1 713 spółek w roku 2003.

Praktycznie na niezmiennym poziomie utrzymuje się ilość spółdzielni (94 w 2000 r., 93 w 2001 r., 94 w roku 2002 r. jaki i w 2003 r.). Natomiast ilość przedsiębiorstw państwowych, która w ostatnich latach ulegała zmniejszeniu w roku 2003 utrzymała pozycję z końca 2002 r. która kształtowała się na poziomie 24.

Wykres nr 48. **Podmioty gospodarki narodowej w Małopolsce w budownictwie według formy prawnej w latach 2000-2003**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US Kraków.

2. PRODUKCJA BUDOWLANO-MONTAŻOWA

W roku 2003 budowlane podmioty gospodarcze, o liczbie pracujących powyżej 9 osób, wykonały produkcję budowlano-montażową obejmującą roboty o charakterze inwestycyjnym i remontowym o łącznej wartości 2 825,1 mln zł. Porównując analogiczny okres 2002 roku była ona niższa o 1,8%.

W ciągu 12 miesięcy 2003 r. przychody ze sprzedaży wyrobów i usług w przedsiębiorstwach budowlanych osiągnęły poziom 4 453,4 zł i były niższe o 11,2% w porównaniu z analogicznym okresem 2002 r.

Przychód ze sprzedaży przypadający na jednego zatrudnionego w budownictwie w okresie I-XII 2003 r. wyniósł 147,7 tys. zł i był o 1,5% niższy niż w analogicznym okresie 2002 r.

Tabela nr 121. **Produkcja budowlano-montażowa w latach 2001-2003 (w mln zł)***

Wyszczególnienie		Ogółem	Roboty o charakterze inwestycyjnym	Remonty i pozostałe roboty
Ogółem	2001	3269,4	2433,0	836,3
	2002	2878,3	2025,9	852,4
	2003	2825,1	1960,7	864,3
Sektor publiczny	2001	264,1	125,2	138,9
	2002	249,8	100,8	149,0
	2003	228,7	117,5	111,2
Sektor prywatny	2001	3005,3	2307,8	697,5
	2002	2628,5	1925,2	703,4
	2003	2596,4	1843,3	753,2
w tym:				
budynki mieszkalne	2003	506,3	410,3	95,9
budynki niemieszkalne	2003	866,8	458,2	208,6
obiekty inżynierii lądowej i wodnej	2003	1452,1	892,3	559,8

* dla jednostek powyżej 9 osób

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US Kraków.

3. ZATRUDNIENIE I WYNAGRODZENIE

Pod względem liczby zatrudnionych w sektorze budownictwa województwo małopolskie zajmowało w 2003 roku czwartą pozycję (30 159 osób) po województwach: mazowieckim (65 708 osób), śląskim (61 294 osób) i wielkopolskim (35 736 osób).

W okresie styczeń-grudzień 2003 r. przeciętne zatrudnienie w budownictwie kształtowało się na poziomie 30,2 tys. osób, tj. o 9,8% mniej niż w analogicznym okresie 2002 r. Przeciętne zatrudnienie w sektorze budownictwa w Małopolsce w 2003 r. wynosiło 8,53% zatrudnionych w tym sektorze w Polsce, co oznacza, że zmniejszyło się o 9,1%, ale było mniejsze niż średnio w kraju o 7,1%.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w budownictwie w roku 2003 wynosiło 1 884,58 zł i było wyższe o 0,8% od wynagrodzenia z 2002 r.

Tabela nr 122. Przeciętne zatrudnienie w budownictwie w latach 1999-2003

Wyszczególnienie	Przeciętne zatrudnienie w tys. osób				
	1999	2000	2001	2002	2003
Polska	585	522	481	421	353
Śląskie	114	94	87	81	61
Mazowieckie	94	84	78	71	66
Wielkopolskie	52	48	47	43	36
Małopolskie	44	42	39	33	30
Dolnośląskie	46	40	37	31	24
Pomorskie	32	29	28	23	19
Łódzkie	26	23	22	20	18
Kujawsko-Pomorskie	25	24	24	19	16
Podkarpackie	28	26	22	18	16
Zachodniopomorskie	22	21	20	16	13
Lubelskie	22	21	18	15	13
Warmińsko-Mazurskie	17	16	15	13	11
Świętokrzyskie	20	19	16	13	10
Lubuskie	12	11	11	8	6
Opolskie	14	12	10	8	6
Podlaskie	12	10	9	7	7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

4. FINANSE PRZEDSIĘBIORSTW BUDOWLANYCH

W 2003 r. w stosunku do roku poprzedniego przedsiębiorstwa budowlano-montażowe uzyskały przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów niższe aż o 35,2% (1 118,1 mln zł), koszt własny sprzedanych produktów, towarów i materiałów zmalał o 2,3% (70,4 mln zł), a ich koszt finansowy ze sprzedaży produktów towarów i materiałów spadł aż o 76,1% (47,7 mln zł).

Zysk brutto zmalał o 35,9% (39,8 mln zł), strata brutto zmalała aż o 59,3% (56,1 mln zł), natomiast wynik finansowy brutto, który w roku 2002 wzrósł blisko 2 716,7%, w roku 2003 wzrósł o 200% (16,3 mln zł).

Zysk netto zmalał o 37,7% (32,4 mln zł), strata netto zmalała o 56,7% (50,5 mln zł), natomiast wynik finansowy netto wzrósł o 583,9% (18,1 mln zł) i zanotowano wynik dodatni zarówno w kategorii wznoszenia kompletnych obiektów lub ich części; inżynieria lądowa i wodna jak również w wykonywaniu instalacji budowlanych.

Tabela nr 123. Wynik finansowy przedsiębiorstw w budownictwie

Wynik finansowy przedsiębiorstw – Budownictwo			
I. Przychody, koszty, wynik finansowy ze sprzedaży			
	Budownictwo	Wznoszenie kompletnych obiektów lub ich części; inżynieria lądowa i wodna	Wykonywanie instalacji budowlanych
Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów			
2001 I-XII	3 824,7	3 239,0	492,5
2002 I-XII	3 174,0	2 789,1	300,8
2003 I-XII	2 055,9	1 802,4	216,8
Koszt własny sprzedawanych produktów, towarów i materiałów			
2001 I-XII	3 729,9	3 142,6	493,8
2002 I-XII	3 111,3	2 717,5	306,0
2003 I-XII	3 040,9	1 785,24	212,7
Wynik finansowy ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów			
2001 I-XII	94,9	96,3	-1,3
2002 I-XII	62,7	71,6	-5,2
2003 I-XII	15,0	17,2	4,1
II. Wynik finansowy netto			
	Budownictwo	Wznoszenie kompletnych obiektów lub ich części; inżynieria lądowa i wodna	Wykonywanie instalacji budowlanych
Zysk netto w mln zł			
2001 I-XII	98,2	87,5	9,7
2002 I-XII	86,0	79,5	6,3
2003 I-XII	53,6	49,6	3,9
Strata netto w mln zł			
2001 I-XII	132,1	108,7	22,9
2002 I-XII	89,1	75,4	11,2
2003 I-XII	38,6	37,3	0,3
Wynik finansowy netto w mln zł			
2001 I-XII	-38,6	-32,7	-5,0
2002 I-XII	-3,1	4,1	-4,9
2003 I-XII	15,0	12,3	3,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tabela nr 124. Relacje ekonomiczne oraz struktura w budownictwie według uzyskanych wyników finansowych

Relacje ekonomiczne oraz struktura – Budownictwo według uzyskanych wyników finansowych			
	Budownictwo	Wznoszenie kompletnych obiektów lub ich części; inżynieria lądowa i wodna	Wykonywanie instalacji budowlanych
Wskaźnik rentowności ze sprzedaży w %			
2001 I-XII	2,5	3,0	-0,3
2002 I-XII	2,0	2,6	-1,7
2003 I-XII	0,7	1,0	1,9
Wskaźnik poziomu kosztów w %			
2001 I-XII	99,9	99,7	101,2
2002 I-XII	99,5	99,2	101,0
2003 I-XII	98,5	98,5	97,8
Wskaźnik rentowności obrotu brutto w %			
2001 I-XII	0,0	0,3	-1,9
2002 I-XII	0,5	0,8	-1,0
2003 I-XII	1,5	1,5	2,2
Wskaźnik rentowności obrotu netto w %			
2001 I-XII	-0,8	-0,6	-2,5
2002 I-XII	-0,1	0,1	-1,6
2003 I-XII	0,7	0,7	1,6
Wskaźnik płynności finansowej I stopnia w %			
2001 I-XII	20,1	20,3	20,0
2002 I-XII	17,4	18,3	20,3
2003 I-XII	14,2	13,0	32,3
Wskaźnik płynności finansowej II stopnia w %			
2001 I-XII	99,6	97,3	118,5
2002 I-XII	89,2	93,4	96,5
2003 I-XII	102,1	98,7	150,5
Liczba przedsiębiorstw objętych badaniem			
2001 I-XII	196,0	165,0	27,0
2002 I-XII	160,0	136,0	20,0
2003 I-XII	148,0	131,0	14,0
Udział liczby przedsiębiorstw wskazujących zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw w %			
2001 I-XII	68,9	68,5	70,4
2002 I-XII	71,3	72,1	70,0
2003 I-XII	60,8	58,8	85,7
Udział przychodów przedsiębiorstw wskazujących zysk netto w przychodach z całokształtu działalności w %			
2001 I-XII	75,4	73,3	85,0
2002 I-XII	75,1	75,5	89,5
2003 I-XII	71,3	70,2	92,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

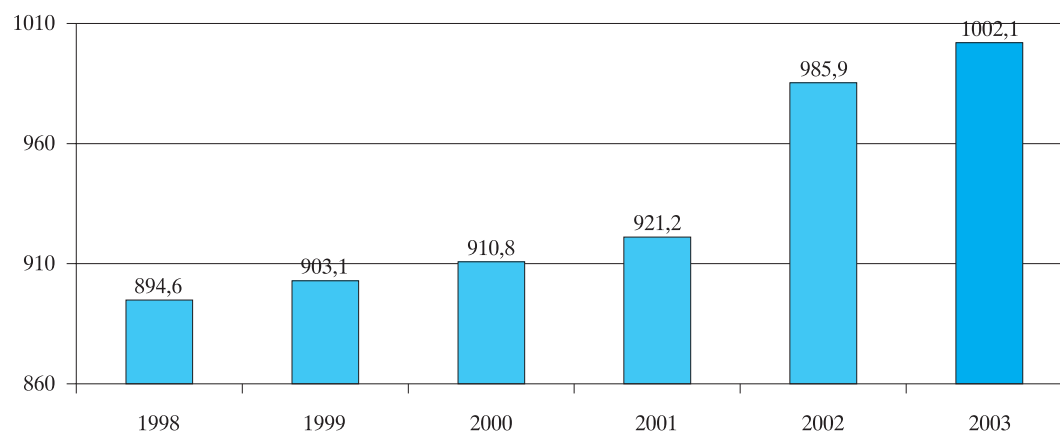
VI. BUDOWNICTWO MIESZKANIOWE

1. ZASOBY MIESZKANIOWE

Zasoby mieszkaniowe województwa małopolskiego w 2003 r. obejmowały 1 002,1 tysięcy mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 73 383,4 tysiące m², w których znajdowało się 3 790,9 tysięcy izb.

W roku 2003 utrzymana została wieloletnia, korzystna tendencja przyrostu zasobów. Ponad połowa zasobów (56,9%) zlokalizowana była w miastach. Oznacza to niewielki spadek w porównaniu z rokiem 2002, gdzie wskaźnik ten stanowił 57,4%.

Wykres nr 49. Zasoby mieszkaniowe w województwie małopolskim w latach 1998-2003 (w tysiącach)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US Kraków.

Przeciętnie w jednym mieszkaniu przebywało 3,25 osoby, co jest wynikiem lepszym w porównaniu z rokiem 2002, gdzie wskaźnik ten wynosił 3,54. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań wynosiła w 2003 roku 73,2 m² i oznacza niewielki wzrost w stosunku do roku 2002.

Statystyczny mieszkaniec Małopolski miał do dyspozycji 22,6 m² powierzchni użytkowej mieszkania, czyli 2,2 m² więcej niż w analogicznym okresie roku 2002. Przeciętna powierzchnia mieszkania była tym większa im mniejsza urbanizacja terenu, stąd mieszkania zlokalizowane na wsi miały większą przeciętną powierzchnię użytkową o 27,2 m² niż mieszkania w miastach. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań zamieszkałych w miastach wynosiła 61,5 m², podczas gdy na wsi aż 88,1 m².

Tabela nr 125. Zasoby mieszkaniowe w 2003 r.

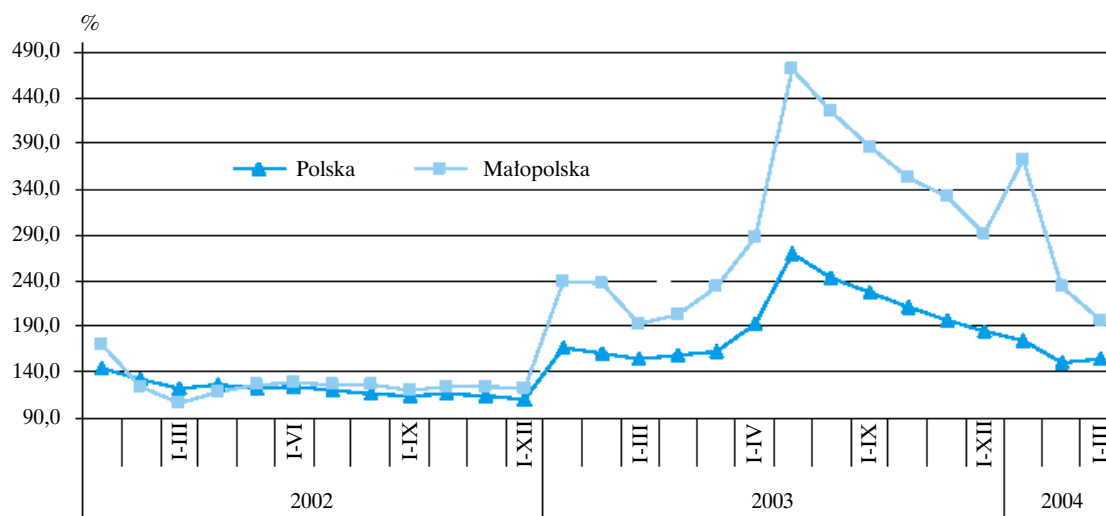
	Mieszkania	Izby w mieszkaniach	Powierzchnia użytkowa mieszkań	Przeciętna		
				liczba osób w 1 mieszkaniu	pow. użytkowa w m ²	
	ogółem	ogółem	ogółem w tys. m ²		1 mieszkania	na 1 osobę
	w tysiącach					
Województwo Małopolskie	1 002,1	3 790,9	73 383,4	3,25	73,2	22,6
Miasta	570,5	1 970,6	35 093,5	2,85	61,5	21,6
Wieś	431,6	1 820,3	38 289,9	3,78	88,7	23,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US Kraków.

2. MIESZKANIA ODDANE DO UŻYTKU

W województwie małopolskim w roku 2003 oddano do użytku 23 356 mieszkań, co stanowi 14,4% efektów uzyskanych w kraju. Dynamika wzrostu w stosunku do roku 2002 wynosiła 239,8% (w całym kraju odnotowano średnio dynamikę 166,6). Przyczyną wzrostu mogło być działanie niektórych inwestorów indywidualnych, którzy zgłosili do nadzoru budowlanego w 2003 r. domy ukończone i zasiedlone wiele lat wcześniej, by w ten sposób skorzystać z ulg podatkowych.

Wykres nr 50. Dynamika mieszkań oddanych do użytku (analogiczny okres 2000=100)

Źródło: opracowanie GUS.

W porównaniu z rokiem 2002 w województwie małopolskim zmniejszyła się różnica pomiędzy liczbą mieszkań oddanych do użytku w mieście i na wsi. Pomimo to w dalszym ciągu większość mieszkań, czyli 56,9% została przekazana do użytku w miastach, podczas gdy na wsi oddano 43,1% nowych mieszkań.

Spadek efektów dotyczył budownictwa spółdzielczego, w którym oddano do użytku 626 mieszkań, tj. o 12,8% mniej niż w roku 2002. Natomiast wzrost poziomu efektów dotyczył budownictwa przeznaczonego na sprzedaż lub wynajem, w którym oddano do użytku 2 132 mieszkań, tj. o 34% więcej niż w roku 2002 oraz budownictwa indywidualnego, w którym oddano do użytku 19 647 mieszkań tj. o 13 405 więcej niż w roku 2002 (214,8%).

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania oddanego do użytku w roku 2003 wynosiła 122,6 m² i wzrosła w porównaniu do ubiegłego roku w województwie o 17,8 m². Większe mieszkania były wciąż oddane na terenach wiejskich, gdzie przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania wynosiła 134,6 m². Najmniejsze mieszkania oddano do użytku w 2003 roku w mieście Krakowie — przeciętna powierzchnia użytkowa 75,9 m² i była ona większa aż o 12,8 m² niż w analogicznym okresie ubiegłego roku. Największe mieszkania przekazano do użytku w powiecie proszowickim — 158,9 m².

Tabela nr 126. Mieszkania oddane do użytku w latach 1998-2003

Wyszczególnienie		Liczba mieszkań	Liczba izb	Powierzchnia użytkowa mieszkań w m ²	Przeciętna powierzchnia mieszkaniowa w m ³	Mieszkania oddane na 1000 ludności
Województwo Małopolskie	1998	8 614	39 643	881 719	102,4	2,7
	1999	8 792	37 118	819 105	93,2	2,7
	2000	8 002	34 943	800 193	100,0	2,5
	2001	10 525	41 644	923 447	87,7	3,2
	2002	9 735	43 793	1 020 687	104,8	3,0
	2003	23 356	121 520	2 862 252	122,6	7,2
Miasta	1998	5 399	21 688	467 283	86,5	1,9
	1999	6 009	21 643	456 180	75,9	1,9
	2000	5 350	19 983	447 844	83,7	3,3
	2001	7 670	25 623	541 379	70,6	4,7
	2002	5 537	20 308	458 177	82,7	3,4
	2003	13 027	62 842	1 473 689	113,5	6,4
Wieś	1998	3 215	17 955	414 436	128,9	2,1
	1999	2 783	15 475	362 925	130,4	1,7
	2000	2 652	14 960	352 349	132,9	1,7
	2001	2 855	16 021	382 068	133,8	1,8
	2002	4 198	23 485	362 510	134,0	2,6
	2003	10 315	58 678	1 388 563	134,6	8,75

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUS w Krakowie.

VII. SEKTOR FINANSOWY

W 2003 r. największym segmentem rynku finansowego nadal pozostawał sektor bankowy, pomimo dynamicznego rozwoju niebankowych instytucji finansowych (towarzystw ubezpieczeniowych i funduszy inwestycyjnych). Udział banków w aktywach systemu finansowego wyniósł 77,5%, udział towarzystw emerytalnych — 7%, towarzystw ubezpieczeniowych — 6%, funduszy inwestycyjnych — 5%, firm leasingowych — 3,5%, SKOK-ów — 0,5%.

1. BANKOWOŚĆ KOMERCYJNA

Według stanu na 31 grudnia 2003 r. na terenie województwa małopolskiego działało 31 banków komercyjnych, posiadających łącznie 418 placówek (w 2002 r. funkcjonowały 32 banki mające 390 placówek) o różnym charakterze i zakresie świadczonych usług (oddziały regionalne, oddziały operacyjne, filie). Najwięcej placówek posiadały: PKO BP S.A. — 89; BPH PBK S.A. — 81; Bank PEKAO S.A. — 45 oraz ING Bank Śląski — 33 placówek. Łącznie na cztery wyżej wymienione banki przypada 248 placówek, co stanowi blisko 60% łącznej liczby placówek.

Jeśli chodzi o strukturę własności kapitału banków komercyjnych mających swoje placówki na terenie województwa małopolskiego, to pod tym względem sektor finansowy w Małopolsce obrazuje relacje charakterystyczne dla całego kraju.

Tabela nr 127. Wykaz banków* działających w Małopolsce — struktura własności kapitału

1. Banki kontrolowane przez kapitał polski	
1.1. Banki z przewagą kapitału państwowego	
Banki państwowe	Bank Gospodarstwa Krajowego
Spółki akcyjne bezpośrednio kontrolowane przez Skarb Państwa	PKO Bank Polski S.A. Bank Gospodarki Żywnościowej S.A.
Spółki akcyjne pośrednio kontrolowane przez Skarb Państwa	Bank Pocztowy S.A. Bank Ochrony Środowiska S.A.
1.2. Banki z przewagą kapitału prywatnego	
Banki o profilu komercyjnym	Euro Bank S.A. (do 13.03.2003 r. Bank SPOŁEM S.A.) INVEST BANK S.A.
Banki zrzeszające	Bank Polskiej Spółdzielczości S.A.
2. Banki kontrolowane przez inwestorów zagranicznych	
2.1. Oddziały banków zagranicznych	Societe Generale S.A. Oddział w Polsce
2.2. Spółki akcyjne ze 100% udziałem kapitału zagranicznego	GE Capital Bank S.A. Raiffeisen Bank Polska S.A. GE Bank Mieszkaniowy S.A.
2.3. Spółki akcyjne z większościowym udziałem kapitału zagranicznego	Bank Handlowy w Warszawie S.A. ING Bank Śląski S.A.

2.3. Spółki akcyjne z większościowym udziałem kapitału zagranicznego	Bank Przemysłowo-Handlowy PBK S.A. Bank Zachodni WBK S.A. BRE Bank S.A. Bank Millennium S.A. (do 8.01 2003 BIG Bank Gdański S.A.) Bank Polska Kasa Opieki S.A. NORDEA BANK POLSKA S.A. Kredyt Bank S.A. FORTIS BANK POLSKA S.A. Deutsche Bank PBC S.A. (do 24.09.2003 Deutsche Bank 24 S.A.) AIG Bank Polska S.A. RHEINHYP-BRE Bank Hipoteczny S.A.
2.4. Spółki akcyjne pośrednio kontrolowane przez inwestorów zagranicznych	Górnośląski Bank Gospodarczy S.A. DOMINET BANK S.A. HypoVereinsbank Bank Hipoteczny S.A. LUKAS Bank S.A. Śląski Bank Hipoteczny S.A. Wschodni Bank Cukrownictwa S.A.

* Bez NBP, banków spółdzielczych oraz banków w stanie upadłości i w likwidacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Narodowego Banku Polskiego, Warszawa 2004.

Jeżeli chodzi o udział w rynku, jakim dysponują poszczególne banki komercyjne, to pierwsze miejsce w rankingu opartym na kryterium liczby rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych zajmuje PKO BP S.A. (37%), a następnie PEKAO S.A. (19%), BZ WBK S.A. (9%), ING Bank Śląski S.A. (8,5%), BPH PBK S.A. (8%) oraz Millennium S.A. (6%).

Spśród banków działających w Małopolsce dwa banki (BPH PBK S.A. i Deutsche Bank BC S.A.) posiadają na terenie województwa swoje centrale. Bank Przemysłowo-Handlowy PBK S.A. plasuje się na pierwszym miejscu w rankingu 100 największych przedsiębiorstw województwa małopolskiego (kryterium przychodów ze sprzedaży). Na 31 grudnia 2003 r. fundusze własne banku wynosiły 4 202 mln zł, natomiast zysk netto 333 mln zł. Suma bilansowa BPH PBK S.A. wyniosła 45 485 mln zł, co daje 3 pozycję wśród banków komercyjnych działających w Polsce. Bank prowadził ok. 1,1 mln rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych, posiadając stabilny 8% udział w rynku ROR (5 miejsce w Polsce). Na terenie województwa małopolskiego Bank posiada 81 placówek oraz 171 bankomatów własnych. O pozycji BPH PBK S.A. świadczy fakt, że Bank notowany jest nie tylko na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie, ale również na London Stock Exchange (program Global Depository Receipts).

Drugi z banków mających swoją siedzibę na terenie Małopolski, Deutsche Bank PBC rozpoczął działalność 1 lipca 2001 roku, powstając na bazie pionu bankowości detalicznej Deutsche Bank Polska S.A. i Banku Współpracy Regionalnej S.A. Największym akcjonariuszem Deutsche Bank PBC S.A. jest niemiecki Deutsche Bank Privat-und Geschäftskunden AG posiadający 95,02% udziałów. Pod względem poziomu przychodów ze sprzedaży, Deutsche Bank PBC S.A. zajmuje 38 miejsce w rankingu 100 największych przedsiębiorstw województwa małopolskiego. Suma bilansowa Banku wynosi 2 112 mln zł (28 pozycja w Polsce); fundusze własne 172 mln zł. Na terenie Małopolski Bank dysponuje siecią 11 oddziałów.

2. BANKOWOŚĆ SPÓŁDZIELCZA

W 2003 r. na obszarze województwa małopolskiego działało 46 banków spółdzielczych, przy czym Krakowski Bank Spółdzielczy działał samodzielnie (zawarł jedynie porozumienie o współpracy z BPS S.A., którego jest największym udziałowcem, posiadając 2,77% akcji), zaś 45 banków było zrzeszonych w Banku Polskiej Spółdzielczości. Banki spółdzielcze dysponowały siecią 263 placówek:

261 placówek (oddziały, filie, punkty kasowe) należało do tych banków spółdzielczych, których siedziba zlokalizowana jest w Małopolsce, a 2 placówki należały do banków, których centrale mieszczą się w innych województwach (Bank Spółdzielczy w Bielsku Białej, mający swój oddział w Wadowicach oraz Nadwiślański Bank Spółdzielczy w Solcu Zdroju z oddziałem w Krakowie).

Badanie standingu finansowego sektora banków spółdzielczych w Małopolsce sugeruje, że w porównaniu z rokiem 2002 ich sytuacja uległa poprawie. Co więcej, w ogólnopolskich rankingach banków spółdzielczych banki z Małopolski zajmują czołowe miejsca i to niezależnie od przyjętego kryterium. W rankingu według wartości aktywów Krakowski Bank Spółdzielczy znalazł się na pierwszym miejscu (blisko 600 mln zł); drugą pozycję sprzed roku obronił Bank Spółdzielczy Rzemiosła w Krakowie. Te dwa banki otwierają również listę banków o najwyższych funduszach własnych. Ponadto, KBS wypracował w ubiegłym roku najwyższy w całym sektorze banków spółdzielczych zysk netto, w wysokości 6,03 mln zł (był on jednak o 3 mln zł niższy niż w 2002 r.). Bank jest również ogólnopolskim liderem pod względem wartości udzielonych kredytów (282 mln zł).

Tabela nr 128. **Ranking banków spółdzielczych województwa małopolskiego wg kryterium sumy bilansowej (fundusze własne min. 4 mln zł)**

Nazwa banku	Suma bilansowa w mln zł	Fundusze własne w mln zł	Liczba placówek w Małopolsce	Miejsce w rankingu ogólnopolskim
Krakowski Bank Spółdzielczy	588,90	45,76	44	1
BSR w Krakowie	343,30	33,60	41	2
BS Wieliczka	194,37	9,94	6	10
BS Wolbrom	126,35	b.d.	6	24
BS Biecz	115,94	7,83	3	29
BS Proszowice	93,90	10,20	16	46
BS Chrzanów	71,45	9,93	4	74
BS Andrychów	63,28	8,49	2	93
BS Limanowa	60,54	5,40	4	98
BS Skawina	56,92	5,29	5	110
BS Mszana Dolna	54,57	7,60	4	126
BS Sucha Beskidzka	46,61	5,36	3	154
BS Nowy Targ	43,25	5,98	2	170
BS Oświęcim	38,05	4,57	6	196
BS Zakopane	30,60	4,12	2	234

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Spółdzielczości S.A., Kraków 2004.

Drugim co do wielkości bankiem spółdzielczym w Polsce, mającym siedzibę na terenie województwa małopolskiego, jest Bank Spółdzielczy Rzemiosła w Krakowie, będący największym małopolskim bankiem zrzeszonym w BPS. Jako pierwszy w Polsce bank spółdzielczy osiągnął wymagany poziom kapitałowy 5 mln euro, upoważniający do samodzielnego działania. Również jako pierwszy spośród polskich banków spółdzielczych uzyskał zezwolenie NBP na prowadzenie obsługi dewizowej. BSR posiada 41 placówek, na które składają się: 24 oddziały, 5 filii i 12 punktów obsługi klienta. Sieć Banku podlega ciągłej rozbudowie — w 2003 r. otworzone zostały 3 nowe placówki.

3. ZAKŁADY UBEZPIECZEŃ

Analizując sytuację finansową zakładów ubezpieczeń działających w Małopolsce można wskazać, że spadek dynamiki przypisu składki, jaki nastąpił w 2002 r., okazał się zjawiskiem przejściowym. Wraz z poprawą koniunktury gospodarczej w 2003 r. wróciła wysoka dynamika przypisu składki, przy czym utrzymywała się tendencja do szybszego wzrostu przypisu składki w ubezpieczeniach na życie niż w ubezpieczeniach majątkowych.

Jeśli chodzi o rozmieszczenie placówek firm ubezpieczeniowych w Małopolsce to wykazuje ono silną koncentrację – większość placówek działa w powiatach grodzkich. Należy jednak podkreślić, że choć większość firm ubezpieczeniowych posiada na terenie województwa oddziały lub filie, to żadna z nich nie posiada w Małopolsce swojej centrali.

W województwie małopolskim najprężniej działają towarzystwa grupy PZU, posiadające swoje placówki w każdym powiecie, za wyjątkiem tarnowskiego. Wojna cenowa na rynku polis komunikacyjnych doprowadziła jednak do spadku przychodów o 3,6%. Towarzystwa PZU utrzymały wprawdzie silną pozycję na rynku, jednak ich udział w sprzedaży ubezpieczeń systematycznie spada, co oznacza przechodzenie klientów do innych zakładów.

Istotną tendencją na rynku ubezpieczeniowym był proces dekoncentracji rynku — szczególnie szybko, zarówno w ubezpieczeniach na życie, jak i majątkowych, traciły udziały w rynku największe podmioty. Jednocześnie, miniony rok był czasem finalizacji rozpoczętych wcześniej fuzji (Compensa i Heros, Generali S.A. i Zurich S.A. oraz Generali Życie S.A. i Zurich Życie S.A.).

W 2003 r. poprawiły się podstawowe wskaźniki mierzące stabilność zakładów ubezpieczeń. Szczególną uwagę należy zwrócić na poprawę wskaźnika rentowności działalności technicznej, oznaczającego zwiększenie dochodowości ubezpieczania ryzyka. Jedyny wskaźnik, jaki w 2003 r. uległ znacznemu pogorszeniu, to rentowność działalności lokacyjnej. Z uwagi na dość stabilną w czasie strukturę lokat można wnioskować, że zmiany te były wywołane głównie zmianami cen aktywów na rynkach finansowych.

4. FIRMY LEASINGOWE

Małopolska stanowiła obszar działania 18 firm leasingowych, posiadających łącznie 33 placówki, przy czym większość z nich ma centrale poza województwem. Największe udziały w rynku posiadały: Europejski Fundusz Leasingowy S.A., Raiffeisen Leasing Polska S.A., BRE Leasing Sp. z o.o., BEL Leasing Sp. z o.o. oraz Franfinance Polska Sp. z o.o. Najbardziej rozbudowaną sieć przedstawicielstw posiadały: EFL S.A. — 6 placówek, Raiffeisen Leasing Polska S.A. — 5 placówek i ORIX Polska S.A. — 3 placówki.

W 2003 r. firmy leasingowe odnotowały znaczną poprawę wyników finansowych: w porównaniu z rokiem 2002 wzrost wartości wyleasingowanych środków wyniósł ok. 40%. Wyraźne ożywienie było zwłaszcza zauważalne w przypadku firm oferujących leasing środków transportu drogowego, w tym również samochodów osobowych.

Tabela nr 129. Wyniki firm leasingowych działających w Małopolsce w ogólnopolskim rankingu wg kryterium wartości leasingu

Nazwa banku	Wartość środków oddanych w leasing (mln zł)	Miejsce w rankingu ogólnopolskim
Europejski Fundusz Leasingowy S.A.	1940,13	1
Raiffeisen Leasing Polska S.A.	1041,29	2
BRE Leasing Sp. z o.o.	872,42	3
BEL Leasing Sp. z o.o.	699,10	4
Franfinance Polska Sp. z o.o.	466,04	7
Volksbank Leasing Polska S.A.	448,92	9
ING Lease	355,73	b.d.
Bankowy Fundusz Leasingowy S.A.	285,24	14
Futura Leasing	280,78	15
Fortis Lease	166,47	b.d.
IKB Leas Sp. z o.o.	133,66	21
PEKAO Leasing Sp. z o.o.	112,71	23
ORIX Polska S.A.	78,56	27

Źródło: opracowanie własne na podstawie rocznych raportów firm leasingowych na 31 grudnia 2003 r.

5. BIURA MAKLERSKIE

Według stanu na 31 grudnia 2003 r. w województwie małopolskim funkcjonowało 12 biur maklerskich posiadających łącznie 42 placówki. Osiem biur stanowiły bankowe domy maklerskie (Biuro Maklerskie BPH PBK S.A. — 16 placówek, Centralny Dom Maklerski PEKAO S.A. — 4, ING Securities S.A. — 4, Biuro Maklerskie Banku Gospodarki Żywnościowej S.A. — 3, PKO BP S.A. Bankowy Dom Maklerski — 2, Fortis Securities Polska S.A. — 1, Inwestycyjny Dom Maklerski Kredyt Bank S.A. — 1 oraz Dom Inwestycyjny BRE Banku S.A. — 1); pozostałe 4 biura maklerskie nie były związane z bankami (Dom Maklerski Penetrator S.A. — 3 placówki, Internetowy Dom Maklerski S.A. — 3, Beskidzki Dom Maklerski S.A. — 3, Dom Maklerski POLONIA NET S.A. — 1). Najwięcej domów maklerskich znajdowało się w miastach grodzkich: w Krakowie — 21, Tarnowie — 5, Nowym Sączu — 3, co stanowiło prawie 70% łącznej liczby placówek domów maklerskich.

Występująca od 1997 r. tendencja do zmniejszania się liczby biur maklerskich i banków prowadzących działalność maklerską była efektem procesów konsolidacyjnych zachodzących w bankowości oraz pogarszających się wyników biur i domów maklerskich. Obecnie większość dużych biur i domów maklerskich wchodzi w skład międzynarodowych konglomeratów finansowych. Niezależne biura i domy maklerskie, dysponujące małymi kapitałami szukają szans rozwoju w niszach rynkowych, specjalizując się w obsłudze wybranych segmentów rynku, które rzadko są opłacalne dla podmiotów o charakterze ponadnarodowym.

W 2003 r. dzięki hossie na giełdzie i przeprowadzonej redukcji kosztów większość biur maklerskich odczuła wyraźną poprawę wyników. Na poprawę sytuacji finansowej wpłynął też wzrost znaczenia przychodów ze sprzedaży jednostek funduszy inwestycyjnych.

6. NIEBANKOWE INSTYTUCJE KREDYTOWO-POŻYCZKOWE

W 2003 r. sektor spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych rozwijał się dynamicznie: wzrosła liczba kas i oddziałów oraz liczba członków SKOK-ów. Na terenie województwa małopolskiego działało 19 grup Spółdzielczych Kas Oszczędnościowo-Kredytowych, z łączną liczbą 112 placówek, przy czym 4 kasy miały na terenie Małopolski swoją siedzibę: SKOK im. Królowej Jadwigi (8 podlegających oddziałów), SKOK im. E. Kwiatkowskiego (19 oddziałów), Krakowska SKOK (11 oddziałów) oraz SKOK w Wieprzu (1 oddział).

Najważniejsze pozabankowe instytucje kredytowe funkcjonujące w Małopolsce i udzielające pożyczek ze środków własnych to: Inicjatywa Mikro w Krakowie, Stowarzyszenie Samorządowe Centrum Przedsiębiorczości i Rozwoju w Suchej Beskidzkiej, Fundacja Promocji Gospodarczej Regionu Krakowskiego w Krakowie, Fundacja Rozwoju Regionu Rabka w Rabce Zdroju oraz Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego w Krakowie. Instytucje te oferują kredyty dla małych przedsiębiorstw, w tym rozpoczynających działalność gospodarczą.

Tabela nr 130. Lokalizacja wybranych instytucji finansowych w powiatach województwa małopolskiego w 2003 r.

Powiat	Banki komercyjne	Banki spółdzielcze	Zakłady ubezpieczeń	Biura maklerskie	Bankomaty
Bocheński	5	11	6	1	8
Brzeski	3	13	4	1	6
Chrzanowski	14	5	9	1	35
Dąbrowski	4	7	1	–	4
Gorlicki	7	13	9	–	13
Krakowski	12	41	4	–	16
Miasto Kraków	216	3	80	20	292
Limanowski	6	21	3	–	17
Miechowski	3	11	5	–	5
Myślenicki	7	9	4	–	9
Nowosądecki	7	33	3	–	18
Miasto Nowy Sącz	23	6	26	3	35
Nowotarski	10	19	8	1	24
Olkuski	11	5	7	3	23
Oświęcimski	19	8	12	3	31
Proszowicki	1	12	4	–	1
Suski	5	6	6	–	11
Tarnowski	5	16	1	–	4
Miasto Tarnów	34	4	25	6	40
Tatrzański	7	5	4	1	17
Wadowicki	12	8	10	2	22
Wielicki	7	7	4	–	11
Razem	418	263	235	42	642

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa 2004.

7. ZATRUDNIENIE W SEKTORZE FINANSOWYM MAŁOPOLSKI

W 2003 r. sektor finansowy w Małopolsce dawał zatrudnienie dla 19 088 osób, co lokuje go na 5 pozycji w kraju. Jednak stan rozwoju sektora finansowego mierzony odsetkiem zatrudnionych w sektorze do ogółu pracujących daje obraz mniej optymistyczny. Województwo małopolskie lokuje się pod tym względem na 14 miejscu, wśród 4 województw o najsłabiej rozwiniętej infrastrukturze finansowej, w których odsetek zatrudnionych w sektorze wynosił poniżej 1,5% (podczas gdy np. w województwie mazowieckim analogiczna wartość wynosiła 3,35%).

Tabela nr 131. Zatrudnienie w sektorze finansowym w Małopolsce na tle innych województw

Województwo	Liczba pracujących ogółem	Pracujący w sektorze finansowym	Odsetek pracujących w sektorze finansowym
Mazowieckie	2 312 245	77 522	3,35%
Pomorskie	708 664	17 313	2,44%
Dolnośląskie	968 354	22 377	2,31%
Zachodniopomorskie	523 580	11 318	2,16%
Lubuskie	311 061	6400	2,05%
Warmińsko-Mazurskie	435 380	8410	1,93%
Śląskie	1 675 578	31 965	1,90%
Kujawsko-Pomorskie	727 044	13 065	1,79%
Wielkopolskie	1 318 397	23 268	1,76%
Opolskie	347 163	5871	1,69%
Łódzkie	1 039 592	17 019	1,63%
Podlaskie	483 544	7 194	1,49%
Małopolskie	1 297 265	19 088	1,47%
Lubelskie	956 942	12 761	1,33%
Podkarpackie	923 859	10 216	1,10%
Świętokrzyskie	578 460	6214	1,07%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa 2004.

Należy jednak zauważyć, iż pomimo spadku ogólnego poziomu zatrudnienia obserwuje się jednocześnie tendencję wzrostu zatrudnienia w sektorze finansowym. Wprawdzie w porównaniu z rokiem ubiegłym zatrudnienie ogółem spadło o 2,46%, jednak tendencja ta nie dotyczyła sektora finansowego, w którym zatrudnienie wzrosło o 1,6%.

Poziom wynagrodzeń w sektorze finansowym w Małopolsce w 2003 był wyższy w stosunku do województw o podobnej strukturze zatrudnienia. Płace kształtowały się na średnim poziomie 3 667,93 zł, co lokuje Małopolskę na 2 miejscu za województwem mazowieckim.

VIII. HANDEL I GASTRONOMIA

1. HANDEL

1.1. Sieć handlowa

W ciągu ostatnich lat w województwie małopolskim w sferze działalności handlowej odnotowywano wzrost liczby zatrudnionych. Zjawisko to uległo zmianie w roku 2003 — nastąpił spadek zatrudnienia w tym sektorze o 15,6% w stosunku do roku 2002.

W 2002 roku ogólna liczba sklepów i punktów sprzedaży paliw (liczonych metodą przedsiębiorstw) wyniosła 37 397, z czego 117 w sektorze publicznym. Oznacza to niewielki spadek ogólnej liczby tych placówek, przy jednoczesnym minimalnym spadku liczby podmiotów publicznych, których w roku 2002 było 118. Na koniec 2003 roku odnotowano 31 563 małych punktów (zatrudniających poniżej 9 osób).

Tabela nr 132. Placówki handlowe* w województwie małopolskim w latach 1999-2003

Rok	Liczba podmiotów handlowych		Liczba pracujących	
	Ogółem	w tym stacje paliw	Ogółem	w tym stacje paliw
2000	35 041	503	88 813	2 937
2001	37 558	593	101 347	3 325
2002	39 659	636	111 976	3 617
2003	37 397	641	94 467	2 840

* liczone metodą lokalizacji przedsiębiorstwa

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Na terenie miast województwa zlokalizowanych było 26 874 sklepów i punktów sprzedaży paliw, co stanowiło 71,9% ogólnej liczby sklepów w województwie. Oznacza to wzrost liczby tych podmiotów w miastach o 2,9% w stosunku do roku 2002. Miasta koncentrowały aż 76,6% ogólnej powierzchni sprzedażowej handlu detalicznego i 79,0% zatrudnienia.

Z roku na rok zwiększa się powierzchnia sprzedażna przypadająca na jeden sklep, która w 2003 r. wynosiła 65,3 m², w 2002 roku wynosiła 63,4 m², podczas gdy w 2001 roku — 59,0 m², w 2000 — 55,4 m², w 1999 — 54,8 m², w 1998 — 53,7 m². Powodem tych zmian był rozwój sklepów wielkopowierzchniowych, należących w zdecydowanej większości do inwestorów zagranicznych.

Województwo małopolskie należy do regionów o dużej koncentracji sklepów wielkopowierzchniowych mierzonej udziałem ich powierzchni sprzedaży w powierzchni sklepów ogółem. Sklepy duże i bardzo duże (domy towarowe, domy handlowe, supermarkety i hipermarkety) stanowiły w 2003 r. zaledwie 0,5% ogólnej liczby placówek handlu detalicznego (204 obiekty), ale obejmowały 13,2% ogólnej powierzchni sprzedażowej (316,3 tys. m²) i zatrudniały 10,0% ogólnej liczby personelu (9,4 tys. osób). Placówki o tych formach organizacyjnych handlu detalicznego położone były głównie na terenie Krakowa, Nowego Sącza i Tarnowa. Było ich 113, co stanowiło 55,4% takich obiektów w województwie. Dysponowały one 219,2 tys. m² powierzchni sprzedażowej (69,3% ogółu) i zatrudniały 7,1 tys. osób (75,6% ogółu pracujących w tego typu sklepach).

Tabela nr 133. Wybrane dane o sklepach i stacjach paliw wg stanu na dzień 31 XII 2003 r.

Wyszczególnienie	Placówki	Powierzchnia sprzedażowa w tys. m ²	Pracujący
Ogółem	37 397	2 398,4	94 467
Sklepy – razem	36 756	2 398,4	91 627
w tym branży:			
– ogólnospożywcza	11 966	745,6	34 353
– owocowo-warzywna	342	16,5	588
– mięsna	966	33,0	2 253
– rybna	57	2,5	120
– piekarniczo-ciastkarska	402	17,1	889

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Szczególnie dynamiczny rozwój w 2003 r. zanotowały duże powierzchniowo sklepy. Dla przykładu, na koniec 2003 r. funkcjonowało na terenie województwa małopolskiego 158 super i hipermarketów (w tym 52 w Krakowie), co oznacza wzrost w porównaniu z końcem 2002 r. o 19 placówek (13,7%). W tym czasie powierzchnia sprzedażowa owych placówek zwiększyła się o 46,1 tys. m² (wzrost o 25,2%), a zatrudnienie o 1,5 tys. osób (wzrost o 23,1%).

Wśród innych form organizacyjnych sklepów znaczącą pozycję miały sklepy wyspecjalizowane, których było 1 488 (4,0% ogólnej liczby placówek w województwie), o powierzchni sprzedażowej 274,3 tys. m² (11,4% ogółu) i zatrudnieniu na poziomie 6,7 tys. osób (7,0% ogółu).

Do największych pod względem liczby placówek sieci handlu detalicznego, obecnych na terenie województwa należą: Biedronka portugalskiej firmy Jeronimo Martins; Plus niemieckiej grupy Tegelmann. Dynamicznie rozwija się sieć sklepów Żabka, będącej wspólnym przedsięwzięciem amerykańskiego funduszu inwestycyjnego AIG i polskiej firmy Elektromis. W zachodniej części województwa funkcjonują sklepy sieci Savia (brytyjskie Tesco), w Krakowie i Tarnowie — supermarkety Julius Meinl (Austria). Konkurencją dla wymienionych firm jest sieć supermarketów Albert, należących do grupy Ahold oraz sklepów PHS. Na rynku rozwija się również niemiecka sieć marketów Lidl, która rozpoczęła działalność w Małopolsce w roku 2002. Na terenie województwa działają ponadto sklepy dyskontowe Leader Price.

Firmy z udziałem kapitału zagranicznego mają również znaczący udział w rynku hurtowym. Obok hipermarketu hurtowego Makro (niemiecki koncern Metro) funkcjonują w Małopolsce sieci hurtowe Albert firmy Ahold, Eurocash należące do Jeronimo Martins oraz Selgros — wspólne przedsięwzięcie firm OTTO-Versand oraz Przedsiębiorstwa Handlu Spożywczego REWE. Regionalne centra dystrybucyjne posiadają w Krakowie niemiecka firma Milo i amerykański McLane. W Krakowie i innych miejscowościach województwa swoje ośrodki dystrybucji o znaczeniu krajowym lub międzynarodowym zlokalizowały firmy: Fujifilm, Merloni Termosanitari, Kärcher, Tobacco Trading (Modlnica), IMI (Olewin), Gaspol (Nowy Targ).

Według stanu na dzień 31 XII 2003 r. w jednostkach, w których liczba pracujących przekraczała 9 osób, punktów sprzedaży detalicznej było 6 366. Do sektora publicznego należało 117 punktów, tj. tylko 1,8% ogólnej liczby, w tym 60 sklepów i 23 stacje paliw. Sektor prywatny dysponował 6 249 punktami (98,2% ogółu), w tym 5 412 sklepami i 426 stacjami paliw. Sektor ten zdominowany był przez własność prywatną krajową (91,2% ogólnej liczby placówek). Własność zagraniczna stanowiła 7,3%, a własność mieszana 1,5%.

1.2. Sprzedaż detaliczna

W 2003 r. w województwie małopolskim sprzedaż detaliczna (w cenach bieżących, łącznie z VAT) w przedsiębiorstwach handlowych i niehandlowych, zatrudniających powyżej 9 osób, wyniosła 22 221,6 mln zł i tym samym zwiększyła się w stosunku do wartości uzyskanej w 2002 r. o 26,5%.

Powyższą wartość uzyskano sprzedając poprzez sieć punktów sprzedaży detalicznej:

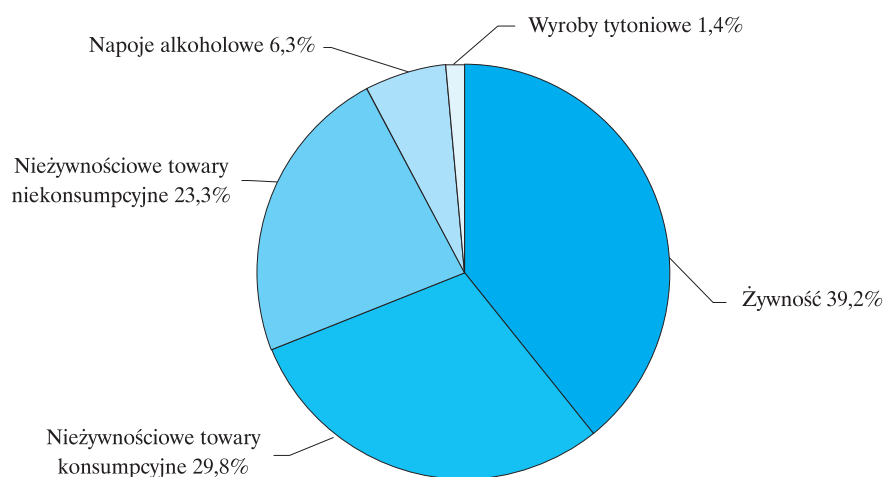
- żywność za 8 717,3 mln zł (wzrost w porównaniu z 2002 r. o 29,6%),
- napoje alkoholowe za 1 396,8 mln zł (wzrost o 24,8%),
- towary nieżywnościowe konsumpcyjne ogółem za 6 928,5 mln zł (wzrost o 19,0%), w tym wyroby tytoniowe za 312,0 mln zł (wzrost o 40,2%),
- towary nieżywnościowe niekonsumpcyjne za 5 178,9 mln zł (wzrost o 32,9%).

Przedsiębiorstwa duże, czyli te, w których liczba pracujących przekroczyła 49 osób, uzyskały wartość sprzedaży detalicznej w wysokości 17 132,4 mln zł, czyli aż 77,1% całej sprzedaży detalicznej wymienionej wyżej.

Wartość sprzedaży detalicznej uzyskanej przez przedsiębiorstwa sektora publicznego w 2003 r. wyniosła 169,9 mln zł, co stanowiło zaledwie 0,8% ogólnej wartości sprzedaży detalicznej. W stosunku do 2002 r. nastąpił spadek tej sprzedaży o 24,1% (w tym w przedsiębiorstwach o własności państwowej, aż o 38,3%). Przedsiębiorstwa sektora prywatnego uzyskały wartość sprzedaży detalicznej w wysokości 22 051,7 mln zł (99,2% ogółu), co oznaczało wzrost w stosunku do poprzedniego roku o 27,2%. W ogólnej wartości sprzedaży tego sektora 40,3% udziału miały przedsiębiorstwa o własności zagranicznej, a 1,6% z kapitałem mieszanym.

Struktura sprzedaży detalicznej przedsiębiorstw, w których liczba pracujących przekraczała 9 osób, w ciągu ostatnich lat nie uległa istotnym zmianom. Nadal w sprzedaży dominowały artykuły żywnościowe. W 2003 r. stanowiły one 39,2% ogólnej wartości sprzedaży detalicznej (rok wcześniej 37,6%). Pozostałe grupy towarów w sprzedaży detalicznej pozostawały prawie na niezmiennym poziomie, np. sprzedaż napojów alkoholowych stanowiła w 2003 r. 6,3% ogółu sprzedaży, wobec 6,2% w 2002 r., a towary nieżywnościowe konsumpcyjne 31,2%, (przed rokiem 32,5%). Tendencję wzrostu wartości sprzedaży wykazały towary niekonsumpcyjne z udziałem 23,3% w sprzedaży ogółem (przed rokiem 21,8%).

Wykres nr 53. Struktura sprzedaży detalicznej w 2003 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystyczny w Krakowie.

Wskaźnik wydajności, liczony wielkością sprzedaży przypadającą na 1 pracującego w sklepach, w 2003 r. wyniósł 335,7 tys. zł, przy czym największą wartość (559,2 tys. zł) osiągnął w sklepach o powierzchni sal sprzedażowych w granicach 301-400 m², następnie w sklepach o powierzchni 401-1000 m² (421,6 tys. zł). W sklepach dużych i bardzo dużych, tak mierzona wydajność pracy była niższa i wynosiła odpowiednio:

- dla sklepów o powierzchni 1001- 2500 m² — 291,5 tys. zł,
- dla sklepów o powierzchni powyżej 2500 m² — 308,0 tys. zł.

W sklepach detalicznych małych (do 9 osób pracujących) wskaźnik wydajności osiągnął poziom 262,3 tys. zł.

W stacjach paliw wielkość sprzedaży przypadająca na 1 pracownika wyniosła w omawianym roku 1 662,1 tys. zł, przy czym w stacjach małych (do 9 pracujących) osiągnięto wartość sprzedaży na poziomie 1 759,4 tys. zł na 1 pracownika.

Sprzedaż detaliczna liczona na 1 mieszkańca województwa małopolskiego, uzyskana przez podmioty gospodarcze, w których liczba pracujących przekracza 9 osób osiągnęła w 2003 r. kwotę 6 842 zł, tj. o 23,6% więcej niż w 2002 r.

1.3. Sprzedaż hurtowa

Sprzedaż hurtową w 2003 r. w przedsiębiorstwach handlowych i niehandlowych o liczbie pracujących powyżej 9 osób (liczoną w cenach bieżących, łącznie z VAT) oszacowano na 31 629,1 mln zł, tj. o 13,7% więcej niż w 2002 r.

Sektor publiczny osiągnął wartość sprzedaży hurtowej na poziomie 508,4 mln zł (1,6% ogólnej wartości sprzedaży). Dominujący od lat sektor prywatny osiągnął w 2003 r. wartość sprzedaży hurtowej w kwocie 31 120,7 mln zł (98,4% ogółu). W 2002 r. sektor prywatny generował 99,6% ogólnej wartości sprzedaży hurtowej.

Biorąc pod uwagę strukturę rodzajową, w sprzedaży hurtowej uzyskano za:

- żywność — 5 690,0 mln zł (18,0% ogólnej wartości sprzedaży, w 2002 r. 18,7%),
- napoje alkoholowe 2 253,7 mln zł (7,1% ogółu, w 2002 r. 8,6%),
- pozostałe artykuły 23 685,6 mln zł (74,9% ogółu, rok wcześniej 72,7%).

1.4. Magazyny handlowe i targowiska

Na koniec 2003 r. w Małopolsce zlokalizowanych było 2 485 takich obiektów o łącznej powierzchni 1 796,8 tys. m². W porównaniu z poprzednim rokiem liczba magazynów zmniejszyła się o 281, a tym samym powierzchnia o 157,9 tys. m². Najbardziej znaczącą część sieci infrastruktury magazynowej hurtu i detalu stanowiły magazyny zamknięte w liczbie 1 776 o powierzchni 1 007,6 tys. m². Wśród nich istotną rolę pełniły chłodnie, których było 174 o powierzchni 41,5 tys. m². W sieci magazynów handlowych na koniec 2003 r. funkcjonowały również 333 place składowe o powierzchni 720,9 tys. m². Silosów i zbiorników było 199 o pojemności 33,1 tys. m³.

Targowiska odgrywają znaczącą rolę w handlu hurtowym i detalicznym, ale przede wszystkim są miejscami działań punktów sprzedaży drobnodetalicznej. Są szczególnie ważne dla drobnych producentów rolnych z otoczenia ośrodków miejskich, jak również dla rzemieślników i drobnych handlowców z branż poza spożywczych. W województwie małopolskim na przestrzeni trzech ostatnich lat utrzymywała się stała (171-172) liczba targowisk. W 2003 r. było ich 173 o powierzchni 1 143,7 tys. m². Dysponowały one 10 890 stałymi punktami sprzedaży detalicznej, w tym 8 291 punktami na targowiskach czynnych codziennie. W stosunku do 2002 r. liczba targowisk wzrosła o 2. Przybyło 46,9 tys. m² powierzchni targowej i 129 stałych punktów sprzedaży. Z punktu widzenia charakterystycznej dla województwa małopolskiego niskotowarowej (drobnej) gospodarki rolnej, ważną pozycję handlową zajmują targowiska sezonowe zbliżające producenta do konsumenta. Takich targowisk w 2003 r. było 3 191, co oznacza wzrost w stosunku do 2002 r., aż o 621 obiektów (o 24,2%). Roczne wpływy z opłaty targowej na targowiskach osiągnęły na koniec 2003 r. kwotę 19,6 mln zł.

2. GASTRONOMIA¹⁸

Na terenie Małopolski istnieje bardzo mocno rozbudowana sieć gastronomiczna, co związane jest m.in. z rolą jaką odgrywa ten region w kraju jako zagłębie turystyczne. W przypadku Krakowa również jako znaczący ośrodek koncentracji środowiska studenckiego. Turyści i studenci są znaczącymi klientami placówek gastronomicznych.

Po burzliwym okresie ilościowego rozwoju gastronomii w latach 90-tych, ostatnio obserwuje się pewne zahamowanie tego trendu. Procesowi temu towarzyszą jednak korzystne zmiany w zakresie jakości i różnorodności usług gastronomicznych, wymuszone rosnącą konkurencją i zwiększającymi się wymaganiami po stronie popytu.

Na podstawie ankiet przeprowadzonych w 2003 r. wśród zakładów gastronomicznych zatrudniających więcej niż 9 osób na terenie województwa małopolskiego (według stanu na dzień 31 XII 2003 r.) działało 710 stałych placówek gastronomicznych i 25 sezonowych. W odniesieniu do 2002 r. łączna liczba placówek zwiększyła się o 20, tj. o 2,8%. W stosunku do 2000 i 2001 r. nastąpił jednak spadek, odpowiednio o 22,2 i 4,6 pkt procentowe. Na koniec 2003 r. działały w województwie 283 duże placówki, tj. zatrudniające powyżej 49 osób. Należy zaznaczyć, że pod względem ilościowym dominują placówki małe o mniejszej niż 9 liczbie osób w nich pracujących.

Wśród placówek gastronomicznych, w których liczba pracujących była większa od 9 osób, stałą działalność prowadziło: 217 restauracji, 240 barów, 148 stołówek i 105 punktów gastronomicznych. Pracą sezonową zajmowało się 17 punktów gastronomicznych, 6 barów, 1 restauracja i 1 stołówka. W strukturze własnościowej gastronomii zdecydowanie dominował sektor prywatny obejmujący 575 placówek (81% ogółu), tj. o 2,4% mniej niż w 2002 r. W ramach sektora prywatnego w 2003 r. działały 24 placówki własności zagranicznej (w tym z własnością mieszaną o przewadze własności zagranicznej), co stanowiło zaledwie 4,2% ogólnej ilości prywatnych placówek gastronomicznych.

W strukturze rodzajowej placówek gastronomicznych w 2003 r. przeważały bary i restauracje, w tym 20,3% działało w powiązaniu z funkcją zakwaterowania.

¹⁸ dane dotyczą podmiotów gospodarczych prowadzących działalność gastronomiczną, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

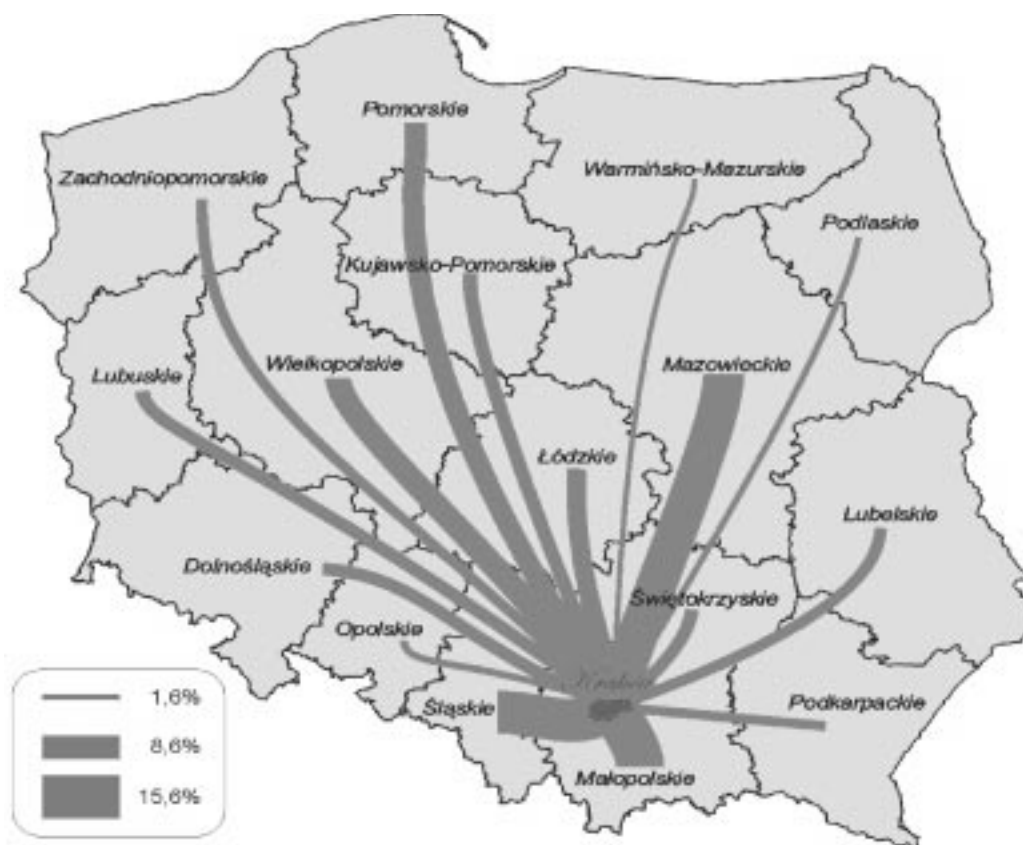
IX. TURYSTYKA

1. RUCH TURYSTYCZNY W MAŁOPOLSCE

Województwo Małopolskie ze względu na swoje walory przyrodnicze, zróżnicowaną rzeźbę terenu oraz bogactwo kulturowe jest terenem szczególnie atrakcyjnym dla turystów.

W 2003 roku Małopolskę odwiedziło około 7,95 mln osób. Wśród nich trochę ponad 1 milion stanowili obcokrajowcy. Największą grupą wśród cudzoziemców odwiedzających Małopolskę stanowili Niemcy, potem Amerykanie i turyści z Wielkiej Brytanii. Porównując strukturę przyjazdów gości z Polski (wg miejsca zamieszkania) w III kwartale 2003 roku najliczniej odwiedzali Małopolskę mieszkańcy z województwa śląskiego (15,9%) i mazowieckiego (13,7%), najmniej natomiast z podlaskiego i opolskiego.

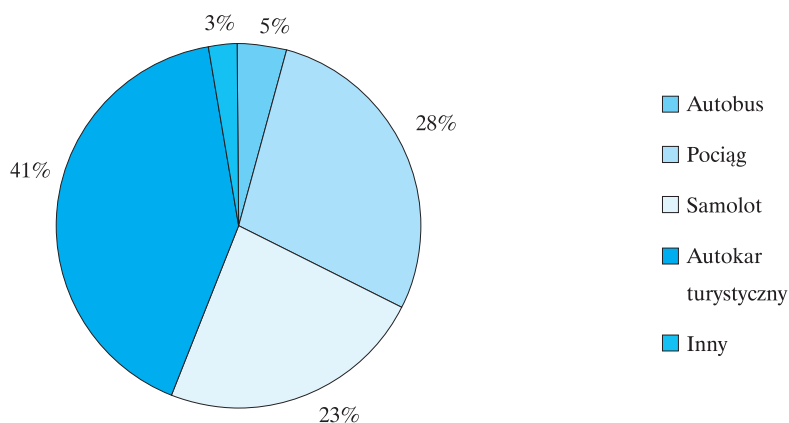
Wykres nr 54. **Struktura przyjazdów turystów z Polski (wg miejsca zamieszkania) odwiedzających Małopolskę w III kwartale 2003 roku**

Źródło: badania ruchu turystycznego w Małopolsce, MOT 2003.

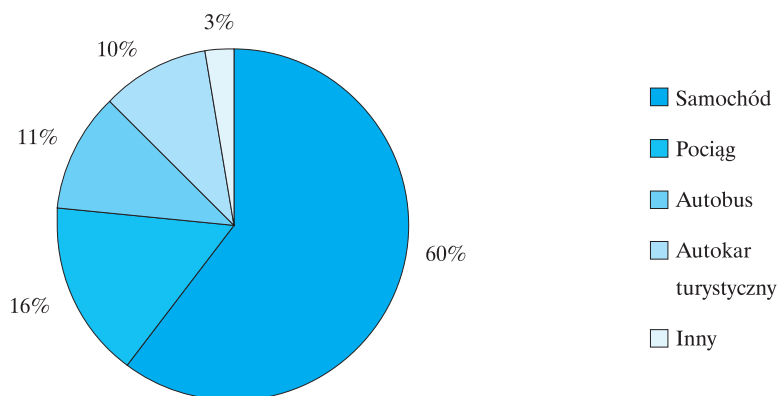
Najbardziej popularnym w 2003 r. środkiem transportu wśród Polaków przybywających do Małopolski był samochód osobowy. W przypadku turystów zagranicznych około 41% przyjeżdża autokarami turystycznymi, ale zauważyć należy, że około 23 % przyleciało samolotem. Zakłada się, że w miarę przybywania nowych połączeń i tanich linii lotniczych odsetek turystów przybywających drogą powietrzną będzie systematycznie rósł.

Wykres nr 55. Środek transportu wykorzystywany przez turystów zagranicznych

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Badania Ruchu turystycznego w Małopolsce, MOT 2003 r.*

Wykres nr 56. Środek transportu wykorzystywany przez Polaków w przyjazdach do Małopolski

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Badania Ruchu turystycznego w Małopolsce, MOT 2003 r.*

Goście zagraniczni czerpali informacje nt. Małopolski głównie od rodziny i znajomych (ponad 50%), z przewodników (29%) oraz za pomocą Internetu (24%). W przypadku Polaków dodatkowo źródłem informacji o Małopolsce była szkoła.

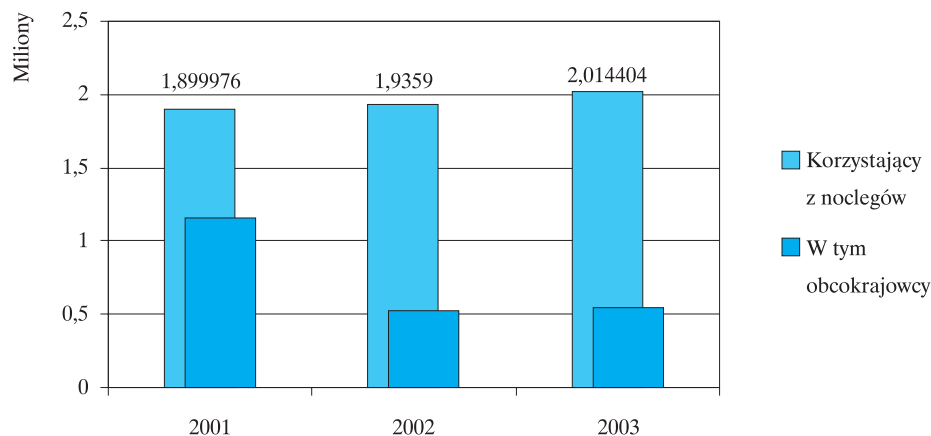
Polacy zostawiali w 2003 r. w Małopolsce średnio 376 zł na osobę za pobyt, cudzoziemcy znacznie więcej — 966 zł (najhojniejsi są Belgowie, Węgrzy i Amerykanie). Szacuje się, że ogólnie turyści zostawili w 2003 r. łącznie około 3 mld 600 ml zł.

2. BAZA NOCLEGOWA MAŁOPOLSKI

W roku 2003 z noclegu w obiektach zakwaterowania zbiorowego skorzystało ponad 2 mln osób, w tym ponad 500 tysięcy stanowili obcokrajowcy. Z roku na rok obserwujemy nieznaczny wzrost liczby osób nocujących w Małopolsce, jednakże badania wykazały, że ponad 2/3 uczestników ruchu turystycznego w Małopolsce nie korzysta z tutejszej bazy noclegowej.

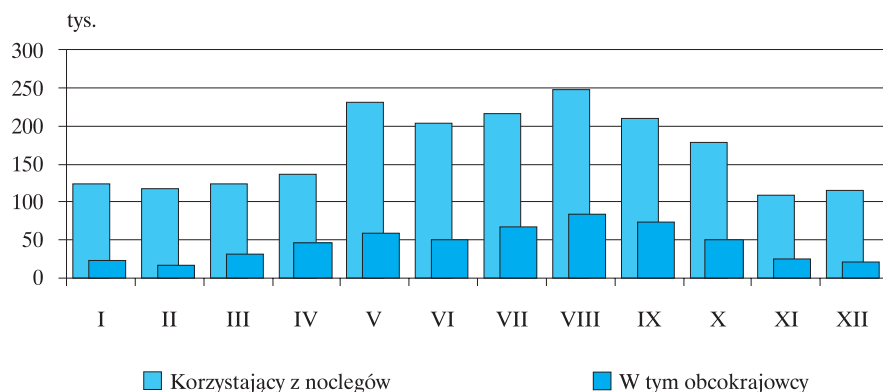
Przyjeżdżający do Małopolski, zarówno krajowi jak i zagraniczni, preferowali jako miejsce zakwaterowania hotele. Wśród Polaków równie popularne były tańsze prywatne kwatery i pensjonaty, a także dużym zainteresowaniem cieszyły się schroniska.

Wykres nr 57. Korzystający z noclegów w Małopolsce w latach 2001-2003 r.

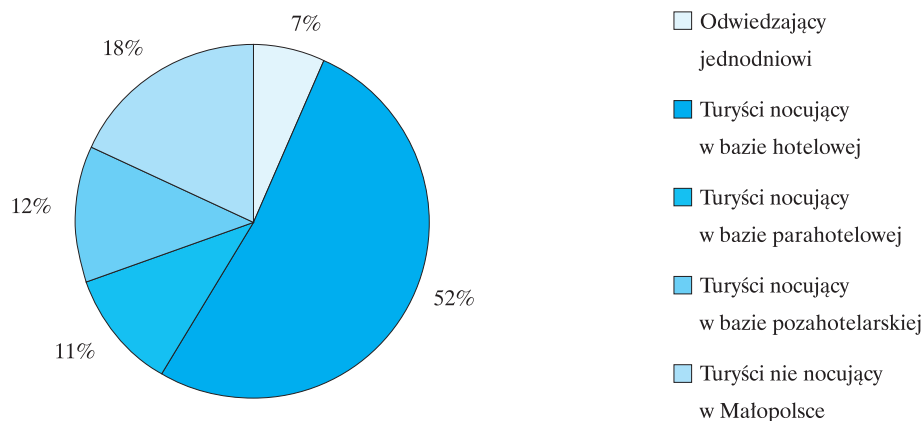
Źródło: opracowanie własne na podstawie Badań Ruchu turystycznego w Małopolsce, MOT 2003 r.

Wykres nr 58. Nocujący w obiektach zakwaterowania zbiorowego w Małopolsce w 2003 r.

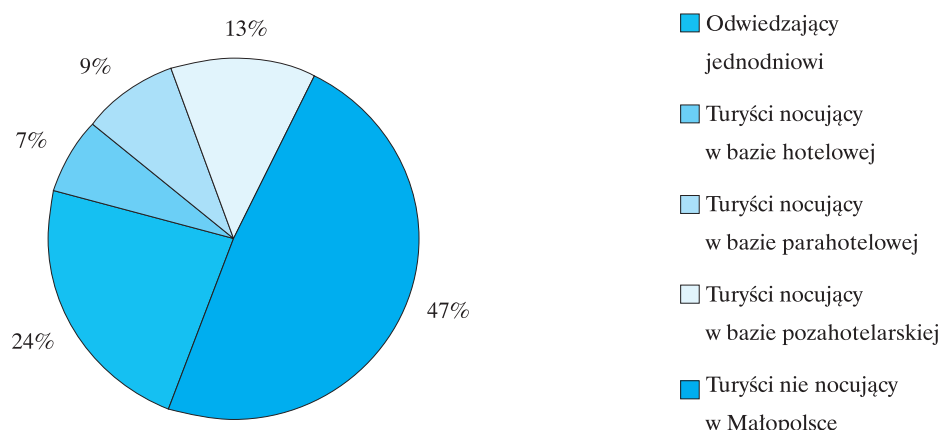
Źródło: opracowanie własne na podstawie Badań Ruchu turystycznego w Małopolsce, MOT 2003 r.

Wykres nr 59. Noclegi w 2003 r. — turyści zagraniczni

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badań Ruchu turystycznego w Małopolsce, MOT 2003 r.

Wykres nr 60. Noclegi w 2003 r. — turyści krajowi

Źródło: badania Ruchu turystycznego w Małopolsce, MOT 2003 r.

W województwie małopolskim, wg stanu na koniec lipca 2003 r., funkcjonowało około 878 turystycznych obiektów zakwaterowania zbiorowego, w tym 212 obiektów hotelarskich (tj. hotele, motele, pensjonaty). W porównaniu do roku poprzedniego stan bazy noclegowej zwiększył się o 58 obiektów; dotyczyło to szczególnie hoteli (o 22 obiekty), ośrodków wczasowych (o 17), ośrodków szkoleniowo-wypoczynkowych (o 11) oraz pozostałych niesklasyfikowanych obiektów (o 10). Największy ubytek liczby obiektów odnotowano w przypadku pensjonatów (o 10) i zespołów ogólnodostępnych domków turystycznych (o 7).

Tabela nr 134. Hotele wg kategorii w Województwie Małopolskim w latach 2000-2003

Rok	Liczba hoteli						Liczba miejsc noclegowych
	ogółem	*****	****	***	**	*	ogółem
2000	77	0	6	31	24	16	9 680
2001	98	0	6	42	30	20	10 967
2002	109	0	11	51	31	16	13 248
2003	142*	2	14	67	42	17	14 799

* stan w ewidencji Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego na dzień 02.07.04

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ewidencji Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego.

Turystyczne obiekty zakwaterowania zbiorowego, według stanu w dniu 31 lipca 2003 r. dysponowały około 65,1 tys. miejsc noclegowych, czyli o 2,4 tys. miejsc więcej niż przed rokiem. Ponad 86% miejsc znajdowało się w obiektach całorocznych. Podobnie jak w roku wcześniej, obiektami oferującymi najwięcej największą liczbę miejsc noclegowych były hotele (14,8 tys., czyli 22% ogólnej liczby miejsc noclegowych w województwie), ośrodki wczasowe (12,0 tys. tj. 18,4 %) oraz pozostałe niesklasyfikowane (10,0 tys. tj. 15,4 %). Motele i domy pracy twórczej dysponowały natomiast najmniejszą liczbą miejsc noclegowych (po 0,6 tys. tj. po 0,9 %).

Rozmieszczenie przestrzenne obiektów wskazuje na rozwój turystyki głównie w południowej części regionu i w mieście Krakowie. Obiekty położone na terenie powiatów: nowosądeckiego, tatrzańskiego i nowotarskiego stanowiły 56,8% ogółu bazy noclegowej województwa małopolskiego (o 0,9 punktu % więcej niż w roku 2002).

Tabela nr 135. Liczba obiektów noclegowych i ilość miejsc noclegowych w Małopolsce

Rodzaj obiektu	Liczba obiektów				Ilość miejsc noclegowych			
	2000	2001	2002	2003*	2000	2001	2002	2003*
Hotele	77	98	114	136	9 680	10 967	13 248	14 799
Motele	9	11	11	13	304	514	463	589
Pensjonaty	111	91	73	63	8 583	6 825	5 296	4 509
Domy wycieczkowe	31	30	29	26	2 283	2 206	2 113	1 943
Schroniska	28	28	25	27	1 568	1 519	1 373	1 473
Schroniska młodzieżowe	56	46	42	41	3 000	2 863	2 336	2 223
Ośrodki wczasowe	178	168	160	177	11 732	10 594	10 192	11 956
Ośrodki kolonijne	16	15	13	15	949	850	663	797
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	53	56	63	74	4 347	4 718	5 466	5 823
Domy pracy twórczej	20	19	16	17	754	722	498	565
Zespół ogólnodostępnych domków turystycznych	25	23	24	17	1 174	1 059	1 149	1 099
Kampanie	13	15	14	13	1 309	1 996	1 596	1 620
Pola biwakowe	25	19	15	22	3 089	1 834	1 430	2 147
Zakłady uzdrowiskowe	38	35	34	39	4 938	4 545	4 525	5 028
Inne obiekty wykorzystywane do turystyki	225	239	183	198	11 560	12 481	18 526	10 503
Pozostałe	150	164	147		1 332	1 791	1 657	
Ogółem	1 055	1 057	963	878	66 602	65 484	70 531	65 074

* stan na dzień 31.12.2003 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Krakowie „Turystyka w Województwie Małopolskim w latach 2002-2003”.

W lipcu 2003 r. na terenie powiatu nowosądeckiego znajdowało się 197 turystycznych obiektów noclegowych zbiorowego zakwaterowania, które dysponowały 14,2 tys. miejsc noclegowych (o 0,8 tys. więcej niż w roku 2002). Zakłady uzdrowiskowe na terenie gmin miejsko-wiejskich: Krynica Zdrój, Muszyna, Piwniczna Zdrój zapewniały ponad 51,2 % miejsc noclegowych dostępnych we wszystkich zakładach uzdrowiskowych w województwie.

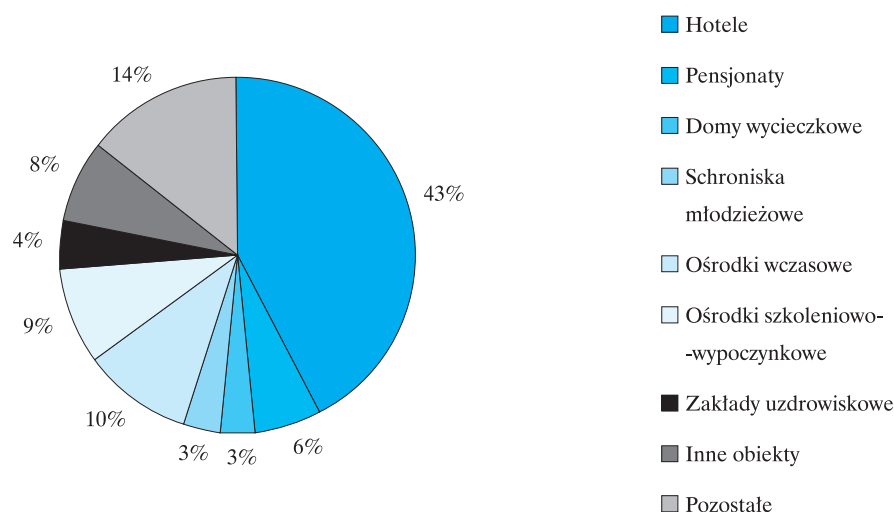
Powiat tatrzański w lipcu 2003 r. miał do dyspozycji 165 obiektów zbiorowego zakwaterowania, a wśród nich przeważały ośrodki wczasowe — 54, ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe — 22, pensjonaty — 18 i pozostałe niesklasyfikowane. Łącznie we wszystkich obiektach na terenie powiatu było 12,4 tys. miejsc noclegowych, czyli o 0,5 tys. więcej niż rok wcześniej.

Tabela nr 136. Obiekty noclegowe i ilość miejsc noclegowych w Małopolsce w podziale na powiaty

Powiaty	Ilość obiektów zakwaterowania zbiorowego	Miejsca noclegowe stan w dniu 31.07.03	W porównaniu do roku poprzedniego	W tym najwięcej w gminie
Województwo	876	65 074	+ 2 353	
Powiaty				
Bocheński	20	1 093	+ 11	Bochnia (510)
Brzeski	10	560	+ 80	Czchów (505)
Chrzanowski	4	93	- 60	Libiąż (56)
Dąbrowski	2	26	-	Dąbrowa Tarnowska (26)
Gorlicki	26	1 814	+ 324	Uście Gorlickie (1322)
Krakowski	22	1 271	+ 191	Wielka Wieś (343)
Limanowski	34	2 085	+ 93	Mszana Dolna (526)
Miechowski	1	20	- 10	Książ Wielki (20)
Myślenicki	20	1 090	+ 139	Dobczyce (454)
Nowosądecki	197	14 235	+ 797	Krynica Zdrój (6 246)
Nowotarski	137	8 298	+ 1 305	Szczawnica (2 510)
Olkuski	14	576	- 30	Olkusz (361)
Oświęcimski	9	543	+ 4	Oświęcim (356)
Proszowicki	2	133	+ 97	Nowe Brzesko (133)
Suski	48	2 745	- 30	Zawoja (1 645)
Tarnowski	11	657	+ 119	Żabno (300)
Tatrzański	165	12 418	+ 475	Zakopane (9 269)
Wadowicki	17	1 237	- 18	Kalwaria Zebrzydowska (536)
Wielicki	11	466	+ 103	Wieliczka (265)
Miasta				
Kraków	111	14 452	- 1 186	
Nowy Sącz	9	595	+ 82	
Tarnów	8	667	- 49	

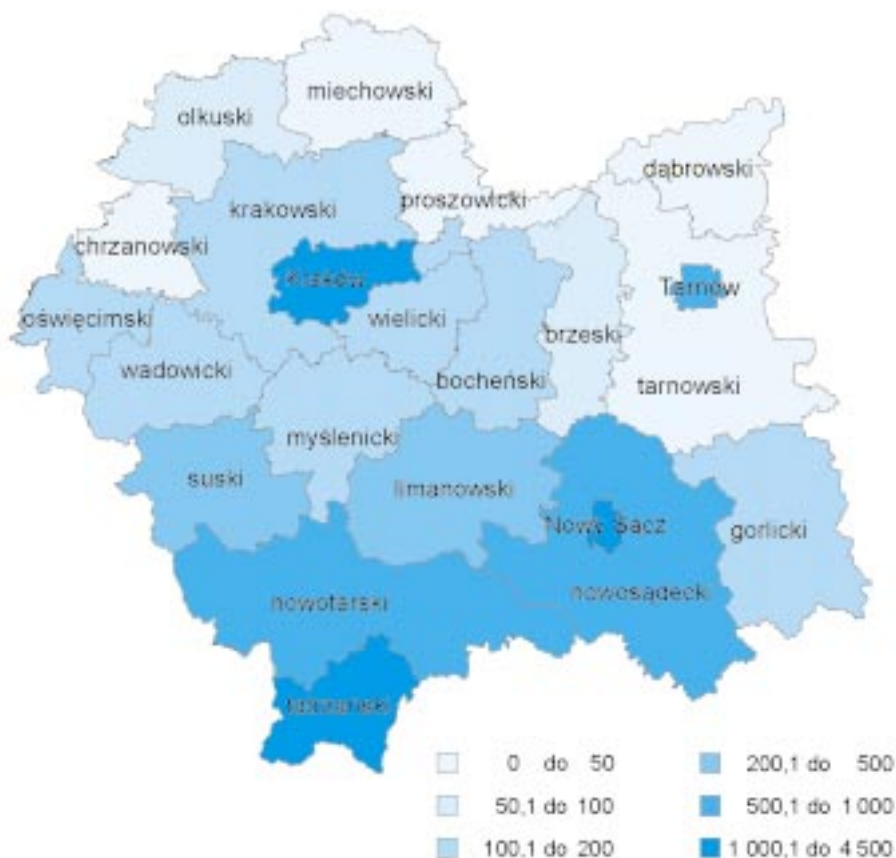
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Krakowie „Turystyka w Województwie Małopolskim w latach 2002-2003”.

Wykres nr 61. Struktura korzystających z noclegów w bazie noclegowej Małopolski w 2003 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Krakowie „Turystyka w Województwie Małopolskim w latach 2002-2003”.

W turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania w ciągu 2003 r. udzielono w sumie 6 530,2 tys. noclegów tj. o 341,9 tys. więcej niż przed rokiem. Najwięcej noclegów udzielono w hotelach, zakładach uzdrowiskowych i ośrodkach wczasowych. W większości obiektów odnotowano wzrost udzielonych noclegów w porównaniu do roku 2002. Mniej niż przed rokiem udzielono ich w motelach, pensjonatach oraz domach wycieczkowych: największy spadek odnotowano w pensjonatach — z 685,8 tys. w 2002 r do 539,1 tys. z w roku 2003.

Wykres nr 62. Miejsca noclegowe w turystycznych obiektach noclegowych zbiorowego zakwaterowania na 100 km² w 2003 r.

Źródło: „Turystyka w Województwie Małopolskim w latach 2002-2003”, US w Krakowie.

Wykres nr 63. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w Województwie Małopolskim w 2003 r.

3. SZLAKI TURYSTYCZNE W MAŁOPOLSCE

Małopolski Szlak Architektury Drewnianej został wytyczony i oznakowany w latach 2001-2003. Na szlaku o długości ponad 1,5 tys. kilometrów, znalazło się 237 najbardziej wartościowych obiektów budownictwa drewnianego: 118 kościołów, 40 cerkwi, 28 zespołów zabudowy wiejskiej i małomiasteczkowej, 9 skansenów, 11 dworów i 31 innych zabytkowych obiektów drewnianych. Wszystkie obiekty na szlaku zostały oznakowane (w sumie 848 szt.) znakami przy drogach dojazdowych i tablicami informacyjnymi przy obiektach. Najwięcej zabytkowych obiektów drewnianych znajduje się w powiecie nowosądeckim (40), gorlickim (35) i nowotarskim (22), a znacznie mniej jest w powiatach północnych (10) — olkuski, miechowski, proszowicki, chrzanowski.

Tabela nr 137. Oznakowane szlaki turystyczne w Małopolsce

Rok	Ogółem	Górskie	Nizinne	Narciarskie	Rowerowe	Konne	Inne
	w km						
2000	5203,6	3410,2	1340,8	251,5	141,1	–	60,0
2001	6495,0	3494,8	1317,3	226,5	242,4	–	1214,0
2002	6767,9	3525,8	1329,3	264,8	379,7	1168,3	100,0
2003*	6828,7	3511,7	1243,3	246,8	345,9	1381,0	100,0

* stan na dzień 31.12.2003 r.

Źródło: US w Krakowie „Turystyka w Województwie Małopolskim w latach 2002-2003”.

4. USŁUGI TURYSTYCZNE, PILOCI I PRZEWODNICZY TURYSTYCZNI

W ewidencji Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego na dzień 2 lipca 2004 r. zarejestrowanych było 336 podmiotów posiadających zezwolenie na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie organizowania imprez turystycznych i pośredniczenia na zlecenie klientów w zawieraniu umów o świadczenie usług turystycznych, odpowiednio: 57 organizatorów, 269 organizatorów/pośredników, 10 pośredników.

W roku 2003 nadano 450 nowych uprawnień dla przewodników turystycznych i pilotów wycieczek. W ewidencji Wojewody Małopolskiego w sumie zarejestrowanych zostało 6 794 osób posiadających w/w uprawnienia, odpowiednio:

- pilotów wycieczek — 3 715 (w 2002 r. — 3 390)
- przewodników turystycznych miejskich — 702 (w 2002 r. — 629)
- przewodników turystycznych górskich beskidzkich — 1 113 (w 2002 r. — 1 055)
- przewodników turystycznych górskich tatrzańskich — 446 (w 2002 r. — 423)
- przewodników turystycznych górskich sudeckich — 1 (w 2002 r. — 1)
- przewodników turystycznych terenowych — 817 (w 2002 r. — 802).

ŚRODOWISKO GOSPODARCZE

I. BAZA PODATKOWA

Dochody realizowane przez Urzędy Skarbowe dla budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego Województwa Małopolskiego w rozbiciu na rodzaje podatków za lata 1999, 2002 i 2003 przedstawiają się następująco:

Tabela nr 138. Dochody realizowane przez Urzędy Skarbowe w latach 1999, 2002, 2003 (w mln zł)

Rodzaj należności	1999	2002	2003	Dynamika 2003/2002	Struktura w 2003
1	2	3	4	5	6
Podatek dochodowy od osób prawnych	781	852	627	73,6%	5,66%
Podatek dochodowy od osób fizycznych	2 150	2 223	2 199	98,9%	19,84%
Podatek zryczałtowany	177	238	352	147,9%	3,18%
Podatek od towarów i usług oraz podatek akcyzowy	6 188	7 621	7 242	95,0%	65,35%
Podatek od gier	9	12	14	116,7%	0,13%
Odsetki od nieterminowych wpłat	59	66	22	33,3%	0,20%
Karta podatkowa	30	16	13	81,3%	0,12%
Podatek od darowizn i spadków	10	18	18	100,0%	0,16%
Opłata skarbową	129	0	-0,1	0,0%	0,00%
Wpłaty jednostek budżetowych	463	479	475	99,2%	4,29%
Podatki zniesione, pozostałe wpłaty	16	8	37	462,5%	0,33%
Podatek od czynności cywilnoprawnych		67	82	122,4%	0,74%
Ogółem	10 012	11 600	11 081	95,5%	100,00%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Izby Skarbowej w Krakowie.

Dochody podatkowe z terenu Województwa Małopolskiego w 2003 r. wyniosły 11 081 mln zł i były niższe w stosunku do 2002 r. o 519 mln zł tj. o 4,5%. Głównym źródłem dochodów realizowanych przez Urzędy Skarbowe nadal pozostają podatki pośrednie tzn. podatek od towarów i usług i podatek akcyzowy — łącznie 65,35% oraz podatki dochodowe od osób fizycznych i prawnych — łącznie 25,5%.

II. BUDŻETY JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

W 2003 r. dochody jednostek samorządu terytorialnego kształtowały się na poziomie 6 441 mln zł, natomiast wydatki wyniosły 6 601 mln zł. Dochody ogółem wszystkich jednostek w Województwie Małopolskim wzrosły w porównaniu do roku 2002 o 2,3% tj. o 146,7 mln zł. Jest to najmniejszy wzrost dochodów w okresie funkcjonowania samorządów (w 2000 r. wzrost o 10,7%, w 2001 r. o 11,1%, w 2002 r. o 3,5%). Wzrost dochodów odnotowały gminy i miasta na prawach powiatu (wzrost o 3,5%) oraz Województwo Małopolskie (wzrost o 14,4%). Natomiast spadek dochodów ogółem wystąpił w budżetach powiatów (o ok. 8%) głównie ze względu na zmniejszenie dotacji.

Zmniejszenie dotacji wystąpiło również w gminach i miastach na prawach powiatu, przy równoczesnym wzroście subwencji ogólnej. Odwrotną tendencję wykazują dochody Województwa, gdzie w porównaniu do 2002 r. nastąpił wzrost dotacji o 12,4%, a subwencji jedynie o 0,6%.

Wydatki ogółem w 2003 r. wyniosły 6 601 mln zł (wzrost o 0,1% do roku 2002), przy czym wzrosły tylko wydatki bieżące — z 5 426,5 mln zł do 5 445 mln zł (o 0,3%). Wydatki majątkowe uległy obniżeniu o 1%. Spadek ogółem wydatków majątkowych spowodowany jest głównie obniżeniem wydatków majątkowych w miastach na prawach powiatów (spadek o 14,8%) oraz w powiatach (spadek o 0,5%). Wydatki majątkowe województwa utrzymały tendencję wzrostową z roku poprzedniego i wzrosły o 9,9%.

Zmianie uległ wynik wykonania budżetów jednostek w 2003 r. Zmniejszył się niedobór o 163,2 mln (tj. o 44,7%) ale również zmniejszyła się nadwyżka budżetowa w porównaniu z 2002 r. o 23,4 mln zł tj. o 35,7%.

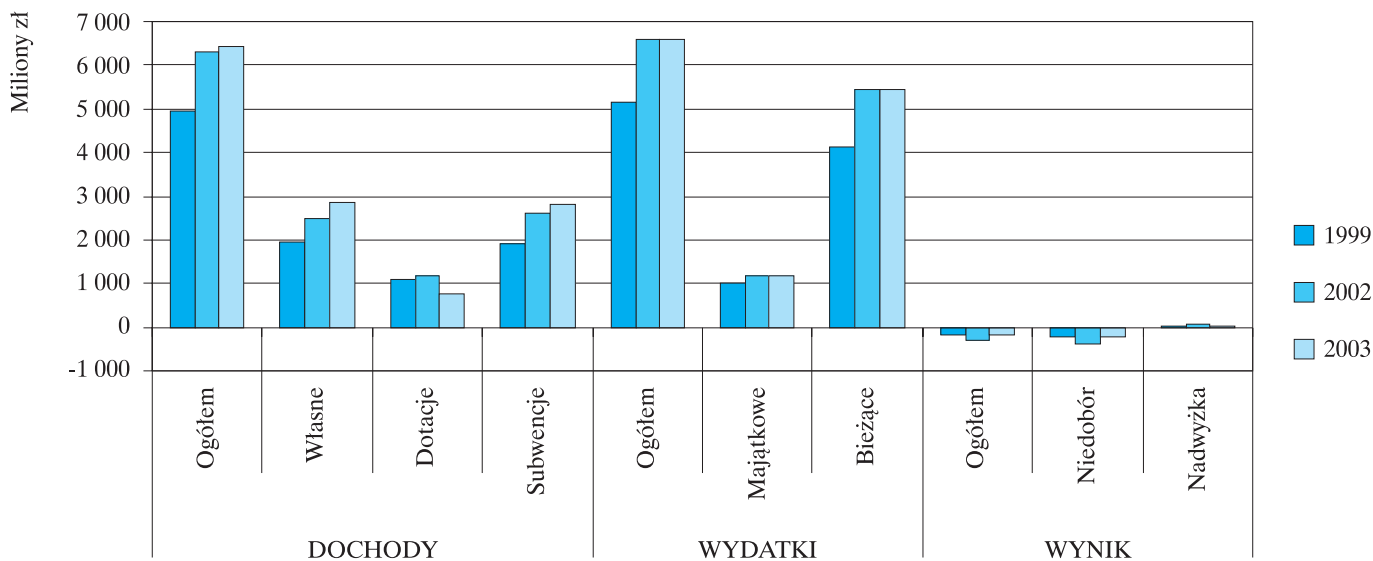
Informacje zbiorcze dotyczące poszczególnych typów jednostek samorządu terytorialnego w województwie małopolskim przedstawiono w tabelach od 139 do 143.

Tabela nr 139. Wynik wykonania budżetu jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999, 2002, 2003 (w zł)

Rok	Dochody				Wydatki			Wynik		
	Ogółem	w tym:			Ogółem	w tym:		Ogółem	niedobór	nadwyżka
		własne	dotacje	subwencje		majątkowe	bieżące			
1999	4 946 201 758	1 948 613 650	1 093 166 697	1 904 421 411	5 136 068 290	1 006 474 086	4 129 594 204	-189 866 532	-226 370 546	36 504 014
2002	6 294 335 146	2 483 580 020	1 191 726 822	2 619 028 304	6 594 176 279	1 167 657 911	5 426 518 368	-299 841 133	-365 473 242	65 632 109
2003	6 441 055 081	2 859 526 229	773 996 346	2 807 532 506	6 601 096 007	1 156 093 117	5 445 002 890	-160 040 926	-202 223 143	42 182 217
Dynamika (2003-2002)	102,3%	115,1%	64,9%	107,2%	100,1%	99,0%	100,3%	53,4%	55,3%	64,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Wykres nr 64. Wynik wykonania budżetu jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999, 2002, 2003

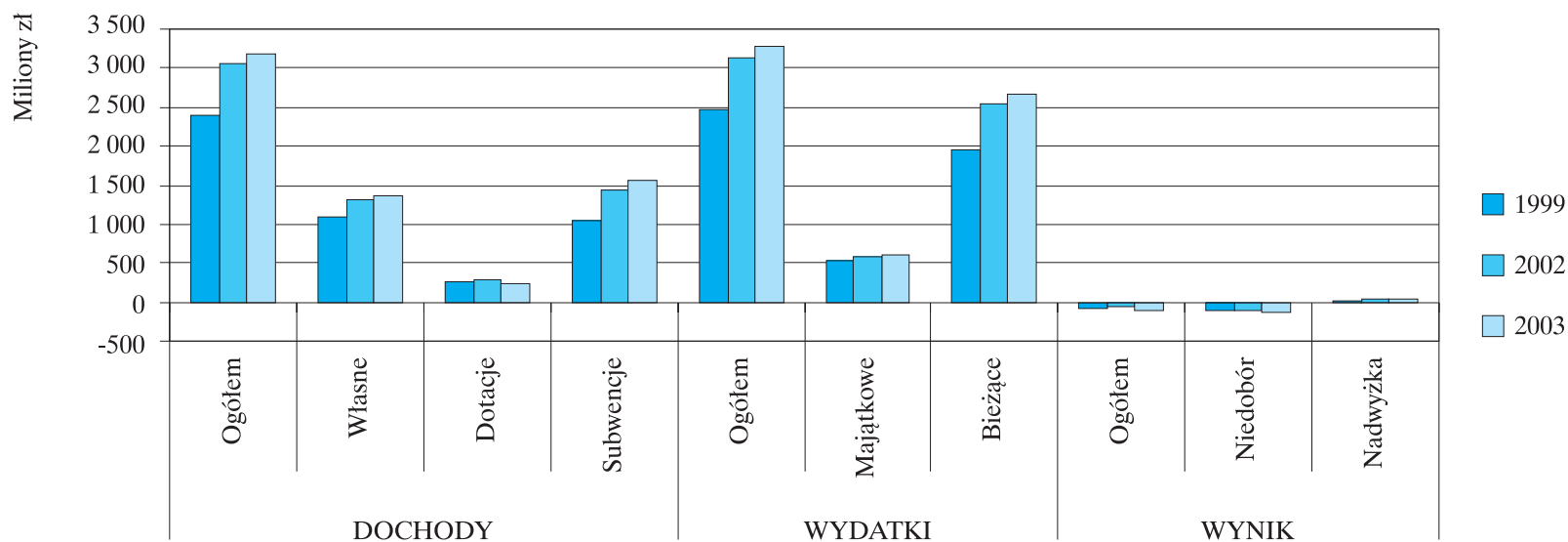
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela nr 140. Wynik wykonania budżetu gmin w latach 1999, 2002, 2003 (w zł)

Rok	Dochody				Wydatki			Wynik		
	Ogółem	w tym:			Ogółem	w tym:		Ogółem	niedobór	nadwyżka
		własne	dotacje	subwencje		majątkowe	bieżące			
1999	2 402 168 119	1 093 802 641	268 487 553	1 039 877 925	2 473 731 840	529 762 174	1 943 969 666	-71 563 721	-98 767 197	27 203 476
2002	3 067 201 847	1 324 223 059	296 970 414	1 446 008 374	3 128 574 530	581 745 012	2 546 829 518	-61 372 683	-110 652 125	49 279 442
2003	3 174 452 116	1 375 375 581	236 417 386	1 562 659 149	3 281 463 966	609 243 890	2 672 220 076	-107 011 850	-142 133 678	35 121 828
Dynamika (2003-2002)	103,5%	103,9%	79,6%	108,1%	104,9%	104,7%	104,9%	174,4%	128,5%	71,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Wykres nr 65. Wynik wykonania budżetu gmin w latach 1999, 2002, 2003

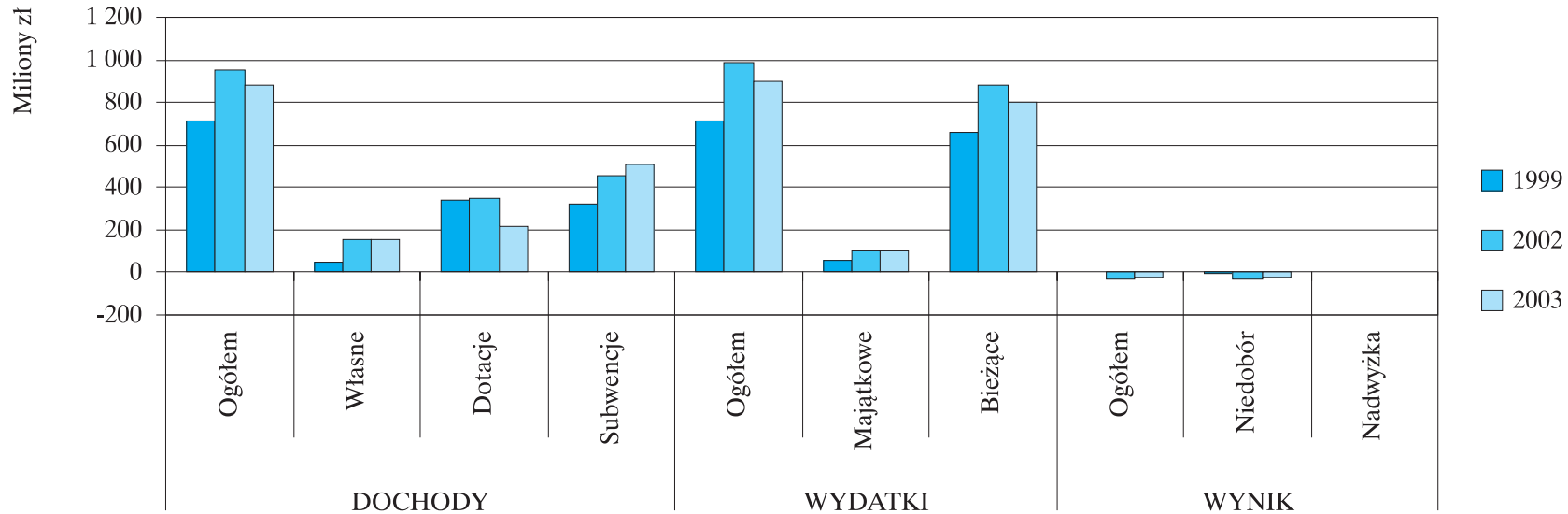
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela nr 141. Wynik wykonania budżetu powiatów w latach 1999, 2002, 2003 (w zł)

Rok	Dochody				Wydatki			Wynik		
	Ogółem	w tym:			Ogółem	w tym:		Ogółem	niedobór	nadwyżka
		własne	dotacje	subwencje		majątkowe	bieżące			
1999	712 843 232	46 927 677	343 670 248	322 245 307	709 014 216	52 735 597	656 278 619	3 829 016	-831 014	4 660 030
2002	955 797 269	153 673 768	346 585 468	455 538 033	985 719 699	101 072 251	884 647 448	-29 922 430	-31 504 854	1 582 424
2003	879 886 774	154 493 819	218 745 205	506 647 750	899 790 256	100 543 388	799 246 868	-19 903 482	-22 768 306	2 864 824
Dynamika (2003-2002)	92,1%	100,5%	63,1%	111,2%	91,3%	99,5%	90,3%	66,5%	72,3%	181,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Wykres nr 66. Wynik wykonania budżetu powiatów w latach 1999, 2002, 2003

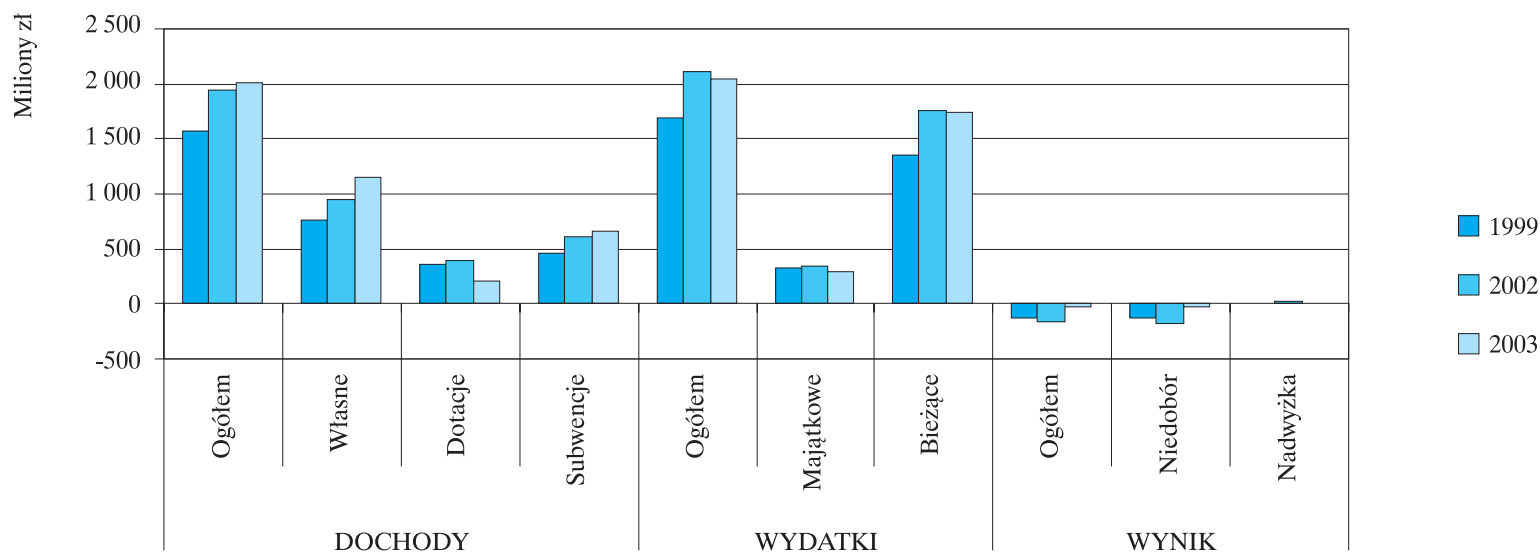
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela nr 142. Wynik wykonania budżetu miast na prawach powiatu w latach 1999, 2002, 2003 (w zł)

Rok	Dochody				Wydatki			Wynik		
	Ogółem	w tym:			Ogółem	w tym:		Ogółem	niedobór	nadwyżka
		własne	dotacje	subwencje		majątkowe	bieżące			
1999	1 568 904 445	757 859 855	358 016 269	453 028 321	1 692 027 658	331 756 527	1 360 271 131	-123 123 213	-126 772 335	3 649 122
2002	1 947 205 096	954 318 042	386 230 088	606 656 966	2 114 657 777	350 765 288	1 763 892 489	-167 452 681	-182 222 924	14 770 243
2003	2 015 992 271	1 146 749 687	207 314 600	661 927 984	2 037 068 963	298 968 506	1 738 100 457	-21 076 692	-25 272 257	4 195 565
Dynamika (2003-2002)	103,5%	120,2%	53,7%	109,1%	96,3%	85,2%	98,5%	12,6%	13,9%	28,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Wykres nr 67. Wynik wykonania budżetu miast na prawach powiatu w latach 1999, 2002, 2003

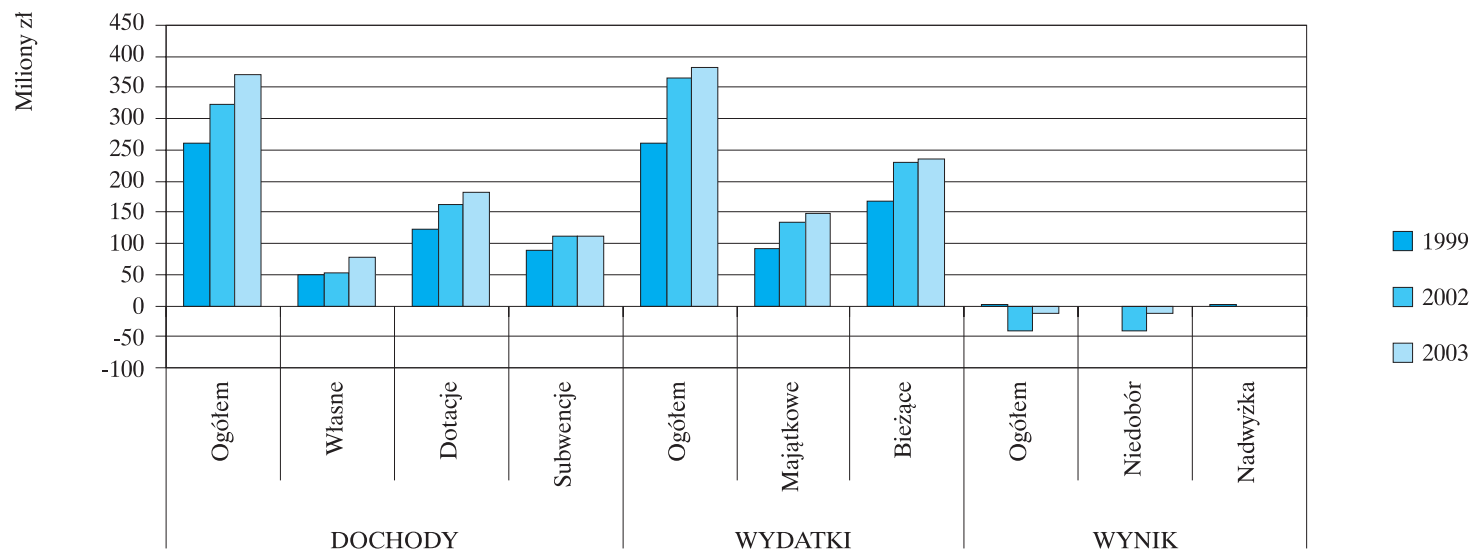
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela nr 143. Wynik wykonania budżetu województwa małopolskiego w latach 1999, 2002, 2003 (w zł)

Rok	Dochody				Wydatki			Wynik		
	Ogółem	w tym:			Ogółem	w tym:		Ogółem	niedobór	nadwyżka
		własne	dotacje	subwencje		majątkowe	bieżące			
1999	262 285 962	50 023 477	122 992 627	89 269 858	261 294 576	92 219 788	169 074 788	991 386		991 386
2002	324 130 934	51 365 151	161 940 852	110 824 931	365 224 273	134 075 360	231 148 913	-41 093 339	-41 093 339	
2003	370 723 920	77 225 647	181 979 118	111 519 155	382 772 822	147 337 333	235 435 489	-12 048 902	-12 048 902	
Dynamika (2003-2002)	114,4%	150,3%	112,4%	100,6%	104,8%	109,9%	101,9%	29,3%	29,3%	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Wykres nr 68. Wynik wykonania budżetu województwa małopolskiego w latach 1999, 2002, 2003

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

1. BUDŻETY GMIN

Dochody gmin ogółem w 2003 r. wzrosły o 3,5%. Wzrost ten wynikał głównie ze wzrostu dochodów własnych (o 3,9% w porównaniu z 2002 r.) oraz ze wzrostu dochodów z tytułu otrzymanych subwencji (o 8,1% w porównaniu z 2002 r.). Natomiast dochody gmin z tytułu dotacji uległy spadkowi (o 20,4%). Dochody bez dotacji na jednego mieszkańca zarówno w gminach najuboższych, jak i najbogatszych w stosunku do roku poprzedniego wzrosły, natomiast nadal utrzymuje się wysoka dysproporcja pomiędzy gminami, gdyż dochody bez dotacji na jednego mieszkańca w gminach najbogatszych są blisko 2 razy wyższe od gmin najbiedniejszych. Najwyższą kwotę dochodów tej kategorii osiągnęła Muszyna (1 941,4 zł), a najniższą Słaboszów (993,6 zł).

Wydatki gmin w 2003 r. wzrosły o 4,9%, zarówno wydatki majątkowe, jak i wydatki bieżące wzrosły.

Wśród wszystkich gmin najwyższą dynamiką dochodów ogółem w 2003 r. w stosunku do 2002 r. odznaczają się Osiek — wzrost o 61% i Zielonki — wzrost o 53%, natomiast najniższą dynamiką Rytko — spadek o 32% i Koszyce — spadek o 30%.

W 2003 r. liczba gmin, które odnotowały deficyt budżetowy wyniosła 120, czyli o 18 gmin więcej niż w 2002 r. Natomiast łączna wielkość deficytu wszystkich gmin wzrosła w porównaniu z 2002 r. o 28,5% tj. do kwoty 142,1 mln zł. 59 gmin osiągnęło w 2003 roku nadwyżkę budżetową w łącznej wysokości 35,1 mln zł. Największą nadwyżkę budżetową odnotowały: Wieliczka (4 238,2 mln zł) i Zakopane (3 029,9 mln zł), a największy deficyt budżetowy odnotowała gmina Zabierzów (7 944,7 mln zł).

Tabela nr 144. Dynamika dochodów gmin oraz dochody na 1 mieszkańca w latach 1999, 2002, 2003

Lp.	Wyszczególnienie	1999		2002		2003		Dynamika dochodów ogółem (7:5) w %	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2003 r.
		Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Alwernia	12 246 554	6 934 827	16 160 880	8 583 209	15 580 490	7 860 642	96	624,4
2	Andrychów	41 535 694	22 881 853	49 006 624	21 628 110	52 421 870	24 899 081	107	580,7
3	Babice	8 051 175	3 853 256	10 462 310	4 510 469	10 223 838	3 764 604	98	434,6
4	Biały Dunajec	6 979 114	1 880 906	8 524 559	2 255 184	8 686 071	2 115 562	102	312,4
5	Biecz	15 011 808	4 897 189	21 709 138	7 451 292	20 709 402	6 572 546	95	387,8
6	Biskupice	7 999 384	2 952 212	10 344 704	3 342 930	10 541 312	3 352 400	102	393,3
7	Bobowa	8 808 216	1 645 803	13 099 569	2 293 079	13 066 171	2 061 835	100	226,9
8	Bochnia m.	30 310 387	20 096 879	38 962 033	24 670 119	40 374 600	25 982 772	104	883,1
9	Bochnia g.	16 698 480	6 348 650	21 567 325	6 450 104	23 465 304	8 494 563	109	504,3
10	Bolesław (pow. olk.)	11 212 929	7 467 554	14 119 661	9 694 845	12 749 721	8 512 632	90	1085,4
11	Bolesław (pow. dąb.)	2 760 738	732 540	3 672 101	1 001 672	3 498 038	833 596	95	286,2
12	Borzęcin	8 492 035	2 880 195	10 632 520	3 552 297	11 247 494	3 849 601	106	455,5
13	Brzesko	34 796 779	19 103 869	44 602 967	24 916 327	46 893 958	26 407 992	105	746,9
14	Brzeszcze	27 364 891	17 956 096	34 102 243	21 008 331	28 212 219	17 609 149	83	815,8
15	Brzeźnica	9 861 462	3 993 240	12 429 317	3 838 173	12 831 622	3 873 978	103	385,5
16	Budzów	7 555 232	1 755 290	11 679 783	3 089 440	11 823 736	2 745 680	101	334,7
17	Bukowina Tatrzańska	11 727 374	3 263 199	16 015 064	4 462 188	16 711 780	4 546 739	104	371,6
18	Bukowno	18 194 392	14 302 647	17 181 163	12 294 457	18 916 677	13 976 407	110	1 289,3
19	Bystra-Sidzina	5 990 495	1 726 251	8 114 606	1 706 019	8 606 470	1 695 667	106	266,2
20	Charsznica	7 701 047	3 375 155	8 855 304	2 643 864	10 200 001	3 720 006	115	473,8
21	Chełmek	13 419 310	6 989 569	16 718 104	7 851 794	16 239 275	8 084 980	97	630,1
22	Chełmiec	22 955 769	6 786 050	35 258 457	11 845 608	33 822 964	9 516 303	96	403,2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
23	Chrzanów	52 445 944	33 716 035	61 102 178	36 581 518	67 671 683	43 357 733	111	860,7
24	Ciężkowice	10 595 926	2 467 273	16 243 373	5 117 109	16 103 237	4 334 762	99	391,6
25	Czarny Dunajec	17 894 554	4 735 487	24 886 459	5 740 367	25 770 780	6 151 227	104	294,0
26	Czchów	10 108 700	2 959 283	13 903 030	4 945 955	15 120 373	5 987 086	109	659,2
27	Czernichów	14 269 442	6 236 084	15 460 423	5 307 475	16 298 508	5 920 031	105	461,5
28	Czorsztyn	6 796 008	2 601 708	9 305 353	4 184 131	10 644 921	4 514 051	114	636,1
29	Dąbrowa Tarnowska	20 275 230	8 268 741	24 163 346	8 276 445	25 055 441	9 013 254	104	448,1
30	Dębno	12 953 724	3 563 921	17 722 120	4 099 502	18 347 388	4 335 546	104	313,2
31	Dobczyce	13 412 151	6 960 039	17 692 867	9 411 313	20 957 831	12 210 552	118	890,6
32	Dobra	8 768 684	2 192 410	11 938 822	2 698 838	13 695 625	4 218 086	115	452,0
33	Drwinia	6 412 595	2 552 741	8 845 289	3 751 943	9 032 715	3 784 087	102	598,7
34	Gdów	15 824 764	7 203 463	21 977 971	8 663 605	20 772 108	7 295 542	95	455,6
35	Gnojnik	6 842 511	1 601 203	9 795 451	2 372 928	9 392 491	2 129 231	96	296,7
36	Gołcza	6 385 621	2 813 612	7 387 755	2 198 735	8 279 148	2 659 603	112	415,4
37	Gorlice g.	15 394 273	4 065 759	19 882 814	5 368 922	21 537 035	6 402 984	108	400,2
38	Gorlice m.	33 445 437	20 833 273	42 187 642	27 156 248	42 079 911	26 097 982	100	907,3
39	Gręboszów	3 699 444	1 177 851	4 753 240	1 234 846	4 848 855	1 340 556	102	369,6
40	Gromnik	8 131 087	1 772 583	11 841 637	2 548 676	11 493 993	1 823 013	97	218,0
41	Gródek nad Dunajcem	11 742 992	3 334 798	16 005 844	8 544 749	16 414 145	8 992 963	103	1 023,4
42	Grybów m.	6 819 630	2 056 137	8 337 682	2 792 827	8 456 527	2 432 485	101	394,1
43	Grybów g.	22 831 839	5 113 803	28 563 371	6 246 588	30 281 621	6 507 919	106	295,7
44	Igołomia-Wawrzeńczyce	6 559 865	2 423 284	9 007 884	2 800 999	9 626 609	2 846 333	107	372,8
45	Iwanowice	8 288 363	3 323 878	10 322 022	3 256 195	11 750 948	4 319 418	114	529,7
46	Iwkowa	5 541 872	1 160 974	7 660 062	1 832 453	8 603 664	2 380 050	112	397,2
47	Jabłonka	16 004 971	4 552 722	21 494 689	5 664 022	21 691 767	4 780 290	101	286,9
48	Jerzmanowice-Przegonia	9 287 472	3 148 780	12 660 812	3 413 471	13 279 961	3 330 879	105	320,8

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
49	Jodłownik	10 176 206	2 147 806	10 882 766	1 967 685	11 755 508	2 597 369	108	323,5
50	Jordanów	9 825 529	2 535 755	13 221 536	2 640 202	14 660 902	3 483 777	111	336,2
51	Jordanów m.	6 228 313	3 126 136	8 163 977	4 285 516	9 211 026	5 235 250	113	1 031,0
52	Kalwaria Zebrzydowska	17 129 804	8 128 309	24 856 503	12 158 951	22 679 502	9 757 760	91	511,0
53	Kamienica	7 076 839	1 641 601	10 484 478	2 732 195	11 944 541	3 681 840	114	511,6
54	Kamionka Wielka	8 395 206	1 938 891	11 645 870	3 086 929	12 026 886	2 855 484	103	319,0
55	Kęty	35 535 495	20 242 512	41 536 814	21 739 441	42 426 550	23 279 169	102	696,1
56	Klucze	17 191 784	9 496 017	20 557 760	10 862 963	21 966 989	12 501 558	107	836,8
57	Kłaj	11 902 746	5 764 427	15 039 774	6 613 804	16 669 370	8 540 121	111	772,1
58	Kocmyrzów-Luborzyca	10 833 188	5 083 438	13 261 527	4 819 266	14 472 616	5 212 390	109	405,6
59	Koniusza	8 504 595	3 099 974	10 237 337	2 916 379	12 915 530	4 744 143	126	550,0
60	Korzenna	13 930 256	2 848 758	19 156 017	4 460 943	18 651 087	3 481 127	97	262,5
61	Koszyce	5 581 041	2 004 576	10 665 515	2 519 476	7 495 656	2 104 380	70	366,2
62	Kościelisko	6 890 753	2 992 274	9 256 705	4 177 447	9 253 939	3 905 349	100	493,1
63	Kozłów	4 276 445	1 571 503	5 420 983	1 389 038	5 816 699	1 623 639	107	321,6
64	Krościenko n. Dunajcem	6 873 672	2 651 360	8 668 998	2 825 480	8 884 190	2 751 184	102	434,4
65	Krynica	27 911 543	19 779 189	29 024 494	18 374 235	28 968 462	18 525 157	100	1 080,6
66	Krzyszowice	29 700 663	16 635 717	36 617 337	19 792 681	36 737 575	19 900 332	100	633,0
67	Książ Wielki	6 043 806	2 898 886	7 630 341	2 920 016	8 083 915	3 267 359	106	579,2
68	Lanckorona	5 758 501	2 112 450	7 979 848	2 963 726	8 600 914	3 404 973	108	591,9
69	Laskowa	7 458 026	1 390 815	9 602 865	2 110 270	12 181 589	4 335 413	127	590,7
70	Libiąż	25 954 611	17 175 938	29 810 255	18 296 453	28 623 756	16 991 744	96	739,4
71	Limanowa m.	17 369 512	9 552 000	23 130 668	12 585 245	25 692 201	14 756 210	111	1013,7
72	Limanowa g.	20 378 507	4 884 579	27 634 279	6 675 458	30 104 425	8 216 894	109	364,7
73	Lipinki	7 581 665	1 862 721	9 768 556	3 534 579	9 462 697	2 785 011	97	408,7
74	Lipnica Murowana	5 799 058	1 362 733	7 442 123	1 619 037	7 875 195	1 781 622	106	327,4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
75	Lipnica Wielka	10 983 531	1 814 385	9 901 778	2 606 342	8 975 471	1 231 142	91	221,3
76	Lisia Góra	12 442 232	3 235 716	17 288 145	3 814 862	19 235 412	5 374 072	111	400,6
77	Liszki	14 457 176	5 998 625	18 870 476	7 641 364	20 251 472	8 510 064	107	559,3
78	Lubień	8 012 155	1 940 090	11 248 025	2 377 376	11 810 813	2 141 462	105	235,3
79	Łabowa	5 531 357	1 488 708	7 773 093	2 005 564	7 880 036	1 939 554	101	378,4
80	Łapanów	7 685 544	2 486 549	10 944 936	3 638 107	10 224 827	3 026 212	93	410,7
81	Łapsze Niżne	9 059 651	2 598 674	11 926 430	4 971 011	11 707 272	5 382 061	98	616,2
82	Łącko	15 990 934	3 944 826	20 509 306	4 616 665	22 637 722	6 086 257	110	416,4
83	Łososina Dolna	10 940 204	3 328 786	13 509 503	4 376 057	13 194 375	3 448 799	98	357,5
84	Łukowica	10 272 773	2 261 335	13 655 144	2 911 074	15 638 113	4 353 546	115	476,9
85	Łużna	8 483 338	2 103 938	10 680 358	2 951 761	11 568 741	3 093 767	108	383,7
86	Maków Podhalański	14 625 983	6 675 001	19 101 264	7 523 562	20 214 681	9 071 653	106	574,2
87	Mędrzechów	3 491 927	923 987	4 611 189	1 161 999	4 445 110	1 068 384	96	293,0
88	Michałowice	6 609 116	2 979 112	8 980 678	3 685 039	9 262 270	3 554 652	103	480,2
89	Miechów	18 331 111	9 497 284	23 365 115	11 350 472	23 444 091	11 076 287	100	550,0
90	Mogilany	11 344 678	5 506 661	14 640 948	6 750 285	17 411 591	9 370 015	119	886,0
91	Moszczenica	4 481 502	1 094 319	6 223 195	1 477 791	6 855 717	1 977 830	110	420,3
92	Mszana Dolna m.	7 717 134	3 312 165	9 386 955	4 248 680	10 146 684	4 565 478	108	617,9
93	Mszana Dolna	15 515 039	3 226 104	19 573 777	3 553 610	23 497 615	6 761 060	120	417,0
94	Mucharz	4 115 354	1 854 660	5 285 345	1 967 713	5 505 405	1 989 013	104	520,7
95	Muszyna	15 159 262	7 406 747	29 441 793	19 862 349	22 830 499	15 544 373	78	1 403,9
96	Myślenice	39 983 961	22 417 074	55 592 328	31 470 846	50 584 144	26 236 326	91	652,6
97	Nawojowa	7 506 156	1 968 081	11 450 922	3 322 487	11 624 763	3 743 647	102	503,8
98	Niedźwiedź	8 179 521	1 835 706	9 969 454	2 999 410	11 424 716	4 046 809	115	605,7
99	Niepołomice	31 232 760	19 705 378	36 535 556	22 116 533	41 864 055	26 338 738	115	1 216,7
100	Nowe Brzesko	5 672 596	2 590 332	6 674 080	2 065 238	8 564 765	3 631 837	128	631,5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
101	Nowy Targ m.	34 747 517	23 186 112	45 513 002	29 307 135	42 828 242	26 336 660	94	791,8
102	Nowy Targ g.	22 043 822	5 584 311	26 789 577	5 939 352	27 764 246	5 885 834	104	270,8
103	Nowy Wiśnicz	11 200 970	3 426 026	16 343 902	4 556 487	16 523 427	4 724 500	101	371,7
104	Ochotnica Dolna	7 940 658	1 955 754	10 716 824	2 088 641	13 564 883	4 266 161	127	542,4
105	Olesno	7 803 748	1 542 141	7 748 377	1 706 259	9 314 191	1 884 442	120	245,9
106	Olkusz	51 426 573	31 308 562	60 791 318	35 954 803	62 086 980	37 370 543	102	740,6
107	Osiek	5 710 960	2 427 990	9 325 296	3 314 524	15 003 198	8 583 292	161	1 107,2
108	Oświęcim g.	16 603 514	10 019 125	22 217 197	13 401 448	20 447 878	11 161 519	92	685,8
109	Oświęcim m.	68 663 235	51 319 658	72 891 758	51 538 579	70 465 552	49 071 362	97	1 184,7
110	Pałacznica	3 856 881	1 422 177	4 834 572	1 047 271	5 236 607	2 042 011	108	550,4
111	Peim	10 009 610	3 460 562	14 115 536	4 566 204	13 562 447	3 585 217	96	352,5
112	Piwniczna	11 848 366	4 543 343	17 824 105	8 018 712	16 510 614	6 622 314	93	642,3
113	Pleśna	11 433 825	3 301 321	14 622 501	3 678 747	14 630 320	3 237 571	100	284,6
114	Podegrodzie	11 202 341	2 723 650	15 729 797	3 968 976	18 521 787	5 846 654	118	515,1
115	Polanka Wielka	3 913 232	1 996 444	5 355 299	2 173 089	5 548 755	2 290 941	104	555,2
116	Poronin	9 125 729	2 647 286	12 636 814	3 837 406	13 173 039	4 117 213	104	390,1
117	Proszowice	16 938 999	7 702 652	19 205 769	8 265 684	19 586 641	7 487 765	102	457,9
118	Przeciszów	5 892 572	2 480 078	9 109 361	4 017 420	8 880 549	3 533 378	97	528,4
119	Raba Wyżna	11 570 366	2 801 677	16 341 277	3 703 488	17 743 196	4 349 839	109	327,1
120	Rabka	16 697 429	8 312 204	20 863 648	9 557 995	21 428 365	9 783 870	103	568,8
121	Raciechowice	7 089 014	2 125 895	9 809 677	2 741 780	10 376 411	3 400 478	106	572,3
122	Raławice	2 219 492	867 267	3 469 507	1 162 536	3 917 777	1 422 553	113	552,0
123	Radgoszcz	7 768 339	2 290 281	10 155 787	1 927 091	12 242 797	3 518 693	121	485,7
124	Radłów	9 158 403	3 119 600	12 229 494	3 600 740	13 165 951	4 282 133	108	440,1
125	Radziemice	2 958 519	1 328 099	4 082 646	1 383 220	4 167 990	1 388 552	102	399,6
126	Ropa	4 780 763	1 192 920	6 728 465	1 494 465	7 646 002	1 558 732	114	309,5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
127	Ryglice	10 231 250	2 446 940	14 106 234	2 753 218	14 428 918	2 972 105	102	260,6
128	Rytro	4 469 294	1 429 109	8 120 441	4 429 785	5 511 730	1 536 741	68	422,4
129	Rzepiennik Strzyżewski	6 900 783	1 282 087	9 209 502	1 644 712	8 822 816	1 614 401	96	236,1
130	Rzezawa	10 589 687	3 379 522	14 409 840	4 462 771	17 948 124	7 282 658	125	701,8
131	Sękowa	5 717 249	2 103 749	7 122 718	2 265 166	7 851 848	2 523 138	110	529,1
132	Siepraw	7 261 607	2 969 473	9 693 249	3 358 650	11 166 380	4 527 691	115	592,9
133	Skala	8 958 970	4 033 258	13 617 025	6 776 145	12 952 492	5 722 852	95	603,5
134	Skawina	43 656 701	26 732 875	57 961 584	35 723 824	58 673 424	35 681 285	101	866,2
135	Skrzyszów	12 363 063	4 543 776	16 925 368	5 627 881	17 964 995	6 189 851	106	484,1
136	Słaboszów	3 326 594	1 070 116	4 273 421	1 189 470	4 275 849	1 337 293	100	342,7
137	Słomniki	13 758 673	6 127 929	18 006 251	6 455 380	18 664 094	6 241 960	104	459,3
138	Słopnice	6 047 583	789 776	8 043 890	1 554 332	7 980 949	1 190 212	99	206,3
139	Spytkowice (pow. nowotarski)	4 810 327	1 041 440	5 779 056	2 108 303	5 892 987	2 273 202	102	571,2
140	Spytkowice (pow. wadowicki)	8 301 307	3 032 832	11 713 264	3 850 041	12 167 827	3 578 662	104	384,7
141	Stary Sącz	21 824 675	7 242 760	27 226 092	8 255 145	27 910 358	8 591 978	103	393,1
142	Stryzawa	11 462 216	3 921 243	15 116 084	4 806 715	15 020 713	4 256 324	99	364,0
143	Stryżów	6 167 597	1 862 082	9 331 661	3 578 108	8 981 562	2 899 804	96	432,6
144	Sucha Beskidzka	10 607 725	6 751 372	14 052 515	8 627 915	13 115 675	8 169 086	93	839,9
145	Sułkowice	13 139 111	5 215 881	18 735 106	6 962 095	17 728 324	6 095 282	95	451,7
146	Sułoszowa	6 275 777	2 231 363	7 612 837	1 805 324	8 685 399	2 776 126	114	468,9
147	Szaflary	9 360 555	2 958 556	12 203 701	3 326 977	12 181 527	2 927 710	100	292,0
148	Szczawnica	7 628 485	4 431 876	8 905 728	5 004 522	9 880 148	5 085 459	111	697,3
149	Szczucin	14 304 646	4 077 214	18 380 685	4 698 983	20 434 545	7 111 351	111	530,4
150	Szczurowa	9 319 669	3 153 246	12 742 214	4 023 672	13 127 118	4 394 667	103	446,6
151	Szerzyny			10 277 961	1 676 614	10 406 015	1 604 641	101	193,4
152	Świątniki Górne	9 210 486	4 402 826	11 589 084	5 177 170	12 113 508	5 365 565	105	630,9
153	Tarnów	19 002 126	9 820 298	25 396 541	12 087 511	26 569 695	12 837 754	105	577,4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
154	Tokarnia	8 103 663	2 194 863	10 300 985	2 153 215	11 095 090	2 487 784	108	311,7
155	Tomice	6 337 983	2 426 510	8 853 265	3 085 890	9 811 822	3 925 443	111	553,0
156	Trzciana	5 517 199	1 309 775	7 925 883	2 021 055	7 658 351	1 792 518	97	355,9
157	Trzebinia	41 515 931	28 282 384	51 668 775	35 878 971	54 712 568	38 724 982	106	1 234,6
158	Trzyciąż	7 141 022	2 595 779	8 170 838	2 143 972	7 935 224	2 007 818	97	280,7
159	Tuchów	17 079 783	5 528 023	21 566 410	6 031 140	23 218 541	7 460 744	108	433,6
160	Tymbark	7 007 814	2 430 358	9 441 451	4 251 173	9 339 775	3 953 329	99	652,8
161	Uście Gorlickie	8 400 236	2 341 257	11 454 262	4 185 208	12 969 852	5 282 197	113	844,3
162	Wadowice	38 957 671	23 019 071	47 451 313	27 475 222	47 142 808	26 452 449	99	709,0
163	Wieliczka	44 697 484	25 717 895	55 677 404	30 222 242	57 721 267	30 932 283	104	664,3
164	Wielka Wieś	7 814 150	4 456 192	10 018 398	5 406 844	9 822 302	5 330 345	98	591,5
165	Wieprz	11 123 434	4 364 976	13 977 385	4 825 659	14 686 961	4 939 883	105	432,1
166	Wierzchosławice	9 829 772	4 044 626	13 868 706	6 394 721	12 405 238	4 786 512	89	454,5
167	Wietrzychowice	4 387 196	1 105 097	5 174 801	1 167 610	5 203 922	1 142 628	101	270,6
168	Wiśniowa	6 789 266	2 251 069	9 341 821	2 680 630	10 118 363	2 960 091	108	441,2
169	Wojnicz	11 539 021	3 337 365	16 480 175	4 726 023	16 787 996	4 368 039	102	337,9
170	Wolbrom	27 994 672	16 240 352	28 149 454	13 496 411	29 223 806	13 766 461	104	585,6
171	Zabierzów	22 365 475	13 755 345	30 373 743	18 764 712	27 614 162	15 603 921	91	714,3
172	Zakliczyn	14 617 552	4 111 796	16 574 482	4 478 909	16 815 711	4 134 494	101	339,3
173	Zakopane	42 203 221	25 358 545	53 341 710	40 246 575	53 636 303	40 582 126	101	1 454,6
174	Zator	9 382 705	4 713 109	12 710 871	5 566 995	13 588 101	6 822 967	107	756,8
175	Zawoja	8 878 179	3 021 809	11 327 349	3 406 340	11 702 661	3 344 398	103	381,9
176	Zembrzyce	5 396 158	2 176 805	8 753 320	4 073 948	7 589 020	2 692 832	87	485,6
177	Zielonki	17 949 952	12 601 336	16 600 480	9 267 760	25 398 693	17 750 546	153	1 179,7
178	Żabno	17 665 541	6 238 590	24 786 442	9 964 671	22 264 620	7 863 234	90	418,0
179	Żegocina	6 294 279	2 242 797	8 288 840	1 968 313	9 201 716	2 802 841	111	575,2
Średnia dla wszystkich gmin w województwie								104	600,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych za 2003 r. otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela nr 145. Dochody gmin (w zł) — dynamika dochodów ogółem w latach 1999, 2002, 2003

Lp.	Wyszczególnienie	1999		2000		Dynamika dochodów ogółem w % (5:3)
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	
I Gminy o najwyższej dynamice dochodów ogółem w 2000 r.						
1	Krościenko nad Dunajcem	6 873 672	2 651 360	10 828 041	2 752 872	158
2	Książ Wielki	6 043 806	2 898 886	8 314 050	2 461 936	138
3	Moszczenica	4 481 502	1 094 319	6 032 286	1 656 748	135
4	Radłów	9 158 403	3 119 600	12 147 534	4 502 315	133
5	Bolesław (pow. olkuski)	11 212 929	7 467 554	14 537 550	10 341 682	130
6	Skała	8 958 970	4 033 258	11 403 149	5 186 449	127
7	Raclawice	2 219 492	867 267	2 778 344	1 045 270	125
8	Ropa	4 780 763	1 192 920	5 982 719	1 847 984	125
9	Wierzchosławice	9 829 772	4 044 626	12 292 963	4 964 198	125
10	Szczawnica	7 628 485	4 431 876	9 427 597	5 538 689	124
II Gminy o najniższej dynamice dochodów ogółem w 2000 r.						
1	Libiąż	25 954 611	17 175 938	25 049 638	15 470 216	97
2	Niedźwiedź	8 179 521	1 835 706	7 781 888	1 688 235	95
3	Zielonki	17 949 952	12 601 336	16 492 332	10 819 133	92
4	Oświęcim	68 663 235	51 319 658	61 515 442	42 282 519	90
5	Krynica	27 911 543	19 779 189	24 919 419	16 093 903	89
6	Zakliczyn	14 617 552	4 111 796	12 998 472	3 178 310	89
7	Wolbrom	27 994 672	16 240 352	24 848 656	12 437 764	89
8	Gródek nad Dunajcem	11 742 992	3 334 798	10 326 498	2 915 388	88
9	Muszyna	15 159 262	7 406 747	12 903 312	6 572 427	85
10	Jodłownik	10 176 206	2 147 806	8 492 937	1 489 978	83
III Średnia dla wszystkich gmin Województwa w 2000 r.						106
Lp.	Wyszczególnienie	2002		2003		Dynamika dochodów ogółem w % (5:3)
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	
I Gminy o najwyższej dynamice dochodów ogółem w 2003 r.						
1	Osiek	9 325 296	3 314 524	15 003 198	8 583 292	161
2	Zielonki	16 600 480	9 267 760	25 398 693	17 750 546	153
3	Nowe Brzesko	6 674 080	2 065 238	8 564 765	3 631 837	128
4	Laskowa	9 602 865	2 110 270	12 181 589	4 335 413	127
5	Ochotnica Dolna	10 716 824	2 088 641	13 564 883	4 266 161	127
6	Koniusza	10 237 337	2 916 379	12 915 530	4 744 143	126
7	Rzezawa	14 409 840	4 462 771	17 948 124	7 282 658	125
8	Radgoszcz	10 155 787	1 927 091	12 242 797	3 518 693	121
9	Olesno	7 748 377	1 706 259	9 314 191	1 884 442	120
10	Mszana Dolna g.	19 573 777	3 553 610	23 497 615	6 761 060	120
II Gminy o najniższej dynamice dochodów ogółem w 2003 r.						
1	Rytko	8 120 441	4 429 785	5 511 730	1 536 741	68
2	Koszyce	10 665 515	2 519 476	7 495 656	2 104 380	70
3	Muszyna	29 441 793	19 862 349	22 830 499	15 544 373	78
4	Brzeszcze	34 102 243	21 008 331	28 212 219	17 609 149	83
5	Zembrzyce	8 753 320	4 073 948	7 589 020	2 692 832	87
6	Wierzchosławice	13 868 706	6 394 721	12 405 238	4 786 512	89
7	Żabno	24 786 442	9 964 671	22 264 620	7 863 234	90
8	Bolesław (pow. olkuski)	14 119 661	9 694 845	12 749 721	8 512 632	90
9	Lipnica Wielka	9 901 778	2 606 342	8 975 471	1 231 142	91
10	Zabierzów	30 373 743	18 764 712	27 614 162	15 603 921	91
III Średnia dla wszystkich gmin Województwa w 2003 r.						104

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych za 2003 r. otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela nr 146. Gminy o najwyższych i najniższych dochodach bez dotacji na 1 mieszkańca w latach 1999, 2002, 2003

Lp.	Wyszczególnienie	Dochody ogółem w zł	Dotacja w zł	Dochody (3-4) w zł	Liczba ludności	Kwota w zł/1 mieszkańca (5:6)
1	2	3	4	5	6	7
1999						
I	Gminy o najwyższych dochodach na 1 mieszkańca					
1	Lipnica Wielka	10 983 531	551 875	10 431 656	5 425	1 922,9
2	Sławków	13 351 024	1 068 996	12 282 028	6 989	1 757,3
3	Bukowno	18 194 392	883 490	17 310 902	10 499	1 648,8
4	Oświęcim m.	68 663 235	5 899 879	62 763 356	43 586	1 440,0
5	Krynica	27 911 543	1 781 265	26 130 278	18 172	1 437,9
6	Niepołomice	31 232 760	1 883 207	29 349 553	20 958	1 400,4
7	Bolesław (pow. olkuski)	11 212 929	581 796	10 631 133	7 873	1 350,3
8	Zielonki	17 949 952	1 131 833	16 818 119	13 094	1 284,4
9	Jordanów m.	6 228 313	633 366	5 594 947	4 810	1 163,2
10	Uście Gorlickie	8 400 236	1 088 714	7 311 522	6 363	1 149,1
II	Gminy o najniższych dochodach na 1 mieszkańca					
1	Słaboszów	3 332 744	518 892	2 813 852	4 085	688,8
2	Kozłów	4 276 445	441 542	3 834 903	5 190	738,9
3	Raławice	2 219 492	256 669	1 962 823	2 543	771,9
4	Igołomia-Wawrzeńczyce	6 560 173	560 384	5 999 789	7 751	774,1
5	Mędrzechów	3 491 927	646 557	2 845 370	3 643	781,1
6	Biecz	15 011 808	1 435 364	13 576 444	17 219	788,5
7	Mszana Dolna g.	15 515 038	3 034 296	12 480 742	15 802	789,8
8	Miechów	18 331 111	2 226 990	16 104 121	20 349	791,4
9	Czarny Dunajec	17 894 554	1 417 654	16 476 900	20 656	797,7
10	Radziemice	2 958 308	202 158	2 756 150	3 445	800,0
Średnia na 1 mieszkańca dla wszystkich gmin w województwie						942,9
Lp.	Wyszczególnienie	Dochody ogółem w zł	Dotacja w zł	Dochody (3-4) w zł	Liczba ludności	Kwota w zł/1 mieszkańca (5:6)
1	2	3	4	5	6	7
2002						
I	Gminy o najwyższych dochodach na 1 mieszkańca					
1	Muszyna	29 441 793	3 667 041	25 774 752	11 000	2 343,2
2	Rytro	8 120 441	582 559	7 537 882	3 600	2 093,9
3	Zakopane	53 341 710	2 826 974	50 514 736	28 200	1 791,3
4	Bolesław (pow. olkuski)	14 119 661	884 075	13 235 586	7 800	1 696,9
5	Lipnica Wielka	9 901 778	700 374	9 201 404	5 500	1 673,0
6	Uście Gorlickie	11 454 262	1 233 324	10 220 938	6 200	1 648,5
7	Gródek n. Dunajcem	16 005 844	1 755 105	14 250 739	8 800	1 619,4
8	Niepołomice	36 535 556	2 718 521	33 817 035	21 400	1 580,2
9	Oświęcim m.	72 891 758	7 355 244	65 536 514	41 900	1 564,1
10	Krynica	29 024 494	2 483 228	26 541 266	17 200	1 543,1

1	2	3	4	5	6	7
II						
Gminy o najniższych dochodach na 1 mieszkańca						
1	Słaboszów	4 273 421	722 365	3 551 056	4 000	887,8
2	Olesno	7 748 377	871 583	6 876 794	7 700	893,1
3	Kocmyrzów - Luborzyca	13 261 527	1 309 321	11 952 206	12 700	941,1
4	Kozłów	5 420 983	601 406	4 819 577	5 100	945,0
5	Miechów	23 365 115	3 194 973	20 170 142	20 100	1 003,5
6	Charsznica	8 855 304	863 075	7 992 229	7 900	1 011,7
7	Koniusza	10 237 337	1 467 760	8 769 577	8 600	1 019,7
8	Maków Podhalański	19 101 264	3 065 965	16 035 299	15 700	1 021,4
9	Pałecznica	4 834 572	1 127 794	3 706 778	3 600	1 029,7
10	Igołomia-Wawrzeńczyce	9 007 884	1 074 252	7 933 632	7 700	1 030,3
Średnia na 1 mieszkańca dla wszystkich gmin w województwie						1221,0
Lp.	Wyszczególnienie	Dochody ogółem w zł	Dotacja w zł	Dochody (3-4) w zł	Liczba ludności	Kwota w zł/1 mieszkańca (5:6)
1	2	3	4	5	6	7
2003						
I. Gminy o najwyższych dochodach na 1 mieszkańca						
1.	Muszyna	22 830 499	1 335 614	21 494 885	11072	1 941,4
2.	Uście Gorlickie	12 969 852	1 078 167	11 891 685	6256	1 900,8
3.	Osiek	15 003 198	543 000	14 460 198	7752	1 865,4
4.	Zakopane	53 636 303	2 462 559	51 173 744	27900	1 834,2
5.	Niepołomice	41 864 055	2 354 021	39 510 034	21647	1 825,2
6.	Żegocina	9 201 716	536 751	8 664 965	4873	1 778,2
7.	Gródek nad Dunajcem	16 414 145	1 359 020	15 055 125	8787	1 713,3
8.	Jordanów m.	9 211 026	713 550	8 497 476	5078	1 673,4
9.	Bukowno	18 916 677	796 672	18 120 005	10840	1 671,6
10.	Rzezawa	17 948 124	904 155	17 043 969	10377	1 642,5
II. Gminy o najniższych dochodach na 1 mieszkańca						
1.	Słaboszów	4 275 849	398 711	3 877 138	3902	993,6
2.	Wielka Wieś	9 822 302	600 609	9 221 693	9011	1 023,4
3.	Trzyciąż	7 935 224	538 483	7 396 741	7153	1 034,1
4.	Miechów	23 444 091	2 447 042	20 997 049	20137	1 042,7
5.	Kocmyrzów-Luborzyca	14 472 616	1 059 242	13 413 374	12851	1 043,8
6.	Kozłów	5 816 699	420 578	5 396 121	5049	1 068,8
7.	Bolesław (pow. dąbrowski)	3 498 038	360 071	3 137 967	2913	1 077,2
8.	Krzeszowice	36 737 575	2 723 055	34 014 520	31439	1 081,9
9.	Mędrzechów	4 445 110	465 386	3 979 724	3646	1 091,5
10.	Babice	10 223 838	757 550	9 466 288	8662	1 092,9
Średnia na 1 mieszkańca dla wszystkich gmin w województwie						1281,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych za 2003 r. otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela nr 147. Dochody gmin (w zł) — dynamika dochodów własnych w latach 1999, 2002, 2003

Lp.	Wyszczególnienie	1999		2000		Dynamika dochodów własnych % (6:4)
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	
1	2	3	4	5	6	7
I	Gminy o najwyższej dynamice dochodów własnych w 2000 r.					
1	Ropa	4 780 763	1 192 920	5 982 719	1 847 984	155
2	Moszczenica	4 481 502	1 094 319	6 032 286	1 656 748	151
3	Czorsztyn	6 796 008	2 601 708	8 241 483	3 912 765	150
4	Radłów	9 158 403	3 119 600	12 147 534	4 502 315	144
5	Jabłonka	16 004 971	4 552 722	18 931 558	6 330 386	139
6	Bolesław (pow. olkuski)	11 212 929	7 467 554	14 537 550	10 341 682	138
7	Spytkowice	4 810 327	1 041 440	4 679 334	1 417 149	136
8	Ciężkowice	10 595 926	2 467 273	12 539 557	3 350 251	136
9	Raciechowice	7 089 014	2 125 895	8 735 547	2 855 811	134
10	Piwniczna	11 848 366	4 543 343	13 347 366	5 919 278	130
II	Gminy o najniższej dynamice dochodów własnych w 2000 r.					
1	Ochotnica Dolna	7 940 658	1 955 754	8 706 600	1 572 161	80
2	Łącko	15 990 934	3 944 826	16 313 261	3 156 129	80
3	Trzyciąż	7 141 022	2 595 779	7 334 116	2 060 765	79
4	Gołcza	6 385 621	2 813 612	6 622 101	2 200 215	78
5	Zakliczyn	14 617 552	4 111 796	12 998 472	3 178 310	77
6	Wolbrom	27 994 672	16 240 352	24 848 656	12 437 764	77
7	Radgoszcz	7 768 339	2 990 281	8 328 751	1 711 144	57
8	Lipnica Wielka	10 983 531	1 814 385	12 521 528	1 329 171	73
9	Jodłownik	10 176 206	2 147 806	8 492 931	1 489 977	69
10	Piwniczna	6 294 279	2 242 797	6 698 403	1 530 948	68
III	Średnia dla wszystkich gmin Województwa w 2000 r.					
						102
Lp.	Wyszczególnienie	2002		2003		Dynamika dochodów własnych % (6:4)
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	
1	2	3	4	5	6	7
I	Gminy o najwyższej dynamice dochodów własnych w 2003 r.					
1	Osiek	9 325 296	3 314 524	15 003 198	8 583 292	259
2	Laskowa	9 602 865	2 110 270	12 181 589	4 335 413	205
3	Ochotnica Dolna	10 716 824	2 088 641	13 564 883	4 266 161	204
4	Pałecznicza	4 834 572	1 047 271	5 236 607	2 042 011	195
5	Zielonki	16 600 480	9 267 760	25 398 693	17 750 546	192
6	Mszana Dolna g.	19 573 777	3 553 610	23 497 615	6 761 060	190
7	Radgoszcz	10 155 787	1 927 091	12 242 797	3 518 693	183
8	Nowe Brzesko	6 674 080	2 065 238	8 564 765	3 631 837	176
9	Rzezawa	14 409 840	4 462 771	17 948 124	7 282 658	163
10	Koniusza	10 237 337	2 916 379	12 915 530	4 744 143	163

I Gminy o najniższej dynamice dochodów własnych w 2003 r.						
1	Rytro	8 120 441	4 429 785	5 511 730	1 536 741	35
2	Lipnica Wielka	9 901 778	2 606 342	8 975 471	1 231 142	47
3	Zembrzyce	8 753 320	4 073 948	7 589 020	2 692 832	66
4	Gromnik	11 841 637	2 548 676	11 493 993	1 823 013	72
5	Wierzchosławice	13 868 706	6 394 721	12 405 238	4 786 512	75
6	Słopnice	8 043 890	1 554 332	7 980 949	1 190 212	77
7	Korzenna	19 146 017	4 460 943	18 651 087	3 481 127	78
8	Muszyna	29 441 793	19 862 349	22 830 499	15 544 373	78
9	Pcim	14 115 536	4 566 204	13 562 447	3 585 217	79
10	Lipinki	9 768 556	3 534 579	9 462 697	2 785 011	79
III	Średnia dla wszystkich gmin województwa w 2003 r.					109

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych za 2003 r. otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela nr 148. Wydatki inwestycyjne gmin w latach 1999, 2002, 2003 (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	1999		2002		2003	
		wydatki inwestycyjne	% udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem	wydatki inwestycyjne	% udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem	wydatki inwestycyjne	% udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Bochnia	7 024 525	23,60	7 276 122	17,90	9 594 578	21,70
2	Bukowno	5 489 463	27,00	1 248 368	7,07	2 784 339	14,01
3	Gorlice	5 352 976	15,91	9 457 024	21,23	4 091 287	9,86
4	Grybów	1 365 100	18,90	1 229 722	13,78	1 782 354	18,80
5	Jordanów	318 651	5,12	437 159	5,05	3 188 375	30,31
6	Limanowa	2 001 913	11,16	3 465 192	14,34	4 407 713	16,91
7	Mszana Dolna	1 428 563	18,62	2 092 130	19,52	1 353 668	13,09
8	Nowy Targ	11 405 947	32,22	10 992 288	26,15	9 026 153	21,35
9	Oświęcim	15 144 777	23,39	12 321 611	16,49	12 967 981	17,18
10	Sławków	2 746 487	19,83	0	0	0	0
11	Sucha Beskidzka	1 830 421	16,32	5 057 776	32,69	3 287 096	24,73
12	Szczawnica	5 385 839	49,40	1 745 342	18,53	1 837 158	18,55
13	Zakopane	19 172 727	39,70	13 698 033	26,10	9 626 695	19,02
	Razem miasta	78 667 389	25,61	69 020 767	18,24	63 947 397	18,09
14	Alwernia	1 498 337	12,15	1 876 714	11,82	2 583 830	14,93
15	Andrychów	8 631 735	20,33	8 050 607	16,15	7 729 218	14,73
16	Biecz	948 753	6,34	5 708 746	23,58	2 806 535	13,08
17	Brzesko	5 429 859	16,07	13 091 383	25,15	6 684 262	13,85

1	2	3	4	5	6	7	8
18	Brzeszcze	6 374 645	21,55	3 667 293	11,60	4 089 383	12,65
19	Chełmek	2 383 730	18,23	1 758 514	10,79	2 491 004	14,36
20	Chrzanów	10 642 711	18,97	5 955 874	9,80	7 149 874	10,70
21	Ciężkowice	1 392 802	12,64	2 448 258	14,24	1 631 078	9,98
22	Czchów	0	0	0	0	6 048 029	34,90
23	Dąbrowa Tarnowska	6 993 824	33,08	4 981 148	20,62	5 946 739	22,91
24	Dobczyce	2 687 612	18,06	4 253 908	22,33	4 099 274	18,40
25	Kalwaria Zebrzydowska	1 900 472	11,02	3 028 030	12,20	858 111	3,70
26	Kęty	8 617 502	24,43	4 583 815	11,53	6 429 252	15,67
27	Krynica	8 724 292	31,98	6 528 138	22,19	9 098 978	28,79
28	Krzyszowice	5 587 535	18,60	5 324 151	14,06	7 669 337	18,91
29	Libiąż	4 458 242	17,52	4 149 793	13,23	1 732 513	5,71
30	Maków Podhalański	1 762 678	11,68	1 424 132	7,57	4 232 329	19,77
31	Miechów	2 857 623	16,27	7 409 456	28,64	2 529 020	10,97
32	Muszyna	6 482 035	40,23	12 738 971	44,68	10 135 343	41,28
33	Myślenice	8 617 271	20,16	8 117 704	15,36	6 297 990	12,35
34	Niepołomice	7 768 618	24,11	10 240 742	25,41	13 774 527	29,36
35	Nowy Wiśnicz	3 212 645	27,73	3 312 101	19,81	5 350 777	27,05
36	Olkusz	4 991 206	9,64	7 010 978	10,90	3 943 672	6,41
37	Piwniczna Zdrój	772 311	6,56	7 357 597	35,83	4 413 700	24,10
38	Proszowice	5 418 592	27,97	2 566 726	13,30	1 677 056	8,15
39	Rabka-Zdrój	2 749 307	16,33	1 858 681	9,26	1 350 159	6,38
40	Ryglice	0	0	0	0	2 594 186	17,76
41	Skała	791 419	8,96	4 697 341	31,03	1 228 277	10,16
42	Skawina	16 788 812	32,53	8 280 487	15,19	9 764 782	16,09
43	Słomniki	2 948 623	21,02	2 673 542	15,69	2 539 443	13,98
44	Stary Sącz	5 049 021	21,99	3 493 728	13,64	3 911 890	14,05
45	Sułkowice	3 021 536	22,27	5 850 383	29,04	3 131 657	18,18
46	Świątniki Górne	2 424 700	26,69	2 860 285	23,71	2 256 623	19,07
47	Trzebinia	4 995 010	11,97	4 906 670	9,79	4 245 328	8,00
48	Tuchów	2 277 652	13,45	5 527 134	23,24	5 160 571	21,39
49	Wadowice	8 702 318	23,67	9 865 731	19,96	4 293 389	9,49
50	Wieliczka	8 753 111	18,59	9 930 656	17,33	7 465 933	13,96
51	Wolbrom	4 181 045	15,83	3 223 845	11,21	2 760 507	8,68
52	Zator	1 951 372	21,11	2 651 315	19,31	3 970 285	28,37
53	Żabno	6 631 816	31,84	5 479 096	23,17	2 961 672	12,87
	Razem miasta-gminy	189 420 772	20,18	206 883 673	18,01	187 036 533	15,33
54	Babice	1 528 407	18,46	1 778 460	16,19	3 188 206	24,43
55	Biały Dunajec	1 851 647	26,66	780 388	9,68	466 079	5,77
56	Biskupice	1 439 914	18,47	1 593 933	14,61	1 623 392	15,35

1	2	3	4	5	6	7	8
57	Bobowa	506 400	5,84	433 256	3,45	777 388	5,99
58	Bochnia	4 516 334	25,67	2 721 723	13,79	5 244 701	22,63
59	Bolesław (pow. dąbrowski)	27 250	1,01	194 425	5,38	187 039	5,23
60	Bolesław (pow. olkuski)	1 491 956	14,07	4 809 516	29,87	8 812 260	42,98
61	Borzęcin	2 056 514	23,54	1 878 720	17,54	1 971 737	17,30
62	Brzeźnica	1 121 593	11,19	1 156 451	9,11	956 657	7,40
63	Budzów	1 006 236	12,64	2 170 955	19,23	3 577 539	28,83
64	Bukowina Tatrzańska	2 115 096	18,05	3 697 865	21,71	2 336 930	14,55
65	Bystra-Sidzina	941 901	15,67	910 867	11,33	872 415	10,19
66	Charsznica	1 607 467	20,93	911 873	10,65	2 468 075	22,10
67	Chełmiec	8 286 655	32,16	7 269 004	21,87	10 532 453	27,33
68	Czarny Dunajec	3 253 154	18,05	6 714 769	24,35	4 541 718	17,84
69	Czchów	2 531 188	26,49	4 061 412	29,02	0	0
70	Czernichów	5 100 606	34,16	1 507 246	10,58	2 973 787	17,95
71	Czorsztyn	977 484	14,28	3 852 663	31,96	2 141 728	19,19
72	Dębno	2 890 206	20,50	1 247 128	7,28	1 662 722	9,52
73	Dobra	1 136 118	12,83	3 292 069	24,75	3 753 704	25,91
74	Drwinia	856 661	14,46	1 837 459	21,15	2 180 002	22,99
75	Gdów	1 273 863	8,45	3 843 557	17,81	1 553 850	7,53
76	Gnojnik	1 284 051	18,96	1 276 167	13,59	2 010 865	19,66
77	Gołcza	780 578	12,23	289 584	3,79	773 794	9,78
78	Gorlice	2 074 754	13,21	3 060 994	15,11	3 497 491	15,99
79	Gręboszów	637 040	17,57	868 763	18,68	937 852	18,55
80	Gromnik	1 062 310	12,88	5 010 545	33,87	900 510	8,05
81	Gródek nad Dunajcem	3 568 018	30,76	7 047 585	37,52	7 542 411	41,24
82	Grybów	4 530 195	19,68	2 311 233	8,41	2 759 697	9,42
83	Igołomia-Wawrzeńczyce	889 441	12,56	178 587	1,98	502 272	5,25
84	Iwanowice	1 401 628	16,72	3 476 146	28,43	3 884 142	29,69
85	Iwkowa	158 448	2,83	1 344 207	16,46	1 377 071	15,35
86	Jabłonka	4 017 570	25,61	7 474 826	30,74	2 237 681	10,68
87	Jerzmanowice-Przegonia	1 387 177	14,37	1 878 024	14,43	5 637 421	32,29
88	Jodłownik	2 402 919	21,79	1 212 163	10,74	1 232 539	10,09
89	Jordanów	2 223 050	22,66	1 613 113	12,80	3 014 590	19,74
90	Kamienica	1 112 790	15,77	5 581 068	41,99	3 141 289	27,17
91	Kamionka Wielka	2 312 400	25,83	2 631 110	21,01	1 818 180	14,83
92	Klucze	110 468	0,66	265 311	1,31	2 527 097	11,13
93	Kłaj	1 279 567	11,07	3 083 518	18,89	4 085 201	22,77
94	Kocmyrzów-Luborzycza	919 645	8,69	1 789 808	13,50	2 691 954	18,45
95	Koniusza	791 436	10,19	1 072 164	10,42	3 629 316	27,63
96	Korzenna	3 993 760	26,05	3 434 750	17,60	2 294 791	12,35

1	2	3	4	5	6	7	8
97	Koszyce	1 628 199	28,68	5 154 430	47,61	1 021 248	14,22
98	Kościelisko	1 233 538	17,36	1 098 616	11,93	1 221 807	13,04
99	Kozłów	264 250	6,24	129 542	2,47	435 035	7,45
100	Krościenko n. Dunajcem	4 636 439	48,41	1 759 126	21,62	1 939 077	21,76
101	Książ Wielki	504 374	8,79	2 007 183	23,75	1 651 913	20,11
102	Lanckorona	716 236	12,51	1 280 051	15,87	1 678 907	19,45
103	Laskowa	1 201 048	16,48	648 774	6,68	3 008 662	24,34
104	Limanowa	4 721 257	21,89	3 911 815	14,44	4 280 049	15,69
105	Lipinki	2 228 968	28,51	3 160 879	31,29	2 664 821	26,32
106	Lipnica Murowana	774 182	13,19	779 078	10,65	2 249 095	22,97
107	Lipnica Wielka	9 558 601	63,45	2 423 209	25,60	614 123	7,15
108	Lisia Góra	3 372 581	25,90	3 693 474	20,92	3 991 456	21,09
109	Liszki	3 854 192	25,87	5 144 228	26,31	6 620 677	29,56
110	Lubień	1 275 534	15,78	2 333 610	20,33	788 738	7,24
111	Łabowa	961 064	17,42	1 318 934	16,89	1 096 498	13,49
112	Łapanów	1 168 520	15,50	3 628 536	29,32	2 276 533	18,96
113	Łapsze Niżne	2 911 398	28,74	1 790 051	15,80	1 912 725	16,40
114	Łącko	3 121 388	19,77	3 701 511	17,96	6 289 988	25,46
115	Łososina Dolna	2 320 131	21,35	1 827 493	13,18	1 558 338	11,70
116	Łukowica	2 024 831	18,90	2 311 251	16,77	4 091 350	26,42
117	Łużna	518 922	6,19	1 446 227	14,00	2 112 769	18,32
118	Mędrzechów	851 976	21,00	180 297	4,00	319 690	7,12
119	Michałowice	1 163 845	18,87	2 002 054	22,92	1 637 118	18,01
120	Mogilany	2 750 245	24,45	2 165 539	14,85	5 651 452	30,08
121	Moszczenica	656 205	14,70	886 884	14,43	1 644 340	23,00
122	Mszana Dolna	2 189 832	12,57	3 384 075	16,88	6 430 249	26,78
123	Mucharz	83 758	2,05	390 238	6,95	135 588	2,43
124	Nawojowa	1 391 620	19,03	2 791 686	25,34	3 282 978	28,25
125	Niedźwiedź	2 233 637	27,38	1 875 065	18,93	3 931 631	31,65
126	Nowe Brzesko	2 584 282	35,89	717 791	11,11	2 941 373	33,46
127	Nowy Targ	6 432 284	29,79	4 365 457	17,48	5 286 970	18,43
128	Ochotnica Dolna	631 278	8,62	2 524 960	22,47	6 345 845	40,70
129	Olesno	2 490 613	28,24	388 557	5,08	1 321 271	14,51
130	Osiek	1 379 243	24,72	4 630 565	37,99	7 526 250	46,04
131	Oświęcim	1 241 596	8,08	4 851 584	19,59	2 540 129	10,79
132	Palecznica	637 028	16,81	536 798	10,86	1 301 196	24,25
133	Pcim	1 433 648	15,27	2 195 498	17,35	2 182 850	16,37
134	Pleśna	3 464 096	30,88	4 387 657	27,41	1 586 443	10,99
135	Podegrodzie	2 640 900	22,09	1 631 820	10,77	7 862 397	36,60
136	Polanka Wielka	87 454	2,43	507 901	9,38	1 417 734	23,25

1	2	3	4	5	6	7	8
137	Poronin	3 343 360	28,25	2 104 855	15,63	2 190 044	16,34
138	Przeciszów	917 761	15,97	2 274 371	25,73	1 919 015	21,46
139	Raba Wyżna	2 378 200	19,87	4 303 287	24,74	4 804 772	25,58
140	Raciechowice	968 499	12,93	570 929	6,25	2 239 019	20,06
141	Raclawice	673 668	28,22	1 335 188	34,43	1 225 555	29,23
142	Radgoszcz	3 462 074	39,03	2 567 226	25,17	4 839 130	37,02
143	Radłów	1 406 766	15,31	1 836 720	14,59	1 683 413	12,99
144	Radziemice	94 178	3,09	377 352	9,22	423 427	10,13
145	Ropa	515 473	10,91	1 207 641	17,37	1 693 406	20,49
146	Ryglice	1 904 065	18,86	2 730 930	18,87	0	0
147	Rytro	369 208	9,47	6 154 575	59,89	2 034 253	32,19
148	Rzepiennik Strzyżewski	1 193 055	16,98	855 623	9,66	310 685	3,49
149	Rzezawa	3 309 196	28,50	3 306 348	22,60	11 225 317	48,55
150	Sękowa	1 152 994	18,63	572 113	8,04	1 001 164	12,62
151	Siepraw	1 475 944	19,62	3 591 459	31,27	3 347 876	28,53
152	Skrzyszów	9 048 396	50,38	2 675 082	16,80	5 614 688	29,19
153	Słaboszów	325 210	9,66	121 676	3,27	242 315	6,00
154	Słopnice	2 580 725	38,06	2 338 264	29,62	1 649 322	21,45
155	Spytkowice (pow. nowotarski)	1 702 574	33,85	3 596 618	45,56	911 587	16,42
156	Spytkowice (pow. wadowicki)	1 171 764	14,41	1 909 212	16,38	830 717	7,20
157	Stryszawa	1 011 458	9,08	2 456 960	15,98	2 554 002	17,38
158	Stryszów	1 719 865	25,35	2 811 128	29,69	1 679 329	19,37
159	Sułoszowa	1 154 314	19,53	1 513 458	19,93	2 236 529	26,30
160	Szaflary	1 691 679	18,45	1 665 380	14,11	1 118 238	9,12
161	Szczucin	2 321 679	16,58	1 187 405	5,85	7 287 621	31,67
162	Szczurowa	2 208 520	22,63	2 599 782	21,40	2 879 022	21,91
163	Szerzyny	0	0	0	0	941 999	8,88
164	Tarnów	3 374 102	18,63	4 351 086	17,25	4 473 403	16,75
165	Tokarnia	1 844 463	22,09	1 852 866	17,65	1 686 573	15,19
166	Tomice	334 600	5,52	2 816 226	27,47	3 991 099	32,48
167	Trzciana	1 112 419	20,47	2 280 941	27,90	1 202 366	15,51
168	Trzyciąż	2 046 470	25,08	622 521	8,45	392 318	5,38
169	Tymbark	1 840 204	24,49	2 100 530	22,62	2 672 936	26,04
170	Uście Gorlickie	1 394 149	15,61	2 983 065	23,90	2 807 485	22,95
171	Wielka Wieś	977 543	12,56	1 323 191	13,42	1 337 684	12,72
172	Wieprz	479 784	4,37	1 862 628	13,48	2 779 363	18,83
173	Wierzchosławice	2 470 799	25,29	5 171 885	35,61	1 241 835	10,44
174	Wietrzychowice	494 082	10,91	187 117	3,76	29 689	0,59
175	Wiśniowa	448 606	6,68	1 308 184	13,68	1 673 286	15,96

1	2	3	4	5	6	7	8
176	Wojnicz	1 384 890	11,57	1 661 181	9,76	738 347	4,34
177	Zabierzów	5 316 337	22,04	10 022 988	32,83	13 921 483	39,15
178	Zakliczyn	4 236 922	28,54	2 025 340	12,82	1 997 026	11,94
179	Zawoja	1 061 700	11,82	463 901	4,49	676 817	6,33
180	Zembrzyce	1 461 244	23,90	1 971 064	22,04	1 090 073	14,38
181	Zielonki	10 171 674	51,34	3 478 546	20,96	13 470 128	49,77
182	Żegocina	1 319 235	21,17	1 167 881	13,87	2 027 745	21,65
	Razem gminy	256 662 936	20,90	305 840 572	18,31	358 259 960	20,98
	Ogółem	524 751 097	21,21	581 745 012	18,19	609 243 890	18,57

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych za 2003 r. otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela nr 149. Gminy: dynamika wydatków inwestycyjnych w latach 1999, 2002, 2003

Lp.	Wyszczególnienie	1999			2000			Dynamika wydatków inwestycyjnych ogółem w % (7 : 4)
		Wydatki ogółem w zł	w tym: wydatki inwestycyjne	% udziału wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem	Wydatki ogółem w zł	w tym: wydatki inwestycyjne	% udziału wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I	Gminy o najwyższej dynamice wydatków inwestycyjnych w 2000 r.							
1	Książ Wielki	5 736 076	504 374	8,79	9 954 720	4 043 249	40,62	802
2	Bolesław (pow.dąbrowski)	2 686 391	27 250	1,01	3 021 879	157 052	5,20	576
3	Rytro	3 900 494	369 208	9,47	4 994 862	1 385 117	27,73	375
4	Moszczenica	4 463 338	656 205	14,70	6 671 546	2 383 987	35,73	363
5	Raciechowice	7 491 015	968 499	12,93	10 722 902	3 056 361	28,50	316
6	Zawoja	8 986 022	1 061 700	11,82	12 088 800	3 329 510	27,54	314
7	Jordanów	6 225 238	318 651	5,12	7 081 831	885 144	12,50	278
8	Tomice	6 063 361	334 600	5,52	7 270 819	914 406	12,58	273
9	Polanka Wielka	3 600 827	87 454	2,43	4 002 119	221 884	5,54	254
10	Ochoznica Dolna	7 323 326	631 278	8,62	8 734 303	1 597 530	18,29	253
II	Gminy o najniższej dynamice wydatków inwestycyjnych w 2000 r.							
1	Korzenna	15 332 384	3 993 760	26,05	14 176 847	1 449 674	10,23	36
2	Szczawnica	10 903 327	5 385 839	49,40	8 453 664	1 954 541	23,12	36
3	Chełmiec	25 766 719	8 286 655	32,16	22 793 713	2 779 243	12,19	34
4	Palecznica	3 789 409	637 028	16,81	4 157 602	212 513	5,11	33
5	Zembrzyce	6 113 398	1 461 244	23,90	5 754 426	460 106	8,00	31

1	2	3	4	5	6	7	8	9
6	Olesno	8 819 510	2 490 613	28,24	7 659 128	732 033	9,56	29
7	Dobczyce	14 885 342	2 687 612	18,06	14 399 385	779 643	5,41	29
8	Bukowno	20 332 128	5 489 463	27,00	17 375 907	1 467 300	8,44	27
9	Rabka	16 838 464	2 749 307	16,33	1 679 679	686 208	40,85	25
10	Ślaboszów	3 364 943	325 210	9,66	3 454 477	77 990	2,26	24
III	Średnia dla wszystkich gmin województwa w 2000 r.			21			17	87
Lp.	Wyszczególnienie	2002			2003			Dynamika wydatków inwestycyjnych ogółem w % (7 : 4)
		wydatki ogółem w zł	w tym: wydatki inwestycyjne	% udziału wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem	wydatki ogółem w zł	w tym: wydatki inwestycyjne	% udziału wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem	
I	Gminy o najwyższej dynamice wydatków inwestycyjnych w 2003 r.							
1	Klucze	20 183 175	265 311	1,31	22 712 432	2 527 097	11,13	953
2	Jordanów m.	8 664 403	437 159	5,05	10 518 071	3 188 375	30,31	729
3	Szczucin	20 297 822	1 187 405	5,85	23 011 181	7 287 621	31,67	614
4	Podegrodzie	15 144 552	1 631 820	10,77	21 481 479	7 862 397	36,60	482
5	Laskowa	9 707 592	648 774	6,68	12 358 586	3 008 662	24,34	464
6	Nowe Brzesko	6 460 712	717 791	11,11	8 791 804	2 941 373	33,46	410
7	Raciechowice	9 136 766	570 929	6,25	11 158 875	2 239 019	20,06	392
8	Zielonki	16 594 966	3 478 546	20,96	27 062 628	13 470 128	49,77	387
9	Olesno	7 649 945	388 557	5,08	9 107 509	1 321 271	14,51	340
10	Rzezawa	14 630 187	3 306 348	22,60	23 121 087	11 225 317	48,55	340
II	Gminy o najniższej dynamice wydatków inwestycyjnych w 2003 r.							
1	Wietrzychowice	4 982 848	187 117	3,76	5 030 155	29 689	0,59	16
2	Gromnik	14 795 095	5 010 545	33,87	11 185 249	900 510	8,05	18
3	Koszyce	10 827 159	5 154 430	47,61	7 180 947	1 021 248	14,22	20
4	Wierzchosławice	14 525 577	5 171 885	35,61	11 894 113	1 241 835	10,44	24
5	Lipnica Wielka	9 467 437	2 423 209	25,60	8 584 877	614 123	7,15	25
6	Spytkowice (pow.nowotarski)	7 894 725	3 596 618	45,56	5 552 905	911 587	16,42	25
7	Skąła	15 139 984	4 697 341	31,03	12 092 429	1 228 277	10,16	26
8	Kalwaria Zebrzydowska	24 820 940	3 028 030	12,20	23 176 401	858 111	3,70	28
9	Jabłonka	24 318 021	7 474 826	30,74	20 950 635	2 237 681	10,68	30
10	Rytro	10 276 781	6 154 575	59,89	6 318 962	2 034 253	32,19	33
III	Średnia dla wszystkich gmin województwa w 2002 r.			19			19	137

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych za 2003 r. otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela nr 150. Gminy: wynik wykonania budżetu w latach 1999, 2002, 2003 (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	Dochody ogółem	Wydatki ogółem	Wynik wykonania budżetu
1	2	3	4	5
1999				
I	Gminy o najwyższej nadwyżce budżetowej w 1999 r.			
1	Oświęcim m.	68 663 235	64 749 800	3 913 435
2	Wadowice	38 957 671	36 760 145	2 197 526
3	Wolbrom	27 994 672	26 412 487	1 582 185
4	Oświęcim g.	16 603 514	15 361 355	1 242 159
5	Brzesko	34 796 779	33 780 877	1 015 902
6	Tarnów	19 002 126	18 113 049	889 077
7	Miechów	18 331 111	17 560 931	770 180
8	Gdów	15 824 764	15 079 903	744 861
9	Koniusza	8 504 595	7 767 770	736 825
10	Krynica	27 911 543	27 278 388	633 155
II	Gminy o najwyższym deficycie budżetowym w 1999 r.			
1	Skawina	43 656 701	51 617 423	-7 960 722
2	Zakopane m.	42 203 221	48 293 119	-6 089 898
3	Skrzyszów	12 363 063	17 958 968	-5 595 905
4	Lipnica Wielka	10 983 531	15 064 048	-4 080 517
5	Chrzanów	52 445 944	56 093 551	-3 647 607
6	Szczawnica m.	7 628 485	10 903 327	-3 274 842
7	Żabno	17 665 541	20 827 758	-3 162 217
8	Chełmiec	22 955 769	25 766 719	-2 810 950
9	Myślenice	39 983 961	42 735 878	-2 751 917
10	Poronin	9 125 729	11 833 143	-2 707 414
2002				
1	2	3	4	5
I	Gminy o najwyższej nadwyżce budżetowej w 2002 r.			
1	Nowy Targ m.	45 513 002	42 033 254	3 479 748
2	Skawina	57 961 584	54 500 038	3 461 546
3	Myślenice	55 592 328	52 842 290	2 750 038
4	Brzeszcze	34 102 243	31 612 873	2 489 370
5	Chełmiec	35 258 457	33 241 817	2 016 640
6	Bochnia g.	21 567 325	19 741 626	1 825 699
7	Nowy Targ g.	26 789 577	24 973 923	1 815 654
8	Kęty	41 536 814	39 771 013	1 765 801
9	Stary Sącz	27 226 092	25 620 198	1 605 894
10	Trzebinia	51 668 775	50 097 631	1 571 144

1	2	3	4	5
II	Gminy o najwyższym deficycie budżetowym w 2002 r.			
1	Brzesko	44 602 967	52 057 649	-7 454 682
2	Niepołomice	36 535 556	40 296 946	-3 761 390
3	Olkusz	60 791 318	64 298 312	-3 506 994
4	Gromnik	11 841 637	14 795 095	-2 953 458
5	Osiek	9 325 296	12 189 864	-2 864 568
6	Jabłonka	21 494 689	24 318 021	-2 823 332
7	Kamienica	10 484 478	13 292 647	-2 808 169
8	Gródek nad Dunajcem	16 005 844	18 781 563	-2 775 719
9	Czorsztyn	9 305 353	12 055 790	-2 750 437
10	Piwniczna-Zdrój	17 824 105	20 535 978	-2 711 873
2003				
1	2	3	4	5
I	Gminy o najwyższej nadwyżce budżetowej w 2003 r.			
1	Wieliczka	57 721 267	53 483 022	4 238 245
2	Zakopane	53 636 303	50 606 345	3 029 958
3	Limanowa g.	30 104 425	27 271 196	2 833 229
4	Wadowice	47 142 808	45 241 280	1 901 528
5	Trzebinia	54 712 568	53 043 705	1 668 863
6	Kęty	42 426 550	41 017 894	1 408 656
7	Zawoja	11 702 661	10 696 747	1 005 914
8	Grybów g.	30 281 621	29 305 717	975 904
9	Lubień	11 810 813	10 898 306	912 507
10	Dębno	18 347 388	17 458 356	889 032
II	Gminy o najwyższym deficycie budżetowym w 2003 r.			
1	2	3	4	5
1	Zabierzów	27 614 162	35 558 897	-7 944 735
2	Bolesław (ow.olkuski)	12 749 721	20 504 018	-7 754 297
3	Rzezawa	17 948 124	23 121 087	-5 172 963
4	Niepołomice	41 864 055	46 913 725	-5 049 670
5	Oświęcim m.	70 465 552	75 496 362	-5 030 810
6	Chełmiec	33 822 964	38 536 936	-4 713 972
7	Jerzmanowice-Przegonia	13 279 961	17 457 962	-4 178 001
8	Brzeszcze	28 212 219	32 332 730	-4 120 511
9	Bochnia m.	40 374 600	44 216 092	-3 841 492
10	Krzeszowice	36 737 575	40 564 213	-3 826 638

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych za 2003 r. otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

2. BUDŻETY POWIATÓW

Łączne dochody powiatów w 2003 r. zmniejszyły się w porównaniu z 2002 r. o ok. 8%. Najwyższym wskaźnikiem dynamiki dochodów ogółem charakteryzował się powiat tarnowski (116%), a najniższym — powiat chrzanowski (80%). Również zmniejszeniu uległy wydatki — spadek o 8,7%. Najwyższe wydatki ogółem poniósł powiat nowotarski (86,6 mln. zł), a najniższe — powiat proszowicki (21 mln zł). W stosunku do roku ubiegłego zmniejszeniu uległ również deficyt budżetowy z 29,9 mln zł w 2002 r. do 19,9 mln zł w 2003 r. — (tabela nr 143 oraz tabela nr 153-155).

Tabela nr 151. Dochody powiatów — dynamika dochodów ogółem w latach 1999, 2002, 2003 (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	1999		2002		2003		Dyna- mika docho- dów ogółem w % (7 : 5)
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Bocheński	33 331 927	1 609 599	43 222 853	3 905 782	41 674 973	7 066 819	96
2	Brzeski	25 669 281	1 133 507	37 425 587	5 251 055	32 472 040	3 255 981	87
3	Chrzanowski	48 481 682	2 679 696	54 025 190	6 519 927	43 474 777	4 279 731	80
4	Dąbrowski	19 463 335	699 743	26 347 505	2 594 919	22 100 308	2 469 776	84
5	Gorlicki	48 131 310	3 064 922	58 618 418	6 764 696	55 585 134	6 380 414	95
6	Krakowski	60 682 159	5 499 349	80 248 758	12 042 550	68 101 656	12 316 129	85
7	Limanowski	40 806 462	2 134 250	56 774 231	12 857 623	50 496 928	10 989 873	89
8	Miechowski	26 300 893	1 807 520	32 497 228	3 685 070	29 932 694	3 568 013	92
9	Myślenicki	33 172 646	2 038 171	47 875 944	6 292 573	43 067 385	5 663 345	90
10	Nowosądecki	40 572 302	5 561 488	52 791 173	10 989 523	56 906 563	10 736 785	108
11	Nowotarski	58 180 260	2 293 960	90 243 038	31 553 505	85 752 393	34 594 723	95
12	Olkuski	44 636 534	2 728 918	53 190 701	4 432 811	48 798 598	5 259 622	92
13	Oświęcimski	56 796 095	3 471 594	79 935 401	10 382 345	72 749 818	8 773 788	91
14	Proszowicki	16 031 337	1 017 637	20 202 855	2 426 640	17 944 230	2 832 892	89
15	Suski	29 619 131	1 866 787	40 675 788	6 413 436	38 886 311	7 686 787	96
16	Tarnowski	33 878 689	3 206 961	45 177 422	8 907 412	52 471 461	10 134 187	116
17	Tatrzański	25 675 646	1 233 665	36 195 184	4 405 159	31 770 355	5 928 154	88
18	Wadowicki	51 685 675	3 557 086	71 551 212	10 118 878	64 447 215	8 741 166	90
19	Wielicki	19 727 868	1 322 824	28 798 781	4 129 864	23 253 935	3 815 634	81
	Ogółem	712 843 232	46 927 677	955 797 269	153 673 768	879 886 774	154 493	92

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych za 2003 r. otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela nr 152. Powiaty: udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w latach 1999, 2002, 2003 (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	1999			2002			2003		
		Wydatki ogółem w zł	Wydatki inwestycyjne	% udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem	Wydatki ogółem w zł	Wydatki majątkowe	% udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	Wydatki ogółem w zł	Wydatki majątkowe	% udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem
1	Bocheński	32 953 675	1 125 284	3	48 507 158	2 190 252	5	40 949 593	3 124 316	8
2	Brzeski	25 462 903	102 880	0	43 658 944	8 263 378	19	33 991 544	3 008 630	9
3	Chrzanowski	48 055 339	10 132 932	21	54 565 882	2 233 408	4	47 215 296	3 052 541	6
4	Dąbrowski	19 366 353	207 905	1	26 653 921	1 674 039	6	24 274 548	3 088 400	13
5	Gorlicki	47 920 815	3 881 729	8	59 699 562	3 469 599	6	56 494 629	4 158 982	7
6	Krakowski	59 994 447	3 129 618	5	80 320 467	2 524 148	3	67 747 506	2 433 242	4
7	Limanowski	41 010 395	2 282 183	6	62 226 901	14 659 129	24	51 702 014	8 938 085	17
8	Miechowski	26 083 472	0	0	32 870 476	963 935	3	29 480 283	864 556	3
9	Myślenicki	33 156 408	351 138	1	47 313 448	2 578 947	5	43 231 174	3 052 448	7
10	Nowosądecki	40 152 027	4 084 507	10	56 692 121	8 361 162	15	61 097 239	7 561 011	12
11	Nowotarski	57 838 893	12 288 088	21	90 249 374	26 845 175	30	86 622 901	31 418 709	36
12	Olkuski	44 291 839	567 746	1	54 555 876	452 322	1	48 362 779	1 514 077	3
13	Oświęcimski	56 546 575	3 784 737	7	80 596 313	6 690 221	8	71 914 157	3 878 677	5
14	Proszowicki	16 658 418	898 434	5	21 252 749	2 638 235	12	21 061 813	4 366 973	21
15	Suski	29 291 031	1 195 284	4	40 800 092	2 543 898	6	40 764 612	5 138 019	13
16	Tarnowski	33 802 205	3 419 039	10	48 356 679	6 487 378	13	55 400 918	7 453 999	13
17	Tatrzański	25 485 073	402 030	2	37 967 005	1 632 347	4	31 747 934	2 359 902	7
18	Wadowicki	51 464 831	2 821 087	5	70 531 284	4 210 832	6	64 516 363	3 860 392	6
19	Wielicki	19 479 517	829 560	4	28 901 447	2 653 846	9	23 214 953	1 270 429	5
	Średnia			7			10			11

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych za 2003 r. otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela nr 153. Powiaty: wynik wykonania budżetu w latach 1999, 2002, 2003 (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	1999			2002			2003		
		Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu	Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu	Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu
1	Bocheński	33 331 927	32 953 675	378 252	43 222 853	48 507 158	-5 284 305	41 674 973	40 949 593	725 380
2	Brzeski	25 669 281	25 462 903	206 378	37 425 587	43 658 944	-6 233 357	32 472 040	33 991 544	-1 519 504
3	Chrzanowski	48 481 682	48 055 339	426 343	54 025 190	54 565 882	-540 692	43 474 777	47 215 296	-3 740 519
4	Dąbrowski	19 463 335	19 366 353	96 982	26 347 505	26 653 921	-306 416	22 100 308	24 274 548	-2 174 240
5	Gorlicki	48 131 310	47 920 815	210 495	58 618 418	59 699 562	-1 081 144	55 585 134	56 494 629	-909 495
6	Krakowski	60 682 159	59 994 447	687 712	80 248 758	80 320 467	-71 709	68 101 656	67 747 506	354 150
7	Limanowski	40 806 462	41 010 395	-203 933	56 774 231	62 226 901	-5 452 670	50 496 928	51 702 014	-1 205 086
8	Miechowski	26 300 893	26 083 472	217 421	32 497 228	32 870 476	-373 248	29 932 694	29 480 283	452 411
9	Myślenicki	33 172 646	33 156 408	16 238	47 875 944	47 313 448	562 496	43 067 385	43 231 174	-163 789
10	Nowosądecki	40 572 302	40 152 027	420 275	52 791 173	56 692 121	-3 900 948	56 906 563	61 097 239	-4 190 676
11	Nowotarski	58 180 260	57 838 893	341 367	90 243 038	90 249 374	-6 336	85 752 393	86 622 901	-870 508
12	Olkuski	44 636 534	44 291 839	344 695	53 190 701	54 555 876	-1 365 175	48 798 598	48 362 779	435 819
13	Oświęcimski	56 796 095	56 546 575	249 520	79 935 401	80 596 313	-660 912	72 749 818	71 914 157	835 661
14	Proszowicki	16 031 337	16 658 418	-627 081	20 202 855	21 252 749	-1 049 894	17 944 230	21 061 813	-3 117 583
15	Suski	29 619 131	29 291 031	328 100	40 675 788	40 800 092	-124 304	38 886 311	40 764 612	-1 878 301
16	Tarnowski	33 878 689	33 802 205	76 484	45 177 422	48 356 679	-3 179 257	52 471 461	55 400 918	-2 929 457
17	Tatrzański	25 675 646	25 485 073	190 573	36 195 184	37 967 005	-1 771 821	31 770 355	31 747 934	22 421
18	Wadowicki	51 685 675	51 464 831	220 844	71 551 212	70 531 284	1 019 928	64 447 215	64 516 363	-69 148
19	Wielicki	19 727 868	19 479 517	248 351	28 798 781	28 901 447	-102 666	23 253 935	23 214 953	38 982
	Ogółem powiaty	712 843 232	709 014 216	3 829 016	955 797 269	985 719 699	-29 922 430	879 886 774	899 790 256	-19 903 482

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych za 2003 r. otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

3. BUDŻETY MIAST NA PRAWACH POWIATU

W 2003 r. miasta na prawach powiatu osiągnęły dochody wyższe o 3,5% w porównaniu z rokiem 2002. Ograniczeniu uległy natomiast wydatki, które zmniejszyły się o 3,7%. Efektem tego było znaczne zmniejszenie deficytu do poziomu 21 mln zł (spadek o 87,4%). Wśród miast na prawach powiatu nadwyżkę w wysokości 4,2 mln zł osiągnęło miasto Tarnów — (tabela nr 142, 154-156).

Tabela nr 154. Miasta na prawach powiatu: wynik wykonania budżetu za 1999 rok (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu	w tym:	
					nadwyżka „+”	niedobór „-”
1	Kraków	1 202 016 688	1 328 789 023	-126 772 335		-126 772 335
2	Nowy Sącz	158 750 956	155 996 013	2 754 943	2 754 943	
3	Tarnów	208 136 801	207 242 622	894 179	894 179	
	Ogółem	1 568 904 445	1 692 027 658	-123 123 213	3 649 122	-126 772 335

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych za 2003 r. otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela nr 155. Miasta na prawach powiatu: wynik wykonania budżetu za 2002 rok (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu	w tym:	
					nadwyżka „+”	niedobór „-”
1	Kraków	1 453 372 314	1 605 084 078	-151 711 764		-151 711 764
2	Nowy Sącz	245 663 848	230 893 605	14 770 243	14 770 243	
3	Tarnów	248 168 934	278 680 094	-30 511 160		-30 511 160
	Ogółem	1 947 205 096	2 114 657 777	-167 452 681	0	-167 452 681

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych za 2003 r. otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela nr 156. Miasta na prawach powiatu: wynik wykonania budżetu za 2003 rok (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu	w tym:	
					nadwyżka „+”	niedobór „-”
1	Kraków	1 573 528 950	1 596 002 576	-22 473 626	0	-22 473 626
2	Nowy Sącz	191 545 377	194 344 008	-2 798 631	0	-2 798 631
3	Tarnów	250 917 944	246 722 379	4 195 565	4 195 565	0
	Ogółem	2 015 992 271	2 037 068 963	-21 076 692	4 195 565	-25 272 257

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych za 2003 r. otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

4. BUDŻET WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

W 2003 r. dochody Województwa Małopolskiego wzrosły w stosunku do 2002 r. o 46,6 mln zł (tj. 14,4%). Najwyższą tendencją wzrostową charakteryzowały się dochody własne województwa (wzrost o 50,3%). W przypadku wpływów z tytułu udziałów w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa, odnotowano spadek (o 4,8%), podczas gdy w 2002 r. wystąpił po raz pierwszy wzrost (o 4,6% w stosunku do roku 2001). Dochody z subwencji ogólnej ukształtowały się na poziomie o 0,6% wyższym niż w roku ubiegłym, przy czym wpływy z części drogowej subwencji ogólnej obniżyły się (o 6,4%). Dotacje otrzymane przez Województwo były wyższe niż w roku 2002 o 12,4%. Można zauważyć znaczny spadek udziału dotacji z funduszy celowych (o 45,9%).

Wydatki ogółem Województwa Małopolskiego wzrosły w porównaniu do roku 2002 o 17,5 mln zł, czyli o 4,8%. W tym wydatki inwestycyjne utrzymały tendencję wzrostową o 18,0 mln zł tj. o 13,9%. Najwyższy udział w wydatkach ogółem stanowią wydatki na realizację zadań z zakresu transportu i łączności (36,4%), natomiast najniższy — wydatki z zakresu gospodarki mieszkaniowej (0,1%).

Deficyt budżetowy Województwa w 2003 r. na poziomie 12,0 mln zł, (spadek o 29,0 mln zł w stosunku do 2002 r.) został sfinansowany przychodami pochodzącymi z kredytu bankowego.

Wykres nr 69. Dochody Województwa Małopolskiego w latach 1999, 2002, 2003 według ważniejszych źródeł powstawania

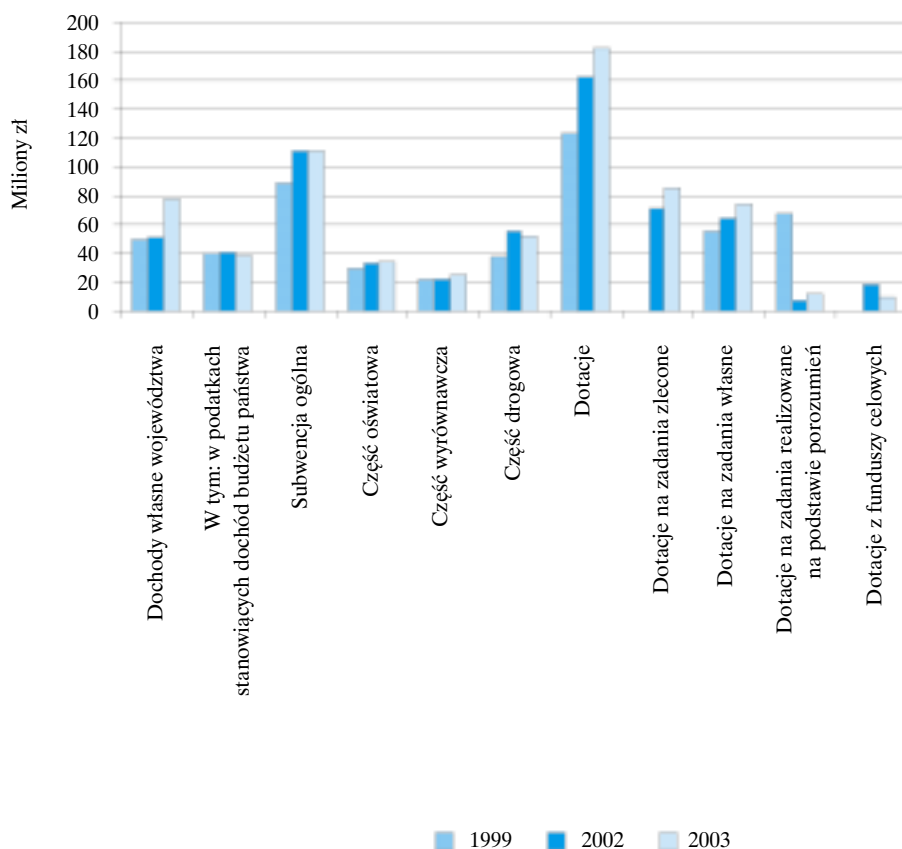

Tabela nr 157. Dochody Województwa Małopolskiego w latach 1999, 2002, 2003 według ważniejszych źródeł powstawania

Wyszczególnienie	Dochody ogółem			Dynamika (4:3)
	1999	2002	2003	
1	2	3	4	5
A. Dochody własne województwa	50 023 477	51 365 151	77 225 647	150,3%
w tym: udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa	40 491 284	41 027 631	39 039 161	95,2%
B. Subwencje i dotacje	212 262 485	272 765 783	293 498 273	107,6%
I. Subwencja ogólna	89 269 858	110 824 931	111 519 155	100,6%
część oświatowa	29 699 024	32 844 618	34 078 332	103,8%
część wyrównawcza	21 822 834	22 029 237	25 057 351	113,7%
część drogowa	37 748 000	55 951 076	52 383 472	93,6%
II. Dotacje	122 992 627	161 940 852	181 979 118	112,4%
1) dotacje na zadania zlecone	73 291	70 560 631	85 576 158	121,3%
bieżące	73 291	43 116 834	42 814 901	99,3%
inwestycyjne	0	27 443 797	42 761 257	155,8%
2) dotacje na zadania własne	55 405 587	64 859 601	74 142 894	114,3%
bieżące	32 004 587	28 163 827	29 894 852	106,1%
inwestycyjne	23 401 000	36 695 774	44 248 042	120,6%
3) dotacje na zadania realizowane na podstawie porozumień	67 513 749	8 020 737	12 258 500	152,8%
bieżące	7 021 849	2 118 847	3 587 870	169,3%
inwestycje	60 491 900	5 901 890	8 670 630	146,9%
4) dotacje z funduszy celowych	0	18 499 883	10 001 566	54,1%
bieżące	0	1 230 676	270 910	22,0%
inwestycje	0	17 269 207	9 730 656	56,3%
Ogółem	262 285 962	324 130 934	370 723 920	114,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego za 1999 r., 2002 r. i 2003 r.

Tabela nr 158. Struktura wydatków budżetu Województwa Małopolskiego według działów klasyfikacji budżetowej w latach 1999, 2002, 2003

Dział	Wyszczególnienie	1999	Struktura w %	2002	Struktura w %	2003	Struktura w %
1	2	3	4	5	6	7	8
010	Rolnictwo i łowiectwo	72 296 095	27,7	57 050 568	15,6	62 662 552	16,4
	w tym inwestycje	60 512 725	–	45 863 484	–	50 488 781	–
150	Przetwórstwo przemysłowe	0	–	9 885 862	2,7	6 732 421	1,8
	w tym inwestycje			4 343 966	–	1 628 568	–
600	Transport i łączność	49 845 992	19,1	145 798 703	39,9	139 291 997	36,4
	w tym inwestycje	5 400 000	–	67 505 482	–	66 759 178	–
630	Turystyka	292 379	0,1	722 367	0,2	1 048 461	0,3
	w tym inwestycje					78 952	–
700	Gospodarka mieszkaniowa	23 997	0,0	463 280	0,1	334 649	0,1
	w tym inwestycje	262 493	–	91 500	–	0	–
710	Działalność usługowa	3 355 135	1,3	2 097 095	0,6	1 254 887	0,3
	w tym inwestycje	–	–	28 503	–	9 620	–
750	Administracja publiczna	11 206 368	4,3	20 206 711	5,5	24 643 626	6,4
	w tym inwestycje	702 577	–	975 289	–	2 159 846	–
751	Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa			416 725	0,1	0	–
754	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0	–	8 000	0,0	0	–
757	Obsługa długa publiczna	0	–	4 232 482	1,2	5 247 851	1,4
758	Różne rozliczenia			246 729	0,1	0	–
801	Oświata i wychowanie	40 354 484	15,4	35 040 154	9,6	36 109 072	9,4
	w tym inwestycje	1 691 453	–	820 940	–	800 640	–
803	Szkolnictwo wyższe	0	–	4 252 556	1,2	1 687 339	0,4
	w tym inwestycje	–	–	3 893 802	–	1 519 682	–
851	Ochrona zdrowia	39 543 858	15,1	22 735 543	6,2	25 968 507	6,8
	w tym inwestycje	23 588 000	–	2 026 580	–	3 812 632	–
853	Opieka społeczna	680 847	0,3	5 866 641	1,6	6 402 043	1,7
	w tym inwestycje	46 540	–	369 281	–	904 568	–
854	Edukacyjna opieka wychowawcza	4 545 219	1,74	3 387 683	0,9	3 349 245	0,9
900	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	0	–	697 146	0,2	9 169 801	2,4
	w tym inwestycje	–	–	3 592	–	8 793 600	–
921	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	37 493 744	14,3	50 519 366	13,8	57 549 113	15,0
	w tym inwestycje	–	–	3 031 076	–	10 029 566	–
926	Kultura fizyczna i sport	1 656 458	0,6	1 596 662	0,4	1 321 258	0,3
	Ogółem	261 294 576	99,9	365 224 273	100,0	382 772 882	100,0
	w tym wydatki majątkowe	92 219 788	35,3	134 075 360	36,7	147 337 333	38,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego za 1999 r., 2002 r. i 2003 r.

Wykres nr 70. Główne kierunki wydatków budżetu Województwa Małopolskiego w latach 1999, 2002, 2003

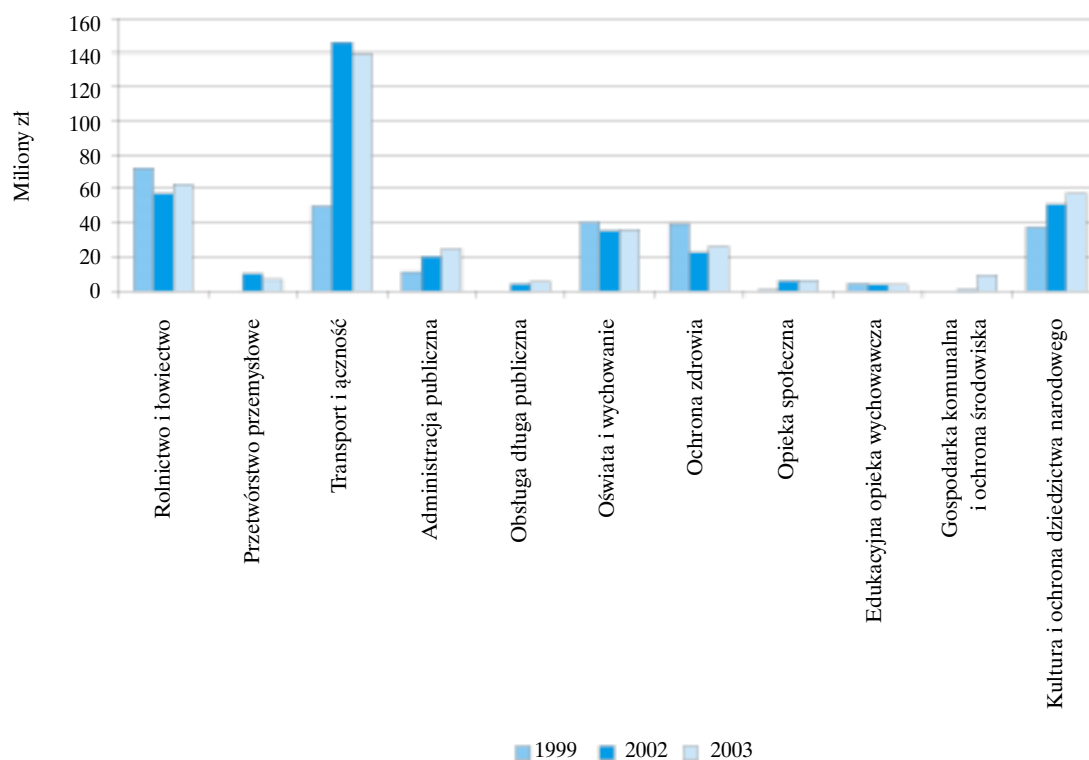

Tabela nr 159. Wydatki Województwa Małopolskiego w latach 1999, 2002, 2003

Rok	Ogółem w zł	Wzrost do roku poprzedniego w %	Wskaźnik inflacji w %	Przyrost realny
1999	261 294 576	–	7,3	–
2000	277 753 101	6,3	9,8	-3,5
2001	251 978 928	26,7	5,5	21,2
2002	365 224 273	3,8	1,9	1,9
2003	382 772 822	4,8	0,8	4,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego za 1999 r., 2002 r. i 2003 r. oraz danych GUS.

Tabela nr 160. Wynik wykonania budżetu Województwa Małopolskiego w latach 1999, 2002, 2003 (w zł)

Wyszczególnienie	1999	2002	2003
Dochody	262 285 962	324 130 934	370 723 920
Wydatki	261 294 576	365 224 273	382 772 822
Wynik wykonania budżetu	991 386	-41 093 339	-12 048 902
w tym: nadwyżka „+”	991 386		
niedobór „-”		-41 093 339	-12 048 902

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego za 1999 r., 2002 r. i 2003 r.

III. FUNDUSZE CELOWE I PROGRAMY POMOCOWE

1. FUNDUSZE CELOWE

1.1. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW) stanowi ważny instrument finansowania przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska samorządu województwa. Działania Funduszu podporządkowane są zasadzie zrównoważonego rozwoju województwa małopolskiego.

Fundusz działa na zasadach określonych ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. nr 62 poz. 627 z późn. zm.), ma osobowość prawną i w rozumieniu ustawy o finansach publicznych jest wojewódzkim funduszem celowym. Jego organami są Rada Nadzorcza i Zarząd.

Dochodami Funduszu są głównie wpływy z tytułu opłat i kar pieniężnych, pobieranych na podstawie ustaw i odrębnych przepisów od jednostek organizacyjnych, z tytułu gospodarczego korzystania ze środowiska.

Siedziba Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej znajduje się w Krakowie. Fundusz w 2003 r. posiadał filie: w Nowym Sączu i w Tarnowie.

Tabela nr 161. **Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie w latach 2001-2003 w tys. złotych**

Wyszczególnienie	2001		2002		2003	
	Plan	Wyk.	Plan	Wyk.	Plan	Wyk.
Stan środków na początku roku	52 000	75 676	101 758	101 758	102 000	116 247
Przychody	94 200	99 058	98 500	115 800	88 800	107 902
w tym: wpływy z opłat i kar	51 400	37 794	46 300	49 595	42 000	43 530
Przychody ogółem	146 200	174 734	200 258	217 558	190 800	224 149
Wydatki na:						
– dotacje	31 100	20 755	41 950	28 285	38 600	28 538
– pożyczki	101 300	49 940	127 908	70 276	132 850	108 673
– koszty działalności Funduszu	3 600	2 632	3 600	2 712	3 600	2 783
Razem	136 000	73 327	173 458	101 273	175 050	139 994

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WFOŚiGW w Krakowie.

Główne kierunki pomocy WFOŚiGW zrealizowane w 2003 roku, to współ-finansowanie zadań (środki w tys. zł):

	dotacje	pożyczki
— służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej, w tym urzędzeń ochrony przeciwpowodziowej i obiektów małej retencji wodnej	7 599,3	83 428,1
— polegających na zapobieganiu i likwidacji poważnych awarii i ich skutków	3 951,4	-
— służących opracowaniu i wdrażaniu nowych technik i technologii, w szczególności dotyczących ograniczenia emisji i zużycia wody, a także efektywnego wykorzystania paliw	2 455,9	9 448,0
— służących profilaktyce zdrowotnej dzieci na obszarach, na których występują przekroczenia standardów ochrony środowiska	1 136,9	-
— związanych z ekologicznymi formami transportu		11 272,5
— związanych z wykorzystaniem lokalnych źródeł energii odnawialnej oraz pomoc dla wprowadzenia bardziej przyjaznych dla środowiska nośników energii		3 059,5

Środki WFOŚiGW przyznawane są na wniosek zainteresowanych stron w formie dotacji lub pożyczek. W 2003 r. w WFOŚiGW w Krakowie obowiązywało następujące oprocentowanie od udzielanych pożyczek:

- 4,8% w skali roku na zadania związane z ochroną wód, budową i rekultywacją składowisk odpadów; od 01.07.2003 r. – 4,0 %,
- 5,5% w skali roku na zadania związane z: likwidacją niskiej emisji, zagospodarowaniem i unieszkodliwianiem odpadów, wykorzystaniem lokalnych źródeł energii odnawialnej; od 01.07.2003r. — 4,4 %,
- 6,0 % w skali roku na zadania związane ze wspieraniem ekologicznych form transportu i termomodernizację budynków; od 01.07.2003 r. – 4,8 %,
- 6,5 % na zadania związane z odsiarczaniem kopaliny energetycznych, oczyszczaniem gazów odlotowych w przemyśle i energetyce oraz inne zadania związane z ochroną środowiska i gospodarką wodną; od 01.07.2003 r. — 5,2 %.

W roku 2003 Rada Nadzorcza i Zarząd Funduszu umorzyły pożyczki na łączną kwotę 12 425 520 zł, z tego 4 pożyczki udzielone w 1997 r., 6 z 1998 r., 16 z 1999 r., 40 z 2000 r., 16 z 2001 r. i 5 z 2002 roku. Średnia wysokość umorzenia od udzielonych pożyczek wyniosła 34,7%.

Zespół Kredytowy Funduszu prowadził w 2003 roku obsługę 496 pożyczek, 3 umowy obsługiwano za pośrednictwem banków. Zawarł także 144 nowe umowy na łączną kwotę 107 788 063 zł.

Ważniejsze inwestycje realizowane w 2003 roku z pomocą finansową Funduszu.

A. Budowa sieci kanalizacyjnych.

Ogółem w 2003 roku zostały zawarte 84 umowy dotyczące budowy sieci kanalizacji sanitarnych. Wykaz ważniejszych zadań przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 162. Budowa sieci kanalizacyjnych — ważniejsze inwestycje

Lp.	Nazwa miejscowości	Długość sieci kanalizacji w (mb)	Ilość ścieków odprowadzona do oczyszczalni w (m ³ /rok)
1	Szczucin	10 948	78 587
2	Skrzyszów	9 432	50 145
3	Jerzmanowice-Przegonia	7 462	49 907
4	Tęczynek gm. Krzeszowice	12 023	45 411
5	Dąbrowa Tarnowska	16 241	42 991
6	Staniątka i Podłęże gm. Niepołomice	9 192	41 981
7	Libertów i Lusina gm. Mogilany	13 591	31 278
8	Maków Podhalański	1 179	30 026
9	Charsznica	10 310	29 882
10	Radgoszcz	14 085	28 381

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WFOŚiGW w Krakowie.

Łączna długość kolektorów sanitarnych 264 628 mb. Ilość ścieków odprowadzona do oczyszczalni 977 636 m³/rok.

B. Budowa oczyszczalni ścieków.

Pomoc udzielona przez Fundusz w 2003 roku pozwoliła na przystąpienie do realizacji budowy 22 oczyszczalni ścieków.

Tabela nr 163. Budowa oczyszczalni ścieków — ważniejsze inwestycje

Lp.	Nazwa miejscowości	Ilość ścieków w (m ³ /d)	Redukowany ładunek BZT ₅ w (kg/rok)
1	Niepołomice (rozbudowa)	2 125	229 809
2	Piekary gm. Liszki (rozbudowa)	875	91 713
3	Podrzecze gm. Podegrodzie	554	69 739
4	Mszana Dolna (rozbudowa)	1 439	57 798
5	Niegoszowice gm. Zabierzów	597	40 987
6	Balice gm. Zabierzów	511	27 897
7	Rokiciny Podhalańskie gm. Raba Wyżna	511	21 937
8	Lisia Góra	165	20 483
9	Zalas gm. Krzeszowice	149	20 414
10	Kłaj (rozbudowa)	232	13 586

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WFOŚiGW w Krakowie.

Łączna ilość oczyszczanych ścieków 8 810,28 m³/d. Redukowany ładunek BZT₅ 631,40 tys. kg/rok.

C. Ważniejsze zadania w ochronie powietrza.

Tabela nr 164. Ochrona powietrza — ważniejsze inwestycje

Lp.	Wnioskodawca	Temat zadania	Rodzaj udzielonej pomocy
1	Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Tarnowie Sp. z o.o.	Likwidacja kotłowni Fredry i modernizacja ciepłowni Piaskówka	Pożyczka na kwotę 7.370 000 zł
2	Termo-Biecz Sp. z o.o.	Budowa systemu ciepłowniczego w Bieczu z ciepłownią opalaną drewnem	Pożyczka na kwotę 1 897 500 zł
3	PPKS Nowy Sącz	Modernizacja kotłowni węglowej na gazową z rezerwowym kotłem z palnikiem olejowym w zajezdni PPKS Nowy Sącz, ul. Wyspiańskiego 2	Pożyczka na kwotę 377 000 zł
4	Gmina Dębno	Zamiana kotłowni węglowej na gazową kondensacyjną w S.P. w Biadolinach	Dotacja na kwotę 31 400 zł
5	Klasztor Sióstr Klarysek w Starym Sączu	Modernizacja kotłowni węglowej na opalaną gazem wraz z systemem solarnym dla c.w.u. w Klasztorze	Dotacja na kwotę 184 000 zł
6	Fundacja – Zakład Wychowawczy im. Księdza Siemaszki	Budowa małej elektrowni wodnej przy stopniu wodnym Kościuszko na Wiśle w km 66+400	Pożyczka na kwotę 2 600 000 zł
7	Elektrownia Skawina	Modernizacja kotłów parowych K-10 oraz modernizacja elektrofiltrów o numerach stacyjnych 3,4,5	Pożyczka na kwotę 5 000 000 zł
8	ORKA Sp. z o.o. w Rachwałowicach	Produkcja bioetanolu do produkcji biopaliw	Pożyczka na kwotę 3 420 000 zł
9	Wytwórnia Drożdży Piekarskich w Krakowie-Bieżanowie Sp. z o.o.	Budowa zamkniętych obiegów wody do chłodzenia brzeczki drożdżowej	Pożyczka na kwotę 1 000 000 zł
10	UNIMIL S.A. Dobczyce	Eliminacja freonu z procesu technologicznego poprzez wykorzystanie wód gruntowych do klimatyzacji zakładu i chłodzenia urządzeń	Pożyczka na kwotę 600 000 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WFOŚiGW w Krakowie.

D. Ochrona przeciwpowodziowa.

Tabela nr 165. Ochrona przeciwpowodziowa — ważniejsze inwestycje

Lp.	Nazwa zadania	Koszt zadania w zł	
		Całkowity koszt zadania	Dotacja z WFOŚiGW
1	Przebudowa lewego wału rzeki Przemszy w Gorzowie w km od 1+380 do 2+059	1 563 368,70	1 460 655,36
2	Przebudowa prawego wału rzeki Małej Wisły w miejscowości Broszkowice - Harmęże w km 3+020 - 5+025	1 918 985,02	1 775 061,14
3	Remont prawego wału rzeki Wisły wraz z wałem cofkowym potoku Spytkowskiego w km 2+250 - 3+668	1 299 140,85	554 083,00
4	Likwidacja filtracji w podłożu wału przeciwpowodziowego rzeki Małej Wisły w Brzeszczach w km 0+000 - 1+532	1 643 292,50	1 080 000,00
5	Wykonanie pełnego badania stanu wałów przeciwpowodziowych w województwie małopolskim	629 909,00	294 356,48
6	Opracowanie programu racjonalnego gospodarowania zasobami wodnymi w województwie małopolskim	363 120,00	128 400,00
	Razem	7 417 816,07	5 292 555,98

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WFOŚiGW w Krakowie.

Ponadto w 2003 roku Fundusz przyznał między innymi środki na:

- edukację ekologiczną oraz propagowanie działań proekologicznych (prenumerata czasopism dla szkół, radiowe i telewizyjne programy edukacyjne, konkursy),
- monitoring środowiska (systemy kontrolno-pomiarowe stanu środowiska),
- pielęgnację zabytkowych drzewostanów oraz zalesienia nieużytków,
- profilaktykę zdrowotną oraz wypoczynek dzieci z obszarów ekologicznie zagrożonych.
- zakup sprzętu do likwidacji nadzwyczajnych zagrożeń środowiska. Fundusz dofinansował wyposażenie jednostek Państwowej i Ochotniczej Straży Pożarnej w sprzęt do ograniczania i likwidacji nadzwyczajnych zagrożeń środowiska na sumę: 4 049 150 zł. Środki te przeznaczono na zakup: 28 lekkich samochodów ratownictwa chemiczno ekologicznego, 1 specjalistycznego samochodu ratowniczo-gaśniczego średniego, 2 specjalistycznych samochodów ratowniczo-gaśniczych ciężkich, samochodu terenowego ratownictwa wodnego, lekkiego samochodu terenowego rozpoznania chemiczno — ekologicznego, terenowego podwozia samochodu ratownictwa wysokościowego z funkcją ratownictwa ekologicznego, podnośnika hydraulicznego SH-30 wsparcia działań ratownictwa chemicznego i ekologicznego,
- ze środków Funduszu przyznano także środki finansowe dla Zarządu Województwa Małopolskiego na wyposażenie jednostek OSP województwa małopolskiego w sprzęt ratownictwa techniczno-chemiczno-ekologicznego na sumę 6 595 200 zł. W ramach realizacji tego zadania zakupiono 32 kompletnie wyposażone, lekkie samochody ratownictwa techniczno-chemiczno-ekologicznego dla jednostek OSP z terenu województwa małopolskiego.

1.2. Wojewódzki Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych

Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych jest funduszem celowym, który tworzy się głównie z należności i opłat rocznych związanych z wyłączeniem gruntów z produkcji rolnej. Działa na podstawie ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych z dnia 3 lutego 1995 r. Dzieli się na terenowy i centralny. Fundusz centralny tworzony jest z 20% dochodów funduszu terenowego i dysponuje nim Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Środkami funduszu terenowego dysponuje samorząd województwa. Celem funduszu jest ochrona, rekultywacja i poprawa jakości gruntów rolnych.

Głównie środki te przeznacza się, zgodnie z w/w ustawą, na:

- budowę i modernizację dróg dojazdowych do gruntów rolnych,
- budowę i renowację zbiorników służących małej retencji,
- zakup sprzętu pomiarowego i informatycznego oraz oprogramowania niezbędnego do zakładania i aktualizowania operatów ewidencji gruntów oraz prowadzenia spraw ochrony gruntów rolnych.

W 2003 r. środki FOGR zostały spożytkowane na poprawę jakości sieci dróg dojazdowych do pól w całym województwie oraz zabezpieczenie przed zalewaniem gruntów uprawnych poprzez renowację zbiorników retencyjnych. Wydatkowano również środki na zakup sprzętu informatycznego oraz oprogramowania niezbędnego do zakładania i aktualizowania operatów ewidencji gruntów oraz prowadzenia spraw ochrony gruntów rolnych.

Tabela nr 166. Zadania finansowane z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych

Lp.	Wyszczególnienie	1999	2002	2003
I.	Stan funduszu na początku roku	1 263 151	2 641 516	2 298 069
II	Przychody	4 171 989	6 358 805	6 506 615
1	Przelewy z Centralnego Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych	1 050 000	1 350 000	1 500 000
2	Przychody własne	3 121 989	5 008 805	5 006 616
	Wpływy z opłat za wyłączenie gruntów z produkcji rolniczej w tym odsetki od nieterminowych wpłat i zwrot kosztów upomnienia	2 938 996	4 776 476	4 844 859
	Odsetki od środków na rachunku bankowym	182 186	232 329	161 756
III	Wydatki	3 638 666	6 702 252	6 652 378
1	Wydatki bieżące	3 609 771	6 586 911	6 652 378
	Przelewy na Centralny Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych	590 747	981 342	917 472
	Opłaty komornicze	1 558	2 122	4 761
	Wydatki zgodne z art. 25 ust.1 pkt 1-10 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych (remonty dróg rolniczych i zbiorników małej retencji)	3 017 466	5 603 447	5 472 181
2	Wydatki inwestycyjne	28 895	115 341	257 964
	Wydatki zgodnie z art. 25 pkt. 11 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych na potrzeby Urzędu Marszałkowskiego (sprzęt komputerowy)		27 053	59 187
	Wydatki zgodnie z art. 25 pkt. 11 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych na potrzeby jednostek samorządowych (sprzęt komputerowy)		88 288	198 777
IV	Stan Funduszu na koniec roku	1 796 474	2 298 069	2 152 306

Źródło: sprawozdanie z wykonania budżetu województwa małopolskiego za rok 1999, 2000, 2001, 2002, 2003.

1.3. Wojewódzki Fundusz Gospodarki Zasobem Geodezyjnym i Kartograficznym

Państwowy Fundusz Gospodarki Zasobem Geodezyjnym i Kartograficznym dzieli się na fundusz centralny będący w dyspozycji Głównego Geodety Kraju, fundusze wojewódzkie będące w dyspozycji marszałków oraz fundusze powiatowe dysponowane przez starostów. Dopuszcza się utworzenie funduszy gminnych w przypadku przejęcia przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) kompetencji starosty po spełnieniu przez gminę warunków określonych przez ministra właściwego do spraw architektury i budownictwa w drodze rozporządzenia.

Podział funduszu wynika przede wszystkim z konieczności racjonalizacji środków przeznaczonych na postawione przed nimi zadania, wymienione w ustawie Prawo Geodezyjne i Kartograficzne.

Przychodami funduszy wojewódzkich są wpływy ze sprzedaży map oraz innych materiałów i informacji z zasobów wojewódzkich, z opłat za czynności związane z prowadzeniem tych zasobów, wpłaty z funduszy powiatowych w wysokości 10% ich wpływów przekazywane w okresach kwartalnych, w ciągu 30 dni od zakończenia kwartału a także inne wpływy. Fundusz wojewódzki może być uzupełniany dotacją z funduszu centralnego. Wydatki funduszu obejmują aktualizację i utrzymanie państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego.

Tabela nr 167. Wykonanie Planu Przychodów i Wydatków Wojewódzkiego Funduszu Gospodarki Zasobem Geodezyjnym i Kartograficznym w 2003 roku

Lp.	Wyszczególnienie	1999	2002	2003
I	Stan funduszu na początek roku	352 893	2 184 108	2 189 006
II	Przychody	632 477	2 444 580	3 350 906
1	Przelewy z PFGZGiK i CFGZGiK	300 000	2 115 876	3 064 928
2	Dochody własne	332 477	276 320	285 966
	Wpływy ze sprzedaży map oraz innych materiałów informacyjnych zasobu wojewódzkiego i wpływy z usług i opłat za udostępnienie z zasobu	282 174	171 861	227 627
	Odsetki	50 303	104 457	58 339
	Zwrot dotacji wykorzystanych niezgodnie z przeznaczeniem lub pobranych w nadmiernej wysokości	0	2	240
	Opłaty za upomnienia, wpływy do wyjaśnienia	0	0	0
	Inne zwiększenia	186 965	52 384	12
III	Wydatki	305 439	2 439 682	3 144 134
1	Wydatki bieżące	300 440	2 105 902	2 944 360
	Dotacje (nieinwestycyjne) na fundusze powiatowe	0	400 000	500
	Zakup drobnego sprzętu i wyposażenia	2 273	115 353	85 670
	Aktualizacja i modernizacja zasobu geodezyjno-kartograficznego i techniczna obsługa zasobu geodezyjno-kartograficznego	26 893	504 979	783 312
	Przelewy	33 248	1 085 570	1 561 061
	Przelewy na CFZGiK	0	1 085 570	1 561 061
	Zwroty do starostw	0	0	0
2	Wydatki inwestycyjne	4 999	193 364	199 774
	Wydatki inwestycyjne funduszy celowych	0	20 000	0
	Wydatki na zakupy inwestycyjne	4 999	173 364	199 774
	Inne zmniejszenia	26	140 416	0
IV	Stan funduszu na koniec roku	866 867	2 189 006	2 395 779

Źródło: sprawozdanie z wykonania budżetu województwa małopolskiego za rok 1999, 2002, 2003.

2. PROGRAMY POMOCOWE

W 2003 roku podmioty z terenu województwa małopolskiego mogły uzyskać dofinansowanie ze środków pomocowych Unii Europejskiej i Banku Światowego w ramach następujących programów:

- Phare Spójność Społeczna i Gospodarcza (SGG) 2002-2003,
- Phare Odbudowa,
- Phare Cross Border Cooperation (Współpracy Przygranicznej),
- ISPA,
- SAPARD,
- Aktywizacji Obszarów Wiejskich (PAOW).

Phare Spójność Społeczna i Gospodarcza

Program Phare SSG jest instrumentem służącym rozwinięciu zdolności Polski do przygotowania i wdrażania programów operacyjnych współfinansowanych przez fundusze strukturalne w ramach Celu 1 polityki regionalnej UE. Głównym celem programu jest wyrównywanie dysproporcji w rozwoju społeczno-gospodarczym pomiędzy regionami.

Program jest realizowany w edycjach: 2000, 2001, 2002 i 2003.

Generalnymi kierunkami przeznaczenia środków w ramach programu są:

- rozbudowa i modernizacja infrastruktury warunkującej prowadzenie działalności gospodarczej (INFRA),
- wsparcie sektora produkcyjnego - małe i średnie przedsiębiorstwa (MSP),
- wsparcie rozwoju zasobów ludzkich (RZL).

W edycji Phare 2000 SSG uczestniczyło 5 województw: podkarpackie, lubelskie, podlaskie, warmińsko-mazurskie, śląskie. Ponadto na terenie całego kraju realizowane były projekty o charakterze horyzontalnym (MSP i RZL).

W edycji Phare 2001 SSG wzięło udział 8 województw, tzn. wymienione powyżej oraz świętokrzyskie, kujawsko-pomorskie i łódzkie. Na obszarze całego kraju realizowane są horyzontalne komponenty MSP i RZL. Kontraktacja tej edycji zakończyła się 15 lutego br., a jej poziom przekroczył 100%, ze względu na realokację środków z programu Phare Institution Building.

W edycji na lata 2002-2003 w województwie małopolskim realizowane są już wszystkie trzy komponenty programu. Zgodnie z ustaleniami pomiędzy Rządem RP a Komisją Europejską alokacje dla tych edycji są programowane łącznie, z zachowaniem odrębności przy zgłaszaniu projektów w poszczególnych latach. Łączna alokacja środków z programu Phare SSG w latach 2002-2003 wyniosła ok. 340 mln euro, tj. średniorocznie ok. 170 mln euro.

Alokacje dla województwa małopolskiego przedstawiały się następująco:

- Phare 2002 SSG — 20,61 mln euro,
- Phare 2003 SSG — 8,23 mln euro.

Łącznie w latach 2002-2003 województwo małopolskie ma otrzymać 28,8 mln euro, co daje 1 miejsce w kraju pod względem wielkości przyznanych środków w ramach tej edycji Phare SSG.

Tabela nr 168. **Finanse programów Phare w Małopolsce**

Program	Finanse					
	alokacja w tys. euro			wartość zakontraktowana w tys. euro		
	wartość ogólna	dotacja/ dofinansowanie	wkład własny	wartość ogólna	dotacja/ dofinansowanie	wkład własny
Phare SSG 2002-2003*	47,85	28,26	19,59	11,63	8,21	3,42
Phare SSG 2001 (SME / HRD)**	23,53	5,92	17,61	24,06	5,77	18,29
Phare Odbudowa 2001	11,32	9,83	1,48	11,20	9,8	1,4
Phare CBC	11,45	5,91	5,54	10,96	3,89	7,07
Phare – łącznie***	94,15	49,92	44,22	57,86	27,66	30,2

* wartość zakontraktowana nie dotyczy projektów - Rozwój gospodarczy regionu Nowego Sącza i Rozwój gospodarczy Kęt oraz obu projektów Phare SSG 2003 INFRA oraz kontraktu na menadżera dla projektu Rozwój Miejskiej Strefy Aktywności „Nowe Dwory” w Oświęcimiu

** wkład własny jest różnicą pomiędzy wartością ogólną a dotacją z programu Phare i zawiera sumę środków prywatnych i innych krajowych środków publicznych

*** nie zawiera kwot przeznaczonych na realizację programów Phare SSG 2000 program horyzontalny

Źródło: opracowanie UMWM.

Phare Spójność Społeczno i Gospodarcza 2002

Na terenie województwa małopolskiego realizowanych jest 5 dużych projektów infrastrukturalnych na kwotę 14,4 mln euro dotacji Phare. Są to projekty mające na celu rozbudowę i modernizację infrastruktury warunkującej prowadzenie działalności gospodarczej.

— **Rozwój ekonomiczny miasta Kęty**

Wartość projektu — 2,9 mln euro, w tym dotacja Phare — 2,1 mln euro.

W ramach projektu wybudowana zostanie obwodnica miasta Kęty, co pozwoli na wzrost dostępności komunikacyjnej terenu przeznaczonego pod inwestycje MŚP i zwiększenie bezpieczeństwa ruchu oraz wyeliminowanie ruchu ciężkiego z centrum miasta. Beneficjentem tego projektu jest Województwo Małopolskie, a nadzór nad jego realizacją prowadzi Zarząd Dróg Wojewódzkich w Krakowie.

— **Rozwój Dobczyckiego Parku Przemysłowego**

Wartość projektu — 3,6 mln euro, w tym dotacja Phare — 2,6 mln euro.

W ramach projektu nastąpi rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków dla potrzeb parku przemysłowego (zwiększenie przepustowości oczyszczalni z 1 600 m³/dobę do 2 800 m³/dobę), mającej docelowo obsługiwać tereny inwestycyjne o powierzchni 10 ha. Pozwoli to na dostosowanie do standardów unijnych przez zastosowanie nowej technologii oczyszczania ścieków oraz stworzy warunki do rozbudowy sieci kanalizacyjnej na znacznej części terenu gminy. Beneficjentem projektu jest gmina Dobczyce.

— ***Gospodarczy rozwój Subregionu Tarnowskiego***

Wartość projektu — 4,8 mln euro, w tym dotacja Phare — 3,5 mln euro.

W ramach projektu nastąpi przygotowanie terenów w subregionie tarnowskim do inwestycji w dziedzinie turystyki i rekreacji, co polegać będzie przede wszystkim na wybudowaniu infrastruktury technicznej (kanalizacji sanitarnej, sieci dróg lokalnych w powiązaniu z drogami wyższego rzędu oraz zaplecza parkingowego), jak również turystycznej, np. oznakowanie ścieżek i szlaków turystycznych pieszych i rowerowych. Beneficjentem projektu jest gmina Wierzchosławice.

— ***Rozwój Gospodarczy Gminy Brzesko***

Wartość projektu – 4,6 mln euro, w tym dotacja Phare – 3,4 mln euro.

W ramach projektu wybudowana zostanie infrastruktura techniczna: kanalizacja sanitarna wraz z pompowniami oraz sieć dróg lokalnych w powiązaniu z drogami wyższego rzędu. Inwestycja umożliwi stworzenie nowych miejsc pracy nie tylko dla osób zamieszkujących gminę, ale również będzie szansą dla ludzi z okolicznych terenów. Beneficjentem projektu jest gmina Brzesko.

— ***Rozwój gospodarczy regionu Nowego Sącza***

Wartość projektu — 4,8 mln euro, w tym dotacja Phare — 3,4 mln euro.

W ramach projektu wybudowana zostanie infrastruktura komunalna w postaci kanalizacji sanitarnej na terenie miasta Nowy Sącz oraz w gminie Nawojowa. Pozwoli to na poprawę klimatu inwestycyjnego miasta Nowego Sącza i gminy Nawojowa, podniesienie atrakcyjności turystycznej subregionu i poprawę stanu środowiska naturalnego. Beneficjentem projektu jest miasto Nowy Sącz.

Ponadto, w ramach programu realizowany jest projekt regionalny mający na celu poprawę warunków rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw. Wielkość dofinansowania dla tego projektu ma wynieść 3,164 mln euro, a pomoc dla MŚP będzie udzielana w ramach takich programów jak:

- „Program rozwoju firmy dla przedsiębiorstw eksportujących”,
- „Regionalny fundusz dotacji inwestycyjnych dla MSP”,
- „Wsparcie rozwoju infrastruktury otoczenia biznesu służącej MSP”,
- „Program Rozwoju Firmy”.

Wsparcie będzie udzielane w formie dotacji dla MŚP, zarówno na współfinansowanie usług doradczych i szkoleniowych, jak i inwestycyjnych dla firm podejmujących działania związane ze wzrostem ich konkurencyjności i podniesieniem poziomu innowacyjności.

W ramach tej edycji Phare SSG realizowany jest także regionalny projekt dotyczący rozwoju zasobów ludzkich. Kwota dofinansowania ze środków UE ma wynieść 2,282 mln euro. W ramach tego projektu realizowane będą następujące komponenty:

- *Małopolski program poprawy zatrudnialności i promocji partnerstwa na rzecz zatrudnienia,*
- *Małopolski Program Doskonalenia Kadr Małych i Średnich Przedsiębiorstw.*

Phare Spójność Społeczno i Gospodarcza 2003

Na terenie województwa małopolskiego realizowane będą 2 duże projekty infrastrukturalne na łączną kwotę 5,8 mln euro dotacji z Phare.

— **Zintegrowany program rozwoju Miejskiej Strefy Aktywności Gospodarczej „Nowe Dwory” w Oświęcimiu**

Wartość projektu — 3,2 mln euro, w tym dotacja Phare — 2,4 mln euro

W rezultacie realizacji projektu nastąpi zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej Miejskiej Strefy Aktywności Gospodarczej „Nowe Dwory” w Oświęcimiu i stworzenie korzystnych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości poprzez: udostępnienie nowych terenów inwestycyjnych, powstanie inkubatora przedsiębiorczości i lokalnego centrum wspierania biznesu, budowę drogi oraz sieci kanalizacyjnej i sanitarnej. Beneficjentem projektu jest miasto Oświęcim.

— **Rozwój przedsiębiorczości w niepołomickiej strefie przemysłowej**

Wartość projektu — 4,6 mln euro, w tym dotacja Phare — 3,4 mln euro

W ramach projektu nastąpi modernizacja i rozbudowa wysypiska odpadów komunalnych (ok. 4 ha), budowa sieci kanalizacji sanitarnej obsługującej tereny przemysłowe, budowa drogi w miejscu istniejącego nasypu kolejowego po zlikwidowanej linii PKP do Niepołomic, która odciąży miasto i połączy dzielnicę przemysłową z drogami ponadlokalnymi. Inwestycja ta spowoduje zwiększenie dostępności komunikacyjnej terenów inwestycyjnych oraz zwiększenie ich atrakcyjności, stworzenie warunków dla rozwoju sektora MŚP i poprawę stanu środowiska naturalnego. Beneficjentem projektu jest gmina Niepołomice.

W ramach tej edycji Phare SSG realizowany jest również projekt regionalny „Poprawa warunków rozwoju małych i średnich firm w Małopolsce”. Wielkość dofinansowania dla tego projektu ma wynieść 1,547 mln euro, a pomoc dla MŚP będzie udzielana w ramach dwóch programów:

- „Program rozwoju firmy”
- „Regionalny fundusz dotacji inwestycyjnych dla MSP.

Ponadto, w ramach Phare SSG 2003 realizowany będzie również projekt dotyczący rozwoju zasobów ludzkich współfinansowany ze środków UE w wysokości 911 tys. euro: *Małopolski Program Doskonalenia Kadr MSP i Wspierania Przedsiębiorczości*.

Phare Odbudowa 2001

Program Phare Odbudowa 2001 był inicjatywą pomocy regionom Polski dotkniętym klęską powodzi w lipcu i sierpniu 2001 roku. Program realizowano na terenie trzech najbardziej poszkodowanych przez powódź województw, tj. małopolskiego, podkarpackiego i świętokrzyskiego. Całość kwoty przeznaczonej na realizację programu podzielona została pomiędzy te województwa wg proporcji poniesionych i zweryfikowanych strat powodziowych.

W ramach Phare Odbudowa 2001 województwo małopolskie otrzymało 10,3 mln euro. Do końca 2003 r. zrealizowano:

- 60 projektów w ramach I edycji o łącznej wartości 7,1 mln euro, w tym 6,1 mln euro dotacji Phare (statystycznie jedno euro, zainwestowane przez beneficjenta wygenerowało 5,85 euro dotacji Phare).
- 29 projektów w ramach II edycji o łącznej wartości 4,7 mln euro, w tym 4 mln euro dotacji Phare (statystycznie jedno euro, zainwestowane przez beneficjenta wygenerowało 6,14 euro dotacji Phare).

Więcej informacji o zadaniach realizowanych w poszczególnych edycjach programu można znaleźć w raporcie o stanie województwa „Województwo Małopolskie 2002” i na stronie www.um.wrotamalopolski.pl.

Phare Cross Border Cooperation (Phare CBC)

Celem Programu Współpracy Przygranicznej (Phare CBC) jest pomoc w wyrównywaniu poziomu rozwoju po obu stronach granicy oraz promocja współpracy przygranicznej i ponadgranicznej pomiędzy sąsiadującymi społecznościami. Kolejne edycje programu są realizowane w Polsce od 1994 r., początkowo na granicy polsko-niemieckiej, a od 1999 r. także na granicy południowej: program polsko-czeski i program polsko-słowacki. W przypadku granicy polsko-słowackiej program swym zasięgiem obejmuje pas dwóch powiatów przylegających do granicy. Roczne dofinansowanie dla strony polskiej wynosi 4 mln euro. Programem objęte są województwa: śląskie, małopolskie oraz podkarpackie.

W ramach programu istnieją następujące formy dotacji:

- na realizację dużych projektów infrastrukturalnych z zakresu transportu i ochrony środowiska naturalnego,
- Schemat Wsparcia dla Infrastruktury Okołobiznesowej, mający na celu wzmocnienie infrastruktury służącej regionalnej działalności gospodarczej po obu stronach granicy,
- Fundusz Małych Projektów Infrastrukturalnych (tylko dla edycji 2000),
- Fundusz Małych Projektów Euroregionalnych, umożliwiający sfinansowanie tzw. miękkich przedsięwzięć promujących współpracę przygraniczną w ramach Euroregionów.

W 2003 r. w ramach programu realizowane były: duże projekty infrastrukturalne oraz Fundusz Małych Projektów Infrastrukturalnych.

Duże projekty infrastrukturalne

- Edycja 2000: „Budowa mostu granicznego Leluchów — Čirc z drogą dojazdową”. Projekt był realizowany przez Miasto i Gminę Muszyna, a jego wartość wyniosła 3,876 mln euro, w tym dotacja z Phare 1,650 mln euro. Inwestycja została ukończona w 2003 r.
- Edycja 2001: „Przebudowa odcinków drogi wojewódzkiej nr 981 Moszczenica — Gorlice — Konieczna — granica państwa”. Wartość projektu — 6,761 mln euro, w tym dotacja Phare — 2,000 mln euro. Projekt był realizowany przez Województwo Małopolskie. Inwestycja została ukończona w grudniu 2003 r.

Fundusz Małych Projektów Infrastrukturalnych

Na terenie Małopolski w ramach funduszu zrealizowano projekt Euroregionu Tatry „Ośrodek promocji i transgranicznej współpracy Polsko-Słowackiej w Nowym Targu” o planowanej wartości 187,5 tys. euro, w tym 140,6 tys. euro to dotacja Phare.

Fundusz Małych Projektów Euroregionalnych (FMPE)

Instrument ma na celu:

- zachęcenie do tworzenia i wspieranie sieci współpracy transgranicznej jednostek lokalnych i regionalnych działających w regionie objętym Programem,
- wspieranie projektów o małej skali realizowanych przez lokalne organizacje w regionie przygranicznym,
- wspieranie rozwoju struktur odpowiedzialnych za efektywne wdrażanie i wykorzystanie środków pomocowych.

Całkowity budżet programu wynosi 380 tys. euro, w tym po 133 tys. euro przypada na Euroregion Tatry oraz Karpacki, natomiast 114 tys. euro na Euroregion Beskidy. Województwo małopolskie brało udział w 3 edycjach Funduszu, w ramach których zrealizowano dotychczas łącznie 52 projekty na kwotę 379 tys. euro dofinansowania z programu Phare CBC.

Tabela nr 169. Liczba projektów zrealizowanych w 3 edycjach programu Phare CBC

Edycja programu Phare CBC	Liczba projektów	Wielkość dofinansowania
1999	25	114 tys. euro
2000	14	132 tys. euro
2001	13	133 tys. euro

Źródło: opracowanie UMWM.

Umowa Twinningowa

W 2003 r. Województwo Małopolskie zakończyło realizację projektu Twinningowego w ramach programu Phare 2000 „Wzmocnienie administracji zajmującej się polityką regionalną”. Wielkość bezzwrotnej pomocy ze środków europejskich dla Małopolski zapisana w umowie wyniosła ok. 636 tys. euro. Projekt ten miał na celu przede wszystkim przygotowanie struktur Województwa Małopolskiego do uczestnictwa w polityce spójności społeczno-gospodarczej UE, poprzez adaptację niezbędnych struktur do zarządzania funduszami strukturalnymi, przygotowanie personelu administracji regionalnej do korzystania z programów unijnych, oraz opracowanie Regionalnego Programu Operacyjnego Celu 1.

Na 25 zaprogramowanych w Umowie działań zrealizowano 23, tj. 92%. Zorganizowano 17 różnego rodzaju seminariów, warsztatów i szkoleń (ogólnych i specjalistycznych w zakresie programowania, zarządzania i procedur kontrolnych dla funduszy strukturalnych), w których uczestniczyli zarówno pracownicy UMWM, MUW, WUP, ZDW, WFOŚ, MZMiUW, jak i przedstawiciele JST i partnerów społeczno-gospodarczych. W ramach realizacji Umowy Twinningowej w 2003 r. zorganizowano trzytygodniowy staż w Administracji Regionu Madrytu (dla 3 osób), a także opracowano i opublikowano 4 podręczniki o tematyce związanej z wdrażaniem funduszy strukturalnych, tj. „Kontrola i wydatkowanie funduszy strukturalnych Unii Europejskiej”, „Monitoring i ocena programów współfinansowanych z funduszy europejskich”, „Informacja i promocja przedsięwzięć wspieranych przez Unię Europejską” oraz „Praktyczne aspekty wdrażania wspólnotowej polityki strukturalnej w Regionie Madrytu”.

ISPA

Program ten pomaga krajom kandydującym w osiągnięciu standardów i norm Unii Europejskiej w zakresie infrastruktury transportowej i ochrony środowiska. ISPA jest programem stworzonym na wzór unijnego Funduszu Spójności. Ma służyć realizacji celów określonych w dokumencie „Partnerstwo dla Członkostwa” oraz priorytetów wskazanych w Narodowym Programie Przygotowania do Członkostwa w UE.

Budżet ISPA określa się na poziomie 1,04 mld euro rocznie, w okresie od 2000 do 2006 r. Według wskazań Komisji Europejskiej wielkość wsparcia dla Polski z tego funduszu jest określona w przedziale 30-37% (312-384,8 mln euro rocznie), z przeznaczeniem na sektor ochrony środowiska i transport w równej wysokości.

W województwie małopolskim realizowanych bądź przygotowywanych jest obecnie 5 projektów. Cztery projekty dotyczą ochrony środowiska, a jeden jest z zakresu transportu:

1. Program Gospodarki Odpadami Komunalnymi w Krakowie (Barycz) realizowany przez Miejskie Przedsiębiorstwo Oczyszczania Sp. z o.o.,
2. Oczyszczalnia Ścieków Płaszów II w Krakowie realizowany przez MPWiK S.A.,

3. *Ochrona wód powierzchniowych zlewni Górnego Dunajca i Zbiornika Czorszyńskiego* realizowany przez Podhalański Związek Gmin,
4. *Gospodarka ściekowa Tarnowa i okolicznych gmin* realizowany przez Tarnowskie Wodociągi Sp. z o.o.,
5. *Wzmocnienie nawierzchni drogi krajowej nr 4 do 115kN/oś, na odcinku Kraków-Tarnów* realizowany przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad.

Łączna kwota realizowanych projektów to 189,27 mln euro (wielkość dofinansowania z UE 131,57 mln euro).

SAPARD

Jest to przedakcesyjny Instrument Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich, przeznaczony dla kandydujących do członkostwa w Unii Europejskiej krajów Europy Środkowo-Wschodniej. Środki finansowe z tego instrumentu pomagają w stymulowaniu rozwoju obszarów wiejskich, ułatwiają proces integracji sektora rolnego krajów kandydujących z Unią Europejską przez dostosowanie tego sektora do standardów i wymagań unijnych i płynne włączenie tych krajów w system Wspólnej Polityki Rolnej i programów strukturalnych UE. Za ogólną koordynację i wdrażanie programu SAPARD w Polsce odpowiedzialne jest Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Minister wyznaczył Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) do pełnienia roli Agencji SAPARD odpowiedzialnej za administrację tego Programu.

Województwo małopolskie uzyskało z dostępnych środków UE i krajowych na Działania: 2. *Inwestycje w gospodarstwach rolnych*, 3. *Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich* i 4. *Różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich* łącznie kwotę 43,18 mln euro. W zakresie Działania 1. *Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybnych* uchwalona została ogólnopolska pula środków — bez podziału środków publicznych pomiędzy województwa.

W ramach Działania 1 od początku uruchomienia programu wpłynęło łącznie 116 wniosków; z 53 przedsiębiorcami zostały podpisane umowy na łączną kwotę pomocy 56,5 mln zł. Dotychczas zakończono 26 inwestycji i dotyczące ich wnioski o płatność zostały złożone, w 20 przypadkach zaakceptowano już wypłatę pomocy (10 mln zł).

W ramach Działania 2 rolnicy złożyli 1 028 wniosków na łączną kwotę pomocy 43,7 mln zł. Pierwotna kwota środków przypadająca na województwo wynosiła 18,7 mln zł. Dotychczas podpisano umowy z 755 rolnikami na łączną kwotę pomocy 32,3 mln zł. 587 beneficjentów, którzy zakończyli realizację inwestycji, złożyło wnioski o płatność. W 457 przypadkach wypłacono już środki (lub zaakceptowano wnioski do wypłaty) na kwotę blisko 20 mln zł.

W ramach Działania 3 zostało złożonych w dwóch naborach ogłoszonych w 2002 i 2003 r. 556 wniosków, z czego pozytywnie oceniono 491. Z edycji 2002 umowy zostały podpisane ze 150 gminami i powiatami na kwotę 74 mln zł. 148 inwestycji zostało już zakończonych, a dotyczące ich wnioski o płatność są w trakcie rozpatrywania, w 144 przypadkach pomoc została już wypłacona lub jest zaakceptowana do wypłaty. Odnośnie wniosków złożonych w drugim naborze w grudniu 2003 r. zakończono weryfikację wniosków i ostatecznie na listach rankingowych znalazły się 334 wnioski. Łączna pula środków brakujących, aby sfinansować wszystkie wnioski znajdujące się na listach rankingowych, to ponad 120 mln zł.

W ramach Działania 4 złożono 785 wniosków. Liczba wniosków była największa w kraju, a łączna wnioskowana kwota pomocy przekraczała 70 mln zł. Zakończono ocenę wszystkich wniosków, w wyniku czego podpisano umowy z 306 beneficjentami. W ramach tego działania województwo dysponuje kwotą ok. 30 mln zł. 35 beneficjentów zakończyło realizację przedsięwzięć i złożyło już wnioski o płatność; z tego w 9 przypadkach wypłata pomocy została zaakceptowana (0,4 mln zł), a pozostałe wnioski są w trakcie weryfikacji.

Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich Banku Światowego

Od trzech lat wdrażany jest w województwie małopolskim Program Banku Światowego „Aktywizacja Obszarów Wiejskich”, w oparciu o umowę kredytową podpisaną między Rzeczpospolitą Polską a Międzynarodowym Bankiem Odbudowy i Rozwoju.

Program obejmuje następujące komponenty:

Komponent A — Mikropożyczki

W ramach tego komponentu udzielane jest wsparcie dla mieszkańców obszarów wiejskich w tworzeniu i rozwijaniu małych firm (zatrudniających do 5 pracowników) w formie mikropożyczek na uruchomienie bądź rozwój działalności gospodarczej; usług doradczo-szkoleniowych dla mikroprzedsiębiorców oraz jednorazowych dotacji na cele inwestycyjne adresowane do pożyczkobiorców spełniających dodatkowe kryteria kwalifikacyjne. W 2002 r. Bank Gospodarstwa Krajowego wspólnie z Województwem Małopolskim zawarł kontrakt z Fundacją na Rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa na realizację komponentu mikropożyczkowego. Realizacja mikropożyczek rozpoczęła się w 2003 r. Do końca tego roku udzielono 458 mikropożyczek oraz 219 dotacji inwestycyjnych.

Komponent B 1 — Program Przekwalifikowań/Reorientacji

W ramach tego komponentu wsparcie jest udzielane osobom bezrobotnym oraz znajdującym się w trudnej sytuacji ekonomicznej, mieszkańcom obszarów wiejskich w podniesieniu własnych kwalifikacji, znalezieniu zatrudnienia i dostosowaniu kwalifikacji do wymagań lokalnych rynków pracy m.in. poprzez szkolenia zawodowe, poradnictwo zawodowe i pośrednictwo pracy, centra wspierania przedsiębiorczości; inkubatory przedsiębiorczości lub lokalne inicjatywy planowania rozwoju gospodarczego. Do końca 2003 r. wydatkowano na to zadanie 7, 351 mln zł.

Komponent B 2 — Edukacja

W ramach tego komponentu realizowane są zadania związane z podniesieniem efektywności systemu edukacyjnego oraz poziomu przygotowania absolwentów szkół podstawowych i gimnazjów w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich poprzez poprawę jakości procesu nauczania oraz lepsze wykorzystanie zasobów edukacyjnych.

Komponent dzieli się na dwie części: remontowo-inwestycyjną i szkoleniowo-dydaktyczną obejmujące odpowiednio następujące zadania:

- rozbudowę, remonty oraz modernizację budynków szkolnych — dofinansowano 14 zadań oraz remonty i wyposażenie świetlic — dofinansowano 12 zadań,
- szkolenia dla nauczycieli i dyrektorów, zakup środków dydaktycznych i oprogramowania komputerowego.

W 2003 r. województwo małopolskie uzyskało dodatkowo z rezerwy ogólnej PAOW 169 tys. euro na rozbudowę, remonty oraz modernizację budynków szkolnych. Środki te zostały przeznaczone na kolejne 12 zadań z listy rezerwowej, 2 zadania są w trakcie realizacji, 10 zadań jest w trakcie podpisywania umów o finansowaniu i przygotowywania dokumentacji przetargowych.

Wdrażanie części szkoleniowo-dydaktycznej Podkomponentu B-2 rozpoczęło się w lutym 2002 r. Województwo małopolskie podpisało umowy z 78 beneficjentami. Zrealizowano zadanie „Zakup oprogramowania komputerowego” — w grudniu 2003 r. dostarczono oprogramowanie do beneficjentów.

Komponent B 3 — Budowanie Potencjału Instytucjonalnego Administracji Lokalnej i Regionalnej (651 dni osoboszkoleń)

W ramach tego komponentu uruchomione i sfinansowane zostały dwa projekty:

A. *Pilotażowy Program Rozwoju Instytucjonalnego (PRI)* w wybranych jednostkach administracji regionalnej i lokalnej, który za zadanie ma ugruntowanie umiejętności planowania i zarządzania strategicznego w samorządach poprzez wdrożenie nowoczesnych zasad zarządzania zasobami ludzkimi w administracji publicznej oraz podniesienie poziomu obsługi mieszkańców.

B. *Programy Szkoleniowe*, przeznaczone dla członków zarządów jednostek samorządu terytorialnego, pracowników administracji publicznej oraz radnych.

W styczniu 2003 r. rozpoczęto zasadniczą fazę Programu Szkoleniowego. Zakwalifikowano 34 z 164 uprawnionych jednostek samorządu terytorialnego (JST) z terenu województwa małopolskiego. Cały cykl szkoleniowy rozpoczął się 2 czerwca 2003 r. i zakończył 19 grudnia 2003 r. uroczystą konferencją podsumowującą realizację dwuletniego Programu Szkoleniowego w ramach PAOW w całej Polsce. W wyniku przeprowadzonych szkoleń opracowano 33 projekty, 104 osoby z 33 JST uzyskały certyfikaty ukończenia szkoleń.

Komponent C — Infrastruktura wiejska

Projekty w ramach komponentu C dotyczą: wodociągów i kanalizacji wiejskiej, dróg gminnych oraz powiatowych. Maksymalna wielkość dotacji z PAOW dla poszczególnych rodzajów inwestycji mogła wynosić: 30% - wodociąg, 50% - kanalizacja, drogi gminne i powiatowe, maksymalna wielkość dofinansowania jednego projektu wynosiła 500 tys. zł. Do końca 2003 r. dofinansowanie uzyskało 67 projektów w tym: 33 inwestycje drogowe, 20 kanalizacyjnych i 14 w zakresie budowy wodociągów.

Tabela nr 170. **Realizacja komponentów Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich w Małopolsce¹⁹**

PAOW – Bank Światowy	Wartość przyznana dla Małopolski		Środki własne beneficjentów w tys. zł	Wartość zrealizowana na dzień 31. 12. 2003		
	środki Banku Światowego w tys. euro	środki Budżetu Państwa w tys. zł		środki Banku Światowego w tys. zł	środki Budżetu Państwa w tys. zł	środki własne beneficjentów w tys. zł
1	2	3	4	5	6	7
Komponent A	2 430	2 400	0	5 521	785	0
Komponent B1	2 425	10 241	0	3 478	3 873	0
Komponent B2	3 233	0	19 178	2 603	0	22 226
Komponent C	3 988	0	31 768	14 273	0	27 549
Suma	12 076	12 641	50 956	25 876	4 658	49 775

Źródło: opracowanie UMWM.

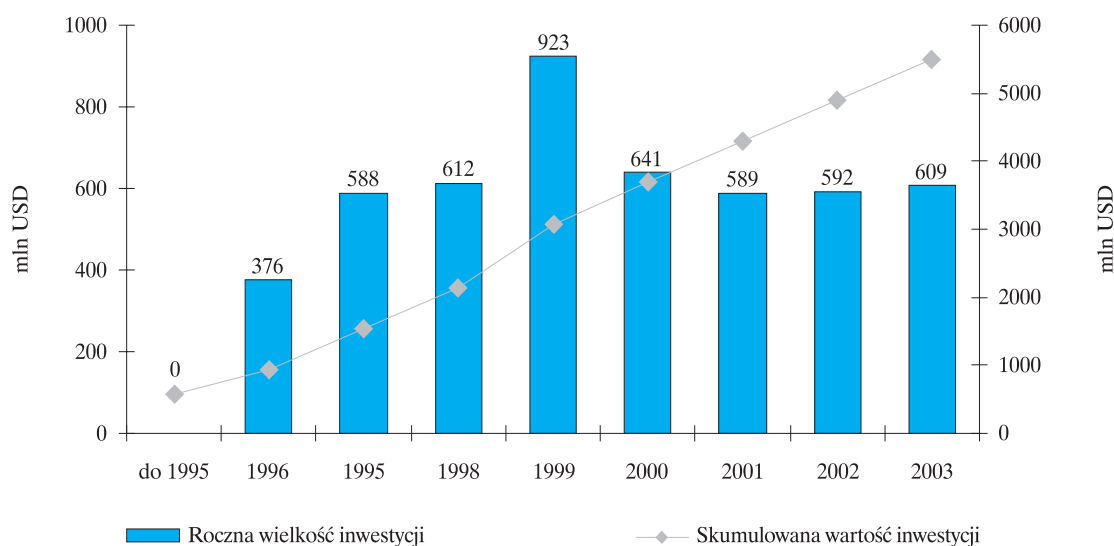
¹⁹ Zgodnie z zapisami Porozumienia środki Banku Światowego przyznane województwu małopolskiemu wyrażone są w euro (kol.2). Środki te są przekazywane beneficjentom w zł po kursie z dnia złożenia wniosku o płatność (kol. 5).

IV. INWESTYCJE ZAGRANICZNE

1. STRUKTURA INWESTYCJI ZAGRANICZNYCH

Napływ kapitału zagranicznego do województwa małopolskiego utrzymuje się od 1997 roku na podobnym poziomie od 590 do 640 mln USD rocznie. Przeprowadzone badania pozwoliły stwierdzić, że w 2003 roku zagraniczne inwestycje bezpośrednie w regionie wyniosły co najmniej 609 mln USD. Jest to wartość nieco wyższa niż w latach 2001 i 2002 (odpowiednio 589 i 592 mln USD). Większe inwestycje miały miejsce w roku 2000 (641 mln USD), a zdecydowanie większe w 1999 roku (923 mln USD), gdy nastąpiła prywatyzacja Banku Przemysłowo-Handlowego. Sumaryczna wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych zrealizowanych w Małopolsce w latach 1989-2003 sięga 5,5 mld USD. Odpowiada to nakładom o wartości 1700 USD na 1 mieszkańca regionu. W pierwszej połowie 2004 roku napływ kapitału zagranicznego był wyższy niż w analogicznym okresie roku ubiegłego.

Wykres nr 71. Wartość inwestycji zagranicznych

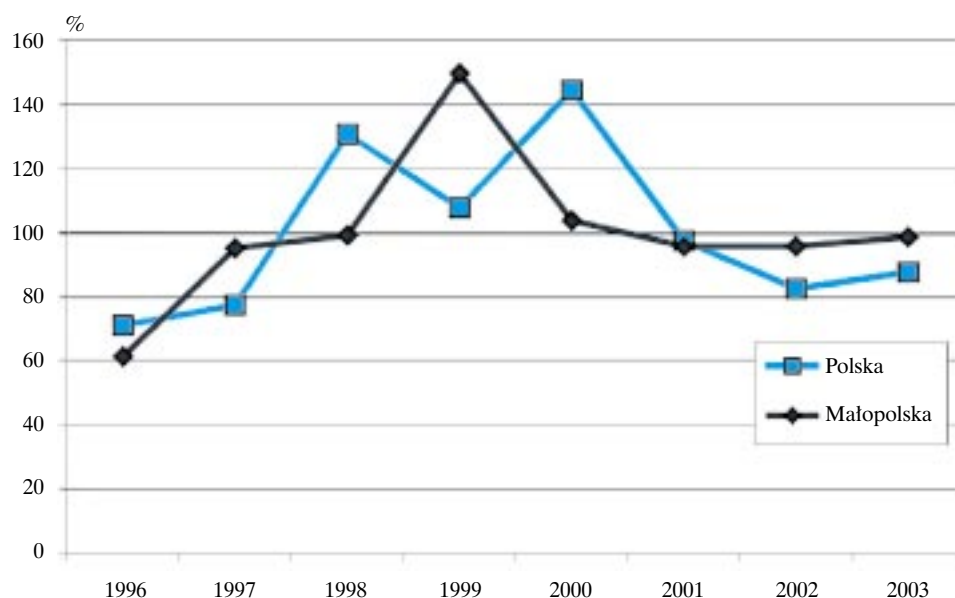
Źródło: Bolesław Domański „Inwestycje zagraniczne w województwie małopolskim do 2003 roku”.

Państwowa Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych ocenia, że w 2003 roku miał miejsce w Polsce wzrost inwestycji zagranicznych o około 6% w stosunku do roku 2002, gdy ich poziom był najniższy od 6 lat. Porównanie wielkości napływu kapitału z zagranicy w trzyletnich okresach 1998-2000 (gdy był on najwyższy) i 2001-2003 pozwala stwierdzić, że wartość inwestycji w tym drugim okresie była w całej Polsce o 30% niższa niż w okresie wcześniejszym, podczas gdy w Małopolsce obniżyła się tylko o 16%.

W świetle danych PAiIZ na województwo małopolskie przypada około 6% wartości bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce do 2003 roku. Małopolska ustępuje pod tym względem województwom mazowieckiemu, śląskiemu, wielkopolskiemu i dolnośląskiemu, a wyprzedza pomorskie i łódzkie. Wartość inwestycji zagranicznych na 1 mieszkańca stawia

województwo małopolskie na siódmym miejscu w kraju i jest nieco niższa od średniej krajowej. Pozycja regionu z punktu widzenia wartości kapitału zagranicznego przypadającego na 1 mieszkańca jest jednak wyższa niż pod względem wartości Produktu Krajowego Brutto *per capita* (9 miejsce)²⁰.

Wykres nr 72. **Dynamika napływu kapitału zagranicznego do województwa małopolskiego na tle Polski (100% oznacza średnią roczną wartość inwestycji w latach 1996-2003)**

Źródło: Bolesław Domański „Inwestycje zagraniczne w województwie małopolskim do 2003 roku”.

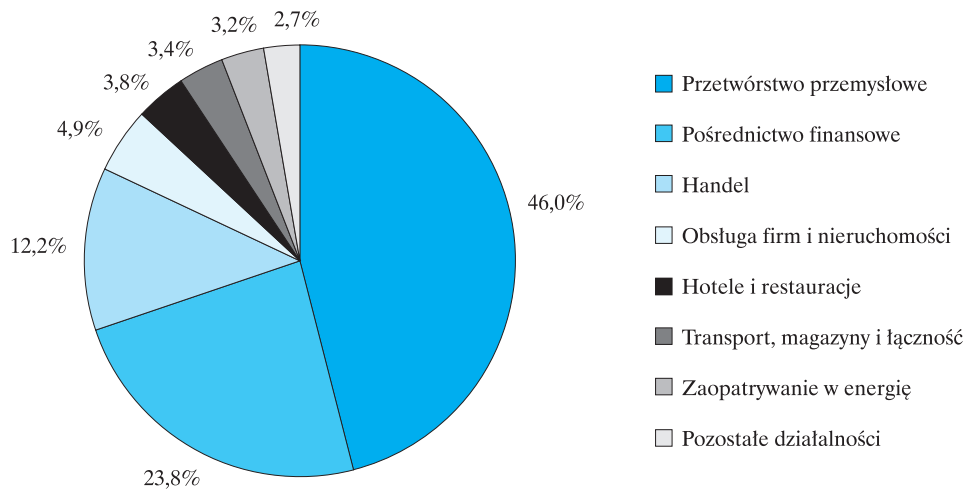
Prawie połowa kapitału zagranicznego zainwestowanego w regionie w latach 1989-2003 przypada na przemysł (49%), w tym przede wszystkim przetwórstwo przemysłowe (2 530 mln USD). Niespełna 1/4 nakładów pochłonął sektor bankowy (1 310 mln USD), a dwukrotnie mniej handel (670 mln USD). W sumie przemysł, pośrednictwo finansowe oraz handel skupiają aż 85% całości bezpośrednich inwestycji zagranicznych w województwie małopolskim. Na tle całego kraju wyróżnia Małopolskę wyższy udział inwestycji w przemysł, a ponadto w obsługę nieruchomości i firm (5%) oraz w hotele i restauracje (4%). Mniejszą rolę niż w skali kraju odgrywają inwestycje w transport i łączność oraz budownictwo, podobne jest natomiast zaangażowanie w sektorze finansowym i działalność handlową.

Porównanie struktury branżowej inwestycji w latach 1989-1999 oraz 2000-2003 pozwala stwierdzić utrzymywanie się stałej proporcji nakładów na działalność produkcyjną i pozaprodukcyjną (usługi i handel) — po około 50%. Widoczne są równocześnie zmiany w strukturze inwestycji pozaprodukcyjnych: zdecydowanie rośnie napływ kapitału do obsługi nieruchomości i firm (9,3% w latach 2000-2003) oraz hoteli i restauracji (6,9%), których udział do 1999 roku wynosił zaledwie 1,3-1,4%. Podwojeniu uległa również skala zaangażowania inwestorów zagranicznych w handel (z 8 do 17%), radykalnie obniżyły się natomiast nakłady w pośrednictwie finansowym (z 37 do 7%).

W 2003 roku aż 62% zrealizowanych inwestycji zagranicznych stanowiły nakłady na przetwórstwo przemysłowe. O połowę niższe niż w poprzednich dwóch latach były inwestycje w handel (11%), podtrzymany został natomiast wzrostowy trend napływu kapitału do działalności hotelarskiej oraz obsługi nieruchomości i firm (7-8%).

²⁰ Badania przeprowadzone na potrzeby niniejszego raportu ujawniły w województwie małopolskim inwestycje wyższe niż wynika to z danych PAIIZ.

Wykres nr 73. Struktura branżowa inwestycji zagranicznych w województwie małopolskim w latach 1989-2003

Źródło: Bolesław Domański „Inwestycje zagraniczne w województwie małopolskim do 2003 roku”.

Większość inwestycji w 2003 roku stanowiły nakłady w firmach nabytych lub utworzonych przez inwestorów zagranicznych w przeszłości (53%). Obiekty budowane od podstaw (*greenfield*) pochłonęły 30% kapitału, a ich udział był największy w przypadku inwestycji w hotele, nieruchomości i obiekty handlowe. Zwrócić trzeba uwagę na rosnące znaczenie przejęć firm prywatnych, których wartość przekroczyła w ubiegłym roku 100 mln USD. Brak było prywatyzacji dużych przedsiębiorstw należących do Skarbu Państwa.

Blisko 1/3 kapitału jaki napłynął do Małopolski do 2003 roku pochodzi z Niemiec, a 27% ze Stanów Zjednoczonych. Udział obu tych krajów w inwestycjach w regionie jest wyższy niż w całym kraju. Dużą wartość mają również inwestycje francuskie (9%), a relatywnie mniejszą brytyjskie (4,6%). W porównaniu do całej Polski region wyróżniają pojedyncze duże inwestycje duńskie i chorwackie. W sumie 2/3 kapitału w województwie małopolskim zainwestowane zostało przez firmy europejskie, około 4% przypada na inwestorów azjatyckich, w tym poniżej 1% na japońskich.

W latach 2000-2003 obserwujemy w porównaniu z okresem wcześniejszym zwiększony napływ inwestycji francuskich, brytyjskich, duńskich i izraelskich, stabilny poziom inwestycji amerykańskich, oraz zmniejszenie nakładów firm niemieckich (z 40 do 22%) i holenderskich. W samym 2003 roku 1/3 zainwestowanego kapitału pochodziła z USA, 15% z Francji, a po 10% z Niemiec i Wielkiej Brytanii. Znaczący był również napływ inwestycji z krajów skandynawskich (13%).

Ogólnie rzecz biorąc firmy z udziałem kapitału zagranicznego zatrudniały w województwie małopolskim w końcu 2003 roku co najmniej 76 tys. osób, co stanowiło 9,3% wszystkich pracujących poza rolnictwem i leśnictwem. Najwięcej miejsc pracy znajdujemy w przemyśle (32 tys.), a ponadto w handlu (14,5 tys.) i pośrednictwie finansowym (9 tys.). Najwyższym odsetkiem zatrudnionych w podmiotach z udziałem zagranicznym charakteryzuje się sektor finansowy (47%). W hotelach i restauracjach oraz przetwórstwie przemysłowym udział firm zagranicznych sięga 17%, w transporcie i łączności 11%, natomiast w handlu i budownictwie 9%. Największa liczba osób pracuje w firmach z kapitałem niemieckim (15 tys.), amerykańskim i francuskim (po 12 tys.).

Blisko co trzecie miejsce pracy w firmach z kapitałem zagranicznym powstało dzięki inwestycjom w obiekty wybudowane od podstaw (*greenfield*). Stworzono w ten sposób 23,5 tys. nowych miejsc pracy, zdecydowaną większość z nich w handlu (9,2 tys.) i przetwórstwie przemysłowym (8,7 tys.).

2. GŁÓWNI INWESTORZY WEDŁUG SEKTORÓW

W końcu grudnia 2003 roku zarejestrowanych było w województwie małopolskim 2 296 spółek z udziałem kapitału zagranicznego, oprócz nich działalność w regionie prowadziło szereg firm zarejestrowanych w innych częściach kraju. Dziesięć firm zagranicznych zainwestowało w Małopolsce ponad 100 mln USD, a 87 podmiotów co najmniej 10 mln USD. Skupiają one łącznie 87% wartości bezpośrednich inwestycji zagranicznych w województwie. Największa liczba dużych inwestorów pojawiła się w przemyśle.

W 2003 roku siedmioletni program inwestycji modernizacyjnych w wytwórni papierosów w Krakowie zakończył amerykański Philip Morris, którego łączne nakłady sięgają 500 mln USD. Kontynuowane są inwestycje duńskiego Carlsberga w Okocimie (145 mln USD), chorwackiej Plivy w zakładach farmaceutycznych w Krakowie (183 mln USD), amerykańskiego Can Pack (F&P Holding) w fabryce puszek napojowych w Brzesku, niemieckiego koncernu SGL Carbon w fabryce elektrod węglowych w Nowym Sączu oraz firmy Lindeteves-Jacoberg z Singapuru w Fabryce Silników Elektrycznych Tamel w Tarnowie. Zwiększyło się zaangażowanie amerykańskiego PSEG w Elektrowni Skawina oraz Electricité de France w Elektrociepłowni Kraków, gdzie francuski właściciel realizuje obecnie inwestycje proekologiczne. Dodatkowe nakłady obserwujemy również w zakładach ceramiki budowlanej w Woli Rzędzińskiej k. Tarnowa (austriacki Leier), wytwórni betonowej kostki brukowej Libet w Libiążu (brytyjski Tarmac), spółce Górka Cement w Trzebini (włoska Mapei), niemieckiej wytwórni krat pomostowych HMS w Niepołomicach i amerykańskiej fabryce zaworów termostatycznych Valvex w Jordanowie.

Największą ubiegłoroczną inwestycją zagraniczną w województwie małopolskim był zakup fabryki papierowych wyrobów higienicznych w Kluczach k. Olkusza (marka Velvet) przez Kimberly-Clark od innego amerykańskiego koncernu International Paper (55 mln USD). British Oxygen Corporation (BOC) przejęło wytwórnię gazów technicznych amerykańskiej firmy Praxair w Polsce, w tym duży zakład w Oświęcimiu. Coca Cola kupiła wytwórnię wody mineralnej Multivita w Tyliczu k. Krynicy od polskiej grupy Maspex z Wadowic.

Duże inwestycje *greenfield* były w 2003 roku dziełem czołowego europejskiego producenta części samochodowych, francuskiej grupy Valeo. Uruchomiła ona w Skawinie nowy zakład wycieraczek, obok oddanej wcześniej wytwórni chłodziw, trwała także budowa fabryki części oświetleniowych w Chrzanowie. Łączne nakłady Valeo przekroczyły 100 mln USD i są zbliżone do wartości wcześniejszych inwestycji Coca Coli i Donnelley. Niemiecki Bahlsen Sweet ze Skawiny otworzył w Jaworniku k. Myślenic zakład konfekcjonowania pieczywa cukierniczego.

Rozbudowie podlegały zakłady przemysłowe uruchomione w latach poprzednich, między innymi izraelska rozlewnia wody Eden Springs w Czatkowicach k. Krzeszowic, francuska fabryka wyłączników elektrycznych Schneider Electric w Bukowni, japońska wytwórnia elementów motoryzacyjnych Tokai Rubber Industries (grupa Sumitomo) w Wolbromiu, tlenownia Alpol (Air Liquide) oraz zakład przerobu żużla Slag Recycling w Krakowie-Nowej Hucie.

Wyraźnemu spowolnieniu w porównaniu do lat ubiegłych uległa ekspansja zagranicznych sieci sklepów wielkopowierzchniowych, zwłaszcza hipermarketów (23 obiekty do końca 2002 roku). W budowie znajdował się niemiecki hipermarket Kaufland w Krakowie (oddany w 2004 roku), na obrzeżach miasta podjęto również przygotowania do inwestycji francuskiego Leroy Merlin. Przyrost liczby supermarketów i sklepów dyskontowych był również wolniejszy, powstały m.in. nowe obiekty niemieckich sieci Lidl oraz Plus, portugalskiej Jeronimo Martins (Biedronka) i holenderskiej Ahold (Albert). Po kilka nowych stacji benzynowych uruchomiły British Petroleum, posiadająca najbardziej rozbudowaną sieć w Małopolsce (30 stacji), oraz Shell i Statoil, po raz pierwszy pojawiła się w regionie fińska firma Neste. Warto odnotować przejęcie przez fundusze zarządzane przez Enterprise Investors supermarketów budowlanych i ogrodniczych Nomi od brytyjskiego Kingfishera (właściciela Castoramy). Największymi inwestorami handlowymi w regionie pozostają francuski Carrefour, brytyjskie Tesco i niemieckie Metro.

W 2003 roku oddano w Krakowie do użytku Hotel SAS Radisson, należący do grupy Carlson, trwała budowa hotelu innej amerykańskiej sieci Sheraton (każdy ponad 30 mln USD). Dodatkowo akcje Orbisu nabył francuski Accor, wciąż pozostający jednak udziałowcem mniejszościowym. W przeciwieństwie do poprzedniej dekady nie obserwujemy obecnie w regionie rozbudowy zagranicznych sieci restauracji *fast food*, nowym elementem są natomiast kawiarnie Coffeeheaven, Nescafe i Tchibo otwierane w Krakowie i Zakopanem.

Spółka GTC, której głównym udziałowcem jest izraelska grupa Kardan, wybudowała biurowiec Galileo. Ten sam inwestor rozpoczął realizację projektu Galeria Kazimierz na terenie dawnych Krakowskich Zakładów Mięsnych, którego docelowa wartość przekroczyć ma rozmiary największej jak dotąd inwestycji w nieruchomości Kraków Plaza (50 mln USD). Prowadzono także prace wyburzeniowe przygotowujące teren pod inwestycję Nowego Miasta wokół dworca PKP w Krakowie. Głównym podmiotem realizującym tę inwestycję stać się ma w miejsce amerykańskiej Tishman Speyer Properties niemiecka firma ECE.

W stolicy regionu rozwijają działalność ośrodki badawcze i projektowe ABB, Delphi, Lurgi (dawny Bipronaft) oraz CH2M HILL. Usługi księgowo-dla firm amerykańskich świadczy w Krakowie nowa spółka Cap Gemini (dawny Ernst & Young), w roku ubiegłym zlokalizowano tu centrum rachunkowości niemieckiej Lufthansy. Na terenie Krakowskiego Parku Technologicznego oddano do użytku — z kilkuletnim opóźnieniem — europejskie centrum oprogramowania Motoroli. Wśród działających w Krakowie spółek informatycznych z kapitałem zagranicznym wymienić można m.in. amerykańskie firmy AMS Management (CGI Group), Sabre Holding (oprogramowanie dla linii lotniczych i turystyki) oraz specjalizujący się płatnościach internetowych Billbird — wspólne przedsięwzięcie Internet Investment Fund i funduszy BRE Banku (Commerzbank). W końcu 2003 roku przeniesiona została z Nowego Sącza do Warszawy siedziba Grupy Onet.pl kontrolowanej przez ITI.

Kontynuowane są inwestycje dwóch największych operatorów telewizji kablowej obecnych w 7 miastach regionu: UPC Telewizji Kablowej (dawnej PTK), należącej do amerykańskiej firmy UPC, oraz Regionalnej Telewizji Kablowej Autocom, przejętej w 2002 roku przez fundusze Hicks Muse Tate & Furst, Emerging Markets Partnership oraz Argus Capital Partners. W Krakowie lub okolicy zlokalizowane są oddziały największych działających w Polsce firm spedycyjnych (Schenker, Spedpol, Raben w Brzeziu) i kurierskich (DHL, Servisco, TNT, Masterlink, Stolica), niektóre z nich posiadają również oddziały w Tarnowie i Nowym Sączu.

Dodatkowe nakłady obserwujemy w przejętych w latach poprzednich przedsiębiorstwach budowlanych. Mostostal Kraków został głównym wykonawcą Budimexu na południową Polskę, firmy należącej do hiszpańskiej grupy Ferrovial, w Krakowie ma też siedzibę spółka Sprzęt Transport, która przejęła sprzęt Budimexu. Dużymi, specjalistycznymi firmami budowlanymi są ponadto Krakowskie Przedsiębiorstwo Robót Drogowych (portugalska Mota), szwedzka Skanska (Oddział Hydrotrest), niemieckie Re-Bau i Hochtief (Oddział KPIS Cracovia) oraz Instal Kraków.

W pozostałych sektorach inwestycje zagraniczne w 2003 roku wyniosły nie więcej niż po kilka milionów USD. Niewielki pakiet akcji w Banku Przemysłowo-Handlowym PBK dokupił niemiecki HVB Group, którego łączne nakłady przekraczają 1 mld USD. Deutsche Bank, który przed kilku laty przejął Bank Współpracy Regionalnej, jest mniejszościowym udziałowcem spółki GTC inwestującej w nieruchomości. Nowym zjawiskiem są szwedzkie i amerykańskie inwestycje w usługi medyczne, np. Gambro Healthcare (stacja dializ), Medicover i Medycyna Rodzinna. Odnosić można również dalsze inwestycje szwajcarsko-luksemburskiej spółki Golf Krakow Valley w Paczółtowicach k. Krzeszowic.

Interesujące są zmiany zachodzące w rozmieszczeniu inwestycji zagranicznych. Dominacja Krakowa jest znacznie mniej wyraźna w inwestycjach realizowanych w latach 2000-2003 (57%) niż w inwestycjach mających miejsce do 1999 roku (77%). Mniejsze niż w latach 90 są również inwestycje w powiecie wielickim. Duży wzrost napływu kapitału z zagranicy w ostatnich czterech latach obserwujemy natomiast w powiatach krakowskim, olkuskim, Nowym Sączu, myślenickim i chrzanowskim.

Z punktu widzenia roli odgrywanej przez podmioty z kapitałem zagranicznym na rynku pracy województwo dzieli się wyraźnie na dwie części: w środkowej i zachodniej (poza powiatem oświęcimskim) podmioty te skupiają co najmniej 9% ogółu pracujących poza rolnictwem i leśnictwem (bez firm o liczbie pracujących do 9 osób), w pozostałej ich udział jest znacznie niższy i wynosi od 2 do 6%. Wyjątek stanowią tu miasta Tarnów i Nowy Sącz (12%). Odsetek ten jest najwyższy w powiecie brzeskim (24%), a stosunkowo wysoki także w Krakowie oraz powiatach krakowskim i wielickim (17-18%).

4. INWESTYCJE ZAGRANICZNE W PIERWSZEJ POŁOWIE 2004 ROKU

Najważniejszym wydarzeniem pierwszej połowy 2004 roku było sfinalizowanie prywatyzacji Polskich Hut Stali, których oddziałem jest Huta im. Tadeusza Sendzimira w Krakowie. Koncern LNM, kontrolowany przez brytyjskiego przedsiębiorcę hinduskiego pochodzenia, wykupił długi spółki skonwertowane na akcje oraz podniósł jej kapitał za łączną sumę 360 mln USD, z czego około 1/3 przypada na hutę krakowską. Przedsiębiorstwo nosi obecnie nazwę Ispat Polska Stal. Nastąpiło także przejęcie przez austriacki Wienerberger jednych z największych w południowej Polsce zakładów ceramiki budowlanej w Nowym Sączu, należących dotąd do belgijskiej firmy Biegonice.

W pierwszych miesiącach bieżącego roku uruchomiona została nowa francuska fabryka części samochodowych Valeo w Chrzanowie, w Krakowie oddano do użytku amerykański hotel Sheraton i niemiecki hipermarket Kaufland. W stolicy województwa trwa budowa Galerii Kazimierz, obejmującej pasaż handlowy, obiekty rozrywkowe i biurowe, prowadzona przez spółkę GTC. Na terenie specjalnej strefy ekonomicznej w Krakowie-Czyżynach budowę biurowca i centrum technologiczno-szkoleniowego podjął niemiecki producent gazów technicznych Linde, w pobliżu zjazdu z autostrady w Modlniczce k. Krakowa powstaje francuski hipermarket Leroy Merlin. Trzy zagraniczne firmy jako miejsce lokalizacji nowych fabryk wybrały strefę przemysłową w Dobczycach: niemiecki producent słonych przekąsek Lajkonik Snacks ze Skawiny, Wawel, którego połowa akcji należy do szwajcarskiej grupy Hosta i który docelowo zamierza przenieść tu produkcję czekolady i innych wyrobów cukierniczych z Krakowa, ponadto krakowskie Przedsiębiorstwo Zagraniczne Alpha (zakład przetwórstwa tworzyw sztucznych).

V. INSTYTUCJE DLA ROZWOJU

1. INTEGRACJA I WSPÓŁPRACA ZE ŚRODOWISKIEM GOSPODARCZYM

W ostatnich dwóch latach daje się zauważyć wyraźne ożywienie w środowiskach gospodarczych i wzrost zainteresowania działalnością izb, które pełnią rolę samorządów gospodarczych. Oprócz działających od wielu lat w województwie małopolskim izb takich jak Izba Przemysłowo Handlowa w Krakowie (wraz z oddziałami), IPH w Tarnowie, coraz aktywniejsze są izby gospodarcze: Nowotarska, Sądecka, Tatrzańska a wśród nich istniejąca już od dwóch lat Jurajska Izba Gospodarcza. Ostatnio dołączyły do nich trzy nowe: Podkrakowska (z siedzibą w Skawinie), Wielicka oraz Izba Gospodarcza Dorzecza Raby (Myślenice). Oprócz nich istnieją podobne organizacje o charakterze branżowym jak np. izba turystyczna, budowlana, hotelarska, odlewnicza, itp. Rzemieślnicy zgrupowani są w cechach i należą najczęściej do Małopolskiej Izby Rzemiosła i Przedsiębiorczości, a handlowcy do Krakowskiej Kongregacji Kupieckiej i stowarzyszeń kupców. Ilościowo można to jedynie oszacować, gdyż dane stale się zmieniają. Do izb gospodarczych należy około 1 300 podmiotów gospodarczych, podczas gdy cechy i izby rzemieślnicze zrzeszają około 9 tys. rzemieślników, zaś Kongregacja Kupiecka około 2 tysięcy handlowców. Nie oznacza to jednak, że każda firma bądź przedsiębiorca należy do jakiejś organizacji.

W 2003 roku w wyniku konsultacji ze środowiskiem gospodarczym i przedstawicielami samorządów terytorialnych, powołano do życia Komisję Wspólną Samorządów Terytorialnych i Gospodarczych Małopolski. Celem Komisji jest wymiana informacji i uzgadnianie opinii, które będą wykorzystywane w procesach decyzyjnych ważnych dla polityki gospodarczej województwa. W skład Komisji wchodzi 16 przedstawicieli, po 8 osób ze strony samorządów gospodarczych (zgłoszeni przez najważniejsze izby gospodarcze w regionie) oraz ze strony władz terytorialnych tj. wójtów, burmistrzów, starostów i władz województwa. Rolę sekretariatu dla Komisji pełni Departament Gospodarki i Infrastruktury UMWM, przygotowując niezbędne materiały i koordynując zalecane przez Komisję dalsze działania.

Utworzenie Małopolskiej Sieci Partnerstwa Lokalnego jest kolejną inicjatywą, która rozwinęła się w województwie na bazie przejętego od amerykańskich specjalistów Modelu Partnerstwa Lokalnego. Jedną z najważniejszych zalet Modelu jest zaangażowanie jak najszerszego forum instytucji, organizacji i przedstawicieli biznesu w rozwiązanie problemów społeczności lokalnych na poziomie powiatów lub mniejszej społeczności (łącznie podpisano 13 Porozumień). W efekcie wdrażania programu powstają projekty dotyczące lokalnego rozwoju gospodarczego, które będą finansowane ze źródeł zewnętrznych. W grudniu 2003 roku odbyły się warsztaty nt. „Tworzenia klastrów w społecznościach lokalnych” zorganizowane przez Departament Gospodarki i Infrastruktury UMWM przy współpracy Worldwide Strategies Inc. Washington oraz instytutu Współpracy i Partnerstwa Lokalnego.

Do innych form współpracy samorządu województwa ze środowiskami gospodarczymi należy organizacja konferencji i seminariów, na które zapraszani są przedstawiciele środowisk gospodarczych.

W 2003 roku Zarząd Województwa Małopolskiego uczestniczył w organizacji trzech konferencji adresowanych do przedsiębiorców: III Forum MSP w Tarnowie (kwiecień 2003), I Małopolskim Forum Współpracy Polsko-Hiszpańskiej połączonym z giełdą kooperacyjną (kwiecień 2003), Seminarium dla MSP na temat wzorców wspierania handlu i rzemiosła we Francji (maj 2003).

2. INSTYTUCJE OTOCZENIA BIZNESU

W województwie małopolskim działa szereg instytucji otoczenia biznesu wspierających rozwój przedsiębiorczości i innowacji. Informacje o ich działalności pozyskiwane są głównie poprzez przeprowadzane ankiety, bezpośrednie kontakty bieżące, spotkania, konferencje.

Wśród różnorodnych form organizacyjnych wyróżnić można agencje rozwoju regionalnego i lokalnego, fundacje, izby gospodarcze, cechy rzemieślniczych oraz stowarzyszenia.

Większość instytucji dla rozwoju oferuje szeroki wachlarz działalności, przy czym pewne usługi świadczone są nieodpłatnie w zależności od statusu organizacji lub częściowo dotowane z programów rządowych.

Pod względem rodzaju działalności najbardziej powszechną formą pomocy jest doradztwo biznesowe i prawne, możliwość udziału w szkoleniach i konferencjach, a także pomoc w nawiązywaniu kontaktów, wydawnictwa i imprezy promocyjne. Część organizacji kieruje pomocą prawną i szkoleniową do własnych członków. Większość organizacji i instytucji samorządu gospodarczego wydaje też publikacje o charakterze informacyjnym, jak też promocyjnym oraz różnego rodzaju poradniki.

Prawie 50% instytucji finansuje swoją działalność całkowicie ze środków własnych. Pozostałe zaś korzystają z finansowania zewnętrznego, ale w wartości nie większej niż 20% do 40% w stosunku do całości zadań. Pomoc rządowa stanowi ok. 10% ogólnego finansowania, natomiast ok. 19% fundusze pomocowe, takie jak: PHARE (najczęściej), SAVE II, Altener, V Ramowy.

2.1. Agencje i fundacje rozwoju regionalnego i lokalnego

Do najważniejszych agencji i fundacji obejmujących swoim działaniem całe województwo należą: Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. (MARR), Małopolska Agencja Energii i Środowiska (MAEŚ), Fundacja „Partnerstwo dla Środowiska”, Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji (MISTIA — małopolska filia Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnych). Charakter ponadlokalny ma także Tarnowska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. oraz Agencja Rozwoju Spółdzielczości.

Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.

Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. powstała w kwietniu 1993 roku jako Agencja Rozwoju Regionu Krakowskiego S.A. — Głównym Akcjonariuszem Spółki jest Województwo Małopolskie (86,859 % udziału), pozostałymi akcjonariuszami są gminy, przedsiębiorstwa regionalne oraz organizacje samorządu gospodarczego. Kapitał zakładowy Spółki wynosi 76,630 mln zł.

Do najważniejszych zadań agencji należy prowadzenie działalności wspierającej strategię rozwoju regionu Małopolski, w tym: współpraca z gminami, realizacja programów wspierających MSP, promocja inwestycji (poprzez Regionalne Centrum Obsługi Inwestora, wydawanie miesięcznika „Małopolski Rynek Inwestycyjny”), zarządzanie funduszami międzynarodowymi, współpraca z innymi krajami (Reprezentacja Okręgu Antwerpii), promocja województwa, jak również zarządzanie terenami inwestycyjnymi i obiektami, będącymi własnością MARR. W 2003 roku rozszerzono przedmiot działalności Spółki o działania proekologiczne oraz restrukturyzację przedsiębiorstw.

MARR posiada status Regionalnej Instytucji Finansującej (RIF), który umożliwia administrowanie i koordynowanie na terenie województwa instrumentami wsparcia MSP, finansowanymi ze środków Programu Phare UE. Agencja jest regionalnym partnerem Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości także w zakresie obsługi programów ze środków Ministerstwa Gospodarki prowadząc Punkt Konsultacyjno-Doradczy (PKD) oraz regionalny Punkt Refundacji Szkoleń dla MSP. MARR uczestniczy również w wydarzeniach o charakterze międzynarodowym (promocje

oferty inwestycyjnej Małopolski na Targach Inwestycji i Nieruchomości MIPIM w Cannes) oraz współpracuje z podobnymi instytucjami zajmującymi się rozwojem MSP w wielu krajach europejskich.

Instrumentem wsparcia finansowego dla małych i średnich firm jest Małopolski Fundusz Poręczeń Kredytowych (MFPK) działający w ramach MARR od września 2001 roku. W roku 2003 Fundusz udzielił 28 poręczeń na łączną kwotę 2 406 485,00 zł. Dało to możliwość uruchomienia kredytów i pożyczek w wysokości 3 800 400,00 zł.

Agencja zarządza także powstałym we wrześniu 2002 roku Małopolskim Funduszem Pożyczkowym oferującym pożyczki dla przedsiębiorców na cele bezpośrednio związane z podjęciem, prowadzeniem i rozwijaniem działalności gospodarczej. W roku 2003 Fundusz udzielił 29 pożyczek, na łączną kwotę 477 000 zł. Dało to możliwość uruchomienia kredytów i pożyczek w wysokości 3 800 400,00 zł.

Do ważniejszych działań w 2003 roku zaliczyć należy rozpoczęcie cyklu szkoleń przygotowawczych do korzystania z programów pomocowych oraz Funduszy Strukturalnych, pn. „Jak zdobyć pieniądze z Funduszy Strukturalnych”, otwarcie Lokalnego Centrum Biznesu Sp. z o.o. w Proszowicach, jak również publikacja książki „How to do business” (wraz z PAiZ); współredagowanie dodatku do Rzeczpospolitej „Zabytki z przyszłością”

Tabela nr 171. Źródła finansowania zadań MARR-u w 2003 roku

Własne	Zewnętrzne 8,65% – 1 355,50 tys. zł w tym:		
	rządowe	fundusze unijne	wpływy z budżetu samorządowego
91,35%	5,92%	1%	1,73%
14 326,75 tys. zł	927,45 tys. zł	156,58 tys. zł	271,47 tys. zł

Źródło: opracowanie własne UMWM.

Tarnowska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. (TARR S.A.)

Kolejną agencją o zasięgu ponadlokalnym jest TARR S.A. Działający w jej ramach Ośrodek Informacji i Wspierania Przedsiębiorczości oraz Inkubator Przedsiębiorczości mają na celu ułatwienie dostępu do usług doradczych i informacji związanych z założeniem i prowadzeniem działalności gospodarczej. Na źródła finansowania zadań Tarnowskiej Agencji Rozwoju Regionalnego w 2003 roku składają się źródła własne (32,24%) oraz źródła zewnętrzne, które w całości pokrywają środki rządowe (67,76%).

Inkubator dysponuje pomieszczeniami biurowymi dla 10 inkubowanych firm oraz 1 pomieszczeniem usługowym. Ponadto Agencja jest inicjatorem i organizatorem kilku podmiotów gospodarczych, m.in.: Rolno-Towarowego Rynku Hurtowego „Giełda Tarnowska”S.A. Tarnowskie Centrum Informacji Gospodarczej, Przedsiębiorstwa Produkcyjno-Handlowo-Usługowego „Giełda w Jurkowie”. Obecnie wszystkie te podmioty działają samodzielnie. Od 2001 w ramach TARR działa Fundusz Poręczeń Kredytowych.

Małopolska Agencja Energii i Środowiska (MAEiŚ)

Agencja MAEiŚ istnieje na rynku już cztery lata. Spółka zajmuje się działalnością w sferze użyteczności publicznej na rzecz poszanowania energii i ochrony środowiska.

Do najważniejszych działań Małopolskiej Agencji Energii i Środowiska w 2003 roku zaliczyć można: współorganizację II Targów Urządzeń Energii Odnawialnej i Ochrony Środowiska — „ENECO 2003”, wykonanie kompleksowej dokumentacji dla przedsięwzięcia termomodernizacji szkół w gminie Mszana Dolna, organizację we współpracy z Akademią Rolniczą, konferencji „Wierzba — szansa rolnictwa, środowiska i gmin”.

Tabela nr 172. Źródła finansowania zadań MAEiŚ-u w 2003 roku
(procent w stosunku do całości zadań)

Własne	Zewnętrzne 56% w tym:		pozostałe środki finansowe
	fundusze pomocowe UE	dopłaty od współników	
36%	Programy: SAVEP, Altener, V Ramowy 51%	5%	8%

Źródło: opracowanie własne UMWM.

Organizacjami promującymi i wspierającymi działania na rzecz rozwoju przy wykorzystaniu majątku przekazanego przez założycieli są **fundacje**. Ich działania są ograniczone programowo i terytorialnie, a skierowane najczęściej do przedsiębiorców, organizacji i jednostek samorządu terytorialnego.

Do fundacji związanych z rozwojem gospodarczym należą: MISTiA - FRDL, Fundacja „Partnerstwo dla Środowiska”, Fundacja „Progress & Business”, Fundacja Promocji Gospodarczej Regionu Krakowskiego i o zasięgu lokalnym: Fundacja Rozwoju Regionu Rabki czy Fundacja Rozwoju Regionu Jeziora Czorsztyńskiego.

Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji (MISTiA) w Krakowie

Wpisany w ramy Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej prowadzi działalność edukacyjną oraz konsultacyjno-doradczą skierowaną do administracji publicznej, organizacji pozarządowych i przedstawicieli małych i średnich przedsiębiorstw. MISTiA prowadzi Kluby Wspierania Przedsiębiorczości w Krakowie i Rabce oraz Punkty Konsultacyjno-Doradcze dla przedsiębiorców MSP w Krakowie, Tarnowie, Rabce, Nowym Sączu, Chrzanowie i Bochni. Obecnie Ośrodek realizuje misję MISTiA poprzez organizację szkoleń, konferencji, forów i usług doradczych dla samorządu terytorialnego, a także wspieranie inicjatyw i organizacji obywatelskich. MISTiA posiada akredytację w Krajowym Systemie Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw w zakresie usług doradczych, szkoleniowych i informacyjnych. Przy Instytucie działa Niepubliczna Placówka Doskonalenia Nauczycieli MISTiA, wpisana do rejestru w marcu 2003 roku przez Małopolskie Kuratorium Oświaty. Ponad to za główne działania fundacji w 2003 roku uznaje się: wdrożenie systemu zapewniania jakości zgodnie z normą ISO 9001:2000 potwierdzone audytem i certyfikatem, działania w ramach Programu Szkoleniowego TAOW, pomoc w opracowaniu dla 8 powiatów w Małopolsce Programu Rozwoju Lokalnego. W 2003 roku MISTiA był akredytowanym wykonawcą usług w programach Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorstw: „Wstęp do jakości”, „Program rozwoju Przedsiębiorstw” oraz „Program Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych”. Kontynuowano również realizację projektów badawczych, finansowanych z programu Leonardo de Vinci (ETNA i E-RACE). Sprawdzoną i od wielu lat realizowaną formą działalności są fora skupiające pracowników samorządowych, integrujące środowisko zawodowe. Po raz 12 odbyło się Forum Skarbników Samorządu Terytorialnego Małopolski. W lipcu 2003 roku zostało powołane 11 Forum przy MISTiA- Forum Urzędników Europejskich. Głównym jego założeniem jest wypracowanie dla gminy małej, średniej i dużej standardów i modeli pracy urzędników europejskich.

Tabela nr 173. Źródła finansowania zadań MISTiA w 2003 roku
(procent w stosunku do całości zadań)

Własne	Zewnętrzne 95,07% w tym:		Pozostałe środki finansowe
	rządowe	inne środki zewnętrzne	
4,93%	29,05%	Fundusze wspierania rozwoju MŚP z PARP – 8,10% Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich – 20,95%	36,97%

Źródło: opracowanie własne UMWM.

Fundacja Partnerstwo dla Środowiska (FPS) powstała w 1996 roku i objęła swoim zasięgiem całą Polskę. W realizowanych programach uczestniczy ok. 300 małych i średnich firm, 200 organizacji pozarządowych oraz 50 samorządów. Dzięki programowi „Czysty Biznes”, do którego przystąpiło ponad 110 firm małopolskich, oraz promocji wdrażania zarządzania środowiskiem wg norm ISO 18000, FPS pokazuje w praktyce korzyści, jakie niesie ze sobą zaangażowanie małych i średnich firm w działania na rzecz rozwoju gospodarczego aktywizacji społecznej oraz poprawy środowiska.

Tabela nr 174. Źródła finansowania zadań Fundacji w 2003 roku
(procent w stosunku do całości zadań)

Źródła finansowania	Udział procentowy	Szczegóły
własne	1%	
zewnętrzne		
w tym:	99,00%	
rządowe	3,00%	
fundusze pomocowe UE	5,00%	Programy Phare (47 948 EUR)
inne środki zewnętrzne	92%	Darowizny prywatne z kraju i z zagranicy w tym: The Germen Marshall Fund of the US, Rockefeller Brothers Fund, Fundacja Stefana Batorego Fundacja Doena, BP, Ricoh, Procter&Gamble Programy pomocowe, w tym: Global Environmental Fund, Brytyjski DFID, Amerykański US AID oraz Duński DANCEE

Źródło: opracowanie własne UMWM.

Fundacja „Progress and Business” powstała w 1991 roku z inicjatywy krakowskiego środowiska akademickiego i Duńskiego Instytutu Technologicznego.

Przyczynia się do wdrażania i upowszechniania nowych rozwiązań i pomysłów technicznych, ekonomicznych i prawno-organizacyjnych w gospodarce polskiej.

W strukturze Fundacji działa Centrum Transferu Technologii, które realizuje szeroką gamę usług doradczych i wdrożeniowych oraz regularnie organizuje szkolenia i konferencje na temat transferu technologii. W 2003 roku w ramach programu Leonardo da Vinci zrealizowano projekt dotyczący praktycznego zastosowania technologii informacyjnych i komunikacyjnych (IT) przez małe i średnie przedsiębiorstwa w Polsce oraz mający na celu stworzenie pomocy szkolnej dla małych i średnich firm wdrażających EMAS.

Fundacja Promocji Gospodarczej Regionu Krakowskiego została założona w 1992 r. Zakres działania Fundacji obejmuje promocję gospodarczą regionu poprzez rozwój gospodarki rynkowej, idei zarządzania i planowania strategicznego oraz wspieranie przedsiębiorczości. Do głównych form jej działania należą szkolenia, w tym szkolenia w celu podniesienia oraz zmiany kwalifikacji i doradztwo dla samorządu terytorialnego, jak również nowych oraz restrukturyzowanych firm.

W ramach Fundacji funkcjonuje inkubator przedsiębiorczości, zlokalizowany w dzielnicy Krakowa-Nowej Hucie, mający charakter produkcyjno-usługowo-handlowy, jak również ośrodek wspierania przedsiębiorczości, prowadzący działalność programowo-szkoleniową. Ponadto Fundacja udziela pożyczek z funduszu rozwoju przedsiębiorczości w ramach projektu TOR#10 Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej i Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju.

Fundacja Rozwoju Regionu Rabka powstała w 1998 roku z przekształcenia terenowej struktury Polsko-Szwajcarskiego Programu Regionalnego, jaką był Komitet Regionalny. FRRR posiada akredytację do KSU w zakresie usług: finansowych, informacyjnych i doradczych. Zrzesza 23 Fundatorów a swoją działalność adresuje do MŚP, organizacji pozarządowych, młodzieży (fundusze stypendialne).

W 2003 Fundacja zrealizowała wiele programów w tym m.in.: program BŚ – przy współpracy z FDPA pożyczki, dotacje, doradztwo, program BŚ – Centrum Wspierania Przedsiębiorczości w Rabie Wyżnej w ramach Programu Reorientacji/Przekwalifikowań, którego celem jest pomoc osobom znajdującym się w trudnej sytuacji ekonomicznej oraz bezrobotnym na terenach wiejskich. Ponadto program „Model Regionalnego Inkubatora Eksportera” w ramach Krajowego Programu Rozwoju Eksportu, którego celem jest podniesienie poziomu eksportu w Małopolsce, jak również program „Praca dla Absolwenta” jako partner BGK, stanowiący pomoc w stworzenie miejsc pracy dla absolwentów. Fundacja prowadzi Punkt Konsultacyjno Doradczy dla MSP (Rabka-Zdrój, Nowy Sącz) doradztwo dla osób prowadzących lub rozpoczynających działalność gospodarczą.

2.2. Izby i stowarzyszenia gospodarcze

Organizacje samorządu gospodarczego mają na celu wspieranie i reprezentacje interesów firm wobec organów władzy. Przynależność do samorządu gospodarczego jest dobrowolna, co powoduje, że obejmują tylko niewielką część działających przedsiębiorstw. Najwięcej członków należy do Małopolskiej Izby Rzemiosła i Przedsiębiorczości (wraz z oddziałami zrzesza łącznie około 9 tys. drobnych rzemieślników) oraz do Krakowskiej Kongregacji Kupieckiej — ponad 2 tysiące małych firm. Pozostałe izby gospodarcze w regionie zrzeszają na ogół od 100-150 przedsiębiorstw, z wyjątkiem IPH w Krakowie i Jurajskiej Izby Gospodarczej, gdzie ilość członków waha się w przedziale od 220-260.

Izby o charakterze regionalnym i lokalnym:

- Izba Przemysłowo-Handlowa (IPH) w Krakowie (wraz z ośrodkiem Euro-Info Centre) i IPH w Tarnowie,
- Krakowska Kongregacja Kupiecka (oddziały w 12 miastach regionu, m.in. w Krakowie, Nowym Sączu, Tarnowie),
- Izby Rzemiosła i Przedsiębiorczości: w Krakowie, w Nowym Sączu, Tarnowie,
- Izby Gospodarcze: Sądecka, Tatrzańska, Nowotarska, Jurajska, Dorzecza Raby.

Izby o charakterze branżowym:

- Izby Turystyki: Krakowska Izba Turystyki i Nowosądecka Izba Turystyki,
- Krakowska Izba Budowlana i Małopolska Izba Budowlanych,
- Związek Lustracyjny Spółdzielni Pracy Oddział w Krakowie (zrzesza spółdzielnie różnego rodzaju),
- Odlewnicza Izba Gospodarcza w Krakowie.

Izba Przemysłowo-Handlowa (IPH) w Krakowie

W 2003 roku IPH w Krakowie zrzeszała 250 członków, z czego 150 firm (60%) stanowili przedstawiciele sektora MSP. Do głównych działań IPH zalicza się doradztwo, informację gospodarczą, szkolenia, legalizację dokumentów handlowych, promocję firm i gospodarki województwa w kraju i za granicą poprzez targi, misje handlowe, wydawnictwo „Wiadomości Gospodarcze”.

IPH jest organizatorem konkursu „Krakowski Dukat”, a od 2000 roku wspólnie z UMWM organizuje konkurs Małopolska Nagroda Jakości. Na szczególną uwagę zasługuje działalność Krakowskiej Szkoły Handlowej IPH, która oferuje nowatorskie rodzaje szkoleń pobudzających własną przedsiębiorczość, przy wykorzystaniu środków w ramach programów UE. Ponadto IPH jest regionalnym przedstawicielem wywiadowni gospodarczej Info-Data, wykonującej na zamówienie raporty gospodarcze o firmach krajowych i zagranicznych.

Do głównych priorytetów i kierunków działania Izby w 2003 roku zalicza się: działania na rzecz kreowania rozwoju gospodarczego regionu, podjęcie działań na rzecz promocji miasta we współpracy z Urzędem Miasta Krakowa i Polską Agencją Informacji i Instytucji Zagranicznych (zorganizowana konferencja „Kraków — Polska markowa narodowa”), rozwój społeczeństwa informacyjnego. W tym obszarze IPH opracowuje i dostarcza treści do modułu „Przedsiębiorczość” w internetowym portalu regionalnym „Wrota Małopolski”.

W 2003 roku IPH łącznie zorganizowała i przeprowadziła 17 szkoleń i seminariów krótkoterminowych oraz 2 kursy długoterminowe. Działaniami edukacyjnymi objęto w sumie 712 uczestników (przedsiębiorców i bezrobotnych) z Małopolski. Przygotowano i złożono 9 projektów.

Ponadto zawarła umowę z Tatrzańską Izbą Gospodarczą służącą zintensyfikowaniu działań na rzecz rozwoju przedsiębiorczości w Małopolsce.

Izba Przemysłowo-Handlowa w Tarnowie powstała z Tarnowskiego Towarzystwa Przemysłowego i w obecnej formie działa od 1992 roku jako samorząd gospodarczy. Swoim zasięgiem obejmuje powiat tarnowski, bocheński, brzeski oraz dąbrowski.

Do głównych celów organizacji należy: reprezentacja firm członkowskich, promocja gospodarki regionu, pomoc i działalność doradczą.

IPH jest jednym z założycieli i akcjonariuszy Tarnowskiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. oraz Tarnowskiego Klastra Przemysłowego - Plastikowa Dolina S.A. Do najważniejszych dokonań Izby w 2003 roku zaliczyć można doroczną Nagrodę imieniem Jana Szczepanika, przyznaną kierownictwu firm, za ich wybitne osiągnięcia gospodarcze. Izba Przemysłowo-Handlowa w Tarnowie jest organizatorem ważnego wydarzenia gospodarczego regionu tarnowskiego, jakim są Targi Budownictwa i Materiałów Budowlanych „EXPO-BUD”.

Krakowska Kongregacja Kupiecka zrzesza w swych 10 oddziałach głównie drobnych kupców z branży spożywczej, gastronomicznej, handlu przemysłowego (ogółem jest około 1 000 podmiotów zrzeszonych). Najlepszych handlowców promuje poprzez konkurs „Hermes”, a branżę gastronomiczną dzięki dorocznemu konkursowi „Wielka Kolekcja Kulinarna”. Wspólnie z Urzędem Miasta Krakowa Kongregacja utworzyła Centrum Informacji Turystyczno-Gospodarczej, udostępniające informacje na temat rozpoczęcia i prowadzenia działalności gospodarczej oraz pomocy udzielanej przez instytucje wspierające MSP. Przekaznikiem wiadomości jest wydawany miesięcznik „Kupiec Polski”.

Tarnowski oddział Kongregacji Kupieckiej uległ likwidacji a w jego miejsce z dniem 09.07.2004 powstał Instytut Integracji Europejskiej.

Kongregacja Kupiecka Zrzeszenie Handlu i Usług została powołana w 1945 roku, a swoim zasięgiem obejmuje dawne województwo nowosądeckie. Zrzesza 105 podmiotów, a swoje działania adresuje do podmiotów gospodarczych prowadzących działalność w zakresie handlu, gastronomii usług nieruchomości. Jedną z ważniejszych form jej działalności jest organizacja szkoleń.

W 2003 roku Kongregacja zorganizowała we współpracy ze Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Nowym Sączu szkolenie z zakresu Minimum Sanitarnego na bazie nowych przepisów sanitarnych.

W kwietniu 2003 roku Kongregacja Kupiecka wraz z Cechem Rzemiosł Różnych i Przedsiębiorczości, Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości, Nowosądecką Izba Turystyczną, Sądeckim Związkiem Pracodawców, Spółdzielnią Rzemieślniczą „Sądeczanka” utworzyły Sądeckie Forum Gospodarcze.

Małopolska Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości

Organizacje skupione w Izbie (24 cechy i 9 spółdzielni) zrzeszają około 9 tysięcy członków, w zdecydowanej większości są to małe zakłady rzemieślnicze.

Izba koncentruje swoje działania na problematyce kształcenia zawodowego i poradnictwo dotyczących warunków prowadzenia działalności, zagadnienia prawa podatkowego itp. W ramach Izby działa Polsko-Niemieckie Centrum Szkolenia. Systematycznie rozwijana jest współpraca z zagranicznymi podmiotami gospodarczymi. Izba organizuje doroczny konkurs „Małopolski Rzemieślnik Roku” promujący najlepsze firmy regionalne.

W 2003 roku w ramach programu ACCESS PHARE 2000 Izba we współpracy z Małopolskim Forum Edukacji Europejskiej zrealizowała projekt pt. „Małopolska Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości jako strona w dialogu społecznym i aktywny uczestnik integracji europejskiej na poziomie lokalnym i regionalnym” adresowany do właścicieli małych i mikro przedsiębiorstw.

Izba realizowała także przedsięwzięcie pt. „Małopolski Rzemieślnik w Unii Europejskiej”, którego celem było zwiększenie konkurencyjności małopolskich małych i średnich przedsiębiorstw na rynku europejskim po wejściu Polski do Unii Europejskiej. Projekt był dofinansowany ze środków Urzędu Miasta Krakowa.

Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości w Nowym Sączu

Izba powstała w 1985 roku i objęła swoim zasięgiem powiat gorlicki, nowosądecki, Nowy Sącz, limanowski, nowotarski oraz tatrzański, zrzeszając cechy i spółdzielnie rzemieślnicze.

W 2003 roku Izba zorganizowała szkolenie w zakresie standardów środowiskowych dla branży skórzanej, kursy przyuczające do zawodu zlecone przez Powiatowy Urząd Pracy w zawodach (blacharz-dekarz, hydraulik, fryzjer) ponad to uczestniczyła jako partner w projekcie „Młode, przedsiębiorcze kobiety” (finansowany przez PARP).

Izba przeprowadziła znaczącą ilość egzaminów na tytuł zawodowy czeladnika (1 706) oraz na tytuł zawodowy mistrza (159).

Izba Rzemieślnicza oraz Małej i Średniej Przedsiębiorczości w Tarnowie została powołana w 1985 roku i zrzesza 6 Cechów. Swoim zasięgiem obejmuje teren dawnego województwa tarnowskiego, województwo małopolskie oraz województwo podkarpackie.

W Izbie Rzemieślniczej jest zrzeszonych ponad 3 000 rzemieślników-pracodawców. Izba przeprowadza szkolenia BHP, opiniuje projekty ustaw związanych z rozwojem MSP, współpracuje z samorządem pod względem rozwoju MSP, przeprowadza egzaminy kwalifikacyjne na tytuł czeladnika i mistrza wraz z kursami, organizuje Święta Rzemiosła.

Jurajska Izba Gospodarcza

Została założona w 2001 roku. Zrzesza 293 przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą z rejonów Małopolski. Do podstawowych działań Jurajskiej Izby Gospodarczej zalicza się działalność szkoleniową, doradczą, pomoc prawną dla MSP, organizowanie konferencji programowych (w 2003 r. osiem), promocję przedsiębiorstw, publikacje o charakterze informacyjnym (wydawany jest miesięcznik „Jura” zawierający porady prawne, prezentacje gmin, zrzeszonych przedsiębiorstw oraz kalendarium wydarzeń izby). Ponadto Izba zorganizowała rajd samochodowy dla przedsiębiorców, dwie imprezy charytatywne dla dzieci oraz wspólnie z krakowską Policją imprezę „Bezpieczny Kraków”.

Izba Gospodarcza Dorzecza Raby

Założona została w styczniu 2003 roku. Obecnie zrzesza ok. 180 podmiotów z terenu powiatów myślenickiego, krakowskiego i wielickiego, w tym około 80 z gminy Dobczyce, zatrudniających w sumie blisko 4 tys. osób.

Izba Gospodarcza zajmuje się reprezentacją interesów przedsiębiorców, promocją inicjatyw gospodarczych, współtworzeniem i realizacją regionalnej polityki gospodarczej, prowadzeniem baz danych firm zrzeszonych.

Przekazywaniu informacji ma służyć periodyk o tematyce społeczno-gospodarczej. Jego zwiastunem było specjalne wydanie przeglądu gospodarczego dorzecza Raby pod tytułem „Na plus”. W tym momencie ta publikacja przekształciła się w kolorowy magazyn informujący o życiu gospodarczym na terenie powiatu myślenickiego.

Nowotarska Izba Gospodarcza

W 1999 roku powstała kolejna Izba o charakterze regionalnym, posiadająca dwa oddziały: w Ochojnicach i Czorsztynie. Zrzesza ponad 130 firm. Izba prowadzi działalność szkoleniowo-doradczą, jak również publikacyjną o charakterze promocyjnym. W 2003 roku rozpoczęto wydawanie „Kwartalnika Przedsiębiorcy” („Lato 2003”). Izba zajmuje się udzielaniem pomocy firmom zrzeszonym i innym w ubieganiu się o dotacje z UE z pozytywnymi efektami. W 2003 roku przebudowano serwis internetowy izby oraz nawiązano współpracę z Euroregionem Tatry i partnerami ze Słowacji przy planowanym pozyskiwaniu grantów w UE.

2.3. Inne instytucje otoczenia biznesu

Od roku 2002 na terenie województwa małopolskiego pojawiło się w kilka nowych ośrodków, które pomagają małym i średnim przedsiębiorcom rozwinąć działalność. Należą do nich: Lokalne Centrum Biznesu w Proszowicach oraz inkubatory przedsiębiorczości (w Czchowie, powiecie dąbrowskim, Nowym Sączu i Tarnowie) realizowane z udziałem środków finansowych z Kontraktu Wojewódzkiego dla Województwa Małopolskiego, które dołączyły do działających już od kilku lat inkubatorów w Krakowie przy Fundacji Promocji Gospodarczej Regionu Krakowskiego, w Trzebini przy Agencji Rozwoju Ziemi Chrzanowskiej i w Gorlicach przy Ośrodku Wspierania Przedsiębiorczości.

Instytucjami wspierającymi rozwój województwa w zakresie innowacyjności i nowych technologii są najczęściej instytucje o charakterze publiczno-prywatnym. Do kluczowych zalicza się:

- **Centrum Transferu Technologii Politechnika Krakowska**
Centrum jest równocześnie Ośrodkiem Przekazu Innowacji IRC South Poland, jak również Regionalnym Punktem Kontaktowym VII Programu Ramowego Unii Europejskiej. Do realizowanych przez Centrum projektów zalicza się m.in: POLFOOD (inicjatywa europejska skierowana do branży

spożywczej), Global Education in Manufacturing (projekt IMS efektywnie wspiera przeprowadzanie projektów o charakterze badawczo-rozwojowym, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony Praw Własności Intelektualnej. Do tej pory z 23 projektów osiągnięto 35 patentów, 6 licencji oraz zastrzeżono 164 prawa autorskie), oraz Gate2Growth (cel — wspomaganie innowacyjnych przedsiębiorców Europy).

- **„Krakowski Park Technologiczny” Sp. z o.o**

Spółka zarządza specjalną Sferą Ekonomiczną „Krakowski Park Technologiczny”, która istnieje już od 1998, pierwotnie jako Centrum Zaawansowanych Technologii Kraków Sp. z o.o.

W skład Specjalnej Strefy Ekonomicznej — Krakowskiego Parku Technologicznego wchodzi cztery oddzielne podstrefy: Park Technologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego — 36,42 ha (Pychowice); Park Technologiczny Politechniki Krakowskiej — 29,53 ha (Czyżyny); Park Przemysłowy Huty im. T. Sendzimira — 35,0 ha (Branice); Park Technologiczny Tarnowski Klaster Przemysłowy — 21,40 ha (Tarnów-Chyszów).

Obok takich firm jak Comarch, RR Donnelley, Motorola, w 2003 roku w Strefę zdecydowały się zainwestować również firmy: Backer, Linde Gas, Elmark, Castor oraz ABM Soild. W 2003 roku Krakowski Park Technologii uczestniczył w przygotowaniach Regionalnej Strategii Innowacji, w otwarciu Centrum Software’owego Motoroli w Pychowicach, jak również Centrum Innowacji i Biznesu Copernicus. Ponadto uzyskano członkostwo w IASP- International Association of Science Parks, jak również finansowanie PARP-u dla dwóch projektów: kampanii promocyjnej Krakowskiego Parku Technologicznego oraz studium wykonalności inkubatora. W 2003 roku Strefa weszła w skład Konsorcjum Parków technologicznych.

- **Tarnowski Klaster Przemysłowy „Plastikowa Dolina” S.A.**

Powstał w 1999 roku a jego celem jest realizacja projektu klastra przemysłowego jako skupiska przedsiębiorstw z branży chemicznej, ze szczególnym uwzględnieniem przetwórstwa tworzyw sztucznych.

Do ważniejszych działań w 2003 roku należy przygotowanie terenu przeznaczonego pod inwestycje poprzez budowę dróg dojazdowych. Ponadto sfinalizowanie negocjacji z trzema inwestorami (zakończone podpisaniem umów przenoszących własność), kontynuacja unijnego programu ACENET, którego głównym celem była wymiana informacji i doświadczeń pomiędzy funkcjonującymi w Europie organizacjami klastrowymi, jak również prace w ramach: Rady Gospodarczej Regionu Tarnowskiego oraz Komitetu Sterującego projektem pn. „Regionalna Strategia Innowacji Województwa Małopolskiego”.

- **Krajowy System Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw**

Istnieje przy Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości(PARP). Celem działań KSU dla MSP jest podniesienie konkurencyjności polskich MSP poprzez dostarczanie im kompleksowej oferty wysokiej jakości usług związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, jak również pomoc w tworzeniu warunków do transferu i komercjalizacji nowych rozwiązań technologicznych w przedsiębiorstwach. Członkami KSU są organizacje świadczące usługi doradcze, szkoleniowe, informacyjne i finansowe, akredytowane do KSU w zakresie usług proinwestycyjnych.

Do sieci Krajowego Systemu Usług dla MSP posiadających akredytację KSU w Małopolsce należy 10 ośrodków: MARR S.A; Fundacja „Progress and Business”; Fundacja „Partnerstwo dla Środowiska”; MISTiA; Stowarzyszenie „Samorządowe Centrum Przedsiębiorczości i Rozwoju”; Fundacja Rozwoju Regionu Rabka; Fundacja Promocji Gospodarczej Regionu Krakowskiego; Inicjatywa Mikro w Krakowie; Izba Przemysłowo-Handlowa w Tarnowie; Centrum Transferu Technologii Politechnika Krakowska.

Natomiast w województwie wielkopolskim do sieci KSU należy 20, a w śląskim 24. Ośrodki wybierane są na drodze konkursów, spośród zgłoszonych instytucji otoczenia biznesu.

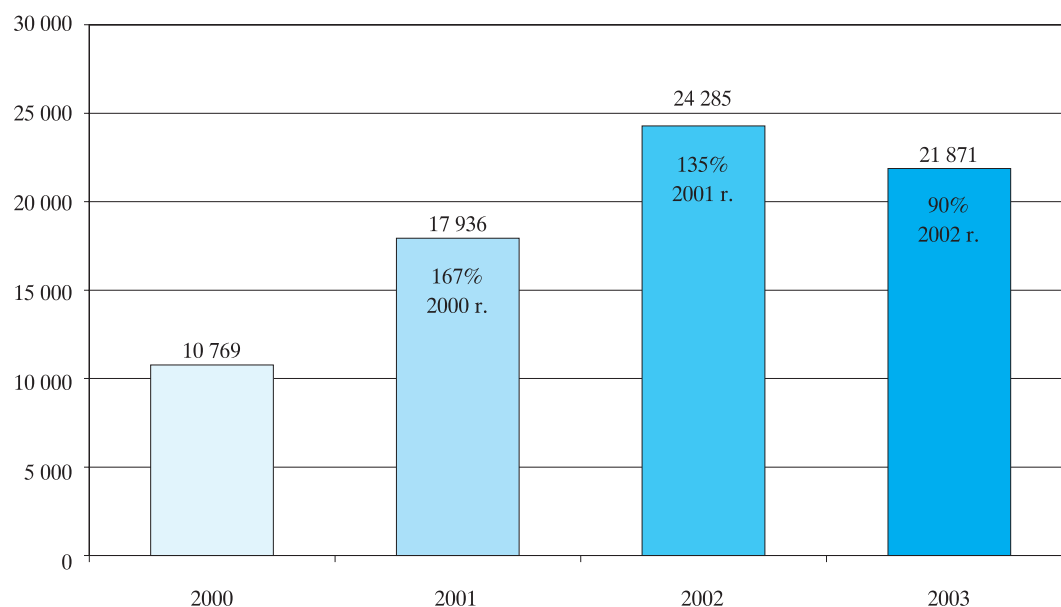
3. WOJEWÓDZKA INFORMACJA I PORADNICTWO ZAWODOWE

Działalność centrów informacji planowania kariery zawodowej

Centra Informacji i Planowania Kariery Zawodowej Wojewódzkiego Urzędu Pracy działające od roku 2000 w Krakowie, Nowym Sączu i Tarnowie, świadczą mieszkańcom województwa publiczne usługi w zakresie poradnictwa zawodowego i planowania karier zawodowych. Głównymi adresatami tych usług są: młodzież wchodząca na rynek pracy, osoby dorosłe poszukujące pracy, osoby zamierzające doskonalić się zawodowo lub przygotować do zmian zachodzących na rynku pracy i pełnienia nowej roli zawodowej, osoby zagrożone utratą pracy lub będące w okresie wypowiedzenia w wyniku restrukturyzacji zatrudnienia. Klientami Centrów są także pracodawcy – zainteresowani pomocą w umiejętnym doborze pracowników.

W ciągu roku 2003 usługami z zakresu informacji zawodowej i poradnictwa zawodowego objęto łącznie 21 871 osób. Łącznie w okresie czterech lat działalności Centrów z usług przez nie oferowanych skorzystało 74 861 mieszkańców województwa.

Wykres nr 75. Klienci w Centrach Informacji i Planowania Kariery Zawodowej województwa małopolskiego w latach 2000-2003

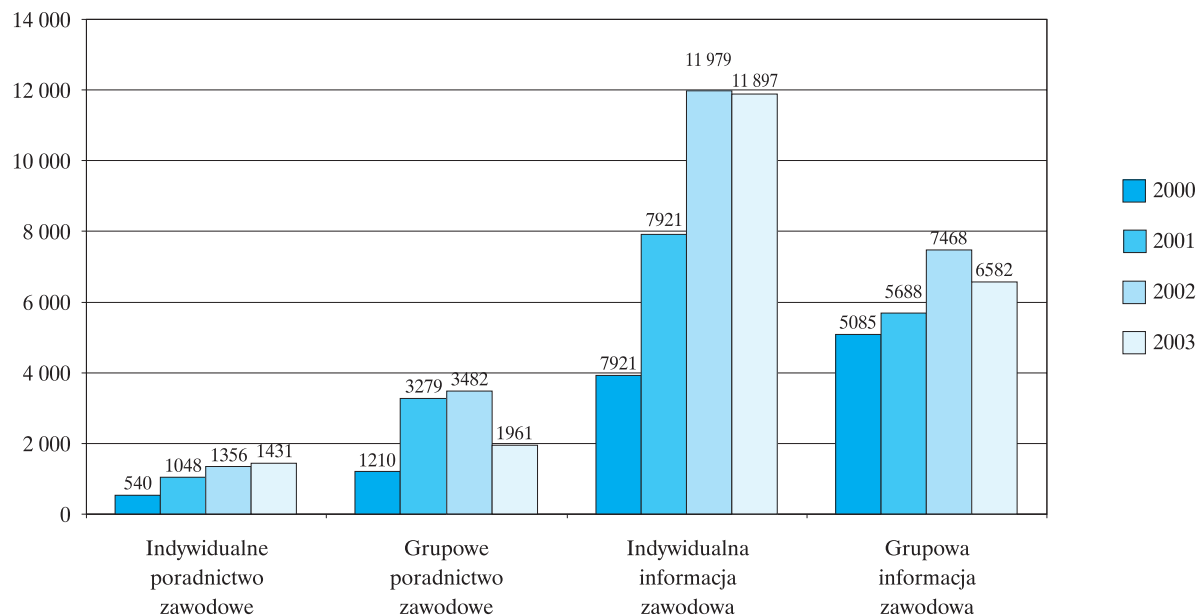

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie.

Usługi Centrów oferowano w czterech zasadniczych formach tj.:

- indywidualnego poradnictwa zawodowego, z którego skorzystało 1431 osób,
- grupowego poradnictwa zawodowego (warsztaty przygotowujące do poruszania się po rynku pracy i kształtujące określone umiejętności) z udziałem 1961 osób,
- indywidualnej informacji zawodowej dostarczającej wiedzy nt. rynku pracy, bezrobocia, popytu na kwalifikacje i umiejętności zawodowe, możliwości uzyskiwania kwalifikacji w systemie szkolnym i pozaszkolnym, źródeł poszukiwania zatrudnienia, charakterystyki zawodów, którą zainteresowanych było 11 897 osób,
- grupowej informacji zawodowej (czyli spotkania na temat sytuacji na rynku pracy i możliwych form pomocy) z udziałem 6 582 osób.

Wykres nr 76. Klienci w Centrach Informacji i Planowania Kariery Zawodowej w województwie małopolskim w latach 2000-2003 wg poszczególnych form poradnictwa zawodowego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie.

W roku 2003 działalność Centrów IiPKZ została rozszerzona o usługi związane z bezpośrednim organizowaniem konkursów o granty na tworzenie Gminnych Centrów Informacji oraz na rozwój Akademickich Biur Karier. Centra sprawują także nadzór nad prawidłowym wydatkowaniem środków finansowych otrzymanych w ramach grantu. W roku 2003 w efekcie konkursów zorganizowane zostały w województwie małopolskim dwadzieścia cztery Gminne Centra Informacji, a siedem Akademickich Biur Karier otrzymało środki na rozwój działalności.

Poradnictwo zawodowe świadczone w Centrach Informacji i Planowania Kariery Zawodowej jest wspierane usługami internetowego pośrednictwa pracy prowadzonego w Salach INTERpracaNET Wojewódzkiego Urzędu Pracy. W ciągu roku 2003 klientami Sal było 7 580 mieszkańców województwa, co stanowiło 120% klientów zainteresowanych tą formą w roku poprzednim.

4. WYBRANE FORMY PROMOCJI GOSPODARCZEJ

4.1. Targi w województwie małopolskim

Do największych instytucji targowo-wystawienniczych w województwie małopolskim zaliczamy: Centrum Targowe Chemobudowa Kraków S.A i Targi w Krakowie Sp. z o.o.

Tabela nr 175. Instytucje targowo-wystawiennicze w Małopolsce

	Chemobudowa Kraków S.A.	Targi w Krakowie Sp. z o.o.
Rok otwarcia	1993	1996
Zajmowana powierzchnia (w m ²)	8 000 (w halach) 14 600 (na terenie otwartym)	7 000
Przynależność do Polskiej Korporacji Targowej	TAK	TAK

Źródło: „Targi w Polsce 2004”: dane za 2003 rok.

Centrum Targowe Chemobudowa jest znanym w całej Polsce miejscem współpracy pomiędzy firmami krajowymi i zagranicznymi w wymianie myśli technicznej oraz nawiązywaniu kontaktów handlowych i produkcyjnych. Szeroki program poszczególnych targów obejmuje liczne konferencje naukowe, sympozja i praktyczne pokazy realizowane przy współpracy z wyższymi uczelniami i instytucjami naukowymi. Organizowane przez Centrum targi posiadają przywilej ochrony własności nowych wyrobów od momentu zaprezentowania ich na targach. Od początku powstania Centrum Targowego działa stała Wystawa Budownictwa, na której aktualnie prezentuje się 270 wystawców (w tym biura projektowe, producenci, handlowcy). Do najpopularniejszych targów zaliczamy: Krakowskie Targi Budownictwa („WIOSNA 2003” — XXI edycja), („JESIEŃ 2003” — XXII edycja), Krakowskie Targi Nieruchomości (IV edycja), Targi Motoryzacyjne („MOBILEXPO” 2003 — VIII edycja), jak również Targi Żeglarskie („KRAKŻAGIEL 2003”) oraz Targi Medycyny Naturalnej Zdrowia i Urody.

Targi w Krakowie Sp. z o.o odpowiada za organizację branżowych imprez targowych, w których bierze udział ponad 1 500 wystawców i 65 000 zwiedzających. Targi w Krakowie Sp. z o.o zajmujące się organizacją kongresów, konferencji i sympozjów tworząc forum wymiany myśli naukowej poprzez kontakty fachowców danej branży. W zakresie działalności Targów w Krakowie jest także organizowanie imprez wyjazdowych m.in. dla polskich wystawców uczestniczących w targach poza granicami naszego kraju. Do wiodących imprez odbywających się w ramach Targów w Krakowie zaliczyć można: Targi Stomatologiczne „KRAKDENT” (XI edycja), Wiosenne Targi Motoryzacyjne „MOTO” (X edycja), Targi Książki w Krakowie (VII edycja), Targi Wyposażenia Hoteli i Gastronomii „HORECA” (XI edycja).

Omawiana forma promocji gospodarczej na terenie Małopolski aktywizowana jest również przez wiele innych instytucji m.in. z otoczenia biznesu. Przede wszystkim opiera się ona na specjalizacji branżowej, jak również na imprezach o charakterze regionalnym. Do tego rodzaju przedsięwzięć zaliczamy m.in. organizowane przez Izbę Przemysłowo-Handlową w Tarnowie, Targi Budownictwa i Materiałów Budowlanych „Expo-Bud”. Impreza ta każdorazowo inauguruje sezon budowlany, gości około 100 wystawców, którzy prezentują swoje osiągnięcia 10-12 tysiącom zwiedzających. Podobnego rodzaju imprezy pod nazwą Targi Budownictwa, Materiałów Budowlanych i Wyposażenia Wnętrz organizowane są również w Wadowicach, Olkuszu, Nowym Targu, Nowym Sączu oraz w Gorlicach.

Tabela nr 176. Ranking organizatorów targów w Polsce w latach 2000, 2001, 2002, 2003

Ranking organizatorów targów w Polsce w:	Pozycja / miejsce w rankingu							
	Chemobudowa Kraków S.A.				Targi w Krakowie Sp. z o.o.			
	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003
Wielkości powierzchni netto w m ²	4	5	4	3	8	9	7	7
Liczby wystawców ogółem	5	5	5	5	6	6	6	6
Liczby wystawców krajowych	5	5	5	5	6	6	6	6
Liczby wystawców zagranicznych	4	5	9	8	5	6	7	6
Liczby zwiedzających ogółem	4	5	5	11	6	6	4	11

Źródło: „Targi w Polsce 2004”: dane za 2000, 2001, 2002 i 2003 rok.

Ranking imprez wystawienniczych wraz z bogactwem ofert instytucji targowo-wystawienniczych, wskazuje na silną w skali kraju pozycję Małopolski w obszarze tej formy promocji.

4.2. Konkursy promocyjne

Samorząd województwa małopolskiego współdziała z środowiskami gospodarczymi w zakresie organizowania konkursów, które mają służyć promocji gospodarczej przedsiębiorstw i instytucji z terenu województwa małopolskiego, jak również promocji przedsiębiorczości i postaw pro biznesowych wśród młodzieży.

Pod patronatem Marszałka Województwa Małopolskiego w roku 2003 odbyły się następujące konkursy: Małopolska Nagroda Jakości, Najwyższa Jakość Małopolska, Krakowski Dukat, Junior Biznesu.

Małopolska Nagroda Jakości (MNJ)

Małopolska Nagroda Jakości to konkurs organizowany przez Izbę Przemysłowo-Handlową w Krakowie wraz z Urzędem Marszałkowskim Województwa Małopolskiego. Po raz pierwszy przyznano ją w 1998 r.

MNJ ocenia całość procesów funkcjonujących w przedsiębiorstwie poprzez pryzmat jego działań pro jakościowych, nie zaś pojedynczy produkt. Wśród głównych celów konkursu znajduje się: upowszechnianie koncepcji ciągłego doskonalenia zarządzania przedsiębiorstwem zgodnie ze światowymi trendami, przygotowanie firm do przyszłego funkcjonowania na rynkach Unii Europejskiej, popularyzacja pro jakościowego systemu myślenia, porównanie subiektywnego wizerunku firm z oceną niezależnych ekspertów, promowanie nowoczesnie zarządzanych przedsiębiorstw i instytucji.

Kapituła Małopolskiej Nagrody Jakości postanowiła przyznać w VI Edycji Konkursu Małopolska Nagroda Jakości 2003 r. następujące nagrody oraz statusy i rodzaje wyróżnień:

1. Status Laureata VI Edycji Konkursu Małopolska Nagroda Jakości 2003 w kategorii Duże Przedsiębiorstwa nagrodzony Statuetką Małopolskiej Nike oraz dyplomem Kapituła zdecydowała przyznać Firmie Chemicznej DWORY SA z Oświęcimia.
2. Wyróżnienie w kategorii Duże Przedsiębiorstwo nagrodzone medalem i dyplomem Kapituła postanowiła przyznać: BUDOSTALOWI — 2 SA , Kraków.
3. Status Laureata VI Edycji Konkursu Małopolska Nagroda Jakości 2003 w kategorii Małe i Średnie Przedsiębiorstwa nagrodzony Statuetką Małopolskiej Nike oraz dyplomem Kapituła zdecydowała przyznać Zakładom Usług Energetycznych i Komunikacyjnych Grupa ZUE S.A., Kraków.
4. Wyróżnienie w kategorii Małe i Średnie Przedsiębiorstwo nagrodzone medalem i dyplomem Kapituła postanowiła przyznać Fabryce Maszyn i Urządzeń OMAG Sp. z o.o., Oświęcim.
5. Status Uczestnika Finału Konkursu wraz z dyplomem otrzymała Krakowska Fabryka Armatur SA , Kraków.

Najwyższa Jakość Małopolska (NJM)

Konkurs adresowany jest do wszystkich firm, które dostarczają na rynek towary najwyższej jakości oraz wprowadzają nowe systemy kierowania jakością.

Organizatorem VIII Edycji Konkursu Najwyższa Jakość Małopolska 2003 roku jest siedem Izb działających w Województwie Małopolskim: Izba Przemysłowo-Handlowa w Krakowie, Sądecka Izba Gospodarcza w Nowym Sączu, Tatrzańska Izba Gospodarcza w Zakopanem, Nowotarska Izba Gospodarcza, Jurajska Izba Gospodarcza w Zabierzowie, Izba Przemysłowo Handlowa Kraków Oddział w Gorlicach oraz jako Koordynator Wiodący Izba Przemysłowo-Handlowa w Tarnowie.

Znak „Najwyższa Jakość Małopolska” przyznawany jest w kategorii produktów spożywczych, przemysłowych, usług i handlu oraz w kategorii „Menedżer — Propagator Najwyższej Jakości” dla zarządzającego firmą. Zdobywcy znaku przysługuje prawo do umieszczania go na nagrodzonych produktach i materiałach promocyjnych oraz corocznego przedłużania możliwości jego wykorzystania. Konkurs ten osiągnął już wysoki poziom organizacyjny i na stałe wpisał się w kalendarz imprez promocyjnych województwa.

Krakowski Dukat

Tradycja nagrody „Krakowski Dukat” sięga 1991 roku. Ma ona charakter promocyjny i przyznawana jest nie przedsiębiorstwu lecz osobie, która je założyła lub nim zarządza. Nagroda wyróżnia i honoruje osoby za osiągnięte wyniki ekonomiczne, za inwencję, za umiejętność dzielenia się sukcesami z otoczeniem, w którym dana osoba prowadzi swą działalność.

„Krakowski Dukat” jest organizowany na przełomie roku tj. od września do czerwca roku następnego w trzech kategoriach: dla właściciela firmy, dla menedżera firmy, dla kreatora przedsiębiorczości. Sekretariat konkursu prowadzi Biuro Izby Przemysłowo-Handlowej w Krakowie. Podstawę do wyboru laureatów stanowi selekcja zgłoszeń dokonanych przez instytucje (w tym otoczenia biznesu, samorządu gospodarczego, samorządu lokalnego itp.).

Laureatami Krakowskiego Dukata roku 2003-2004 zostali:

1. W kategorii Samorządowy Kreator Przedsiębiorczości, na wniosek Marszałka Województwa Małopolskiego Janusza Sepioła — Pani Beata Szydło Burmistrz Brzeszcz od 1998 r., za wielostronność, wielotorowość podejmowanych działań gwarantujących zrównoważony rozwój gminy oraz osobiste zaangażowanie w sprawy gminy i aktywne działanie na rzecz rozwoju gospodarczego tej części Małopolski.
2. W kategorii Kreator Przedsiębiorczości z rekomendacji Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu — Pan Ryszard Fryc Prezes Zarządu Małopolskiego Towarzystwa Inwestycyjnego Sp. z o.o — za stworzenie nowatorskich rozwiązań we współpracy z samorządem terytorialnym, tworzenie nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich oraz realizację projektów inwestycyjnych ściśle związanych ze specyfiką regionu.
3. W kategorii Właściciel Firmy — za znaczące osiągnięcia w rozwoju własnej firmy oraz działalność społeczną — Jan Dworzański Firma OMEKO, Pani Małgorzata Michalska Firma Michalscy, Pan Władysław Węgiel Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe Węgiel.
4. W kategorii Menedżer Firmy za dynamiczny rozwój zarządzanych przez nich firm, dostosowanie do nowych wyzwań i wymagań rynku — Pan Mieczysław Brudniak Prezes Zarządu Fabryki Maszyn Glinik S.A., Pan Marian Ćwiertniak Prezes Zarządu Destylarni Polmos w Krakowie S.A., Pan Sławomir Idziaszczyk Dyrektor Oddziału PZU Życie S.A., Pani Kazimiera Madej Prezes Zarządu Handlowej Spółdzielni Jubilat, Pan Piotr Majcherczyk Prezes Zarządu Fabryki Maszyn Budowlanych i Lokomotyw Bumar-Fablok S.A., Pan Tytus Misiak Prezes Zarządu Convector Development Sp. z o.o., Pan Wojciech Piątkowski Prezes Zarządu Altenloh Brinck&Co Sp. z o.o., Pan Andrzej Rostworowski Prezes Zarządu Krakowskiej Hodowli i Nasiennictwa Ogrodniczego Polan Sp. Z o.o., Pan Marek Rzepka Prezes Zarządu Zakładu Produkcyjno-Handlowego Polmak, Pan Władysław Świadek Prezes Zarządu Elektromontaż Kraków S.A.

Junior Biznesu 2003

Celem konkursu jest aktywna promocja przedsiębiorczości i postaw pro biznesowych wśród młodzieży. Konkurs organizowany jest przez Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji i ma na celu stworzenie dla młodych ludzi okazji do poznania realiów gospodarki rynkowej oraz sprawdzenia swoich możliwości w tworzeniu nowych interesujących pomysłów, z których wiele może znaleźć swoje odzwierciedlenie w rzeczywistości. Do udziału w konkursie zgłaszają się zespoły uczniów szkół ponadgimnazjalnych z terenu województwa małopolskiego.

Zadaniem uczestników Konkursu jest zaprezentowanie własnego pomysłu na działalność gospodarczą. Pomysły ocenione zostały przez Jury Konkursu „Junior Biznesu”, które wybrało spośród nich najciekawsze projekty. Wyróżnione zespoły musiały przygotować plan promocji, organizacji wdrażania i plan finansowy zakwalifikowanego do rundy finałowej przedsięwzięcia.

Nagrody dla laureatów Konkursu Junior Biznesu fundowane są przez Województwo Małopolskie.

Laureaci Konkursu Junior Biznesu 2003:

1. III Liceum Ogólnokształcące im. Adama Mickiewicza w Tarnowie.
2. Technikum Hodowli Koni w Zespole Szkół Rolniczych im. Wincentego Witosa w Nawojowej.
3. XXXIII Liceum Ogólnokształcące w Zespole Szkół Przemysłu Skórzanego im. Jana Kilińskiego w Krakowie.

Małopolski Rzemieślnik Roku

Celem konkursu jest promocja rzemiosła poprzez nagradzanie wyróżniających się zakładów rzemieślniczych działających na terenie województwa małopolskiego. Konkurs realizowany jest w oparciu o Małopolskie Porozumienie Izb Rzemieślniczych. O tytuł „Małopolskiego Rzemieślnika Roku” mogą ubiegać się rzemieślnicy, którzy oprócz spełnienia obligatoryjnych wymogów, wyróżniają się wysokim standardem wykonywanej produkcji i świadczonych usług oraz realizowaniem działań orientowanych na ich odbiorcę. Premiowana jest aktywność w życiu gospodarczym, współpraca z organizacjami branżowymi, dbałość o podnoszenie kwalifikacji zawodowych własnych i zatrudnionych pracowników.

Nagrody dla Małopolskiego Rzemieślnika Roku w edycji 2003 roku przyznano w następujących kategoriach:

1. W Kategorii Rzemiosło Artystyczne: Eugeniusz Cieśla, „Zumec” Zakład Urządzeń Mechanicznych, Czchów, ul. Trawniki 37.
2. W Kategorii Producent: Emil Górniewicz, Piekarnia, Kraków ul. Garbarska 12.
3. W Kategorii Usługi: Kazimierz Wolski, Przedsiębiorstwo Kamieniarskie „Wolski” Mizerna 96.
4. Wyróżnienie: Anna Zarzycka, Janusz Piasny, Edward Pasternak.

Ranking Gazele Biznesu

Ranking Gazele Biznesu organizowany jest przez „Puls Biznesu” od 2000 roku. Celem rankingu jest promowanie firm, których działalność charakteryzuje się najbardziej dynamicznym rozwojem wśród małych i średnich firm w kraju, jak również uczciwością i przejrzystością swojej aktywności.

W roku 2003 pierwsze miejsce w Małopolsce i w całej Polsce zajęła firma Wojdyła-Budownictwo z Rabki Zdroju wyprzedzając 1401 firm z całego kraju.

VI. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA, INTEGRACJA EUROPEJSKA I MARKETING WOJEWÓDZTWA

1. FORMY WSPÓŁPRACY MIĘDZYNARODOWEJ WOJEWÓDZTWA

Współpraca w ramach międzyregionalnych umów bilateralnych:

- Kraj Związkowy Turyngii — umowa została podpisana 8.07.1999,
- Hrabstwo Fionii — umowa została podpisana 25.01.2000,
- Region Toskanii — umowa została podpisana 1.01.2000,
- Region Rhône-Alpes — umowa została podpisana 21.06.2001,
- Hrabstwo Kopenhagi — umowa została podpisana 23.10.2001,
- Kraj Preszowski — umowa została podpisana 10.01.2001,
- Kraj Żyliński — umowa została podpisana 12.07.2001,
- Region Madrytu — umowa została podpisana 7.05.2003.

Ze względu na przeprowadzenie reformy administracyjnej w Republice Słowacji w 2003 podpisano umowy o współpracy z władzami samorządowymi Preszowa (14.10.03) i Żyliny (7.11.03).

Współpraca w ramach umów międzyrządowych:

- współpraca z Walonią w ramach umowy między Rządem Walonii a Rządem RP,
- współpraca z Flandrią w ramach umowy między Rządem Flandrii a Rządem RP,
- współpraca z Bawarią w ramach umowy między Rządem RFN a Rządem RP.

Inne kontakty międzynarodowe:

- Uppsala (Szwecja),
- Obwód Lwowski (Ukraina),
- Region Centrum (Francja),
- Okręg Wiedeński (Austria).

W roku 2003 Województwo Małopolskie odwiedzili m.in: Anders Björck — Wojewoda Uppsali, Christine Lieberknecht — Prezydent Turyńskiego Landtagu, Jozef Tarčak — Przewodniczący Samorządowego Kraju Żylińskiego, Alain Rafesthain — Przewodniczący Rady Regionalnej Regionu Centrum, Hans Kaiser — Minister ds. Federalnych i Europejskich Turyngii, Didier Gosuin — Minister ds. Środowiska i Handlu Zagranicznego Regionu Brukseli, Dagmar Schipanski — Minister ds. Nauki, Badań i Sztuki w Rządzie Turyngii, Jan Boye — Przewodniczący Rady Hrabstwa Fonii.

2. WSPÓŁPRACA MIĘDZYREGIONALNA — ZREALIZOWANE PROJEKTY

Edukacja. Zrealizowano 5 projektów, z których najważniejsze to: podpisanie umów partnerskich pomiędzy Małopolskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Thuringer Institut für Lehrerfortbildung, Lehrplangentwicklung und Medien, Akademią Rolniczą w Krakowie i ISARA w Lyonie, Uniwersytetem Jagiellońskim a Uniwersytetem Katolickim w Lyonie, Uniwersytetem w Sabaudii, a Akademią Wychowania Fizycznego w Krakowie oraz Wyższą Szkołą Turystyki i Ekologii w Suchej Beskidzkiej. Przyznano stypendia uniwersyteckie zarówno w Województwie

Małopolskim jak i Regionie Rhone-Alpes. Złożono 2 projekty do programu Comenius 2.1 do Komisji Europejskiej, dotyczące stworzenia Europejskiej sieci regionalnych centrów edukacyjnych ułatwiających uczelniom wspólne startowanie do programu UE Comenius oraz budowanie wspólnego systemu edukacji językowej w krajach europejskich. Utworzono przy Uniwersytecie Jagiellońskim Centrum Edukacji Służb Publicznych i Administracji.

Kultura. Zrealizowano 8 projektów m.in.: Projekt Hermes w ramach programu INTERREG III z zakresu dziedzictwa kulturowego we współpracy z Fundacją Klasyki Weimarskiej. Przygotowano wystawy: „Malowana wieś Zalipie” w skansenie Hohenfelde, „Malby na skle w słowackich muzeach”, „Do cerkwi, do miasta, na tańce...”, w Preszowie, „Wielcy Małopolski” w Kopenhadze, w ramach obchodów 10-cio lecia współpracy Województwa Małopolskiego z Hrabstwem Kopenhagi oraz prezentację kulturalną Małopolski w Uppsali w połączeniu z wernisażem wystawy szopek krakowskich.

Turystyka. Zorganizowano 7 projektów m.in. z zakresu promocji Województwa Małopolskiego za granicą podczas międzynarodowych targów: Salon Turystyki MAHANA w Lyonie, Targi Gospodarcze Classe Export, Mundial Zawodów w Lyonie oraz Dni Polskie w Goeteborgu. Z zakresu agroturystyki wspólnie z Regionem Rhône-Alpes zorganizowano misję ekspercką w Województwie Małopolskim ukierunkowaną na tworzenie sieci współpracy, rozwój nowych form działalności agroturystycznej, przygotowano również internetową, francusko-polską wersję katalogu małopolskich gospodarstw agroturystycznych. W ramach projektu Ścieżki Rowerowe zorganizowano wizytę studyjną w Kopenhadze mającą na celu zdobycie doświadczeń w zakresie tworzenia, wytyczania i znakowania szlaków i tras rowerowych.

Opieka społeczna, szpitalnictwo. Zrealizowano 3 projekty. Dzięki współpracy z Hrabstwem Kopenhagi przekazany został małopolskim szpitalom sprzęt medyczny, a pracownicy różnych oddziałów szpitali oraz kadry administracyjnej wzięli udział w konferencji zorganizowanej w Nordic House: „Prawa pacjenta w krajach Unii Europejskiej na przykładzie doświadczeń duńskich”. Po raz szósty odbyło się we współpracy z Turyngią Seminarium Przyszłości. W tym roku pod hasłem „Etyka i medycyna — wyzwanie dla polityki i społeczeństwa”.

Gospodarka. Zrealizowano 8 projektów, które objęły m.in. misje identyfikacyjne i eksperckie dot. tworzenia przedsiębiorstw i kształcenia ustawicznego w technologiach informacji i komunikacji (TIC), tworzenia i promocji produktów turystycznych, rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich. Przygotowano misje: gospodarczą firm z Małopolski do Uppsali oraz gospodarczo-handlową z regionu Brukselskiego do Małopolski. Podpisano umowę pomiędzy MARR S.A i Landesentwicklungsgesellschaft z Turyngii.

W ramach współpracy z regionami partnerskimi zrealizowano ponadto projekty z takich dziedzin jak ochrona środowiska (realizacja projektu ROPSIM „Inwentaryzacja składowisk odpadów i byłych terenów przemysłowych w Województwie Małopolskim”), rolnictwo (szkolenie w Centrum Hodowli w Poisy), administracja (staże dla pracowników UMWM w Turyngii oraz w Walonii) oraz rynek pracy.

3. WSPÓŁPRACA W RAMACH ORGANIZACJI MIĘDZYNARODOWYCH

Zrzeszenie Regionów Europy (AER) od 2000 r. – największa organizacja skupiająca wyłączenie samorządy regionalne z obszaru całej Europy. Marszałek Województwa Małopolskiego jest członkiem Biura Wykonawczego AER, i bierze udział w jego spotkaniach, podczas których opiniuje i akceptuje dokumenty przygotowywane przez poszczególne Komitety Zrzeszenia. W pracach czterech komitetów AER w roku 2003 uczestniczyli, wytypowani do prac w tych komitetach, Radni Sejmiku Województwa Małopolskiego. Spotkania odbyły się w Brukseli, Boras, Budapeszcie oraz Gerze. Omawiano kwestie instytucjonalne, zdrowia i spraw społecznych, rolnictwa, planowania przestrzennego, kultury, edukacji, sportu, młodzieży oraz mediów w kontekście przyjęcia konstytucji europejskiej. Przygotowane podczas spotkań dokumenty przedstawiające stanowisko regionów w kluczowych dziedzinach polityki europejskiej przedstawione zostały następnie w Parlamencie Europejskim.

Europejskie Stowarzyszenie Regionalne na Rzecz Społeczeństwa Informacyjnego ERIS@. Organizacja wspierająca rozwój informatyzacji w zakresie działań priorytetowych dla Unii Europejskiej tzn. edukacji, zwalczania bezrobocia, podnoszenia sprawności administracji, rozwoju obszarów wiejskich, budowania społeczeństwa informacyjnego. W roku 2003 trwały prace przygotowawcze do organizacji w Małopolsce Międzynarodowej Konferencji na rzecz Społeczeństwa Informacyjnego EISCO2005. Województwo Małopolskie korzystając z bazy danych Eris@ poszukiwało partnerów do realizacji projektów europejskich, których jest liderem. Ponadto na bieżąco przekazywane były jednostkom z terenu Małopolski informacje w sprawie dostępnych programów unijnych oraz propozycje przystępowania do realizacji projektów europejskich otrzymywane od Eris@.

MIX Komitet – Wspólna Komisja Konsultacyjna Polska – Komitet Regionów. Celem działania Komisji składającej się z przedstawicieli wszystkich szczebli polskich samorządów, było prowadzenie dialogu z regionami – członkami Komitetu Regionów i w konsekwencji lepsze przygotowanie polskich samorządów do działania w warunkach członkostwa Polski w Unii oraz członkostwa w Komitecie Regionów. Trzecie posiedzenie Wspólnej Komisji Konsultacyjnej Polska – Komitet Regionów odbyło się w Krakowie 27 czerwca 2003 r. W obradach wzięli udział nowo powołani polscy obserwatorzy. Podczas posiedzenia Komisja przyjęła tekst rekomendacji dotyczącej stanowiska polskich samorządów w odniesieniu do Wspólnej Polityki Rolnej UE, tematem dyskusji były także kwestie związane z nowymi aspektami polityki ochrony środowiska po wstąpieniu Polski do UE. Ważnym tematem obrad były metody reprezentowania interesów regionalnych w Brukseli, np. poprzez prowadzenie biur regionalnych. Posiedzenie to było ostatnim, podsumowującym zebraniem Komisji, która zakończyła swoją pracę w związku z powołaniem obserwatorów do Komitetu Regionów i bliskiego już członkostwa Polski w UE.

4. INTEGRACJA EUROPEJSKA

Małopolski Informator Europejski, to redagowany w Departamencie Promocji i Współpracy Międzynarodowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego, co miesiąc biuletyn informacyjny skierowany do samorządów terytorialnych, gospodarczych, organizacji pozarządowych oraz wszystkich potencjalnych beneficjentów programów unijnych. Dostępny jest drogą elektroniczną lub pocztą. Publikowane są w nim m.in. aktualne informacje o programach unijnych, zaproszenia do składania wniosków oraz ogłoszenia o poszukiwaniu partnerów do realizacji wspólnych projektów współfinansowanych ze środków Komisji Europejskiej.

Przedstawicielstwo Województwa Małopolskiego w Brukseli. Działalność Przedstawicielstwa obejmowała głównie systematyczne śledzenie wydarzeń oraz selekcjonowanie i przekazywanie informacji dotyczących bieżących wydarzeń w polityce regionalnej UE. Do zadań Przedstawicielstwa należało również redagowanie informacji na temat konferencji, seminariów oraz spotkań organizowanych przez Komisję Europejską, Parlament oraz Komitet Regionów w odniesieniu do polityki regionalnej Unii Europejskiej oraz kreowanie indywidualnych spotkań z funkcjonariuszami Komisji Europejskiej odpowiedzialnymi za koordynację poszczególnych programów wspólnotowych. Przedstawicielstwo informowało również o zapowiedziach programów unijnych, w których mogą uczestniczyć podmioty z Województwa Małopolskiego. W roku 2003 Przedstawicielstwo Województwa Małopolskiego w Brukseli utrzymywało regularne kontakty z Dyrekcjami Generalnymi Komisji Europejskiej (odpowiedzialnymi za przygotowywanie oraz weryfikację około 50 programów wspólnotowych) oraz Misją Polską przy UE, a także prowadziło działania promujące Małopolskę w Brukseli.

5. MARKETING WOJEWÓDZTWA

Podejmowane w roku 2003 działania koncentrowały się na trzech głównych obszarach. Były to:

- tworzenie i rozbudowa systemu komunikacji marketingowej z rynkiem,
- promocja wewnętrzna, to jest realizacja cyklicznych inicjatyw promocyjnych oraz podejmowanie nowych projektów adresowanych w głównej mierze do mieszkańców Województwa oraz partnerów społecznych z terenu Małopolski,
- promocja zewnętrzna (w tym promocja zagraniczna), a więc podejmowanie przedsięwzięć promujących Małopolskę wobec klienta zewnętrznego, głównie zagranicznego.

Do działań w obszarze tworzenia i rozbudowy systemu komunikacji marketingowej z rynkiem należy zaliczyć:

- Prace związane z przygotowaniem dokumentu *Strategii Działań Marketingowych Województwa Małopolskiego*. W 2003 r. opracowano podstawowe zasady tworzenia dokumentu, wybrano również zespół doświadczonych specjalistów z branży marketingu regionalnego, którzy na podstawie dostarczonych badań i analiz oraz wyników serii warsztatów i konsultacji zajmują się przygotowaniem końcowego opracowania. Do prac, obok Samorządu Województwa włączyły się: Urząd Miasta Krakowa i Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. Powstał zespół roboczy, złożony z reprezentantów tych instytucji.
- Opracowanie jednolitej formuły graficznej druków i innych materiałów promocyjnych. W wyniku przeprowadzonego konkursu, na który zgłoszono kilkanaście projektów, powstał podręcznik wzorów edycji wydawnictw i materiałów promocyjnych Województwa Małopolskiego, precyzyjnie określający zarówno zasady stosowania oryginalnej formuły graficznej, jak i pola jej wykorzystania.
- Rozbudowa systemu wystawienniczego Województwa Małopolskiego.
- Promocja wewnętrzna Województwa to m.in. kampania promująca małopolskie produkty regionalne realizowana za pomocą reklamy zewnętrznej przy współpracy mediów regionalnych. W ramach kampanii, która towarzyszy procesowi rejestracji produktów regionalnych w ramach procedur UE organizowane były również wydarzenia publiczne, w tym imprezy plenerowe jak Dożynki Województwa Małopolskiego, czy prezentacja regionalnych przysmaków dla gości Forum Ekonomicznego w Krynicy- Zdroju.

W ramach promocji zewnętrznej podstawowymi segmentami działań były:

- Organizacja prezentacji promocyjnych w kraju i poza jego granicami oraz realizacja kampanii reklamowej Małopolski w prasie polskiej adresowanej tak do odbiorców krajowych, jak i zagranicznych oraz w drukowanych mediach zagranicznych (poprzez organizację press tourów). Geograficznymi kierunkami prezentacji promocyjnych były tym razem rynki słabo wcześniej penetrowane w ramach działań promocyjnych, m.in. rynek szwedzki, fiński, brytyjski (projekty: *Polen.nu* i prezentacja Małopolski w Londynie).
- Prezentacja Małopolski w regionie Uppsala w Szwecji w ramach inicjatywy rządowej *Rok Polski w Szwecji* i projektu *Polen.nu*. Promocja Małopolski w Uppsali ukierunkowana była na przedstawienie potencjału kulturalnego i gospodarczego Małopolski.
- Projekt „Aktiv Małopolska” promujący walory turystyki aktywnej w Małopolsce skierowany do klienta duńskiego (kontynuacja projektu zapoczątkowanego w 2002 r.). Projekt będzie kontynuowany (już bez udziału środków Województwa Małopolskiego), co najmniej do roku 2006.

- Piknik w londyńskim Regent's Park — przedsięwzięcie zorganizowane przez Małopolską Organizację Turystyczną, Polski Ośrodek Turystyczny w Londynie i Województwo Małopolskie.
- Seminarium gospodarcze i misja przedsiębiorców do Grazu (Austria).
- Prezentacja promocyjna na targach inwestycyjnych MIPIM w Cannes (Francja).
- Działania w mediach drukowanych. Łącznie opracowano 14 wpisów i wkładek promocyjnych kierowanych m.in. na rosyjski rynek turystyczny (2 wpisy) oraz na rynek szwedzki, jako wsparcie reklamowe prezentacji Małopolski w Uppsali (łącznie 4 wpisy promocyjne i reklamy). Osobną ofertę skierowano do organizatorów kongresów, konferencji i seminariów (wpis promujący organizację kongresów w Małopolsce).
- Organizacja dziennikarskich wizyt studyjnych (Press-Tours) dziennikarzy fińskich (efekt 4 artykuły) oraz dziennikarzy z Belgii (efekt — 8 artykułów).

SYSTEMY TECHNICZNE

I. TRANSPORT I KOMUNIKACJA

1. TRANSPORT DROGOWY

Infrastruktura drogowa

Sieć drogowa Małopolski tworzy system powiązany z układem dróg krajowych i międzynarodowych. Przez obszar województwa przebiega III Paneuropejski Korytarz Transportowy: Zgorzelec/Olszyna – Krzyżowa – Wrocław – Opole – Katowice – Kraków – Rzeszów – Przemyśl – Medyka/Korczowa, wchodzący w skład sieci TINA i tworzący przyszłą sieć drogową TEN.

Na terenie województwa małopolskiego w skład III-ego paneuropejskiego korytarza transportowego TINA wchodzi:

- odcinek autostrady A – 4 Katowice – Kraków,
- droga krajowa nr 4 (międzyregionalna) przebiegająca w kierunku zachodnio-wschodnim, relacji Zgorzelec – Wrocław – Gliwice – Bytom – Olkusz – Kraków – Tarnów – Przemyśl.
- odcinek linii kolejowej E-30 Drezno – Wrocław – Kraków – Rzeszów – Lwów.

Tabela nr 177. Infrastruktura drogowa Małopolski

Lp.	Elementy sieci drogowej	Długość	
		(w km)	(w %)
1	Drogi krajowe	903,0	2,37
	w tym: autostrada	58,6	0,16
2	Drogi wojewódzkie	1360,6	3,58
	w tym: drogi na terenie miast	186,5	0,49
	drogi zamiejskie	1174,1	3,09
3	Drogi powiatowe	6 397,0	16,81
4	Drogi gminne	29 386,0	77,24
5	Razem	38 046,6	100,00

Podstawowy układ drogowy województwa stanowią drogi krajowe (międzyregionalne i regionalne) oraz wojewódzkie.

Do głównych dróg krajowych w województwie administrowanych przez Generalną Dyрекcyję Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Krakowie, tworzących zasadniczy szkielet komunikacyjny, należą:

- autostrada A – 4 Katowice – Kraków,
- droga krajowa nr 7 (międzyregionalna) przebiegająca w kierunku północno-południowym, relacji Gdańsk – Warszawa – Kraków – Chyżne,
- droga krajowa (międzyregionalna) nr 4 przebiegająca w kierunku zachodnio-wschodnim, relacji Zgorzelec – Wrocław – Gliwice – Bytom – Olkusz – Kraków – Tarnów – Przemyśl.

Pozostałe drogi krajowe (regionalne) przecinają województwo na kierunkach wschód - zachód, północ - południe wychodząc w kierunku sąsiednich województw.

Do najważniejszych dróg wojewódzkich administrowanych przez Zarząd Dróg Wojewódzkich w Krakowie można zaliczyć:

- drogę wojewódzką nr 964 Kasina Wielka – Dobczyce – Wieliczka – Niepołomice – Szczurowa – Biskupice Radłowskie,
- drogę wojewódzką nr 969 Nowy Targ – Czorsztyn – Krościenko – Zabrzeż – Stary Sącz,
- drogę wojewódzką nr 977 Tarnów – Tuchów – Gromnik – Moszczenica – Gorlice – Koniczna – granica państwa.

Sieć dróg powiatowych stanowi ważny element w systemie komunikacji wewnętrznej województwa, uzupełniając sieć dróg krajowych i wojewódzkich, łącząc miejscowości i wsie z siedzibami powiatów. Nawierzchnię twardą posiada 98% dróg powiatowych. Ich stan jest zły i utrudnia dostęp do obszarów o szczególnych walorach turystycznych oraz hamuje możliwości rozwoju gospodarczego, w tym turystyki.

Inwestycje w transporcie drogowym.

A. Modernizacja i przebudowa układu dróg krajowych.

Na modernizację i przebudowę dróg krajowych Małopolski w 2003 roku przeznaczono ogółem 322,5 mln zł, w tym na inwestycje drogowe wydano 274,6 mln zł. Przygotowanie nowych inwestycji kosztowało 75,7 mln zł, w tym: dokumentacje i koncepcje 8,5 mln zł i wykup gruntów 67,2 mln zł. Środki finansowe przeznaczone na autostradę Kraków – Tarnów pochłonęły 63,8 mln zł.

Najważniejsze inwestycje realizowane na drogach krajowych w 2003 r.:

— Węzeł „Niwa” w Oświęcimiu. Zakres inwestycji obejmował przebudowę drogi krajowej nr 44 (ul. Śląskiej) w Oświęcimiu – Babicach na odcinku 387 m - w tym budowa dojazdu do wiaduktu i połączenie go z drugim wiaduktem, budowę połączenia wiaduktu z rondem „Niwa” o długości 262 m oraz odnowę nawierzchni na odcinku 1,7 km. Koszt całkowity: 5,3 mln złotych, wydatki w 2003 roku: 2,7 mln złotych.

— Południowa autostradowa obwodnica Krakowa.

Autostradowa obwodnica Krakowa leży w ciągu autostrady A4, całkowita długość obejścia od węzła Balice I do węzła Wielickiego wynosi 24,7 km. Celem inwestycji było przedłużenie istniejącej obwodnicy — wyprowadzenie drogi krajowej nr 4 poza teren miasta. Realizowany fragment podzielono na dwa odcinki: I – 5,9 km, od ul. Kąpielowej do potoku Malinówka, współfinansowany z pożyczki EBI, został zakończony w grudniu 2002 roku; II – 2,0 km z węzłem Wielickim (z największym w kraju wielopoziomowym skrzyżowaniem), współfinansowany z grantu PHARE, został zakończony w połowie 2003 roku. Koszt całkowity: 390 mln złotych, wydatki w 2003 roku: 88 mln złotych. Zakres inwestycji obejmował: budowę drogi o długości 7,9 km o parametrach autostradowych (dwie jezdnie, każda po trzy pasy ruchu), 13 km dróg dojazdowych i łącznic, 9,3 km ekranów akustycznych.

— Regulacja rzeki Raby pod budowę drugiej jezdni „Zakopianki”. Regulacja koryta Raby dla potrzeb przebudowy drogi krajowej nr 7 na odcinku Myślenice – Lubień. Koszt całkowity: 13,1 mln złotych; wydatki w 2003 roku: 13,1 mln złotych. Zakres inwestycji obejmował roboty regulacyjne na odcinku 7,6 km.

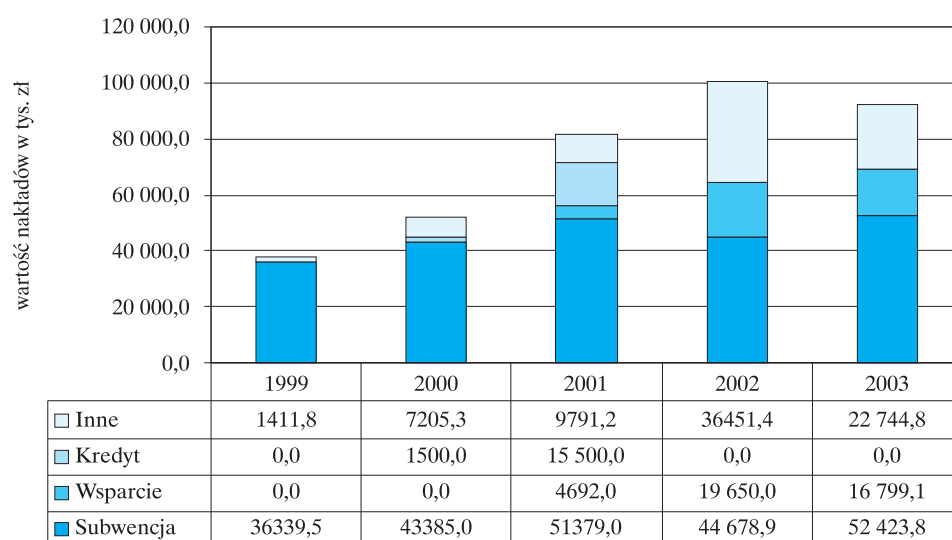
B. Modernizacja i przebudowa układu dróg wojewódzkich.

Nakłady finansowe na drogi wojewódzkie w 2003 r. wyniosły ogółem 91 967 718 zł w tym:

- Subwencja: 52 423 803 zł,
- Kontrakt Wojewódzki: 16 799 079 zł,
- Dotacja celowa Budżetu Państwa: 3 500 000 zł,
- Gminy i powiaty (IS): 5 257 835 zł,
- Phare CBC: 7 611 560 zł,
- Phare Odbudowa: 3 150 299 zł,
- Pożyczka Bank Światowy: 2 890 685 zł,
- Inne: 334 457 zł.

Prawie 73 % z całości nakładów finansowych przeznaczonych na drogi wojewódzkie zostało wydane na inwestycje drogowe i mostowe.

Wykres nr 77. Nakłady finansowe na drogi wojewódzkie w latach 1999-2003

Źródło: Zarząd Dróg Wojewódzkich w Krakowie.

Najważniejsze zadania inwestycyjne w 2003 r.:

— Zabezpieczenie osuwiska i odbudowa drogi woj. nr 975 Dąbrowa Tarnowska – Zakliczyn – Dąbrowa w m. Lipie. Prawie 2 mln zł kosztowało zabezpieczenie stoku i odbudowa drogi 975 w Lipiu. Prace przy likwidacji skutków powodzi z lipca 2001 trwały dziewięć miesięcy, poprzedzone były badaniami geologicznymi, które stanowiły podstawę do zaprojektowania sposobu zabezpieczenia stoku i odbudowy drogi.

— Przebudowa drogi woj. nr 977 Moszczenica – Gorlice – Konieczna. Prace prowadzone w 2003 r. kosztowały prawie 13 mln złotych; całość przedsięwzięcia – 30 000 000 zł. Budowa łącznicy Stawiska, remont ul. Węgierskiej w Gorlicach – to ostatnie z zaplanowanych zadań projektu „modernizacja drogi woj. nr 977 na odcinku Moszczenica – Gorlice – Konieczna – granica państwa”.

— Poprawa bezpieczeństwa na odcinku drogi woj. nr 969 Nowy Targ – Nowy Sącz, poprzez odnowę nawierzchni i oznakowanie. Jest to jeden z najważniejszych szlaków komunikacyjnych Małopolski łączący Podhale z Sądecczyną. Prace kosztowały prawie 6 mln zł. Zadania współfinansowane było ze środków Kontraktu Wojewódzkiego oraz samorządy lokalne.

— Modernizacja drogi wojewódzkiej 780 w Chełmku. Remont obejmował m.in. całkowity remont nawierzchni, wykonanie nowej organizacji ruchu, remont chodnika, montaż korytek ściekowych. Prace kosztowały 1 452 600 zł.

— Odbudowa mostu po powodzi w ciągu drogi wojewódzkiej 964 na potoku Bysinka — w Myślenicach. Koszt odbudowy mostu i budowy dróg dojazdowych wyniósł 1 384 000 zł (Programu PHARE Odbudowa I edycji).

— Budowa obwodnicy miejscowości Klucze w ciągu drogi wojewódzkiej nr 791. Wyprowadzenie ruchu tranzytowego zwłaszcza ciężkich samochodów z centrum miasta, poprawa dostępności województwa oraz skrócenie czasu przejazdu – to najważniejsze powody budowy obwodnicy m. Klucze. Całkowity koszt inwestycji wyniósł prawie 2,8 mln zł. Prace budowlane rozpoczęły się w maju, a zakończyły w grudniu 2003 roku.

— Dokumentacja przyszłościowa. Na realizację zadania przeznaczono 6 900 000 zł. Najważniejsze prowadzone opracowania to: modernizacja drogi wojewódzkiej nr 977 Tarnów — Moszczenica, obejście Starego i Nowego Sącza lewym brzegiem Dunajca – etap 1: połączenie drogi krajowej nr 87 z drogą powiatową Chełmiec – Gołkowice; przebudowa drogi wojewódzkiej nr 776 Kraków – Proszowice – Ostrów, przebudowa drogi wojewódzkiej nr 958 i 959.

Poprawa Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego (BRD)

W 2003 roku zrealizowano we współpracy z naukowcami Politechniki Krakowskiej – z funduszy Banku Światowego – program poprawy Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego. Przygotowanie odpowiednich projektów i ich realizacja kosztowała około 4 800 000 zł.

W roku 2003 wytypowanych zostało dziesięć dróg, na których dodatkowo zostały oznakowane wszystkie łuki, przejścia dla pieszych oraz miejsca szczególnie niebezpieczne. W sumie programem zostało objęte 560 kilometrów dróg, 26 miejscowości, gdzie dodatkowo zostało oznakowanych 66 przejść dla pieszych przy dojeźdżach do szkół.

Inicjatywy Samorządowe

Wzorem lat ubiegłych prowadzone były wspólne inwestycje z samorządami lokalnymi przy drogach wojewódzkich. Realizowano 84 zadania, których wartość wyniosła 13 843 269 zł. W ramach współpracy z 51 samorządami z terenu 17 powiatów wykonano m.in. 26 kilometrów chodników, 7,6 km kanalizacji, 5 zatok, 1 rondo, 3 przebudowy skrzyżowań, 2 km nawierzchni z poszerzeniem jezdni.

Tabela nr 178. Zadania realizowane w ramach IS

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003
ilość wniosków	45	120	163	97
ilość zadań	29	63	103	84
koszt wniosków (w tys. zł)	13 300	18 600	26 954	43 628
Województwo (w tys. zł)	4 674	6 553	10 073	22 230
Samorzady (w tys. zł)	3 342	5 227	10 210	21 398
Razem (w tys. zł)	8 016	11 781	20 283	43 628

Źródło: Zarząd Dróg Wojewódzkich w Krakowie.

Przykładowe inwestycje w ramach Inicjatyw Samorządowych to m.in.:

1. **Budowa małego ronda na skrzyżowaniu ulic: 1 Maja – Rynek – Daszyńskiego – Olszyny – Beskidzka w Andrychowie drogi wojewódzkiej nr 781.** Budowa ronda kompaktowego, poprawiającego bezpieczeństwo kierujących i pieszych, kosztowała 740 000,00 zł. Inwestycja po połowie została sfinansowana przez Województwo Małopolskie i w połowie przez miasto Andrychów.
2. **Przebudowa skrzyżowania drogi wojewódzkiej nr 949 Jawiszowice – Przeciszów z drogą powiatową w Jawiszowicach.** Milion złotych kosztowała przebudowa niebezpiecznego skrzyżowania drogi wojewódzkiej 949 z drogami powiatowymi. Inwestycja prowadzona była wspólnie przez Województwo Małopolskie, powiat oświęcimski i gminę Brzeszcze.

Wykres nr 78. Zestawienie lokalizacji zrealizowanych inwestycji na drogach wojewódzkich

Legenda do rys. nr 1:

1. Przebudowa drogi nr 958 Chabówka — Czarny Dunajec — Chochołów — Zakopane”
 2. „Przebudowa drogi nr 967 Myślenice — Łapczyca”
 3. „Przebudowa drogi 977 Tarnów — Gromnik — Moszczenica”
 4. „Droga wojewódzka nr 780 w Chełmku”
 5. „Budowa obwodnicy m. Klucze”
 7. „Budowa kanalizacji deszczowej oraz wykonanie warstwy wiążącej w ciągu drogi wojewódzkiej nr 980 w m. Rzepiennik Strzyżewski”
 8. „Przebudowa nawierzchni drogi wojewódzkiej nr 946 w miejscowości Sucha
 9. „Poprawa bezpieczeństwa na odcinku drogi wojewódzkiej nr 969 poprzez odnowę nawierzchni, oznakowanie i remont chodników”
- „Budowa i przebudowa chodników wraz z odwodnieniem w ciągu dróg wojewódzkich realizowane przy współdziałaniu samorządów lokalnych”.
- Gminy: 1 Budzów, 2 — Ciężkowice, 3 — Czarny Dunajec, 4 — Czchów, 5 — Klucze, 6 — Koszyce, 7 — Krynica Zdrój, 8 — Liszki, 9 — Łapanów, 10 — Mszana Dolna, 11 — Niepołomice, 12 — Radłów, 13 — Sękowa, 14 — Skąta, 15 — Sucha Beskidzka, 16 — Sułoszowa.

2. AUTOBUSOWA KOMUNIKACJA ZBIOROWA

Aktualnie na terenie województwa małopolskiego zarobkowy przewóz osób pojazdami samochodowymi w regularnym transporcie zbiorowym na liniach regularnych (wykraczających poza obszar jednego powiatu) wykonuje 654 przewoźników. Przewoźnicy ci obsługują 1 203 linie komunikacyjne przebiegające przez obszar dwóch lub więcej powiatów, lub linie komunikacyjne przebiegające przez obszar dwóch lub więcej województw, a rozpoczynające się na terenie województwa małopolskiego.

Tabela nr 179. Zestawienie ilości linii i przewoźników w latach 2002-2003

Ilość \ Rok	2002	2003
Ilość przewoźników	550	654
Ilość linii	1120	1203

Źródło: opracowanie własne UMWM.

3. TRANSPORT KOLEJOWY

Elementy systemu transportu kolejowego

Sieć kolejowa na terenie województwa małopolskiego jest podzielona pomiędzy dwie jednostki organizacyjne:

- Zakład Infrastruktury Kolejowej w Krakowie (601,7 km czynnych linii i łącznic kolejowych);
- Zakład Infrastruktury Kolejowej w Nowym Sączu (466,6 km).

Linie magistralne stanowią 13% (137 km) ogółu linii. Największy udział mają linie kategorii pierwszorzędnej (42%) i drugorzędnej (40%). Pozostała część linii to linie znaczenia miejscowego.

Największe obciążenie ruchem pasażerskim występuje na liniach magistralnych:

- Kraków — Trzebinia — Katowice,
- Kraków — Tarnów,
- Kraków — Warszawa.

Obszar Małopolski przecina 1 068,3 km linii oraz łącznic kolejowych. W liczbie tej nie uwzględniono bocznic kolejowych. Poza obsługą pasażerską znajdują się linie Tarnów — Szczucin oraz Podłęże — Niepołomice, na których ruch pociągów osobowych zawieszono w roku 2000. Poza obsługą kolejową pozostają powiaty proszowicki, myślenicki oraz dąbrowski.

Dostępność komunikacyjna wyrażona gęstością sieci kolejowej jest uznawana za wystarczającą. Część linii kolejowych obsługuje również ruch międzynarodowy. Linia Tarnów — Krynica posiada odgałęzienie do jedyne w Małopolsce przejścia granicznego w Leluchowie.

Ze względu na standard infrastruktury sieć kolejową można podzielić na:

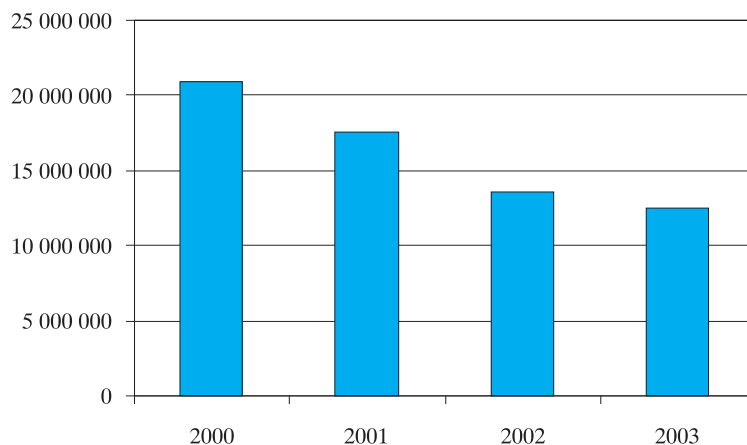
- linie kolejowe i łącznice dwutorowe zelektryfikowane (43,2%);
- linie jednotorowe zelektryfikowane (44,1%);
- linie jednotorowe nieelektryfikowane (12,7%).

Obsługa mieszkańców i gospodarki transportem kolejowym

Przewozy pasażerskie na terenie województwa małopolskiego realizowane są przez „PKP Przewozy Regionalne” Sp. z o.o., Małopolski Zakład Przewozów Regionalnych w Krakowie. Obszar działania Zakładu pokrywa się z obszarem województwa małopolskiego.

Linie kolejowe obsługują ok. 25% obszaru Małopolski, standard dostępności wynosi 6,5 km / 100 km² i jest nieco niższy niż standard krajowy (7,1 km / 100 km²). Obsługę kolejową powiatów północnych i centralnych można uznać za wystarczającą, natomiast powiatów południowych i południowo-wschodnich za niewystarczającą.

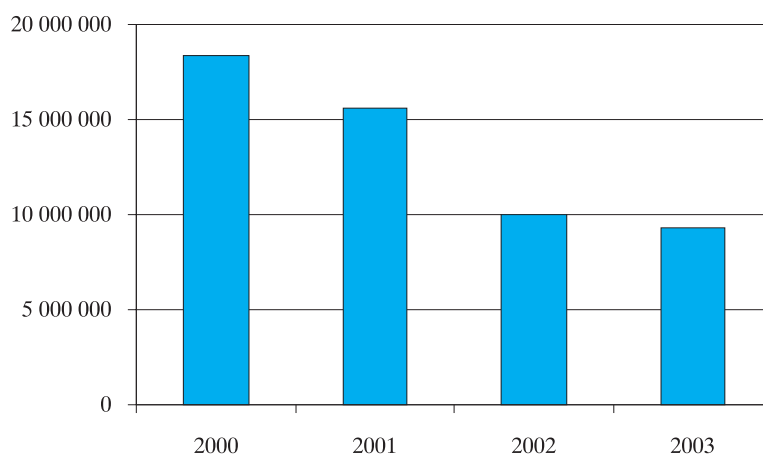
Wykres nr 79. Przewozy pasażerów realizowane przez PKP Przewozy Regionalne Sp. z o.o. na terenie województwa małopolskiego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKP Przewozy Regionalne Sp z o.o.

W roku 2003 „PKP Przewozy Regionalne” Sp. z o.o. przewiozła na terenie województwa małopolskiego 12 480 719 pasażerów. Stanowi to zmniejszenie liczby podróży o 7,9% w stosunku do roku poprzedniego, i utrzymanie tendencji spadkowej popytu na przewozy kolejowe. Z ogólnej liczby przewiezionych pasażerów 78,5% stanowią pasażerowie pociągów osobowych, pozostała część – pociągów pospiesznych.

Wykres nr 80. Praca przewozowa PKP Przewozy Regionalne Sp. z o.o. na terenie województwa małopolskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKP Przewozy Regionalne Sp z o.o.

Średnia odległość przewozu pasażerów w pociągach osobowych wynosi 38,8 km, natomiast w pociągach pospiesznych — 204,4 km.

Począwszy od roku 2001 Województwo rozpoczęło realizację zadań związanych z organizowaniem i dotowaniem regionalnych, kolejowych przewozów pasażerskich. Zadanie to jest wypełniane na podstawie umów zawieranych pomiędzy Województwem Małopolskim a przewoźnikiem kolejowym.

Tabela nr 180. **Udział Województwa Małopolskiego w wykorzystaniu środków przeznaczonych na przewozy pasażerskie w zł**

Lp.	Przeznaczenie	Podział środków		
		2001	2002	2003
1	Dotacja do przewozów pasażerskich	16 317 459	16 375 000	15 186 000
2	Zakup pojazdów szynowych	1 875 570	2 523 000	3 643 000
3	Organizacja przewozów kolejowych	562 671	–	341 000
	Razem	18 755 700	18 898 000	19 170 000

Źródło: opracowanie własne.

4. TRANSPORT LOTNICZY

Elementy systemu transportu lotniczego

Obszar województwa małopolskiego obsługiwany jest przez Międzynarodowy Port Lotniczy im. Jana Pawła II Kraków-Balice. Ponadto pewne funkcje rekreacyjne i sportowe spełniają lotniska w Nowym Targu, Łososinie Dolnej i Krakowie Pobiedniku.

Międzynarodowy Port Lotniczy Kraków — Balice położony jest 11 km na zachód od Krakowa. Obszar lotniskowy przylega do autostrady Kraków — Katowice. Lotnisko posiada również dogodne połączenie drogowe w kierunku Zakopanego i Tarnowa.

Port Lotniczy Kraków — Balice jest korzystnie usytuowany w stosunku do sieci dróg lotniczych. Wokół Portu istnieje 6 stałych dróg lotniczych.

W Balicach istnieje jedna utwardzana droga startowa na kierunku 08-26, długości 2550 m i szerokości 60 m. Istnieje również równoległy awaryjny pas startowy o nawierzchni trawiastej, długości 2400 m i szerokości 300 m, położony po północnej stronie drogi startowej. Płyta postojowa dla 17 samolotów o powierzchni 92 000 m², zlokalizowana jest naprzeciw budynku dworca, ok. 300 m od progu pasa startowego.

Obsługa mieszkańców i gospodarki transportem lotniczym

W roku 2003 roku, wystąpił wzrost zainteresowania podróżami lotniczymi skutkując wzrostem wykonanych operacji lotniczych, ruchu pasażerskiego i towarowego. Międzynarodowy Port Lotniczy Kraków Balice w roku 2003 obsłużył 593 214 pasażerów.

Tabela nr 181. Wykaz połączeń regularnych realizowanych z Międzynarodowego Portu Lotniczego w Krakowie Balicach

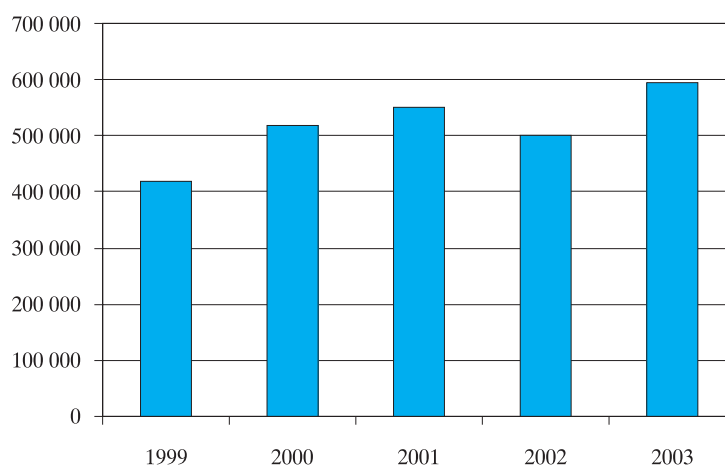
Lp.	Kierunek	Udział w ruchu
1	Warszawa	36%
2	Londyn	15%
3	Wiedeń	11%
4	Chicago	10%
5	Frankfurt	10%
6	Paryż	6%
7	Zurich	4%
8	Rzym	4%
9	Budapeszt	1%
10	New York (JFK)	1%
11	New York (EWR)	1%
12	Tel Aviv	1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Międzynarodowego Portu Lotniczego im. Jana Pawła II Kraków-Balice Sp. z o.o.

W roku 2003 ruch pasażerski był realizowany przez następujących przewoźników: LOT (83 % udziału w ruchu), AUSTRIAN AIRLINES (7%), BRITISH AIRWAYS (5%), SWISS (4%), MALEV (1%). Wyniki Portu Lotniczego w Krakowie Balicach w roku 2003 kształtowały się następująco:

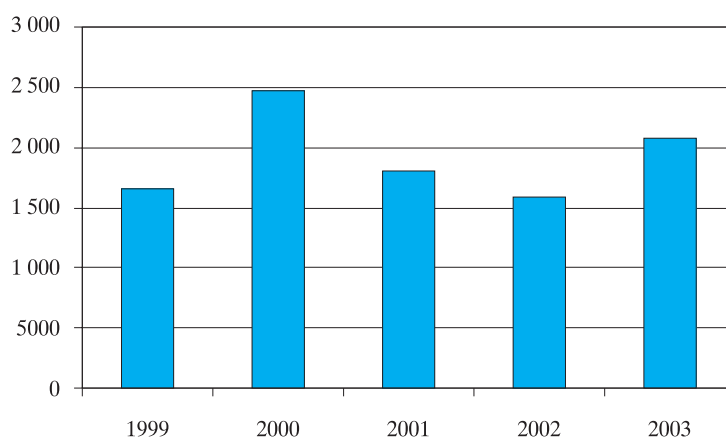
- samolotów ogółem — 7 029, dynamika 118,44 % średnio miesięcznie do 2002 r.,
- pasażerów — 593 214, dynamika 130,58 % średnio miesięcznie do 2002 r.,
- cargo — 2 071 Mg, dynamika 111,37 % średnio miesięcznie do 2002 r.

Wykres nr 81. Przewozy pasażerów w Międzynarodowym Porcie Lotniczym Kraków-Balice

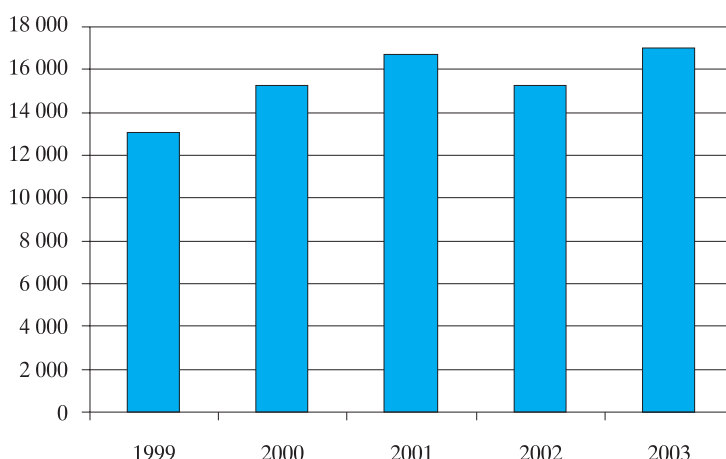
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Międzynarodowego Portu Lotniczego im. Jana Pawła II Kraków-Balice Sp. z o.o.

Wykres nr 82. Przewozy CARGO w Międzynarodowym Porcie Lotniczym Kraków-Balice

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Międzynarodowego Portu Lotniczego im. Jana Pawła II Kraków-Balice Sp. z o.o.

Wykres nr 83. Liczba operacji lotniczych w Międzynarodowym Porcie Lotniczym Kraków-Balice

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Międzynarodowego Portu Lotniczego im. Jana Pawła II Kraków-Balice Sp. z o.o.

W dniu 23.12.2003 r. Województwo Małopolskie, Miasto Kraków i Agencja Mienia Wojskowego zawiązały Spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością, pod nazwą „Krakowski Port Lotniczy”. Celem działalności Spółki jest promocja Krakowa i Regionu, działania na rzecz rozwoju ruchu turystycznego w Małopolsce, a w szczególności budowa, rozbudowa, modernizacja i eksploatacja Terminalu Lotniczego w Krakowie wraz z płytą postojową i niezbędną infrastrukturą. Spółka będzie prowadzić również zadania na rzecz obsługi lotniczego ruchu pasażerskiego i towarowego (w tym międzynarodowego lotniczego przejścia granicznego na terenie terminala).

Inwestycje w transporcie lotniczym

Międzynarodowy Port Lotniczy im. Jana Pawła II Kraków-Balice począwszy od roku 2001 sukcesywnie realizuje program modernizacji istniejącej części odlotów terminalu pasażerskiego, mający na celu stworzenie zwiększonych możliwości odpraw pasażerów odlatujących jak i optymalizację pracy w sortowni bagażu. Zrealizowane do chwili obecnej prace modernizacyjne pozwoliły na oddanie dodatkowych czterech nowych stanowisk odprawowych, dodatkowego stanowiska odprawy paszportowej, oraz drugiego, niezależnego w pełni wyposażonego ciągu kontroli bezpieczeństwa.

W roku 2003 zrealizowana została rozbudowa samolotowej płyty postojowej. Łączna powierzchnia płyty została zwiększona z 50 000 m² do 92 000 m². Jednocześnie może na niej parkować 17 samolotów średniej wielkości. Całkowity koszt realizacji inwestycji wyniósł 19,051 mln zł. Zadanie w połowie zostało sfinansowane przez Województwo Małopolskie w ramach Kontraktu Wojewódzkiego.

II. INFRASTRUKTURA ENERGETYCZNA

1. SYSTEM ENERGETYCZNY, GAZOWNICZY ORAZ NIEKONWENCJONALNE ŹRÓDŁA ENERGII

A. Stan systemu energetycznego

Województwo małopolskie zaopatrywane jest w energię elektryczną przez 6 zakładów energetycznych: Zakład Energetyczny Kraków S.A., Zakład Energetyczny Tarnów S.A., Będziński Zakład Energetyczny S.A., Rzeszowski Zakład Energetyczny S.A., Beskidzka Energetyka S.A. oraz Zakład Energetyczny Okręgu Radomsko-Kieleckiego ZEORK.

Na terenie województwa małopolskiego znajdują się 3 elektrownie zawodowe ciepłne o łącznej mocy zainstalowanej 1775 MW, 7 elektrowni wodnych o łącznej mocy zainstalowanej 172,6 MW oraz 5 elektrowni przemysłowych o łącznej mocy zainstalowanej około 150 MW. Funkcjonują również nieduże elektrownie, wykorzystujące proekologiczne źródła energii odnawialnej. Ich znaczenie w systemie jest jednak jeszcze niewielkie.

Na terenie Małopolski istnieje 6 stacji elektroenergetycznych najwyższych napięć, w tym jedna o napięciu 440 kV, pozostałe o napięciu 220 kV oraz 19 linii najwyższych napięć. Sieć elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110 kV składa się ze 126 stacji elektroenergetycznych 110 kV/SN tzw. GPZ (Główne Punkty Zasilania), które transformują energię z wysokiego napięcia na średnie oraz z 204, głównie napowietrznych, linii 110 kV.

Najważniejsze obiekty i urządzenia systemu elektroenergetycznego w województwie małopolskim to:

- Elektrownia Skawina S.A. o mocy zainstalowanej 575 MW,
- Elektrownia Siersza S.A. o mocy zainstalowanej 740 MW (docelowo 797 MW),
- Elektrociepłownia Kraków S.A. o łącznej mocy zainstalowanej 460 MW,
- Stacja elektroenergetyczna Tarnów 400/110 kV,
- Stacja elektroenergetyczna Siersza 220/110 kV,
- Stacja elektroenergetyczna Skawina 220 /110 kV,
- Stacja elektroenergetyczna Wanda w Krakowie 220/110 kV,
- Stacja elektroenergetyczna Lubocza 220/110 kV,
- Stacja elektroenergetyczna Klikowa 220/110 kV.

W związku ze znacznym rozdrobnieniem sektora dystrybucji energii oraz coraz większą konkurencją na rynku, cztery zakłady – z Krakowa, Tarnowa, Bielska-Białej i Będzina utworzyły Grupę Południową (K-4), która jako trzeci w kolejności polski podmiot sektora dystrybucji energii przygotowuje się do prywatyzacji. Zakłady te mają razem 15% udział w finalnej sprzedaży energii elektrycznej w kraju i obsługują 12,5% wszystkich klientów polskiej energetyki.

Pierwszym sprywatyzowanym przedsiębiorstwem sektora wytwórczego elektroenergetyki w Polsce stała się w 1988 r. Elektrociepłownia Kraków S.A., której inwestor strategiczny Electricite de France wstępnie posiadał 55% akcji, a obecnie posiada 64,5% akcji. Następnie w 2002 r. Ministerstwo Skarbu Państwa sprzedało akcje Elektrowni Skawina S.A. firmie PSEG Poland Distribution B.V. należącej do amerykańskiej grupy PSEG. Inwestor nabył od Skarbu Państwa 35% akcji spółki (za kwotę 24,8 mln USD) oraz od spółki akcje serii B w wysokości 15% + 1 akcja. Inwestor ten zobowiązał się do dokonania inwestycji w spółce do 2010 r. o łącznej wartości 56 mln USD.

W 2003 r. w konkursie Ministra Środowiska „Lider Polskiej Ekologii” w kategorii wyrób 1 miejsce zdobyła Elektrownia Siersza za przedsięwzięcie „Wykorzystanie odpadów procesowych do produkcji nowej generacji materiałów możliwych do wykorzystania w różnych gałęziach przemysłu”.

B. Stan systemu gazowniczego

Województwo małopolskie obsługiwane jest w zakresie gazownictwa przez pięć oddziałów Polskiego Górnictwa Naftowego i Gazownictwa (PGNiG S.A.) – Zakład Gazowniczy w Krakowie, Zakład Gazowniczy w Kielcach, Zakład Gazowniczy w Jaśle, Zakład Gazowniczy w Zabrze oraz Karpacki Oddział Gazowniczy w Tarnowie. Podobnie jak w przypadku energetyki, tak znaczna ilość zakładów wynika z faktu, iż działają one w ramach dawnych województw sprzed reformy administracyjnej. Rada Ministrów w dniu 13 sierpnia 2002 r. przyjęła „Program restrukturyzacji i prywatyzacji PGNiG S.A.” W wyniku tej decyzji od 1 stycznia 2003 r. funkcjonuje sześć dystrybucyjnych spółek gazowniczych, z czego dwie obsługują województwo małopolskie: Karpacka Spółka Gazownictwa sp. z o.o. oraz Górnooląska Spółka Gazownictwa sp. z o.o.

Przez teren Małopolski przebiega magistralna linia gazowa, na którą składają się trzy nitki gazociągu biegnące w kierunku wschód-zachód. Na obszarach górniczych województwa zlokalizowane są podziemne magazyny gazu: Żukowice, Swarzów-1, Łętkowice, Szczepanów-1, Brzezowiec, Grądy Bocheńskie-Borek, Dąbrówka, Rysia, Grabina-Nieznanowice, Dąbrowa Tuchowska, Raciborsko-1. Na terenie województwa w Oświęcimiu znajduje się również węzeł rozdzielczy, natomiast w gminie Skrzyszów, na gazociągu przesyłowym wysokiego ciśnienia relacji Sędziszów-Podgórska Wola zlokalizowana jest tłocznia gazu. W okolicach Bochni, Brzeska, Tarnowa oraz Gorlic znajdują się kopalnie gazu.

C. Energia odnawialna

W ostatnich latach widoczny jest wzrost znaczenia energii elektrycznej pochodzącej ze źródeł niekonwencjonalnych i odnawialnych. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 15 grudnia 2000 r. w sprawie obowiązku zakupu energii elektrycznej i ciepła ze źródeł niekonwencjonalnych i odnawialnych wprowadziło kilka istotnych zmian dotyczących obowiązku zakupu energii elektrycznej z tych źródeł. Powyższe zmiany dotyczą m.in. zniesienia ograniczenia dotyczącego zainstalowanych mocy w źródłach energii oraz zastosowania obowiązkowego procentowego wolumenu zakupu, który dla 2002 r. ustalony został na poziomie 2,5% rocznej sprzedaży energii elektrycznej; dla 2003 r. na poziomie 2,65% i 2,85% dla 2004 r. Równocześnie Strategia Rozwoju Energetyki Odnawialnej z września 2000 r. zakłada, że do końca 2010 r. 7,5% całej zużywanej energii w Polsce pochodzić będzie ze źródeł odnawialnych (w Unii Europejskiej w 2010 r. zaspokajac będzie 12% potrzeb). Obowiązek zakupu wytworzonej energii elektrycznej oraz założenia strategii wpłynęły na wzrost zainteresowania inwestorów energetyką niekonwencjonalną.

W Małopolsce do produkcji energii elektrycznej wykorzystuje się głównie jako energię odnawialną energię rzek oraz w nieznacznym stopniu energię wiatru. Na terenie województwa małopolskiego znajduje się 16 elektrowni wodnych o mocy zainstalowanej 172,715 MW oraz mocy osiągalnej 172,246 MW, a także 2 elektrownie wiatrowe o mocy zainstalowanej i osiągalnej 260 MW.

Łącznie produkcja brutto energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w Małopolsce wynosi obecnie około 371 tys. MWh, co stanowi 9% krajowej produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych i plasuje województwo na 4 miejscu w kraju.

Do produkcji ciepła wykorzystuje się w Małopolsce energię pochodzącą z biomasy oraz energię geotermalną. W kraju funkcjonuje obecnie kilka zakładów geotermalnych zlokalizowanych w trzech województwach: małopolskim, łódzkim i zachodniopomorskim. Działająca na terenie województwa małopolskiego od 1994 r. instalacja geotermalna w Bańskiej Niżnej jest pierwszą tego typu instalacją w Polsce. Zaspokaja ona w 100% zapotrzebowanie na ciepło i ciepłą wodę użytkową odbiorców Bańskiej Niżnej, w tym kościoła i szkoły podstawowej. W latach 1998-2000 prowadzone były badania i prace nad Projektem Geotermalnym Podhala. Rok 2001 był rokiem przełomowym dla realizacji projektu, gdyż dobiegały końca prace nad uruchomieniem magistrali ciepłowniczej z Bańskiej Niżnej do Zakopanego, łączącej Ciepłownię Geotermalną w Bańskiej Niżnej z kotłownią szczytową w Zakopanem. Dzięki temu energia uzyskiwana ze źródeł termalnych będzie podstawowym źródłem ciepła, natomiast gaz wykorzystywany będzie jedynie w momentach szczytowego zapotrzebowania. Zakończenie realizacji projektu planowane jest na 2004 r., a sieć ciepłownicza ma obejmować swoim zasięgiem miejscowości położone w dorzeczu Białego Dunajca: Zakopane, Nowy Targ, Bańską Niżną, Biały Dunajec, Szaflary, Poronin i Krościenko. Instalacja Bańska-Zakopane po jej rozbudowie osiągnie moc około 70 MW i stanie się jedną z największych w Europie.

Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN od kilkunastu lat prowadzi na terenie Małopolski badania geologiczne i hydrogeologiczne warunków występowania i eksploatacji wód i energii geotermalnej. Według ekspertów Instytutu podziemne wody geotermalne, jako czysty ekologicznie nośnik energii, mogą odegrać ważną rolę w wielu rejonach województwa małopolskiego. Szczególnie zasadne może być wykorzystanie energii geotermalnej na obszarach o unikalnych walorach przyrodniczych, w parkach narodowych i krajobrazowych oraz w miastach, w których zanieczyszczenie gazowo-pyłowe wskutek spalania tradycyjnych nośników energii jest szczególnie uciążliwe.

Wyniki prowadzonych przez zespół specjalistów PAN badań mogą mieć znaczący wpływ na przyspieszenie programu przemysłowego wykorzystania energii geotermalnej w Małopolsce. Strefy możliwego wykorzystania energii geotermalnej wskazano w Krakowie Bieżanowie, Krakowie Przylasku Rusieckim, Krakowie Zesławicach Łękawicy, Zawadzie, Tarnowcu koło Tarnowa, Nowych Żukowicach, w miejscowościach: Bucze-Dąbrówka, Grobla, Luszowice, Mokrzyska, Nieznanowice, Rzezawa, w Siedlcu, Załużu, Porębie Wielkiej, Dąbrowie Tarnowskiej, Borzęcinie, Szczurowej, Bochni, Ciężkowicach, Gorlicach, Bukowinie Tatrzańskiej, Chochołowie, Poroninie, Kościelisku, Kozłowie, Książu Wielkim, Kętach, Koberzynie, Kryspinowie, Krzeszowicach, Lachowicach, Łapczycy, Suchej Beskidzkiej, Niepołomicach i wielu innych. Autorzy badań przedstawili wykaz konkretnych miejscowości, obliczając koszt pozyskania energii. Najniższy byłby w Chochołowie, Poroninie, Furmanowej i Bukowinie Tatrzańskiej. W dawnym województwie tarnowskim jest kilka miejscowości, w których koszt pozyskiwania energii oszacowano na 20 zł za GJ. W tej grupie znajduje się Łękawica, Tarnowiec, Brzesko, Radłów, Bochnia - Cikowice, Zawada.

2. ZAOPATRZENIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ I GAZ

A. Zaopatrzenie w energię elektryczną

Na rynku energii elektrycznej w województwie małopolskim w 2003 r. w stosunku do 2002 r. nastąpił 1,9% wzrost zużycia energii elektrycznej w gospodarstwach domowych (11,1% w stosunku do 1999 r.), w tym w miastach o 1,4 %, na wsiach o 2,9% (odpowiednio 7,2% i 20,5% w stosunku do 1999 r.). W analizowanym okresie wraz ze wzrostem zużycia energii nastąpił także wzrost liczby odbiorców o 1,1% (9,4 tys.) w stosunku do roku 2002 r. (9,7% w stosunku do 1999 r., tj. o 79,1 tys.). Najwięcej odbiorców przybyło w Krakowie, powiecie tarnowskim, wadowickim i nowotarskim. Największe zużycie natomiast zarejestrowano, podobnie jak w roku poprzednim, w Krakowie oraz powiatach: krakowskim, chrzanowskim i nowotarskim.

Zużycie energii na 1 odbiorcę w Małopolsce wynosiło w 2003 r. 2 145 MWh, w tym w miastach 2 147 MWh a na wsiach 2 140 MWh. W stosunku do roku poprzedniego oznacza to wzrost zużycia energii na 1 odbiorcę o 0,5%, będący wynikiem wzrostu zużycia w miastach (o 0,4%) i na wsiach (o 0,8%). Analizując wielkość zużycia w powiatach najwyższe zużycie energii na 1 odbiorcę występuje w powiatach: tatrzańskim, proszowickim, krakowskim i nowotarskim, najniższe natomiast w powiecie dąbrowskim i Tarnowie. Kształtowanie się rynku energii w Małopolsce obrazuje poniższa tabela oraz wykresy.

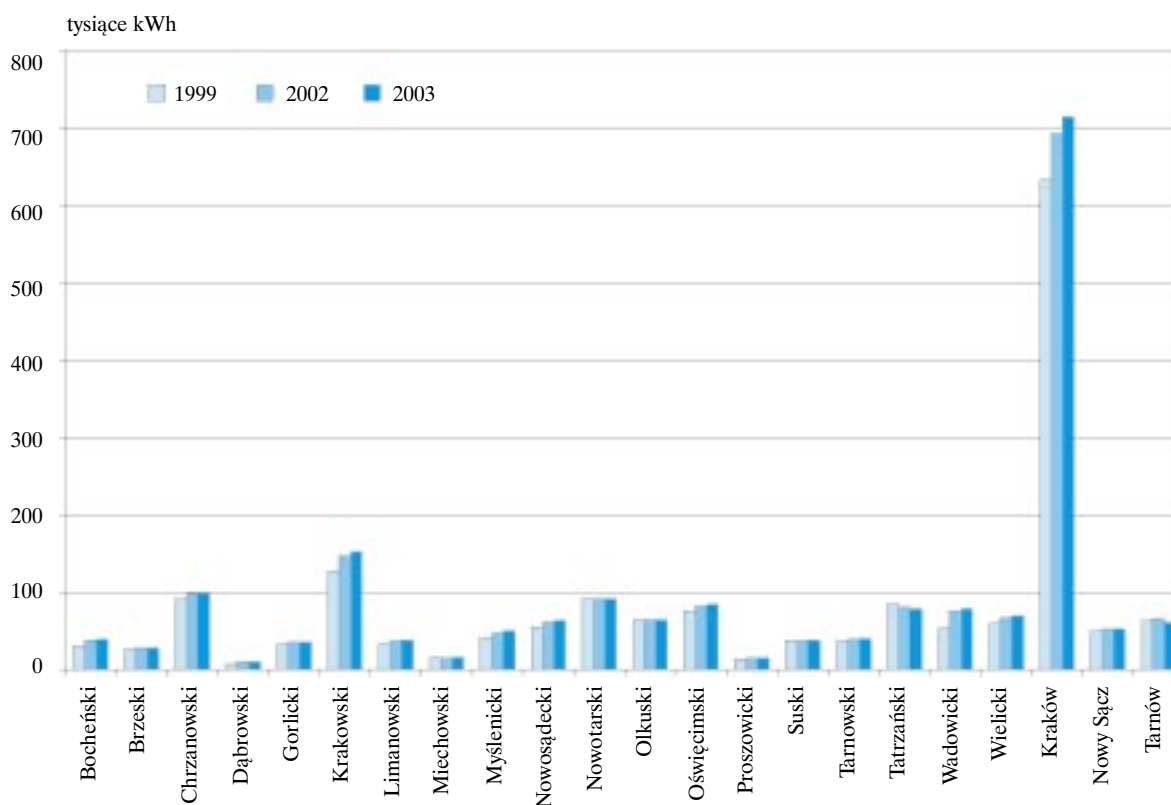
Tabela nr 182. **Zaopatrzenie w energię elektryczną i dynamika rozwoju systemu w województwie małopolskim**

Wyszczególnienie	1999	2002	2003
Odbiorcy energii elektrycznej w gospodarstwach domowych	818 629	888 300	897 741
dynamika	100	108,5	109,7
– w tym: w miastach	579 108	605 400	611 467
dynamika	100	104,5	105,6
– w tym: na wsiach	239 521	282 900	286 274
dynamika	100	118,1	119,5
Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych (w tys. MWh)	1 723 682	1 880 000	1 915 600
dynamika	100	109,1	111,1
– w tym: w miastach	1 218 382	1 287 900	1 306 541
dynamika	100	105,7	107,2
– w tym: na wsiach	505 300	592 100	609 059
dynamika	100	117,2	120,5
Zużycie energii elektrycznej na 1 odbiorcę w gospodarstwach domowych (kWh)	2 140*	2 134	2 145
– w tym: w miastach	2 136	2 139	2 147
– w tym: na wsiach	2 156*	2 123	2 140

* dane za 2000 rok

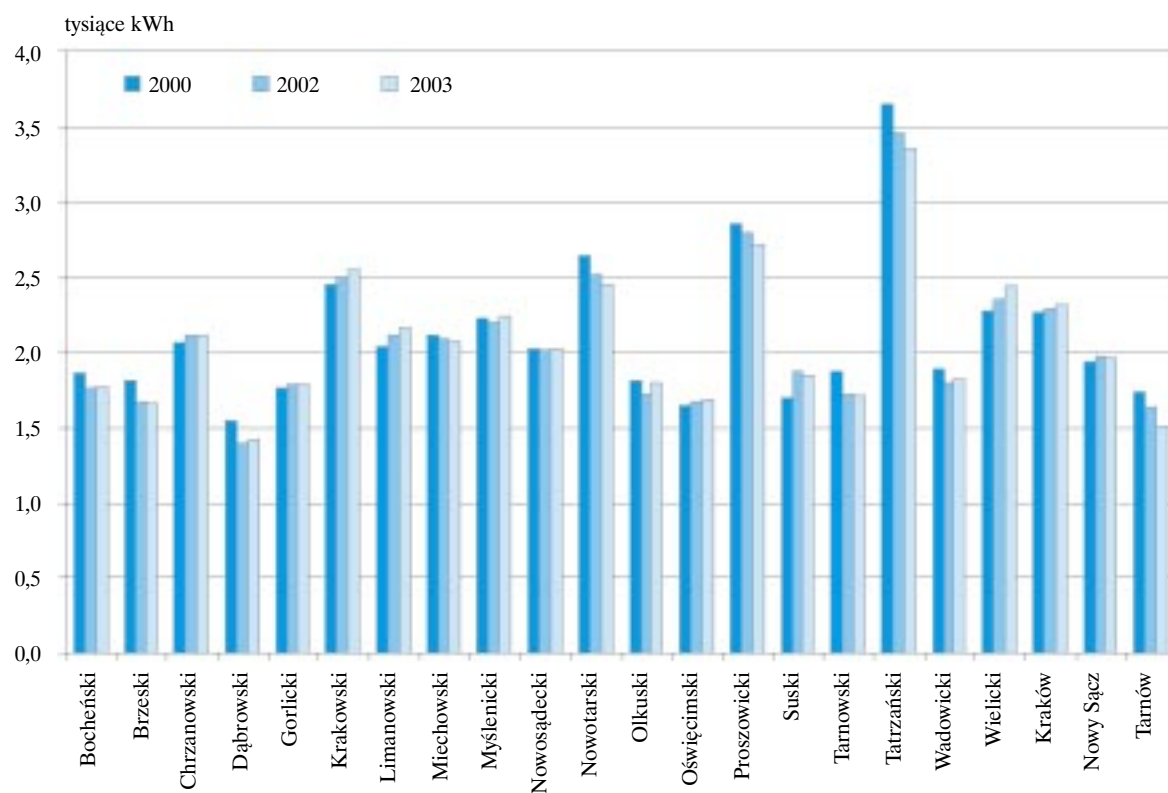
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US Kraków.

Wykres nr 84. Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych wg powiatów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Krakowie.

Wykres nr 85. Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych na 1 odbiorcę wg powiatów

Źródło: opracowanie własne na podstawie US w Krakowie.

B. Gazyfikacja

W województwie małopolskim łączna długość gazowej sieci rozdzielczej w 2003 r. wynosiła 21 979,2 km. Od 1998 r. obserwuje się wzrost długości tej sieci, zarówno na obszarach wiejskich, jak i w miastach. Zmiany w zakresie długości sieci przedstawia szczegółowo poniższa tabela.

Tabela nr 183. **Długość gazowej sieci rozdzielczej w gospodarstwach domowych**

Wyszczególnienie	1998	2002	2003
Długość sieci rozdzielczej ogółem w km	18 864,1	21 157,5	21 979,2
dynamika wzrostu	100	112,2	116,5
– w miastach	4 272,8	4 890,4	5 432,6
dynamika wzrostu	100	114,4	127,1
– na wsiach	14 591,3	16 267,1	16 546,6
dynamika wzrostu	100	111,5	113,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Krakowie.

W 2003 r. odnotowano przyrost sieci gazowej (o 3,9% w stosunku do roku poprzedniego), któremu towarzyszył również wzrost liczby odbiorców gazu ogółem w stosunku do 2002r. (o 2,4%). Wzrost liczby odbiorców zanotowano zarówno w miastach (o 2,3%) jak na obszarach wiejskich (o 2,5%).

Wielkość zużycia gazu ogółem w województwie małopolskim w ciągu ostatnich kilku lat nie wykazuje żadnej trwałej tendencji. Obecny poziom zużycia jest porównywalny z rokiem 1999. Wskaźnik zużycia gazu na 1 odbiorcę natomiast jest porównywalny z rokiem poprzednim. W 2003 r. wynosił on 658,8 m³ czyli spadł o 1,5% w stosunku do roku poprzedniego (o 6,9% w stosunku do 1999 r.). Podobną zmianę we wskaźniku zarejestrowano na obszarach miast, gdzie zmniejszył się on o 3,5% (5,1% w stosunku do 1999 r.), podczas gdy wskaźnik ten wzrósł na obszarach wiejskich o 2,7% (w stosunku do 1999 r. spadek o 10,8%). Wielkości dotyczące zużycia gazu i ilości odbiorców przedstawiają poniższe tabele i wykresy.

Tabela nr 184. **Zaopatrzenie gospodarstw domowych w gaz ziemny**

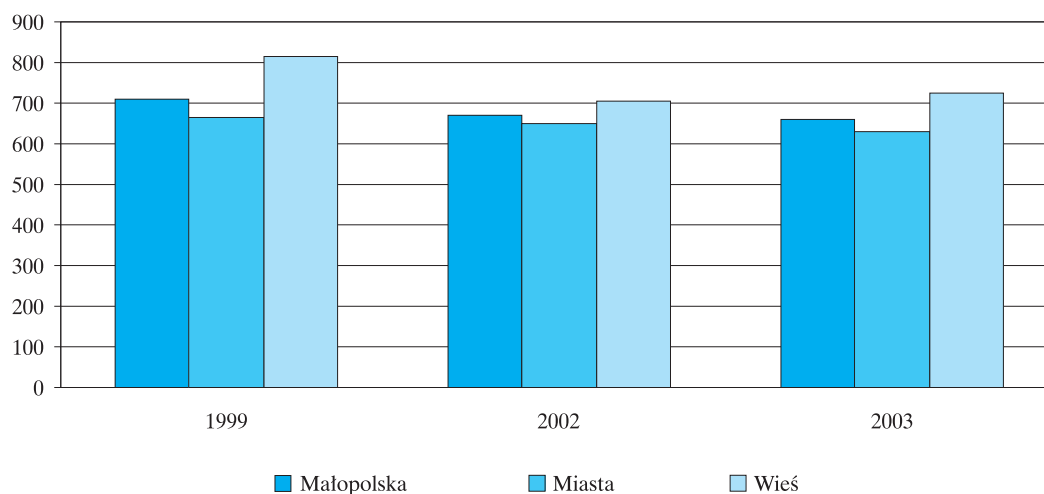
Wyszczególnienie	1999	2002	2003
Odbiorcy gazu ogółem w tys.	627,1	641,1	656,4
dynamika wzrostu	100	102,2	104,6
– w miastach	439,6	445,9	456,2
dynamika wzrostu	100,0	101,4	100,4
– na wsiach	187,5	195,2	200,2
dynamika wzrostu	100,0	104,1	104,6
Zużycie gazu ogółem w hm³	440,8	426,4	432,3
dynamika wzrostu	100,0	96,7	98,3
– w miastach	291,1	287,7	287,0
dynamika wzrostu	100,0	98,5	98,6
– na wsiach	149,7	138,7	145,3
dynamika wzrostu	100,0	92,6	97,0
Zużycie gazu na 1 odbiorcę w m³	708,0	669,0	658,8
dynamika wzrostu	100,0	99,5	93,1
– w miastach	663,0	652,0	629,2
dynamika wzrostu	100,0	98,3	94,9
– na wsiach	814,0	707,0	726,4
dynamika wzrostu	100,0	86,8	89,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Krakowie.

Tabela nr 185. Odbiorcy gazu z sieci w gospodarstwach domowych wg powiatów w tys.

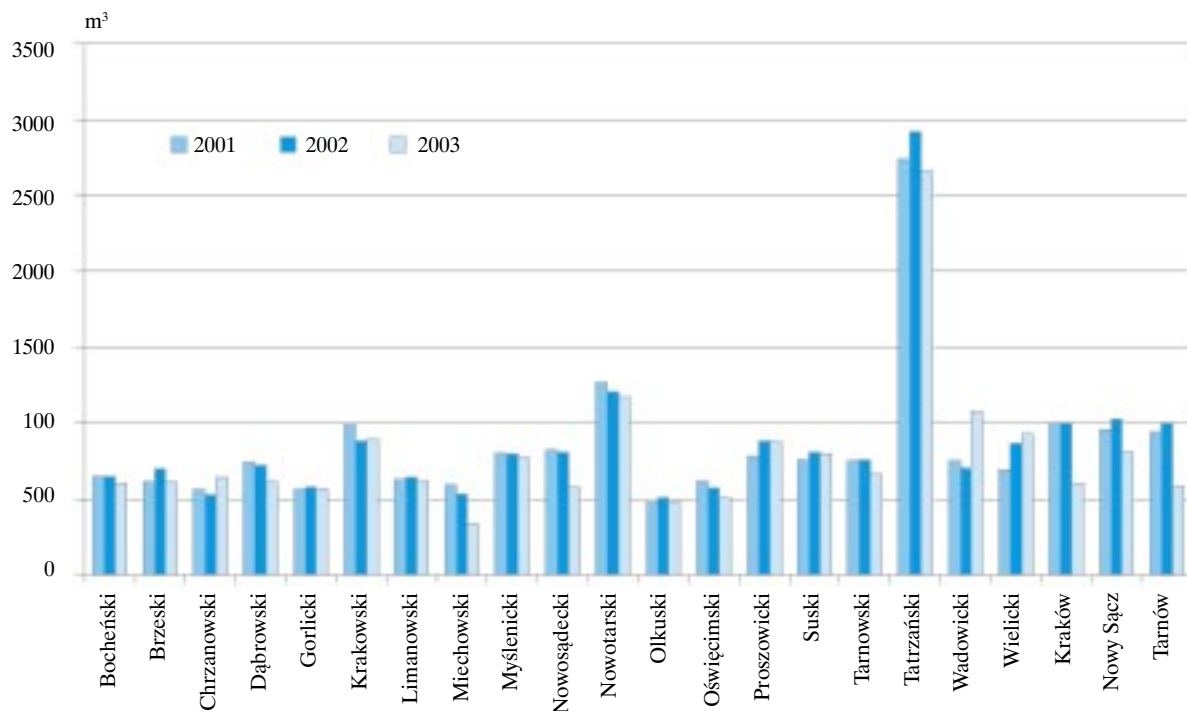
Powiat	1999	2002	2003
Bocheński	21,7	22,5	22,7
Brzeski	17,1	17,7	17,9
Chrzanowski	30,0	28,8	29,9
Dąbrowski	8,1	8,8	7,8
Gorlicki	20,0	20,8	20,4
Krakowski	41,5	45,0	45,5
Limanowski	13,0	14,1	14,4
Miechowski	0,2	0,2	0,3
Myślenicki	14,0	15,5	15,8
Nowosądecki	21,2	22,2	21,3
Nowotarski	2,7	3,3	3,5
Olkuski	24,9	21,6	24,0
Oświęcimski	37,7	38,3	38,9
Proszowicki	0,6	1,1	1,2
Suski	0,5	0,6	0,6
Tarnowski	27,7	29,5	31,4
Tatrzański	0,4	0,5	0,6
Wadowicki	25,8	26,8	27,4
Wielicki	23,1	24,4	24,8
Kraków	238,8	244,8	245,3
Nowy Sącz	22,0	21,8	25,7
Tarnów	36,0	32,8	36,9

Źródło: dane US w Krakowie.

Wykres nr 86. Zużycie gazu w gospodarstwach domowych na 1 odbiorcę w m³

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Krakowie.

Wykres nr 87. Zużycie gazu w gospodarstwach domowych na 1 odbiorcę wg powiatów w m³

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Krakowie.

III. INFRASTRUKTURA SANITARNA

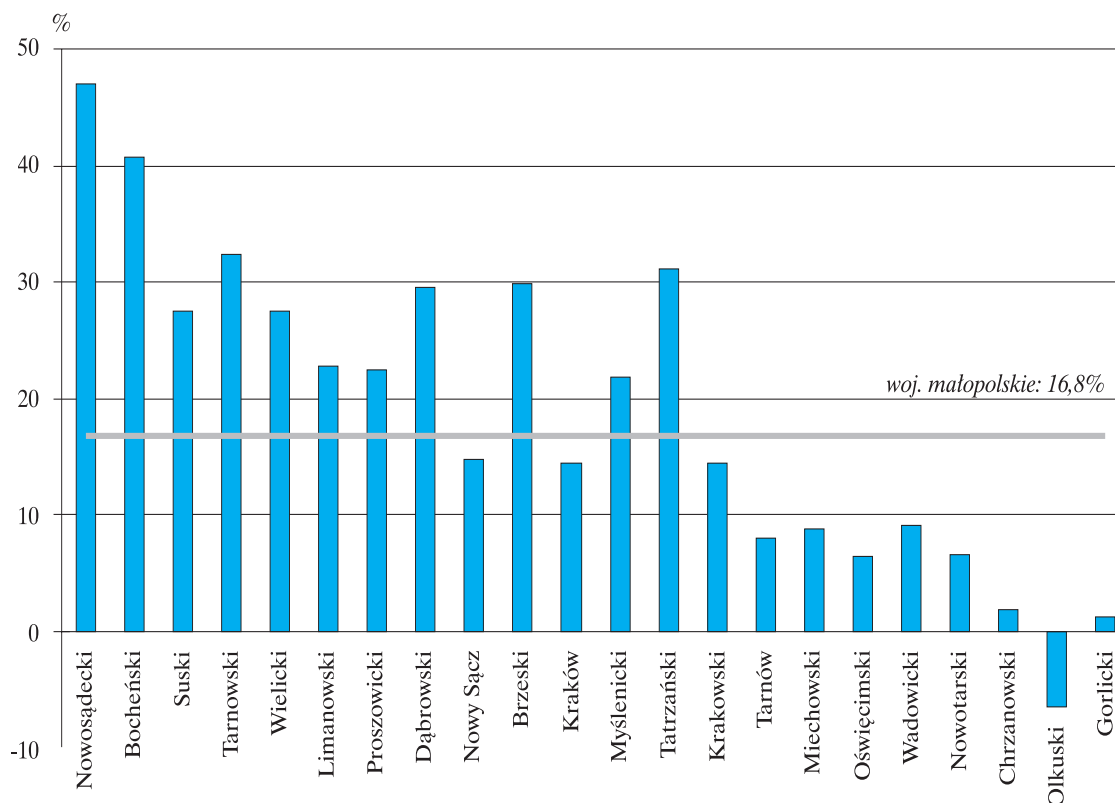
1. WODOCIĄGI

W związku z dużymi dysproporcjami zasobów wodnych na terenie województwa, konieczne jest pobieranie wody na potrzeby obszarów ubogich w zasoby z obszarów bogatych i przesyłanie jej systemami wodociągów, nawet na znaczne odległości. Przykładem może być Kraków, dla którego woda pobierana jest ze zbiornika w Dobczycach i transportowana rurociągiem na odległość ok. 20 km. Sumarycznie zasoby województwa zaspokajają z nadwyżką jego potrzeby, ale konieczne jest wyrównywanie poziomu dostępności na całym obszarze przy pomocy środków technicznych.

Od początku lat dziewięćdziesiątych obserwuje się gwałtowny rozwój sieci wodociągowej i w mniejszym stopniu kanalizacyjnej.

W roku 2003 nastąpił dalszy przyrost długości sieci wodociągowej, jednak zmniejszyła się jego dynamika. Długość sieci wodociągowej w województwie w 2003 wyniosła 15 142 km. Przyrost długości sieci wodociągowej w roku 2003 wyniósł 450,7 km, podczas gdy rok wcześniej 113,9 km, a w 1999 r. — 713,4 km.

Wykres nr 88. Przyrost sieci wodociągowej w latach 1998-2003

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

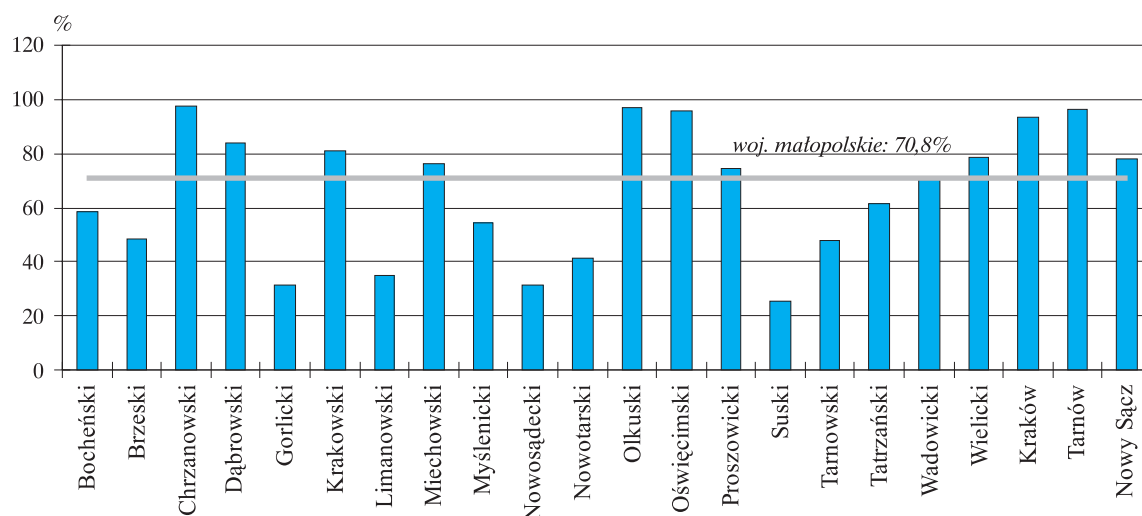
Tabela nr 186. Długość sieci wodociągowej oraz liczba ludności korzystająca z sieci wodociągowej (na bazie NSP 2002)

Wyszczególnienie	Długość sieci wodociągowej				Liczba ludności korzystających z sieci wodociągowej (na bazie NSP 2002)
	1998	1999	2002	2003	2003
Woj. Małopolskie	12 961,3	13 674,7	14 691,3	15 142,0	2 303 718
Powiaty grodzkie	1 354,0	1 392,7	1 501,3	1 533	887 029
Kraków	980,0	1 016,0	1 094,9	1 121	706 650
Nowy Sącz	121,1	123,3	136,8	139	65 862
Tarnów	252,9	253,4	269,6	273	114 517
Powiaty ziemskie:	11 607,3	12 282,0	13 190,0	13 608,0	1 416 689
Bocheński	391,7	428,6	486,2	551	57 900
Brzeski	321,9	377,7	404,4	418	43 638
Chrzanowski	692,3	698,9	705,9	705	125 549
Dąbrowski	679,2	773,1	875,7	880	49 153
Gorlicki	153,3	*177,2	151,7	*155	33 439
Krakowski	1 943,0	2 046,8	2 200,3	2 224	195 111
Limanowski	300,7	*304,2	360,3	369	42 025
Miechowski	782,8	801,2	842,9	851	39 267
Myślenicki	470,1	522,7	565,6	573	62 053
Nowosądecki	398,5	423,3	523,0	586	60 406
Nowotarski	557,6	577,5	611,6	594	74 800
Olkuski	741,9	*742,7	698,8	*693	111 002
Oświęcimski	826,9	828,6	873,1	880	146 676
Proszowicki	583,1	614,0	639,6	714	32 615
Suski	156,9	163,2	173,6	200	20 852
Tarnowski	791,1	857,9	1 010,5	1 047	92 348
Tatrzański	203,0	244,4	255,2	266	40 040
Wadowicki	843,4	893,4	909,8	920	108 007
Wielicki	769,9	806,6	901,8	982	81 808

* dane błędnie przeliczone przez Urząd Statystyczny

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Wykres nr 89. Procent ludności powiatu korzystający z sieci wodociągowej

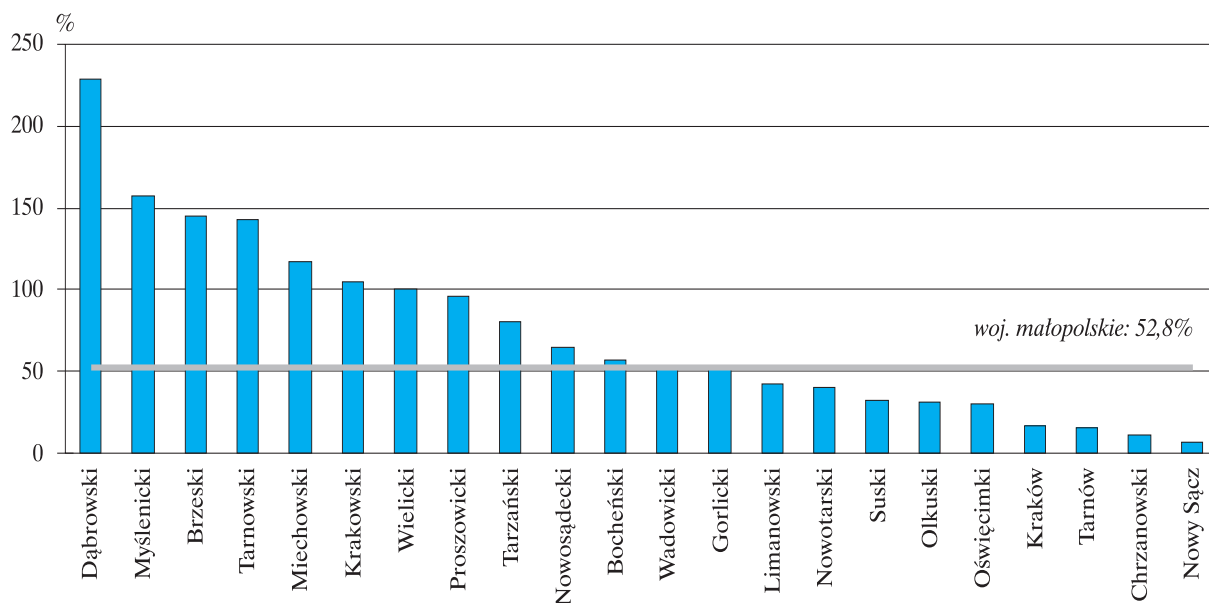
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

2. KANALIZACJE

Od kilku lat obserwuje się rozwój sieci kanalizacyjnej. Nie był on tak gwałtowny jak to miało miejsce w przypadku wodociągów i dopiero od 2001 roku przyrost sieci kanalizacyjnej był większy od przyrostu sieci wodociągowej. Oznacza to wyraźną zmianę tendencji.

Długość sieci kanalizacyjnej w województwie w 2003 roku wyniosła 5 852 km. Przyrost długości sieci kanalizacyjnej w roku 2003 stanowi 633,2 km, podczas gdy w roku 2002 przyrost ten wyniósł 503,2 km, a w 1999 — 443,0 km.

Wykres nr 90. Przyrost sieci kanalizacyjnej w latach 1999-2003

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

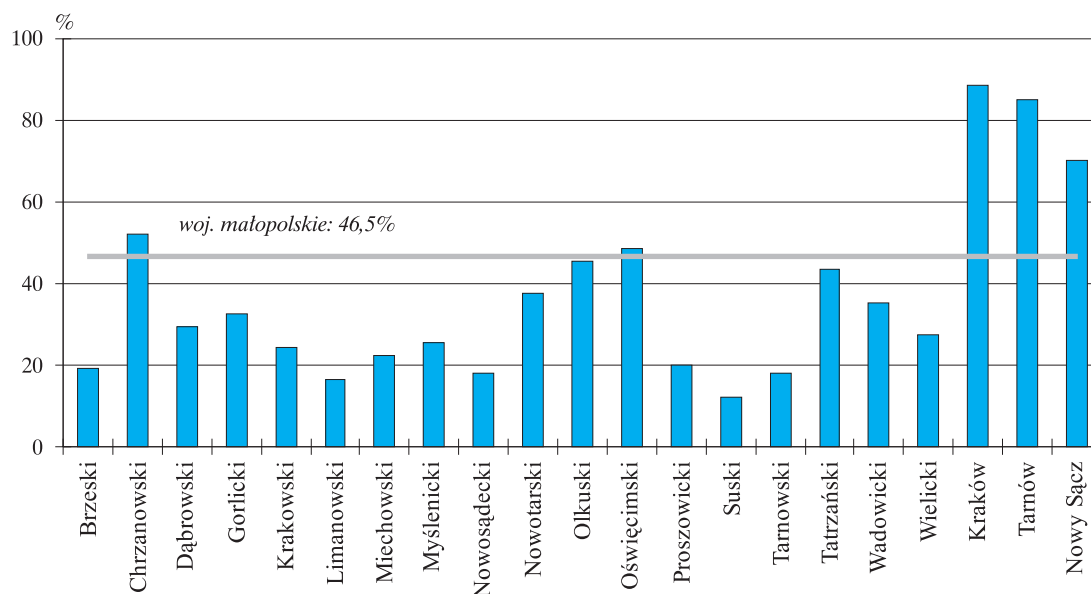
W województwie małopolskim występuje dysproporcja między długością sieci kanalizacyjnej w miastach i na wsiach, chociaż sytuacja ta ulega poprawie. W 1999 roku kanalizacje wiejskie stanowiły 33,1% ogółu długości sieci kanalizacyjnej, w roku 2001 – 39,4% natomiast w roku 2003 kanalizacje te stanowiły już 47,0% ogółu długości sieci kanalizacyjnej. W roku 2003 odsetek ludności na wsi korzystającej z sieci kanalizacyjnej wynosił 12,2%, natomiast ludności w miastach korzystającej z kanalizacji 81,0%.

Tabela nr 187. Długość sieci kanalizacyjnej oraz liczba ludności korzystająca z sieci kanalizacyjnej (na bazie NSP 2002)

Wyszczególnienie	Długość sieci kanalizacyjnej			Liczba ludności korzystających z sieci kanalizacyjnej (na bazie NSP 2002)
	1999	2002	2003	2003
Woj. Małopolskie	3 830,1	5 218,8	5 852	1 513 489
Powiaty grodzkie	1 218,5	1 347,9	574	830 884
Kraków	903,4	995,0	1 050	670 646
Nowy Sącz	130,8	139,8	140	59 131
Tarnów	184,3	213,1	214	101 107
Powiaty ziemskie:	2 611,6	3 870,9	5 278	682 605
Bocheński	113,5	149,5	178	33 710
Brzeski	48,5	112,2	119	17 271
Chrzanowski	200,0	218,0	222	67 228
Dąbrowski	49,3	85,8	162	17 369
Gorlicki	150,9	182,3	228	34 525
Krakowski	200,8	363,6	411	58 426
Limanowski	120,3	158,4	171	19 714
Miechowski	33,1	52,3	72	11 494
Myślenicki	105,8	255,6	272	29 153
Nowosądecki	178,5	254,6	295	35 253
Nowotarski	360,1	488,2	505	67 968
Olkuski	96,6	104,5	127	52 039
Oświęcimski	186,0	221,7	242	74 696
Proszowicki	35,3	53,1	69	8 677
Suski	45,5	56,4	60	9 850
Tarnowski	191,6	412,4	465	34 257
Tatrzański	164,9	240,6	297	28 439
Wadowicki	221,4	295,9	335	54 216
Wielicki	109,5	165,8	220	28 320

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Krakowie.

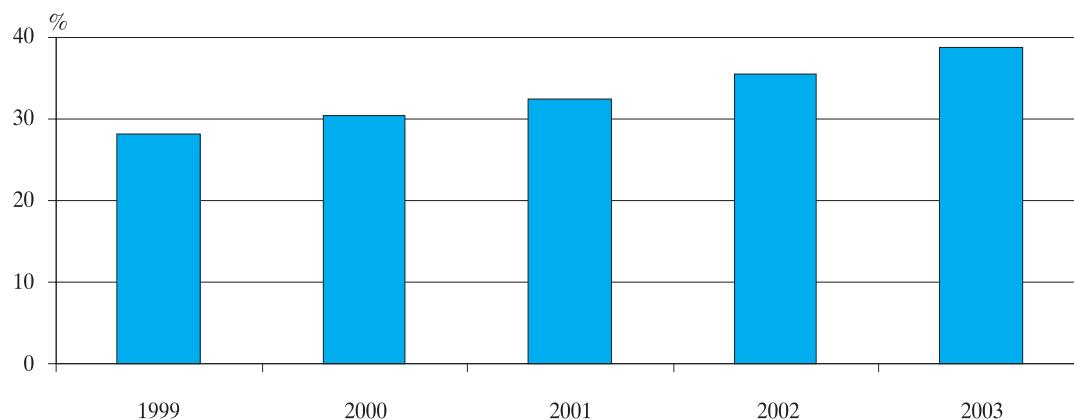
Wykres nr 91. Procent ludności powiatu korzystającej z sieci kanalizacyjnej w ludności powiatu ogółem

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Miarą nierównego przyrostu sieci kanalizacyjnej i wodociągowej jest zmieniająca się proporcja długości między nimi. W województwie małopolskim obserwuje się wzrost stosunku długości sieci kanalizacyjnej do wodociągowej, który w roku 1999 wynosił 28,0%, w 2002 r. wzrósł do 35,4%, natomiast w 2003 roku wynosił 38,7%.

Wykres nr 92. Udział sieci kanalizacyjnej w długości sieci wodociągowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

W ostatnich latach znacznie wzrósł odsetek ludności obsługiwanej przez komunalne oczyszczalnie ścieków, co jest pozytywnym symptomem w zakresie ochrony wód przed zanieczyszczeniem. W roku 2001 wynosił on 47,8%, natomiast w roku 2003 wzrósł do 49,9%.

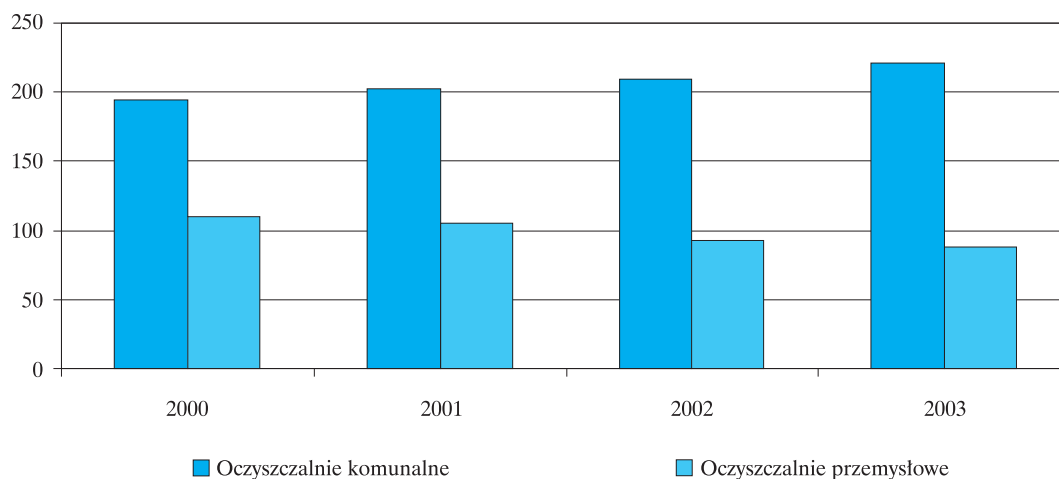
Tabela nr 188. Oczyszczalnie komunalne

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003
Oczyszczalnie ogółem	194	203	210	221
Mechaniczne	6	6	6	5
Chemiczne	0	1	0	0
Biologiczne	165	171	176	187
Z podwyższonym usuwaniem biogenów	23	25	28	29
odsetek ludności w województwie obsługiwanej przez oczyszczalnie (%)	47,0	47,8	brak danych	49,9

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Krakowie.

W ostatnich latach obserwuje się zmniejszenie ilości oczyszczalni przemysłowych. W roku 2000 na terenie województwa było 110 oczyszczalni przemysłowych, w roku 2002 — 93 natomiast w roku ubiegłym – 2003 liczba oczyszczalni spadła do 88. Przyczyną tych zmian jest zmiana technologii oraz zmniejszenie produkcji.

Wykres nr 93. Oczyszczalnie przemysłowe i komunalne

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Krakowie.

ANEKS

I. PROFIL POLITYCZNY

Wyniki wyborów samorządowych w 2002 roku przyniosły zmiany w preferencjach politycznych Polaków. Status dominującej siły na scenie politycznej kraju utraciła koalicja SLD-UP. Drugą siłą polityczną stała się centroprawicowa koalicja Platformy Obywatelskiej — Prawa i Sprawiedliwości (POPiS). Swoje notowania poprawiła także Samoobrona, zaś największy wzrost odnotowała Liga Polskich Rodzin. PSL także zwiększyło stan posiadania. W wyborach straciła Unia Wolności, ukryta pod nazwą Unia Samorządowa, oraz Wspólnota Samorządowa (dawna AWS).

Taki rozkład poparcia i poziom aktywności wyborczej potwierdzają ogólne trendy geografii wyborczej w Polsce po 1989 roku. Takie też tendencje utrzymały się w Województwie Małopolskim.

Analiza poparcia poszczególnych partii politycznych w wyborach samorządowych na szczeblu województw okazała się być dobrym prognostykiem tego, co wydarzyło się podczas referendum europejskiego.

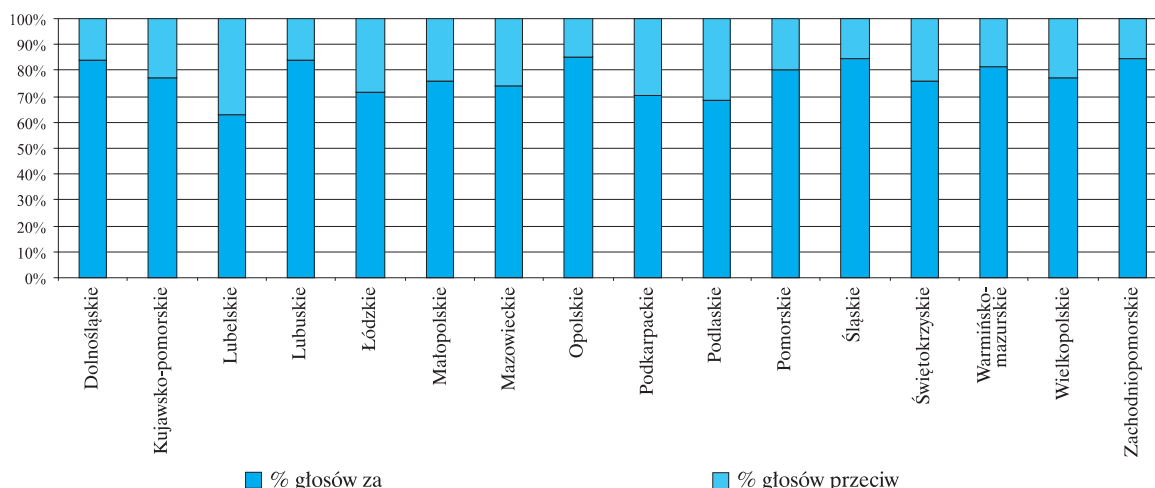
Swoje notowania znacząco w stosunku do wyborów parlamentarnych z 2001 roku poprawiły ugrupowania eurosceptyczne (LPR i Samoobrona), bądź zmierzające w kierunku eurosceptycyzmu (PSL). Po przeciwległej stronie istniejący obóz euroentuzjastów zgromadził poparcie elektoratu koalicji SLD-UP, Unii Wolności.

Przy założeniu, że zdecydowaną większość wyborców PO-PiS stanowią zwolennicy integracji z UE, wskazania na ugrupowania proeuropejskie przed referendum kształtowały się i tak na poziomie zbliżonym do pozycji bloku eurosceptyków. Kluczowe znaczenie miała więc frekwencja wyborcza, która sprzyjała przeciwnikom integracji z krajami Piętnastki. Dlatego pojawiały się prognozy, iż euroreferendum może zakończyć sukces eurosceptyków.

Referendum w sprawie wyrażenia zgody na ratyfikację traktatu dotyczącego przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, zgodnie z Uchwałą Sejmu z dnia 17 kwietnia 2003 r., wyznaczono na 8 czerwca 2003 r. i zarządzono przeprowadzenie głosowania podczas dwóch dni tj.: 7 i 8 czerwca 2003 r.

Polacy odpowiadali na pytanie: „Czy wyraża Pani/Pan zgodę na przystąpienie Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej?”. W wyniku przeprowadzenia referendum akcesyjnego za wejściem Polski do Unii opowiedziało się 77,45% głosujących, natomiast przeciw 22,55%. Aby referendum było wiążące głosy musiała oddać więcej niż połowa Polaków. Frekwencja wyniosła 58,85%, dzięki czemu warunek ważności głosowania został spełniony.

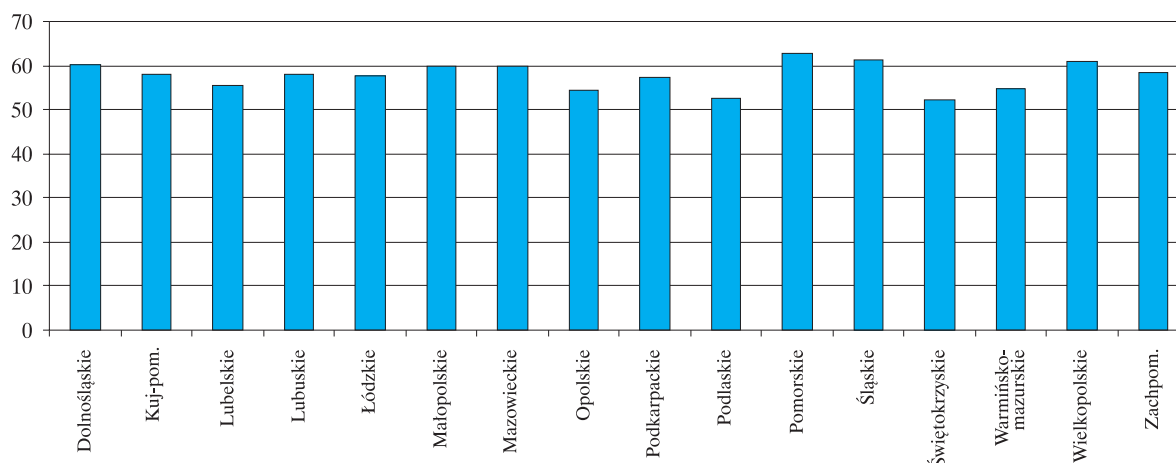
Wykres nr 94. Referendum akcesyjne — wyniki głosowania w RP w układzie województw

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

Poniższy wykres przedstawia natomiast frekwencję w referendum akcesyjnym na terenie kraju także w układzie województw.

Wykres nr 95. Frekwencja w referendum akcesyjnym w układzie województw

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

Na tak naszkicowanym tle krajowym, rezultat głosowania w Małopolsce przedstawiał się następująco:

- utworzono 2 224 obwody do głosowania;
- łącznie do głosowania uprawnionych zostało 2 475 661 osób;
- wydano 1 483 101 kart do głosowania, co oznacza, iż frekwencja w regionie była wyższa niż ogólnokrajowa o 1,06 % i wyniosła 59,91 %;
- oddano 1 472 289 (99,27%) głosów ważnych i 10 812 głosów nieważnych (0,73 %).

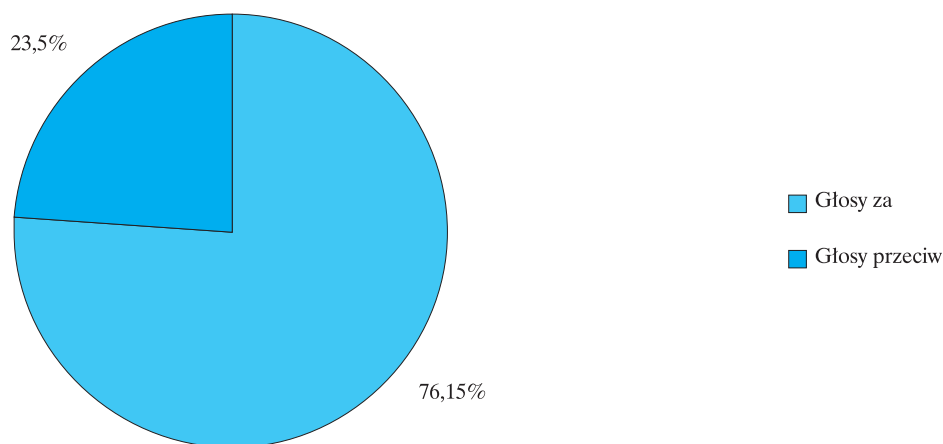
Spośród ważnie oddanych głosów — za przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej opowiedziało się 1 121 202 osób, przeciw było zaś 351 087 mieszkańców Małopolski. Taki wynik głosowania pokazuje, iż poparcie dla integracji w Małopolsce było niższe, niż liczone w skali całego kraju o 1,3 %.

Tabela nr 189. Frekwencja w referendum akcesyjnym w układzie województw

Lp.	Nazwa województwa	Frekwencja (w %)
1	Dolnośląskie	60,18
2	Kujawsko-pomorskie	57,9
3	Lubelskie	55,45
4	Lubuskie	58,21
5	Łódzkie	57,7
6	Małopolskie	59,91
7	Mazowieckie	59,95
8	Opolskie	54,56
9	Podkarpackie	57,32
10	Podlaskie	52,71
11	Pomorskie	62,78
12	Śląskie	61,4
13	Świętokrzyskie	52,14
14	Warmińsko-mazurskie	54,74
15	Wielkopolskie	60,99
16	Zachodniopomorskie	58,47

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

Wykres nr 96. Wyniki głosowania w referendum unijnym w Małopolsce 7-8 czerwca 2004 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

Tabela nr 190. Wyniki głosowania w Małopolsce w zależności od wielkości gminy

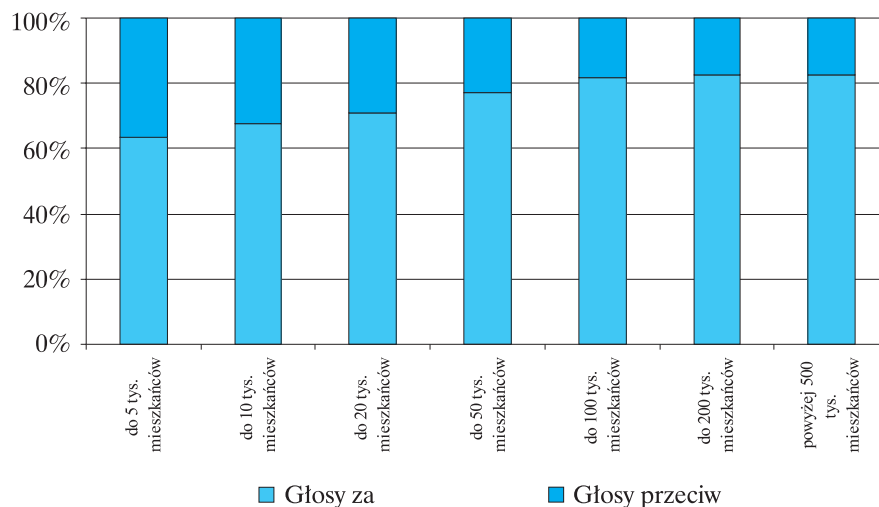
Wyszczególnienie	Liczba osób uprawnionych do głosowania	Liczba osób którym wydano karty do głosowania	Liczba osób które wzięły udział w głosowaniu	Frekwencja	Liczba głosów ważnych	Liczba głosów na TAK	% liczby głosów na TAK
Wyniki głosowania w zależności od siedziby komisji obwodowej							
Miasto	1 284 594	839 563	839 130	65,32%	834 385	680 765	81,6
Wieś	1 191 067	644 203	643 971	54,07%	637 904	440 437	69,0
Wyniki w zależności od wielkości gminy							
do 5 tys. mieszkańców	51 322	27 002	26 991	52,59%	26 719	16 974	63,5
do 10 tys. mieszkańców	438 471	231 094	231 002	52,68%	228 672	154 254	67,5
do 20 tys. mieszkańców	532 313	297 279	297 176	55,83%	294 492	209 210	71,0
do 50 tys. mieszkańców	621 387	377 178	377 051	60,68%	374 443	288 968	77,2
do 100 tys. mieszkańców	145 406	93 194	93 150	64,06%	92 610	75 789	81,8
do 200 tys. mieszkańców	94 338	58 383	58 360	61,86%	58 017	47 863	82,5
do 500 tys. mieszkańców	592 424	399 636	399 371	67,41%	397 336	328 144	82,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

Na uwagę zasługują także rezultaty głosowania w zależności od wielkości gminy. Łatwo dało się zauważyć znacznie wyższe poparcie dla procesu integracji w gminach liczniejszych, podczas gdy mieszkańcy gmin mniejszych nie byli skłonni do jednoznacznego opowiadania się po stronie euroentuzjastów.

Zestawienie wyników głosowania w regionie w zależności od wielkości gminy przedstawia zamieszczona poniżej tabela oraz wykres.

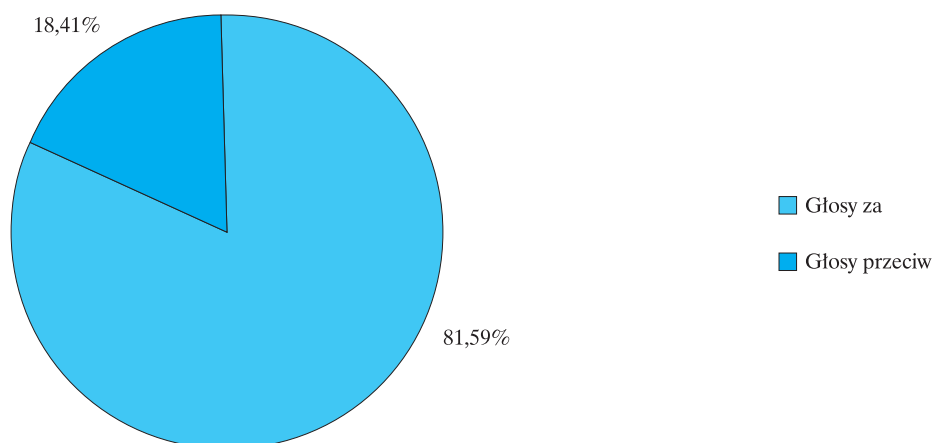
Wykres nr 97. Wyniki głosowania w referendum unijnym w Małopolsce w zależności od wielkości gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

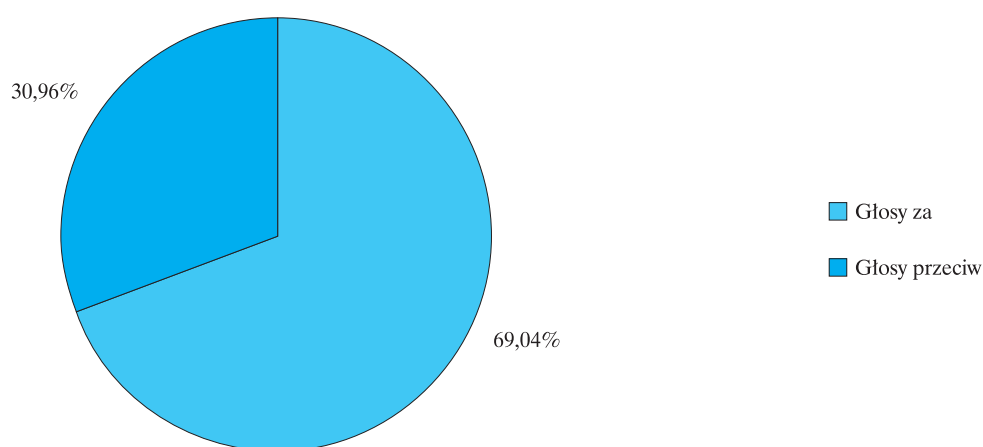
Ciekawie przedstawia się także rezultat referendum w zależności od tego, czy siedziba komisji wyborczej zlokalizowana była w gminie miejskiej czy też wiejskiej. Nie jest zaskoczeniem, że znacznie wyższe poparcie dla zjednoczenia z Unią Europejską wyrazili mieszkańcy miast. Wyniosło ono 81,59%, podczas gdy zwolenników integracji na wsi było aż o 12,55 % mniej, to jest zaledwie 69,04 %.

Wykres nr 98. Wyniki głosowania w referendum unijnym w Małopolsce w zależności od siedziby komisji obwodowej (miasta)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

Wykres nr 99. Wyniki głosowania w referendum unijnym w Małopolsce w zależności od siedziby komisji obwodowej (wsie)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

II. POZYCJA MAŁOPOLSKI NA TLE INNYCH WOJEWÓDZTW

Wyszczególnienie	Polska	Województwa				Lokata woj. małopolskiego		
		Małopolskie	Wielkopolskie	Dolnośląskie	Pomorskie	1999	2002	2003
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Powierzchnia w km ²	312685	15190	29 826	19948	18293	12	12	12
Ludność w tys.	38 190,6	3 252,9	3 359	2 898,3	2 188,9	4	4	4
Gęstość zaludnienia na km ²	122,1	214,2	112,7	145,3	119,7	2	2	2
Ludność miast w %	61,6	49,9	57,7	71,7	67,8	13	13	13
Kobiety na 100 mężczyzn	106,6	106,0	106,1	108,2	105,4	10 ex	11 ex	9 ex
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	-0,4	1,0	0,8	-1,4	2,0	4	4	4
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na 1000 mieszkańców	-0,4	1,1	0,6	-0,8	0,5	2	2	2
Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym*	2,84	3,06	3,07	2,69	2,86	bd	3	bd
Poziom wykształcenia ludności w wieku 13 lat i więcej*								
– z wykształceniem wyższym w %	9,9	10,1	9,3	9,9	10,9	bd	3	bd
– z wykształceniem średnim w %	51,6	53,0	54,9	53,2	52,6	bd	6	bd
Pracujący na 1000 mieszkańców*	387	405	398	338	334	bd	9	bd
Stopa bezrobocia rejestrowanego	20,0	16,2	17,3	23,9	22,6	2	1 ex	2
Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych*	45,8	443	42,1	45,8	41,8	bd	4	bd
Liczba bezrobotnych na 1 ofertę pracy (stan na XII)	307	166	246	302	508	5	3	2
Przemysł								
– produkcja sprzedana w mln zł	534 953,0	35 324,0	58 160,5	40 560,0	31 075 2,	4	4	5
– udział w produkcji krajowej	100	6,6	10,9	7,6	5,8	4	5	5
– dynamika produkcji	108,7	106,9	113,9	116,7	110,9	4	1	13
– dynamika przeciętnego zatrudnienia	97,2	95,9	102,2	103,3	98,7	4	3	9

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Budownictwo								
– produkcja sprzedana w mln zł	65 300,9	4 453,4	6 821,4	3 371,9	3 991,0	4	4	4
– udział w produkcji krajowej	100	6,8	10,4	5,2	6,1	4	4	4
– dynamika produkcji	94,1	88,8	88,5	80,9	88,7	10	7	8
– dynamika przeciętnego zatrudnienia	84,5	90,9	82,8	81,3	81,9	13	6	6
Wskaźniki cywilizacyjne								
Mieszkania oddane do użytku	163 578	23 334	12 305	10 622	13 869	2	2	2
w tym:								
– dynamika	167,6	239,7	131,5	149,4	164,3	5	7	2
– budownictwo indywidualne	117 294	19 686	9 499	6 680	8 464	2	2	1
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań na 1 osobę w m ²	22,68,0	22,56	23,12	22,66	21,72	10	11 ex	9
Widzowie w kinach na 1000 mieszkańców	661	788	736	673	1049	4***	3	3
Abonenci telefoniczni na 1000 mieszkańców	321,4	325,1	311,7	366,5	348,3	9	11	7
Łóżka w szpitalach na 10 tys. mieszkańców	48,7	43,9	48,0	50,7	40,7	8	11	12
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON	3 581 593	287 816	335 573	305 888	226 329	6	5	5
w tym:								
– spółki prawa handlowego	208 753	14 274	18 500	17 104	16 451	6	6	6
z tego								
– z udziałem kapitału zagranicznego	48 973	2 375	4 409	4 834	3 221	7	7	7
Powierzchnia użytków rolnych w tys. ha	16 169,4	752,6	1 805,4	1 039,2	818,4	12	12	11
Powierzchnia gruntów leśnych w tys. ha	9 138,8	435,4	774,6	583,9	671,1	11	11	11
Plony zbóż podstawowych z 1 ha w dt	27,6	28,6	25,9	33,4	29,7	9	10	7
Plony ziemniaków z 1 ha w dt	179	179	182	180	210	13	16	10

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Zwierzęta gospodarskie na 100 ha użytków rolnych w sztukach								
– bydło	33,9	39,1	39,1	13,1	22,8	2	6	4 ex
– trzoda chlewna	115,1	70,8	262,0	50,6	133,5	13	10	10
Miejsca w ob. noclegowych turystyki.	596 460	65 074	39 541	49 590	87 026	3	3	3
Redukcja przemysłowych zanieczyszczeń gazowych powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych w % zanieczyszczeń wytworzonych (bez CO ₂)	49,1	44,8	7,1	90,0	43,8	3	6	5
ścieki oczyszczane chemicznie, biologicznie i z podwyższonym usuwaniem biogenów w % ścieków oczyszczanych	62,6	26,6	53,4	83,2	89,5	15	16	16
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem	58,3	49,9	58,3	74,3	76,7	12	14	13
Dochody budżetów gmin w mln zł*	34 545,8	3 067,1	3 416,4	2 819,1	1 949,7	4	3	bd
Dochody powiatów i miast na prawach powiatów w mln zł*	41 269,8	2 903,0	3 081,5	3 230,9	2 474,9	5	5	bd
Dochody budżetów województw w mln zł*	4 218,8	324,1	379,3	320,1	248,3	4	4	bd
Nakłady inwestycyjne w mln zł*	109 265,9	8 233,6	10 318,2	9 566,2	6 112,3	5	5	bd
– na 1 mieszkańca w zł*	2 858	2 546	3 078	3 290	2 803	7	6	bd
Nakłady na działalność badawczą i rozwojową w mln zł*	4582,7	496,5	324,7	276,5	227,2	2	2	bd
Produkt Krajowy Brutto w mln zł**	750 786	54 361	69 397	58 705	42 499	5	5	bd
– na 1 mieszkańca**	19 628	16 847	20 730	20 168	19 532	9	10	bd
Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska w mln zł*	5 027,1	326,6	498,2	584,7	275,5	5	6	bd
– udział % nakładów inwestycyjnych ogółem*	4,6	4,0	4,8	6,1	4,5	10	14	bd

* – dane za rok 2002; ** – dane za rok 2001; *** – miejsce w 2000 r.

**III. PRZYKŁADOWE INWESTYCJE
ZREALIZOWANE W WOJEWÓDZTWIE
MAŁOPOLSKIM W 2003 ROKU**

Ochrona środowiska

*Oczyszczalnia ścieków
w Mszanie Dolnej*

*Oczyszczalnia
ścieków
w Podrzeczu*

*Rejonowa Sortownia
i Składowisko Odpadów
Komunalnych
w Suchej Beskidzkiej*

Kultura

*Oznakowanie Szlaku
Architektury Drewnianej*

*Kościół z Łososiny
Dolnej
w Sąddeckim Parku
Etnograficznym*

*Wnętrze cerkwi z Czarnego
w Sąddeckim Parku
Etnograficznym*

Edukacja

Gimnazjum w Krościenku n. Dunajcem

Gimnazjum w Gródku n. Dunajcem

Instytut Nauk o Środowisku, Campus Uniwersytetu Jagiellońskiego w Pychowicach

*Kolegium Językowe
w Suchej Beskidzkiej*

*Informacyjne
Centrum Edukacyjne
w Andrychowie*

Infrastruktura

Przebudowa drogi dojazdowej do mostu na potoku Bysinka w Myślenicach

Zabezpieczenie osuwiska, odbudowa korpusu drogowego, nawierzchni i urządzeń odwadniających na drodze wojewódzkiej nr 965 w m. Kopaliny, gm. Nowy Wiśnicz

Południowa autostradowa obwodnica Krakowa

Modernizacja drogi wojewódzkiej nr 780 w Chełmku

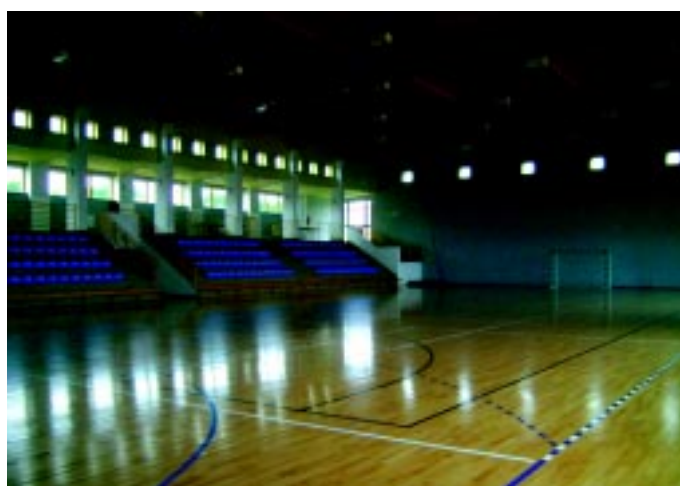
Sport i rekreacja

Centrum wodne Camena w Skawinie

Hala gimnastyczna w Szczucinie

*Sala gimnastyczna
w gimnazjum w Brzeznej*

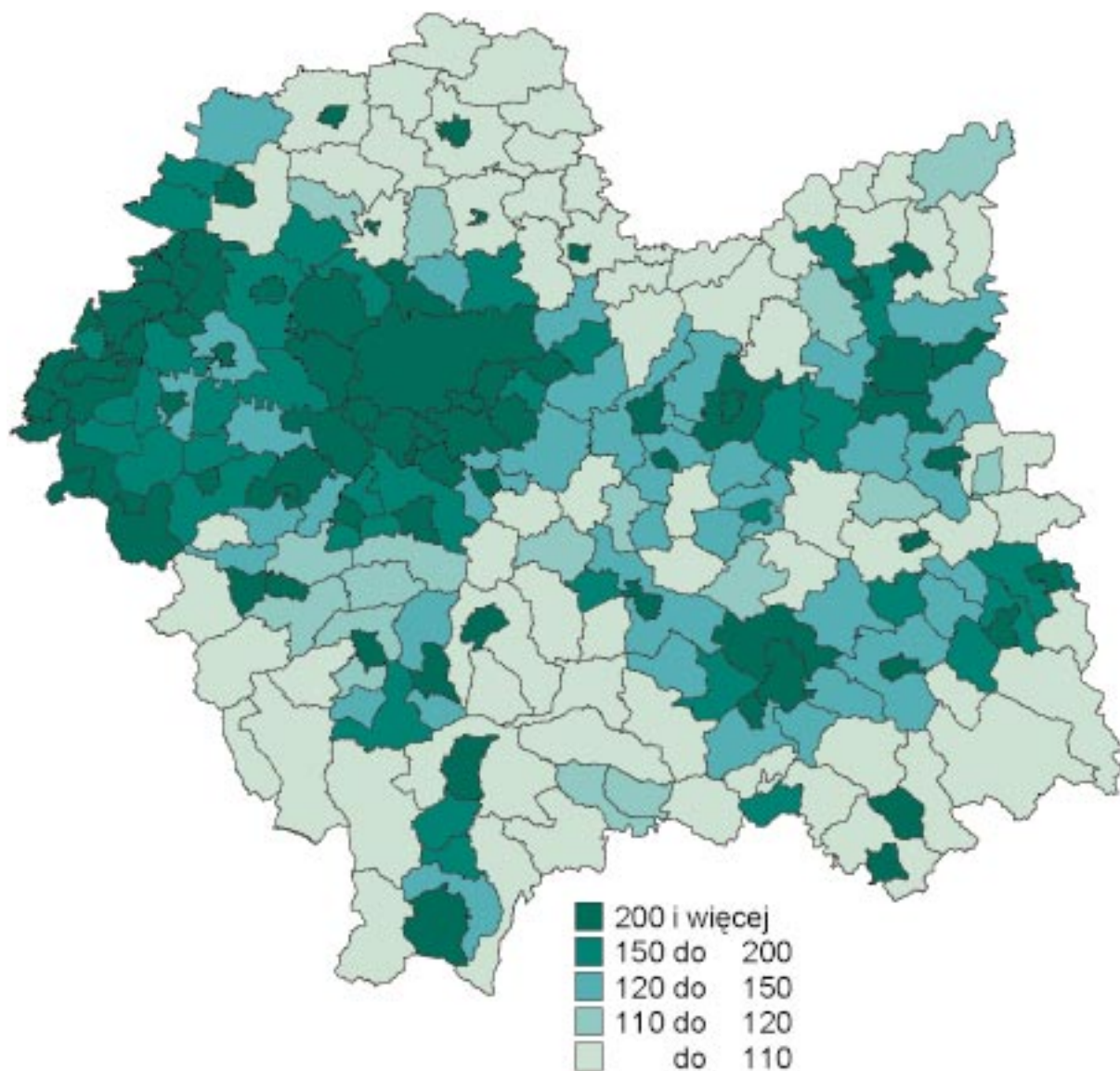
**IV. ZRÓŻNICOWANIE PRZESTRZENNE
PROCESÓW
SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH**

Województwo Małopolskie

1. PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

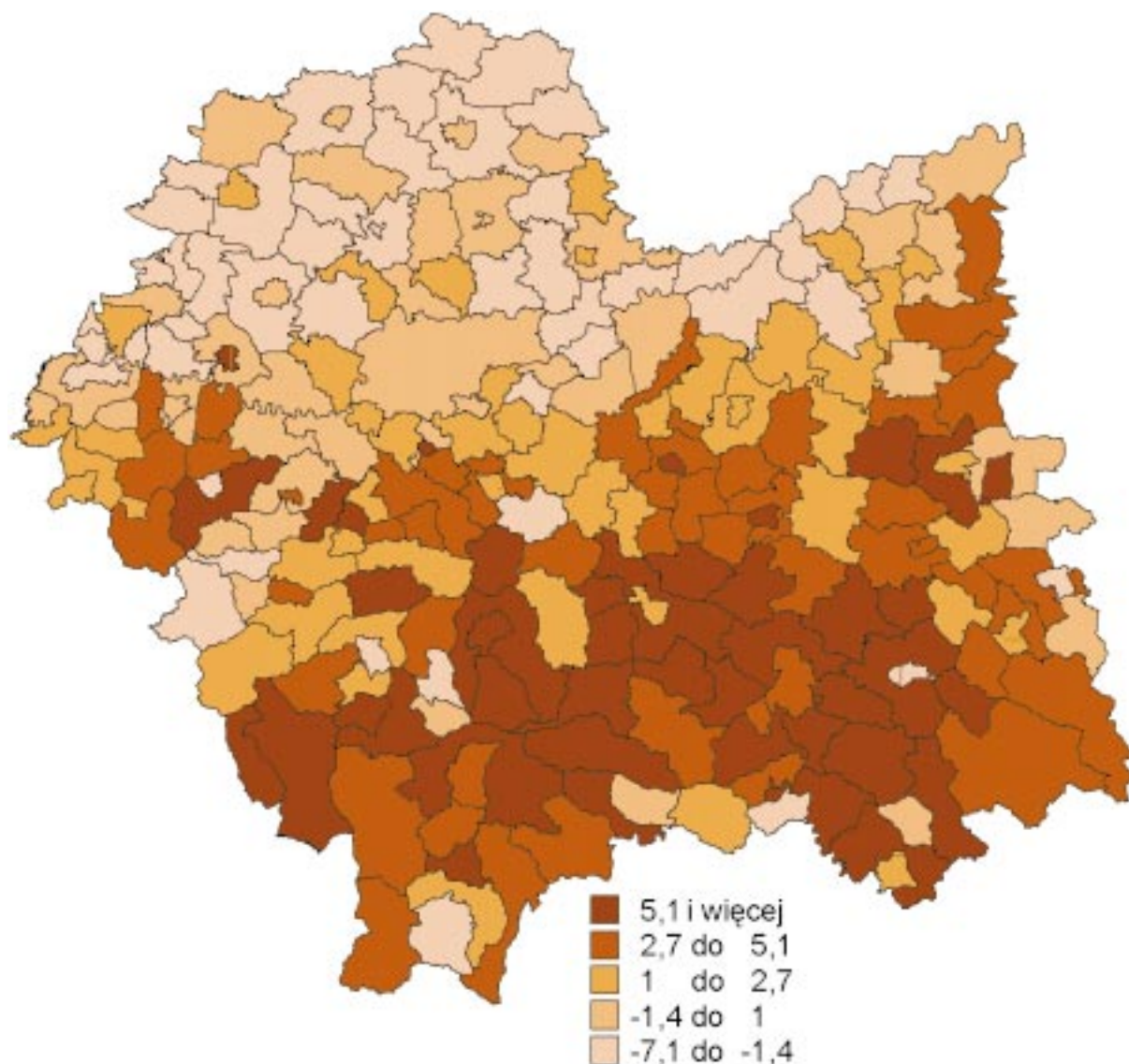
Województwo Małopolskie

2. DEMOGRAFIA

Gęstość zaludnienia w osobach na km²

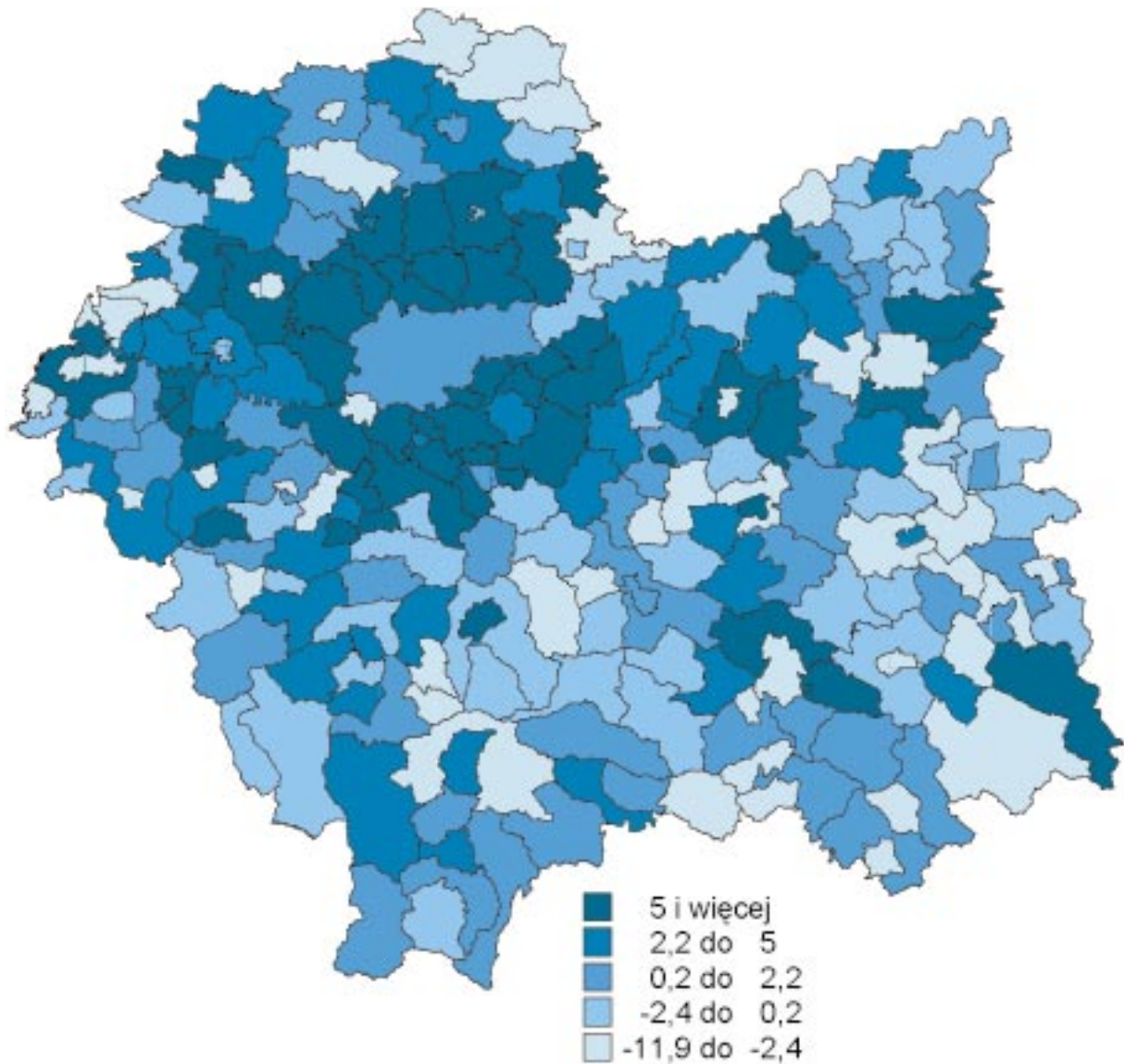
Województwo Małopolskie

3. DEMOGRAFIA

Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców

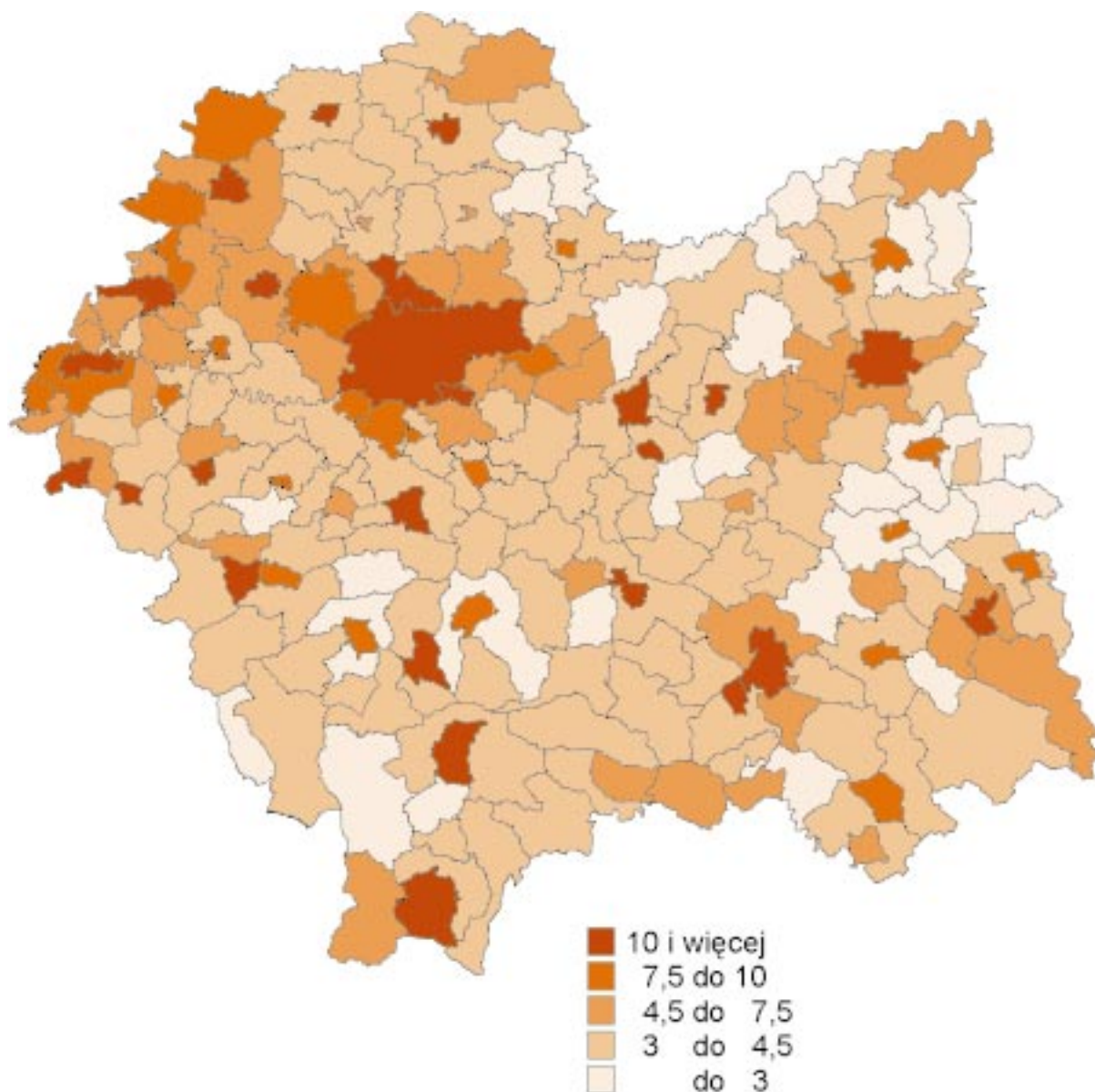
Województwo Małopolskie

4. DEMOGRAFIA

Saldo migracji na 1000 mieszkańców

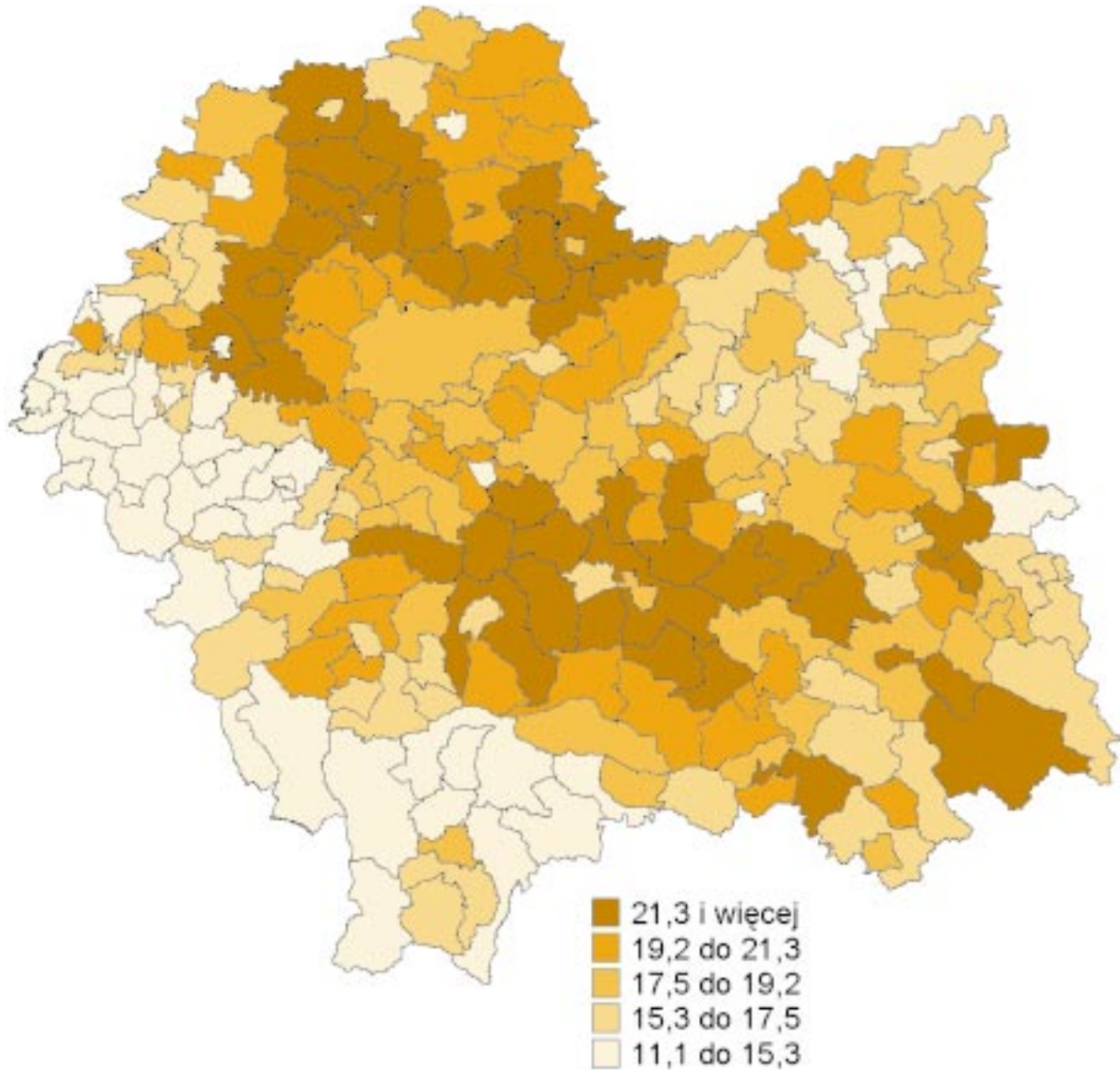
Województwo Małopolskie

5. WYKSZTAŁCENIE

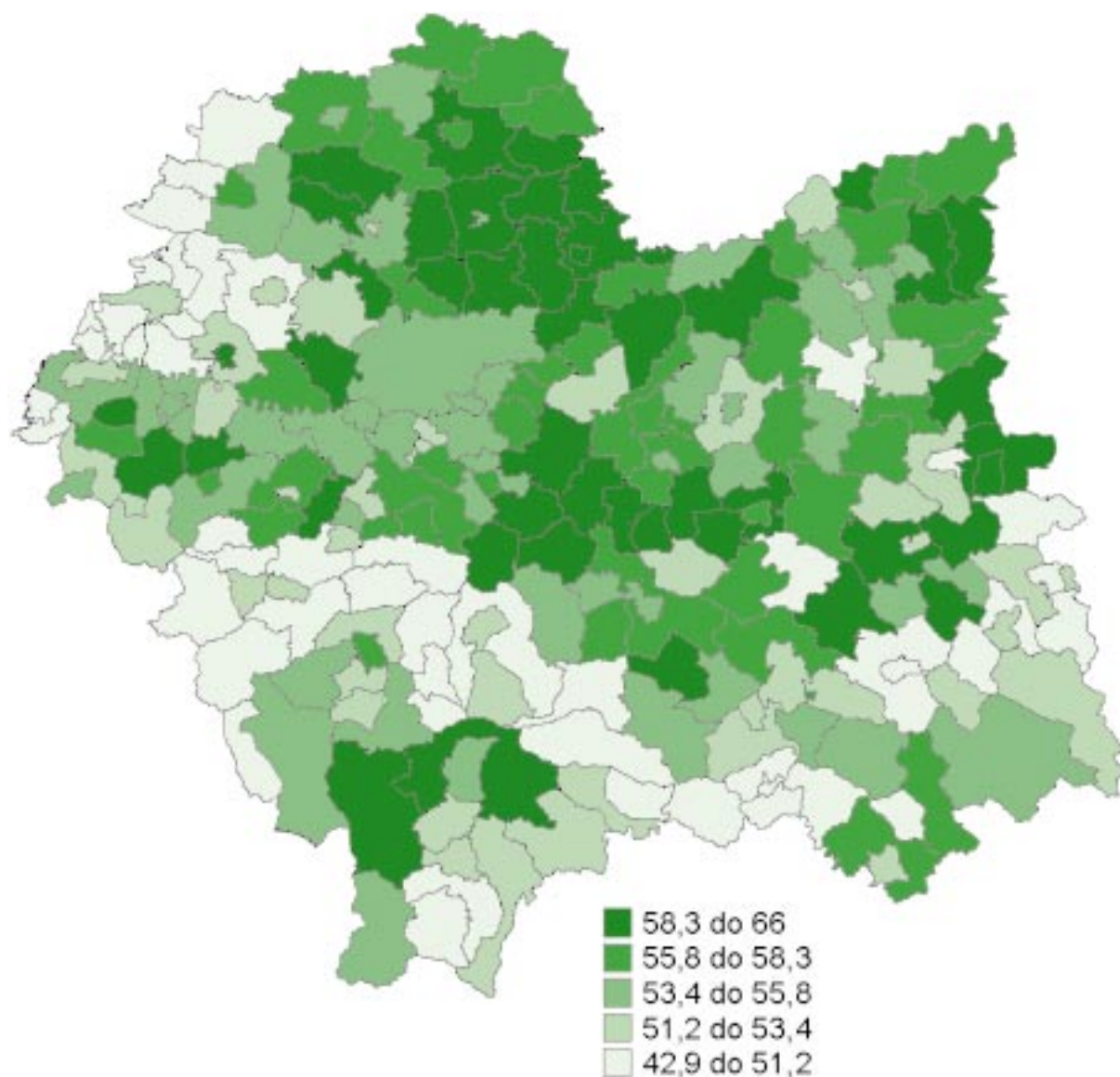
% ludności z wyższym wykształceniem

Województwo Małopolskie

6. NIEPEŁNOSPRAWNI % ludności niepełnosprawnej

Województwo Małopolskie

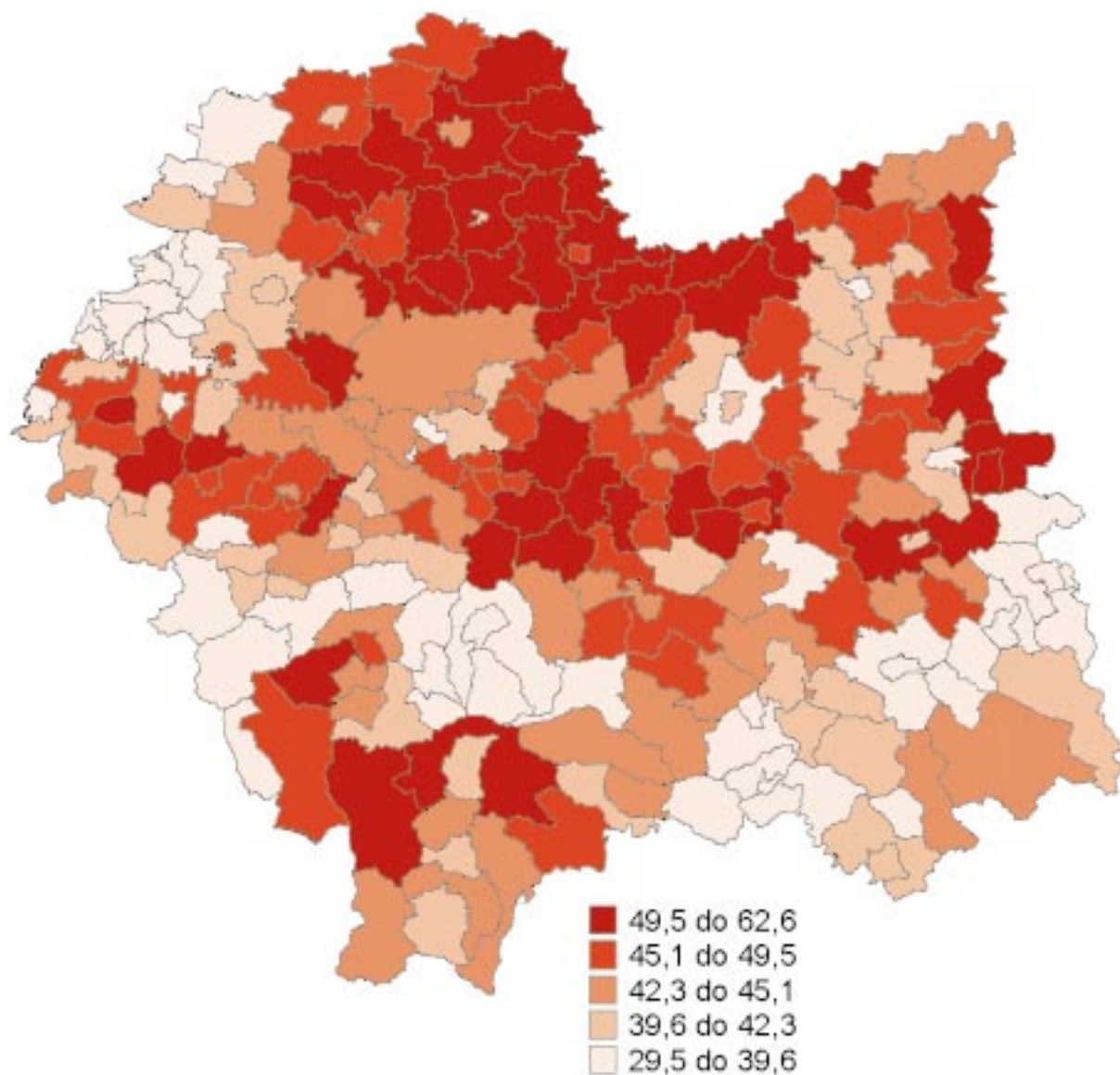

7. AKTYWNOŚĆ ZAWODOWA

Współczynnik aktywności zawodowej w %

(udział aktywnych zawodowo w liczbie ludności w /wieku 15 lat i więcej/)

Województwo Małopolskie

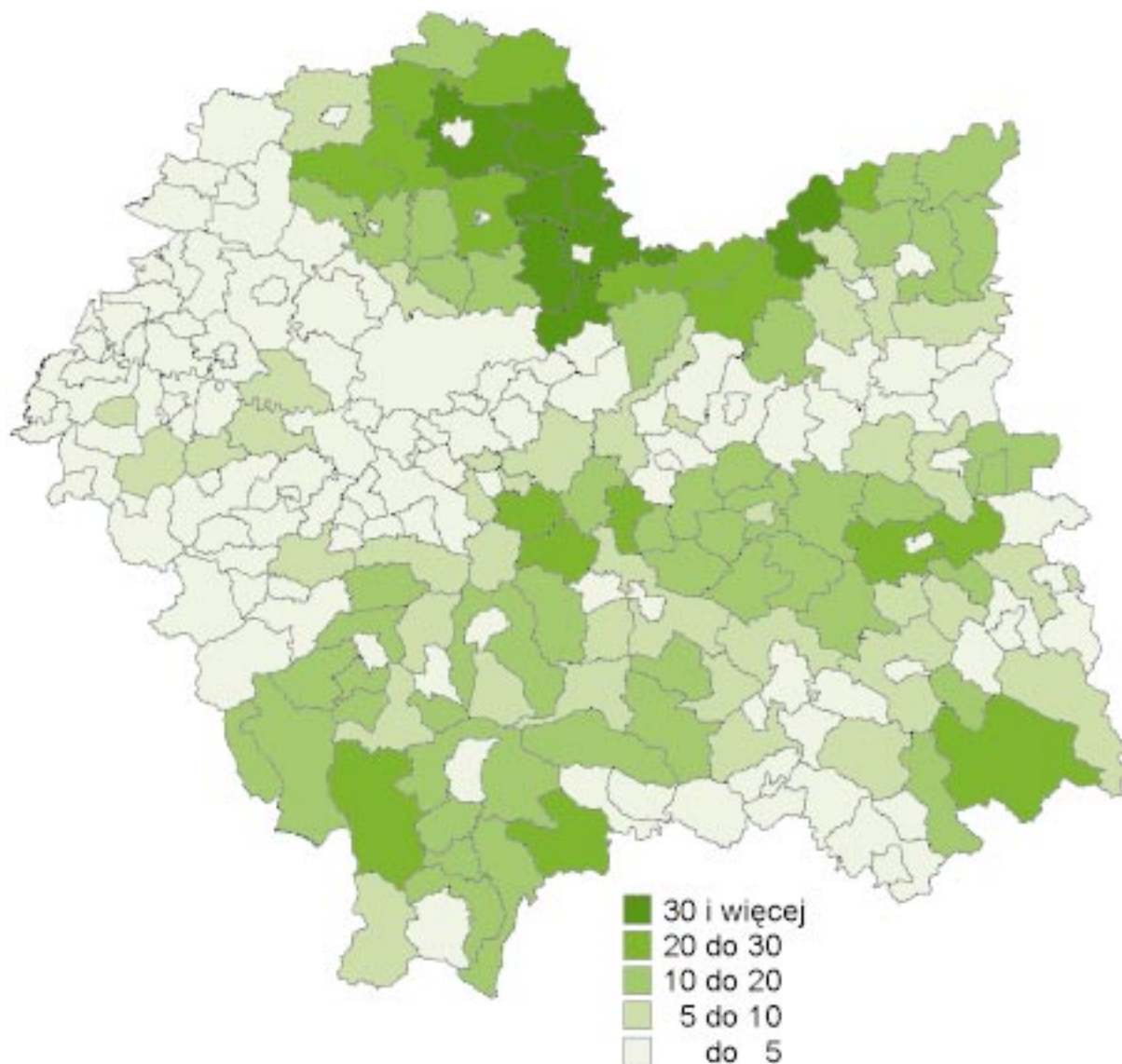

8. ZATRUDNIENIE

Wskaźnik zatrudnienia w %

(Udział pracujących w liczbie ludności /w wieku 15 lat i więcej/)

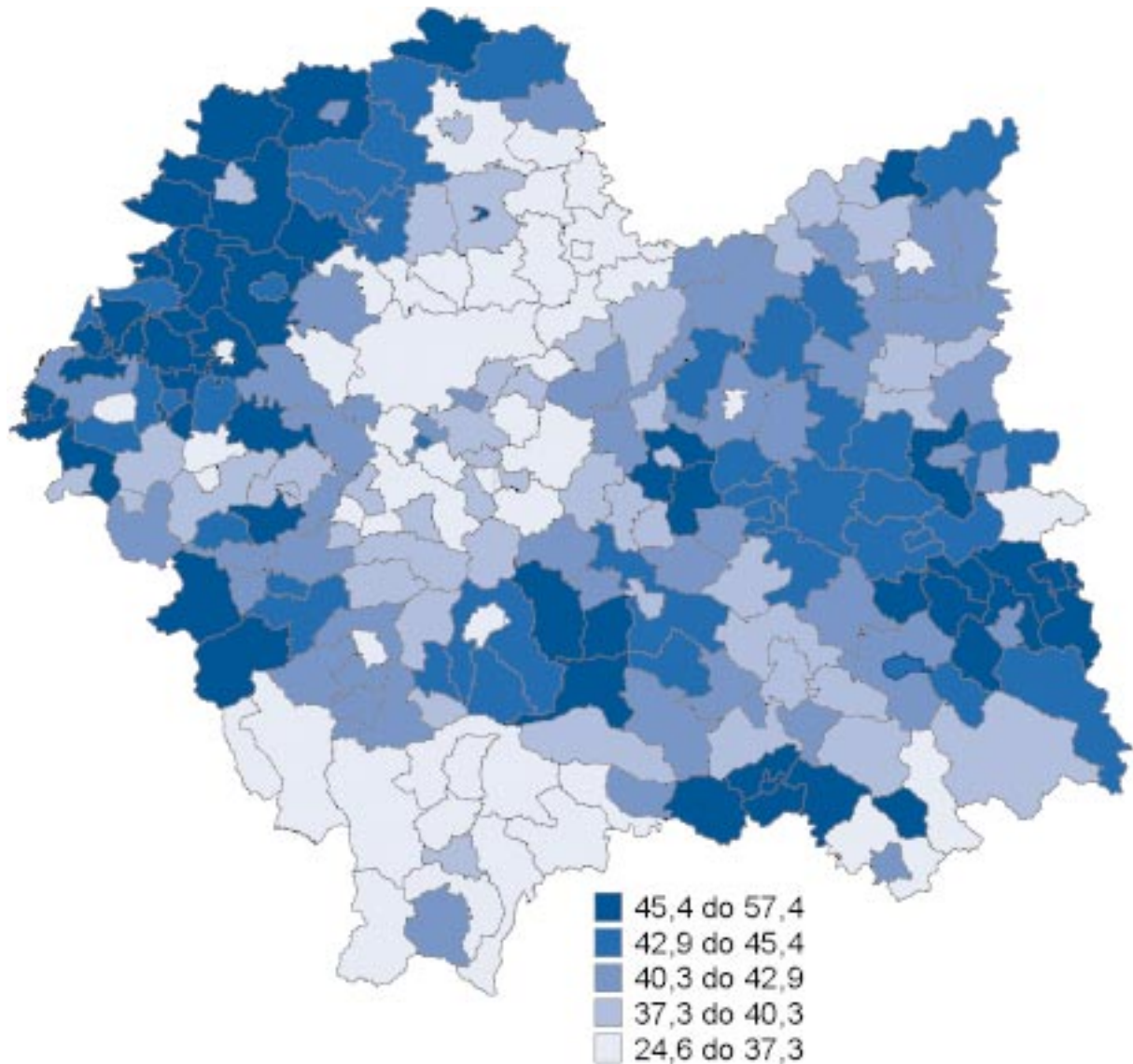
Województwo Małopolskie

9. ŹRÓDŁO UTRZYMANIA

% gospodarstw domowych utrzymujących się wyłącznie lub głównie z pracy w rolnictwie lub na własny rachunek

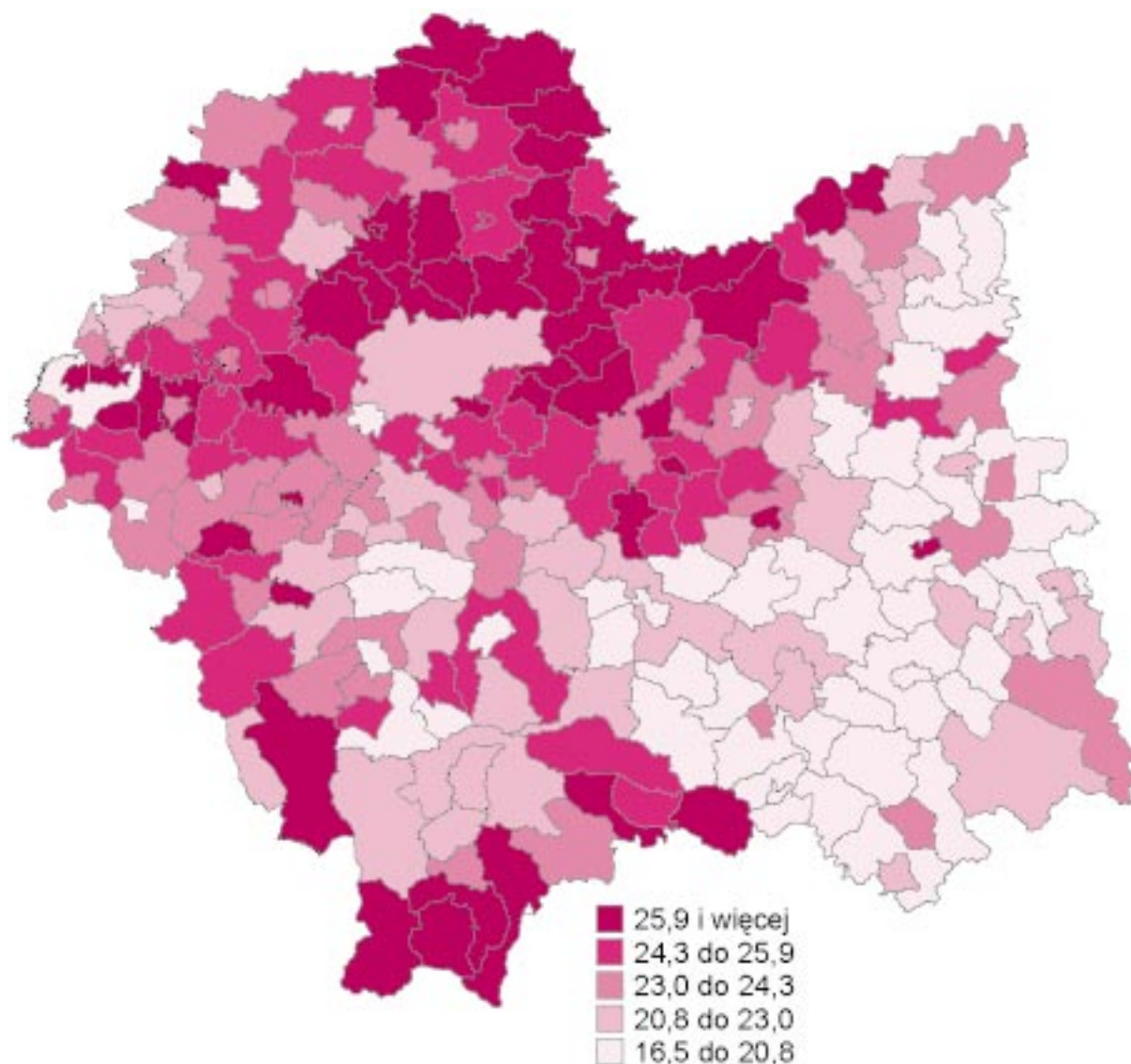
Województwo Małopolskie

10. ŹRÓDŁO UTRZYMANIA

% gospodarstw domowych utrzymujących się wyłącznie lub głównie z emerytur lub rent

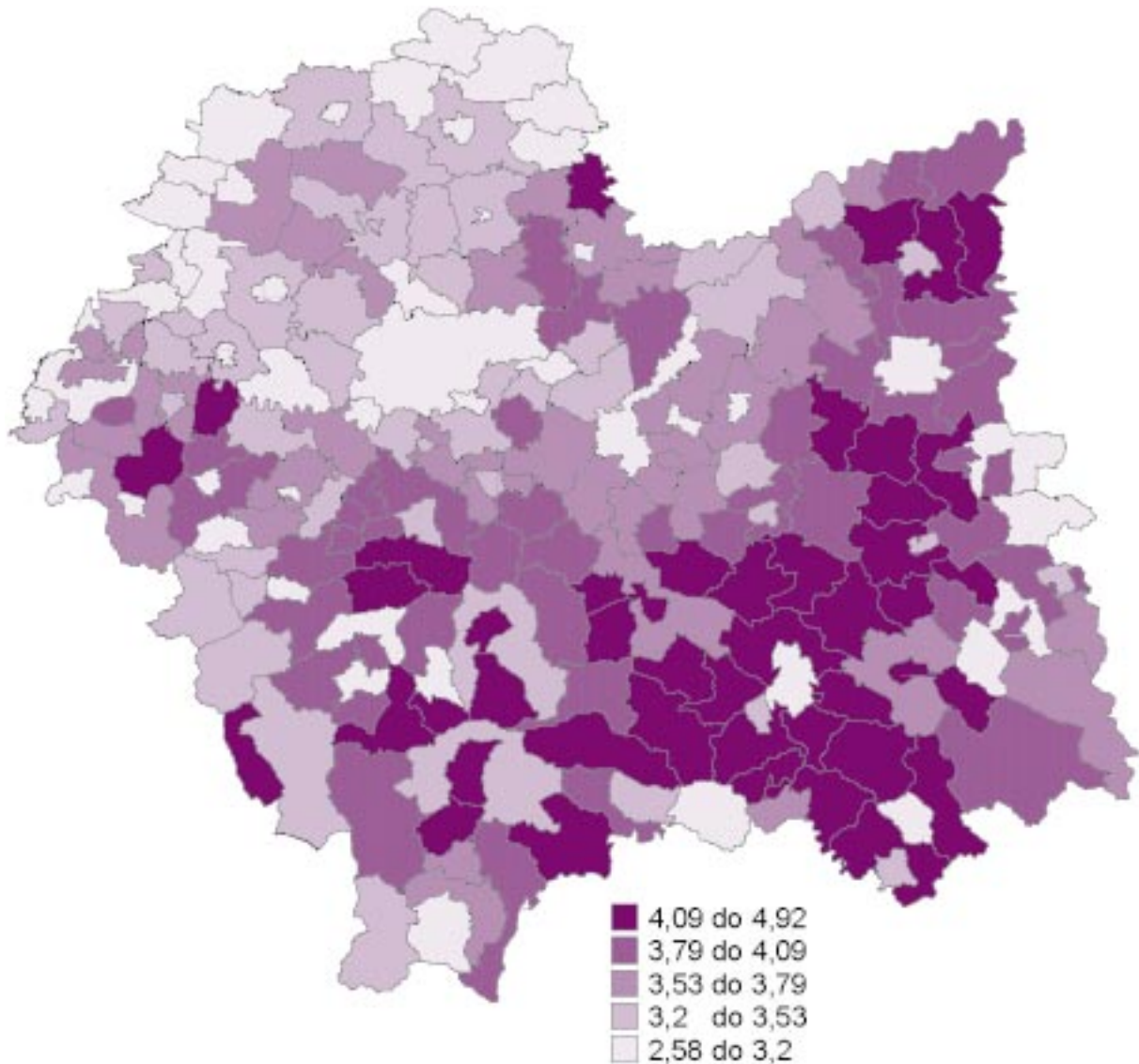
Województwo Małopolskie

11. MIESZKALNICTWO

Powierzchnia użytkowa mieszkania na osobę w m²

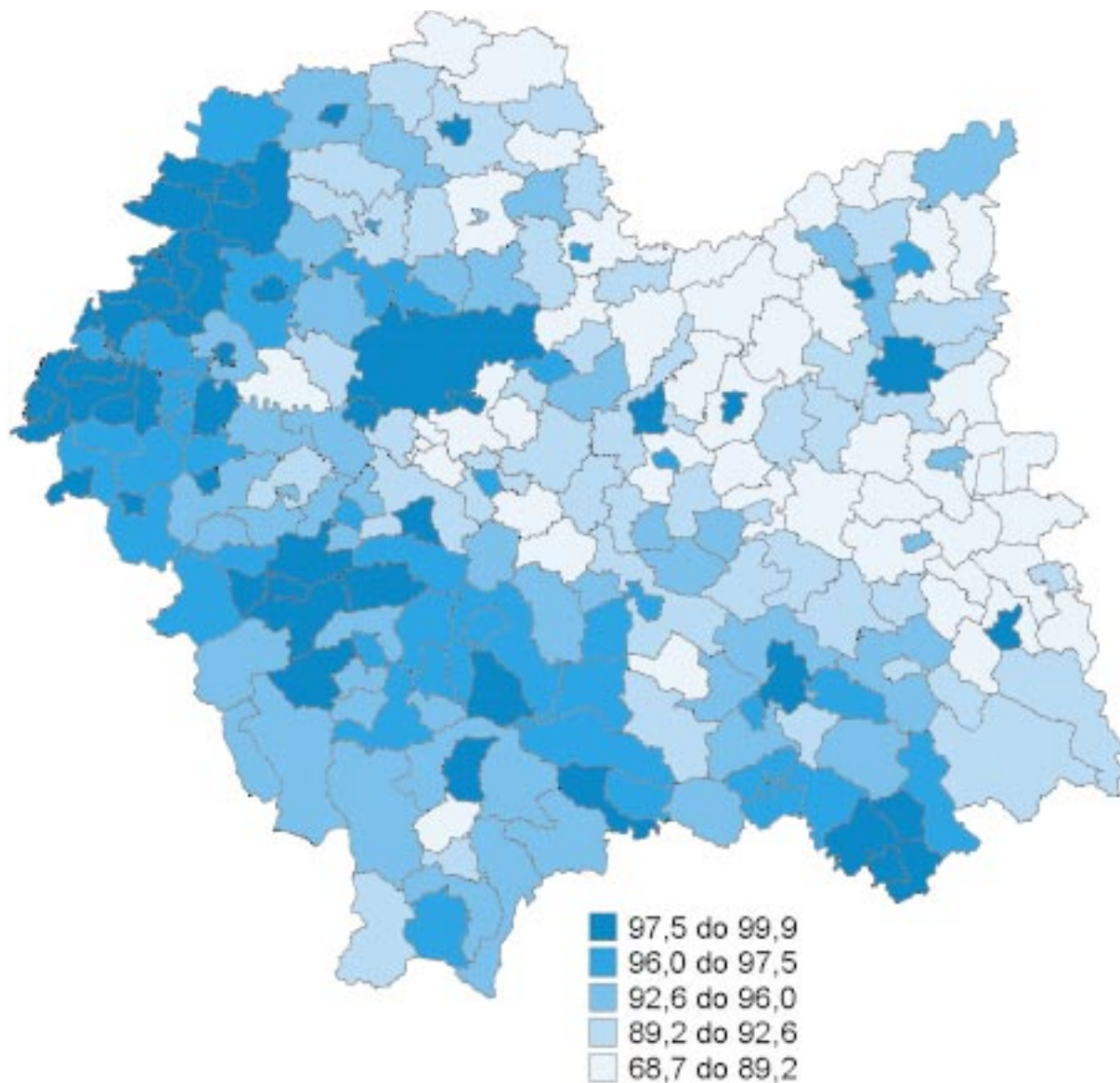
Województwo Małopolskie

12. MIESZKALNICTWO

Przeciętna liczba osób przypadająca na mieszkanie

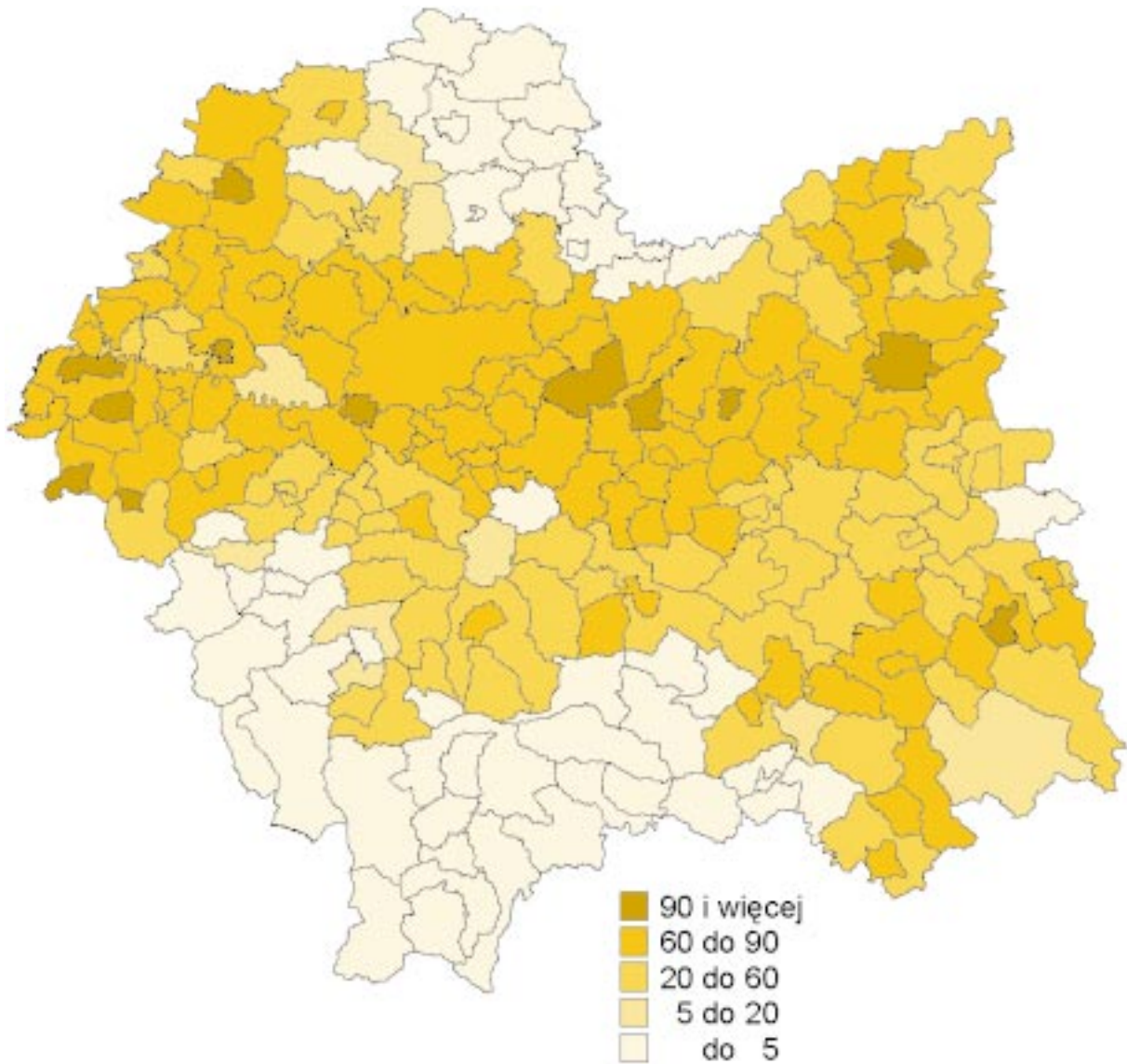
Województwo Małopolskie

13. WODOCIĄGI

% mieszkań wyposażonych w wodociąg

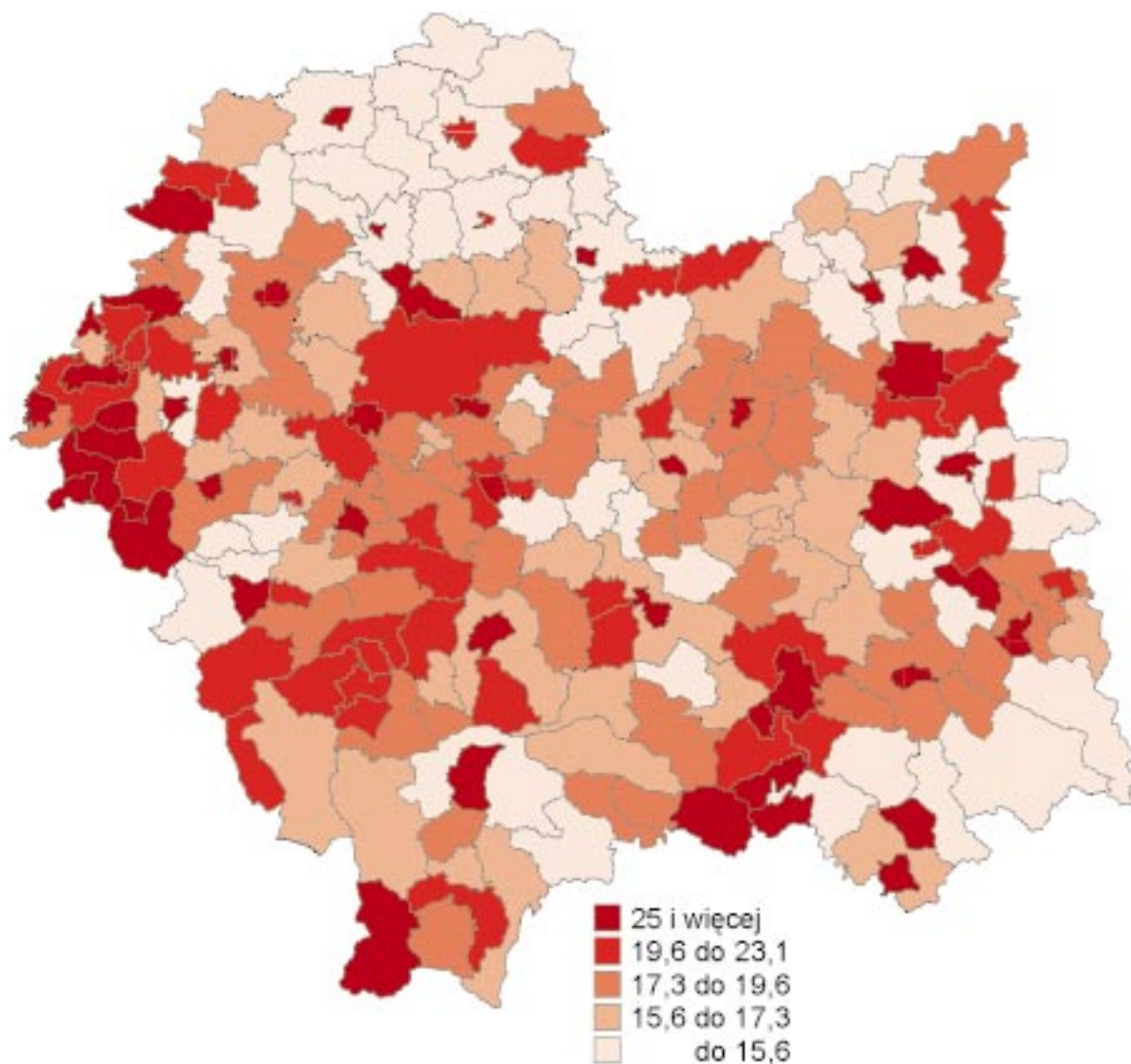
Województwo Małopolskie

14. GAZ Z SIECI

% mieszkań wyposażonych w gaz z sieci

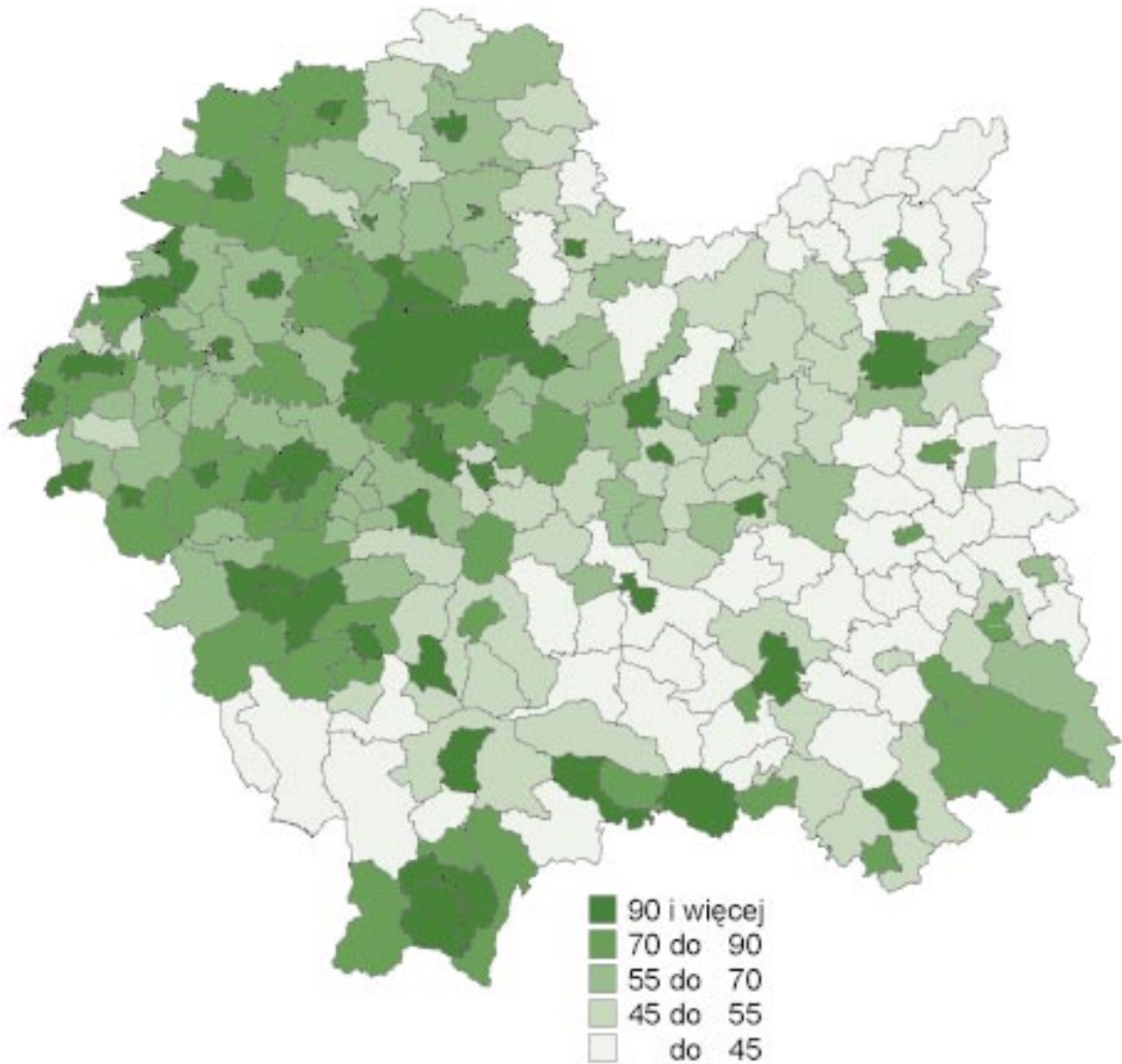
Województwo Małopolskie

15. OŚWIATA

Liczba uczniów na 1 pomieszczenie do nauczania w szkołach podstawowych i gimnazjach

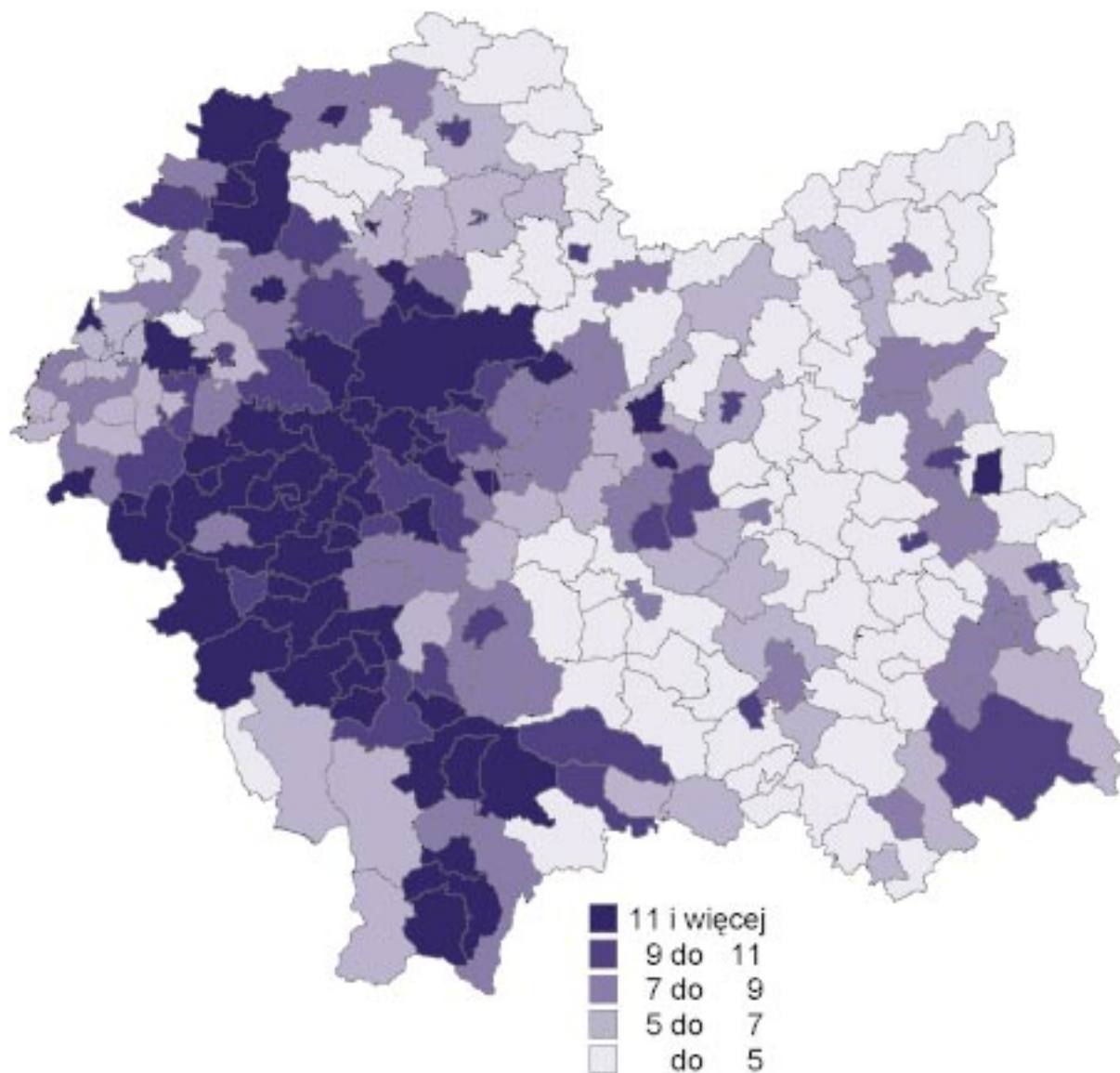
Województwo Małopolskie

16. PODMIOTY GOSPODARCZE

Podmioty gospodarcze ogółem na 1000 mieszkańców

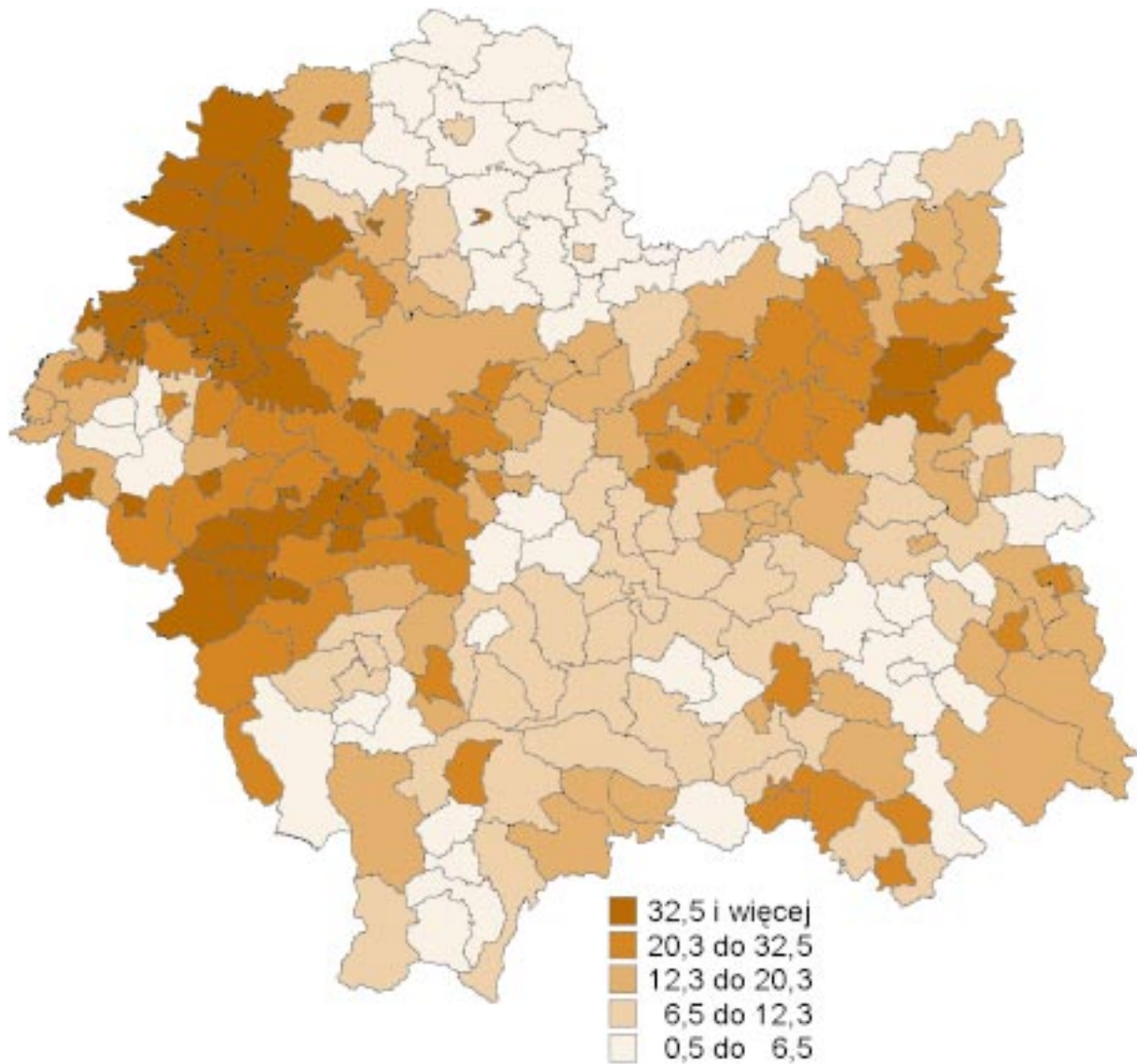
Województwo Małopolskie

17. PODMIOTY GOSPODARCZE

Podmioty produkcyjne na 1000 mieszkańców

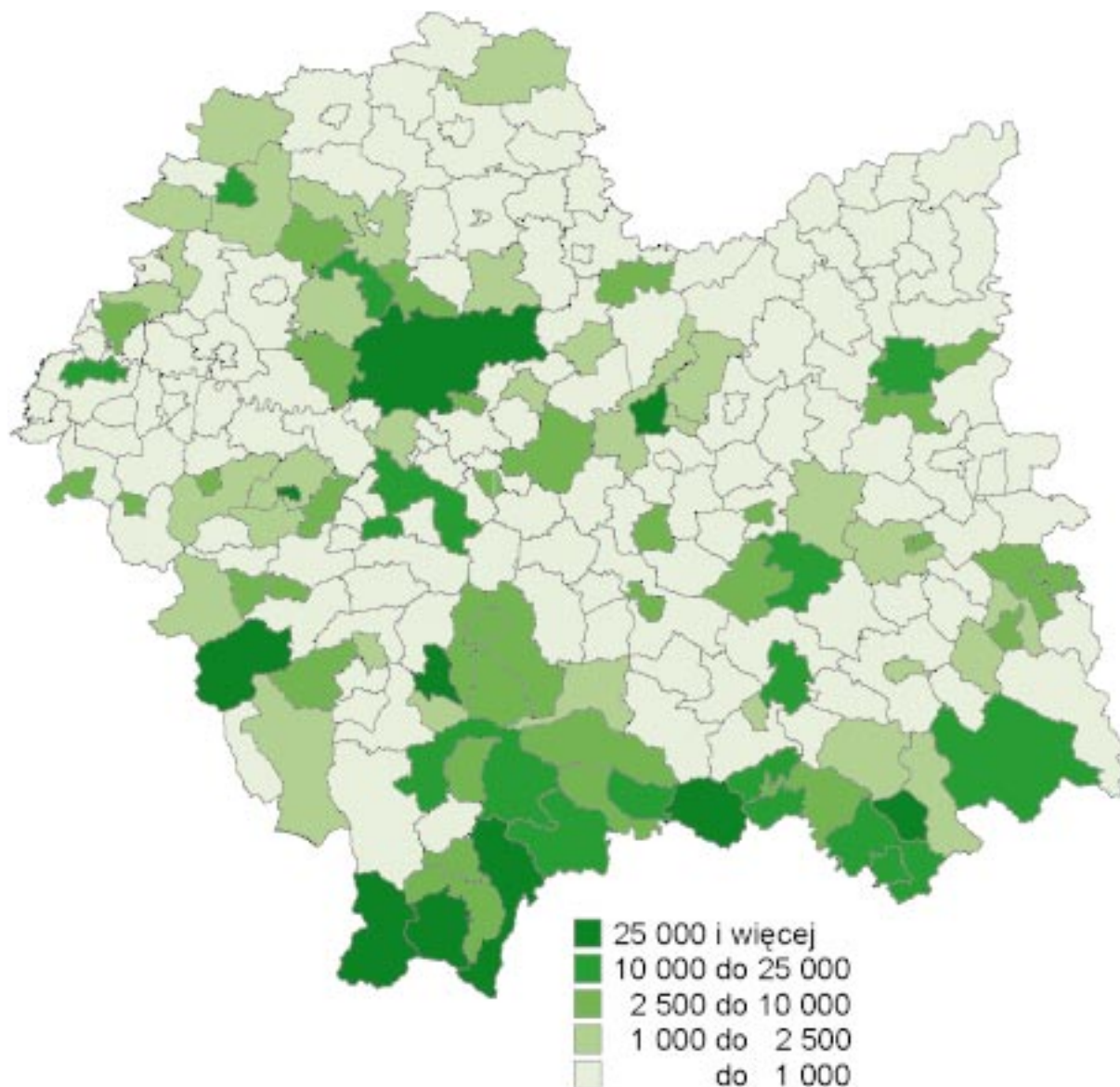
Województwo Małopolskie

18. ODŁOGI

% odłogów w użytkach rolnych

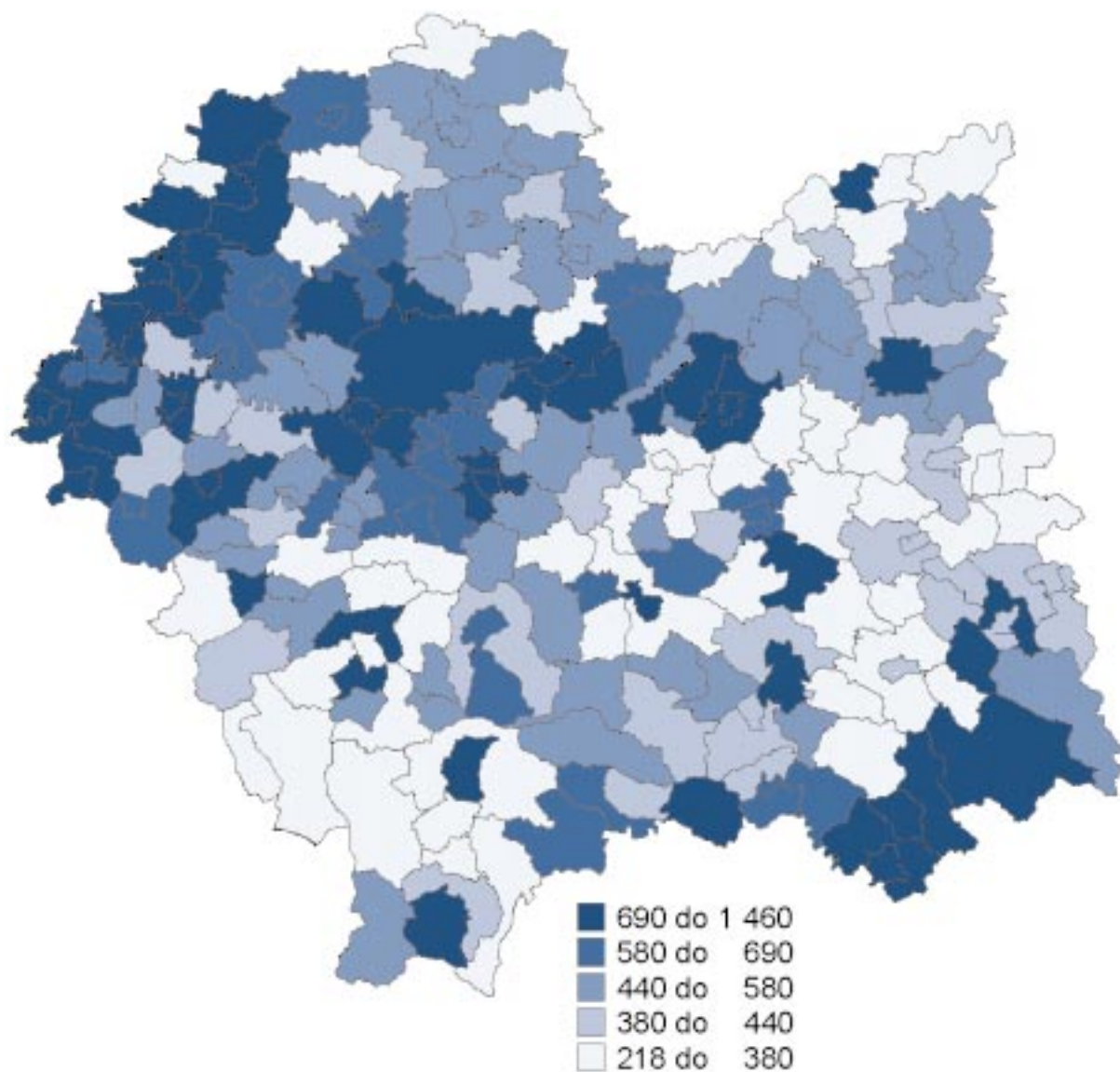
Województwo Małopolskie

19. TURYSTYKA

Liczba osób korzystających z noclegów w obiektach noclegowych zbiorowego zakwaterowania

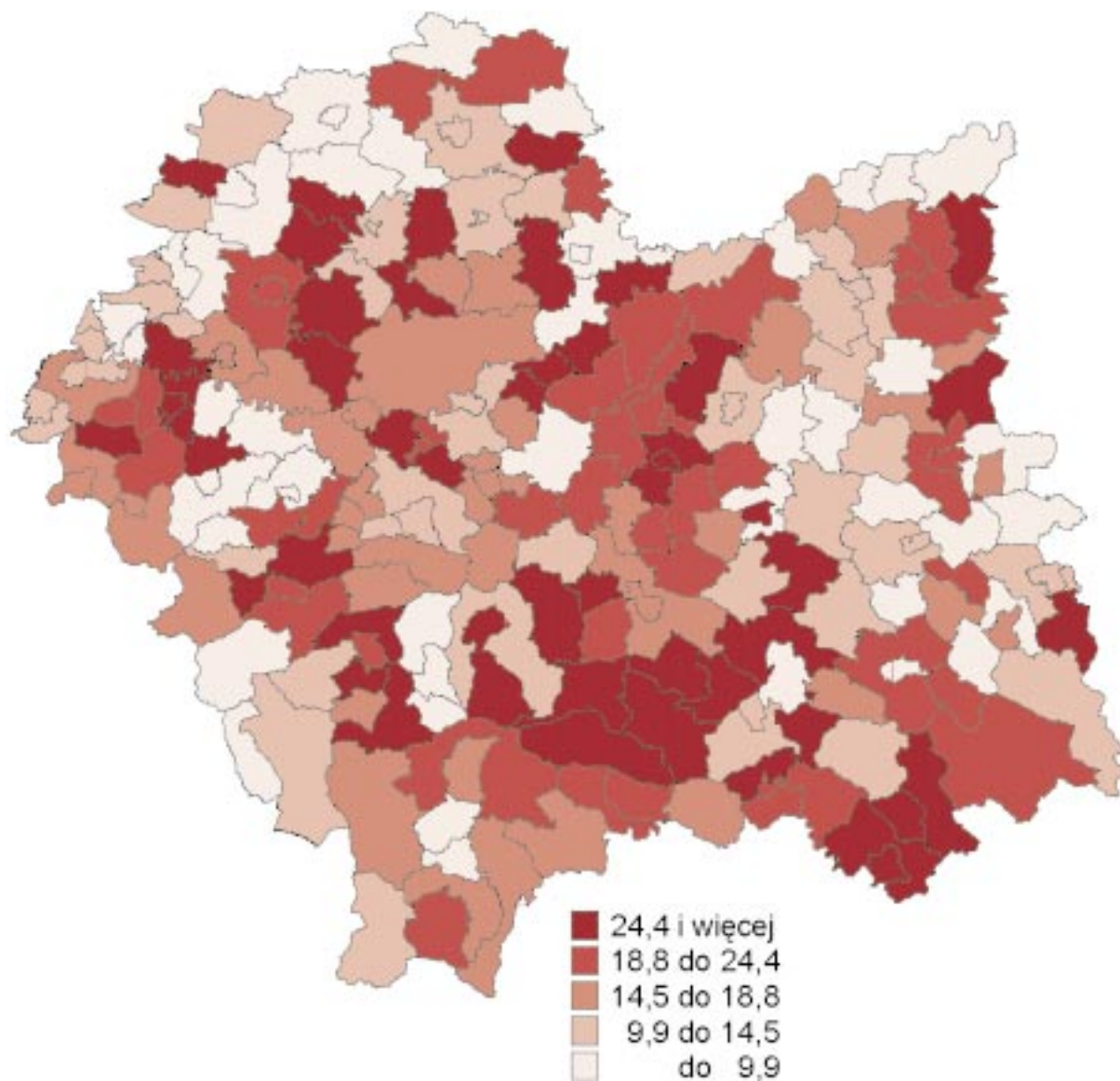
Województwo Małopolskie

20. BUDŻETY GMIN

Dochody własne na 1 mieszkańca

Województwo Małopolskie

21. BUDŻETY GMIN

Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem

Wydawca:

Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego

ul. Basztowa 22

31-156 Kraków

tel. (+48-12) 299 07 00

fax (+48-12) 299 07 26

www.malopolskie.pl

Druk:

Drukarnia „Vacat”

ul. Petrażyckiego 13

30-399 Kraków

tel./fax 425 29 14

ISBN 83-920645-7-7